

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

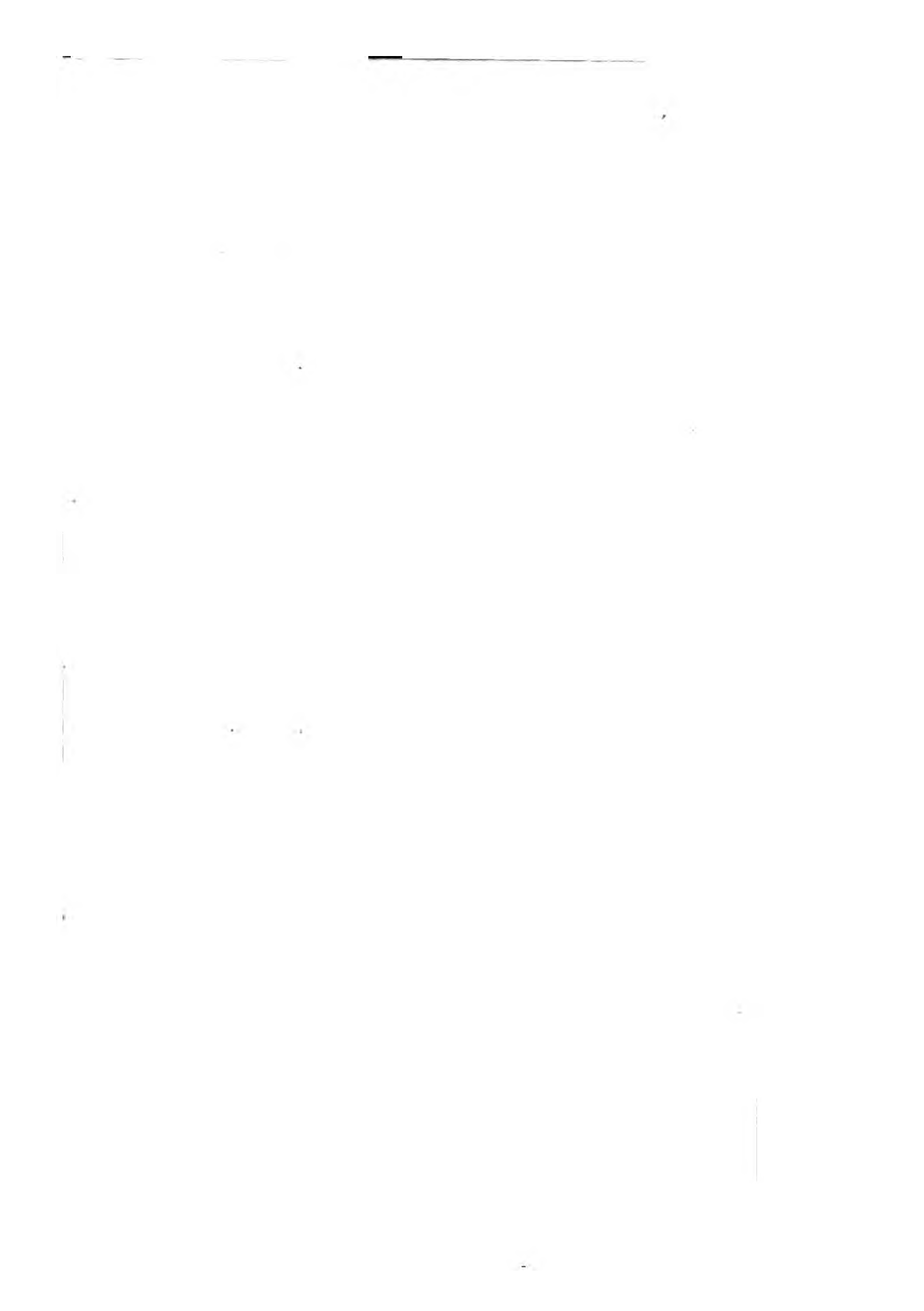

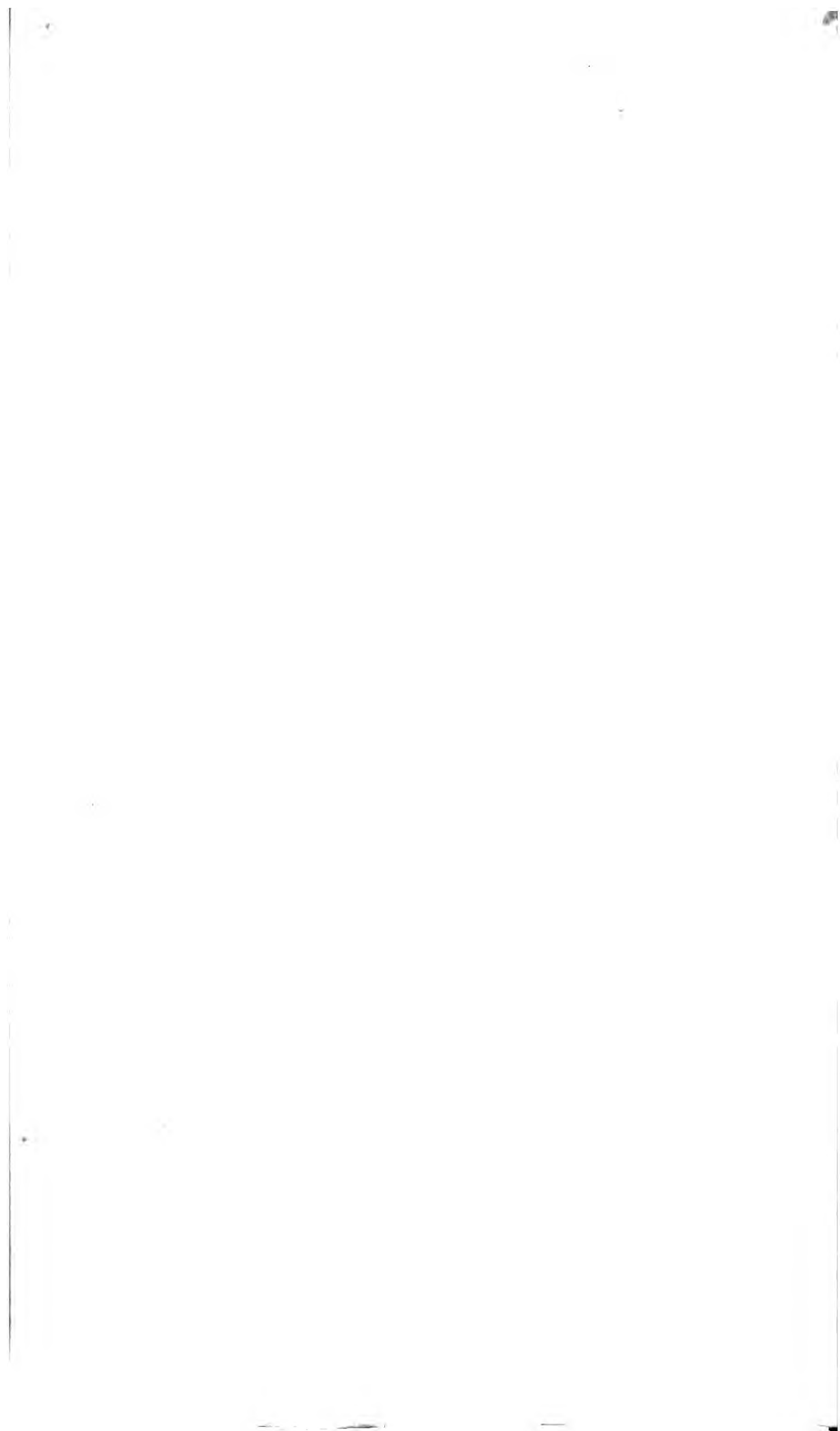
✓

10. d. 33.

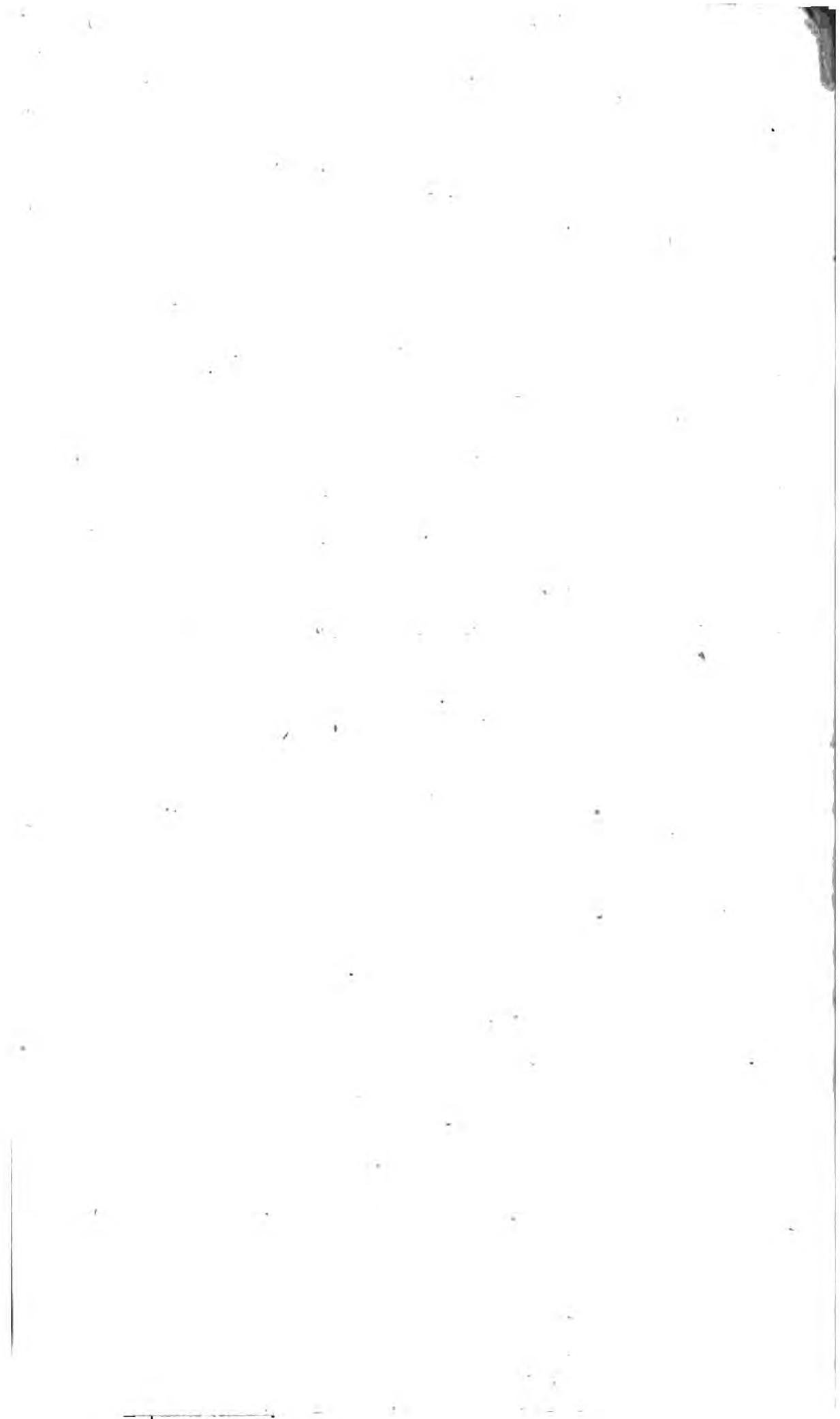

ATAKTA.

3

ΑΤΑΚΤΑ,

ΗΓΟΥΝ

ΠΑΝΤΟΔΑΠΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΝΕΑΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΩΝ ΣΗΜΕΙΩΣΕΩΝ,

ΚΑΙ ΤΙΝΩΝ ΑΛΛΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ,

ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΣ ΣΥΝΑΓΩΓΗ.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ,

ΠΕΡΙΕΧΩΝ

ΪΙΑΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΥΛΗΝ,

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ,

ΔΙΑΛΟΓΟΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ,

ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΕΩΣ.

683

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Κ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

SE TROUVE CHEZ

F. DIDOT, PÈRE ET FILS, RUE JACOB, N° 24.

1830.

80

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

Ὁ ΤΡΙΤΟΣ οὗτος τόμος τῶν Ἀτάκτων περιέχει τρία συνταγμάτια, ἐκδιδόμενα, ὡς ἦσαν πρὸ πολλοῦ γραμμένα. Ἐπέγραψα τὸ πρῶτον, ὙΛΗΝ ΧΙΑΚΗΣ ἈΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ, διότι δὲν εἶναι ἀληθῶς, πλὴν ὕλη, ἢ καὶ ἀληθέστερον, μέρος ὕλης, εἰς χρῆσιν μέλλοντος οἰκοδόμου, ὅστις ἔχει καὶ νὰ τὴν ἀναπληρῶσῃ καὶ νὰ τὴν συντάξῃ μεθοδικώτερον. Ὅσῃν εἶχα πρὸ πολλοῦ συναθροισμένην, τόσῃν ἐξέδωκα, χωρὶς νὰ προσθέσω ἄλλο τι νεώτερον εἰς αὐτὴν παρὰ τὰς τελευταίας Λιθικὰς ἐπιγραφὰς τῆς Χίου· καὶ μ' ἐφάνη χρήσιμον νὰ τὴν δημοσιεύσω εἰς τὴν παροῦσαν τῶν Χίων δυστυχίαν.

Ἀπὸ τοὺς μὴ Χίους ἢ Χιακὴ ἀρχαιολογία, τοὺς μὲν φιλοanthρώπους ἤθελ' ἴσως κινήσειν εἰς πλειοτέραν πρὸς τοὺς δυσυχοῦντας συμπάθειαν, τοὺς δὲ ἀπανθρώπους κατηγοροῦντας αὐτῶν εἰς πλειοτέραν ἐντροπήν. Πολὺ πλέον ὁμως πιθανὸν ὅτι θέλει παρηγορήσειν τοὺς ἀναγκαζομένους νὰ φεύγωσι τὴν πατρίδα των, καὶ τοὺς ἐνισχύσειν νὰ μὴν ἀπελπίζωνται τὴν εἰς αὐτὴν ἐπάνοδον, παραβάλλοντες τὰς παλαιὰς μὲ τὰς σημερινὰς των τύχας. Ἄν ἡ παλαιὰ των διαγωγὴ ἐκίνησε καὶ αὐτοὺς τοὺς τυράννους εἰς συμπάθειαν (1), ἐλπίζεται ὅτι καὶ οἱ ἐπαγγελλόμενοι χριστιαν-

(1) Ἰδ. Διάλογ. εἰς τὰς Ἀρρίαν. Διατριβ. Ἐπικτητ. Μέρ. Β', σελ. κέ-λς'.

νοὶ Ἡγεμόνες δὲν θέλουσι ὑποφέρειν νὰ βλέπωσι ξενιτεύοντας ἀφίως εἰς τὰς ἐπικρατείας των τοὺς ταλαιπώρους Χίους.

Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Χῖοι, ὡς νὰ μὴ τοὺς ἔμεινεν οὐδεμία πλέον ἐξωτερικῆς βοήθειας ἐλπίς, χρεωστοῦν αὐτοὶ νὰ φροντίσωσιν ἀπὸ τοῦ νῦν τὴν Θεραπείαν ὅπως δύνανται τῆς δυσυχίας των, ἂν δὲν θέλωσι νὰ ἐξαλειφθῇ μὲ τῆς πατρίδος καὶ αὐτὸ τῶν Χίων τὸ ὄνομα. Καιρὸς εἶναι νὰ συναθροισθῶσιν οἱ κατ' εὐτυχίαν ἀκόμη σωζόμενοι εἰς κανένα τόπον τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ν' ἀνεγείρωσι νέαν Χίον πατρίδα, νὰ συγκροτήσωσι κοινὸν παιδευτήριον εἰς ἀνατροφὴν τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ νὰ προσκαλέσωσι καὶ τοὺς σκορπισμένους ἔξω τῆς Ἑλλάδος συμπολίτας των, ἢ καὶ τὰ νεαρά των τέκνα, τὰ ὅποια κινδυνεύουν νὰ χάσωσιν, ἂν δὲν ἐλησμόνησαν ἀκόμη, ἢ μὴδὲ νὰ γνωρίσωσιν ὀλότελα, τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, καὶ νὰ μεταμορφωθῶσιν (Ὡς συμφορὰ ἀπαρηγόρητος !) ἀπὸ Ἑλλήνας εἰς ἄλλοφύλους. Ἐχουν παιδευτὰς οἰκείους διὰ τὸ νέον Χίον παιδευτήριον, παρὰ τοὺς πρὸ τῆς καταστροφῆς σοφοὺς διδασκάλους των (μεταξὺ τῶν ὁποίων λάμπει καὶ ὁ σεβάσμιος Βάμβας) πολλοὺς νέους ὁμοπατρίδας, σπουδάζοντας εἰς τὴν πολιτισμένην Εὐρώπην, ἄλλους ἐτοιμαζομένους νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῆς σκορπισμένης πατρίδος των.

Ἄν καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ποσῶς περὶ τῶν χρηστῶν τούτων νέων, ὅτι συλλογίζονται καὶ προφέρουν καθημέραν, φλογιζόμενοι ἀπὸ τῆς πατρίδος τὸν ἔρωτα, τὸ ἸΩΜΕΝ Εἰς ΧΙΟΝ, ὡς ἄλλοτε ἄλλοι ὁμοιοπαθεῖς αὐτῶν φυγάδες ἐφώναζαν τὸ

ἼΩΜΕΝ Εἰς ἈΘΗΝΑΣ (1)· ἂν καὶ γνωρίζω τὴν προθυμίαν των νὰ πληρώσωσι τὰ χρεωσούμενα εἰς τὴν πατρίδα τροφεῖα, τοὺς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσωσι τὸν γέροντα, νὰ τοὺς ἐνθυμίσω, ὡς πατὴρ, ὡς φίλος, ὡς ὀμόπατρις, δύο χρυσᾶ παραγγέλματα παλαιοῦ φιλοσόφου Ἑλληνοσ, καὶ Ἑλληνοσ συμπολίτου των, ἐπειδὴ ἦτο κ' ἐκεῖνοσ, ὡσ οἱ πρόγονοί των, εἰς ἀπὸ τοῦ περιβοήτου Πανωνίου τὰ μέλη.

Ἐλεγεν ὁ Ἐφέσιοσ φιλόσοφοσ Ἡράκλειτοσ, ὅτι « Πολυμαθίη νόον οὐ διδάσκει (2). » 'Τί ἄρα ἐνόει μὲ τοῦτο; Δὲν ἐμπόδιζε βέβαια οὐδὲ κοτεδίκασε τὴν πολυμαθειαν· ἀλλ' ἐσήμαινεν, ὅτι δὲν ὠφελεῖ τίποτε ἡ πολυμαθεια, ὅταν δὲν συνοδεύεται μὲ νοῦν· ἐσήμαινεν, ὅτι πρῶτον καὶ ἀναγκασιότατον ὄλων τῶν μαθήσεων μάθημα πρέπει νὰ ἦναι ἡ τελειοποίησισ τοῦ λογικοῦ· ἐσήμαινεν, ὅτι εἶπε μετ' αὐτὸν δὲν ἐξεύρω τίσ ἀπὸ τοὺσ κωμικοὺσ,

ὡσ οὐδὲν ἡ μάθησισ, ἢν μὴ νοῦσ παρῆ (3),

ὅ,τι ἔλεγε μετὰ τοῦτον ὁ Ἐπίκτητοσ, « Δεῖ μὲν καὶ φιλοσοφεῖν, δεῖ δὲ καὶ ἐγκέφαλον ἔχειν » (4). Ὅταν ὁ Σωκράτησ ἔλεγεν ὅτι ὄλαι αἱ κακίαι γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἀμάθειαν, δὲν ἐνόει βέβαια ἀπ' ἀμάθειαν ἀστρονομίασ, φυσικῆσ, ἰατρικῆσ, ἢ ἄλλησ τινὸσ ἐπιστήμησ ἢ τέχνησ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν δυστυχεσάτην στέρησιν τοῦ ἐγκεφάλου. Ὁ ἐγκέφαλοσ οὔτοσ, ἢ νοῦσ, ἀπ'

(1) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 173. — (2) Ἰδ. Διογένη. Λαίρτ. IX, 1. — (3) Ἀθήλ. παρὰ Στοβ. III, σελ. 37. — (4) Διατριβ. I, 22, § 18.

οὐδεμίαν ἄλλην ἐπισήμην ἢ τέχνην εἶναι δυνατόν ν' ἀποκτηθῆ
 πλὴν ἀπὸ τὴν τελειοποιήσιν τοῦ λογικοῦ, ἥτις εἶναι ἡ φρόνησις,
 μόνη ἱκανή, ὡς ἔλεγεν ὁ Πλάτων, νὰ διακρίνη τὸ καλὸν ἀπὸ
 τὸ κακὸν, μόνη νὰ προξενήσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὅ,τι κοινῶς
 ἐπιθυμοῦν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, τὴν εὐδαιμονίαν « Φρόνησις,
 » δύναμις ποιητικὴ καθ' αὐτὴν τῆς ἀνθρώπου εὐδαιμονίας,
 » ἐπισήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν » (1). Τοιαύτη φρόνησις (2)
 δὲν ἀποκτᾶται ἀπὸ τὴν πολυμαθειαν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἠθικὴν
 ἀρετὴν, τὴν ὁποίαν ἂν δὲν εὐτύχησεν ὁ νέος νὰ μάθῃ παιδιόθεν
 διὰ καλῆς παιδικῆς ἀγωγῆς, χρεωσθεῖ νὰ τὴν διδαχθῆ αὐτὸς
 πρὸ πάσης ἄλλης ἐπισήμης, ποτιζόμενός τιν ἀπὸ τὰ σωτήρια

(1) Πλάτ. Ὀρ. σελ. 411. — (2) Εἶναι σημειώσεως ἄξιον, ὅτι ἡ
 φρόνησις εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν ὀνομάζεται ΓΝΩΣΙΣ, ὄνομα, τὸ
 φαινόμενον, ἀνοίκειον, ἐπειδὴ Γνώσις σημαίνει γνώρισιν, εἶδησιν ἢ
 ἐπισήμην ὁποιοῦδήποτε τινὸς πράγματος. Ὁ ἰατρός, παραδείγματος
 χάριν, ἔχει γνώσιν τῆς Θεραπείας τῶν σωματικῶν ἀρρώσθημάτων, ὁ φυ-
 σικός, γνώσιν τῶν φυσικῶν φαινομένων, ὁ ἀστρονόμος, γνώσιν τῶν οὐ-
 ρανίων σωμάτων, καὶ αὐτὸς ὁ σκυτοτόμος, γνώσιν ῥάψευς ὑποδημά-
 των, καὶ καθεὶς ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ ὀνομασθῆ Γνωσικὸς τῆς
 ἐπισήμης ἢ τῆς τέχνης του. Γνώσις λοιπὸν ἀπλῶς καὶ κατεξοχὴν
 ὠνομάσθη ἡ φρόνησις τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἀντικείμενον ἔχουσα αὐτὸν
 τὸν ἄνθρωπον, ὡς ΓΝΩΣΙΣ ἘΑΥΤΟΥ, καὶ ἀκολουθῶς γνώσις γνώσεων
 καὶ ἐπισήμη ἐπιστημῶν, καὶ Γνωσικὸς, ὁ φρόνιμος, ὡς μόνος γνωρίζων
 ἑαυτὸν, κατὰ τὸ Δελφικὸν παράγγελμα, ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, καὶ μόνος
 ἱκανὸς νὰ εὐδαιμονήσῃ, καὶ νὰ κοινωνήσῃ καὶ εἰς ἄλλους τὴν εὐδαι-
 μονίαν του.

παραγγέλματα πολλῶν μεγάλων ἀνδρῶν παλαιῶν καὶ νέων, καὶ νὰ τὴν διδαχθῆ, ὅσον δυνατὸν ἐγγήγορα, πρὶν ἢ πρόβασις τῆς ἡλικίας κατασῆσθαι τῆς ψυχῆς τὰ πάθη ἀθεράπευτα.

Τὸ μάλιστα δυσκολοθεράπευτον τῶν παθῶν τούτων εἶναι ἡ ΟΪΗΣΙΣ, τόσον πλέον ἄξιον ἰατρικῆς ἐπιμελείας, ὅσον εἶναι καὶ πάθος οἰκειότερον τῆς ἡλικίας τῶν νέων (1). Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ δεύτερον παράγγελμα τοῦ Ἡρακλείτου, ὅστις ἔκρινε τὴν οἴησιν πάθος τόσον ὀλέθριον εἰς τοὺς νέους, ὥστε τὴν ἐπαρωμοίαζε μὲ τὸ σωματικὸν ἀρρώστημα τῆς Ἐπιληψίας· « Τὴν τε οἴησιν ἱεράν νόσον ἔλεγεν » (2).

Εἰς τὸ μακρότατον τῆς ἡλικίας μου διάστημα, ἐγνώρισα πολλοὺς νέους κλυδωνιζομένους ἀπὸ διάφορα ἄλλα πάθη, οἱ ὅποιοι ὁμως μὲ τὴν προχώρησιν τῆς ἡλικίας, ἢ ἀπὸ συμβουλᾶς ἄλλων, ἢ ἀπὸ σκέψιν ἰδίαν, εὐτύχησαν νὰ διορθώσωσι τὴν διαγωγὴν των· διζᾶζω, ἂν ἐσώθη κανεὶς ἀκόμη ἀπὸ τοὺς δυσυχήσαντας

(1) « Οἱ μὲν οὖν νέοι... εἰδέναι πάντα οἴονται, καὶ δυσχυρίζονται· » τοῦτο γὰρ αἰτιὸν ἐστὶ καὶ τοῦ Πάντα ἄγαν » (Ἀριστοτελ. Ῥητορικ. II, 12, § 14). Ολίγον ἀνωτέρω (§ 10) εἶπε περὶ τῶν αὐτῶν νέων « Καὶ αἰσχυντηλοὶ· οὐ γὰρ πω καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἈΛΛ' » πεπαίδευται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον » ὅπου γράφει, ἈΛΛ' Ἄ. —

(2) Λαέρτ. IX, 7. Ἱεράν νόσον ὠνόμαζεν ὁ Ἡράκλειτος, κατ' εὐφημισμὸν, τὴν Ἐπιληψίαν, ὡς θεινὴν καὶ δυσίατον ἀρρώσϊαν, καθὼς ὀνομάζεται σήμερον ἀπὸ τινᾶς εὐφῆμως Γλυκὺ (Ἰδ. Ἄτακτ. I, σελ. 142). Καθ' ὅμοιον εὐφημισμὸν ὀνομάζομεν Εὐλογίας τὰ λοιμικὰ τῶν παιδίων ἐξανθήματα (petite vérole) ὡς οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουν Μουμπάρεκ, ἢ γοῦν Εὐλογημένην, τὴν Σκορδοῦλαν (peste).

νά κτυπηθῶσιν ἀπὸ τὴν σκορδοῦλαν τῆς οἰήσεως. Δὲν θέλει ἴσως ἡ οἴησις τοὺς ἐμποδίσειν νά μάθωσι πολλά, μέλλει ὁμως ἐξάπαντος νά τοὺς ἐμποδίση νά μάθωσι τὰ χρήσιμα.

Ὁ χρήσιμ' εἰδῶς, οὐχ ὁ πόλλ' εἰδῶς σοφός (1).

Εἰς τὰ χρήσιμα λοιπὸν ταῦτα χρεωσοῦν νά καταγίνωνται τὰ ὄρφανὰ καὶ ξενωμένα τῆς πατρίδος των Χῖα μειράκια, σήμερον μαλιστα, ὅτ' ἀπ' αὐτοὺς μόνους ἐλπίζεται ὄχι μόνον ἡ ἀνάκτησις, ἀλλὰ καὶ ἡ παιδείσις, ἡ μᾶλλον ἀναπαιδείσις, τῆς πατρίδος. Αὐτοὶ μόνοι, οἱ τὰ χρήσιμα σοφοί, ἔχουν νά παρηγορήσωσι τὴν δυστυχῆ μητέρα καὶ πατρίδα των, ἐνθυμούμενοι τὸ « Φθο- » νεῖσθαι κρεῖσσον ἢ ἐλεεῖσθαι. » Εὐτυχοῦσαν τὴν ἐφθόνησαν πολλοί· ὀλίγοι τὴν ἠλέησαν εἰς τὰς δυστυχίας της· πλειότεροι δ' ἐξεναντίας ἐτόλμησαν καὶ νά ἐπιχορεύσωσιν αἰσχροῦς εἰς τὸ πληγωμένον τῆς πτώμα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς Χιακῆς ἀρχαιολογίας, ἧτις εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τοῦ τόμου τούτου τῶν Ἀτάκτων.

Τοῦ δευτέρου ἢ ἐπιγραφῆ, ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ, ἴσως δὲν ἀρκεῖ εἰς ἀπολογίαὺν τῆς τόλμης μου. Ἀπ' ὅσας ἄλλας γνώσεις (παρὰ τὴν γνῶσιν τῆς γλώσσης) χρειάζεται ὁ μεταφραστὴς τῆς Νέας διαθήκης δὲν ἔχω οὐδὲ τὸ δεκατημόριον. Ἐτόλμησα μ' ὄλον τοῦτο τοιοῦτον δοκίμιον, ἐπιθυμῶν νά παρακινήσω ἄλλους, εἰς τῆς Νέας διαθήκης νέαν μετάφρασιν, ἀναγκαίαν μὲν, ἀλλ' ἴσως ὄχι δυνατὴν ἀκόμη, διὰ τὰς ὁποίας χρεωστεῖ ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις

(1) Αἰσχύλ. παρὰ τῷ Στοβ. III, σελ. 35.

ὁ μέλλων μεταφραστής, πρὶν ἀνακομβωθῆ εἰς τὸ πολύμοχθον ἔργον τοῦτο.

Τὴν ἀνάγκην δὲν εἶναι χρεῖα ν' ἀποδείξω, ἐπειδὴ γνωρίζω πολλοὺς καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χυδαίους, ἀηδιαζομένους ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς παλαιᾶς μεταφράσεως. Ὁ χρόνος μεταβάλλει, καθὼς τὰ νοήματα, τὰ ἦθη καὶ ἔθη, καὶ ἀπλῶς τὰ φρονήματα τῶν ἀνθρώπων, παρόμοια καὶ τὰς γλώσσας, διὰ τῶν ὁποίων τὰ ἐκφράζουσι· καὶ ὅ,τι ἔθελγε τὴν ἀκοὴν τῶν πρὸ ἑκατὸν ἢ διακοσίων ἐτῶν ζησάντων, εἶν' ἀδύνατον ν' ἀρέσῃ ἐπίσης καὶ τοὺς σήμερον ζῶντας. Μαρτύριον τοῦτου (ὃν ἐχρειαζέτο καὶ μαρτύριον) ἡ πράξις ὄλων τῶν φωτισμένων ἔθνων, οἱ ὁποῖοι ἀναθεωροῦν ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὰς μεταφράσεις των, προσαρμόζοντες αὐτὰς εἰς τὴν ἐπικρατοῦσαν τοῦ ἔθνους γλῶσσαν (1).

Ἡ ἰδική μας παλαιὰ καὶ πρώτη μετάφρασις ἔγινε πρὸ σχεδὸν 200 ἐτῶν, πρῶτον ἀπὸ τινος Μάξιμου Μαργούνιου Καλλιπολίτην, κ' ἐτυπώθη μὲ τὸ κείμενον ἐντάμα, κατὰ τὸ 1638 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, κατὰ τινος εἰς τὴν Γενεύαν, καὶ κατ' ἄλλους (πιθανώτερον) εἰς τῶν ὀλλανδῶν τὸ Λουγδοῦ-

(1) Τρεῖς φορές εἰς 270 ἐτῶν διάστημα ἀνεθεώρησαν κ' ἐδιόρθωσαν οἱ θεολόγοι τῆς Γενεύης τὴν Γαλλικὴν τῆς Νέας διαθήκης μετάφρασιν· ἡ τελευταία ἀναθεώρησις ἔγινε κατὰ τὸ 1805 ἔτος. Τώρα μανθάνω, ὅτι καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες τῆς Σβεκίας (Suède) φροντίζουν νὰ διορθώσωσι τὴν Σβεκικὴν μετάφρασιν τοῦ Εὐαγγελίου (ἴδε *Rev. encycloped. tom. XLII, Juin, 1829, pag. 708*).

νον (Leyden), με δαπάνην τῆς Ὀλλανδικῆς κυβερνήσεως. Μετὰ τὸν Μάξιμον, ἀναθεωρηθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἱερομόναχον Σεραφεῖμ, τὸν Μιτυληναῖον, ἐξεδόθη μόνη ἢ μετάφρασις χωρὶς τὸ κείμενον κατὰ τὸ 1703 ἔτος εἰς τὸ Λονδῖνον. Τρίτον (1710), ἐξ ἀναθεωρήσεως Ἀναστασίου Μηχαήλ τοῦ Μακεδόνας, εἰς τὴν Ἄλαν τῆς Σαξονίας, καὶ μετὰ μικρὸν (1713) εἰς τὴν Λειψίαν (1). Οὐτ' ἔχω τὰς διαφόρους ταύτας ἐκδόσεις, οὔτε, ἂν τὰς εἶχα, μ' ἐσυγχώρει ὁ καιρὸς νὰ τὰς παραβάσω, διὰ νὰ κρίνω μέχρι πόσου ἐμεταποίησαν τὴν πρώτην τοῦ Μάξιμου μετάφρασιν οἱ μετ' αὐτὸν ἀναθεωρηταί, καὶ ἂν ἡ μεταποίησις ἐπεριωρίζετο εἰς μόνην τῶν λέξεων τὴν μόρφωσιν καὶ τάξιν, ἢ ἐδιόρθωνε καὶ τὸ σημαντικὸν τῆς ἐρμηνείας αὐτῶν. Αὐξάνει τὴν ἀπορίαν μου ἡ νεωτάτη (2) ἐν Λονδίῳ ἔκδοσις (1819), μόνη εἰς ἐμὲ γνωστὴ τὴν σήμερον, τυπωμένη μετὰ τὸ κείμενον, καὶ ἐπαγγελλομένη ὅτι ἐδιορθώθη ΜΕΤΑ ΠΟΛΛῆΣ ἘΠΙΜΕΛΕΙΑΣ.

Πολλὴ καὶ μεγάλη χάρις χρεωσεῖται βέβαια εἰς τὴν Πολλὴν ἐπιμέλειαν τοῦ διορθωτοῦ· ἀλλὰ πολὺ μεγαλητέραν ἔπρεπε νὰ τὸν γνωρίζωμεν, ἂν μᾶς ἐγνώριζε καὶ τὸνομά του, ὡς μᾶς τὸ ἐγνώρισαν οἱ πρὸ αὐτοῦ, ὁ Μάξιμος, λέγω, ὁ Σεραφεῖμ καὶ ὁ Ἀθανάσιος. Εἰς πολλῶν βιβλίων μετάφρασιν ἢ διόρθωσιν τὸ ἀνώνυμον εἶναι ἀδιάφορον. Ἄλλ' ὅστις ἀνα-

(1) Ἴδε FABRIC. *Biblioth. Græc.* tom. III, pag. 190, καὶ tom. VII, pag. 75, εἰς δὲ τὴν νέαν ἔκδ. τοῦ Harles, tom. IV, pag. 854. — (2) Ἄλλη παρὰ τὴν κατωτέρω (σελ. 326) ὀνομαζομένην νέαν μετάφρασιν.

γινώσκει τῆς Νέας διαθήκης μετάφρασιν, διὰ νὰ ἀναγινώσκη ἀσφαλῶς, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξεύρη τίς καὶ ποῖος ἦτον ὁ μεταφραστὴς ἢ διορθωτής.

Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ τελευταία ἐν Λονδίῳ ἐκδοθεῖσα μετάφρασις (1819), κατὰ μὲν τὸ πραγματικὸν, πιθανὸν ὅτι ὀλίγον διαφέρει ἀπὸ τὴν τυπωθεῖσαν εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν κατὰ τὸ 1703 ἔτος μετάφρασιν τοῦ Μαξίμου, ἐπιδιωρθωμένη ἀπὸ τὸν Σεραφεῖμ· κατὰ δὲ τὸ λεκτικὸν εἶναι ἀπαράλλακτος ἢ γλῶσσα ἣτις ἐλαλεῖτο πρὸ 150 ἐτῶν, ἤγουν ἡ γλῶσσα τοῦ Χρονογράφου, τοῦ Νέου παραθεῖσου, τῆς Ἀμαρτωλῶν σωτηρίας, καὶ ἄλλων τοιούτων βιβλίων, τὴν ὁποίαν οὔτε κάνεις ἀπὸ τοὺς ὀπωσοῦν λογίους μεταχειρίζεται σήμερον, γράφων διὰ τοὺς χυδαίους, οὔτ' αὐτοὶ οἱ χυδαῖοι ἀναγινώσκουν πλέον μὲ πολλὴν εὐαρέστησιν.

Ἀπὸ ταύτην τὴν ἔκδοσιν μετεκδίδω σήμερον τὴν πρὸς Τίτου ἐπιστολὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου συνωδευμένην μὲ τὴν ὁποίαν πρὸ σχεδὸν ἐτῶν εἴκοσιν ἐφύλασσα νέαν μετάφρασιν αὐτῆς (1), διαφέρουσαν ὀπωσοῦν καὶ κατὰ τὸ λεκτικὸν καὶ κατὰ τὸ ἐρμηνευτικὸν μέρος τῆς παλαιᾶς μεταφράσεως.

Περὶ τοῦ λεκτικοῦ δὲν ἔχω νὰ δώσω λόγον εἰς κανένα, ἐπειδὴ εὐκόλα δύναται ὁ ἀναγνώστης, καὶ χωρὶς ν' ἀκούσῃ τοὺς λόγους μου, νὰ κρίνῃ, ἂν λαλῶ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν,

(1) Τὸ εἰκοσαετὲς διάστημα τοῦ χρόνου μου ἐξάλειψεν ἀπὸ τὴν μνήμην, ἂν ὅτε μετέφραξα, εἶχα πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἔκδοσιν τῆς Δειψίας (1713) ἢ τοῦ Λονδίνου (1703).

ἢ ξένην ἄλλην γλῶσσαν. Περὶ δὲ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ (ἤγουν ὅσον ἀναφέρεται εἰς τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, ἢ εἰς τὴν συναρμογὴν τῶν φράσεων) αἱ διαφοραὶ τῆς ἰδικῆς μου πρὸς τὴν ἀρχαίαν μετάφρασιν δὲν εἶναι πολλαί. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ φανερώσω καὶ τὰς αἰτίας τῆς διαφορᾶς, ἠναγκάσθην καὶ νὰ σχολιάσω τῶρα ἐσχάτως τὴν μετάφρασιν.

Ὁ μεταφραστὴς Μάξιμος ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς πρωτεύοντας, κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, λογίους Γραικοὺς, οὐδ' ἤθελε τολμᾶσειν μετάφρασιν Νέας διαθήκης, ἂν δὲν ἦτον ἐφωδιασμένος μὲ ὅσα βοηθήματα κριτικὰ ἐχορήγει εἰς αὐτὸν ὁ τότε χρόνος. Ἀλλὰ τὸ χωρίζον ἡμᾶς ἀπὸ τὸν Μάξιμον 200 ἐτῶν διάστημα ηὔξησε τὰ βοηθήματα ταῦτα εἰς τόσον, ὥστε καὶ μέρους ἐξ αὐτῶν ἡ ἔρευνα καὶ γνώσις χρειάζεται πολυχρόνιον μελέτην.

Εἰς τὸν μέλλοντα νὰ μεταφράσῃ τὴν Νέαν διαθήκην δὲν ἀρκεῖ ἡ γνώσις τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης μόνη· ἐμπορεῖ νὰ νοῆ καὶ νὰ ἐξηγῇ ἀκριβῶς τῶν ἐνδόξων εἰς τὴν γλῶσσαν Ἑλλήνων τὰ συγγράμματα, καὶ μ' ἔθλον τοῦτο νὰ ἀγνοῆ τὴν κυρίαν ἔννοιαν καὶ σημασίαν πολλῶν ἀποσολικῶν ῥητῶν.

Χρεωσεῖ λοιπὸν πρῶτον, νὰ σπουδάσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν Ἀποστόλων, καὶ νὰ παραβάλλῃ ἐπιμελῶς τοὺς λόγους τῶν μὲ παραλλήλους ἄλλους λόγους αὐτῶν. Δεύτερον, νὰ γνωρίζῃ ἀκριβῶς τὸν ἐλληνικὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου τῆς Παλαιᾶς διαθήκης μεταφρασμένης ἀπὸ Ἰουδαίους τοὺς Ἑβδομήκοντα, χαρακτῆρα τὸν ὅποιον ἠκολούθησαν καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ὡς Ἰουδαῖοι καὶ αὐτοί. Τρίτον, αὐτὴν τὴν Ἑβραϊκὴν γλῶσσαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἔγινεν ἡ διὰ τοῦτο πολλακίς ἐβραΐζουσα μετά-

φρασίς τῶν Ἑβδομήκοντα. Τέταρτον, καί τινάς ἀπό τὰς εἰς ἄλλων ἔθνῶν γλῶσσας μεταφράσεις.

Παρά τὴν εἶδησιν ταύτην χρεωσθεῖ νὰ ἐξετάζη ἀκριβῶς καὶ τοὺς ἐξηγητὰς ἢ σχολιαστὰς τῆς Νέας διαθήκης, παλαιούς καὶ νέους, πολλοὺς σήμερον τὸν ἀριθμὸν, καὶ διὰ τοῦτο χρεῖαν ἔχοντας πολλῆς προσοχῆς, διὰ νὰ μὴ τοὺς πιστεύη ὅλους χωρὶς κρίσιν. Ἄν τὸ κείμενον τῆς Νέας διαθήκης πιστεύεται Θεόπνευστον, δὲν πρέπει διὰ τοῦτο νὰ δέχεται χωρὶς ἐξέτασιν καὶ τῶν ἐξηγητῶν τὰς ἐρμηνείας ὡς Θεοπνεύστους.

Ἐκ τῶν παλαιῶν, οἱ ἀσφαλέστεροι ἐξηγηταὶ εἶναι ὁ Χρυσόστομος καὶ ὁ Θεοδώρητος, καὶ ὅσοι ἠκολούθησαν τὸν Χρυσόστομον, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἐπίσκοπος τῆς Βουλγαρίας Θεοφύλακτος. Τοὺς νεωτέρους « Ἐπιλείψει με ὁ χρόνος » διηγούμενον. » Τόσον εἶναι πολλοὶ ὅσοι ἐξήγησαν τὴν Νέαν διαθήκην, ἢ μέρη τινὰ ταύτης χωριστὰ, κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ὅλην ἑκατονταετηρίδα, καὶ ὅσον μέρος τῆς παρούσης ἐπεράσαμεν καὶ πολλῶν ἀπ' αὐτοὺς δὲν γνωρίζω πλὴν μόνον τὰ ὀνόματα. Εἶναι βέβαια ἐξ αὐτῶν πολλοὶ ἄξιοι νὰ ἐρευνῶνται, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἐξηγήσεως, ἀλλὰ δὲν εἶν' ὀλίγοι οὐδ' οἱ ἐξηγουῦντες διὰ μόνον νὰ ὀνομάζωνται ἐξηγηταί, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις χρειάζεται, ὡς ἔλεγα, προσοχὴν, καὶ μάλιστα, ἂν ἐπαγγέλλωνται αἰρετικαί τῆς σκοτεινῆς τῶν Νεοπλατωνικῶν φιλοσοφίας.

Τὰ ἕως ἐδῶ λεχθέντα ἀποβλέπουν μέγα μέρος εἰς τὴν ἀκρίβειαν τοῦ λεκτικῆς τῆς μεταφράσεως· ἀλλ' ἀπατᾶται πολὺ, ὅστις νομίσῃ, ὅτι τὸν ἀρκοῦν αὐτὰ νὰ κατασταθῇ μεταφραστὴς

τῆς Νέας διαθήκης, χωρὶς νὰ ἔχη γνῶσιν ἰκανὴν καὶ τοῦ πραγματικοῦ. Χρεωσεῖ προσέτι νὰ δανεισθῇ πολλάς ἄλλας εἰδήσεις, ἀπὸ τὴν Γεωγραφίαν, Χρονολογίαν, Ἡθικὴν καὶ Πολιτικὴν φιλοσοφίαν, Ἱστορίαν παλαιὰν καὶ νέαν, καὶ ἑξαιρέτως τὴν ἐκκλησιαστικὴν. Τὸν χρησιμεύει ἀκόμη καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν νέων περιηγήσεων (voyages), καὶ μάλιστα τῶν ἀπαρχῆς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς σήμερον γενομένων. Ὅτι ἄλλοτε δὲν ἤμποροῦσε τις ν' ἀποκτήσῃ πλὴν περιερχόμενος αὐτὸς τὴν οἰκουμένην, τοῦτο σήμερον μαθαίνεται ἀπ' ἄλλων αὐτοπτικῶν ἱστορίας. Ὅσις τὰς ἀναγινώσκει μὲ κρίσιν καὶ προσοχὴν γίνεται ἀσυγκρίτως σοφώτερος ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου ἐποιήθη τὸ,

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄξια, καὶ νόον ἔγνω.

Καὶ τοιαύτη γνῶσις γίνεται μάλιστα ἀναγκαία εἰς τὸν μεταφραστὴν, ἐὰν ἦναι καὶ τοῦ τάγματος τῶν ἱερωμένων, ἐπιτήδειος νὰ κατασαθῇ ἐξηγητὴς καὶ κήρυξ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἀποστολικῶν παραγγελμάτων.

Ὅτι δὲν ἀρκεῖ ψιλὴ μόνῃ ἡ μετάφρασις καὶ ἀνάγνωσις αὐτῶν εἰς ἀπαίδευτον λαόν, τὸ ἔδειξεν ἀρκετὰ ἡ παρελθοῦσά μας ἀξιοθρήνητος ὑπὸ τὸν τύραννον κατάσασις. Διακόσια ἔτη ἐπέρασαν ἀποῦ ἐμεταφράσθη ἡ Νέα διαθήκη· καὶ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν (ἀν' ὅχι ὅλοι) καὶ τὴν ἐγνώριζαν καὶ τὴν ἀνεγίνωσκαν, τῶρα δὲ ἐσχάτως, χάρις εἰς τῶν Ἄγγλων τὴν φιλανθρωπίαν, πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν, ὅσοι δὲν ἀπέκτησαν δωρεὰν ἐν ἀντίτυπον τοῦ κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως. Ἄλλὰ τί δύναται νὰ κάμῃ εἰς

πολλοὺς ἀκόμη καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας Ἕλληνας, τυραννουμένους ἀπὸ δεσπότην ἄγριον, τοιαύτη διδασκαλία, τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον καὶ μέγα παράγγελμα εἶναι ἡ ἀδελφικὴ ἰσονομία, ἢ ποῖον καρπὸν δύναται νὰ προξενήσῃ τοιαύτη δωρεὰ εἰς ἀνθρώπους ἀνασθενάζοντας ὑπὸ ζυγὸν ἀνθρωποδόρου λησοῦ, χαριζομένη μάλιστα ἀπὸ φίλους, συμμάχους καὶ ὑπερασπιστὰς τοῦ λησοῦ; Τὸ δῶρημα τῶν Ἄγγλων διδάσκει τὴν ἰσονομίαν, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἔργα σκοπεύουν νὰ μᾶς κρατῶσιν εἰς ζυγὸν τυράννου, διὰ νὰ πάσχωμεν ἀδιαλείπτως τὰ ἐκ τῆς ἀνομίας του δεινὰ, καὶ τὸ φρικτότερον, νὰ διδασκώμεθα τὴν ἀνομίαν. Ὁχι! ὄχι! Ὅ,τι ἄλλο εὐεργέτημα παρά τὴν ἐλευθερίαν μᾶς εὐεργετήσωσιν οἱ δυνάμενοι νὰ μᾶς ἐλευθερώσωσιν, εἶναι ὑπόκρισις φιλανθρωπίας, καὶ ὄχι ἀληθὴς φιλανθρωπία.

Καὶ ἐδῶ ἀναγκάζομαι νὰ κάμω παρέκβασιν μικράν, ἀπολογούμενος εἰς τοὺς Ἄγγλους (καὶ δι' ὅσα τώρα λέγω, καὶ δι' ὅσ' ἄλλοτε πολλάκις εἶπα κατ' αὐτῶν), διὰ τὸν φόβον μὴ με κατηγορήσωσιν ὡς ἀχάριστον, καὶ τὸ χειρότερον, ὡς συκοφάντην. « Ἄν οἱ ὑπουργοὶ τῆς πολιτείας μας (ἤθελαν εἰπεῖν) ἔκριναν » συμφέρουσαν εἰς ἡμᾶς τὴν ὑπαρξίν καὶ διαμονὴν τοῦ » τυράννου, « μὴ διὰ τοῦτο ἔπαυσεν ἡ Ἀγγλία νὰ τρέφῃ πολ- » λοὺς ἀνδρας φιλανθρώπους, ἐτοιμοὺς εἰς βοήθειαν τῶν » τυραννουμένων; Οἱ αὐτοὶ ὑπουργοὶ βοηθοῦν καὶ τὸν Νέρωνα » τῆς Λυσιτανίας Μηχουέλην· « μὴ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ κατ- » ηγορώμεθα ὅλοι οἱ Ἄγγλοι, ὡς φίλοι τοῦ Νέρωνος; »

Ἡ ἀπολογία μου εἶναι ἀπλή. Τὰ ἐπαγγελλλόμενα ἐλεύθερα ἔθνη κρίνονται ἀπὸ τὴν πολιτείαν των, καὶ ὄχι ἀπὸ τὰς ἐξαιρέσεις

πολλῶν ἢ ὀλίγων χρησῶν πολιτῶν, ἀξίων τιμῆς καὶ σεβασμοῦ.
 « Πολιτεία γὰρ τροφή ἀνθρώπων ἐστὶ· καλὴ μὲν, ἀγαθῶν, ἢ
 » δὲ ἐναντία, κακῶν » (1). Τοιαῦται ἐξαιρέσεις εὐρίσκονται
 καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους. Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκέρασαν τὸ
 κώνειον εἰς τὸν Σωκράτην, δὲν ἦτο μόνος ὁ Σωκράτης εἰς τὰς
 Ἀθήνας διδάσκαλος ἀρετῆς, ἀλλ' εἶχε καὶ πολλοὺς ἄλλους
 ὁπαδοὺς τῆς διδασκαλίας καὶ μιμητὰς τοῦ βίου του· ὅτε μετὰ
 πενήκοντα ἔτη τὸ ἐκέρασαν εἰς τὸν Φωκίωνα, δὲν εἶχαν αἱ
 Ἀθῆναι μόνον τὸν Φωκίωνα ἀξίον νὰ ἐπονομάζεται ΧΡΗΣΤΟΣ.
 Μ' ὅλον τοῦτο, ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκατηγοροῦντο ὡς ἀναθραμ-
 μένοι μὲ φαρμακερὰν πολιτικὴν τροφήν, τὴν Ὀχλοκρατίαν, ἣτις
 ἔμελλε νὰ τοὺς ποτίσῃ τελευταῖον ὅλους τὸ κώνειον τῆς δουλείας.
 Ἡ πολιτικὴ τροφή τῶν Ἄγγλων σήμερον εἶναι ἡ Ὀλιγαρχία. Ἄν
 δὲν ἦσαν φθαρμένοι ἀπ' αὐτὴν, δὲν ἤθελαν ὑποφέρειν νὰ κυβερ-
 νῶνται ἀπὸ φιλοτυράννους ὑπηρέτας τοῦ κράτους. Ὅταν ὁ
 σεσημμένος γυναῖκα καὶ τέκνα ἀπὸ τὴν τυραννικὴν μάχαιραν
 ταλαίπωρος Γραικὸς μάθη τὴν πυρπόλησιν τοῦ τυραννικοῦ σόλου,
 παρηγορεῖται πρὸς μικρὸν, εὐλογεῖ καὶ εὐχαρισεῖ ὡς εὐεργέτας
 τὸν ναύαρχον τῆς Ἀγγλίας καὶ τοὺς Ἄγγλους του συναύτας·
 ἔλλα πῶς νὰ μὴν ἀγανακτήσῃ καὶ ἐνταυτῷ, μαυθάνων ὅτι εἰς
 τοὺς ἐν Λονδίνῳ Ἄγγλους ἐπροξένησε μέγα πένθος ἢ παρηγορία
 τῶν Ἑλλήνων; Ὅταν οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες βλέπωσι πλοῖα
 μὲ σημαίαν Ἀγγλικὴν τρέχοντα εἰς βοήθειαν τοῦ τυράννου, δὲν
 ἐξετάζουν, ἀν σελλῶνται ἀπὸ τὸν Βελιγκτῶνα ἢ ἄλλον ὁμοῖον τοῦ

(1) Πλάτων Μενεξέν. σελ. 238.

Βελιγτώνας διπλωματικὸν Ἰησοῦίτην, ἀλλὰ κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι φωνάζουν· Οἱ Ἄγγλοι βοηθοῦν τὸν κατασφάξαντα τὰ τέκνα μας τύραννον. Ἐπιστρέφω εἰς τὸ προκείμενον.

Ἐπρόκρινα παρὰ τὰς ἄλλας ἐπιστολάς τοῦ Παύλου τὴν πρὸς τὸν Τίτον, καὶ διὰ τὸ συντομώτερον, καὶ διότι εἶναι μί' ἀπὸ τὰς τρεῖς (1), τὰς ὁποίας ἔλεγεν ὁ ἱερός Αὐγουστῖνος ὅτι χρεωσθεῖ νὰ ἔχη πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅσας ἐπαγγέλεται διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας : *Has tres apostolicas epistolas ante oculos habere debet, cui est in ecclesia doctoris persona imposita* (2).

Ὅλοι, χωρὶς ἐξαιρέσιν, ἔχομεν χρεῖαν τῶν ἀποστολικῶν παραγγελμάτων· ἀλλ' ἀσυγκρίτως πλέον τῶν κοσμικῶν χρεωσοῦν νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν μελέτην καὶ πράξιν αὐτῶν οἱ ἱερωμένοι, διὰ νὰ ἔχωσι τὸ δίκαιον νὰ τὰ διδάσκωσι τοὺς κοσμικοὺς με παρρησίαν, δείχνοντες μὲ τὴν μίαν χεῖρα τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ μὲ τὴν ἄλλην, ὄλην εἰς ὄλων τοὺς ὀφθαλμοὺς γυμνήν καὶ τετραχηλισμένην τὴν ἰδίαν αὐτῶν διαγωγὴν, « Προνοοῦμενοι » καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων » (3).

Αὐτοὶ εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· καὶ ἵπῳ ἔχουν νὰ διαλύσωσι τὸ σκότος, ἂν δὲν καταλάμπωσι καθημέραν τὸν κόσμον με τὰ καλὰ τῶν ἔργα; (4). Αὐτοὶ εἶναι οἱ ὁδηγοὶ μας, καὶ

(1) Ταύτην καὶ τὰς δύο πρὸς Τιμόθεον.—(2) *Apud FABRIC. Bibliothec. Græc. tom. III, pag. 158.* —(3) *B. Πρὸς Κορινθίους, ἡ, 21.* —(4) *Ματθ. ε', 14-16.*

ἵπῳ ἔχουν τὰ ἐμποδίσωσι τοὺς ὀδηγουμένους νὰ πέσωσιν ὁμοῦ μ' αὐτοὺς εἰς τὸν βόθυνον, ἂν ἦναι τυφλοί; (1). Αὐτοὶ εἶναι τὸ ἅλας τῆς γῆς, καὶ ἵπῳ, αὐτοὶ πρῶτοι σαπημένοι, ἔχουν νὰ γαληνίσωσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν κοσμικῶν τὸν βρασμὸν τῶν παθῶν, καὶ νὰ παύσωσι τὴν ἠθικὴν σῆψιν; Τὸ παραβολικὸν ἅλας τοῦτο φυλάσσει τὸν σύνδεσμον τῆς εἰρήνης καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν πολιτείαν « Ἔχετε » ἐν ἑαυτοῖς ἅλας καὶ εἰρηνεύετε (2) » ἀπαράλλακτα ὡς τὸ ἀληθινὸν ἅλας ἐμποδίζει τὴν σῆψιν καὶ διάλυσιν τῶν φυσικῶν σωμάτων. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οἱ καλοὶ προεσῶτες, δημιουργοὺν τοὺς ὄντως καλοὺς χριστιανούς· εἰς τὴν πολιτείαν πάλιν, οἱ καλοὶ κυβερνῆται λαμβάνοντες ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἱερέων καλοὺς χριστιανούς, δὲν ἀπαντοῦν δυσκολίαν νὰ τοὺς κατασῆσωσι καὶ καλοὺς πολίτας, ὑποτασσόμενοι αὐτοὶ πρῶτοι εἰς τοὺς νόμους, μηδὲ κατεξουσιάζοντες ὡς ἔθνη τοὺς ἴσους καὶ ὁμοίους τῶν ἀδελφούς. Εἰς ἓνα λόγον, ὡς εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μόνοι οἱ νόμοι τοῦ Χριστοῦ πρέπει νὰ κυβερνῶσι καὶ τοὺς ποιμαίνοντας καὶ τοὺς ποιμαινομένους, παρόμοια καὶ εἰς τὴν πολιτείαν, καὶ ἄρχοντες καὶ ἀρχόμενοι, ἓνα μόνον δεσπότην, τὸν ἀπ' ὅλους συμφωνημένον νόμον χρεωσοῦν νὰ γνωρίζωσι, καὶ μόνον τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου νὰ βασιάζωσιν ἐπίσης ὅλοι, διὰ νὰ μὴ βαρύνεται κανεὶς πλέον τῶν ἄλλων. Ὡς ὁ ἐπιβαλλόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν ζυγὸς τοῦ Χριστοῦ

(1) Λουκ. 5', 39. — (2) Μάρκ. 9', 50.

ὠνομάσθη χρηστὸς καὶ ἑλαφρὸς (1), διὰ τὴν ὀφειλομένην ἐξίσου ἱερωμένων καὶ κοσμικῶν ὑποταγὴν εἰς αὐτόν, ὁμοίως καὶ ὁ πολιτικὸς ζυγὸς ἑλαφρύνεται καὶ γίνεται χρηστὸς, ὅταν οἱ ὀνομαζόμενοι ἄρχοντες, ὡς ἀληθεῖς ὑπηρεταὶ καὶ διάκονοι τοῦ νόμου, ὑποβάλλωσι πρῶτοι τὸν αὐχένα των εἰς αὐτόν. Διάκονοι Θεοῦ ὠνομάσθησαν καὶ αὐτοὶ (2), ὡς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ποιμένες (3), καὶ Διάκονοι δικαιοσύνης· διότι ὁ ὀρθὸς πολιτικὸς νόμος εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ τὴν ἰσονομίαν διδάσκουν καὶ οἱ δύο. Οὐαὶ εἰς τὸν τολμῶντα νὰ διασειῇ τοπαραμικρὸν τὴν ἱεράν ταύτην ἰσονομίαν, ἀναγκάζων ἄλλους νὰ ὑποτάσσωνται εἰς νόμον, τὸν ἑποῖον αὐτὸς καταπατεῖ! καὶ θερίζων αἰσχροκερδῶς (4) τοὺς καρπούς τῶν ἐργαζομένων, διὰ τὰς ἰδίας ἢ τῶν κολάκων του τρυφᾶς! Οὐαὶ εἰς τὸν τολμῶντα νὰ κατασαθῇ δεσπότης τοῦ νόμου, ἀντὶ νὰ διακονῇ τὸν νόμον! Δὲν αἰσθάνετ' ὁ ταλαίπωρος, ὅτι ἀπὸ διάκονον δικαιοσύνης ἐμεταμορφώθη εἰς διάκονον τοῦ Σατανᾶ (5).

(1) « Ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρὸν ἐστίν » (Ματθ. ια', 30). — (2) « Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν » (Πρὸς Ῥώμ. ιγ', 4). — (3) « Ἐν παντὶ συνεισῶντες ἑαυτοὺς, ὡς Θεοῦ διάκονοι » (Α. πρὸς Κορινθ. γ', 4). — (4) « Ποιμάνετε τὸ ἐν ὑμῖν ποιμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκασῶς, ἀλλ' ἐκουσίως· μὴδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως· μὴδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κληρῶν, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου » (Α. Πέτρ. ε', 2-3). — (5) « Οἱ διάκονοι αὐτοῦ [τοῦ Σατανᾶ] μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης » (Β. Πρὸς Κορινθ. ια', 15).

Τῶν Ἀποστόλων τὰ παραγγέλματα ταῦτα ἐξηγοῦν καὶ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ περιεχομένου εἰς τὸν παρόντα τρίτον τόμον τῶν Ἀτάκτων τρίτου συνταγματίου, τοῦ Διαλόγου λέγω ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἘΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ἈΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ, τοῦ κατέτος φαινομένου εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, ἐπειδὴ δύο ταῦτα μάλιστα παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος εἰς τοὺς συγχρόνους του ποιμένας τῶν ἐκκλησιῶν, νὰ φεύγωσι τὴν φιλαρχίαν, ἥτις γεννᾷ τὴν αὐτοδέσποτον καὶ τυραννικὴν κυβέρνησιν τοῦ ποιμνίου, καὶ νὰ βδελύσσωνται τὴν αἰσχροκέρδειαν τὴν γεννωμένην ἐξανάγκης ἀπὸ τὴν φιλοχρηματίαν· « Μὴ ἀναγκασῶς, » μὴδὲ αἰσχροκερδῶς. » Ἦσαν ἄρα καὶ εἰς αὐτοὺς τῶν ἀποστόλων τοὺς χρόνους ἐπίσκοποι αἰσχροκερδεῖς καὶ φιλαρχοὶ καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φανῆ παράδοξον. Πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐξαιρέτως τῶν Φαρισαίων, ἐναγκαλίσθησαν τὴν πίσιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔγιναν καὶ κήρυκες Εὐαγγελίου, καὶ ἐπροβιάσθησαν καὶ εἰς ἐπισκοπὰς· αὐτὸς ὁ Παῦλος καυχᾶται, ὅτι ἦτο τοῦ τάγματος τῶν Φαρισαίων, πρὶν πιστεῦσαι εἰς Χριστόν· « Περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους Ἰσραὴλ, » φυλῆς Βενιαμὴν, Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων, κατὰ νόμον Φαρισαῖος... Ἄλλ' ἄτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν » Χριστόν ζημίαν » (1). Δὲν ἐμιμήθησαν ὅμως ὅλοι τὸν Παῦλον. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἔγιναν χριστιανοί, πλὴν διὰ τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἔμελλαν νὰ χαίρωνται καὶ εἰς τὸν χριστιανισμόν ὅσα κέρδη ἀπέλαυαν ἀπὸ τὸν μωρὸν ὄχλον τῆς Ἰουδαίας. Ὡς

(1) Πρὸς Φιλιππησ. γ', 5 καὶ 7.

ἐκυβερνοῦσαν τοὺς Ἰουδαίους ἀναγκασῶς, φορτίζοντες αὐτοὺς φορτία δυσβάστακτα (1), οὕτως ἐσπούδαζαν νὰ κάμνωσι δυσβάστακτον καὶ τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐλαφρὸν φορτίον (2). Ὅσας ἀπέλαυαν ἀπ' ἐκείνους πρωτοκαθεδρίας καὶ πρωτοκλισίας (3), μὲ τὰς αὐτὰς ἀπαιτοῦσαν νὰ τιμῶνται καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Ὡς ἐπλανοῦσαν μὲ τὴν ὑπόκρισιν τὰς μωρὰς τῶν Ἰουδαίων χήρας, καὶ ἐσφετερίζοντο αἰσχροκερδῶς τῶν ὀρφανῶν τὰ κτήματα (4), διὰ τὴν αὐτὴν αἰσχροκέρδειαν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ὑπόκρισιν ἔμβαιναν καὶ εἰς τῶν χριστιανῶν τὰς κατοικίας, διὰ νὰ λησεύωσι τὰ μωρὰ γυναικάρια (5), καὶ νὰ φέρωσιν ἀνωκάτω τὴν οἰκιακὴν αὐτῶν κατάστασιν (6).

Τούτους ἐμιμήθησαν καὶ πολλοὶ ἀπὸ τὰ ἔθνη, γινόμενοι χριστιανοὶ, Ἕλληνες ἢ Ῥωμαῖοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν ἔλειπαν ἄλλου εἴδους Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, αἰσχροκερδεῖς καὶ φιλαρχοὶ ὄχι ὀλιγώτερον τῶν Ἰουδαϊκῶν Φαρισαίων, καὶ ἐπληθύνοντο καθημέραν ἀναλόγως μὲ τὴν καθημέραν αὐξήσιν τῆς κοινῆς ἀπαιδευσίας, ἕως εὐρήκασιν ποριστὰς καὶ προστάτας τῆς αἰσχροκερδείας των καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς.

Τῶν βασιλέων τούτων οἱ πλειότεροι, κατὰ τὴν ἀψευδεςάτην μαρτυρίαν τῆς ἱστορίας τοῦ μεσαιῶνος, τὸνομα μόνον ἦσαν χριστιανοί. Καθὼς οἱ προκάτοχοί των ἐθνικοὶ κατεξουσίαζαν

(1) Λουκ. ια', 46. — (2) Ματθ. ια', 30. — (3) Ο' αὐτ. κγ', 6. — (4) Λουκ. ι', 47. — (5) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 6. — (6) Πρὸς Τίτ. ι', 11.

τά ἔθνη, ὡς ἄρχοντες τῶν ἔθνῶν (1), τὸν αὐτὸν ἔθνικὸν δεσποτισμὸν ἐδέσποζαν καὶ γενόμενοι χριστιανοί, ἕως νὰ φυλάξωσι καὶ αὐτὸ τῆς ἀπολύτου ἐξουσίας τὸ βλάσφημον ὄνομα, τὸ Αὐτοκράτωρ (2). Ὡς μονοκράτορες λοιπὸν ἀνυπεύθυνοι ἰδιοποιήθησαν τὴν ἐξουσίαν νὰ τρυφῶσιν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοὺς ἰδρώτας, μηδὲ νὰ σέβωνται πλέον μήτε κτῆσιν, μήτε τιμῆν, μὴτ' αὐτὴν τῶν ὑπηκόων τὴν ζωὴν.

Ἀλλὰ τόση καταδυναστεία ἔπρεπε φυσικὰ νὰ κινή εἰς γογγυσμοὺς, καὶ νὰ διεγείρῃ κάποτε εἰς ζάσεις τὸν καταθλιδόμενον λαόν. Εὐρέθη καὶ τούτου Θεραπεία, ἡ καθ' ὑπόκρισιν εὐλάβεια εἰς τὰ Θεῖα, καὶ ἀκολούθως ἡ πρὸς τοὺς ὑπηρέτας τῶν Θεῶν καταφυγή. Βλέποντες πολλοὺς τῶν ἱερωμένων φορολογοῦντας τὸν λαόν μὲ πρόφασιν νὰ τοῦ ἐξαλείψωσι πᾶσαν ἀδικίαν μὲ τὰς πρὸς Θεὸν πρεσβείας των, εἶπαν καθ' ἑαυτοὺς, ὅ,τι ἔλεγαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς δυνάστας· Μέρους τῶν ἀδικημάτων μου πρέπει νὰ προσφέρω εἰς τοὺς Θεοὺς, διὰ νὰ ἀπολαύω τὰ ἀπὸ τῆς ἀδικίας κέρδη, χωρὶς φόβον μή με κολάσωσι δι' αὐτὰ οἱ Θεοί· « Ἀδικητέον καὶ θυτέον ἀπὸ » τῶν ἀδικημάτων· ἄδικοι γὰρ ὄντες κερδανουμέν τε, καὶ

(1) Ματθ. κ', 25. — (2) Τὸ Αὐτοκράτωρ, σημαίνει Μονοκράτωρ· καὶ τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁμολογεῖται ὁ μόνος ὁ Θεός. « Μόνον δυνάστην, βασιλέα τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριον τῶν κυριευόντων » τὸν ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος (Α. Πρὸς Τιμόθ. ζ', 15). Βλασφημεῖ λοιπὸν τὸν Θεὸν, ὅχι μόνον ὅστις τὸν ἀρνεῖται, ἀλλὰ καὶ ὁ σφετεριζόμενος τὰ εἰς μόνον ἐκεῖνον ἀνήκοντα ἐπίθετα.

» λισσόμενοι, ὑπερβαίνοντες καὶ ἀμαρτάνοντες, πείθοντες
» αὐτούς [τοὺς Θεοὺς] ἀζήμιοι ἀπαλλάξομεν (1). »

Ἀνήγειραν λοιπὸν ἀπὸ τοῦ ἀνασενάζοντος λαοῦ τοὺς ἰδρώτας
μεγαλοπρεπεστάτους ναοὺς, εἰς τιμὴν ἐκείνου, περὶ τοῦ ὁποίου
ἐλέχθη τὸ « Οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ (2) »
καὶ ἐμετάβαλαν τοὺς ταπεινοὺς εὐκτηρίους οἴκους τοῦ χριστιανισμοῦ
εἰς πολυτελέστατα καὶ πολυπληθῆ ἔθνικα ἱερά, ἀναγκαῖα
εἰς τοὺς ἐθνικοὺς, νὰ κατοικίῳσι τοὺς ἀπείρους των Θεοὺς,
τῶν ὁποίων καθενὸς τὴν ἐξαίρετον προσάσιαν τόσον πλεον εἶχε
πᾶσα μία πόλις νὰ ἐλπίζη, ὅσον μεγαλοπρεπέστερα ἐκατοίκιζε
τὸν προσάτην της Θεόν (3).

(1) Πλάτων, Περὶ πολιτ. II, σελ. 366. — (2) Πράξ. Ἀποστ. ζ', 48.
— (3) Ὅτι τοιοῦτον εἶχε σκοπὸν ἡ πολυτέλεια τῶν ἐθνικῶν ἱερῶν, τὸ
μαρτυρεῖ ἡ πρὸς τοὺς Θεοὺς δεισιδαιμονία των. Γνωστὴ εἶναι ἡ Πολιοῦχος
Ἀθηναίων τῶν Ἀθηναίων, ὁ Ἔρκιος Ζεὺς τῶν Λακεδαιμονίων (Ἡρόδοτ. V,
82, VI, 68), καὶ ἄλλοι ἄλλων πόλεων προσάται καὶ σωτῆρες Θεοί.
Οἱ Σάμιοι καὶ ἔδωσαν μὲ σχολοῖα τὸ ἄγαλμα τῆς προσάτιδος Ἥρας, νὰ
μὴ τοὺς φύγῃ (Ἀθην. XV, σελ. 672). Οἱ Ῥωμαῖοι, δεισιδαιμονέστεροι
τῶν Ἑλλήνων, ἐφύλασσαν μυσικὸν καὶ ἀκατανόμαστον τὸν προσάτην τῆς
Ῥώμης Θεόν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Ὅτε ἐπολέμει πόλις πρὸς πόλιν, οἱ
ἐχθροὶ, πρὶν ἐμβῶσιν εἰς τὴν πολεμουμένην πόλιν, ἐσυνείδιζαν νὰ προσ-
καλῶσιν ἔξωθεν μεγαλοφῶνως τὸν προσάτην αὐτῆς, νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπ'
αὐτὴν (Πλουτάρχ. Κεφ. καταγρ. Ῥωμ. τόμ. VII, σελ. 126, Reisk) καὶ
τοῦτο, ὄχι μόνον διὰ νὰ σερήσῳσι τοὺς ἐχθροὺς τὴν θείαν προσάσιαν,
ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν σέβας, μὴ θέλοντες δηλαδὴ νὰ τὸν
συναιχμαλωτίσωσι μὲ τοὺς πολίτας. Ἡ τοιαύτη μωρὰ καὶ δεισιδαίμων
προσκάλεσις ὠνομάζετο Ἐκκλησις (Evocatio). Οὕτως ἐξεκάλεσαν αὐτοὶ

Κατεσόλισαν τοὺς ἱερουργοῦντας τὰ μυσῆρια τοῦ Χριστοῦ μὲ χρυσοῦφαντα καὶ ποικιλτὰ ἐνδύματα, πολυτελέστερα τῆς σολῆς τοῦ Ἀαρών (1), μ' ὅλον ὅτι ἡ Θρησκεία ἔπαυσε νὰ ἦναι πλέον κατὰ τὴν τάξιν Ἀαρών (2). Τοὺς κατεπλούτισαν μὲ σατραπικὰ εἰσοδήματα, καὶ τοὺς ἐκραταίωσαν ὑπὲρ τοὺς σατράπας, συγχωρήσαντες εἰς αὐτοὺς μερίδα τῆς ἰδίας των ἐξουσίας, ἧτις ἔμελλε μὲ τὸν καιρὸν ν' αὐξηθῆ ἕως νὰ κατασταθῆ φοβερά καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς (3).

Δὲν ἠρκέσθησαν εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἔκτισαν καὶ φρούρια, ὀνομάσαντες αὐτὰ Μονασῆρια, καὶ τὰ ἐπροίκισαν ἀπὸ τὰ κοινὰ τῶν πολιτῶν κτήματα, διὰ νὰ κατοικῶσιν εἰς αὐτὰ, ὄχι στρατιῶται φύλακες τῆς κοινῆς ἐλευθερίας, ἢ ἐργάται ἀναγκαῖοι εἰς τὴν προκοπὴν τῆς βιομηχανίας, ἀλλ' ἐπαγγελ-
 λόμενοι ἄρνησιν τοῦ κόσμου, ἄνθρωποι ἄργοι, οἱ ὅποιοι ἄλλην ἀμοιβὴν δὲν ἔμελλαν νὰ δώσωσιν εἰς τὸν ἐργαζόμενον δι' αὐτοὺς ταλαίπωρον λαὸν, παρὰ νὰ κολακεύωσι τοὺς τυράννους

οἱ λησαὶ τῶν ἀλλοτρίων Ῥωμαῖοι τοὺς θεοὺς τῆς Καρχηδόνας καὶ τῆς Κορίνθου, πρὶν καταφρέψωσι τὰς λαμπρὰς καὶ δυσυχεῖς ταύτας πόλεις (ΜΑCΡΟΒ. *Saturnal.* III, 9, pag. 435). Φοβούμενοι λοιπὸν μὴ πάθωσι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ ποτὲ ἀπ' ἄλλου, ἐκροπταν τοῦ προσάτου των θεοῦ τὸ ὄνομα.

(1) Εἰξόδ. κη, 1-43. — (2) Πρὸς Ἑβρ. ζ', 20, ζ', 1-21. —

(3) Μάρτυς ἡ παρελθοῦσα διαγωγὴ τῶν Μακαριωτάτων τῆς Ῥώμης ἐπιτκόπων, καὶ ἡ σημερινή, ἀφοῦ ἔχασαν τὴν κατὰ τῶν βασιλέων τυραννίαν, ἀκατάπαυστος αὐτῶν σπουδὴ νὰ τὴν ἀνκλήσωσιν, ἀναστήσαντες (πρᾶγμα' ἀπίστευτον!) τοὺς Γιαντισάρους των Ἰησουίτας.

του (1), διὰ νὰ συμμερίζωνται καὶ τὴν βίαν καὶ τὸν δόλον τῶν τυράννων κατὰ τοῦ λαοῦ, καὶ νὰ κυβερνῶσι καὶ αὐτοί, ἐναντίον τῆς ἀποστολικῆς παραγγελίας, ἀναγκασῶς καὶ αἰσχροκερδῶς, ὡς οἱ κοσμικοὶ τύραννοι, τὸν λαόν.

Εἰς ὅλων κοινῶς τῶν ἀνθρώπων τὰς ψυχὰς ἀρχὴ καὶ πλοῦτος αὐξάνουν, δὲν σβένουν τὴν δίψαν τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ πλούτου. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη δίψα γίνεται ἔτι φλογιστικωτέρα, ὅταν οἱ πλουτοῦντες καὶ ἄρχοντες ἐπαγγέλλωνται καὶ ἀγαμίαν. Ὅστις ἔχει τέκνα καὶ γυναῖκα, μετριάζει ὅπως οὖν τὰ πάθη του, περισπαζόμενος ἀπὸ πολλὰς ἄλλας φροντίδας βιωτικᾶς, καὶ ἀπὸ τὴν γλυκυτάτην ἔμφυτον ζοργὴν πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ τὴν περὶ αὐτῶν πρόνοιαν,

(1) Πρατρεύω τὰ εἰς τὸν δεσπότην Ναπολέοντα πολλῶν ἱερωμένων δουλοπρεπῆ ἐγκώμια, ὡς ἀπὸ πολλοὺς ἔτι μνημονευόμενα, καὶ ἀρκοῦμαι εἰς τὴν εἰς ὀλίγους ἴσως γνωστὴν διαγωγὴν αὐτῶν πρὸς ἄλλον ἀρχαιότερον δεσπότην, Λοδοβίκον τὸν δέκατον τέταρτον. Ὁ δεσπότης αὗτος, ὅστις ἐφορολόγει ἀσπλάγχχνως τοὺς ὑπηκόους « ἕως νὰ τῶν βυζάνη καὶ » αὐτὸ τὸ αἷμα μέχρι τοῦ ἐμπύου » (qui tirait le sang de tous ses sujets jusques au pus), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἰδίων τοῦ αὐλικῶν, κατακλυζόμενος ὁμως τὴν συνείδησιν ἀπὸ τὸ ἐμπυωμένον αἷμα τοῦτο, ἐζήτησε πνευματικὴν Θεραπείαν ἀπὸ τὸν πνευματικόν του πατέρα, τὸν Ἰησοῦτην Τελλιέρον (Tellier). Ὁ δὲ ἀσεβέστατος Ἰησοῦτης δὲν ἔφριξε νὰ τοῦ γαληνίσῃ τὴν συνείδησιν, πιζόνων αὐτὸν, ὅτι « Ὅλα τὰ » ὑπάρχοντα τῶν ὑπηκόων ἦσαν ἰδιά του κτήματα, καὶ λαμβάνων » αὐτὰ, ἐλάμβανε τὰ ἰδιά του » (Tous les biens de ses sujets étaient à lui en propre, et que, quand il les prenait, il ne prenait que ce qui lui appartenait). Ἰδε *Mémoir. du Duc de SAINT-SIMON*, etc. tom. IX, pag. 42-44.

ὡς διαδόχων καὶ σωτήρων τοῦ ὀνόματός του· Ἄλλ' ὁ ἄγαμος, ὠπλισμένος μὲ χρυσοῦν καὶ ἐξουσίαν, σπουδάζει ν' ἀπολαύσῃ κατακόρως ὅλας τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς ἐξουσίας τὰς ἡδονάς· μὴδ' ἔχων αἵματος ἢ ὀνόματος διαδοχὴν, φθονεῖ τρόπον τινὰ ν' ἀφήσῃ πλουσιώτερον ἢ κραταιότερον ἐξοπίσω του κἀνένα. « Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν » (1). Μετὰ τὸν θάνατόν μου (λέγει) ἄς κατασραφῇ ὅλος ὁ κόσμος ἄνω κάτω· τί με μέλει; ἐγὼ εἶμαι κατὰ πάντα εὐτυχής.

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί·

Οὐδὲν μέλει μοι· τὰμὰ γὰρ καλῶς ἔχει (2).

Τοιαύτη ψυχῆς διάθεσις φυσικὰ ἔχει σύντροφον τὴν βίαν· καὶ ἐπειδὴ ἡ βία, ὅσον κραταιὰ καὶ ἂν ἦναι, ἀπαντᾷ πολλάκις ἀπροσδόκητα ἐμπόδια, ἀναγκάζεται νὰ προσλάβῃ σύμμαχον αὐτῆς τὸν δόλον καὶ τὴν ὑπόκρισιν· καὶ τότε γίνεται λύκος ἀληθῆς ἐνδυμένος δέρμα προβάτου, καὶ ὄχι ἱερεὺς χριστιανός, στολισμένος, ὡς παραγγέλλει ὁ προφήτης, τὴν δικαιοσύνην (3).

Ἀπὸ ταύτην τὴν ἐλκεινὴν μεταμόρφωσιν ἐγεννήθησαν πολλοὶ ἱεροπραξίαι ἄγνωστοι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησίαν· ἐπλάσθησαν πολλὰ λείψανα μαρτύρων ψευδῆ, καὶ τὸ χειρότερον, ἐτολμήθησαν καὶ θάματα ἄγνωστα εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τοὺς πατέρας τῆς ἐκκλησίας· καὶ τὸ χεῖρισον, ἡμελήθη παντάπασιν ἡ παιδεία τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Εἰς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι

(1) Α. Πρὸς Κορινθ. ιε', 32. — (2) Εὐριπίδ. ἐξ ἀθήλ. δράμ. —

(3) « Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην » ψαλμ. ρλα', 9.

ἔκαμαν πορισμὸν τὴν εὐσέβειαν (1), καὶ ἐμετάβαλαν τὴν ἐκκλησίαν εἰς μεταπράτου ἐργαστήριον, δὲν ἐσύμφερε πλέον λαὸς φωτισμένος (2).

Ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦτα τῆς αἰσχροκερδίας θαύματα ἐχρημάτισε καὶ ἡ κατ' ἔτος φανέρωσις τοῦ λεγομένου Ἁγίου φωτὸς εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ὀπαδοὶ τῆς Ρώμης ὀνειδίζουν σκληρῶς τὴν μωρίαν (ὡς τὴν ὀνομάζουσι) τῶν Ἀνατολικῶν, ὅτι πιστεύουσι θαῦμα ψευδές, πλασμένον ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐπρεπεν ὁμως νὰ συλλογισθῶσιν, ἀπὸ πότε ἤρχισαν οἱ Γραικοὶ νὰ ὀνομάζωσι καὶ νὰ πιστεύωσιν Ἅγιον φῶς. Ἀπὸ τότε (χάρις εἰς τὴν μωρὰν κυβέρνησιν τῶν Γραικορωμαίων Ἀυτοκρατόρων) ὅποτε ἡ παιδεία ἀφῆκεν ὀλόκληρον τὸν κοινὸν λαόν, καὶ κατακρωτηριασμένη ἐπεριωρίσθη εἰς ὀλίγων τινῶν σχολαστικῶν κεφαλᾶς. Αὕτῃ ἔφερε μὲ τὸ Ἅγιον φῶς καὶ τοὺς σκοτεινοὺς Μουσουλμάνους, τῶν ὁποίων ἡ λοιμικὴ πνοή, καὶ ἂν ἔμειν' ἀμυδρὸν τι λείψανον παιδείας, τὸ ἀπέσβεσεν ὀλότελα.

Τῆς Ἑλλάδος ὁ κοινὸς λαὸς μωρὸς ὅτι πιστεύει τὸ Ἅγιον φῶς! ὅποτε ὁ κοινὸς λαὸς τῶν ἐπαγγελλομένων φωτισμένων

(1) Πρὸς Τιμόθ. Α. 5, 5. — (2) Εἶναι σχεδὸν ἀπίστευτος ἡ προθυμία τῶν Ἰησουϊτῶν, νὰ ἐμποδίσωσι τὴν παιδείαν, ἀκόμη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἡ ἐμπόδισις της, ἔγινε τὴν σήμερον ἀδύνατος. Ἴδε τὰς Γαλλικὰς ἐφημερίδας τοῦ παρελθόντος μηνὸς Αὐγούστου, καὶ ἐξαιρέτως τὴν ὀνομαζομένην *La Tribune des départemens*, τῆς 5 τοῦ Σεπτεμβρίου, 1829.

ἔθνῶν, ἐλεύθερος ἀπὸ Τούρκους, ζῶν μεταξὺ ἀληθινῶν σοφῶν ὄχι ὀλίγων, περικυκλωμένος ἀπὸ Ἀκαδημίας, ἀπὸ Λύκεια, ἀπὸ πάσης τέχνης καὶ πάσης ἐπιστήμης διδασκῆρια, ἔχων ἀνοικτάς δημοσίους βιβλιοθήκας λαμπράς, καὶ βοῖζοντα καθημέραν εἰς τὰς ἀκοάς του πολλῶν τυπογράφων πιστήρια, πιστεύει ἀκόμη ὄχι ὀλιγώτερον τερατώδη τοῦ Ἁγίου φωτός θαύματα! « Ἐκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, » καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ » τοῦ ἀδελφοῦ σου » (1).

Οἱ ἱερεῖς τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας λαοπλάνοι! ὅποτε τῆς Ῥώμης οἱ ἀπόστολοι, μὴν ἀρκούμενοι εἰς θαύματα, σπουδάζουν ἔτι κατὰ τὴν δεκάτην ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα νὰ ἀνακαλέσωσι τὰς ἀρετὰς τῆς δεκάτης ἑκτῆς! « Καὶ ποίας ἀρετὰς; « Ἀχαλί- » νωτον ἀκολασίαν, τολμωμένην ἔτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν διὰ » Θεοβλάβειαν πλέον παρά δι' εὐσέβειαν συχναζομένην » λειτουργίαν, καὶ διωγμὸν φονικώτατον κατὰ τῶν μὴ Θε- » λόντων νὰ συλλειτουργῶνται μ' αὐτούς· εἰς τοιαύτας ἀρετὰς » ἡσχολοῦντο μάλιστα οἱ τότε ζήσαντες! » *Faire l'amour, aller à la messe, où il avait encore sa place, et tuer ceux qui n'y allaient pas, telle fut leur principale occupation* (2).

(1) Λουκ. 5', 42. — (2) KERATRY, dans l'*Encyclopéd. modern.* tom. III, pag. 380. Εἰς ταύτην τὴν ἑκατονταετηρίδα (1572) συνέβη ἡ φρικτὴ τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου ἑπταήμερος τραγωδία· αἱ ἐξῆς, ὀλιγώτερον φονικαί, ἐχρημάτισαν ὁμῶς ὁμοίως δεισιδαίμονες,

Τὸ δὲ, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς τὸν κλῆρον ἐπλάσθη τὸ Ἅγιον φῶς, ὑπερβαίνει πᾶσαν ἀναισχυντίαν. Καὶ ταύτης τὴν ἀπόδειξιν ἔχει ὑπόθεσιν ὁ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ἘΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ἈΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ. Μόνην ἴσως εὐλογοφανῆ κατηγορίαν ἤθελαν μᾶς κατηγορήσειν, ἐὰν ὁμολογοῦντες καὶ ὅτι τὸ ἔπλασαν αὐτοὶ, μᾶς ἐκατηγοροῦσαν ὅτι τὸ ἐπιστεύσαμεν ὁμῶς καὶ ἡμεῖς, ὡς αὐτοὶ, καὶ τὸ υἰοθετήσαμεν, ὡς γνήσιον τῆς Θρησκείας Θαῦμα.

Γνήσια τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας λογίζονται, ὅσα περιέχονται εἰς τοὺς Ἀποστολικούς συγγραφεῖς καὶ εἰς τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων τοὺς κανόνας. Οἱ ἀπόστολοι ἐσιώπησαν περὶ τοῦ Ἁγίου φωτός· αἱ Σύνοδοι, ὀνομάσασαι τὴν Ἱερουσαλήμ μετὰ τὸ νέον τῆς ὄνομα (1), δὲν ἐπρόφεραν τὸ Ἅγιον φῶς οὔτ' ὡς παλαιὸν, οὔτ' ὡς νέον Θαυματουργημα· ἡ παράδοσις δὲν εἶπε τίποτε περὶ αὐτοῦ οὔτ' εἰς Ἀνατολικούς οὔτ' εἰς Δυτικούς, μέχρι τῆς ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ, καὶ οἱ Ἀνατολικοὶ δὲν ἐγνώριζαν οὐδὲ τὸ ὄνομα του μέχρι τῆς δεκάτης τρίτης. Ἀπὸ Δυτικούς προσκυνητὰς, καὶ ἀπὸ Δυτικούς Μο-

καὶ πλέον ἴσως ἀκόλασοι· εἰς αὐτὰς ἐφάνησαν αἱ παιδερασίαι τοῦ Ἐρρίκου τρίτου, αἱ μοιχεῖαι τοῦ Λοδοβίκου δεκάτου τετάρτου, καὶ αἱ χωρὶς καμμίαν ἐντροπὴν ἀσελγείαι τοῦ δεκάτου πέμπτου. Τιοιούτων καὶ τοσούτων ἀρετῶν τὴν παῦσιν Θρηνοῦν οἱ Ἰησουῖται!

(1) Δίλιαν ὀνομάζουσι τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ πατέρες τῆς πρώτης οἰκουμενικῆς Συνόδου (Κανον. 7), ὄνομα τὸ ὁποῖον τὴν ὀνόμασεν ὁ ἀνακαινίσας αὐτὴν (κατασκαφεῖσαν ἀπὸ τὸν Τίτον) Αὐτοκράτωρ Αἰλιὸς Ἀδριανός.

ναχοὺς ἠκούσθη πρῶτον τὸ ὑπὲρ πάντα τὰ θαύματα ἱεροσολυμικὸν φῶς, καὶ 300 ἔτη πρὸ τούτου, πάλιν ἀπὸ Δυτικούς, ἐθαυματοουργεῖτο ἄλλο παρόμοιον εἰς τὴν Γαλίαν.

Ἐάν τινὲς ἀπὸ τοὺς ἡμετέρους Μοναχοὺς, ἢ δι' ἀνάγκην, ἢ (ἔγω καὶ τοῦτο) διὰ πλεονεξίαν δὲν τὸ κατέπαυσαν, ὁ δὲ ταλαίπωρος λαὸς, ἔτρεχε, δι' ἀπαιδευσίαν, εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ, 'τί ἐδύνατο νὰ κάμῃ εἰς τοῦτο ἡ Ἀνατολικὴ ἐκκλησία; 'Καταθλιμμένη ἀπὸ ζυγὸν ἀνυπόφορον, πῶς ἤμποροῦσε νὰ καταργήσῃ συνοδικῶς θάυμα πιστευόμενον ἀπὸ λαὸν ἀπαιδευτον πολύν; Ἠρκέσθη λοιπὸν εἰς τὴν σιωπὴν, ἐυχομένη τὴν κατάλυσιν τοῦ τυράννου, καὶ προσμένουσα τῆς παιδείας τὴν ἐξάπλωσιν εἰς τὸν λαὸν, ἐκ τῆς ὁποίας ἐμελλαν νὰ φανερωθῶσι καὶ τὰ γενέθλια, καὶ οἱ γεννήτορες τοῦ θαύματος.

Ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸ ἐξῆς, ὅτε καὶ μέρος τῶν Ἀνατολικῶν ἐλευθερώθη ἀπὸ τὸν τυραννικὸν ζυγὸν, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρὰ τὰς ἄλλας γνώσεις, ἤρχισαν νὰ ἐρευνῶσι καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, καὶ νὰ κρίνωσι τὴν παρελθοῦσαν καὶ Ἀνατολικῶν καὶ Δυτικῶν διαγωγὴν· ἀπὸ τοῦ νῦν (λέγω) εἰς τὸ ἐξῆς ἅς προσμένωσιν οἱ κατήγοροί μας νὰ μάθωσιν, ἂν μέλλωμεν νὰ τρέχωμεν ἀκόμη εἰς προσκύνησιν τοῦ πλασθέντος εἰς τοῦ μεσαιῶνος τὸ σκότος ἀπὸ σκοτιστὰς Καπουκίνους Ἁγίου φωτὸς, διὰ νὰ μᾶς ὄνειδίξωσι κἂν δικαίως.

Τοιοῦτον ὁμως θρίαμβον μὴν ἐλπίζωσι ποτὲ κατὰ τῶν ἐλευθερωμένων Ἑλλήνων. Ὅλοι καὶ ἱερωμένοι των καὶ κοσμικοὶ, δοξολογοῦντες τὸν ἐλευθερώσαντα αὐτοὺς ἀπὸ τὴν αἰσχύνην τῆς δουλείας Θεὸν, θέλουν σπουδάσειν νὰ καθαρισθῶσιν ἀπὸ πάσης

δεισιδαιμονίας ὄνειδος· « Περὶ ἐλε τὸν ὄνειδισμόν μου ὃν ὑπ-
» ὤπτευσα, ὅτι τὰ κρίματά σου χρησά (1). »

Τὰ χρησά τοῦ Θεοῦ κρίματα ἐπανάφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν
πρὸ πολλοῦ ἐξορισθεῖσαν ἐλευθερίαν· αὐτὰ ταῦτα (μὴν ἀμφι-
βάλλωμεν) θέλουν γεννήσειν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν των τοιούτους
ἱεροπρεπεῖς καὶ ἀνεγκλήτους ποιμένας, ἐχθροὺς τῶν μύθων,
ὁποίους τοὺς παραγγέλλει ὁ Ἀπόστολος εἰς τὴν πρὸς Τίτον
ἐπιστολὴν του (2). Αὐτοὶ πρῶτοι μέλλουν, καὶ τὸ γέννημα τοῦ
σκότους φῶς νὰ σβέσωσι, καὶ τοὺς τρέχοντας εἰς Θεὸν καὶ
προσκύνησιν αὐτοῦ νὰ ἐμποδίζωσιν. Ὡς ἤθελ' εἶσθαι ἀσεβεία ἢ
τοιαύτη ἐμπόδις, ἂν τὸ Θαῦμα ἦτον ἀληθές, ἀσεβέστερος εἰς
τὸ ἐξῆς θέλει κρίνεσθαι, ὅστις δὲν ἐμποδίζει τοὺς χριστιανούς ἀπὸ
τὴν προσκύνησιν αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀποδειχθῆ ἀναντιρρήτως πλάσμα,
καὶ πλάσμα ὄχι Ἀνατολικῶν, ἀλλὰ ξένων λαοπλάνων Μοναχῶν.

Ἐάν τις ἢ δι' ἄγνοιαν, ἢ δι' ἄλλο τι τέλος, μ' ἐρωτήσῃ, ἂν
δὲν φοβῶμαι, μὴν ἐρημωθῶσιν οἱ ἱεροὶ τόποι, δι' ἔλλειψιν τῆς
ἀπὸ τοὺς προσκυνητὰς ἐτησίου χορηγίας, τὸν ἀντερωτῶ κ' ἐγὼ,
ἂν προκρίνῃ νὰ μαινέται ἀσεβῶς τοῦ Χριστοῦ ὁ ἱερὸς τάφος μὲ
πλασά Θαύματα, ἂν χαίρῃ ν' ἀκούῃ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν
ὄνειδιζομένην, διὰ Θαυματοποιίαν ἀναίσχυντον, ἀπ' αὐτοὺς
ἐκείνους τοὺς πλάσαντας ἀναισχύντως τὸ Θαῦμα, ἂν προκρίνῃ,
λέγω, ὅλα ταῦτα, παρὰ νὰ σέβεται καὶ νὰ πισεύῃ ἀψευδῶς
ἐκεῖνον, ὅστις εἶπεν, « Ἐγὼ εἰμί ἡ ἀλήθεια (3). »

(1) Ψαλμ. κθ', 39. — (2) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 283 καὶ 285.
— (3) Ἰωάνν. ιθ', 6.

Ἐπειτα, οὐδ' ἐμποδίζει κανεῖς κανένα ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων τὴν προσκύνησιν · ἡ ἐμπόδις ἀποβλέπει μόνον τὸ Θαῦμα. Ἀφοῦ τοῦτο παύσῃ νὰ Θαυματουργῆται, συγχωρημένον εἰς καθένα νὰ ταξιδεύῃ καὶ νὰ ἐξοδεύῃ μὲ θορύβους καὶ κινδύνους τὰ χρήματά του εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἂν δὲν ἔχη πῶς νὰ τὰ ἐξοδεύσῃ, ἡσυχάζων εἰς τὸν οἶκόν του, μὲ ὠφέλειαν τῆς πατρίδος.

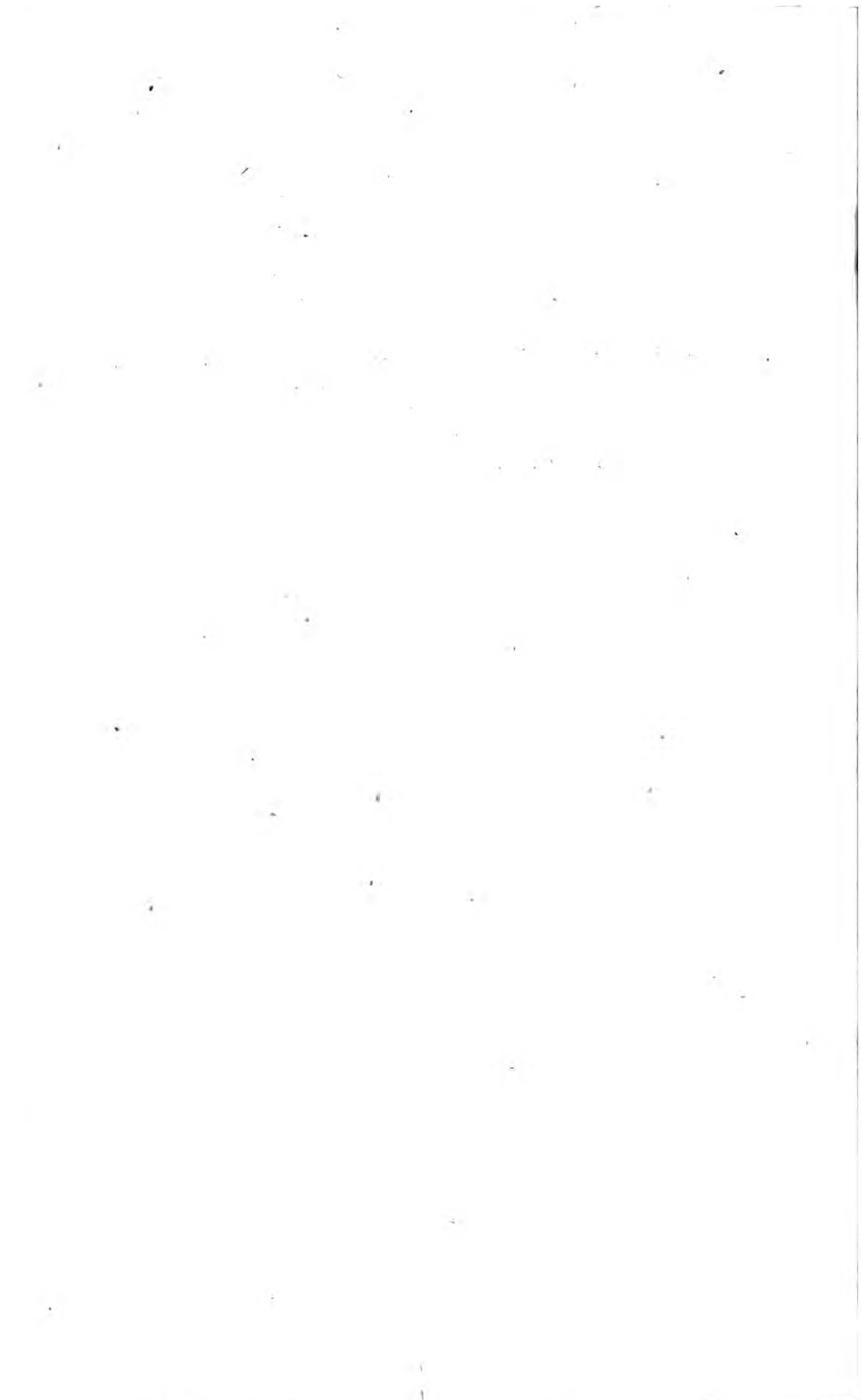
Τοῦτο μόνον ἀς πιστεύῃ ἀδιστακτως, ὅτι ὅπου εἶναι χριστιανικὴ ἐκκλησία, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ Χριστός, ὅπου ἀναγινώσκεται καὶ διδάσκεται Χριστοῦ εὐαγγέλιον, ἐκεῖ εἶναι καὶ ἡ Ἱερουσαλήμ. Ὅπου εἶναι κολυμβήθρα βαπτίσματος, ἐκεῖ εἶναι καὶ ὁ τάφος τοῦ Χριστοῦ. « Συνητάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν » θάνατον (1). »

(1) Πρὸς Ῥώμ. ζ', 4.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

ΣΕΛΙΔΙ, 136, στίχ. 12, γρ. Ὅτι. — ΣΕΛ. 258, στίχ. 3, γρ. ΣΕΛΙΔΙ, 124. — ΣΕΛ. 260, στίχ. 29, γρ. Θεοπόμπου. — ΣΕΛ. 296, σημ. 1, στίχ. 1, γρ. τόμ. Ι. — ΣΕΛ. 334, στίχ. 11, γρ. συλλογίσου. — ΣΕΛ. 360, στίχ. 1, γρ. Ἡσαίου. — ΣΕΛ. 397, στίχ. 9, γρ. pernoctarent. — ΣΕΛ. 416, στίχ. 16, γρ. ΕΕ, ΣΕΛΙΔΙ, 380. — ΣΕΛ. 431, σημ. 1, στίχ. 7, γρ. ἈΜΝΩΝ.

ΧΙΑΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΛΗ.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ, ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΟΙΚΙΣΤΑΙ.

Ἡ Νῆσος, ὀνομαζομένη τὸ παλαιὸν Ὀφιοῦσσα, μετωνομάσθη Χίος ἢ Χία, κατὰ μὲν τινὰς, ἀπὸ τὴν νύμφην Χιόνην, θυγατέρα τοῦ Οἰνοπίωνος, πρώτου οἰκιστοῦ καὶ βασιλέως τῆς νήσου, καὶ γυναῖκα τοῦ Ὠρίωνος· κατ' ἄλλους δὲ, ἀπὸ τὸν υἱὸν αὐτῶν ὀνομασθέντα Χίον, διὰ τὴν πεσοῦσαν πολλὴν χιόνα τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του (1). Ὁ Ἰσίδωρος παράγει τὸνομα τῆς Χίου, ἀπ' αὐτὴν τὴν μασίχην, ὀνομαζομένην,

(1) Ἰδ. Πausan. VII, 4, καὶ Στέφαν. Βυζάντ. λέξ. Χίος. Εἰς τοῦτον τὸν Χίον, ἤθελ' ἀναφέρειν καὶ τὸ λεγόμενον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον (Περὶ τοῦ μὴ χρ. ἔμμετρ. νῦν τὴν Πυθ. § 27), ἂν ἐλέγετο σαφέστερα· « Εἰς γὰρ τὸ Χίον καὶ Κρήτινον... ἄλλους τε πολλοὺς » ἡγεμόνας ζώλων κ. τ. λ. » Τὸ κείμενον τοῦτο εἶναι ἄλλοιωμένον. Ὁ ῥεῖσκιος γράφει, ἸΣΤΕ ΓΑΡ Τὸν Χίον κ. τ. λ.

κατ' αὐτόν, εἰς τῶν Σύρων τὴν γλῶσσαν, Χίον : *Chios insula Syra lingua appellatur, eo quod ibi mastix gignitur; Syri enim masticem Chion vocant* (1). Παρομοία τις ὁμωνυμία φαίνεται σήμερον καὶ εἰς τῶν Τούρκων τὴν γλῶσσαν· Σακκίξ ὀνομάζουσι τὴν Μασίχην, Σακκίξ καὶ τὴν μασιχοφόρον νῆσον. Ὁ Βοχάρτος ὁμως, ἀναιρῶν τὴν γνώμην τοῦ Ἰσιδώρου, δισχυρίζεται, ὅτι τὸ Μασίχη παράγεται ἀπὸ τῶν Φοινίκων (διότι Φοίνικας εἰκάζει τοὺς πρώτους οἰκιστὰς τῆς Χίου) τὴν γλῶσσαν, οἱ ὅποιοι πιθανὸν (λέγει) ὅτι ὠνόμασαν τὸ φυτὸν, Ἐτσ Μετσίκ, ἤγουν Δένδρον ἐκχέον (2). Δέν με πείθει ἡ ἔτυμολογία τοῦ Βοχάρτου.

Ὅπως ἂν ἦναι, ὁ μυθολογούμενος Ὠρίων ἦτον ἀπὸ τοὺς Γηγενεῖς, ἤγουν ἀπὸ τοὺς βλασάνοντας ἀπὸ τὴν γῆν, ὡς τὰ χόρτα· κατ' ἄλλους, υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Εὐρυάλης. Ὡς Θεοῦ υἱὸς εἶχε καὶ τὸ χάρισμα νὰ προπατῆ εἰς τὴν θάλασσαν· ἐπέρασε λοιπὸν εἰς τὴν Χίον, ὅπου ἐζήτησεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Οἰνοπίωνος Χιόνην, ἢ Μερόπην, ἢ Αἰρῶ (διότι οὐδ' εἰς τὰ ὀνόματα συμφωνοῦν οἱ μυθολόγοι), μὲ ὑπόσχεσιν νὰ καθάρισεν τὴν νῆσον ἀπὸ τὰ πολλὰ θηρία, διὰ τὰ ὅποια καὶ ὠνομάζετο Ὀφιοῦσσα. Ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸν Οἰνοπίωνα, ἔφθειρε μὲ βίαν τὴν μελλόνυμφον· καὶ ὁ πενθερὸς, δι' ἐκδίκησιν, τὸν ἐτύφλωσε μεθυσμένον καὶ κοιμώμενον (3).

(1) ISIDOR. *Origin.* XIV, 6, pag. 1177. — (2) BOCHART, *Geograph. sacr.* P. II, pag. 413. — (3) Ἰδ. Ἀπολλοδώρ. Βιβλιοθήκ. I, 4, § 3, μὲ τὰς σημ. τοῦ Κλαυερ.

Ὁ Οἰνοπίων (1) ἦτον υἱὸς καὶ οὗτος Θεοῦ, τοῦ Διονύσου καὶ τῆς Ἀριάδνης, ὡς ἰσοροῦν Θεόπομπος ὁ Χῖος (2), καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (3). Ἄλλ' ἰδοὺ ἄλλος Χῖος, ὁ τραγικὸς Ἴων, ὃς τις λέγει τὸν Οἰνοπίωνα καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Στάφυλον υἱοὺς τοῦ Θεσέως, λαλῶν περὶ τῆς Χίου,

Τὴν ποτε Θεσειδῆς ἔκτισεν Οἰνοπίων (4).

Ὁ Οἰνοπίων οὗτος συνοίκισε τὴν νῆσον καὶ ἐδίδαξε τοὺς οἰκητὰς τὴν ἀμπελοργίαν καὶ τὴν κατασκευὴν, κατὰ μὲν τινὰς, ἀπλῶς, τοῦ οἴνου, κατὰ δὲ τὸν Θεόπομπον (5), τοῦ μελανοῦ οἴνου. Ἄλλὰ πόθεν ἦλθεν ὁ Οἰνοπίων; Ὁ Ἴων τὸν ἔλεγεν υἱὸν τοῦ Θεσέως, ἢ κατὰ ποιητικὴν ἄδειαν, ἢ καὶ διὰ τὴν κολακείαν τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι τοῦ ἐξεφάνωσαν μίαν τραγωδίαν. Ἄλλ' ὁ Σικελιώτης Διόδωρος τὸν γενεαλογεῖ ἀπὸ τὴν Κρήτην. Κατ' αὐτὸν, ὁ Ραδάμανθυς (ἄλλος ἀρχαιότερος παρὰ τὸν Ραδάμανθυν, ἀδελφὸν τοῦ Μίνω) εἶχε δύο υἱοὺς, Οἰνοπίωνα καὶ Ἐρυθρον· ἀφοῦ ἐκυρίευσεν τὰς νήσους καὶ πολλὰ τῆς ἠπείρου μέρη, ἔδωκεν εἰς τὸν Ἐρυθρον τὴν βασιλείαν τῶν Ἐρυθρῶν, εἰς τὸν Οἰνοπίωνα τὴν βασιλείαν τῆς καταντικρῆς νήσου Χίου.

Ὁ Πausanίας δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Διόδωρον, οὔτ' εἰς τὸν ἀριθμὸν οὔτ' εἰς τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν τοῦ Οἰνοπίωνος. Ἄντι δύο, δίδει εἰς τοῦτον πέντε υἱοὺς, συνακολουθήσαντας τὸν

(1) Κατὰ ἐτυμολόγησαν τινὲς τοῦ Οἰνοπίωνος τὸνομα ἀπὸ τὸ Ὀῖνος καὶ Πίνω (CHANDLER, *Voyag. dans l'As. min.*, tom. I, pag. 116, trad. Franç.). Εἶναι παράγωγον τοῦ Οἴνουψ, ὡς ἀπὸ τὸ Δόλοψ ὁ Δολοπίων. — (2) Παρ' Ἀθην. I, σελ. 26. — (3) Διοδ. Σικελ. V, 79. — (4) Παρὰ Πλουτάρχ. Θεσ. § 20. — (5) Παρ' Ἀθην. I, σελ. 26.

πατέρα εἰς τὴν Χίου, καὶ τοὺς ὀνομάζει, Τάλον, Εὐάνθη, Μέλανα, Σάλαγον καὶ Ἀθάμαντα. Μὲ ἄδειαν τοῦ Οἰνοπίωνος ἐκατοίκησαν ἔπειτα καὶ ἄλλοι, ἐλθόντες ἀπὸ τὴν Καρίαν καὶ ἀπὸ τὴν Εὐβοίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Οἰνοπίωνος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἦλθε κατὰ μάντευμα θεῖον, ἀπὸ τὴν Ἰσθμίαν (πόλιν τῆς Εὐβοίας καὶ αὐτὴν) ὁ Ἄμφικλος, κ' ἐδασίλευσεν εἰς τὴν Χίου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τούτου, ὀνομαζόμενος Ἐκτωρ, ἐπολέμησε κ' ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν νῆσον τοὺς Κᾶρας καὶ τοὺς Εὐβοέας· ἀλλ' ἐνθυμήθη, ὅτι κατὰ τὴν δοθείσαν εἰς τὸν Ἄμφικλον μαντείαν, ἐχρεώσῃ καὶ νὰ συνθυσιάξῃ μὲ τοὺς λοιποὺς Ἴωνας εἰς τὸ Πανιώνιον (1).

Ταῦτα λέγει ὁ Πausanias, καὶ τὸ παράδοξον, ὡς ἐρανισμένα αὐτολεξεί ἀπὸ σύγγραμμα ἱστορικὸν τοῦ Χίου ποιητοῦ Ἴωνος, ἤγουν αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις εἶπεν ἄλλοτε τὸν Οἰνοπίωνα υἱὸν τοῦ Θεσέως. Τοῦ Οἰνοπίωνος ὁ τάφος ἐσώζετο ἀκόμη κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Pausanias (2) εἰς τὴν Χίου. Ἄξιον σημειώσεως εἰς τὸν Pausanias εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι παρὰ τῶν Ἰωνικῶν Ἐρυθρῶν τὸν κτίστην Ἐρυθρον (3), ὀνομάζει καὶ τῶν Ἐρυθρῶν τῆς Βοιωτίας κτίστην Ἐρυθρον, υἱὸν τοῦ Λεύκωνος, καὶ Ἐγγονον τοῦ Ἀθάμαντος (4).

Ἡ νῆσος, πρὶν ὀνομασθῆ Χίος, ὀνομάζετο, ὡς εἶπα, Ὀφιοῦσσα· ὄνομα κοινὸν εἰς πολλὰς νήσους· Ὀφιοῦσσα ἐλέγετο καὶ ἡ Ρόδος, καὶ ἡ Τῆνος, καὶ ἄλλαι, ἀπὸ τὸ συμβαῖνον. Τὰ ἀοίκητα γέμον φυσικὰ ἀπὸ θηρία, οὐδὲ καθαρίζονται ἀπ' αὐτὰ πλὴν ἀπὸ μακρὰν ἀνθρώπων κατοίκησιν. Ἄλλ' ἡ Χίος ὀνομασθῆ ἀκόμη, κατὰ τὸν Στράβωνα (5), καὶ Πιτυοῦσσα· κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον, καὶ τοῦτο, καὶ Μάκρις (τὸ πρῶτον διὰ

(1) Pausan. VII, 4. — (2) Ὁ αὐτ. VII, 5. — (3) Ὁ αὐτ. VII, 5. — (4) Ὁ αὐτ. VI, 21. — (5) XIII, σελ. 589.

τὰ δένδρα, τὰς Πίτυς· τὸ δεύτερον διὰ τὸ σχῆμα), καὶ Αἰθαλία, ἢ Αἰθάλεια, ἢ Αἰθάλη: *Chios libera*, quam *Aethaliam* Ephorus, prisco nomine adpellat; Metrodorus et Cleobulus *Chiam*, à Chione nymp̄ha, aliqui à nive; et *Macrin*, et *Pityusam* (1). Ὁ Τίτος Λίβιος ὀνομάζει τὴν Μάκριν καὶ τὴν Αἰθαλίαν, ὡς δύο διάφορα νησία ὄχι μακρὰν τῆς Χίου (2).

Τὰ πλησιόχωρα τῆς Χίου, εἰς μὲν τὴν ἀπαντικρὺ (πρὸς ἀνατολὰς) ἤπειρον εἶναι αἱ Ἐρυθραὶ, μία τῶν δώδεκα Ἰωνικῶν πόλεων, πόλις ἀδελφὴ τῆς Χίου, ὡς ἀπὸ κτίστην ἀδελφὸν τὸν Ἐρυθρον τοῦ Οἰνοπίωνος· τὸ ἀκρωτήριο τῆς Ἐρυθραίας γῆς, τὸ ὀνομαζόμενον Ἄργεννον (*Capo-bianco*), ἀπέιχε τῆς Χίου ἑξήκοντα, κατὰ τὸν Στράβωνα (3). Ὁ Πausανίας (4) τὸ ὀνομάζει, ἢ αὐτὸ ἢ τὸν περὶ αὐτὸ λιμένα (ὅθεν ἔπλεον ἀπὸ τὰς Ἐρυθρὰς εἰς τὴν Χίον), Μεσάτην, διότι ἡ Θέσις τοῦ ἦτο κατὰ τὸ μέσον τῆς Ἐρυθραίας γῆς. Εἰς τὴν γῆν ταύτην εἶναι καὶ ὁ Μίμας, τὸ ὄρος, καὶ αὐτὸ ἄξιον νὰ ὀνομασθῆ, διὰ καὶ τὸν Ὅμηρον, ὅστις τὸ συνωνόμασε μὲ τὴν Χίον (5). Εἰς τὰ παραθαλάσσια τοῦ Μίμαντος ἦτο καὶ ὁ Φοινικοῦς Λιμὴν (6), τὸν ὁποῖον ὁ Λίβιος ὀνομάζει Λιμένα τῆς Ἐρυθραίας γῆς, *Phænicuntem, portum Erythrææ terræ* (7).

Εἰς δὲ τὴν Θάλασσαν, πρὸς μὲν τὰς ἀνατολὰς, πλησιάζουν τὴν Χίον αἱ Οἰνοῦσαι νῆσοι (8), κτῆμα τῶν Χίων, οὕτως ὀνομασθεῖσαι, διότι ἦσαν κατάφυτοι ἀπὸ ἀμπέλια. Διὰ τοῦτο ἐζήτησαν καὶ οἱ Φωκαεῖς (μὴ ἀπὸ τὰς δώδεκα Ἰωνικὰς ἀποικίας)

(1) Plin. V, 31, § 38, Στέφαν. Βυζάντ. λέξ. Αἰθάλη. —

(2) Tit. Liv. XXXVII, 13. — (3) XIV, σελ. 644-645. —

(4) VII, 5. — (5) Ὀδυσσ. γ', 172. — (6) Θουκυδίδ. VIII,

34. — (7) Tit. Liv. XXXVI, 45. — (8) Θουκυδίδ. VIII, 24.

νά τὰς ἀγοράσωσιν ἀπὸ τοὺς Χίους, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον. Πρὸς δὲ τὴν δύσιν, πεντήκοντα σάδια μακρὰν τῆς Χίου εἶναι ἡ νῆσος Ψύρα (1), τὴν ὁποίαν ὁ Ὅμηρος (2) ὀνομάζει Ψυρίην, ὡς τὴν ὠνόμασαν ἔπειτα (Psyriam) καὶ οἱ Ῥωμαῖοι (3). Σήμερον ὀνομάζεται Τὰ Ψαρά· αἱ δὲ Οἰνοῦσσαι ἐμεταβάλλθησαν εἰς τὸ Ἄγνοῦσσαι (4).

Ταῦτα εἶναι τὰ πλησιέστερα μέρη τῆς νήσου πρὸς ἀνατολὰς καὶ δύσιν. Πρὸς Βορέαν ἔχει τὴν Λέσβον, καὶ πρὸς νότον τὴν Ἰκαρον.

Αὐτῆς δὲ τῆς νήσου ἡ περίμετρος, κατὰ τὸν Στράβωνα (5), εἶναι 900 σάδια· κατὰ δὲ τὸν Πλίνιον (6), 125 μίλλια, τὰ ὁποῖα ἐξισοῦνται μὲ 1000 σάδια. Τόπους ἐπισήμους αὐτῆς ὀνομάζει ὁ Στράβων τοὺς ἐξῆς.

Ὅστις θέλει (λέγει) νὰ γυρίσῃ τὴν Χίον, ἀρχίζων ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ ἔχων τὴν νῆσον εἰς τὰ δεξιὰ, ἀπαντᾷ πρῶτον τὸ Ποσειδίον, εἶτα τὰς Φάνας, εἶτα τὸ Νότιον· μετὰ τοῦτο εἶναι ὁ Λαιοῦς (ἢ Ἐλαιοῦς) πρὸς δύσιν, εἰς τὸ σενώτερον μέρος τῆς νήσου, ἐπειδὴ ἀπέχει ἀπὸ τὴν πόλιν Χίον, πρὸς ἀνατολὰς, 60 σάδια διὰ ξηρᾶς, ὅποτε τὸ διὰ θαλάσσης εἶναι 360· εἶτα Μέλαινα ἄκρα (καταντικρὺ τῶν Ψύρων, μικρᾶς νήσου)· ἡ Ἀριουσία χώρα, καὶ τὸ Πελιναῖον ὄρος.

Εἰς τοὺς ὀνομασθέντας τούτους τόπους ἀπὸ τὸν Στράβωνα, προσαριθμῶν καὶ ὅσους ἠρανίσθην ἀπὸ ἄλλους ἱστορικοὺς ἢ

(1) Στραβ. XIII, σελ. 645. — (2) Ὀδυσσ. γ', 171. Ἴδε καὶ Ἄτακτ. τομ. II, σελ. 393 — (3) Ortel. V. Psyra. — (4) Μὲ προσθήκην τοῦ γ (κατὰ τὸ Ἐγνάντια ἀπὸ τὸ Ἐναντία) καὶ τροπὴν τῆς διψόγγου. — (5) XIII, Σελ. 645. — (6) Plin. V, 31, § 38.

γεωγράφους, τοὺς ἐκθέτω καθεξῆς πλατύτερον εἰς τὴν κατ' ἀλφάβητον τάξιν.

ἈΡΙΟΥΣΙΑ χώρα. Ἰθάμεν ὅτι ὁ Στράβων μετὰ τὴν Μέλαιναν ἄκραν θέτει τὴν Ἀριουσίαν, προσθέτων, ὅτι εἰς αὐτὴν ἐγεννάτο ὁ καλῆτερος οἶνος· « Εἶτα Μέλαινα ἄκρα, καθ' ἣν τὰ » Ψύρα νῆσος ἀπὸ πεντήκοντα σταδίων τῆς ἄκρας... Εἶθ' ἡ » Ἀριουσία χώρα, τραχεῖα καὶ ἀλίμενος, σταδίων ὅσον » τριακοσίων, οἶνον ἄριστον φέρουσα τῶν Ἑλληνικῶν κ. τ. λ. » Ὀνομάζει καὶ ὁ Πλίνιος (1) τὸν Ἀριούσιον οἶνον, καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες συγγραφεῖς καὶ ποιηταί. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς λαλεῖ (2) περὶ αὐτοῦ, ὡς γὰρ ἦτο διάφορος ἀπὸ τὸν Χῖον οἶνον, « Οὐ πολυπραγμονητέον τοίνυν » τὸν οἶνον τὸν Χῖον, ἀν' ἀπῆ, οὐδὲ τὸν Ἀριούσιον, ὅταν μὴ » παρῆ. » Εἰς μόνος Ῥωμαῖος τῆς ἑκτῆς ἢ καὶ τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἀντὶ τῆς Ἀριουσίας χώρας ὀνομάζει ἀρσενικῶς Ἄρουϊν (Aruis), ὄρος: Aruis [mons] in insula Chio, unde vinum aruisium (3). Πιθανὸν ὅμως ὅτι τὸ ὑψηλότερον τῆς τραχείας ταύτης χώρας ἦτον ἡ ἐνομιζέτο ὄρος, καὶ ἡ περὶ αὐτὸ ὅλη γῆ ὀνομάζετο Ἀριουσία· τὸ κτητικὸν ἢ ἐθνικὸν ὄνομα τοῦτο, Ἀριούσιος, ὑποθέτει πρωτότυπον Ἀριούς ἢ Ἀριών, ὡς ἀπὸ τὸ Δαφνοῦς, ἢ Δαφνών, ὁ Δαφνούσιος. Ὁ Ἀριούς ἢ Ἀριών (τύπου περιεκτικοῦ) σημαίνει τόπον φυτευμένον ἀπὸ Ἀρίας. « Ἄρια, φυτὸν ἢ Ἄρια » λέγει ὁ Ἡσύχιος. Κατὰ τὸν Θεόφραστον (4), οἱ Ἀρκάδες ὀνόμαζαν Φελλόδρον, τὴν κατ' ἄλλους λεγομένην Ἀρίαν. Εἶναι εἶδος

(1) Plin. XIV, 7. — (2) Παιδαγωγ. II, 2, σελ. 156. —
 (3) Vib. Sequest., pag. 289, edit. Oberl. — (4) Περὶ φυτ.
 ἱστορ. III, 16, § 3.

δρυός, παρόμοιον τοῦ καὶ παλαιὰ καὶ σήμερον ὀνομαζομένου Πρίνου· ὅθεν γεννᾶται τὸ Πρινοκόκκιον (1).

Κατὰ τὸν Ποκόκκιον (Pococke), ἡ Ἄριουσία χώρα ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Βολισσόν· καὶ ὁ Βυσχίγγιος (Busching) ἐπαινεῖ τὸν οἶνον τῆς Βολισσοῦ. Εἰς τὸν Ὀρτέλιον ὀνομάζεται κακὰ, Ἀμίσα (Amista) τὸ σημερινὸν ὄνομα τῆς Ἄριουσίας χώρας, ἀντὶ τοῦ πληθυντικῶς καὶ οὐθετέρως Τὰ Μεσα (2).

ΒΑΒΡΑΝΤΙΟΝ. Κατὰ τὸν Βυζάντιον Στέφανον, « Βα-
» βράντιον, τόπος περὶ Χίου... Ἔοικε δὲ ὑποκοριστικὸν τοῦ
» Βάβρας. » Ἐπειτα ἀκολουθῶς εἰς ἄλλο κεφάλαιον, « Βάβρας,
» πολίχμιον Αἰολίδος, ἐγγὺς Χίου κ. τ. λ. » Τὸ Βαβράν-
τιον (3), σημαίνει χωρίον ἢ πολίχμιον εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον
Χίου, πλησίον τῆς ὁμωνύμως λεγομένης πόλεως Χίου· ὁ δὲ
Βάβρας, πολίχμιον Αἰολικὸν εἰς τὴν ἀπαντικρὺ τῆς νήσου
Χίου ἤπειρον. Παρόμοια, Νότιον εἰς τὴν Χίου, μετὰ τὰς
Φάνας, κατὰ τὸν Στράβωνα (4), καὶ ἄλλα δύο Νότια εἰς τὴν
ἀπαντικρὺ τῆς Χίου ἤπειρον· τὸ ἐν πόλις Αἰολικῇ (5), καὶ τὸ
δεύτερον, Ἴωνικὴ παραθαλάσσιος πόλις τῶν Κολοφωνίων (6).

ΒΟΛΙΣΣΟΣ. Ὁ ἀναφερόμενος εἰς τὸν Ἡρόδοτον Ὁμήρου
Βίος Ξέτει (7) τὴν Βολισσὸν πλησίον τῆς Πίτυος. Ὁ Θου-

(1) Ὁ Βοχάρτος (*Geograph. sacr.* P. II, pag. 415), κατὰ τὴν ὑπόθεσίν του, ὅτι πρῶτοι τῆς Χίου οἰκισταὶ ἐχρημάτισαν οἱ Φοίνικες (ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 2), ἐτυμολογεῖ τὸ Ἄριούσιον ἀπὸ τρεῖς φοινικικὰς ἢ Ἑβραϊκὰς λέξεις, « Ἄρ-Ρὸς-Ἰαῖν » Ὅρος κεφαλῆς οἴνου, ἤγρυν πρῶτου καὶ ἐξαιρέτου οἴνου. — (2) Ἰδε MANNERT, *Geograph. der Griech. und Rom.* VI, 3, pag. 327. — (3) Ἴσως ὁ σήμερον ὀνομαζόμενος Βροντάδος, τοῦ ὁποίου οἱ χωρίται, κατ' ἐθνικὸν τύπον, ὀνομάζονται Βρονταδοῦσοι ἢ Βρονταδοῦσιοι. — (4) Σελιδ. 645. — (5) Ἡροδοτ. I, 149. — (6) Plin. V, 29, § 31, καὶ Tit. Liv. XXXVII, 26. — (7) Περὶ τῆς τοῦ Ὁμήρ. γεν. καὶ βιοτ. § 20, 23, 24.

κυδίδης ὀνομάζει ἐντάμα τὴν Βολισσὸν καὶ τὴν Καρδαμύλην (1). Καὶ τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα σώζονται τὴν σήμερον. Σφάλλει ὁ Βυζάντιος Στέφανος, ὀνομάζων τὴν Βολισσὸν, Πόλιν Αἰολικὴν. « Βολισσὸς, πόλις Αἰολικὴ ἐπ' ἄκρου, Χίου » πλησίον... Καὶ φασίν, ὅτι Ὅμηρος ἐν τούτῳ τῷ πολίσματι » τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο κ. τ. λ. » Ἰδαμεν ἀνωτέρω (2) τὴν Βολισσὸν, ὡς ἀρχὴν τῆς Ἀριουσίας χώρας. Ὁ συντάξας τοὺς Γεωγραφικοὺς Πίνακας τῆς Περιηγήσεως τοῦ Ἀναχάρσιδος θέτει τὴν Βολισσὸν κατὰ μέσον σχεδὸν τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου, μεταξὺ τοῦ Λευκωνίου καὶ τῆς Μελαίνης ἄκρας.

ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΛΙΜΗΝ. Μόνος ὁ Αἰλιανὸς ὀνομάζει τὸν τόπον τοῦτον τῆς Χίου, καὶ μᾶς ἰσορεῖ καὶ πρᾶγμα περίεργον περὶ αὐτοῦ. Οἱ Χῖοι (λέγει) ἔτρεφαν ἡμερα ὀψάρια εἰς τὸν λιμένα τοῦτον, πρὸς παρηγορίαν τῶν γερόντων. « Καὶ ἐν τῇ » Χίῳ δὲ, ἐν τῷ καλουμένῳ Γερόντων λιμένι, τιθασσῶν » ἰχθύων πλῆθὸς ἔστιν, οὐσπεροῦν εἰς παραμυθίαν τοῦ γήρωσ » τοῖς πρεσβυτάτοις οἱ Χῖοι τρέφουσι (3). » Ἄρα νοεῖ ὁ Αἰλιανὸς, ὅτι τὰ ὀψάρια ἡμερόνοντο διὰ τοὺς γέροντας, οἱ ὅποιοι, καθήμενοι εἰς τὸ παραιγιάλιον δι' ἄνεσιν, τὰ ἐπροσκαλοῦσαν καὶ τὰ ἔτρεφαν ἀπὸ χειρὸς, ἢ ὅτι καὶ ἐτρέφοντο αὐτοὶ ἀπ' αὐτὰ, ἀλιεύοντές τα μὲ εὐκολίαν; Παρόμοιον τι ἐγένετο εἰς τοὺς Ῥεῖτους τῆς Ἀττικῆς, τόπον ἀφιερωμένον εἰς τὴν Δήμητρα καὶ τὴν Κόρην· ἀλλὰ τὰ ὀψάρια ἦσαν διὰ μόνους τοὺς ἱερεῖς· « Λέγονται δὲ οἱ Ῥεῖτοὶ Κόρης » ἱεροὶ καὶ Δήμητρος εἶναι· καὶ τοὺς ἰχθῦς ἐξ αὐτῶν τοῖς

(1) Θουκυδίδ. VIII, 24. — (2) Σελ. 8. — (3) Αἰλιαν. Περὶ ζ. ἰδιότ. XII, 30.

» ἱερεῦσίν ἐστιν αἰρεῖν μόνοις (1). » Οἱ ἱερεῖς ὁμῶς τὰ ἔτρωγαν, δὲν ἔπαιζαν μ' αὐτά.

ΔΕΛΦΪΝΙΟΝ. Ἐν ἀπὸ τὰ φρούρια τῆς νήσου, πλησίον τῆς πόλεως Χίου, κατὰ τὸν Θουκυδίδην « Δελφίνιον ἐτείχιζον, » χωρίου ἄλλως τε ἐκ γῆς καρτερόν, καὶ λιμένας ἔχον, καὶ » τῆς τῶν Χίων πόλεως οὐ πολὺ ἀπέχον (2). » Λέγει καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος, « Δελφίνιον φρούριον Χίων κ. τ. λ. » ὁ δὲ Ἀρποκρατίων, « Δελφίνιον, χωρίον ἐν Χίῳ. Ἐτερον δ' » ἐς Δελφίνιον Ἀθήνησιν, ἱερόν Ἀπόλλωνος, ἔνθα ἦν καὶ τὸ » ἐν Δελφινίῳ δικαστήριον κ. τ. λ. » Ἡ ὁμωνυμία πιθανολογεῖ, ὅτι τὸ φρούριον τῆς Χίου εἶχε καὶ ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, κατὰ τὸ Δελφίνιον τῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων οἱ Χῖοι ἦσαν ἄποικοι. Τοῦτο γίνεται ἔτι πιθανώτερον, ἀπ' ἄλλην Ἰωνικὴν ἀποικίαν, τὴν Μασσαλίαν, ὅπου οἱ Μασσαλιῶται ἀνήγειραν ἱερόν Ἀρτέμιδος, κατὰ μίμησιν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, καὶ ἱερόν Δελφινίου Ἀπόλλωνος (3) κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀττικοῦ Δελφινίου. Τῶν Χίων τὸ Δελφίνιον σώζει καὶ

(1) Παυσαν. I, 38. Παρόμοια εἰς τὴν Συρίαν, οἱ ἱερεῖς ἐλάμβαναν ἀπὸ τὸν θεισιδαίμονα λαὸν τὰ προσφερόμενα εἰς τὴν θεῶν Ἀτέργατιν χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ πλαστὰ ὀψάρια, κ' ἔτρωγαν αὐτοὶ τὰ καλήτερα ἀληθινά (Ἰδε Ἀθηναίου, VIII, σελ. 346). Οἱ ἱερεῖς τῆς Λυκίας, καθήμενοι εἰς τὸν αἰγιαλὸν ἐπροσκαλοῦσαν μὲ ἐπιβάς τὰ ὀψάρια, καὶ ἐμαντεύοντο δι' αὐτῶν (Αἰλιαν. Περὶ ζ. ἰδιότητ. VIII, 5, καὶ XII, 1). Πιθανὸν ὅτι τὰ καλήτερα καὶ αὐτοὶ ἐδιάλεγαν δι' ἑαυτοῦς. Οἱ χριστιανοὶ μας ἱερεῖς τὴν σήμερον, καθαροὶ ἀπὸ τοιαύτας λαοπλανίας, ἀρέσκονται ὁμῶς καὶ αὐτοὶ πολὺ εἰς τὴν ὀψοφαγίαν μάρτυς τὸ περιέργως μαγειρευόμενον κατὰ τὴν ἱερατικὴν μέθοδον, καὶ Τουρκιστὶ ὀνομαζόμενον, Παπασγιαχνὶ (matelote à la prêtre). — (2) Θουκυδίδ. VIII, 38. — (3) Στράβ. Γεωγρ. IV, τόμ. I, σελ. 235, ἔκθ. Κορ.

σήμερον τῶνομά του· οἱ δὲ ταξιδεύοντες Γάλλοι τὸνομάζουσι Port Dolphin, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὴν Πόλιν Χίου μίλια 18 (1).

ἘΛΑΙΟΥΨ. Ζ. ΛΑΙΟΥΨ.

ΚΑΡΔΑΜΥΛΗ. Ὀνομάσθη καὶ ἀπὸ τὸν Θουκυδίδην, ὡς ἴδαμεν ἀνωτέρω. Σήμερον ὀνομάζεται πληθυντικῶς καὶ οὐδενίως, τὰ Καρδάμυλα. Οἱ Πίνακες τοῦ Ἀναχάρσιδος τὰ θέτουσι μετὰ τὸ Δελφίνιον εἰς τὸ βόρειον ἄκρον τῆς νήσου, μετὰ τὴν Μέλαιναν ἄκραν, ἀπαντικρὺ ἄλλης Μελαίνης ἄκρας τῆς Ἰωνικῆς ἡπείρου. Εἶναι καὶ ἄλλη πόλις Λακωνικὴ ἢ Μεσσηνιακὴ εἰς τὴν Πελοπόννησον Καρδαμύλη. Αἱ τοιαῦται ὁμωνυμίαι πολλάκις εἶναι τυχηραί· ὅχι ὀλιγάκις ὁμῶς φανερόνουν καὶ μετοικισμοὺς ἢ ἀποικισμοὺς ἐθῶν, ὡς θέλομεν ἰδεῖν κατωτέρω.

ΚΑΡΙΔΕΣ. Λέγει ὁ Ἀθηναῖος, μάρτυρα φέρων τὸν Ἐφορον (συμμαθητὴν Θεοπόμπου τοῦ Χίου), « Ὅτι καὶ πόλις ἦν » Καρίδες περὶ Χίου τὴν νῆσον, Ἐφορος ἐν τῇ πρώτῃ » ἰσορεῖ, κτίσαι φάσκων αὐτὴν τοὺς διασωθέντας ἐκ τοῦ ἐπὶ » Δευκαλίωνος γενομένου κατακλισμοῦ μετὰ Μάκαρος· καὶ » μέχρι νῦν τὸν τόπον καλεῖσθαι Καρίδας (2). » Τὸ Περὶ Χίου τὴν νῆσον, ἂν δὲν νοήσης ὡς καὶ νῦν ἔλεγεν, Ἐν Χίῳ τῇ νήσῳ, γίνεται ἀνόητον· οὕτω τοῦλάχιστον τὸ ἐνόησαν καὶ τὸ ἐξήγησαν καὶ ἄλλοι (3). Παρομοίαν ἀκυρολογίαν ἴδαμεν ἀνωτέρω περὶ τοῦ Βαβραντίου. Αἱ Καρίδες ἴσως εἶναι αἱ σήμερον ὀνομαζόμεναι Καριαί, πλὴν ἂν

(1) Ἰδ. τὰς εἰς τὸν Θουκυδίδ. (VIII, 38) σημειώσ. — (2) Ἀθην. III, σελ. 105 — (3) A. ORTEL. *Thesaur. Geograph.* V. Carides. Ἰδε καὶ τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀθηναίου σελ. 105.

τοῦτο τὸ μέρος ἢ χωρίον ὠνομάζοντο **Καρύαι**, διὰ δένδρα **Καρυδίας**.

ΚΑΥΚΑΣΑ (τά). Λιμὴν τῆς Χίου. Μόνος ὁ Ἡρόδοτος ὀνομάζει τὸν λιμένα τοῦτον τῆς νήσου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκίνησεν ὁ Πέρσης **Μεγαβάτης**, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετέπειτα, διὰ τὰ νὰ ὑπάγῃ κατὰ τῆς **Νάξου**. « Ἐπεὶ τε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, » ἔσχε τὰς νέας ἐς **Καύκασα**, ὡς ἐνθεῦτεν βορρῆ ἀνέμῳ » ἐς τὴν **Νάξον** διαβάλοι (1). » Πιθανὸν ὅτι τὰ **Καύκασα** ἦσαν εἰς τὴν νότιον ἄκρην τῆς νήσου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν ἢ δυτικὸν τῶν **Φανῶν**, ἢ καὶ μέρος τῶν **Φανῶν**, ἐπειδὴ κατὰ τὸν **Στράβωνα** αἱ **Φάναι** ἦσαν, « Λιμὴν βαθύς. »

ΚΟΪΛΑ ΧΙΟΥ (τά). Καὶ ταῦτα ἀπὸ μόνον τὸν Ἡρόδοτον ἰσοροῦνται. Κατὰ τὴν διήγησίν του, φαίνεται ὅτι ἦτον εἰς αὐτὰ καὶ φρούριον, τὸ ὁποῖον ἐπολέμησε καὶ ἐκυρίευσεν ὁ τύραννος τῆς **Μιλήτου** **Ίσριαῖος**. « Καὶ Χίῳ φρουρῆ, οὐ προσιεμένη μιν » συνέβαλε ἐν **Κοίλοισι** καλεομένοισι τῆς **Χίης** χώρας· τούτων » τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς, καὶ τῶν λοιπῶν **Χίων**, οἳ δὴ » κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ **Ίσριαῖος** ἔχων τοὺς » **Λεσβίους** ἐπεκράτησε, ἐκ πολίχνης **Τῆς Χίων** ὀρμεώμε- » νος (2). » Τινὰ ἀντίγραφα ἔχουν γραφὴν διάφορον, **Τῶν**, ἧτις δὲν ἤθελ' εἶσθαι ἀναγκαῖα τὰ σημειωθῆ, ἀν δὲν ἐγέννα ἀμφιβολίαν τὸ **Πολίχνη**, ἀν σημαίνῃ δηλαδὴ προσηγορικῶς **Μικρὰν πόλιν** (un bourg), ἢ ἀν ἦναι κύριον πόλεως ὄνομα, κατὰ τὴν **Πολίχνην** τῆς **Τρωάδος**, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται ἐλέγοντο **Πολιχναῖοι**, τῆς **Κρήτης**, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ὠνομάζοντο **Πολιχνῖται** (3)· καὶ τῶν **Συρακου-**

(1) Ἡρόδοτ. V, 33. — (2) Ὁ αὐτ. VI, 26. — (3) Ἰδ. Στέφαν. Βυζάντ. λέξ. Πολίχνα. Ἡρόδοτ. VII, 170. Θουκυδίδ. II, 85. Στραβ. XIII, σελ. 603, 607.

σῶν (1)· καθὼς καὶ εἰς τὴν γεωγραφίαν τῆς Γαλλίας φαίνονται πόλεις φέρουσαι κύριον ὄνομα Bourg (Πολίχνη). Οὕτω τὸ ἐνόησαν οἱ δύο Γάλλοι μεταφρασταί, ἐρμηνεύοντές το Polichna (2). Τὰ δὲ Κοῖλα τῆς Χίου μετεφράσθησαν ἀπὸ τὸν πρῶτον l'endroit appelé Cæles, ἀπὸ τὸν δεύτερον, les creux de Chio. Ἡ φράσις εἶναι γεωγραφικὴ. Κοῖλα νήσου, ἢ ἠπείρου, ὠνόμαζαν ἐκεῖνο τῆς παραθαλασσίου τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἐκκλίνει ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ κοιλαίνεται πρὸς τὴν μεσόγειον, ὥστε νὰ σχηματίζῃ κόλπον, ἢ τομὴν κύκλου. Οὕτως ὀνομάζονται Κοῖλα τῆς Εὐβοίας (3) τὸ μεταξὺ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Γεραῖσου διάστημα, καὶ Κοῖλα τῆς Ναυπακτίας (4) ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς βορεινῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὅπου κοιλαίνεται τρόπον τινα ἡ Ναύπακτος. Εὐρίσκονται εἰς τῆς Βυζαντίδος τοὺς συγγραφεῖς καὶ « Κοῖλα » τὰ περὶ Σησόν τε καὶ Ἄβυδον » Coela ὀνομαζόμενα ἀπὸ τὸν Ἄμμιανόν, καὶ Coelos ἀπὸ τὸν Πλίνιον (5). Ἡ κοιλότης φαίνεται πρὸς τὴν Μάδυτον (σήμερον Μάϊτο), πόλιν τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου, πλησίον τῆς Σησοῦ, καταντικρὸν τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἀβύδου.

Τὰ Κοῖλα τῆς Χίου, πρὸς τὴν δύσιν, ἀρχίζουσι ἀπὸ τὴν Μέλαιναν ἄκραν ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴν Βολισσὸν, καὶ συνεχίζονται πρὸς νότον ἕως σχεδὸν τὸ ἡμισυ τῆς νήσου, ὅπου εἶναι ὁ Λαιοῦς τοῦ Στράβωνος. Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα ἦτον ἡ Πολίχνη, ἢ οὕτως ὀνομαζόμενον κυρίως φρούριον ἢ χωρίον, ἢ

(1) Διοδώρ. Σικελ. XIII, 7. — (2) LARCH. *Histoire d'Hérodote*. tom. IV, pag. 106, et Miot, *ibid.* tom. II, pag. 323. — (3) Στράβ. X, σελ. 445. — (4) Πολύβ. V, 103. — (5) Plin. XII, 18 et 23, καὶ Amm. Marcellin. XXII, 4, μετὰ τὰς σημ. τοῦ Οὐαλεσίου.

προσηγορικῶς, μικρὰ πόλις, τῆς ὁποίας τὸνομα ἢ δὲν ἐγνώριζεν, ἢ δὲν ἔκριν' ἀναγκαῖον νὰ μᾶς φανερώσῃ ὁ Ἡρόδοτος.

ΛΑΙΟΥΣ. Μόνος ὁ Στράβων (1) ὀνομάζει τοῦτον τὸν τόπον, ὅπου, ὡς εἶπα, τελειόνουν τὰ Κοῖλα τῆς νήσου. Τὰ ἀντίγραφα φέρουν Λαῖους, Λαιούς, καὶ (κατὰ τὸν Λατῖνον μεταφραστὴν Leus) Λεούς. Τὸ Ἐλαιοῦς τῆς ἐκδόσεώς μου ἦτον ἰδίᾳ μου εἰκασία, ἤγουν τόπος κατὰφυτος ἀπὸ ἐλαίας. Ἄν ἦτο Λαιοῦς ἢ Λαοῦς (περισπωμένως), ἐδύνατο νὰ σημάνη τόπον Λιθώδη. Ἄς ἐξετασθῇ, ἂν ἦναι ὁ λεγόμενος σήμερον Λιθὶ λιμένας. Ἡ Θέσις τοῦ Λαιοῦς, κατὰ τὸν Στράβωνα, εἶναι ἀκριβῶς ὠρισμένη εἰς τὴν παραθαλασσίαν τοῦ σενωτέρου τῆς νήσου μέρους πρὸς δύσιν, ὅθεν εἶναι ἢ συντομωτέρα εἰς τὴν πόλιν Χίον ὁδὸς, τὴν πρὸς ἀνατολάς. Οἱ περιηγηταὶ Θέτου ἐδῶ τὴν σήμερον ὀνομαζομένην Νέαν μονήν (2). Ἄλλ' εἰς τοὺς Γεωγραφικοὺς πίνακας τοῦτο τὸ μέρος ὀνομάζεται Porto mesto, ἤγουν Τὰ Μεσὰ, ὄνομα τόπου γνωστὸν εἰς τὴν νῆσον· τὸ ὁποῖον ἄλλοι ἐπροσάρμοσαν εἰς ἄλλην Θέσιν (3).

ΛΕΥΚΩΝΙΟΝ. Μόνος ὁ Θουκυδίδης (4) τὸ ὀνομάζει. Ὁ Πολύαινος (5) ἰσορεῖ πόλεμον Χίων καὶ Ἐρυθραίων περὶ τῆς Λευκωνίας. Ὅθεν συγχωρημένον ἦτο νὰ νομίσωσι τινὲς τὸν αὐτὸν τόπον, ἢ τὴν αὐτὴν πόλιν τὸ Λευκῶνιον καὶ τὴν Λευκωνίαν. Ὁ Ὀρτέλιος ὀνομάζει τὸ Λευκῶνιον πόλιν ἢ πολίχμιον τῆς Αἰολίδος, καὶ τὴν Λευκωνίαν ἀποικίαν τῶν Χίων, διζάζων ὁμῶς. Τὸ Ἀποικία εἶναι ὀρθόν, ἂν νοῆ Ἀιολίδα τὴν Βοιωτίαν, καὶ

(1) Στραβ. σελ. 645. — (2) Ἰδ. MANNERT, *Geograph. der Griech. und Rom.* VI, 3, pag. 326. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 8. — (4) Θουκυδίδ. VIII, 24, μὲ τὰς σημ. τῶν κριτικ. — (5) Πολύαιν. Στρατηγημ. VIII, 66, σελ. 298.

τοὺς Βοιωτοὺς, ὀνομαζομένους παλαιὰ Αἰολέας (1), καὶ ὄχι τὴν ἀπαντικρὺ τοῦ βορείου μέρους τῆς Χίου Αἰολίδα. Ἐμεινεν ἔτι νὰ μάθωμεν, ἂν ἡ Λευκωνία τῆς ἠπείρου Βοιωτίας εἶναι ἀποικία τοῦ Λευκωνίου τῆς Χίου, ἢ ἂν τοῦτο ἀποικίσθη ἀπὸ τὴν Βοιωτικὴν Λευκωνίαν. Ἐκθέτω πρῶτον τὰ ἀπὸ τὸν Πλούταρχον ἰσοροούμενα. « Οἱ Χῖοι (λέγει) ἔσειλαν ἀποίκους εἰς τὴν » Λευκωνίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Εἰς τὸν γάμον ἑνὸς ἀπὸ » τοὺς γνωρίμους, ὅτε ἡ νύμφη φερομένη εἰς ἀμάξιον » ἐπορεύετο εἰς τοῦ γαμβροῦ, ὁ συγγενῆς τούτου, καὶ » βασιλεὺς τῆς Χίου, Ἴπποκλος, παίζων, ὡς εἰς καιρὸν » γάμου, ὄχι μὲ σκοπὸν ὑβριστικὸν, ἀνεπήδησεν εἰς τὸ ἀμά- » ξιον· ἀλλ' οἱ φίλοι τοῦ γαμβροῦ ὀργισθέντες τὸν ἐφόνευσαν. » Ὁ θεὸς ἐπρόσβαξε τοὺς Χίους νὰ θανατώσῃσι τοὺς » φονέας· καὶ ἐπειδὴ εἶπαν, Ὅλοι τὸν ἐφονεύσαμεν, » ἀπεκρίθη, Ὅλοι λοιπὸν ν' ἀφήσετε τὴν πόλιν, » ἐπειδὴ ὄλκι ἐγίνετε φονεῖς. Τότε οἱ Χῖοι συναθροί- » σαντες τοὺς μάλιστα αἰτίους ἢ συμβούλους τοῦ φόνου, ὄχι » ὀλίγους, τοὺς ἔσειλαν εἰς τὴν Λευκωνίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν » συναποκτήσειν μὲ τοὺς Ἐρυθραίους, ἀρπάσαντες ἀπὸ τοὺς » Κορωνεῖς. Μετὰ ταῦτα πολεμοῦντες οἱ Χῖοι κατὰ τῶν » Ἐρυθραίων, ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τούτους (δυνατωτάτους » τότε μεταξὺ τῶν Ἰώνων) νὰ στρατεύσῃσι κατὰ τῆς Λευκω-

(1) Στραβ. Γεωγραφ. ΙΧ, σελ. 402. Πυρρ. V, 21, X, 8. Ὁ ἔτυμολόγος (σελ. 37) λέγει, « Αἰολεῖς... ὡς μὲν τινες, ὅτι » πλείστοι ἩΤΟΙ Βοιωτοὶ ἦσαν κ. τ. λ. » Ὁ Συλδούργιος ὑπωπτεύθη, διὰ τὸν ἩΤΟΙ σύνδεσμον, ὅτι ἐξέπεσεν ἀπὸ τὸ κείμενον ἄλλο τι ἔθνικόν ὄνομα (οἷον « Δωριεῖς ἦτοι Βοιωτοὶ »). Ἐξεναντίας, ὁ σύνδεσμος, νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἐξαλειφθῇ, καὶ νὰ προσεθῇ μετὰ τὸν πρῶτον σύνδεσμον, τὸ ἄρθρον, « Ὅτι οἱ πλείστοι Βοιωτοὶ ἦσαν. »

» νίας. Οἱ Χῖοι τῆς Λευκωνίας, μὴ δυνάμενοι ν' ἀντισταθῶσιν,
 » ἐτοιμάζοντο ν' ἀφήσωσι τὴν πόλιν, μὴ φέροντες ἄλλο τί,
 » κατὰ τὰς συνθήκας, παρὰ τὸ φόρεμα καὶ τὸ ἐπανω-
 » φόριον. Αἱ γυναῖκες, ὡς τὸ ἤκουσαν, ὠνειδίσαν τοὺς ἄνδρας
 » ὡς ἀνάνδρους, καὶ τοὺς ἐσυμβούλευσαν ν' ἀποκριθῶσιν,
 » ὅτι οἱ γενναῖοι ἄνδρες φόρεμα ἔχουν τὴν λόγχην, κ' ἐπα-
 » νωφόριον τὴν ἀσπίδα. Ἀκούσαντες τὴν συμβουλήν τῶν
 » γυναικῶν, ἐφόβισαν τοὺς Ἐρυθραίους τόσον, ὥστ' ἔλαβαν
 » τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσωσι μὲ τὰ ὄπλα των (1). »

Οὗτος φαίνεται νὰ ἦναι ὁ αὐτὸς πόλεμος τῶν Χίων πρὸς τοὺς Ἐρυθραίους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐβοήθησαν οἱ Μιλήσιοι τοὺς Χίους, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (2). Ὁ Φρουτῖνος ἰσορεῖ καὶ στρατηγῆμα τῶν Χίων, τὸ ὁποῖον πιθανὸν ἐστὶ ἀναφέρεται εἰς τὸν περὶ Λευκωνίας τοῦτον πόλεμον. Οἱ Ἐρυθραῖοι (λέγει) ἔστησαν εἰς τόπον ὑψηλὸν κατάσκοπον, νὰ παρατηρῇ καὶ νὰ μηνύῃ εἰς αὐτοὺς τὰ κινήματα τῶν Χίων. Οἱ Χῖοι, ἀναβάντες ἐξανάτωσαν τὸν κατάσκοπον, καὶ ἐνδύσαντες μὲ τὰ φορέματά του εὐ' ἀπὸ τοὺς ἰδίους των στρατιώτας, τὸν ἔβαλαν εἰς τόπον ἐκείνου· οἱ Ἐρυθραῖοι, ἀπατηθέντες ἀπὸ τὰ ψευδῆ μηνύματα τοῦ μετενδυμένου, ἔπεσαν εἰς ἐνέδραν (3).

Ἐπειδὴ ἡ Λευκωνία, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἦτο πόλις τῶν Κορωνέων, πρὶν ἀποκτηθῆ ἀπὸ τοὺς Χίους, ἡ δὲ Κορώνεια εἶναι τῆς Βοιωτίας, συμπεραίνεται, ὅτι καὶ ἡ Λευκωνία ἦτο πόλις Βοιωτικῆ. Ἄλλ' εἰς τὴν Βοιωτίαν εὐρίσκετο καὶ πόλις Ἐρυθραῖ

(1) Πλούταρχ. Γυναικ. ἀρετ. § 3. Ἰδ. καὶ Πολύαιον. Στρατηγῆμ. VIII, 66, σελ. 298. — (2) Ἡρόδοτ. I, 18. — (3) S. J. FRONTIN. *Stratagem.* II, 5, § 15, pag. 265, cum not. Oudendorp.

κτισμένη ἀπὸ τὸν Λεύκωνα, ἕγγονον τοῦ Ἀθάμαντος (1), καὶ ἄλλη, Κῶπαι, ὅθεν ὠνομάσθη ἡ περίφημος λίμνη Κωπαῖς. Ἡ ταύτην τὴν Βοιωτικὴν Κορώνειαν λοιπὸν ἐπῆραν οἱ Χῖοι ἐνωμένοι μὲ τὸς Ἐρυθραίους, καὶ τὴν μετωνόμασαν Λευκωνίαν, ἢ τὸ πιθανώτερον, τὰς Κῶπας, κατεχομένας τότε ἀπὸ τοὺς Κορωνεῖς. Τόσον εἶναι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας τὸ σκότος. Πιθανολογεῖται ὁμως ἀκόμη καὶ ἀπ' αὐτὸ τῆς Κωπαίδος λίμνης τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα, Λευκωνίς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βυζαντιοῦ Στεφάνου· « Κῶπαι, πόλις » Βοιωτικῆ,... καὶ ἡ λίμνη Κωπαῖς, ἢ ἐλέγετο Λευκωνίς. »

Ὅπως ἂν ἦναι, τοῦτο μένει βέβαιον, ὅτι τὸ Λευκόνιον τοῦ Θουκυδίδου, ἦτο χωρίον τῆς Χίου, τὸ σήμερον ὀνομαζόμενον Λευκωνία· τοῦ δὲ Πλουτάρχου καὶ τοῦ Πολυαίνου ἡ Λευκωνία, ἀποικία τῶν Χίων, ὅχι ὁμως εἰς τὴν πλησιόχωρον μικρὰν Ἀσίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Βοιωτίαν (2). Καὶ ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ὡς θελομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, ὁ ἀρχηγὸς τῆς εἰς Χίον Ἰωνικῆς ἀποικίας, ἔφερεν εἰς τὴν νῆσον ὅχι μόνον Ἴωνας τῶν Ἀθηνῶν ἢ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους Ἕλληνας μιγάδας « Σύμμικτον ἐπαγόμενος λαὸν » μεταξύ τῶν μιγάδων τούτων ἦσαν καὶ ἄλλων πόλεων τῆς Πελοποννήσου παρὰ τὴν Ἰωνίαν, καὶ τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς λοιπῆς πλησιοχώρου Ἑλλάδος κάτοικοι, ὡς γίνεται πιθανὸν ἀπὸ πολλὰ σημερινὰ χωρίων Χιακῶν ὀνόματα. Ἡ Κουρούνια, παραδείγματος χάριν αἱ Ἐρύθαι, ἢ Ἐλάτα, συγγενεύουν τὴν φωνὴν

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 4. — (2) Καὶ παλαιὰ ἴσως ἦτο διγενές τὸ ὄνομα, ὡς αἱ Ἀλαλχομεναί, ὠνομάζοντο προσέτι καὶ Ἀλαλχομενία καὶ Ἀλαλχομένιον.

μέ την Κορώνειαν, τὰς Ἐρύθρας καὶ τὴν Ἐλάτειαν (1) πόλεις τῆς Βοιωτίας· τὰ Λεοντόποδα, μέ τὸ Λεόντιον (2), μίαν ἀπὸ τὰς δώδεκα ὁμοσπόνδους πόλεις τῆς Ἀχαΐας, ἤθουν τῆς παλαιᾶς Ἰωνίας, ἢ μέ τὴν Λεοντάρνην, πόλιν τῆς Βοιωτίας (3). Ἴσως καὶ τὰ Φυτὰ μέ τὰ Οἰνόφυτα τῆς Βοιωτίας (4), οἱ Ἐλυμποι μέ τὴν πλησίον τοῦ Βοιωτιακοῦ Ὀρχομενοῦ Ἐλυμίαν (5), τὰ Θυμαϊανὰ μέ τὰς Φημίαις πόλιν τῆς Βοιωτικῆς Ἀρναΐας (6). Ἡ Καλαμωτὴ καὶ τὸ Πυργί συγγενεύουν πιθανώτερον μέ τὰς Καλάμας (7) καὶ τὸν Πύργον (8), πόλεις τῆς Μεσσηνίας, ἢ Καλιμασία, μέ τὸν Καλαμισσὸν, Calamissus (9) τῆς Λοκρίδος, ἢ Βέσσα καὶ ὁ Δαφνώνας μέ τὴν Βῆσσαν καὶ τὸν Δαφνοῦντα (10), ὡς καὶ τὰ Αὐγώνυμα μέ τὰς Αὐγείας (11) τῆς αὐτῆς Λοκρίδος.

ΜΕΛΑΙΝΑ ἌΚΡΑ. Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἡ Θέσις τῆς ἀντικρίξει τὰ Ψύρα (Ψαρά), τὴν νῆσον. Σήμερον ὀνομάζεται Ἅγιος Νικόλαος (Cap Saint-Nicolas).

Ἐδῶ ἔπρεπε νὰ σημειωθῇ καὶ ὁ ΜΙΜΑΣ, ἂν ἦτον ἀληθῶς

(1) Στράβ. IX. σελ. 404-409. Ἡ Ἐλάτεια ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Γεωγράφους πόλις τῆς Φωκίδος· ἀλλὰ σημείωσε ὅτι ἡ Φωκίς συνορεύει μέ τὴν Βοιωτίαν (Στράβ. αὐτοῦ. σελ. 417), καὶ ἡ Ἐλάτεια δὲν ἀπέχει πλὴν δύο σχεδὸν λεύγας Γαλατικὰς ἀπὸ τὰ ὄρια, διὰ τῶν ὁποίων ῥέων ὁ Κηρισσὸς χύνεται εἰς τὴν Κωπαΐδα λίμνην (Στράβ. σελ. 407) τὴν ἀρχαιότερα ὀνομαζομένην Λευκωνίδα. — (2) Πολύβ. II, 41, § 8. — (3) Λυκοφρ. Κασσάνδρ. 645. — (4) Θουκυδίδ. I, 108. — (5) Ξενοφ. Ἑλλην. ἰστορ. V, 6, § 13. — (6) Στεφ. Βυζαντ. λεξ. Φημίαι. Ὡς ἐξεναντίας ὀνομάσθη Φηκάριον (fourgeau) τὸ Θηκάριον. — (7) Πανυσαν. IV, 31. — (8) Πολύβ. IV, 77, § 9. — (9) PLIN. *Histor. natur.* IV, 3. — (10) Στράβ. Γεωγραφ. IX, σελ. 426. — (11) Ὁ αὐτ. VIII, σελ. 364, IX, σελ. 426.

ὄρος τῆς Χίου, ὡς ἐνόμισεν ὁ Ὀρτέλιος καὶ ἄλλοι, ἀπατη-
θέντες ἀπὸ τοῦ Καλλιμάχου τὸν σχολιαστὴν, ὅστις εἰς τοῦτον
τὸν στίχον (1),

Ἦσο κόρη Θαύμαντος, ἐπαίξασα Μίμαντι,

ἐξηγεῖ τὸν Μίμαντα ὄρος Χίου, ἀπατηθεὶς καὶ οὗτος ἀπὸ τοῦ
Ὀμήρου τὸ (2),

Ἡ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης,
Νήσου ἐπι Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες,
Ἡ ὑπένερθε Χίοιο, παρ' ἠνεμόεντα Μίμαντα.

Ὁ Ποιητὴς ὁμῶς νοεῖ τὸν πλεῦν τὸν ὑποκάτω τῆς Χίου,
« Ὑπένερθε Χίοιο » δηλαδὴ τὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς
ἀντικρῦ ἠπείρου, πρὸς ἀνατολὰς, ὅπου ἦτο καὶ εἶναι ὁ Μίμας.
Τὸ ὄρος τοῦτο, κατὰ τὸν Στράβωνα (3), κεῖται μεταξὺ τῶν
Ἐρυθρῶν καὶ τοῦ Ἀποκρήμου, χωρίου ὀνομαζομένου ἀπὸ
τοῦς Τούρκους μὲ λέξιν ταυτόσημον Σαρπάν (4). Ἴσως τῆς
πόλεως Χίου ἢ γειτονία, ἢ ὀνομαζομένη Ἐγκρεμὸς (ἤγουν
Ἐγκρημνος), ἔχει τι κοινὸν μὲ τὸν Ἀπόκρημον τῆς ἠπείρου.

ΝΌΤΙΟΝ. Κατὰ τὸ ὄνομά του, ἦτο πρὸς τὸ νότιον μέρος
τῆς νήσου. Ὁ Στράβων τὸ ἐπονομάζει « Ὑφορμον αἰγιαλὸν »
καὶ τὸ θέτει μετὰ τὰς Φάνας. Ὁμώνυμον πόλιν ἢ χωρίον εἰς
τὴν ἀπαντικρῦ ἠπειρον ἔχομεν τὸ Νότιον, μίαν ἀπὸ τὰς
δώδεκα πόλεις τῆς Αἰολίδος, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον (5), σιμὰ τοῦ
ποταμοῦ Καύςρου. Κατωτέρω, ἀντικρυ τοῦ νοτίου τῆς Χίου,

(1) Καλλιμάχ. Ὑμν. εἰς Δῆλ. 67. — (2) Ὀδυσσ. γ', 170-172.
— (3) Στραβ. σελ. 645. — (4) Ἰδ. CHANDLER, *Voyag.*
dans l'As. min. etc., traduct. Franç. tom. I, pag. 418. —
(5) Ἡροδοτ., I, 149.

εἶναι καὶ ἄλλο Νότιον, τῆς ἠπείρου πολίχνιον, ὄο μίλλια μακράν τῆς Κολοφῶνος (1), μιᾶς τῶν δώδεκα Ἰωνικῶν πόλεων, εἰς τὸ ὁποῖον μετέβησαν μέρος τῶν Κολοφωνίων σασιάσαντες, τὸ πέμπτον ἔτος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (2)· καὶ τοῦτο τῆς ἠπείρου τὸ Νότιον νοεῖ, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ὁ Βυζάντιος Στέφανος, ὅταν λέγῃ, « Νότιον, πόλις Ἰωνίας... τὸ ἐθνικὸν, » Νοτιεύς, » καὶ ὄχι τὸ Νότιον τοῦ Ἡροδότου.

ΠΕΛΙΝΑΪΟΝ ὈΡΟΣ. Τὸ ὑψηλότερον τῶν ὄρων τῆς νήσου, κατὰ τὸν Στράβωνα, πρὸς βορέαν, ὅπου ἦτο καὶ λιθοτομία μαρμάρων. Τὸ αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ὁ Πλίνιος, ὅστις προσιζορεῖ καὶ ὅτι εἰς τοὺς χρόνους του (τὴν πρώτην ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα) ἡ Χίος ἦτο μί' ἀπὸ τὰς νήσους ἐκεῖνας, εἰς ὅσας οἱ Ῥωμαῖοι ἀφῆκαν τὴν ἐλευθερίαν καὶ Ἀὐτονομίαν, *Chios libera* (3). Εἰς τὴν κορυφὴν ἦτο ναὸς τοῦ Διὸς, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸν Ἡσύχιον, « Πελιναῖος, » ὁ Ζεὺς ἐν Χίῳ. » Οὕτω θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, ὅτι εἰς τὴν ἐναντίαν ἄλλην ἄκραν, τὴν πρὸς νότον, ἔσῃσαν τὸν Ἀπόλλωνα.

Διονύσιος ὁ Περιηγητὴς λέγων, ὅτι ἡ πόλις Χίος ἦτον εἰς τοὺς πόδας τοῦ Πελιναίου (ἢ ὡς τὸ γράφει Πελληναίου) ὄρους,

Καὶ Χίος ἠλιβάτου Πελληναίου ὑπὸ πέζαν (4),

δὲν νοεῖ ἀκριβῶς τὴν θέσιν τῆς, ὅτι ἔκειτο δηλαδὴ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους, ἀλλὰ σημαίνει μόνον, ὅτι δὲν ἦτον εἰς

(1) Tit. Liv. XXX, 26. — (2) Θουκυδίδ. III, 34. Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. V, 2, § 12, σελ. 148. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 5. —

(4) Οἰκουμ. περιηγ. 535.

ἐπίπεδον, ὡς ἦτο, κατὰ τὸν Στράβωνα (1), μέγα μέρος τῆς Σάμου, ἀλλ' εἰς τόπον ὄρεινόν, ὅστις ἐλογίζετο ὡς συνέχεια τοῦ Πελιναίου, ἐξαπλουμένου κατὰ μικρὸν μέχρι πλησίον τῆς πόλεως (2), ὡς εἶναι πιθανόν ὅτι τὸ ἐνοοῦσε καὶ ἄλλος γεωγράφος Ῥωμαῖος, λέγων,

Tumque Chius patulae prospectans arva Pelinae (3).

Εἰς τὸ Πελιναιῖον ὄρος τοῦτο ἐφάνη ὁ μέγας δράκων, ὅστις ἐφόβισε τόσον τοὺς Χίους. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν ἔπρεπε νὰ τοὺς φοβίσῃ, ἂν ὁ συριγμός του ἤκούετο μέχρι τῆς πόλεως, ὡς λέγει ὁ Αἰλιανός (4), ἢ ἂν ὁ δράκων ἐτόλμησε νὰ προέλθῃ καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ νὰ ναυμαχήσῃ μὲ πολεμικὸν πλοῖον, ὡς ἰσόρησεν ὁ Χίος Θεόπομπος (5), ἐκ τοῦ ὁποῖου ἔλαβε τὸν μῦθον ὁ Αἰλιανός. Πιθανόν ὅτι ἀπὸ τὴν φήμην τοῦ καταρχὰς πλήθους τῶν ὄφρων τῆς νήσου (διὰ τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη καὶ Ὀφιοῦσσα) ἐγεννήθη καὶ ὁ μῦθος τοῦ μεγάλου δράκοντος.

Κατὰ τὸν Ἄρατον, ὁ Ὠρίων, ὅταν ἐκαθάριζε τὴν Χίον ἀπὸ τὰ θηρία, ἠθέλησε νὰ βιάσῃ τὴν Ἄρτεμιν· καὶ ἡ Ἄρτεμις, ὀργισθεῖσα, ἔκαμε νὰ σχισθῇ εἰς δύο τὸ ὄρος τῆς Χίου, ὅθεν ἀνεφάνη σκορπιός μέγας καὶ φοβερός, ὅστις ἐπλήγωσε καὶ ἐφόνευσεν τὸν Ὠρίωνα,

Οἷ μιν ἔφασαν

Ἐλκῆσαι πέπλοιο, Χίῳ ὅτε θηρία πάντα,
Καρτερὸς Ὠρίων σιβαρῆ ἐπέκοπτε κορύνῃ,
Θήρης ἀρνύμενος Χίῳ χάριν Οἰνοπίωνι.

(1) Στραβ. σελ. 636-637. — (2) MANNERT, *Geograph. der Griech. und Rom.* VI, 3, pag. 527. — (3) R. F. AVIEN. *Descript. Orb. Terr.* 714. — (4) Αἰλιαν. *Περὶ ζ. ιδιότητ.* XVI, 39. — (5) Παρὰ Διονυσ. Ἄλικαρν. πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ. § 6, σελ. 787.

Ἡ δὲ οἱ ἐξαυτῆς ἐπετείνετο Θηρίον ἄλλο,
 Νήσου ἀναρρήξασα μέσας ἐκάτερθε κολώνας,
 Σκορπίον, ὅς ῥά μιν οὔτα, καὶ ἔκτανε πολλὸν ἔοντα
 Πλειότερος προφανείς· ἐπεὶ Ἄρτεμιν ἤκαχεν αὐτήν (1).

Τὸ σχισθὲν εἰς δύο κολώνας βουνὸν, δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ τὸ Πελιναῖον ὄρος· καὶ ὁ Σκορπίος, ὁ μέγας δράκων τοῦ Αἰλιανοῦ. Θηρίον ἀναφαινόμενον ἀπὸ σχιζόμενον ὄρος ἔπρεπε νὰ ἦναι ὑπερβολῇ μέγαν, Πλειότερος (2) προφανείς· ὅθεν δὲν εἶναι παράδοξον τὸ ἐξῆς τοῦ μύθου, ὅτι δηλαδὴ ἐξηκούετο ἡ φωνὴ του εἰς ὅλην τὴν νῆσον, οὐδ' ὅτι ἐναυμάχει μὲ τὰς τριήρεις. Κατὰ τὸν Βοχάρτον, αὐτὸ τὸνομα τοῦ Πελιναίου ὄρους ἐγεννήθη ἀπὸ τὸ **ΨΠΙ-Ν'ΙΞ** (Πελί-ναίος), τὸ σημαῖνον Ἐκπληκτικὸν ἢ τερατώδη δράκοντα, εἰς τῶν Σύρων ἢ Ἑβραίων τὴν γλῶσσαν, τὴν λαλουμένην ἀπὸ τοὺς Φοίνικας, πρῶτους κατ' αὐτὸν (3) οἰκιστὰς τῆς νήσου. Πιθανολογεῖ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βοχάρτου ἄλλος δράκων παρόμοιος, φανείς εἰς τὴν Συρίαν, ὅστις, κατὰ τὸν Ποσειδώνιον, εἶχε μᾶκρος ἑκατὸν ποδῶν, ὕψος, ὥστε δύο καβαλλάριοι, σέκοντες δεξιὰ καὶ ἀριστερά του, δὲν ἔβλεπαν ἕνας τὸν ἄλλον, χάσμα σώματος ἰκανὸν νὰ δεχθῇ καβαλλάριον, καὶ καθεμίαν ἀπὸ τὰς λεπίδας ἰσομήκη μὲ μακρὰν ἀσπίδα (4). Βλέπετε λοιπὸν, ὅτι οἱ Φοίνικες

(1) Ἄρατ. Φαινομεν. 637-644, μὲ τὰς σημ. — (2) Ἡ διόρθωσις τοῦ Βρύγκου (BRUNCK in *Apollon. Argonautic.* IV, 984) Μειότερος (ἀντὶ τοῦ Πλειότερος τῶν ἐκδόσεων) δὲν μ' ἐπεισευ ἀκόμη. — (3) Ἰδε BOCHART, *Geograph. sacr.* P. II, pag. 414. — (4) « Μῆκος μὲν σχεδὸν τι πλεθριαῖον, πάχος δ' ὡσθ' ἰπέας ἐκατέρωθεν » παρασάντας ἀλλήλους μὴ καθορᾶν, χάσμα δὲ, ὡς' ἐφιππον δέξασθαι· » τῆς δὲ φολίδος ἐκάστην ὑπεραίρουσαν θυρεοῦ » Ποσειδῶν. παρὰ Στράβ. σελ. 755. Βόα (Boa), θηλυκῶς ὀνομάζετ' ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους ὁ τόσου μεγέθους δράκων. Ὁ Πλίνιος ἱσορεῖ Βόαν ἰ20 ποδῶν τὸ μᾶκρος, τὴν ὁποίαν ἠναγκάσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν Ἀφρικὴν νὰ πολεμήσωσι μὲ

ταξιδεύοντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκοβαλοῦσαν μὲ τὰς πραγματείας καὶ τοὺς μύθους, ἢ τὰς μυθοποιημένας ἱστορίας των.

ΠΪΤΥΣ. Χωρίον πλησίον Βολισσοῦ· ὄθεν ὠνομάσθη καὶ ὅλη ἡ νῆσος Πιτυοῦσσα (1). Σήμερον ὀνομάζεται Πιτύος.

ΠΟΛΙΧΝΗ. Παρά τὰ προλεγμένα (2) περὶ τῆς Χίας Πολίχνης, σημείωσε, εἰς ἀποφυγὴν τῆς συγχύσεως, ὅτι ἦτο καὶ ἄλλη Πολίχνη τῶν Κλαζομενίων εἰς τὴν ἀπαντικρὺ ἠπειρον (3)· ὡς εὐρήκαμεν Βαβράντιον καὶ Νότιον, καὶ εἰς τὴν Χίον καὶ εἰς τὴν ἀντικρίζουσαν Σερεάν (4), καὶ ὡς τοῦ ἐξῆς Ποσειδίου ὀμώνυμον ἄλλο Ποσείδιον εὐρίσκεται εἰς τὴν ἠπειρον, πλησίον τῆς Μιλήτου, Ἰωνικῆς πόλεως.

ΠΟΣΕΪΔΙΟΝ. Ἄκρα τῆς νήσου, πρὸς νότον τῆς πόλεως Χίου, καταντικρὺ ἄλλης ἄκρας εἰς τὴν ἠπειρον, ὀνομαζομένης Ἄργεννον ἢ Ἄργινον (5), καὶ σήμερον ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς ναύτας Caro-bianco. Τὸ δὲ Ποσείδιον ὠνομάσθη διὰ τὸν ἐκεῖ εὐρισκόμενον ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος. Ἡ θεΐσις του εἶναι μεταξὺ τῆς σήμερον ὀνομαζομένης Ἀγίας Ἐλένης καὶ τῶν Θυμιανῶν.

ΦΑΝΑΙ, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἢ Φαναί, κατὰ τὸν Θουκυδίδην (6). Phanæ, πληθυντικῶς, ὠνομάζοντο καὶ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους (7). Μόνος ὁ Πτολεμαῖος τὴν ὀνομάζει Φαναίαν.

πολιορκητικὰ ὄργανα ὡς φρούριον (Plin. VIII, 14). Εἰς τῶν νεωτέρων τὴν Φυσικὴν ἱστορίαν, ὃ ἕως τώρα γνωρισθεὶς δράκων, ὃ ἐπονομαζόμενος **Μαντικὸς** (le Boa Devin), εἶχε μᾶκρος 30 ποδῶν, καὶ πάχος ἀνδρωπίνου σώματος.

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 5. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 12. — (3) Θουκυδίδ. VIII, 14, 23. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 8. — (5) Στράβ. σελ. 644-645. Θουκυδίδ. VIII, 34. — (6) Θουκυδίδ. VIII, 24. Ἰδε καὶ Πλούταρχ. Περὶ τοῦ Εἰ τοῦ ἐν Δελφ. § 2. — (7) Tit. Liv. XXXVI, 43.

Ἔλαβαν τὸνομα ἀπὸ τὴν φανέρωσιν τῆς Δήλου, ἤγουν διότι ἐκεῖθεν ἴδεν ἡ Λητὼ τὴν νῆσον Δήλον, ὡς λέγει ὁ Βυζάντιος Στέφανος· « Φάναι, ἀκρωτήριον τῆς Χίου, ἀπὸ τοῦ ἀναφανῆναι τῇ Λητοῖ » τὴν Δήλον κ. τ. λ. » ἢ διότι ἐδασίλευσεν ἐκεῖ, δὲν ἐξεύρω ποῖος καὶ πότε, ὁ ὀνομαζόμενος Φαναῖος, a rege Phanaeo, κατὰ τὸν Σέρβιον (1). Σήμερον ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς νήσου (ἐνικῶς) Φάνα, καὶ ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς ναύτας Caromatico. Ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸ εὕρισκόμενον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπωνομάσθη καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς Φαναῖος, κατὰ τὸν Ἡσύχιον, « Φαναῖος Ἀπόλλων..... παρὰ Χίοις οὕτω λέγεται », ὡς ἐπωνομάσθη Πελιναῖος ὁ Ζεὺς ἀπὸ τὸ Πελιναῖον ὄρος (2). Ἄλλ' ὅλα ταῦτα τὰ ἱερά, ἢ καὶ τὰ πλειότερα, καὶ τῆς νήσου ὅλης, καὶ τῆς πόλεως Χίου, ἐμπρήσθησαν ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ Δαρείου, εἰς τὴν πρώτην κατασκαφὴν καὶ αἰχμαλωσίαν τῆς Χίου (3).

ΧΗΛΙΠΠΟΣ. Ὄρος τῆς Χίου, κατὰ τὸν Ὀρτέλιον, ὅστις τὸ ὀνομάζει Chelippus, φέρων μάρτυρα τὸν Γερμανικὸν, μεταφρασὴν τῶν Φαινομένων τοῦ Ἀράτου· εἰς τὸν ὁποῖον ὁμοῦς δὲν εὗρηκα παρόμοιον τί. Ἐρεύνησα καὶ ἄλλους γεωγράφους ματαίως. Ὁ Μαρτινιέρος (La Martinière) εἰς τὸ Γεωγραφικὸν του Λεξικὸν λέγει μόνον, ὅτι ὁ Χήλιππος, εἶναι ὄρος τῆς Χίου (montagne de l'île de Chio), χωρὶς μαρτυρίαν, λαβὼν, ὡς εἶναι πιθανὸν, ἀπὸ τὸν Ὀρτέλιον. Ὁ ἡμέτερος Μελέτιος δὲν ἐφάνη εὐτυχέστερος· εἰς τὴν Γεωγραφίαν του, καταριθμῶν τὰ ὄρη τῆς Χίου, ὀνομάζει πρῶτον τὸν Μίμαντα, ὄρος, ὡς ἴδαμεν (4), ὄχι τῆς Χίου, ἀλλὰ τῆς καταντικρὸν ἠπείρου, ἔπειτα τὸ Πελιναῖον, καὶ λέγει καθεξῆς, ὡς περὶ τρίτου ὄρους,

(1) Serv. in Virg. Georgic. 97. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 20. —

(3) Ἡρόδοτ. VI, 31-32. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 18-19.

« Ὁ Χέλιπος, τὸ ὁποῖον ὄρος κεῖται πρὸς μεσημβρίαν (1). » Ἄν τὸ ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Ὀρτέλιον, ἔπρεπε νὰ τὸ γράψῃ, κατ' ἐκεῖνον, Χήλιππος (Chelippus) ἀπὸ τὸ Χηλή, καὶ Ἴππος (sabat de cheval), καὶ ὄχι Χέλιπος. Τὸ δὲ ἐξῆς, ὅτι τὸ ὄρος κεῖται πρὸς μεσημβρίαν, δὲν ἐξεύρω πόθεν τὸ ἔλαβε.

Εἰς τῆς Χίου τὸνομα δίκαιον εἶναι νὰ περικλείσωμεν πρῶτον, τὰς νήσους Οἰνούσας, ὡς παλαιὸν αὐτῶν κτῆμα, κατάφυτον ἀπὸ ἀμπελώνας, καὶ ἀκολούθως ἐπιτήθειον ν' αὐξάνῃ τὴν πρόσοδον τοῦ οἴνου· ἔπειτα καὶ τὴν εἰς τὴν καταντικρὺ ξηρὰν ὀνομαζομένην « Χώραν τῶν Χίων (2), » τὴν ὁποῖαν ἔλαβαν (ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετέπειτα) ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Κῦρον. Ἡ θέσις τῆς ἦτον ἀπαντικρὺ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Λέσβου, ὀνομαζομένου Μαλία (σήμερον Capo Maria), καὶ ἐκτείνετο ἕως τὴν Πέργαμον, πρωτεύουσαν πόλιν ἔχουσα τὸν Ἄταρνέα (3), ὅσας ἐχρημάτισ' ἔπειτα βασιλείον τοῦ Ἑρμίου (4) καὶ παρὰ τοὺς καρπούς τῆς γῆς (5), εἶχε καὶ μέταλλα ἀργυρίου (6), καὶ θερμὰ λουτρά (7).

Οἱ Χῖοι, ἂν πιστεύσωμεν γεωγράφον Χῖον, τὸν Σκύμνον, ἔξειλαν ἀποικίαν καὶ εἰς τὴν Μαρώνειαν, πόλιν τῆς Θράκης, (τὴν ἀπὸ τὸν Ὀμηρον ὀνομαζομένην Ἴσμαρον), ἢ διότι ἠρημώθη ἀπὸ κατοίκους, ἢ ὡς συγκατόικοι·

Προμήκης ἐς ἰλίμνη Βισονίς.

Εἶτεν Μαρώνει' οὐ κατοικῆσαι τὸ πρὶν

Τοὺς Κίκονας ἰσοροῦσι τοὺς ἐν Ἰσμάρῳ·

Αὔτη δὲ Χίων ἐγένεθ' ὑπερον κτίσις (8).

(1) Μελετ. Γεωγραφ. σελ. 487. — (2) Σκυλακ. Καρυάνδ. Περιπλ. σελ. 36, καὶ Ἡρόδοτ. VI, 26. — (3) Οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ὀνόμαζαν θηλυκῶς, Ἡ Ἄταρνέα Atarnea. Plin. V, 30. — (4) Στράβ. σελ. 610. — (5) Ἡρόδοτ. I, 161, VI, 28. — (6) Στραβ. σελ. 680. — (7) Παυσαν. IV, 35. — (8) Σκύμν. Περιήγ. 674-677.

Στέφανος ὁ Βυζάντιος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Εὐστάθιος ἐνόμισαν δύο πόλεις χωριστὰς πλησιοχώρους, τὴν Ἰσμαρον καὶ τὴν Μαρώνειαν, καὶ τοιαύτη φαίνεται καὶ ἡ γνώμη τοῦ Σκύμνου, ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι τῆς Μαρωνείας ἐκατοικοῦσαν πρότερον τὴν Ἰσμαρον· εἰς τὴν ὁποίαν προδήλως ἀναφέρεται ἡ ἀντωνυμία Αὔτη, ἤγουν ἡ Ἰσμαρος ἐσυνοικίσθη ἀπὸ τοὺς Χίους. Οἱ νομίσαντες μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν διώνυμον (Ἰσμαρον καὶ Μαρώνειαν) ἐκινήθησαν ἀπὸ τὸν Ὀμηρον, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος, Μάρων (ὄθεν ἔπειτα καὶ τὸνομα τῆς Μαρωνείας) ἐκατοίκει τὴν Ἰσμαρον (1).

Δὲν πρέπει νὰ παραδράμω οὐδὲ τὰ ἀπὸ τὴν ἐμπορίαν κέρδη τῶν Χίων. Ἐχοντες ναυτικὸν ἀξιόλογον ἐταξίδευαν πραγματευόμενοι εἰς ὅλας τὰς σποράδας καὶ κυκλάδας νήσους, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν Δῆλον, κοινὸν τότε ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἐμπόριον (2), εἰς ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, ἐξ ἑνὸς μέρους, ἕως τὰ Ἀνατολικά καὶ προσβόρεια μέρη τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ὅπου ἦσαν αἱ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι τῶν Μιλησίων, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἕως τὴν Αἴγυπτον. Εἰς τὸν Πόντον, παρὰ τὸν οἶνον καὶ ἄλλα τῆς Χίου προϊόντα, πιθανὸν ὅτι ἐπεμπαν καὶ τέχνης ἔργα ὅχι ὀλίγα. Εἰς τὸν Δημοσθένην μνημονεύεται Χίος ἔμπορος, ὅστις εὕρισκόμενος ἐκεῖ ἐδάγεισε χρήματα εἰς ἄλλους ἐμπόρους (3).

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅτι ἐταξίδευαν, δὲν εἶναι ἀμφισβολία, ἐπειδὴ εἶχαν ἐκεῖ καὶ ἀποικίαν Χίαν, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον. Ἀλλὰ πρὸ τῆς Αἰγύπτου ἦτο καὶ ἡ Τύρος, περιβόητον ἐμπόριον, ὅθεν ἔσυραν τὴν πορφύραν (4)· καὶ μετὰ τὴν Αἴ-

(1) Ὀδυσσ. ι, 198. — (2) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 36. — (3) Δημοσθέν. πρὸς Λακρίτ. παραγραφ. σελ. 941. — (4) Ἰδ. κατωτέρ. Βιογρ. Χ, ὀνομαστ. λέξ. Θεόκριτος.

γυπτον ἢ Κυρήνη, ἑλληνικὴ ἀποικία, ὅθεν εἶχαν νὰ λαμβάνωσι τὸ σίλφιον, πολὺ τιμιώτερον εἰς τοὺς Ἕλληνας, διὰ τῶν τρυφηλῶν μάλιχα τὰ μαγειρεῖα, παρ' ὅ,τι σήμερον εἶν' εἰς ἡμᾶς τὰ ἀρωματικά τῆς Ἰνδίας· ἦτον ἔτι ἡ πλουσιωτάτη Καρχηδῶν μὲ τὰς ἀπαντικρὺ νήσους, Σικελίαν, Σαρδόνα, γνωσὰς εἰς τοὺς Ἕλληνας, διὰ τὰς ἀποικίας· ἡ παραλία τῆς Γαλλίας, ὅπου ἀνθοῦσε τῶν Μασσαλιωτῶν ἡ Ἴωνικὴ ἀποικία, καὶ τέλος αὐτὴ ἡ Ἰσπανία. Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μέρη ἐταξίδευσαν οἱ Ῥόδιοι· εἰς δὲ τὴν Ἰσπανίαν ἔκτισαν καὶ ἀποικίαν, τὴν Ῥόδην (1), ὡς οἱ Μασσαλιῶται τὸ Ἐμπορεῖον (2). Εἶναι λοιπὸν τῶν πιθανωτάτων, ὅτι δὲν ὤκησαν οὐδ' οἱ Χῖοι νὰ ταξιδεύωσιν εἰς ὅλα, ἢ καὶν τὰ πλειότερα ταῦτα μέρη, ἔχοντες ναυτικὸν ὄχι πολὺ ὑποδεέστερον τῶν Ῥοδίων, καὶ χρεῖαν ἐμπορίας πλειοτέραν ἐκείνων. Μετὰ τοὺς Ἀθηναίους, μόνοι οἱ Χῖοι καὶ οἱ Ῥόδιοι ἰσοροῦνται ὡς Θαλασσοκράτορες (3).

ΟἶΚΟΔΟΜΑὶ Τῆς ΧΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΙ.

Ἡ Χίος, πλουσία ἀπὸ τὸ ἐμπόριον, ἔχουσα καὶ μέταλλα μαρμάρου εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἀγαματοποιούς, καὶ ἀρχιτέκτονας, καὶ ἄλλους ἀνδρας ἐπισήμους εἰς τὰς τέχνας, ἐφιλοτιμήθη ἀκολούθως καὶ εἰς κατασκευὴν θεάτρων, ναῶν, ἀγαλμάτων, καὶ ἄλλων λαμπρῶν ἔργων· καὶ τόσον πλέον, ὅσον ἡ τοιαύτη φιλοτιμία ἦτο κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ὥστε καὶ ἡ παραμικρὰ πόλις ἐφρόντιζε νὰ ἔχη τοιαῦτα πολυτελῆ δημόσια οἰκοδομήματα. Ἡ φιλοτιμία (τρεφομένη μάλιχα ἀπὸ πολύθεου Θρησκείαν) ἐγέννησε καὶ ἐπολυπλασίασε τοὺς ἐνδόξους τεχνίτας,

(1) Σήμερον *Roses* εἰς τὴν Ἰσπανίαν. — (2) Σήμερον *Ampurias*. Ἴδε Στράβ., III, σελ. 159-160 καὶ XIV, σελ. 654. — (3) Στράβ. XIV, σελ. 645 καὶ 652.

καὶ οὗτοι πάλιν, διασπειρόμενοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἠΰξαν τὴν φιλοτιμίαν. Κάνένα δὲν λαμβάνει, ὅτι ἐν ἀπὸ τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τὰ εἶδη εὐρέθη καὶ ἐτελειώθη εἰς τὴν Ἰωνίαν, τὸ ὀνομαζόμενον Ἰωνικὸν, ἐπονομασθὲν καὶ Σύγκρατον (*temperatum*), διότι ἤνωσε τὴν σοβαρότητα τοῦ Δωρικοῦ μὲ τὴν κομψότητα τοῦ Κορινθιακοῦ εἶδους (1).

Ἰδαμεν ἀνωτέρω τὸ Δελφίνιον, ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τῶν Χίων, τὸ (Ποσειδίου) ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ τὰ δύο ἱερά τοῦ Φαναίου Ἀπόλλωνος, καὶ τοῦ Πελιναίου Διός, ὀνομασθέντα ἀπὸ τοὺς τόπους, τὸ Πελιναῖον ὄρος, καὶ τὰς Φάνας, ὅπου ἐτιμῶντο.

Εἰς αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν ὑψώθη ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Πολιούχου, οὕτως ὀνομασθείσης, διότι ἐτιμάτο ὡς προσάτις τῆς πόλεως, κατὰ μίμησιν τῶν Ἀθηνῶν, ὅθεν ἀποικίσθησαν οἱ Χῖοι, καὶ ὅπου ἐτιμάτο ἡ Πολιούχος Ἀθηνᾶ (2). Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος ἐσώζοντο εἰς τὴν Χίον καὶ ἀρχαῖα τῆς Ἀθηνᾶς ξόανα, καθήμενα, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον, καὶ ὄχι ὀρθά (3).

Εἰς τὴν πόλιν ἀκόμη ἦτο καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Διόνυσου, τοῦ ἐπονομαζομένου Φλεῶς (4), Φλίου, Φλείου (5),

(1) VITRUV. *De Architectur.* I, 2. — (2) Ἡρόδοτ. I, 160. — (3) « Πολλὰ δὲ τῶν ἀρχαίων τῆς Ἀθηνᾶς ξόανων καθήμενα » δεικνύται, καθάπερ ἐν Φωκαίᾳ, Μασσαλίᾳ, Ρώμῃ, Χίῳ, καὶ ἄλλαις » πλείοσι » Στράβ. Γεωγραφ. XIII, σελ. 601. — (4) « Φλῶ, τὸ » γέμω καὶ εὐκαρπῶ· καὶ ΦΛΕΥΣ ὁ Διόνυσος ἐν Χίῳ παρὰ τὸ εὐκαρ- » πεῖν. » (Ἑτυμολογ. σελ. 796). — (5). « Τὸ δὲ ΦΛΪΟΣ (σημαίνει » δὲ τὸν Διόνυσον) διαφορεῖται· τινὲς μὲν γὰρ διὰ τοῦ ἰ γράφουσι, » τινὲς δὲ διὰ τῆς εἰ διαφορῶν » (Ὁ αὐτ. σελ. 539). Ἡ ποικιλία τῆς γραφῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν ποικιλίαν τοῦ πρωτοτύπου ῥήματος, Φλέω, Φλείω, Φλοῖω καὶ Φλύω, (τοῦ σημαίνοντος τὸ ῥέω, ὅθεν τῶν Ῥωμαίων τὸ *fluo*, καὶ τῶν Γάλλων τὸ *fluer* κ. τ. λ.), καὶ μεταφορικῶς τὸ Γέμω ἢ Εὐθηνῶ (*abonder*).

Φλοίου (1), Φλεῶνος (2) ἢ Φλυοῦντος (3), ὡς τὸ ἱερόν του ὠνομάζετο Φλεῖον (4).

Εἶχαν ἀκόμη οἱ Χῖοι καὶ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης (5), καὶ τῆς Κυβέλης, καὶ πολλῶν ἄλλων θεῶν λαμπρούς. Ἀπὸ τῶν σημερινῶν χριστιανῶν Χίων τὴν ἐξαίρετον κλίσιν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐκκλησιῶν συμπεραίνεται, πόσον ἔπρεπε νὰ πολυπλασιάζωσι τοὺς ναοὺς, ὅτ' ἐπίστευαν πολλοὺς θεοὺς, καὶ εἶχαν καὶ τεχνίτας ἐνδόξους, ἀρχιτέκτονας καὶ ἀγαλματοποιούς, ἱκανοὺς ὄχι μόνον νὰ γολιζῶσι τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ καὶ νὰ πέμπωσιν εἰς ἄλλας πόλεις ἀγάλματα (6). Τὰ ἱερά ταῦτα κατεσκάφησαν, ὡς εἶπα (7), ἀπὸ τὸν Δαρεῖον· ἀλλὰ δὲν εἶν' ἀμφισβολία, ὅτι ἀνηγέρθησαν ἔτι λαμπρότερα τῶν πρώτων, ἐπειδὴ οὔτε οἱ ἐνδοξοὶ τεχνῖται ἔλειψαν μετὰ τὸν Δαρεῖον, καὶ τῶν Χίων ὁ πλοῦτος ηὐξάνετο ἐπιπλέον ἀπὸ τὸ ἐμπόριον. Σήμερον ὁμως ἀπὸ τὰ πολλὰ ταῦτα ἱερά δὲν ἔμεινε σχεδὸν τίποτε παρὰ λείψανα

(1) « Τὸ γὰρ ἄγαν ἀκμάζειν καὶ τεθληέναι Φλοῖεῖν ὑπὸ τῶν ποιητῶν λέγεσθαι... ». Εἶναι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων τινὰς, οἱ ΦΛΟΪΩ Διονύσω θύουσιν » (Πλούταρχ. Συμποσιακ. V, 8) — (2) « Τὸ πολυκαρπεῖν οἱ ἀρχαῖοι ὠνομάζον Φλύειν ὅθεν τὸν Διόνυσον ΦΛΕΩΝΑ (ἴσ. ΦΛΥΩΝΑ) ἐκάλουν. » (Αἰλιαν. Ποικ. ἱστορ. III, 41). — (3) « Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Διόνυσος ΦΛΥΟΪΣ ὠνομάζετο, ἀπὸ τοῦ Φλύειν τὸν οἶνον, ὃ ἔστιν εὐθηνεῖν » (Σχολιασ. Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. I, 115). — (4) Ὁ Ἡσύχιος λέγει, « ΦΛΕΩ, Διονύσου ἱερόν. » Ἐπρεπε, νομίζω, νὰ εἶπῃ ΦΛΕΪΟΝ, ἀπὸ τὸ Φλεύς, κατὰ τὸ Ἐρεχθίδου, ἀπὸ τὸ Ἐρεχθεύς, καὶ τὸ Θεσειὸν ἀπὸ τὸ Θεσεύς. — (5) Ὁ Μελέτιος (Γεωγραφ. σελ. 487) προσθετεὶ καὶ τῆς Ἀρπυίας· « τῆς ὁποίας (λέγει) » τὴν εἰκόνα ἐχάραττον οἱ Χῖοι εἰς τὰ πατρικά τους νομίσματα. » Τῆς Ἀρπυίας ὁ ναὸς ἐπλάσθη ἀπὸ τοὺς νομίσαντας κακῶς ὅτι ἢ εἰς τὰ Χῖα νομίσματα χαραγμένη Σφιγξ ἦτον Ἀρπυια. Ἰδ. *Rasch.*, *Lexic. univers. r. numar.* tom. II, part. II, pag. 63. — (6) Ἰδ. κατωτέρ. Βιογραφ. X. ὀνομασ. λέξ. Βούπαλος: — (7) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 24.

μικρά τοῦ ναοῦ τῆς Κυβέλης, κακῶς πιστευθέντα, καί πιστευόμενα ἀκόμη, λείψανα τῆς σχολῆς τοῦ Ὀμήρου (1).

Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ προσθέσω, ὅτι οἱ Χῖοι ἐσυνείσφεραν, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ Ἴωνικαὶ πόλεις, εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ Πανιωνίου, ἱεροῦ τοῦ Ποσειδῶνος, πλησίον τῆς Μυκάλης, ὅπου ἐσυναθροίζοντο ὅλοι οἱ Ἴωνες εἰς κοινὰς ἐορτάς, ἢ εἰς συμβούλιον περὶ τῶν κοινῶν εἰς αὐτοὺς συμφερόντων (2). Τὴν αὐτὴν συνεισφορὰν ἐχορήγησαν καὶ εἰς τὴν ἀνοικοδομὴν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἰώνων ναοῦ τῆς Ἀρτέμιδος, εἰς τὴν Ἔφεσον (3), ὅστις ἐφημίσθη ὡς ἐν ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύματα.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΧΙΟΥ.

Ἔως ἐδῶ πολλά τῶν προλεχθέντων ἦτον ἀδύνατον νὰ χρονολογηθῶσιν, ὡς μιγμένα μὲ μύθους, ὅποιοι εὐρίσκονται κοινῶς εἰς ὄλων τῶν ἐθνῶν ἢ πόλεων τὰ γενέθλια, ὅχι ὅλοι ἄπιστοι, ὅλοι ὁμῶς ἀμφίβολοι, διὰ τὴν δυσκολίαν τῆς διακρίσεως τοῦ ψεύδους ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ἐξῆς περιέχουν ὅπως οὖν τὸ ἱστορικὸν μέρος τῆς Χίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἠκολούθησα τὴν χρονολογίαν τοῦ μεταφράσαντος Γαλλισί τὸν Ἡρόδοτον Λαρχήρου (4).

Αἱ δώδεκα Ἴωνικαὶ πόλεις, ἀριθμούμεναι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, ἦσαν Μίλητος, Μυοῦς, Πριήνη (εἰς τὴν Καρίαν), Ἔφεσος, Κολοφῶν, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια, Ἐρυθραί (εἰς τὴν Λυδίαν), καὶ δύο νησιωτικαί, Σάμος καὶ Χίος. Πλησίον τοῦ ὄρους τῆς Μυκάλης, μεταξὺ Πριήνης καὶ Ἐφέσου, ἦτο τὸ προνομασθὲν Πανιώνιον (5).

(1) Ἴδε τὸν CHANDLER, *Voyag. dans l'As. min. et dans la Grèce*, tom. I, pag. 119 et 410, not. 29, de la traduct. Franc. — (2) Ἡρόδοτ. I, 143, 148, 170, VI, 7. — (3) Στράβων. Γεωγραφ. XIV, σελ. 640, Παυσαν. VII, 5. — (4) LARCHER, *Histoire d'Hérodote*, tom. VII, pag. 565-726, édit. de 1802. — (5) Ἡρόδ. I, 142.

Συμφωνοῦν εἰς τὴν καταρίθμωσιν ταύτην μὲ τὸν Ἡρόδοτον καὶ οἱ λοιποὶ συγγραφεῖς Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι, πλὴν τοῦ Βιτρουδίου, οἷςτις προσαριθμεῖ καὶ δεκάτην τρίτην, ὀνομαζομένην Μελίτην (1). Ἐπὶ τὴν Σμύρνην, πόλιν τῆς Λυδίας ἧτις ἀληθῶς, μετὰ χρόνους τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας, ἐπροσκολλήθη δεκάτη τρίτη εἰς τὸ Πανιώνιον (2). Ὀνομάζετο, πρὶν λάβῃ τοὺς Σμυρναίους, Μελίτη, ἢ μᾶλλον Μελήτη, διὰ τὸν παραρρέοντα ποταμὸν Μέλητα, ὅθεν ὠνομάσθη καὶ ὁ κόλπος τῆς, Μελήτου κόλπος (3). Ἡ Μυοῦς ἐξεναντίας, μία τῶν δώδεκα, μετοικίσθη ἔπειτα εἰς τὴν Μίλητον, διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν κατοίκων (4), προξενηθεῖσαν ἀπὸ κατακλυσμὸν θαλάσσης (5), καὶ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἀπὸ πλῆθος κωνώπων (6).

Ὁ δώδεκα ἀριθμὸς ἐπροκρίθη κατὰ μίμησιν τῶν Ἰώνων τῆς Πελοποννήσου. Ὅτε ἑκατοικοῦσαν ἀκόμη τὴν Πελοπόννησον, ἐμερίζοντο εἰς δώδεκα πόλεις, ἐχούσας κοινὸν συνέδριον. Οἱ διώξαντες αὐτοὺς Ἀχαιοὶ (διωγμένοι κ' ἐκεῖνοι ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους) ἐφύλαξαν τὸν δωδέκατον ἀριθμὸν τῶν πόλεων· καὶ τὸ κοινὸν αὐτῶν συνέδριον πιθανὸν ὅτι ὠνομάζετο Ὁμαγύριον, ἐπεὶδὴ ἐσυναθροίζετο εἰς μίαν ἀπὸ τὰς δώδεκα πόλεις, ὅπου ἦτο τὸ ἱερόν τοῦ Ὁμαγυρίου Διὸς (7), ἂν καὶ ὁ Στράβων

(1) Vitruv. *De architectur.* IV, 1. — (2) « Αὐταὶ μὲν » δώδεκα Ἰωνικαὶ πόλεις· προσελήφθη δὲ χρόνοις ὑστερον καὶ Σμύρνα » εἰς τὸ Ἰωνικόν (Στράβ. Γεωγραφ. XIV, σελ. 633). — (3) « Με- » λήτου κόλπος, ὃς Σμυρναῖος ἐκαλεῖτο ἀπὸ Μελήτου ποταμοῦ ὡς Ἐκα- » ταῖος ἐν Αἰολικοῖς » (Στέφ. Βυζάντ.). Εἶπε Μελήτου, (ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν Μέλητος), ἀντὶ τοῦ Μέλητος (ἀπὸ τὴν ὀνομαστικὴν Μέλης), ὡς ἔλεγον καὶ Θύλακος καὶ Φύλακος, ἀντὶ τοῦ Θύλαξ καὶ Φύλαξ. — (4) Στράβ. Γεωγραφ. XIV, 636. — (5) Vitruv. *De architectur.* IV, 1. — (6) Πλυσαν. VII, 2. — (7) Ὁ αὐτ. VII, 1, 6, καὶ 24.

τὸ ὀνομάζει Ὀμάριον (1). Τὸ Ὀμαγύριον ἢ Ὀμάριον τοῦτο μετοικισθέντες εἰς τὴν Ἀσίαν οἱ Ἴωνες ὠνόμασαν (ὡς ἴσως τὸ ὠνόμαζαν καὶ ὅτε ἦσαν εἰς τὴν Πελοπόννησον) ἢ τὸ μετωνόμασαν Πανιώνιον (2).

Ἀρχηγὸς ὑπάτος τῆς ἀποικίας ταύτης τῶν Ἰώνων ἐχημάτισεν ὁ Νηλεὺς, υἱὸς τοῦ Κόδρου, βασιλέως Ἀθηνῶν. Οἱ χρονολόγοι θέτουν τὰς εἰς Μίλητον καὶ Κολοφῶνα ἀποικίσεις κατὰ τὸ 1119 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (3). Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ ἔτος θέτω κ' ἐγὼ τὴν εἰς τὴν νῆσον Χίον ἀποικίαν, μ' ὅλον ὅτι εἶναι ἄδηλον, ἂν ἔγινε τὸν αὐτὸν χρόνον, ἢ μετὰ ταῦτα, καὶ πόσα ἔτη μετὰ τὴν Μίλητον καὶ τὴν Κολοφῶνα. Αἱ ἀποικίαι ὠνομάσθησαν Ἰωνικαί, διότι τὸ πλειότερον μέρος τῶν ἐκστρατευσάντων ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, ἢ ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν τῆς Πελοποννήσου, ἦσαν Ἴωνες. Μ' αὐτοὺς ὁμοῦς ἠκολούθησαν καὶ Πελοποννήσιοι, καὶ Βοιωτοὶ, καὶ ἄλλοι ἀλλαχόθεν Ἕλληνες, ἔχοντες ἰδίους ἀρχηγέτας, στρατηγούμενους ὁμοῦς ἀπὸ Ἴωνας, υἱοὺς ἢ ἀπογόνους τοῦ Κόδρου, ἢ καὶ συγχωρημένους νὰ συγκατοικήσωσι (4).

Ὁ Νηλεὺς οἰκισε τὴν Μίλητον, ὁ Ἄνδροκλος τὴν Ἐφεσον, ὁ Κυδρῆλος (5) τὴν Μυοῦντα, ὁ Ναῦκλος (6) τὴν Τέων, ὁ

(1) Στράβ. Γεωγραφ. VIII, σελ. 385-387. — (2) Ἡροδοτ. I, 143 καὶ 146. — (3) Ἰδε τὴν Χρονολ. τοῦ Λαρχέρου εἰς τὸν VII, τόμ. τῆς Γαλλικ. μεταφρ. τοῦ Ἡροδ. σελ. 586. — (4) Πausan. VII, 2·4. Οὕτως ἡ Αἰολικὴ ἀποικία εἶχεν ἑπτὰ ἀρχηγέτας ἢ βασιλεῖς, καὶ ἓνα ἡγεμόνα (Ἰδε Πλουτάρχ. Συμποσιακ. § 20). — (5) Κυδρῆλον τὸν ὀνομάζει ὁ Στράβων (σελ. 633), Κυάρητον ὁ Πausanίας· καὶ τὰ δύο σφαλμένα. Τὸ γνήσιον ὄνομα ἦτον, ἂν δὲν λαθάνωμαι, Κοδρύλος, ὑποκοριστικὸν τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος, Κόδρος (ὡς ἀπὸ τὸν Δίμον, ὁ Σιμύλος). — (6) Κατὰ τὸν Στράβωνα· εἰς δὲ τὸν Πausanίαν γράφεται κακῶς, Νάοκλος.

Κνωπός (1) τὰς Ἐρυθράς (καὶ οἱ πέντε υἱοὶ τοῦ Κόδρου), ὁ Αἴπυτος (2), υἱὸς τοῦ Νηλέως, τὴν Πριήνην, καὶ ἄλλοι ἄλλας.

Περὶ τῆς Χίου, ὁ μὲν Πausανίας λέγει, ὅσα ἔμαθεν ἀπὸ τὸν Χίον Ἴωνα (3), οὐδ' αὐτὸς εὐχαριστούμενος εἰς τὰ τοῦ Ἴωνος (4). Μόνος ὁ Στράβων ὀνομάζει Ἐγέρτιον τὸν οἰκιστὴν τῆς Χίου, ὅστις ἔφερον εἰς τὴν Χίον πλῆθος ἀνθρώπων μιγάδων ἀπὸ διαφόρους πόλεις· « Χίον δὲ Ἐγέρτιος, σύμμικτον ἐπ- » ἀγόμενος πλῆθος (5)· » ἀλλὰ δὲν μας φανερόναι οὔτε τὰς πόλεις, ὅθεν ἦσαν οἱ σύμμικτοι, οὔτε κὰν τίς καὶ πόθεν ἦτον ὁ Ἐγέρτιος, τοῦ ὁποίου καὶ αὐτὸ τὸνομα ἀσύνηθες, δὲν ἐξεύρω διὰ ποίαν αἰτίαν ἐμεταβάθη ἀπ' ἄλλους (6) εἰς ὅχι συνηθέ- σερων τὸ Ἐγέρτιλος.

Ὅπως ἂν ἦναι, οἱ Χῖοι δὲν ἤθελαν συναριθμηθῆν με τὰς λοιπὰς Ἰωνικὰς πόλεις, ἂν οἱ οἰκισαί των δὲν ἦσαν μέγα μέρος Ἴωνες τῆς Πελοποννήσου, ἢ τῆς Ἀττικῆς, ἢ κὰν ἂν ὁ ἀρχηγέτης τῆς ἀποικίας δὲ ἦτον Ἴων. Οὕτως οἱ Φωκαεῖς (μία τῶν δώδεκα) δὲν ἐσυγχωρήθησαν νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν Ἰωνικὴν κοινωσίαν, ἐωσοῦ ἠναγκάσθησαν νὰ καλέσωσιν ἀπὸ τὰς λοιπὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας ἡγεμόνα γνήσιον Κοδρίδην (7).

Ἦτο λοιπὸν καὶ ὁ Ἐγέρτιος, ὅθεν κὰν ἦλθε, ἀπὸ τὴν οἰκο- γένειαν τοῦ Νηλέως, υἱοῦ τοῦ Κόδρου, ἢ τοῦ προγενεστέρου

(1) Καὶ τοῦτο κακῶς Κλέοπος, εἰς τὸν Πausανίαν. — (2) Οὐδὲ τοῦτο ὀρθῶς, Αἴγυπτος, ὁ Πausανίας. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 4. — (4) «Τοσαῦτα εἰρηκότα εἰς Χίους Ἴωνα εὑρισκόν· οὐ μέντοι » ἐκαῖνός γε εἶρηκε, καθ' ἣν τινα αἰτίαν Χῖοι τελοῦσιν εἰς Ἴωνας.» (Pausan. VII, 4). — (5) Στράβ. σελ. 655. — (6) Ἰδε EDW. Simson. *Chronic. catholic.* 2948, pag. 409. Ἴσως ἐγράφετο Ἐργέτιος, παράγωγον τοῦ Ἐργον· ὅθεν καὶ ὁ Ἐργῖνος, ὄνομα κύριον ἀνδρὸς, τὸ Ἐργέτιον, ὄνομα Σικελικῆς πόλεως, καὶ ἡ Ἐργάνη, ἐπώνυμον τῆς Ἀθηνᾶς. — (7) Πausan. VII, 3.

Νηλέως τοῦ Πελοποννησίου, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκατάγето καὶ ὁ Κόδρος, ἡ παλαιότερου Ἀττικῆ βασιλείας, τοῦ Πανδίωνος· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν οἱ βασιλεῖς ἐλαμβάνοντο ἀπὸ δύο μόνας οἰκογενείας, τοὺς Κοδριάδας ἢ τοὺς Λυκίους, οὕτως ὀνομασθέντας ἀπὸ τὸν Λύκον, υἱὸν τοῦ Πανδίωνος (1).

Ἡ συγγένεια τῶν Χίων μὲ τοὺς Ἴωνας τῆς Ἀττικῆς φαίνεται ἀκόμη ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Χῖοι ἔβαλαν τὴν πόλιν αὐτῶν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀθηναίας Πολιοῦχου (2), ἧτις ἐπροσάτευε καὶ τὰς Ἀθήνας (3), ὡς εἶχαν καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Ἐρυθραῖοι Ἀθηναίων Πολιοῦχον (4), συγγενεύοντες ἀκόμη (παρὰ τὴν κοινὴν μὲ τὰς ἄλλας Ἰωνικὰς ἀποικίας συγγένειαν) ἰδιαιτέρως καὶ μὲ τοὺς Χίους, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον.

Οἱ Χῖοι ἐδόθησαν σύνωρα εἰς τὸ ἐμπόριον, καὶ δὲν ἤργησαν νὰ πλουτήσωσιν, ὡς τὸ ἔδειξεν ἡ ἀποίκισις τῆς Λευκωνίας, καὶ πλεον ἔπειτα τὸ ἀξιόλογον αὐτῶν ναυτικόν, πολὺ ἰσχυρότερον τοῦ ναυτικοῦ τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν, ὡς θέλομεν ἰδεῖν καθεξῆς.

Ἡ ἀποίκισις τῆς Λευκωνίας συνέβη ἀμέσως ἀφοῦ ἐφόνευσαν τὸν βασιλέα τῶν Ἰπποκλον (5), καὶ δύναται εὐλόγως νὰ χρονολογηθῆ εἰς τὸ 900 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὅτε ἤκμαζε καὶ ὁ Ὀμηρος (6), ἦγον 370 ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας (7).

Ὁ ποιητὴς οὗτος δὲν ὀνομάζει τὴν Χίον πλὴν μίαν μόνην

(1) Ἡρόδοτ. I, 147. Πausan. I, 19. — (2) Ἡρόδοτ. I, 160. — (3) Ἀριστοφάν. Ἰππ. 581. Τὴν ὀνόμαζαν Πολιοῦχον ἢ Πολιάδα. — (4) Πausan. VII, 5. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 15. — (6) Ὁ Ἄαρχῆρος εἰς τὴν χρονολογίαν τοῦ θέτει τὴν ἀκμὴν τοῦ Ὀμήρου κατὰ τὸ 907 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. — (7) Κατὰ τὸ 1270 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

φορὰν (1), συγχρόνως μὲ τὰ περὶ τῆς Τρωϊκῆς ἀλώσεως, τὴν ὁποίαν οἱ χρονολόγοι τάσσουν κατὰ τὸ 1270 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἤγουν 140 ἔτη πρὶν ἢ Χίος κατοικισθῆ ἀπὸ τοὺς Ἴωνας. Εἰς ταύτην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, ἡ νῆσος, κατοικημένη ἀκόμη ἀπὸ Κᾶρας, Λέλεγας ἢ Πελασγούς (2), ἀνθρώπους σχεδὸν ἀγρίους, δὲν ἦτον οὐδὲ μνήμης ἀξία. Διὰ τοῦτο οὔτε σύμμαχον τὴν ἔλαβαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῆς Τροίας, οὔτ' ἀξίαν νὰ λεηλατήσωσι τὴν ἔκριναν. Ὅθεν συμπεραίνεται, πόσον εἶν' ἀπίθανον τὸ λεγόμενον ἀπὸ τὸν σοφιστὴν Ἀλκιδάμαντα, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐκάλεσαν εἰς συμμαχίαν κατὰ τῆς Τροίας καὶ τὸν οἰκιστὴν τῆς Χίου Οἰνοπίωνα (3). Εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, καὶ αὐτὴ ἡ ἔπειτα Θαλασσοκρατήσασα Ῥόδος, ἂν καὶ οἰκισμένη ἀπὸ τοὺς Ἡρακλείδας, ἦτον ὁμῶς μί' ἀπὸ τὰς ταπεινότερας νήσους, ἐπειδὴ δὲν ἔσειλε βοήθειαν εἰς τοὺς πολεμοῦντας τὴν Τροίαν Ἕλληνας πλὴν 9 πλοῖα, ὅποτε ἡ Κρήτη ἔσειλεν 80, καὶ ἡ Εὐβοία 40 (4). Εἰς τὸν Ὑμνον ὁμῶς τὸν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ποιημένον ἢ ἀπὸ τὸν Ὀμηρον αὐτὸν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (5), ἢ ἀπὸ ἄλλον ποιητὴν σύγχρονον, ἢ ὀλίγον νεώτερον τοῦ Ὀμήρου, ἡ Χίος ὀνομάζεται Λιπαρωτάτη, ἤγουν πλουσιωτάτη,

Καὶ Χίος ἡ νήσων λιπαρωτάτη εἶν ἀλί κείται (6),

(1) Ὀδυσσ. γ', 170-172. — (2) « Ταύτης οἰκιστὰὶ Πελασγοὶ » λέγει ὁ Εὐστάθιος (εἰς Διονυσ. Περιηγητ. 535) περὶ τῆς Χίου, λαβὼν ἀπὸ τὸν Στράβωνα (Γεωγρ. XIII, σελ. 621 καὶ XIV, σελ. 661). — (3) « Καὶ δὴ τοῦτον ἔπεμψεν [Μενέλεως] εἰς Χίον πρὸς » Οἰνοπίωνα » (Ἀλκιδάμ. Κατὰ Παλαμῆδ. προδοσ. σελ. 186, Reisk. tom. VIII, pag. 73). — (4) Ἰλιάδ. β', 545, 652 καὶ 654. — (5) Θουκυδίδ. III, 104. — (6) Ὀμήρ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 38.

ὡς ὠνόμασεν Ἄφνειον καὶ τὴν Κόρινθον (1). Καὶ ὁ ποιητὴς περιγράφει καὶ κατὰ μέρος τὸν πλοῦτον, ἰσορῶν τὴν συναθροισιν τῶν Χίων καὶ τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν πόλεων εἰς τὴν γινομένην ἑορτὴν τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς τὴν νῆσον Δῆλον, κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἐμπόριον (2):

Ἔνθα τοι ἔλκεχίτωνες Ἰάονες ἠγερέθονται,
 Σὺν σφίσι τεκέσσι καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν (3).
 Πάντων γὰρ κεν ἴδοιτο χάριν, τέρψαιτο δὲ θυμὸν,
 Ἄνδρας τ' εἰσορόων καλλιζώνους τε γυναῖκας,
 Νῆας τ' ὠκείας ἢδ' αὐτῶν κτήματα πολλά (4).

Τὰ πλοῖα καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα κτήματα οἱ Χῖοι τ' ἀπέκτησαν πλέον ἀπὸ τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον παρὰ ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Χίου, ἥτις ἦτο πετρώδης, ὡς πάλιν τὴν ὀνομάζει ὁ αὐτὸς Ὅμηρος, ὁπότε λέγει πρὸς τὰς συναθροισμένας εἰς τὴν Δῆλον κόρας, « Ἐὰν κάνεις ἀπὸ τοὺς ξένους, ὦ κόραι, σᾶς ἐρωτήσῃ, 'Τίς » ἀπὸ τούς ἐδῶ ποιητὰς εἶν' ὁ γλυκερώτερος; τίνα » μάλιστ' ἀπ' αὐτούς ὀρέγεσθε ν' ἀκούετε; ἀποκρίθητε ὅλαι ἐπαινοῦσαί με, Ἄνθρωπος τυφλός, κάτοικος » τῆς πετρώδους Χίου, τοῦ ὁποίου τὰ ἄσματα » ὅλα θέλουν εἰς τὸ ἐξῆς κριθῆν τὰ καλήτερα:

(1) Ἰλιάδ. β', 570. — (2) Ἰδ. Πausan. III, 23, VIII, 33. Στράβ. Γεωγραφ. σελ. 486 καὶ 668. Plin. XXXIV, 2, § 4. Κατὰ τὸν σαδιασμὸν τοῦ Ἀωνύμου (*Geograph. minor.*, tom. II, pag. 487, édit. 1828), ἀπεῖχεν ἡ Δῆλος ἀπὸ τῆς Χίου ἑκατὸν πενήκοντα στάδια, « Ἀπὸ Δήλου εἰς Χίον στάδια ρύ » σφάλμα προφανές, γεννηθὲν ἀπὸ τὴν εὐκόλον σύγχυσιν τοῦ ρ καὶ τοῦ φ̄ σοιχείου. Γράφει φν', ἦγουν πεντακόσια πενήκοντα· καὶ τόσα σχεδὸν μετροῦνται καὶ εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας. — (3) Ὅμηρ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 147-148. — (4) Αὐτ. Αὐτόθ. 153-155.

————— ὁπότε κέν τις ἐπιχθονίων ἀνθρώπων
 Ἐνθάδ' ἀνείρηται ξεῖνος ταλαπείριος ἑλθών·
 Ὡ κοῦραι, τίς δ' ὕμιν ἀνὴρ ἠδιστος ἀοιδῶν
 Ἐνθάδε πωλεῖται, καὶ τέω τέρπεσθε μάλιχα;
 Ἕμεῖς δ' εὖ μάλα πᾶσαι ὑποκρίνασθ' εὐφήμεως·
 Τυφλὸς ἀνὴρ, οἰκεῖ δὲ Χίῳ ἐνὶ παιπαλοέσση·
 Τοῦ πᾶσαι μετόπισθεν ἄρισεύουσι ν ἀοιδά (1).

Ἐπιστρέφων εἰς τὸ προκείμενον λέγω, ὅτι ἡ ἀποικία τῆς
 Λευκωνίας συνέδη περὶ τὸ 900 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὅτε οἱ Χῖοι
 εἶχαν καὶ τέχνας καὶ ἐμπόριον, ἀκόμη καὶ ποιητάς· διότι ὁ
 Ὀμηρος, ἂν δὲν ἦναι ἀναντιρρήτος ἢ εἰς τὴν Χίον γέννησις
 αὐτοῦ, εἰς αὐτὴν ὁμῶς ἀναντιρρήτως διέτριψε τὸ πλειότερον
 μέρος τῆς ζωῆς του, ἀπ' αὐτῆν, νὰ εἶπω οὕτως, υἰοθετήθη,
 καὶ αὐτὴν ἐγνώρισε πατρίδα του· οὐδ' ἤθελε προτιμήσειν τὴν
 κατοίκησιν αὐτῆς, ἂν δὲν εὑρίσκε τοὺς Χίους πλέον πολιτισμέ-
 νους παρά τοὺς λοιποὺς Ἴωνας, καὶ σοφωτέρους τῶν ποιημάτων
 του κριτάς. Εἰς τὴν νῆσον ἀκόμη ταύτην πρώτην ἐφάνησαν καὶ
 οἱ περιβόητοι Ὀμηρίδαι, περὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι περιττὸν νὰ
 ἐκθέσω πλατύτερον καὶ ἐδῶ, ὅσα ἀλλοῦ (2) ἐσημείωσα συν-
 τομώτερα.

Δύο γινῶμαι ἦσαν μεταξὺ τῶν παλαιῶν κριτικῶν περὶ τῶν
 Ὀμηριδῶν. « Ὀμηρίδαι (λέγει ὁ Ἄρποκρατίων) γένος ἐν Χίῳ,
 » ὡσπερ Ἀκουσίλαος ἐν τρίτῃ. Ἑλλάνικος ἐν τῇ Ἀτλαντιάδι,
 » ἀπὸ τοῦ Ποιητοῦ φησιν ὠνομάσθαι. Σέλευκος δὲ, δευτέρῳ
 » Περί βίων, ἀμαρτάνειν φησὶ Κράτητα, νομίζοντα ἐν ταῖς

(1) Ὀμήρ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. 167-173. Τὸ κείμενον φέρει Ἄρισεύου-
 σιν, εἰς τὸν ἐνεσῶτα· τὸν μέλλοντα τῆς ΔΓ ἔκρινα γνησιώτερον. ———

(2) Ἴδε τὰς εἰς τὸν Ἰσοκράτην σημ. Μέρ. β', σελ. 336.

» ἱεροποιίαις Ὀμηρίδας ἀπογόνους εἶναι τοῦ Ποιητοῦ. Ὠνομά-
 » σθησαν γὰρ ἀπὸ τῶν Ὀμήρων· ἐπεὶ αἱ γυναῖκές ποτε τῶν
 » Χίων ἐν Διονυσίοις παραφρονήσασαι εἰς μάχην ἤλθον τοῖς
 » ἀνδράσι, καὶ δόντες ἀλλήλοις ὄμηρα νυμφίους καὶ νύμφας
 » ἐπαύσαντο· ὧν τοὺς ἀπογόνους Ὀμηρίδας λέγουσιν. »

Ὁ ἀπὸ τὸν Ἄρποκρατίωνα ὀνομαζόμενος Ἀκουσίλαος, ἱστο-
 ρικὸς ἀρχαιότατος, λέγων ἀπλῶς, ὅτι οἱ Ὀμηρίδαι ἦσαν γένος
 εἰς τὴν Χίον οὕτως ὀνομαζόμενον, δὲν ἐξηγεῖ διὰ τί ὀνομάσθη-
 σαν Ὀμηρίδαι. Ὁ Ἑλλάνικος, σύγχρονος τοῦ Ἀκουσιλάου (1),
 καὶ ὁ Κράτης, ὁ ἐπονομασθεὶς Ὀμηρικὸς (2), διὰ τὴν εἰς τὸν
 Ὀμηρον ἐξαίρετον αὐτοῦ ἀσχολίαν, ὀνομάζουν ῥητῶς τοὺς
 Ὀμηρίδας ἀπογόνους τοῦ Ὀμήρου. Ὁ Σέλευκος, καὶ οὗτος διὰ
 τὴν αὐτὴν αἰτίαν, Ὀμηρικὸς (3), πιθανὸν ὅτι διὰ τὰ ἀντιλέξη
 τὸν Κράτητα κατέφυγεν εἰς τὰ παραμύθια, ἐξηγῶν τοὺς Ὀμηρίδας
 ἀπὸ τὰ ὄμηρα, τὰ ὁποῖα ἄνδρες καὶ γυναῖκες Χῖοι, μεθυσμένοι
 εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Διονύσου (4), ἔδωκαν εἰς ἀλλήλους, ἀφοῦ
 ἐξεμέθυσαν (5).

Μένει λοιπὸν ἡ γνώμη τῶν πιστευόντων τοὺς Ὀμηρίδας
 ἀπογόνους τοῦ Ὀμήρου, οὐδ' αὐτὴ πολλὰ πιθανή, πρῶτον

(1) Ἐξῆσαν καὶ οἱ δύο μεταξὺ τοῦ 600 καὶ 500 ἔτους πρὸ Χριστοῦ.
 — (2) Ἰδ. Σουῖδαν, λέξ. Κράτης. — (3) Ἰδ. τὸν αὐτ. λέξ.
 Σέλευκος. — (4) Ἀναφέρει τὴν μέθην ταύτην καὶ ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ.
 ἱστ. III, 42). — (5) Αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ποιητοῦ, Ὀμηρος, ἐξηγήθη
 (ὄχι ἀληθέστερον) ἐκ τούτου, ὅτι οἱ Σμυρναῖοι τὸν ἔδωκαν ὄμηρον εἰς
 τοὺς Κολοφωνίους· « Ἐκλήθη δὲ Ὀμηρος, διὰ τὸ πολέμου ἐνισαμένου
 » Σμυρναίοις πρὸς Κολοφωνίους ὄμηρον δοθῆναι. » (Σουῖδ. λέξ. Ὀμη-
 ρος). Καὶ ἄλλοι, ἀπὸ τὸ Ὀμηρεῖν, τὸ ἀκολουθεῖν· διότι ἐπειδὴ οἱ
 ἠγεμόνες τῶν Σμυρναίων ἀναγκασμένοι ἀπὸ τοὺς Αἰολεῖς ν' ἀφήσωσι
 τὴν πατρίδα των, ἐκήρυξαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ ὅσους ἠθελεν, εἶπε καὶ
 ὁ Ὀμηρος, ἀκόμη νήπιος, ψελλίζων, Ἀκολουθεῖω (ὄμηρῶ) κ' ἐγώ.
 (Πλουτάρχ. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιήσ. Ὀμηρ. α, § 3).

διότι οὐδ' ἔλαβεν ὅλως γυναῖκα ὁ Ὀμηρος, διὰ τὰ ἀφήση ἀπογόνους. Ὅτι λέγει ὁ Σουΐδας περὶ τῶν δύο υἱῶν καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὀμήρου γεννηθέντων εἰς τὴν Χίον, ἀναιρεῖται ἀπὸ τὴν σιωπὴν τῶν ἄλλων, ὅσοι ἔγραψαν περὶ Ὀμήρου (1), καὶ πλέον ἔτι ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἐπικτήτου, ὅστις καταριθμῆται μεταξύ τῶν ἀγάμων καὶ τὸν Ὀμηρον (2). Δεύτερον, τὸ πατρωνυμικὸν Ὀμηρίδης, ἡμποροῦσε δικαίως νὰ προσκολληθῆ εἰς τοὺς υἱοὺς (ἀν εἶχεν υἱοὺς ὁ Ὀμηρος), ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους του. Ὅσον ἔνδοξος κἀν ἦτον εἰς τὴν ποιήσιν, οἱ ἀπόγονοί του (μεταξὺ τῶν ὁποίων πιθανὸν ὅτι εὐρίσκοντο καὶ πολλοὶ τρισχυδαῖοι) δὲν ᾤθελαν ὀνομασθῆν Ὀμηρίδαι. Δὲν ἐγνώριζαν οἱ Ἕλληνες, καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, τοιοῦτους διαδοχικοὺς εὐγενισμοὺς. Τὸ Ὀμηρίδης ἄλλο δὲν ἐσήμαινεν, οὐδ' ἄλλο δύναται νὰ σημάνη, παρὰ τὸ Ὀμήρου υἱός, ὡς καὶ εἰς αὐτὰ τοῦ Ὀμήρου τὰ ποιήματα ὀνομάζεται, Νεστορίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Νέστορος, Ἐκτορίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐκτορος, καὶ Ἀγαμεμνονίδης, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος (3). Τότε μόνον ἐδίδετο καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους τὸ Πατρωνυμικὸν, ἢ μᾶλλον Προπατρωνυμικὸν, ὅποτε οἱ ἀπόγονοι ἔσωζαν, τὴν ἡγεμονίαν, τὸ ἀξίωμα, ἢ ἔπρασσαν ἔργα ὅμοια τῶν ἔργων τοῦ Προπάτορος. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ὠνομάσθησαν Ἡρακλεῖδαι ὄχι μόνον οἱ υἱοὶ (4), ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, διότι ἐκυρίευσαν τὴν Πελοπόννησον, καὶ κατέστησαν καὶ βασιλεῖς (ἐξαιρέτως εἰς τὴν

(1) Ἴδε Ἡρόδοτ. Περὶ τῆς τοῦ Ὀμήρ. γενέσε. καὶ βιοτ. καὶ Πλούταρχ. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ποιησ. Ὀμήρ. — (2) Ἀρρ. Διατριβ. Ἐπικτ. ΠΙ, 22 § 78. — (3) Ἰλιάδ. ζ', 33, 401, Ὀδυσσ. α', 30. — (4) Εἰς τὴν Ἰλιάδα (β', 653) ὁ υἱὸς τοῦ Ἡρακλέους Τληπόλεμος, ἐπονομάζεται Ἡρακλεΐδης.

Σπάρτην) κατά διαδοχὴν, ἀπὸ τὸ γένος των (1). Οὕτως Ἐρεχθίδαι, οἱ βασιλεύσαντες εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸ γένος τοῦ Ἐρεχθέως (2), Βουτάδαι, ἡ γενεὰ, ὅθεν ἐκλέγετο ἡ Ἱέρεια τῆς Ἀθηναῶς Πολιάδος, ἀπὸ τὸν Βούτην ἀδελφὸν τοῦ Ἐρεχθέως (3), καὶ Εὐμολπίδαι, ἄλλο γένος, ὅθεν ἐλαμβάνετο ὁ Ἱεροφάντης εἰς τὰ μυστήρια τῆς Ἐλευσίνας, ἀπὸ τὸν διδάσκαλον τῶν μυστηρίων Εὐμολπον (4). Ἄρκουν ταῦτα κατὰ τῆς γνώμης τῶν νομισάντων ἀπογόνους τοῦ Ὀμήρου τοὺς Ὀμηρίδας.

Δευτέρα γνώμη εἶναι τῶν πισευόντων, ὅτι οἱ Ὀμηρίδαι ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ ὀνομαζόμενοι Ῥαψῳδοὶ, ἤγουν οἱ συναθροίσαντες τὰ ἔπη τοῦ Ὀμήρου, σπαρμένα πρότερον χωρὶς συνέπειαν, καὶ διατρέσαντες αὐτὰ εἰς βιβλία, ἢ κεφάλαια, τὰς λεγομένας Ῥαψωδίας, ὡς τὰς ἔχομεν τὴν σήμερον. Ἄλλοι ἐξηγοῦν τὸ Ῥαψῳδοὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκρατοῦσαν Ῥάβδον δαφνίην εἰς τὰς χεῖρας οἱ ἀπαγγέλλοντες αὐτά· καὶ ἄλλοι, διότι, λαμβάνοντες ἄλλας ἐξ ἄλλου μέρους τοῦ ποιήματος ῤήσεις, τὰς συνέρραπταν εἰς ἓν καὶ τὰς ἀπάγγελαν εἰς τὰς πανηγύρεις, εἰς τὰς ἑορτάς, καὶ πᾶσαν ἀπλῶς πολυπληθεῖ συνέλευσιν (5). Τοῦτο νοεῖ, νομίζω, καὶ ὁ Πίνδαρος, ὅταν λέγῃ,

Ὅθεν περ καὶ Ὀμηρίδαι
Ῥαπτῶν ἐπέων τὰ πόλλ' αἰοῖδοι (6).

Δι' ὅτι δὴποτε ὀνομάσθησαν οὕτως οἱ Ῥαψῳδοὶ (7), δὲν εἶναι

(1) Ἀπολλοδώρ. Βιβλιοθήκ. II, 8 § 2-5. — (2) Ἰδ. Πausan. VII, 17. — (3) Ἀπολλοδώρ. Βιβλιοθήκ. III, 14 § 8, 15 § 1, καὶ Ἀρποκρατίων λέξ. Βούτης καὶ Ἐτεοβουτάδαι. — (4) Πausan. I, 38, καὶ II, 14. — (5) Ἰδε BEKKER, *Anecd. græc.* pag. 766. — (6) Πίνδαρ. Νεμ. II, 1-4. — (7) Οἱ Ῥαψῳδοὶ λέγω τοῦ Ὀμήρου· διότι ἐρραψώδουν καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ ἄλλους ποιητάς, ἕως ἔτι καὶ πεζογράφους (Ἀθην. XIV, σελ. 620).

διάφοροι παρά τούς, κατὰ τὸν Πίνδαρον, Ὀμηρίδας (1). Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔδωκεν εἰς αὐτούς καὶ ὁ Ἰσοκράτης (2) καὶ ὁ Πλάτων (3).

Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ Ὀμήρου, διὰ τί νὰ τούς ὀνομάσῃ καταχρηστικῶς Ὀμηρίδας, καὶ ὄχι μᾶλλον Ὀμηριστάς, ὡς καὶ ῥητῶς τούς ὀνόμαζαν τινὲς ἄλλοι (4); Ἡ κατάχρησις τῆς ὀνομασίας δὲν ἔγινε χωρὶς λόγον. Οἱ πρῶτοι Ὀμηρίδαι τῆς Χίου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμήρου, ἦσαν σχεδὸν οἱ μόνοι δημοσιευταὶ τῶν Ὀμηρικῶν ποιημάτων. Ἐνόσω δὲν ἦσαν ἀκόμη συναθροισμένα καὶ εἰς ὄλους γνωστὰ (διότι ἡ τέχνη τοῦ γράφειν, καὶ ἂν ἐγνωρίζετο κατ' ἐκείνους τούς χρόνους, τὸ ὁποῖον ἀρνοῦνται τινὲς (5), δὲν ἦτον ὅμως ἀκόμη ἀρκετὰ κοινὴ), ἐσώζοντο μὲ μόνην τὴν μνήμην, καὶ διεδίδοντο ἀπὸ στόμα εἰς στόμα. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ μνήμη δὲν εἶν' ἐπίσης εἰς ὄλους σταθερά, οἱ λογιώτεροι παρά τούς ἄλλους, ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν Ὀμηρικὴν ποίησιν, ἐφιλοτιμήθησαν ὄχι μόνον νὰ τὴν μνημονεύωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀναπληρῶσιν ἢ νὰ τὴν διορθῶσιν, βοηθούμενοι ἕνας ἀπ' ἄλλου μνήμην. Εἰς τοιοῦτον ὅμως ἔργον δὲν ἀρκοῦσε μόνη ἡ λογιότης· φυσικὰ ἔπρεπεν ἀκόμη νὰ ἦναι καὶ ποιηταὶ οἱ Ῥαψῳδοί. Δὲν ἀρκοῦσε νὰ νοῶσιν ὀπωσοῦν (6),

(1) « Ὀμηρίδαι, Ῥαψῳδοί » λέγει καὶ ὁ Ἡσύχιος· καὶ « Ὀμηρίδαι, οἱ » τὰ Ὀμήρου ὑποκρινόμενοι » ὁ Τίμαιος (Λέξ. Πλατων.) —
 (2) Ἰσοκράτ. Ἐλέν. ἐγκώμ. § 28, σελ. 219. — (3) Πλάτ. Ἴων. σελ. 530, Περὶ Πολιτ. X, σελ. 599, Φαιδρ. σελ. 252. — (4) « Ὅτι » δ' ἐκαλοῦντο οἱ Ῥαψῳδοὶ καὶ Ὀμηρισταί, Ἀριστοκλῆς εἴρηκεν ἐν τῷ Περὶ » χορῶν » Ἀθην. XIV, σελ. 620. — (5) Ἴδε τοῦ Οὐοφλίου τὰ Προλεγόμενα εἰς τὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὀμήρου (Prolegom. § 23, pag. 96). — (6) « Οὐ γὰρ ἂν γένετο ποτε Ῥαψῳδός, εἰ μὴ συνίη (γρ. συνίοι) » τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ· τὸν γὰρ Ῥαψῳδὸν ἐρμηνεῖα δεῖ τοῦ » ποιητοῦ τῆς διανοίας γίγνεσθαι τοῖς ἀκούουσι κ. τ. λ. » Πλάτ. Ἴων. σελ. 530.

τὸν Ποιητὴν, ἀλλ' ἐχρεωστοῦσαν νὰ γνωρίζωσι καὶ τοὺς κανόνας τῆς ποιήσεως.

Τοιοῦτοι ὄντες, δικαίως ὠνομάσθησαν Ὀμηρίδαι, ἦγουν υἱοὶ ἢ ἀπόγονοι τοῦ Ὀμήρου, κατὰ τὴν συνήθη εἰς τοὺς Ἕλληνας περίφρασιν. Οὕτως ὠνόμαζαν, Ἰατρῶν, Ῥητόρων, Ποιητῶν παῖδας, τοὺς ἰατροὺς, τοὺς ῥήτορας, καὶ τοὺς ποιητάς, ὅχι διότι ἐγεννήθησαν, ἢ ἐκατάγοντο ἀπὸ Ἰατρῶν, Ῥητόρας, ἢ Ποιητάς, ἀλλὰ διότι ἐπαγγέλλοντο τὴν αὐτὴν ἐκείνων τέχνην· περίφρασιν, ἥτις μᾶς διδάσκει, πόσον εἶναι γελοῖσι ὅσοι καυχῶνται εὐγενεῖς, διότι ἐγεννήθησαν ἢ κατὰγονται ἀπὸ ἐνδόξους, ὅταν δὲν πράσσωσι καὶ ἔργα ὅμοια ἢ κὰν παρόμοια τῶν προγόνων. Τοιαύτη ἦτον ἡ εὐγένεια τοῦ Λυσιμάχου, ἐγγόνου τοῦ δικαίου Ἀρισείδου (1)· τοιαύτη τοῦ Φώκου, υἱοῦ τοῦ χρησοῦ Φωκίωνος (2), καὶ πολλῶν ἄλλων ἀχρείων ἢ μωρῶν ἀνθρώπων, γεννημένων ἢ καταγομένων ἀπὸ ἐνδόξους. Ἀλλὰ τὸ γελοῖον τοῦτο κατανατᾶ εἰς τὸ βωμόλογικόν, ὅταν ἡ καύχησις ἐπισηρίζεται εἰς πλαστοὺς ἢ ἀδόξους προγόνους, καὶ ἔτι εἰς τὸ βδελυρὸν, ἐὰν ἡ ἀδοξία τῶν προγόνων ἔχη σύντροφον καὶ τὴν δουλείαν, ἢ καμμίαν ἄλλην αἰσχρὰν διαγωγὴν βίου. Δὲν ἐγνώρισαν οἱ Ἕλληνες τοιοῦτον εἶδος εὐγενείας, ὅποιαν ἔπειτα οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέδωκαν εἰς τοὺς Πατρικίους τῶν, καὶ μετὰ ταῦτα, κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἐσφετερίσθησαν τῶν δορικτητόρων οἱ ἀπόγονοι (3)· εὐγένειαν, ἥτις ταρασσει

(1) Πλούταρχ. Ἀρισείδ. § 27. — (2) Ὁ αὐτ. Φωκίων. § 20 καὶ 50.
 — (3) « Ὡς εἰς ἄλλα πολλά (λέγει ἓνας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς φιλο-
 » σόφους), ἐφάνη καὶ εἰς τοῦτο ἡ φρόνησις τῶν Ἑλλήνων. Τὸ πρὸς τὰ
 » μεγάλα γένη σέβας ἐσώζετο εἰς τὴν μνήμην τῶν μεγάλων πράξεων·
 » ἀλλὰ δὲν ἐσυγχωρήθη εἰς τοὺς ἀπογόνους νὰ λαμπρύνωνται διὰ
 » μόνην τὴν φήμην τῶν προγόνων » : Die achtung der grossen

ἀκόμη σήμερον, οὐδὲ θέλει παύσειν νὰ ταρασσῇ τὴν Εὐρώπην, ἕωσοῦ ἡ τυπογραφία νὰ ἐπιθέσῃ τὸν κολοφῶνα εἰς τὰς πολυμόχθους, ἀλλὰ πάντοτ' εὐτυχεῖς αὐτῆς νίκας.

Μὰς ἐφύλαξεν ἡ ἱστορία τὰ ὀνόματα τινῶν Ὀμηριστῶν, τῶν ἐπισημοτέρων, ἀλλὰ πολὺ μεταγενεστέρον τοῦ Ὀμήρου· διότι τῶν Ὀμηριστῶν ἡ τέχνη διεδόθη ἔπειτα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Οὗτοι ἦσαν Μητρόδωρος ὁ Λαμψακηνὸς, Στησίμβροτος ὁ Θάσιος, καὶ Γλαύκων (1) ὁ Ταρσεύς. Σύγχρονος Ὀμήρου δὲν ἱστορεῖται ἄλλος παρά Κρεώφυλος ὁ Σάμιος· τὸν ὁποῖον ὁμῶς δὲν ὀνομάζουν Ὀμηρίδην, ἀλλὰ ποιητὴν, μαθητὴν (2), κατ' ἄλλους δ' ἐξεναντίας διδάσκαλον, τοῦ Ὀμήρου (3).

Μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων Ὀμηριδῶν (καὶ ἦσαν ἀρχαιότεροι τῶν προλεχθέντων πολλοὶ) πρῶτος εἶναι δίκαιον νὰ ὀνομασθῇ ὁ Χίος τὴν πατρίδα Κύναιθος. Ὁ χρόνος ὅτε ἐξῆσεν εἶναι ἀδηλος· ἡ ἐξήκοσῃ ἐννάτῃ Ὀλυμπιάς (4) τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Πινδάρου, ἐκρίθη προφανὲς σφάλμα, ὡς τὸ παρετήρησε καὶ ὁ Φαβρίκιος, ἐπειδὴ συμπίπτει σχεδὸν μὲ αὐτοὺς τοὺς χρόνους τοῦ Πινδάρου. Οἱ ἐκδότης τοῦ Ἀναχάραιδος θέτουν τὸν Κύναιθον μεταξὺ τῆς ἕκτης καὶ πέμπτης πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετη-

geschlechter lebte fort in dem Andenken an ihre Thaten; aber bloss von dem Ruhm ihrer Ahnen zu zehren blieb den Nachkommen nicht lange vergönnt. HERREN, *Id. über die Politik, etc.*, III. Th. S. 126. edit. 1812.

(1) Εἰς τὸν Πλάτωνα (Ἴων. σελ. 530) ὀνομάζεται Γλαῦκος, χωρὶς ἐθνικὸν ἐπίθετον· ὅθεν ἐδίδαξαν τινὲς ἂν ἦναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν Ταρσεῖα Γλαύκωνα. Ὁ διαγαγμὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὴν διαφορὸν τοῦ ὀνόματος κατὰληξιν. Ἴδε τὰ ἄλλου (Ἄτακ. I, σελ. 52) σημειωθέντα. —

(2) Πλάτ. Περὶ Πολιτ. X, σελ. 600. — (3) Στράβ. Γεωγραφ. σελ. 658-659. Ἴδε καὶ FABRIC. *Biblioth. græc.* tom. I, pag. 22. —

(4) Ἴδ. κατωτέρ. Βιογραφ. X. ὄνομ. λέξ. Κύναιθος.

ρίδος. Πιθανώτερον μ' εφάνη να τον θέσω μεταξύ της έβδομης και της έκτης, ήγουν μεταξύ της είκοσῆς τετάρτης και τεσσαρακοσῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος, ὅτε ἔζησαν ὁ Τέρπανδρος, ὁ Ἄλκαϊος καὶ ἡ Σαπφώ.

Ἔως ἐδῶ δὲν εἶχα να ὀνομάσω παρὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς Ὀμηρίδας. Καθεξῆς ἔπρεπε να ἱστορήσω καὶ τοὺς λοιποὺς ἐπισήμους ἄνδρας ποιητὰς, συγγραφεῖς, φιλοσόφους καὶ τεχνίτας τῆς Χίου. Ἄλλὰ πρὶν τοὺς ἀπειρηθῆσω, εὐλογον ἔκρινα να προθέσω τὰ περὶ τῶν προϊόντων τῆς Χίου, τὰ περὶ τῆς διαλέκτου, πολιτείας καὶ λοιπῆς ἀγωγῆς τῶν Χίων.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

Ἡ γῆ τῆς Χίου εἶναι, ὡς τὴν ὀνόμασεν ὁ Ὅμηρος Παπαλόεσσα, ἡγουν τραχεῖα καὶ πετρώδης· καὶ τοιαύτη συμπεραίνεται καὶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα, ἐπειδὴ, κατ' αὐτὸν, ἡ μόνη Ἄριουσία χώρα ἐκτείνεται εἰς τριακόσια στάδια, ὅποτε ὅλης τῆς νήσου ἡ περίμετρος εἶναι ἑνεακόσια. Εἰς ταύτην τὴν Ἄριουσίαν χώραν, ἦτο καὶ τὸ Πελιναῖον ὄρος, καὶ τὸ Λατόμιον (1) τῶν μαρμάρων.

ΜΑΡΜΑΡΑ. Τὰ μάρμαρα τῆς Χίου ἦσαν περίφημα. « Δι- » ὀνομασμένοι λιθοτομίαι Παρίων τε καὶ Πεντελικῶν, καὶ » Χίων τε καὶ Θηβαϊκῶν » λέγει ὁ Θεόφραστος (2). Ὀνομάζει καὶ λίθον τινὰ τῆς Χίου μαῦρον καὶ διαφανῆ. « Ἔστι δέ τις » καὶ μέλας αὐτόθι [ἐν Αἰγύπτῳ] διαφανῆς, ὁμοιος τῷ Χίῳ (3).

(1) Σώζεται ἡ λέξις σήμερον, Λατόμιον, ἔχουσα καὶ συνώνυμον θηλυκ. Πέλεκανία. — (2) Περὶ λίθ. § 6. Τόμ. I, σελ. 687 ἐκθ. Schneider. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθι. αὐτ. σελ. 688. Ἴδ καὶ τόμ. IV, σελ. 565.

Τὸν Θεόφραστον ἀντέγραψεν ὁ Πλίνιος, λέγων : Theophrastus auctor est et translucidi lapidis in Ægypto, quem Chio similem ait (1). Καὶ ἐδῶ μὲν εἶναι περὶ μαρμάρων ὁ λόγος. Ἄλλου δὲ λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς Θεόφραστος, « Οἶον τὸ ἀνθράκιον, τὸ ἐξ Ὀρχομενοῦ τῆς Ἀρκαδίας ἔστι » δὲ οὗτος μελάντερος τοῦ Χίου. Κάτοπτρα δ' ἐξ αὐτοῦ » ποιῶσι (2) » Ἐδῶ ἐνόμισεν ὁ Πλίνιος ὅτι ὁ Θεόφραστος, παρὰ τὰ μαῦρα μάρμαρα, ἐγνώρισε καὶ ἀνθράκια (turbins) τῆς Χίου (3)· ἀλλ' ἐκρίθη ἀπ' ἄλλου (4), ὅτι δὲν ἐνόησε τὸν Θεόφραστον. Ὅπως ἂν ἦναι, τοῦτο μένει βέβαιον, ὅτι ἡ Χίος ἐγέννα καὶ μάρμαρα μαῦρα.

ΓΑΪ ΔΙΑΦΟΡΟΙ. Ἡ μία, κοινὴ καὶ εἰς ἄλλας νήσους πολλὰς, εἶναι ἡ Γῆ ΣΜΗΚΤΡΙΣ (argile, ou terre à foulon). Τὴν μεταχειρίζονται, ὡς καθαρτικὸν σμῆγμα τῶν ῥύπων τοῦ σώματος, καὶ σήμερον ἀκόμη ὅλοι οἱ Ἕλληνες, αἱ γυναῖκες μάλισα, εἰς τὰ λουτρά. Καὶ διὰ τὴν συχνὴν ταύτην χρῆσιν ἰδιοποιήθη καὶ τὸ ὄνομα Πηλὸς, τὸ σημαῖνον γενικῶς πᾶσαν γῆν ἀναλυμένην εἰς νερόν.

Κατὰ τὸν Πλίνιον (5) καὶ τὸν Γαληνὸν (6) ἡ Χία γῆ ἦτο τῆς αὐτῆς σχεδὸν δυνάμεως καὶ χρείας μὲ τὴν Σαμίαν γῆν. Εἶπε καὶ ὁ Διοσκορίδης περὶ αὐτῆς τὰ ἐξῆς· « Καὶ τῆς Χίας δὲ τὴν λευκὴν καὶ ὑπότεφρον παραληπτέον, καὶ τῆ Σαμίας ἐμφορῆ. Πλακώ-

(1) PLIN. *Histor. natur.* XXXVI, 17, § 28. — (2) Θεόφραστ. *Περὶ λίθ.* § 33 τόμ. I, σελ. 694. — (3) PLIN. *ibid.* XXXVII, 7, § 25. — (4) Ἴδε BEGMANN, *Beitr. zur Gesch. der Erfind.* tom. III, pag. 497-498, καὶ SCHNEIDER, *Annotat. in Theophrast.* tom. IV, pag. 565. — (5) Plin. XXXV, 16. — (6) Γαλην. *Περὶ τῆς τῶν ἀπλ. φαρμ. κράσ. καὶ δυνάμ.* IX, 1.

» δης δὲ ἐστὶ καὶ λευκὴ, τοῖς δὲ σχήμασι τῆς ἀναπλάσεως δια-
 » φέρουσα. Δύναμιν δὲ ἔχει τὴν αὐτὴν τῆ Σαμιά· τετανόν (1) δὲ
 » καὶ στίλβον, ἔτι δὲ εὐχρουν τὸ πρόσωπον καὶ ὄλον τὸ σῶμα
 » ἀποτελεῖ. Σμήχει δὲ ἀντὶ νίτρου ἐν βαλανείῳ (2). » Τὴν
 ἐμεταχειρίζοντο ἴσως ἀκόμη οἱ ἱατροὶ καὶ εἰς τὰ λεγόμενα **Χιακὰ**
κολλύρια (3).

Γῆ Κεραμίτις ἢ Κεραμικὴ (*terre argileuse, ou argile*), πᾶσα γῆ χρήσιμος εἰς κατασκευὴν κεραμίων ἀγγείων. Ὁ Πλάτων τὴν ὀνομάζει **Γῆν κεραμίτιδα** (4), ὁ δὲ Ἴπποκράτης καὶ τοῦτο, καὶ **Γῆν κεραμικὴν** (5), τὴν ὁποίαν ὁ Γαληνὸς ἐξηγεῖ ἀπλῶς **Ἀργίλλην**. Τὰ ἐξ αὐτῆς κατασκευαζόμενα εἰς τὴν **Χίον ἀγγεῖα**, φυλάσσουν ἀκόμη σήμερον τὴν παλαιὰν αὐτῶν φήμην, **Χῖα κεράμια**. Ἐκ τούτων εἶναι τὰ ὀνομαζόμενα **Κουμάρια** (6), **Παρδάκια** (7), **Ἐμπότια** (8), **Λαγῆνια**, **Σταμνία**, καὶ ἄλλα, ὀνομαζόμενα περιεκτικῶς **Χῖος κέραμος** (*poterie de Chios*) ἀπὸ τὸν **Στράβωνα**, ὅπου

(1) Τὸ « Τετανόν τὸ πρόσωπον ἀποτελεῖ » σημαίνει ὅτι ἀφανίζει τοῦ προσώπου τὰς ρυτίδας, τὰς κοινῶς ὀνομαζόμενας **Ζαρωμάδας** ἢ **Ζαρώματα**, μισητὰ εἰς τὰς γυναῖκας, καὶ μάλιχα τὰς γράϊας. — (2) Διοσκοριδ. V, 174. Εἶναι λοιπὸν καὶ αὕτη **Σμηκτρὶς** γῆ, καθὼς ὀνομάζεται ἡ **Κιμωλία** γῆ ἀπὸ τὸν Ἴπποκράτην. — (3) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 52. — (4) Πλάτ. Νομ. VIII, σελ. 844. — (5) Foes. *Oeconom. Hippocrat.* pag. 135. — (6) Ἡ ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ **Cucuma**, ἀγγεῖον μαγειρικὸν (**Κουκουμάριον**, καὶ κατ' ἀφαίρεσιν **Κουμάριον**), ἢ ἀπὸ τὸ **Κυμβάριον** ὑποκοριστικὸν τοῦ **Κύμβη** ἢ **Κύμβος**· ἄλλο τούτου ὑποκοριστικὸν ὀνομάζει ὁ Ἡσύχιος, « **Κυμβίον**, εἶδος ποτηρίου, καὶ πλοίου. » Ἰδ. τὰς εἰς τὰς Διατρ. Ἐπικτ. σημ. σελ. 391. — (7) Ἀπὸ τὸ ἐπίθετον **Παρδακός**. « **Παρδακῶν, διύγων** » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — (8) Ἀπὸ τὸ **Ἐμπίνω**. **Βαρβάρως Νεμπότια**.

ἐλέγχει καὶ τὸν ἱστορικὸν Θεόπομπον τὸν Χίον, ὅτι ἀπὸ Χίᾱ κεράμια, φαινόμενα εἰς τὸν Νάρωνα, ποταμὸν τῆς Δαλματίας, ἐσυμπέρανεν, ὅτι ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Χίον, ὅχι διὰ τοῦ πελάγους, ἀλλὰ δι' ἀφανοῦς ὑπονόμου, ἐκτεινομένου ὑπὸ τὸ πέλαγος ἀπὸ τὴν Χίον ἕως τὴν Ἀδριατικὴν παραλίαν (1). Τοιοῦτον Χίον κεράμιον δῖωτον βλέπεται τυπωμένον εἰς τὰ πλειότερα παλαιὰ τῆς Χίου νομίσματα.

Χῖον, ἔλλειπτικῶς, ἐσήμαινε λαγήνιον τῆς Χίου, ἢ κενόν, ἢ καὶ μὲ τὸν οἶνον τῆς Χίου. Λέγει ὁ Μάχων περὶ Διφιλου τοῦ κωμικοῦ, ὅτι ὑπάγων εἰς τῆς ἐρωμένης του γὰ δειπνήσῃ, ἔφερε μὲ ἄλλα πολλὰ καὶ οἶνον τῆς Χίου καὶ τῆς Θάσου.

Παρῆν ἔχων δύο Χίᾱ, Θάσια τέτταρα,
Μύρον, σεφάνους, τραγήματ', ἔριφον, ταινίας (2).

Λέγει καὶ ὁ Ποσειδίππος·

Τέσσαρες οἱ πίνοντες, ἐρωμένη ἔρχεθ' ἐκάσῳ·
Ὅκτῳ γιγνομένοις Χίον ἐν οὐχ ἱκανόν (3).

Ἴων, ὁ τραγικὸς ποιητὴς, τὴν πατρίδα Χίος, νικήσας εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐχάρισεν εἰς καθένα ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους Χῖον κεράμιον, κενόν, ἢ Χίου κεράμιον, ἤγουν μεσὺν ἀπὸ Χίου οἶνον. Τὸ πρᾶγμα εἶν' ἀμφίβολον (4).

(1) Στράβ. Γεωγραφ. VII, σελ. 317. — (2) Παρ' Ἀθην. XIII, σελ. 579. — (3) Ἰδ. *Analect.* BRUNCK, tom. II, pag. 48, et tom. III, *Lectio. et emendat.* pag. 134. — (4) Παρ' Ἀθην. σελ. 3. Αἱ παλαιαὶ ἐκδόσεις ἔφεραν Χίον κεράμιον· ὁ δὲ τελευταῖος ἐκδότης (Schweighaeuser) ἐπρόκρινεν ἄλλην γραφὴν Χίου κεράμιον. Ἐπειτα λαθὼν τὰς εἰς τὸν Ἀθηναῖον σημειώσεις φίλου τινὸς, ἤρχιζε γὰρ δις ἄξῃ. Ἴδε τῶν σημειώσεων του τὸν πρῶτον τόμον (σελ.

Ἀπὸ τὰ ἕως τῶρα γνωσμένα σχεδὸν ἑκατὸν νομίσματα παλαιᾶ τῆς Χίου, ὀλίγα εὐρίσκονται χωρὶς τὸ σημεῖον τοῦ θιώτου κεραμίου, καὶ σαφυλῆς ἢ πλώρας πλοίου (1): τὰ πρῶτα διὰ τὰ φυσικὰ προϊόντα, ἡ πλώρα διὰ τὴν εἰς τὸ ναυτικὸν καὶ τὸ ἐμπόριον ἀσχολίαν.

ΥΔΑΤΑ. Τὰ νερά τῆς Χίου, ἦσαν βέβαια, ὡς εἶναι τὴν σήμερον ἀκόμη, ποτιμώτατα, παρεκτός ἴσως ὀλίγων τινῶν μερῶν τῆς νήσου, ὅπου δὲν ἐχρησίμευαν εἰς πόσιν. Ἐμυθεύετο ὁμῶς ὅτι εἰς τὴν Χίον ἦτο καὶ πηγὴ, τῆς ὁποίας τὸ νερὸν εἶχε δύναμιν νὰ μωραίνῃ τὸν πίνοντα μέχρι πετρίνης μωρίας, ὡς ἐμαρτύρει καὶ τὸ χαραγμένον εἰς τὴν πηγὴν ἐπίγραμμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Βιτρούβιος·

Ἡδεῖα ψυχροῦ πόρατος λιβάς, ἦν ἀνίησι

Πηγὴ, ἀλλὰ νόφ πέτρος ὁ τῆσδε πίων (2).

Μῦθον λέγω ὅχι τὴν πηγὴν, οὐδὲ τὸ ἐπίγραμμα, ἀλλὰ τῆς πηγῆς τὴν τόσσην δύναμιν. Παρόμοιον τι ἐμυθολογεῖτο κατὰ τὸν Στράβωνα, περὶ τῆς Σαλμακίδος κρήνης (ὅχι μακρὰν τῆς Ἰωνίας), τῆς ὁποίας τὸ νερὸν ἐθήλυνε τοὺς ἄνδρας, « ὡς μαλακίζουσα » τοὺς πίνοντας ἀπ' αὐτῆς. » Ἀλλὰ προσθέτει εἰς τὰ λόγια ταῦτα ὁ φρόνιμος Στράβων, « Ἔοικε δ' ἡ τρυφή τῶν ἀνθρώπων » αἰτιασθαι τοὺς ἀέρας ἢ τὰ ὕδατα· τρυφῆς δὲ αἷτια... » πλοῦτος καὶ ἡ περὶ τὰς διαίτας ἀκολασία (3). » Πιθανὸν

39-41 καὶ 489). Ἦτο βέβαια ὑπερβολὴ μέγα δῶρον ἀγγεῖα μεσὰ οἶνον· ἀλλὰ δὲν ἦτο μικρὰ οὐδ' ἡ δωρεὰ τῶν κενῶν, εἴκοσι τουλάχιστον χιλιᾶδων ἀγγείων, ὅσοι ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, ἂν ὑποθέσωμεν μάλιστα, ὅτι ἦσαν τιμιώτερα διὰ τὴν τέχνην τῆς κατασκευῆς, παρά διὰ τὴν ὕλην.

(1) RASCHE, *Lexic. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 512-518. — (2) Ἴδε VITRUV. *de architectur.* VIII, 3, § 22. SCHNEIDER, tom. I, pag. 221. — (3) Στράβων, XIV, σελ. 656.

ὅτι τὸ τερπνὸν τοῦ περι τὴν πηγὴν τόπου ἔδιδε συχνὰ ἀφορμὴν εἰς τοὺς Χίους νὰ συμποσιάζωσιν ἐκεῖ, ὅπου ἐμεθοκοποῦσαν τόσον, ὥστε νὰ μετακομίζωνται εἰς τοὺς οἴκους των ὡς πέτραι. Ἀπὸ τοιαύτην τιν' ἀφορμὴν ἴσως ὠνομάσθη καὶ τὸ εἰς τὴν Παμφυλίαν ἱσορούμενον Μωρόν ὕδωρ (1).

Ἡ γῆ τῆς Χίου, ἂν καὶ πετρώδης, γεννᾷ ὅμως καρποὺς ὀνομαзоὺς, διὰ τὴν ἐξαιρέτον αὐτῶν ποιότητα.

ΣΙΤΟΣ. Τῆς Χίου τὸ σιτάριον ἦτον ἀπὸ τὰ τιμώμενα· ἐπειδὴ οἱ Ῥωμαῖοι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐάρρωνος (2), ἐπρομηθεύοντο σιτάριον ἀπὸ τὴν Χίον.

ὍΣΠΡΙΑ. Περι τῶν ὀσπρίων, δὲν ἐνθυμοῦμαι τί ἀρχαῖον· πιθανὸν ὅμως ὅτι τὴν σημερινὴν φήμην εἶχαν καὶ παλαιά. Μεταξὺ τούτων ἐπίσημα εἶναι τὰ Ἐρεβίνθια (ἀρσενικῶς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ὀνομαζόμενα Ἐρέβινθοι), διὰ τὴν γλυκύτητα, τρωγόμενα νωπὰ, καὶ διὰ τὸ μαλακόν, εὐέφητον καὶ χυλῶδες αὐτῶν εἰς τὴν βράσιν.* Φρυγόμενα (ἤγουν ξηροτηγανιζόμενα *torrefiés*), γίνονται τὰ σήμερον ὀνομαζόμενα Στραγάλια, καὶ παλαιά, Τρωγάλια, τράγημα εὐάρεσον, ἐξαιρέτως εἰς τοὺς φιλοπότας.

ΟἶΝΟΣ. Μεταξὺ τῶν περιφήμων ἐλληνικῶν οἴνων, ἦτον, ὡς εἶν' ἀκόμη τὴν σήμερον, ὁ Χίος οἶνος. Ἀπὸ τὰ συνεργοῦντα εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ οἴνου ἦσαν, κατὰ τοὺς παλαιούς, καὶ ἡ ἀργιλώδης φύσις τῆς γῆς, καὶ ἡ φυτεία τῆς ἀπὸ Πίτυας (*píns*)· ὅποια ἦτον ἡ Χίος, ἡ καὶ Πιτυοῦσσα ὀνομασθεῖσα διὰ τοῦτο, « Τὰ γὰρ πιτυώδη χωρία λέγουσιν ἡδύοινον τὴν ἄμπελον φέρειν » καὶ τὴν θερμότητα τῆς γῆς Θεόφραστος αἰτιᾶται. Καθόλου

(1) Ἀνωνύμ. Σταδισμ. *in Geograph. minor.* (1828) tom. II, pag. 477. — (2) M. VARR. *rer. rustic.* lib. II, εἰς τὴν ἐξδ. τοῦ SCHNEIDER, *Schriptom. r. rustic.*, tom. I, pag. 212.

» γὰρ ἐν ἀργιλλώδεσι τόποις φύεσθαι τὴν πίτυν κ. τ. λ. (1). »
 Περὶ τοῦ Χίου οἴνου λέγει ὁ Διοσκορίδης, « Ὁ μέντοι Χίος
 » ἀπαλώτερος τῶν προειρημένων, εὐτροφος, πότιμος, ἥττον
 » μεθύσκων, ρεύματος σταλτικός, χρήσιμος εἰς τὰ ὀφθαλ-
 » μικά » (2).

Ὁ τιμιώτερος παρὰ τοὺς ἄλλους ἦτον ὁ Ἀριούσιος, οὕτως
 ὀνομασθεῖς, ἀπὸ τὴν Ἀριουσίαν, χώραν τῆς Χίου, κατὰ
 τὸν Στράβωνα (3). Ἦσαν δὲ καὶ τούτου, ὡς λέγει ὁ ἰατρός
 Μνησίθεος, τρία γένη ἢ διαφοραί· « Καὶ τοῦ Χίου ὁ καλού-
 » μενος Ἀριούσιος (4). Διαφοραὶ δὲ αὐτοῦ εἰσι τρεῖς· ὁ μὲν
 » γὰρ αὐσηρὸς ἐστίν, ὁ δὲ γλυκάζων· ὁ δὲ μέσος τούτων τῇ
 » γεύσει Αὐτόκρατος καλεῖται. Ὁ μὲν οὖν αὐσηρὸς εὐσομός
 » ἐστὶ καὶ [ἥττον] τρόφιμος (5), καὶ μᾶλλον οὐρεῖται. Ὁ δὲ
 » γλυκάζων, τρόφιμος, πλήσμιος, κοιλίας μαλακτικός. Ὁ δὲ
 » αὐτόκρατος, τῇ χρεῖα μέσος ἐστί. Κοινῶς δ' ὁ Χίος, πεπτικός,
 » τρόφιμος, αἵματος χρηστοῦ γεννητικός, προσηνέσατος,
 » πλήσμιος, διὰ τὸ πολὺς εἶναι τῇ δυνάμει (6). »

Τῆς Χίου τὸν οἶνον ἐτίμησαν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἐφήμισαν
 οἱ ποιηταὶ τῶν, ὁ μὲν Ωνάτιος (7) λέγων:

Quo chium pretio cadum
 Mercemur ; —————

ὁ δὲ Βιργίλιος (8):

(1) Πλουτάρχ. Συμποσιακ. V, 3, § 1. — (2) Διοσκορίδ. V, 10. — (3) Ἄνωτέρ. σελ. 7. — (4) Τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Πλίνιος· ex Chio quod ARVISIUM vocat. (Plin. XIV, 7). Ἡ γραφή ἔπρεπε εἶναι, ARIUSIUM, ὡς τὸ ἐδιώρθωσαν καὶ εἰς τὸν Βιργίλιον (Eclog. V, 71). — (5) Εὐλόγως ἐδιώρθωσαν οἱ κριτικοὶ τὴν γραφὴν μετὰ τὴν προσθήκην τοῦ ἥττον. — (6) Μνησίθ. παρ' Ἀθην. σελ. 32-33. — (7) Carmin. III, od. 19. — (8) Eclog. V, 71.

Vina novum fundam calathis Ariusia nectar.

Πρὸ τούτων τὸν ἐπαίνεσεν ὁ Ἀριστοφάνης,

Οἶνος δὲ Χίος ἐστὶ περιλελειμμένος
Καὶ τ' ἄλλ' ἀγαθὰ· πρὸς ταῦτα μὴ βραδύνετε (1),

καὶ ἄλλοι πολλοὶ (2).

Ἐπωλεῖτο εἰς τὰς Ἀθήνας ἀκριβώτατα ὁ Χίος οἶνος. Ὁ Σωκράτης ἀκούων τινὰ ἐπαινέτην τῆς πολυτελείας τῶν Ἀθηναίων διὰ τὸ βαρύτιμον τῶν σπανίων πραγμάτων, καὶ μάλιστα τοῦ Χίου οἴνου, ὅστις ἐπωλεῖτο μίαν μναῖν, « Ἀκούσας τινὸς τῶν » φίλων λέγοντος, ὡς πολυτελῆς ἡ πόλις, μναῖς ὁ Χίος οἶνος, » ἡ πορφύρα τριῶν μνῶν κ. τ. λ. » τὸν ὑπῆγεν εἰς τὰ εὐθηνότερα, λέγων, « Ὅβολοῦ τὸ ἡμίεκτον [τῶν ἀλφίτων], εὐτελῆς » ἡ πόλις· εἶτα ταῖς ἐλαίαις, δυοῖν χαλκοῖν ἢ χοῖνιξ, εὐτελῆς » ἡ πόλις κ. τ. λ. » (3). Ἡ μναῖ ἰσοδυναμεῖ μὲ 92 ἢ 93 φράγκα· ἀλλ' ἀγνοοῦντες, ἂν ἐνόει Κάδον, ἢ ἄλλο τί μέτρον οἴνου ὁ Σωκράτης, εἴν' ἀδύνατον νὰ διορίσωμεν τὴν τιμὴν ἧτις ὁμῶς ἔπρεπε νὰ ἦναι βαρυτάτη, ἐπειδὴ οἱ ἔμποροι Χῖοι, οἱ φιλάργυροι μάλιστα, ἐξεροῦντο πολλάκις τὸν ἐντόπιον ἴδιον οἶνον, διὰ νὰ τὸν πωλῶσιν ἔξω τῆς νήσου. Ἐνας ἀπὸ τούτους ἐκατάδικασθη ἐκουσίως νὰ διαλέγη ἀπὸ τοὺς οἴνους τὸν ὀξυνώτατον εἰς ἴδιαν του χρῆσιν, διὰ νὰ κερδαίνῃ πλεσιότερα ἀπὸ τὴν πώλησιν τοῦ καλοῦ. Ἐρωτηθεὶς ἀπὸ φίλον ὁ δοῦλός του, « Τί κάμνει ὁ δεσπότης σου; Καταφρονῶν τὰ παρόντα καλὰ, ζητεῖ τὰ κακὰ, τὸν ἀπεκρίθη (4).

(1) Ἀριστοφάν. Ἐκκλ. 1139. — (2) Ἰβ. Ἀθην. I, σελ. 28-29. Αἰλιαν. Παικ. ἰσορ. XII, 31. — (3) Πλούταρχ. Περὶ εὐθυμ. § 10. — (4) « Οὐδέν τι τοῦ Χίου βελτίων γενόμενος, ὅς πολὺν καὶ

Ὁ Γαληνὸς παραγγέλλει εἰς πολλὰς ἰατρικὰς συνθέσεις τὸν Χῖον οἶνον, καὶ μάλιστα τὸν Ἀριούσιον, καὶ τούτου τὸν κίρρον, ἤγουν τὸν ξανθόν· « Ὁ ἐνδοξότατος παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἀριούσιος, ὁ ἐν Χίῳ γεννώμενος, ὃ πάντες ἐχρῶντο πρὸς τὰ καλίστα τῶν φαρμάκων, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἀντιδότους (1). »

Τὰ κατασκευαζόμενα μὲ Χῖον οἶνον σύνθετα ἰατρικὰ φάρμακα τῶν ὀφθαλμῶν ὠνόμαζαν οἱ ἰατροὶ Χιακὰ κολλύρια (pastilles de Chios), ἴσως ὄχι μόνον διὰ τὸν οἶνον (2), ἀλλὰ διότι ἔμβαιεν εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ ἡ Χία γῆ, ἰσοδύναμος κατὰ τὸν Διοσκορίδην (3) τῆς Σαμίας, περὶ τῆς ὁποίας λέγει, « Ποιεῖ πρὸς τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς ρεύματα καὶ ἔλκη (4). » Τὸν Χῖον οἶνον ἐμεταχειρίζετο ἀκόμη ὁ Νυμφόδωρος εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς Καθμείας, ἤγουν τῆς ἀναβαινούσης ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ τὴν καῦσιν αἰθάλης, ἣτις ἐχρησίμευε καὶ αὐτὴ εἰς ὀφθαλμικὰ κολλύρια (5).

ΣΥΚΑ. « Ἐπαινεῖται δὲ καὶ ἄλλα σύκων γένη κατὰ τὴν Ῥώμην γινομένων, τὰ τε καλούμενα Χία κ. τ. λ. (6). » Εἰς τὴν Ῥώμην ὄχι μόνον ἔφεραν τὸν καρπὸν ξηρὸν, ἀλλ' ἐμεταφύτευαν καὶ δένδρα ἀπὸ τὴν Χίον (ficus Chia).

» χρῆσόν οἶνον ἐτέροις πιπράσκων, ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἄριστον ὀξίνην
 » ἐζήτει διαγευόμενος. Οἰκέτης δὲ τις ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἐτέρου, «Τί
 » ποιοῦντα τὸν δεσπότην καταλέλοιπεν, Ἀγαθῶν
 » (ἔφη) παρόντων, κακὸν ζητοῦντα. » Πλούταρχ. αὐτόθ. § 8.

(1) Γαλην. Περί συνθ. φαρμάκ. τῶν κατὰ γέν. I, 8, καὶ II, 10, τόμ. XIII, σελ. 405 καὶ 513 édit. Kühn. — (2) GORR. *Definit. medic.* pag. 357. — (3) Διοσκορίδ. V, 174. — (4) Ὁ αὐτ. V, 172-173. Ἴδε καὶ Γαλην. Περί τῆς τῶν ἀπλ. φαρμ. κρᾶσ. καὶ δυναμ. IX, 1, § 4. — (5) Plin. XXXIV, 10, § 22. Διοσκορίδ. V, 84. — (6) Ἀθήν. σελ. 75.

Σήμερον μεταξύ τῶν καλῶν σύκων τῆς Χίου ἀριθμοῦνται καὶ τὰ λεγόμενα Καβούρια, ὀλιγοχυλώτερα φύσει τὰ ξηρά, καὶ μετὰ τὴν ξήρανσιν, ἔτι πλέον τὰ φουρνισά. Ταῦτα ἢ τοιαῦτα τινα, νομίζω, ἦσαν τὰ καλούμενα ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ Σῦκα καπύρια, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος· δὲν φανερόναι τὴν πατρίδα των, διότι ἐσυνειθίζετο ἢ διὰ πυρὸς ξήρανσις αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους πολλοὺς τόπους (1). Εἶναι, ἂν δὲν λαθάνωμαι, τὰ αὐτὰ καὶ τὰ ὀνομαζόμενα εἰς τὰς Ἀθήνας Κριβανωτὰ, ἤγουν φουρνισά, τὰ ὁποῖα καὶ ὠρμαθιάζοντο συνήθως·

————— Κάγώ γ' ἀναδῆσαι βούλομαι
Εὐαγγελιά σ' ἐν κριβανωτῶν ὠρμαθῶ,

λέγει ἢ κυρά πρὸς τὸν δούλον, διὰ τὴν ὁποῖαν ἔφερ' εἰς αὐτὴν χαρμόσυνον ἀγγελίαν (2).

Εἰς τὰ περὶ τούτων ἀλλοῦ (3) σημειωθέντα πρόσθετες, ὅτι τὰ σῦκα ταῦτα ἐνωμένα μὲ ξηρὸς ἄλλους καρποὺς ὠνόμαζαν οἱ παλαιοὶ Καταχύσματα, διότι ἔραιναι μ' αὐτὰ τοὺς νεαγοράστους δούλους, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν κωμικὸν Ἀριστοφάνην, ὅστις παράγει τὴν γυναῖκα τοῦ Χρεμύλου λέγουσαν πρὸς τὸν δούλον, μετὰ τοὺς προσημειωθέντας στίχους, καὶ τούτους,

Φέρε νῦν ἰοῦσ' εἴσω κομίσω καταχύσματα
Ὡσπερ νεωνήτοισιν ὀφθαλμοῖς ἐγώ·

τοὺς ὁποίους ἐξηγῶν ὁ σχολιαστὴς (4) λέγει, « Σύγκειται δὲ τὰ

(1) Ἀθῆν. III, σελ. 78. Οὕτως ἐπωνόμαζαν καὶ Πέμματα καπυρώδη (croquants) διὰ τὸν γινόμενον ἤχον εἰς τοὺς ὀδόντας τῶν μασσώντων. « Ἰτρία, καπυρώδη πλάσματα... πέμματά τε καὶ τραγήματα » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — (2) Ἀριστοφάν. Πλούτ. 764. — (3) Ἰδε Ἄτακτ. I, σελ. 177. — (4) Ἀριστοφάν. Πλούτ. 768.

» καταχύσματα ἀπὸ φοινίκων, κολλύβων (1), τρωγαλίων,
 » ἰσχάδων καὶ καρύων. . . ἔφερον γὰρ αὐτὸν [τὸν δούλον] ἐπὶ
 » τὴν ἐσίαν, καὶ καθίζοντες, κατὰ τῆς κεφαλῆς κατέχεον· καὶ
 » οἱ σύνδουλοι ταῦτα ἤρπαζον. » Κρατεῖ τὸ ἔθος τοῦτο τῶν
 καταχυσμάτων σήμερον καὶ εἰς τὴν Χίον, καὶ εἰς ἄλλας πόλεις
 ἑλληνικάς· ὄχι ὁμως εἰς δούλους, ἀλλ' εἰς τὰ παιδάρια, τὰ
 διδασκόμενα εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τὰ κοινὰ γράμματα.

(1) Γνωστὴ λέξις τὸ Κόλλυβον. Ἔτις ἀπὸ μᾶς δὲν ἴδεν ἢ δὲν
 ἔφαγε Κόλλυβα; « Κόλλυβα, σῖτος ἐψητὸς » λέγει ὁ Σουΐδας. Ὁ δὲ
 Ἡσύχιος, « Κόλλυβα, τρωγάλια » τὸ ὁποῖον εἶναι γενικώτερον, διότι
 σημαίνει σχεδὸν ὅ,τι καὶ τὰ Τρωγάλια. Μεταγενέστερα τὸ Τρω-
 γάλια ἐσήμαινεν ἰδιαίτερος τὰ συνήθη σήμερον εἰς τοὺς Χίους, ὡς
 καὶ εἰς τοὺς παλαιούς Ἀθηναίους, φρυκτὰ ἐρεβίνθια (des pois chiches
 torréfiés), τὰ ὀνομαζόμενα Στραγάλια, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ
 « Τρωγάλια, Cicer frictum » τῶν Γλωσσαρίων. Τὸ Κόλλυβον ὁμως
 εἰς τοὺς παλαιούς ἐσήμαινεν ἄλλο τι διάφορον· πρῶτον τὸ λεπτότατον
 τῶν νομισμάτων, ἔπειτα τὸ ἀπὸ τῆς ἀλλαγῆς τῶν μεγάλων εἰς μικρά, ἢ
 τῶν ξένων εἰς ἐγχώρια νομίσματα, κέρδος (l'agio), ὅθεν καὶ Κολ-
 λυβιστής ὁ ἀργυραμοιβὸς ἢ τραπεζίτης (agent de change ἢ ban-
 quier). Ἀλλὰ πόθεν ἢ τοσαύτη μεταπήδησις ἀπὸ τοῦ σημαυνομένου
 τούτου εἰς τὴν σημασίαν τοῦ σίτου; Συνέβη ἴσως ἐκ τούτου, ὅτι ὁ
 Κόλλυβος ἐσήμαινεν ἀκόμη, καὶ σταθμίον λεπτόν, ἡγουν βάρος
 ἐπιβαλλόμενον εἰς τὴν ζυγαρίαν, ὡς καὶ σήμερον εἰς ἡμᾶς τὸ
 Σιτάριον, καὶ εἰς τοὺς Γάλλους τὸ grain, ὡς φαίνεται ἀπὸ
 τὸν Θεόφραστον, ὅστις ἀπαριθμῶν τὰ σταθμῖα (Περὶ λίθ. II, 46,
 σελ. 698. Schneider), λέγει « Ἐλάχισον δὲ γίνεται κριθή,
 » εἶτα κόλλυβος, εἶτα τεταρτημόριον ἢ ἡμιόβολος. » Ὅτι ἡ Κριθή
 (τὸ κριθάριον) ἦτο σῶμα φυτικόν, ὡς τὸ Ἡμιόβολιον, μεταλλικόν,
 δὲν εἶναι ἀμφιβολία· ἀλλὰ καὶ ὁ Κόλλυβος, ἐπειδὴ ἦτο « λεπτόν
 » νομισμάτιον » ὡς τὸ ἐξηγοῦν οἱ γραμματικοί, ἀπὸ μέταλλον ἔπρεπε
 νὰ ἦναι. Ἡ λοιπὸν κατὰ βάρβαρον μετωνυμίαν ὀνομάσθη καὶ σῖτος ὁ
 Κόλλυβος, ἢ ἴσως ἀρχαιότατα ἐσήμαινε καὶ σῖτον ἢ σιτηρόν τι, ὡς ἡ
 κριθή, καὶ ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τοῦ Ἡσύχιου τὸ « Κόλλυβα, τρωγάλια. »

Όταν κένεν ἀπ' αὐτὰ μεταβαίνει ἀπὸ κατωτέρας εἰς ἀνωτέραν τάξιν μαθημάτων, τὸν ραίνει ὁ διδάσκαλος μὲ τὰ Καταχύσματα, τὰ κοινῶς ὀνομαζόμενα Γεμίσια (1), καὶ οἱ συμμαθηταὶ τὰ ἀρπάζουν, εὐφημοῦντες τὸν τιμώμενον μὲ τὸ Ἄξιος. Μὲ τὰ Καταχύσματα ραίνουν ἔτι καὶ τοὺς νεογάμους, καὶ εἰς τὴν Χίον καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ συνθεμένα πλουσιώτερον, ἀπὸ ἀμύγδαλα, κοκκωνάρια, πιστάκια, καὶ ἄλλα τοιαῦτα τραγήματα ζαχαροσκεπῆ (dragées), μὲ τὰ ὁποῖα ραίνονται οἱ νεόνυμφοι εἰς αὐτὴν τὴν εὐλογίαν τοῦ γάμου. Καὶ τοῦτο ἀκόμη κατὰ παλαιὰν ἑλληνικὴν παράδοσιν, ὡς μᾶς διδάσκει ὁ αὐτὸς σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους, φέρων ἄλλου κωμικοῦ, τοῦ Θεοπόμπου, ῥῆσιν (2).

————— Φέρε σὺ τὰ καταχύσματα
Ταχέως κατάχει τοῦ νυμφίου καὶ τῆς κόρης.

Ἀπὸ τὸ Καπυρὸν σχηματίζεται τὸ Καπυρίζω (coguer), τὸ ὁποῖον σημαίνει κυρίως, μασσῶ ξηρὰ ἢ σκληρὰ φαγητά· καὶ μεταφορικῶς, τρώγω λαιμαργικῶς. Ὅθεν εἰς τὸ τοῦ Ἡσυχίου: « Κραμβαλίζουσι, καπυρίζουσι, ΚΑΤΑΣΕΪΟΥΣΙ. » ἢ τελευταία ἐξήγησις πρέπει νὰ γραφθῆ ΚΑΤΕΣΘΪΟΥΣΙ.

ΦΟΙΝΙΚΟΒΑΛΑΝΟΙ (dattes). Φοινικοβάλανος ὀνομάζεται ὁ καρπὸς τοῦ Φοίνικος (palmier). Κατὰ τὸν Στράβωνα, ἦσαν καὶ φοίνικες εἰς τὴν Χίον, καὶ πολλοὶ εἰς τὰς Φάνας

(1) Τὰ ὀνομαζόμενα καὶ Ἡδύσματα. Τὸ Γεμίσια, ἂν καὶ τὸ φαινόμενον λέξις Τουρκικὴ, πιθανώτερον μὲ φαίνεται ἔτι παρεφθάρη ἀπὸ τὸ Γευμίσια, ὡς λέγεται χυδαίως καὶ Γέμικ τὸ Γεῦμα. ———
(2) Σχολιαστ. Ἀριστοφάν. Πλουτ. 768.

« Ἄλσος φοινίκων » σιμά τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος (1). Δέν ἐτελεσφοροῦσαν ὁμως καρπὸν, ὡς οὐδὲ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀσιανῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸν Θεόφραστον, « Ὅ » δὲ φοῖνιξ περὶ μὲν Βαβυλῶνα θυμασὸς, ἐν τῇ Ἑλλάδι δὲ οὐ » πεπαίνει· παρ' ἐνίοις δὲ ὄλως οὐδὲ προφαίνει καρπὸν » (2).

ἌΜΑΜΗΛΙΔΕΣ. Καρπὸς γεωργούμενος καὶ ἀγαπώμενος πολὺ ἀπὸ τοὺς Χίους, καὶ ὁμως οὐδ' ἀπὸ τοὺς παλαιούς ἐξηγημένους καθαρὰ ὁποίου γένους καρπὸς ἦτο. Δέν εὐρίσκεται πλὴν εἰς τὸν Ἰπποκράτην (3), παραγγελλόμενος ὡς φάρμακον ἐπιτήθειον εἰς γυναικας, τῶν ὁποίων ἐσβέσθη τὸ γάλα· καὶ εἰς τὸν Ἀθήναιον, ὅστις φέρει μόνον ἓνα στίχον τοῦτον τοῦ κωμικοῦ Ἀριστομένου (4),

Ὁ ΧΙΟΣ οὐκ οἶσθ' ὡς ἀμαμηλίδας ποιεῖ.

Ὁ ἐκδότης τοῦ Ἀθηναίου διαζέει, μήπως ἔπρεπε νὰ γραφῆ, Ἡ ΚΕΪΟΣ, κατὰ τροπὴν τοῦ μὲν γένους, διὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου (Ποιεῖ), τοῦ δὲ ὀνόματος τῆς νήσου, διὰ τὰ ἀκολουθῶς λεγόμενα, περὶ τῆς Κέω (σήμερον Τσίας) νήσου. Λέγει δὲ ὁ Ἀθήναιος, μάρτυρα φέρων τὸν Αἰσχυλίδην· « Ὅτι δ' ἐστὶν ἕτερον τῆς ἀπίου » καὶ ἡδίου [ἢ Ἀμαμηλίδας], Αἰσχυλίδης παρίσησιν ἐν τρίτῳ » Γεωργικῶν· περὶ Κέω γοῦν τῆς νήσου λέγων, γράφει οὕτως· » Ἀπίους ἢ νήσος φέρει κρατίσας, κατὰ τὰς ἐν » Ἰωνίᾳ καλουμένας Ἀμαμηλίδας· εἰσὶ γὰρ ἀπύρη- » νοί τε καὶ ἡδεῖαι, καὶ γλυκεῖαι. Ἀέθλιος δὲ... » Ὁμομηλίδας αὐτὰς καλεῖ... Πάμφιλος δὲ... ἘΠΙ- » ΜΕΛΙΣ, φησὶν, Ἀπίου γένος. Ἀντιφῶν δ' ἐν τῷ περὶ » Γεωργικῶν, ΦΩΚΙΔΑΣ φησὶν εἶδος ἀπίων εἶναι. »

(1) Στράβ. σελ. 645. — (2) Θεοφρασ. Περὶ φυτ. ἰσop. III, 3, § 5, σελ. 73. Schneider. — (3) Περὶ γυναικ. I, § 7, σελ. 461. — (4) Ἀθην. XIV, σελ. 650.

Μετέγραψα τὴν μακρὰν ταυτην ῥῆσιν, ὡς ἔχουσαν χρεῖαν κριτικῆς ἐρεύνης. Ὁ Αἰσχυλίδης τοῦτο μόνον λέγει, ὅτι ἡ Κέως νῆσος φέρει, ὄχι Ἄμαμηλίδας, ἀλλ' Ἀπίδια, ὁμοια τὴν γλυκύτητα μὲ τὰς Ἄμαμηλίδας τῆς Ἰωνίας. Ἀλλ' ἡ Χίος ἦτο νῆσος Ἰωνική· περὶ τῆς Χίου λοιπὸν εἶναι ὁ στίχος τοῦ Ἀριστομένους, καὶ ὄχι περὶ τῆς Κέω, ἣτις γράφεται συνήθως Κέως, καὶ ὄχι Κεῖος· καὶ ἄλλην διόρθωσιν δὲν ἐπιδέχεται ὁ στίχος, παρὰ τὴν μεταβολὴν ἴσως τοῦ τελευταίου ῥήματος ΠΟΙΕῖ εἰς τὸ ΠΟΘΕῖ. Λέγω, ἴσως, διότι εἰς ἓνα μόνον στίχον κωμωδίας, χωρισμένον ἀπὸ προηγουμένους καὶ ἐπομένους ἄλλους στίχους, πᾶσα διόρθωσις κρίνεται σφαλερὰ.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὸ ὄνομα τῶν Ἄμαμηλίδων. Ἴδου πῶς τὰς ἐξηγεῖ ὁ Γαληνός, « Ἄμαμηλίδας, εἶδος τι με-
» σπίλου... τινὲς δὲ τὰς ἘΠΙΜΗΛΙΔΑΣ φασὶν εἶναι
» μῆλα σμικρὰ ἄγρια. » Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς εἰς τὸ Ε' στοι-
χείου, « Ἐπιμηλίδα, Διοσκουρίδης μὲν... εἶδος μεσπίλου, τὸ
» καὶ Σιτάνιον ὀνομαζόμενον· ἐνιοὶ δὲ τὰ μῆλα τὰ σμικρὰ
» τὰ ἄγρια, ἅπερ καὶ Ἄμαμηλίδες ὀνομάζονται. » Ὁ Ἡσύχιος,
« Ἄμαμηλῖς, ἀπίου γένος, ἢ μήλου, ἢ μεσπίλου. » Ὡς νὰ μὴν
ἦτον ἀρκετὴ ἢ σύγχυσις, Ἀπιδίων, Μήλων καὶ Μεσπίλων, ἄλ-
λος Λεξικογράφος ἐπρόσθεσε καὶ τὰ Σῦκα· « Πausανίας δὲ,
» εἰπὼν καὶ αὐτὸς τὸ μὲν Ἄμα, χρονικόν, τὸ δὲ Ὅμοῦ, καὶ
» χρονικόν καὶ τοπικόν, παρατίθησι καὶ ὅτι Ἀμάμηλις, σῦκον
» τὸ ἄμα μῆλω ἀνθοῦν, καὶ μῆλον Ἀμάσυκον τὸ ἄμα σύκω
» ἀνθοῦν. Ἐτεροὶ δὲ εἰπόντες Ἀμάμηλιν, τὰς Ἀπίους παρὰ τοῖς
» Ἀττικοῖς λέγεσθαι, φασὶ κ. τ. λ. » (1). Ἀπὸ τὴν συνωνυμίαν
τοῦ Ἄμα μὲ τὸ Ὅμοῦ, καταλαμβάνομεν, διὰ τί ἄλλοι τὰς ὠνό-
μαζαν Ὀμαμηλίδας. Ἀλλὰ μένει ἀνεξήγητον, ὁποῖος καρπὸς

(1) Εὐσταθ. Ἰλιάδ. λ', σελ. 878.

ἦτον ἡ Ἀμαμηλῖς ἢ Ἀμάμηλις. Ἐπιμηλῖς εἶναι τὰ νῦν ὀνομαζόμενα Κούμαρα, καὶ παλαιὰ, Κόμαρα (l'Arbusier), καὶ δὲν ἔχει τι κοινὸν μὲ τὴν Ἀμαμηλίδα. Ὁ ὀνομαζόμενος ἀπὸ τοὺς Γάλλους καρπὸς Fraise, ὁμοιάζει τὸ Κόμαρον, κ' ἐμποροῦμεν νὰ τὸνομάσωμεν (ἐπειδὴ δὲν ὠνοματοθετήθη ἀκόμη) Ἡμεροκόμαρον. Τὴν Ἀμαμηλίδα ὁ Σπρεγγέλιος ὀνομάζει, διςάζων ὁμως, κατὰ τὸ Λινναϊκὸν σύστημα, Cratoegus Azarolus, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ Azerolier τῶν Γάλλων, κοινῶς ὀνομαζόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα, Ἀζαρόλα, κατὰ τὸν Λεξικογράφον Σομαυέραν. Ἄλλὰ τοῦτο ἔχει πυρῆνας, καὶ ἡ Ἀμαμηλῖς εἶναι ἀπύρηνος, πλὴν ἐὰν τὸ Ἀπύρηνος ἐλέχθη καταχρηστικῶς, ἀντὶ τοῦ ἐλαχίστους καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθήτους πυρῆνας ἔχουσα. Ὁ Παλλάδιος τὴν ὀνομάζει Ἰπομηλίδα, ἴσως διὰ γραφικὸν σφάλμα, ἀντὶ τοῦ Ἐπιμηλίδα, περὶ τοῦ ὁποῖου ἴδε τὰς σοφὰς καὶ μακρὰς σημειώσεις τοῦ μακαρίτου Συνεϊδέρου (1). Ὅπως ἂν ἦναι, πιθανὸν ὅτι ἡ Ἀμαμηλῖς τῆς Χίου (κατὰ τὸν κωμικὸν Ἀριστομένην) εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν Φωκίδα (τοῦ Ἀντιφῶντος), τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Θεόφραστος εἶδος Ἀπίου ὀνομάζει, προσθέτων καὶ τὴν γινομένην εἰς τὴν Χίον ἰδιαιτέραν κλάδουσιν αὐτῆς: « Ἐνια δὲ καὶ βελτίω κολουόμενά φασι γίνεσθαι, καθάπερ » οἱ Χῖοι τὴν ἄπιον τὴν Φωκίδα' » (2).

ΜΑΣΤΙΧΗ. Ἐὰν τὰ σῦκα καὶ ὁ οἶνος δὲν ἦναι μόνης τῆς Χίου ἴδια, τὴν Μαστίχην ὁμως ἔχει παρὰ τὰς ἄλλας νήσους ἐξαιρέτων, καὶ ταύτην ὄχι εἰς ὅλην τὴν νῆσον, ἀλλὰ πρὸς τὰ νότιά της μέρη, εἰς εἰκοσιτέσσαρα χωρία, ἐπονομαζόμενα σήμερον Μασιχόχωρα ἢ Μασιχοχώρια. Κατὰ τὸν Πλί-

(1) *Scriptor. r. rustic. veter. Latinor.* III, pag. 121 et 213. — (2) Θεόφραστ. *Αἰτ. φυσικ.* II, 15, σελ. 424, Schneider.

μιον, ἐγεννᾶτο ἢ μαστίχη καὶ εἰς τὴν Ἰνδίαν καὶ εἰς τὴν Ἀραβίαν, ἀλλὰ πολὺ ὑποδεεστέρα τῆς Χίας μαστίχης : Et in India et in Arabia... laudatissima autem Chia, candida etc. (1).

Τὸ φυτὸν, ὅθεν ῥέει ἡ μαστίχη, ὠνομάζετο, ὡς καὶ σήμερον ἀκόμη, Σχίνος· ὄνομα τὸ ὁποῖον ἔφερον ὁμωνύμως καὶ ὁ βολβὸς τῆς σκίλλης, τὸ κοινῶς λεγόμενον Σκιλλοκρόμμυθον· « Σχίνον, οὐ μόνον τὸ θαμνωδὲς φυτὸν, ἀλλὰ καὶ » εἰδὸς τι σκίλλης· εἰ μὴ ἄρα καὶ πάσης σκίλλης τὸν βολβόν » (2).

Ὁ Γαληνὸς ὀνομάζει τὴν Χίαν μαστίχην, ὡς εἰς καταπότια καὶ ἄλλας συνθέσεις ἱατρικὰς χρήσιμον, καὶ τὴν προκρίνει παρὰ τὴν Αἰγυπτίαν (3). Ὁ Διοσκορίδης λέγει, ὅτι οἱ Χῖοι κατεσκεύαζαν ἀπ' αὐτὴν καὶ Μασιχέλαιον, χρήσιμον εἰς τινὰς

(1) Plin. XII, 17. — (2) Γαλην. τῶν Ἱπποκρ. Γλωσ. ἐξήγησ. Ἡ ἐξήγησις τοῦ Γαληνοῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ Περὶ γυναικείων (II, § 78, σελ. 603, Lind) τοῦ Ἱπποκράτους, ὅστις παραγγέλλει εἰς ὑπερικά τινα πάθη τὴν σχίνον· « Κόκκου τὸ ἔνδον τὸ λευκὸν μέλιτι » δεύσας καὶ μίξας, ἀλείφειν τὴν ῥίνα, ἢ σχίνον ΛΕΠΤΗΝ, ἢΝ ΔΑΚΝΗΤΑΙ. » Ὁ Γαληνὸς φαίνεται διστάζων, περὶ ποίας σχίνου λαλεῖ ὁ Ἱπποκράτης. Οἱ νεώτεροι ἐκατάλαβαν ἐκ μέρους, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἢΝ ἔπρεπε νὰ γράφεται κατ' ὀνομαστικὴν ἢ, ἀλλ' ἴσως δὲν ἐνόησαν οὐδ' αὐτοὶ τὸ κείμενον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Κορνάριος καὶ ὁ Φοέσιος (Oeconom. pag. 609) ἠρμήνευσαν μεταβατικῶς τὸ ὑποτακτικὸν Δάκνηται, ὡς μέσον ῥῆμα, quæ mordet. Ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, παθητικῶς, ἢ ΔΑΚΝΕΤΑΙ, εἰς σημασίαν τοῦ, ἢ μασσᾶται, quæ manditur, καὶ τοῦτο διὰ νὰ διακρίνη τὴν Σχίνον μαστίχην ἀπὸ τὴν Σχίνον σκίλλαν. Ἴσως καὶ τὸ προηγούμενον ΛΕΠΤΗΝ ἔπρεπε νὰ ᾖναι ΛΕΥΚΗΝ. — (3) Γαλην. Περὶ συνθ. φαρμ. τῶν κατὰ τόπ. καὶ Περὶ συνθ. φαρμ. τῶν κατὰ γέν. τόμ. XIII, pag. 131 καὶ 956.

ἀρρώστιας: « Τὸ δὲ Μαστίχινον [έλαιον] ἐκ τῆς μαστίχης λείας
 » σκευάζεται. Ποιεῖ δὲ πρὸς τὰ ἐν ὑστέρα πάντα, ἠπίως Σερ-
 » μαῖνον, στύφον, μαλάσσον, καὶ πρὸς τὰ περὶ τὸν σόμαχον
 » ἐπιρρίπτομενα (ἴσ. γρ. ἐπιρρέπομενα, ἢ ἐπιτρεπόμενα) σκιρ-
 » ρώματα, καὶ κοιλιακά, καὶ δυσεντερικά, καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ
 » προσώπου καθαῖρον, καὶ εὐχροίαν ποιοῦν. Συντίθεται δὲ ἐν
 » Χίῳ τῇ νήσῳ κάλλιπον » (1). Ἐγνώρισαν οἱ Ῥωμαῖοι τὸ Μα-
 σίχινον ἔλαιον, *Mastichinum oleum* (2)· οὐδ' ἠρκέσθησαν
 εἰς αὐτὸ, ἀλλ' ἐσκεύασαν καὶ οἶνον, τὸν ἐπονομασθέντα Μα-
 σίχινον ἢ Μασίχοινον *Masticatum*. Εὐρέτης αὐτοῦ
 ἐ χρημάτισεν ὁ ἐξωλέστατος αὐτοκράτωρ Ἡλιογάβαλος, *et masti-*
catum primus invenit (3). Οἱ Χῖοι σήμερον κατασκευάζουσι
 ἐξ αὐτοῦ Ῥακίον ἠδύτατον, τὸ συνθέτως ὀνομαζόμενον Μασιχό-
 ρακον, τὸ αὐτὸ ἴσως καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ *Masticatum*.

ῬΗΤΙΝΗ ΧΙΑ. Μόνος, ἂν δὲν λανθάνωμαι, ὁ Γαληνὸς
 ὀνομάζει τὴν ῥητίνην (*résine*) ταύτην μὲ τὸ ἐπίθετον Χία. Δὲν
 διαφέρει, νομίζω, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἄλλοῦ ὀνομάζει Πιτυίνην
 (*résine du pin*), πλὴν ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὰς ἐγχωρίους τῆς
 Χίου πίτυς. Τὴν ἐμεταχειρίζοντο εἰς ἔμπλασρα ἢ ἐπιθέματα
 μαλακτικά· « Ἐπιτηδειοτάτη δὲ ῥητίνη ἢ τε Χία καλουμένη καὶ
 » ἢ λάριξ » (4). Ἡ Λάριξ (Ἰταλ. *Larice*, Γερμαν. *Lärche*)
 ὀνομάζεται σήμερον Πιτυά, κατὰ τὸν Σομαυέραν. Δὲν εἶναι
 βέβαιον, ἂν ᾖ ἢ ἢ *Méléze* τῶν Γάλλων. Εἶδος πίτυος ὁμοῦ
 εἶναι καὶ αὐτὴ, ἴσως ἢ Ἀγριοπιτυά τοῦ Σομαυέρα. Ῥητίνην
 δὲ Χίαν, ἴσως ἐνοοῦσεν ὁ Γαληνὸς τὴν Τερμινθίνην (*téré-*

(1) Διοσκοριδ. I, 51. — (2) *Scriptor. rei rustic. veter. latinor.* tom. III, pag. 128, Schneider. — (3) LAMPRID. in *Helioabal.* § 19. — (4) Γαλην. Περὶ συνθ. φαρμ. τῶν κχτὰ γέν. VII, 3, XIII, pag. 955.

benthine) ρέουσαν ἀπὸ τὴν Τέρμινθον, δένδρον, τοῦ ὁποίου τὰ κοκκίδια (Τσίκουθα) τρώγουν οἱ Χῖοι καὶ νωπά καὶ ξηρά, κατασκευάζοντες ἔτι ἐξ αὐτῶν καὶ ἠδύτατον ἔλαιον.

ΚΟΧΛΙΑΙ ΧΕΡΣΑΪΟΙ, οἱ κοινῶς λεγόμενοι Κοχλιοὶ (Limaçons). Συναριθμοῦνται μὲ τοὺς ἀρίστους οἱ Κοχλῖαι τῆς Χίου ἀπὸ τὸν Διοσκορίδην· « Κοχλίας χερσαῖος... ἄριστος, » ὅ τε ἐν Σαρδῶνι καὶ Λιβύῃ, καὶ Ἀστυπαλαίᾳ, καὶ Σικελίᾳ, καὶ » Χίῳ γεννώμενος » (1).

ΚΤΕΝΙΑ. Τὰ Θαλασσιὰ κτένια (pétoncles) τῆς Χίου ἦσαν ὀνομαστά, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Οὐάρρωνος (2) καὶ τοῦ Ξενοκράτους (3).

ὈΣΤΡΕΪΔΙΑ. Ἐπειδὴ τῆς Λέσβου τὰ Ὀστρεΐδια (huitres) ἦσαν περίφημα, ἐπεριεργάσθησαν οἱ Χῖοι, νὰ μεταφέρωσιν ἐξ ἐκείνων καὶ εἰς τὸν ἴδιον αἰγιαλὸν, διὰ νὰ τὰ ἔχωσιν οἰκογενῆ καὶ ἔτοιμα. Τὰ μετακομισθέντα ἠὺξήθησαν πολὺ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ δὲν ἐπολυπλασιάσθησαν· « Ἐπεὶ γὰρ Χῖοὶ τινες ἐκ Πύρ- » ρας τῆς ἐν Λέσβῳ τῶν ὀστρέων διεκόμισαν ζῶντα, καὶ εἰς » τόπους τῆς Θαλάττης τινὰς εὐριπῶδεις καὶ βορβορώδεις » ἀφίεσαν (ἴσ. γρ. ἀφείσαν), πλείω μὲν τῷ χρόνῳ οὐδὲν ἐγί- » νετο, τὸ δὲ μέγεθος εἰς αὐξήσιν ἐπέδωκε πολὺ » (4).

ΓΟΝΟΣ. Γόνον ἀκόμη σήμερον ὀνομάζουσι οἱ Χῖοι περιεκτικῶς, σῶσαντες λέξιν προγονικὴν, τὰ νεογνὰ μικρὰ ὀψάρια, ὅσα, διὰ τὴν σμικρότητα, δὲν μαγειρεύονται ἄλλως πλὴν τηγανιστά. Ὁ « Γόνος ἀπὸ τηγάνου » εὐρίσκεται εἰς τοὺς παλαιοὺς κωμικοὺς (5).

(1) Διοσκορίδ. II, 11. — (2) *Pectunculus chius* (VARRO apud AUL. GELL. *Noct. Attic.* VII, 16). — (3) Ξενοκράτ. Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρ. τροφ. III, 44, σελ. 9. — (4) Ἀριστοτέλ. Περὶ ζ. γενέσ. III, 11. Ἴδε καὶ τὰς εἰς τὸ Περὶ ζ. ἴσορ. σημειώσ. τοῦ Σενεϊδέρ. III, σελ. 316. — (5) Ἴδ. Ἀτακτ. τόμ. II, σελ. 405.

ΤΕΧΝΑΙ.

Καὶ χωρὶς τῆς παλαιᾶς ἱστορίας, ἀπὸ μόνην τὴν ὁποίαν ἔδειξαν πάντοτε οἱ νεώτεροι Χῖοι μεταξὺ τῶν νησιωτῶν, καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας εὐρισκόμενοι, ἐπιδεξιότητα εἰς τινὰς τέχνας, συμπεραίνεται, πόσον ἐχρημάτισαν βιομήχανοι, ὅτε ἦσαν ἐλεύθεροι, πλούσιοι, καὶ δυνατοὶ νὰ μετακομίζωσι τὰ ἴδια καὶ τὰ ξένα μὲ τὰ πολυάριθμά των πλοῖα.

ἌΡΤΟΠΟΙΪΑ. Ἄν δὲν ἐξισώθησαν, ἦσαν, ἀναμφισβόλως, δεῦτεροι μετὰ τοὺς Ἀθηναίους, εἰς τὴν κατασκευὴν, ὅχι μόνον τοῦ κυρίως λεγομένου ἄρτου, ἀλλὰ καὶ παντὸς εἴδους ἀπὸ σιτᾶριον κατασκευαζομένων ζυμαρικῶν ἢ πεμμάτων (*pâtisseries*). Καὶ σήμερον ἀκόμη τὰ κολλούρια, τὰ κολλίκια (*gimblettes*), τὰ παξιμάδια (*biscuits*), καὶ παντὸς ἄλλου εἴδους πέμματα, ἢ ἀπλᾶ ἢ ζαχαρόπηκτα, τῆς Χίου ἔχουν ἀρκετὴν φήμην, ὥστε καὶ νὰ πέμπωνται δῶρα εἰς τὰς πλησιοχώρους πόλεις.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΟΣ (1). Οὕτως ὀνομάζουσι ἀρσενικῶς οἱ Χῖοι τῶν παλαιῶν τὸ Ἄμυλον (*amidon*). Ὅχι μόνον εὐρέθη ἀπ' αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἐφύλαξε τὴν τελειότητά του πρὸς τὰ ἄλλου σκευαζόμενα Ἄμυλα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου: *Amylum vero ex tritico ac siligine...* *Inventio ejus Chio insulae debetur; et hodie laudatissimum inde est* (2). Σῶζει σήμερον ἀκόμη τὴν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου φήμην του.

(1) Καταστατός, ἀπὸ τὸ Καθίσαμαι (κάτω ἴσαμαι), ὡς καὶ τὸ συνώνυμον αὐτοῦ παλαιὸν Ὑποσάθμη (*dépôt, sédiment*) ἀπὸ τὸ Ὑφίσαμαι. Τὸ δὲ Ἄμυλον, διότι κατασκευάζεται χωρὶς μύλου συν-ἐργειαν· Περὶ τῆς κατασκευῆς του, ἴδε τὸν Διοσκορίδην (II, 123).

(2) PLIN. *Histoir. natur.* XVIII, 7, § 17.

ΓΛΥΚΥΣΜΑΤΑ (confitures). Παρά τὰ μελίπηκτα ζυμαρικά, οἱ Χῆοι κατασκεύαζαν παλαιὰ μὲ τὸ μέλι, ὡς κατασκευάζουν σήμερον μὲ τὸ ζάχαρον ἐψητοὺς διαφόρους καρποὺς, ἄνθη ἢ ῥίζας δένδρων. Μεταξὺ πολλῶν ἐπισήμων γλυκυσμάτων σήμερον ἀριθμεῖται τὸ ἀπὸ ἄνθη ῥόδων σκευαζόμενον, διττόν * τὸ ἐν μὲ ἀποφυλλίσματα τοῦ ἄνθους ἀέραια ἐψημένα εἰς ζάχαρον, ὀνομαζόμενον *θηλυκῶς Ῥοδοζάχαρη* (*confiture de roses*), τὸ ἄλλο μὲ τριμμένα, εἰς ἰατρικὴν χρῆσιν, σκευαζόμενον ἀπὸ τοὺς φαρμακοπώλας, καὶ λεγόμενον *Διάρροδον* (*confection de roses*). Οἱ παλαιοὶ τὸ προπαρώξυναν *Διάρροδον*, ἢ τὸ ἐπρόφεραν διαλυμένον, τὸ διὰ ῥόδων. Ἐλεγαν καὶ *θηλυκῶς*, *Ἡ διάρροδος*, καὶ, *Ἡ διάρόδων*. Σύνηθες ἀκόμη γλύκισμα *Χιακόν* εἶναι καὶ τὸ διὰ τῆς μαστίχης.

ΟΙΝΟΠΟΙΙΑ. Ὁ Χῆος οἶνος ἐπαινεῖτο ὄχι μόνον διὰ τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς του. Ὁ μῦθος, ὅτι ὁ Οἰνοπίων ἐδίδαξε πρῶτος εἰς τὴν Χίου τὴν κατασκευὴν τοῦ οἴνου (1), ἐγεννήθη ἀναμφιδόλως ἀπὸ τὴν ἐξάαιρετον ἐπιμέλειαν τῶν Χίων νὰ τὸν τελειοποιήσωσι. Ἰδαμεν (2) ὅτι ἐξ αὐτοῦ κατασκευάζετο καὶ τὸ *Μασίχοινον*, καὶ κατασκευάζεται σήμερον τὸ *Μασιχόρακον*.

ΤΕΚΤΟΝΕΣ καὶ Ἀρχιτέκτονες ὅτι ἦσαν εἰς τὴν Χίου καὶ πολλοὶ καὶ λαμπροί, τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία. Ἡ ναυπηγία τῆς ἐγέννησεν ὑπὲρ τὰ 100 πλοῖα πολεμικά, ὡς θέλει δειχθῆν μετ' ὀλίγον, χωρὶς τῶν ἐμπορικῶν ἄλλων, δεκαπλασίων ἴσως τὸν ἀριθμὸν πλοίων. Ἀγαλμάτων, Ναῶν, Θεάτρων καὶ ἄλλων δημοσίων οἰκοδομημάτων, ἀρχιτέκτονες καὶ ἀνδριαντοποιοὶ ἐφη-

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 3. — (2) Αὐτόθ. σελ. 60.

μίσθησαν πολλοί (1). Πολλά και από τὰ κοινὰ τῶν οἰκιῶν σκεύη ἐκατασκευάζοντο περιεργότερον, ὥστε νὰ πωλῶνται καὶ εἰς τοὺς ἔξω. Τοιαῦτα ἦσαν τὰ περίφημα κραββάτια τῆς Χίου « Χιουρ- » γεῖς κλῖναι » (2). Ὁ Κριτίας, ἀπαριθμῶν τὰ καθ' ἑκάστην πόλιν ἀξιόλογα τεχνήματα, ὀνομάζει δύο Ἴωνικὰς πόλεις, τὴν Μίλητον καὶ τὴν Χίον, ὡς ἐξεχούσας εἰς κλινῶν κατασκευὴν·

Εὐναίου δὲ λέχους ἔξοχα κάλλος ἔχει

Μίλητός τε, Χίος τ' ἔναλος, πόλις Οἰνοπίωνος (3).

Ἀκόμη σήμερον οἱ τέκτονες, καὶ ἐξαιρέτως οἱ λεπτουργοὶ (*menuisiers*), οἱ κοινότερον λεγόμενοι Πελεκάνοι καὶ Μα-
ραγκοὶ (4), τῶν Χίων φημίζονται διὰ τὰ ἔργα των· καὶ πολ-
λάκις ὁ ἀρχιτέκτων τοῦ ἀγρίου τυράννου τῶν Ἑλλήνων ἦτο Χίος.
Τῶν Ψυρανῶν τὰ πολεμικὰ πλοῖα, καὶ πολλὰ τῶν Ὑδραίων, ναυ-
πηγοῦνται ἀπὸ τέκτονας Χίους.

Ἄλλὰ ναοὶ καὶ θεάτρα, ὅποῖα ἦσαν τῶν παλαιῶν, εἶχαν
χρεῖαν καὶ μαρμάρων πολυτίμων· καὶ αὐτὰ ἐγεννῶντο εἰς
αὐτὴν τὴν νῆσον τῆς Χίου (5). Ἡ τέχνη τῆς πριονίσσεως τῶν
μαρμάρων, σήμερον κοινὴ, εἰς τοὺς χρόνους ὅτ' εὐρέθη, ἔπρεπεν
εὐλόγως νὰ κινῆ εἰς ἑκπληξίν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ εὐρέθη
ἀκριβῶς εἰς τὴν Καρίαν (εἰς ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ μέρος τῆς μικρᾶς
Ἀσίας, τὸ ὁποῖον ἐκράτησαν αἱ Ἴωνικαὶ ἀποικίαι), ὅχι ὁμως
κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἑκτὴν Ὀλυμπιάδα (ἤγουν 356 ἔτ. πρὸ Χρ.),
ὡς εἰκάζει ὁ Πλίνιος (6), ἀλλὰ πολὺ ἀρχήτερα, ἴσως 600
ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

(1) Ἴδε τὴν ἐξῆς Βιογραφ. Χ. ὀνομας. — (2) Παρ' Ἀθην.
XI, σελ. 486. — (3) Παρὰ τῶ αὐτ. αὐτέθ. καὶ I, 28. —
(4) Ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν Marangone. — (5) Ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 44.
— (6) *Secandi marmor in crustas nescio an Cariae fuerit
inventum. Antiquissima, quod equidem inveniam, Ha-
licarnassi Mausoli domus Proconnesio marmore exculpta*

Χαλκουργοὶ καὶ σιδηρουργοὶ ἐξανάγκης πρέπει νὰ εὐρίσκωνται ὅπου εἶναι τόσοι ναυπηγοί. Γλαῦκος ὁ Χῖος ἐφεύρηκε πρῶτος τοῦ σιδήρου τὴν κόλλησιν, ὡς θελομεν ἰδεῖν κατωτέρω (1).

ΠΛΑΣΤΙΚΗ. Πλαστικὴν νοῶ πλατύτερον, ὅχι μόνον τὴν κυρίως λεγομένην πλαστικὴν, ἥγουν τῶν ἀπὸ γύψου, πηλόν, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐργαζομένων διάφορα ἀγγεῖα ἢ ὁμοιώματα ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν λιθοξόων, ἢ ἀνδριαντοποιῶν. Ἀνδριαντοποιοὺς ἐπισήμους Χίους σημειῶν κατωτέρω (2) πολλοὺς. Περὶ δὲ τῶν πηλουργῶν ἢ κεραμέων, ἴδε τὰ σημειωθέντα (3) περὶ τῶν Χίων κεραμίων. Ὄνομας ἦσαν ἀκόμη καὶ τὰ ποτήρια τῆς Χίου, Χίαι κύλικες (4), σκευαζόμενα πιθανὸν κατὰ τὰ ὀνομαζόμενα τῶν σημερινῶν ἀλλογενῶν Εὐρωπαϊῶν Φαυεντῖνα ποτήρια (*tasses de faïence*), ἢ καὶ ἀπὸ ἀργύρου ἢ χρυσοῦ μέταλλον.

ΥΦΑΝΤΙΚΗ. Ἐάν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ τυράννου ὄντες οἱ Χῖοι ἔφθασαν ἕως νὰ καταστήσωσι καὶ ἐργασάσια μεταξωτῶν, ὄντες ἐλεύθεροι καὶ πλούσιοι δὲν ἠμέλησαν βέβαια νὰ ἐργάζωνται μάλλινα ὑφάσματα (ἐπειδὴ τὸ μεταξίον δὲν ἦτον ἀκόμη γνωστὸν). Εἶχαν παράδειγμα τοὺς συγγενεῖς των Μιλησίους, κ' ἐδύναντο ν' ἀγοράζωσιν ἀπ' ἐκείνους τὰ περιβόητα Μιλήσια ἔρια, ἂν δὲν εἶχαν αὐτοὶ ἴσως ὅχι ὑποδέεσθαι. Δὲν τοὺς ἔλειπε οὐδ' ἡ πορφύρα (5) νὰ τὰ βάφωσι, καὶ νὰ κατασκευάζωσι τὰς σήμερον ὀνομαζόμενας Τσόχας (*draps*).

est... Is obiit Olympiadis CVI anno secundo, etc. PLIN. XXXVI, 6.

(1) Βιογραφ. Χ. ὀνομας. λέξ. Γλαῦκος. — (2) Αὐτόθ. λέξ. Βούπαλος. — (3) Ἀνωτέρ. σελ. 46-47. — (4) Παρά τῷ Ἀθην. XI, σελ. 481. — (5) Ἰδ. κατωτέρ. Βιογραφ. Χ. ὀνομας. λέξ. Θεόκριτος.

Περὶ τῶν λοιπῶν τεχνῶν, δὲν ἔχω ἀρχαιολογικὰς ἀποδείξεις· ἀλλ' εὐκόλον εἶναι νὰ συμπεράνη τις ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ὅτι ἀγαματοποιοὶ ἐπίσημοι καὶ ἀρχιτέκτονες δὲν γεννῶνται ποῦ ποτε, ἐὰν δὲν καλλιεργηθῶσι πρῶτον πολλαὶ ἄλλαι καὶ βάνασοι καὶ λογικαὶ τέχναι.

Εἰς τὸν Ἴπποκράτην εὐρίσκω καὶ Χίας κρηπίδας (*mules de Chios*), τὰς ὁποίας ὀνομάζει, λαλῶν περὶ ἐξαρθρήσεως (*luxation*) τοῦ ποδός. Ὁ Ἐρωτιανὸς τὰς ἐξηγεῖ, « Ἵποδή- » ματος γυναικείου εἶδος. » Ὁ Ἡσύχιος ἐξεναντίας, « Χίαι, » ὑποδήματος ἀνδρείου εἶδους (γρ. εἶδος). » Πράγμα ἀπίστευτον, ὁ Γαληνὸς πλανηθεὶς ἀπὸ κακὴν γραφὴν τοῦ κειμένου, ἐνόμισεν ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἴπποκράτους δὲν ἐσώζετο πλέον ἢ κατασκευὴ τῶν Χίων κρηπίδων (1).

Εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ γυναῖκες ἐμεταχειρίζοντο μεταξὺ πολλῶν ἄλλων κοσμητικῶν καὶ τὸ ψιμύθιον· τὰς γραιὰς μάλισα ὄνειδίζουσι οἱ κωμικοὶ τῶν ποιητῶν περὶ τούτου (2). Δὲν ἦτον ὁμοῦς ἐξαίρετος εἰς μόνας τὰς Ἀττικὰς ἢ τοιαύτη μανία· καὶ τῶν λοιπῶν πόλεων καὶ μάλισα τῶν Ἰωνικῶν, περιβοήτων τὴν τρυφήν, αἱ γυναῖκες, ἢ διὰ νὰ φαίνωνται λευκότεραι, ἢ διὰ νὰ κρύπτωσι

(1) Ἴδου τὸ ῥητὸν τοῦ Ἴπποκράτους (Περὶ ἄρθρ. § 73, τόμ. II, σελ. 828, Φοεσι. σελ. 818). « Ἵποδημάτιον δὲ... οἷον αἱ Χίαι » κρηπίδες, ῥυθμὸν Εἶχον. » Εἰς ἀντίγραφον τινὰ σώζεται ἡ ὀρθὴ γραφὴ, Ἐχον, καὶ ἡ σύνταξις εἶναι Ἵποδημάτιον ἔχον ῥυθμὸν, οἷον [ἔχουσιν] αἱ Χίαι κρηπίδες. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἀντιγράφων τὴν βοήθειαν, ἰκανὸς ἦτον ὁ Γαληνὸς νὰ νοήσῃ τὴν ἀνάγκην τῆς διορθώσεως. Καὶ ὁμοῦς ἴδου τί λέγει (Ἵπομν. IV εἰς τὸ Περὶ ἄρθρ. σελ. 645) « Οὐδέ γὰρ κατ' αὐτὸν τὸν Ἴπποκρά- » τιν ἐσώζετο· διὰ τοῦτο γοῦν εἶπεν, Οἷον αἱ Χίαι κρηπίδες » ῥυθμὸν εἶχον, δυνάμενος εἰπεῖν ἔχουσιν. » — (2) Ἀριστοφάν. Πλούτ. 1064, Ἐκκλησ. 878, 929, 1072.

τάς ρυτίδας τῆς ἡλικίας, ἠλείφοντο τὸ ψιμύθιον. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου τὸ κάλλισον ἐκατασκευάζετο εἰς τὴν Ρόδον (1). Πιθανὸν ὅτι δὲν ἦτον ὑποδεέστερον οὐδὲ τὸ ψιμύθιον τῆς Χίου, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τῆν γινομένην εἰς αὐτὴν ὄχι πρὸ πολλῶν χρόνων κατασκευὴν περιέργου καὶ κατάχρησιν αὐτοῦ, ἥτις, κατ' εὐτυχίαν, ἔπαυσε τὴν σήμερον.

ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΧΙΩΝ.

Οἱ Χῖοι, ὄντες Ἴωνες ἀκολούθως καὶ τὴν Ἰωνικὴν διάλεκτον ἔπρεπε νὰ λαλῶσι. Ἀλλ' ἡ διάλεκτος αὕτη ἐσχίζετο εἰς τέσσαρας ἐθνικὰς ἄλλας ὑποδιαλέκτους, ἡ χαρακτῆρας, ὡς τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἡρόδοτος. Μία τῶν τεσσάρων τούτων ἦτο κοινὴ γλῶσσα τῆς Μιλήτου, τῆς Μυούντος, καὶ τῆς Πριήνης, ἡ δευτέρα, τῆς Ἐφέσου, τῆς Κολοφῶνος, τῆς Λεβέδου, τῆς Τέω, τῶν Κλαζομενῶν καὶ τῆς Φωκαίας· ἡ τρίτη, τῆς Χίου καὶ τῶν Ἐρυθρῶν· τὴν τετάρτην ἐλάουσι μόνοι οἱ Σάμιοι (2). Ἡ τετραμερὴς διαίρεσις ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν ἐθνῶν, Πελοποννησίων, Βοιωτῶν καὶ ἄλλων ἀπ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅσοι ἠκολούθησαν τοὺς ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν Ἴωνας, καὶ συνέκτισαν μ' αὐτοὺς τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας. Πρόσθετες εἰς αὐτὰ καὶ τοὺς προτέρους κατοίκους Πελασγοὺς, Δέλεγας καὶ Κᾶρας, ἐκ τῶν ὁποίων, φονευμένων ἢ καὶ διωγμένων ἀπὸ τοὺς Ἴωνας, ἔμειναν ὁμῶς τινὲς σύνοικοι τῶν Ἰόνων. Ἡ μίξις τῶν ἐθνῶν φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ἀλλοιώσῃ ὅπωςδήποτε καὶ τὴν διάλεκτον, ὡσεὶ νὰ τὴν σχίσῃ εἰς τέσσαρας ὑποδιαλέκτους. Ἡ μία ἀπ' αὐτὰς, κοινὴ τῶν Χίων καὶ τῶν Ἐρυθραίων, δείχνει, ὅτι παρὰ

(1) (PLIN. XXXIV, § 18, § 54). — (2) Ἡροδοτ. I, 142.

τοὺς Ἴωνας κοινοὶ ἦσαν καὶ τῶν δύο οἱ ἀλλαχόθεν ἐλθόντες κτίσαι, ὡς ἔλεγα (1), οἱ πλείοτεροι Βοιωτοί. Εἰς τὴν Βοιωτίαν ἦτο καὶ πόλις ἢ χώρα, ὀνομαζομένη Κνωπία (2), ἣγουν ἔφερε τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ Κνώπου (υἱοῦ τοῦ Κόδρου), κτίσου τῶν Ἴωνικῶν Ἐρυθρῶν (3), εἴτε ὁ Ἀθηναῖος Κνώπος, παρὰ τὴν Ἴωνικὴν συνοίκισιν ἔσειλε καὶ εἰς τοὺς Βοιωτοὺς ἀποικίαν, εἴτε ὁ ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν ὕστερον ἐλθὼν, ἔλαβε τοῦ Ἀθηναίου τὸνομα. Ἀλλ' αἱ Ἴωνικαὶ εἶχαν καὶ ἀρχαιότερον κτίσιν ἄλλον, ὀνομαζόμενον Ἐρυθρον, τὸν αὐτὸν ἴσως καὶ τὸν οἰκιστὴν τῶν Ἐρυθρῶν τῆς Βοιωτίας ὀμώνυμον Ἐρυθρον, υἱὸν τοῦ Λεύκωνος (4). Ἰδामεν ὅτι οἱ Χῖοι μὲ τοὺς Ἐρυθραίους ἐπῆραν τὴν Λευκωνίαν ἀπὸ τοὺς Κορωνεῖς τῆς Βοιωτίας (5). Ἄν ὁ Πausanias διακρίνη ἄλλου τὸν Ἐρυθρον τοῦτον, τὸν οἰκιστὴν τῶν Βοιωτικῶν Ἐρυθρῶν, υἱὸν τοῦ Λεύκωνος, ἀπὸ τὸν Ἐρυθρον οἰκιστὴν τῶν Ἴωνικῶν Ἐρυθρῶν, υἱὸν τοῦ Ραδαμάνθυος ἀπὸ τὴν Κρήτην (6), ὡς καὶ ὁ Σικελιώτης Διόδωρος (7), δὲν λέγει γνῶμην ἰδικὴν του, ἀλλ' ὅ,τι ἤκουσεν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρυθραίους. Ἀλλ' εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πausanias, ἣγουν μετὰ δεκατρεῖς ἑκατονταετηρίδας ἀπὸ τῆς κτίσεως, οὐδ' αὐτοὶ πλέον οἱ Ἐρυθραῖοι ἤξευραν ἂν ὁ κτίσης των ἦτον ὁ Ἐρυθρος τῆς Κρήτης, ἢ ὁ Ἐρυθρος τῆς Βοιωτίας.

Ἐπιστρέφω εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Χίων. Ἄν δὲν ἦναι δυνατόν νὰ διορισθῇ ὁ χρόνος, ὅτε ἔπαυσαν οἱ Χῖοι νὰ λαλῶσι τὴν Ἴωνικὴν διάλεκτον, ἐξεύρομεν κἂν πότε ἔπαυσαν οἱ λόγιοι των

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 16-17, καὶ 32. — (2) Στράβ. σελ. 404. — (3) Ὁ αὐτ. σελ. 633. — (4) Πausan. VI, 21, IX, 34. Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 4. — (5) « Κορώνεια, πόλις Βοιωτίας. Ἐκαταῖος, Εὐρώπη, κ. τ. λ. » Στέφ. Βυζάντ. — (6) Πausan. VI, 21, VII, 3. — (7) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 3.

νά γράφωσιν εἰς αὐτήν. Τελευταῖον Χῖον, ὅσιν ἔγραψεν Ἴωνισί δείχνει ἡ Ἱστορία τὸν Ἴωνα, τραγικὸν ποιητὴν ἐπίσημον, ὅσιν παρὰ τὰ ποιήματα, ἐσύνταξε καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς πεζὸν λόγον. Εἰς τὸ εὐρισκόμενον εἰς τὸν Ἀθηναῖον μικρὸν ἀπόσπασμα, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται ὁ Ἴων· « Σοφοκλεῖ τῷ ποιητῇ ἐν Χίῳ » συνήντησα, ὅτε ἔπλει εἰς Λέσβον στρατηγὸς, ἀνδρὶ παι- » διώδει καὶ δεξιῷ. Ἑρμῆσιλεω δὲ, ξένου οἱ ἐόντος, καὶ » προξένου Ἀθηναίων, ἐσιῶντος αὐτὸν, ἐπεὶ παρὰ τὸ πῦρ » ἐσεῶς, ὁ τὸν οἶνον ἐγγέων παῖς... Τοιαῦτα πολλὰ δεξιῶς » ἔλεγέ τε καὶ ἔπρησεν κ. τ. λ. (1) » Μετὰ μόλις μίαν ἑκατονταετηρίδα ἐφάνη ἄλλος Χῖος, ὁ Θεόπομπος, ὅσιν ἔγραψεν ἱστορίαν εἰς Ἀττικὴν διάλεκτον (2). Μεταξὺ λοιπὸν τοῦ χρόνου τούτου ἔπαυσεν ἡ Ἴωνικὴ διάλεκτος νὰ ἦναι γλῶσσα τῶν βιβλίων.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΧΙΩΝ.

Ἀπὸ τὰς 12 Ἴωνικὰς ἀποικίας, ἡ Μίλητος καὶ ἡ Κολοφῶν ἐκτίσθησαν αἱ πρῶται κατὰ τὸ 1119 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (3). Πιθανὸν ὅτι ὄχι μετὰ πολλὰ ἔτη ἐκτίσθησαν συγχρόνως ἡ Χίος καὶ αἱ Ἐρυθραὶ (4). Συγχρόνως λέγω, διότι κρίνω τὰς δύο ταύτας συνθεμένας ὄχι μόνον ἀπὸ Ἴωνας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους Ἕλληνας, Βοιωτοὺς τοὺς πλειοτέρους· ὅθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ ὁμοιότης τῆς διαλέκτου τῶν Χίων καὶ τῶν Ἐρυθραίων, καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐκστρατεία κατὰ τῆς Κορωνείας (5), καὶ πολλαὶ

(1) Παρὰ τῷ Ἀθην. σελ. 603-604. — (2) Ὁ Ἴων ἤμασε τὴν 82 Ὀλυμπιάδα, καὶ ὁ Θεόπομπος τὴν 105. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 32. — (4) Λυθρὶ σήμερον, κατὰ τροπὴν ὁμοίαν τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰχθύος Ἐρυθρίνου, ὅσιν σήμερον ὀνομάζεται Λυθρινάρι. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 15-16.

ὁμωνυμίας χωρίων ἢ πόλεων Ἐρυθρῶν καὶ Χίου, μὲ πόλεις ἢ χωρία τῆς Βοιωτίας (1), καὶ τέλος παλαιὰ νομίσματα τὰ φέροντα ΟΜΟΝΟΙΑ ΧΙΩΝ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ (2).

Ἄλλ' ὡς συγγενεῖς καὶ γείτονες πάλιν (καθὼς συμβαίνει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὁσάκις χωρίζουν τὸ ἴδιον ἀπὸ τὸ κοινὸν συμφέρον) ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Λευκωνίας (3). Ἀρχαιοτέρα ὁμως τοῦ πελέμου τούτου ἀφορμὴ πιθανὸν ὅτι συνέβη διαφορὰ θρησκευτικὴ (ἢ χειροτέρα ὄλων τῶν διαφορῶν) περὶ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἡρακλέους.

Εἰς τὸν μεταξὺ Χίου καὶ τῶν Ἐρυθρῶν πορθμὸν ἐφάνη (ὦ τοῦ θαύματος!) σχεδία (radeau) ἐρχομένη ἀπὸ τὴν Τύρον τῆς Φοινίκης, καὶ φέρουσα ἄγαλμα Ἡρακλέους. Ὡς τὸ ἴδαν οἱ Ἐρυθραῖοι ἀπὸ τὴν Μεσάτην (4), καὶ οἱ ἀπαντικρὺ Χῖοι, ἐσυνερίσθησαν τίς νὰ κερδήσῃ τὸ θεόπλευσον τοῦτο δῶρον. Μετὰ μακρὰν φιλονεικίαν, εὐτύχησαν οἱ Ἐρυθραῖοι νὰ σύρῳσιν εἰς τὸν λιμένα τῶν τὴν σχεδίαν μὲ σχοινίον πλεγμένον ἀπὸ τρίχας θούλων γυναικῶν, καὶ τοῦ ἔκτισαν ναὸν, τὸ Ἡράκλειον, σωζόμενον ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Πausανίου, ὡς ἐσώζετο καὶ αὐτὸ τὸ πλεκτὸν ἀπὸ τρίχας γυναικῶν σχοινίον (5).

Ἴσως ταύτης τῆς διαφορᾶς σύγχρονος εἶναι ἡ ἐπιβουλὴ τῶν Ἐρυθραίων· οἱ ὁποῖδι ἐκάλεσαν εἰς δεῖπνον τινὰς Χίους μὲ σκοπὸν νὰ τοὺς φονεύσωσι. Τὸ σημεῖον τοῦ καιροῦ ἦτον ἡ παράθεσις τῶν βοείων κρεῶν εἰς τὴν τράπεζαν. Ἄλλ' εἰς ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν Χίων τοὺς ἐμήνυσε τὸν θόλον μὲ ταῦτα τὰ λόγια. « Φεύγετε, Χῖοι, τοὺς ἀδίκους Ἐρυθραίους, εὐθὺς

(1) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 17-18. — (2) RASCHE, *Lexic. r. numar.* I, P. 11, pag. 518. — (3) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 16. — (4) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 5. — (5) Pausan. VII, 5, καὶ Παρ' Ἀθην. IX, pag. 384.

» ἀποῦ φάγετε τὸ χοίρινον κρέας, καὶ μὴ προσμένετε τὸ
» βόειον »

Ὡ Χῖοι· πολλή γὰρ Ἐρυθραίους ἔχει ὕβρις,
φεύγετε δειπνήσαντες ὑὸς κρέα, μηδὲ μένειν βοῦν.

Τὸ συντομώτερον καὶ φρονιμώτερον ἦτο μὴδὲ νὰ ὑπάγωσι τὴν ἀρχὴν εἰς τὸ κάλεσμα. Τοῦτο ἰσορεῖται ἀπὸ τὸν Ἀντικλείδην (1), χωρὶς σημείωσιν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιβουλῆς.

Πᾶσα μία ἀπὸ τὰς δώδεκα Ἰωνικὰς ἀποικίας εἶχεν ἴδιον, καὶ ὄλαι ὁμοῦ κοινὸν βασιλέα· ὁ κοινὸς ἦτον εἰς τὴν Ἐφεσον (2). Τῶν Ἐρυθρῶν βασιλεὺς ἰσορεῖται ὁ Κνωπός, ὅθεν ὠνομάσθησαν καὶ Κνωπούπολις (3), πρὶν ὠνομασθῶσιν Ἐρύθραι· ὁ δυσυχῆς τῆς Χίου βασιλεὺς ὠνομάζετο Ἴπποκλος (4). Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἐφέσου παρὰ τὴν ἰδίαν ἐπικράτειαν, εἶχε (κατὰρχαὸς τοῦλάχιστον τοῦ ἀποικισμοῦ) τινὰ κυριότητα ἐπάνω τῶν λοιπῶν, κ' ἐνομίζετο βασιλεὺς ὑπάτος ὅλης τῆς Ἰωνίας (5).

Τοὺς βασιλεῖς ὁμοῦ ἐκείνου τοῦ καιροῦ δὲν πρέπει νὰ τοὺς παραβάλλῃ τις μὲ τοὺς σημερινοὺς βασιλεῖς, καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερον μὲ τοὺς τυράννους, ἂν καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐμεταμορφώθησαν ἔπειτα εἰς τυράννους. Οἱ παλαιοὶ βασιλεῖς δὲν εἶχαν πλὴν τῶνομα μόνον, καὶ τινὰς ἐξαιρέτους τιμὰς καὶ χορηγίας, συγχωρημένας ἀπὸ τὸν λαὸν ἐκουσίως πρῶτον εἰς αὐτοὺς, ἔπειτα καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους των, ἂν οἱ ἀπόγονοι ἦσαν ἄξιοι νὰ τὰς ἀπολαύωσι. Τοιαῦται ἦσαν, ἡ πρωτοκαθεδρία εἰς τὰς συνελύσεις, ἡ στρατηγία εἰς τοὺς πολέμους, νὰ δικάζωσιν εἰς τὰ κριτήρια, καὶ νὰ ἱεροπραγῶσι τὰς δημοσίους θυσίας (6).

(1) Παρ' Ἀθην. IX, pag. 384. — (2) Στράβ. Γεωγραφ. σελ. 633. — (3) Στέφ. Βυζάντ. λέξ. Ἐρυθραί. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 15. — (5) Στράβ. Γεωγραφ. XIV, σελ. 633. — (6) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. Ἴδε καὶ Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. III, 10, σελ. 97.

Τῶν Χίων τὸ πολίτευμα ἔκλινε πλέον εἰς τὴν Ἀριστοκρατίαν, διότι ἐκυβερναῖτο πρῶτον ἀπὸ τοὺς οἰκιστὰς Ἴωνας καὶ τοὺς ἐλθόντας ἀπ' ἄλλα μέρη μὲ τοὺς Ἴωνας, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τούτων. Ἐμεταχειρίζοντο ὅμως τοὺς δημοτικούς εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ δίδωσιν ἀφορμὰς ζάσεως, διὰ τὴν ὀλιγαρχίαν. Ἐχόντες ναυτικὸν καὶ ἐμπόριον, καὶ ζῶντες τὸ πλέον ἀπὸ τὴν θάλασσαν, φυσικὰ δὲν εἶχαν νὰ φοβῶνται ἀπὸ τὴν τυραννίαν τῶν ὀλιγαρχικῶν, τοῦτο μὲν, διότι ἀπολαύοντες τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα, πολλοὶ δὲ καὶ πλουτιζόμενοι ἀπὸ τὴν ἐμπορίαν, δὲν ὑποτάσσοντο εὐκόλα εἰς ἄλλων θηλήματα, τοῦτο δὲ, ὅτι καὶ οἱ προεσῶτες, ἔχοντες καὶ αὐτοὶ χρεῖαν τῶν δημοτικῶν, διὰ τὰς ναυπηγίας καὶ τὰς ναυτιλίας, ἠναγκάζοντο νὰ τοὺς μεταχειρίζωνται πραότερα. Τοιαύτη ἦτον ἡ εὐνομία τῆς Ἀριστοκρατικῆς Ρόδου (1), μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Χῖοι, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, εἶχαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν· τῆς ἀριστοκρατικῆς Κυζίκου (2), καὶ τῆς συγγενεσέρας μὲ τοὺς Χίους Ἴωνικῆς Μασσαλίας, καὶ αὐτῆς ἀριστοκρατικῶς κυβερνωμένης (3).

Ὅτι ἦτον ἡ Ρόδος μεταξὺ τῶν Δωρικῶν ἀποικιῶν, κατὰ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, τοῦτο ἐχρημάτισε καὶ ἡ Χίος μεταξὺ τῶν Ἴωνικῶν (4). Ἐθαλασσοκράτησαν καὶ οἱ Χῖοι, ὡς οἱ Ρόδιοι. Ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ κατὰ μέρος πολῖται πλουτοῦν πολλάκις καὶ

(1) « Θαυμαστὴ δὲ καὶ ἡ εὐνομία [τῶν Ροδίων] καὶ ἡ ἐπιμέλεια » πρὸς τε τὴν ἄλλην πολιτείαν, καὶ τὰ ναυτικά· ἀφ' ἧς ἐθαλασσοκράτησε πολὺν χρόνον. . . Δημοκῆδεις δ' εἰσὶν οἱ Ρόδιοι, καίπερ οὐ » δημοκρατούμενοι, συνέχειν δ' ὅμως βουλόμενοι τὸ τῶν πενήτων » πλῆθος κ. τ. λ. » Στράβ. Γεωγραφ. XIV, σελ. 652. — (2) Ἴδε τὸν αὐτὸν, XII, σελ. 575. — (3) Ἴδ. τὸν αὐτὸν, IV, σελ. 179. — (4) « Ἐκέκτηντο δὲ καὶ ναυτικὸν ποτε Χῖοι, καὶ ἀνθήπτοντο » τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς καὶ ἐλευθερίας. » Ὁ αὐτ. XIV, σελ. 645,

διὰ τῆς τύχης τὴν τυφλότητα· ἀλλὰ τῶν πολιτειῶν ὁ πλοῦτος εἶναι ὡσεπιπολὺ ἔργον φρονήσεως καὶ εὐνομίας. Ἐπαίνεσε τὴν εὐνομίαν τῆς Χίου καὶ ὁ Θουκυδίδης (1), παρομοιάζων αὐτοὺς μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, τῶν ὁποίων ἡ πολιτεία ἔκλινε πλέον εἰς τὸ ἀριστοκρατικόν.

Μ' ὅλα ταῦτα ἔπασχεν ἡ Χίος ἀπὸ δύο ἐπίσης ὀλεθρίους ἀρρώστιας. Τὴν πρώτην εἶχε κοινὴν μὲ ὅλας τὰς ἀριστοκρατικὰς πολιτείας. Ὅπου κυριεύουν ὀλίγοι, ὅσον φρόνιμα καὶ ἂν συζῶσι μὲ τοὺς πολλοὺς, δὲν ἀργοῦν νὰ σασιάσωσι μεταξύ των (2), διαιρούμενοι εἰς φατρίας· καὶ αἱ φατρίαι συνεριζόμεναι ποία νὰ κερδήσῃ πλειοτέρους δημοτικούς, κολακεύει, δωροδοκεῖ, διαιρεῖ καὶ φθείρει κατὰ μικρὸν καὶ ὅλον τὸν δῆμον. Τοιαύτης σάσεως παραδείγματα δὲν λείπουν, οὔτ' ἀπὸ τὴν παλαιὰν οὔτ' ἀπὸ τὴν νέαν ἰστορίαν. Οἱ ὀλιγαρχικοὶ καταρχὰς μόνον ὁμοιοῦν, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ ὁμόνοια ν' ἀποκλείσωσι τὸν δῆμον ἀπὸ τὸ πολίτευμα. Ἀφοῦ κατορθώσωσι τὸ ποθούμενον, καθεὶς ἀπ' αὐτοὺς ἀρχίζει νὰ κρίνῃ τὸν συνολίγαρχόν του ὡς δῆμον, νὰ τὸν βαρύνεται ὡς δῆμον, καὶ τέλος σπουδάζει νὰ τὸν χωρίσῃ ἀπὸ τὴν φατρίαν. Διὰ τοῦτο ἡ ὀλιγαρχικὴ τυραννία δίδει τελευταῖον χώραν εἰς τὴν Μοναρχικὴν τυραννίαν.

Τοῦ Θουκυδίδου ἡ κρίσις περὶ τῆς πολιτείας τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Χίων, δὲν ἔχει τι παράξενον. Τὰς ἔκρινε παραβάλλων πρὸς τὴν Ἀττικὴν δημοκρατίαν, ἣτις εἶχε τότε

(1) « Χίοι γὰρ μόνοι μετὰ Λακεδαιμονίους, ὧν ἐγὼ ἠσθόμην, » εὐδαιμονήσαντες (γρ. εὐδαιμόνησάν τε) ἅμα καὶ ἐσωφρόνησαν, » καὶ ὅσῳ ἐπεδίδου ἡ πόλις αὐτοῖς ἐπὶ τὸ μείζον, τόσῳ καὶ ἐκοσμοῦντο » ἐχυρώτερον... πλουσιώτατοι ὄντες τῶν Ἑλλήνων. » Θουκυδίδ. VIII, 24 καὶ 45. — (2) Ὡς καὶ συνέβη ἀληθῶς (Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. Ε, ε, § II, σελ. 157).

καταντήσεν εἰς ἀληθινὴν ὀχλοκρατίαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐφυγα-
δεύθη καὶ αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης, καὶ ἐθανατώθη ὁ Σωκράτης.
Μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν πρέπει νὰ ἀναγινώσκειται καὶ ὁ Ξενοφῶν
(καὶ αὐτὸς φυγαδευθεὶς ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους), ὅταν ὑπερεπαι-
νῇ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἐξαιρέτως τὸν Ἀγησίλαον.

Ἡ δευτέρα τῶν Χίων ἀρρώστια, κοινὴ μ' ὅλας σχεδὸν τὰς
τότε Ἑλληνικὰς πολιτείας, ἦτο νὰ ἔχωσι δούλους. Πιθανὸν ὅτι
τοὺς ἠγόραζαν ἀπὸ τὴν Δῆλον, ὅπου ἔφεραν κ' ἐπώλουν, ὡς
εἰς κοινὸν ἐμπόριον, οἱ ἀνδραποδοκάπηλοι τοὺς δούλους, ὡς
ἔκαμναν ἔπειτα καὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων (1). Οὕτως
ἐξηγεῖται ὅπωςδήποτε ὅ,τι λέγει ὁ Ἀριστοφάνης εἰς ἓν ἀπὸ τὰ
ἀφανισμένα του δράματα, περὶ τῆς Χίου (2),

Ἐπειθ' ὅσοι παρῆσαν ἐπίσημοι ξένοι
Ἐπηκολούθουν, κῆντιβόλουν προσκείμενοι·
Ὅπως ἄγων τὸν παιῖδα πωλῆς εἰς Χίον (3).
Ἐτερος δ' ὅπως ἐς Κλαζομενάς, ἕτερος δ' ὅπως
Εἰς Ἐφεσον. —————

Οἱ Χῖοι, οἱ Κλαζομένιοι, οἱ Ἐφέσιοι καὶ οἱ λοιποὶ Ἴωνες, συν-
αθροισμένοι εἰς τὴν Δῆλον, δι' ἀγορὰν δούλων, ὅταν ἔβλεπαν
κάνένα ἀπὸ τούτους εὖρωσον καὶ ὠραῖον νέον, ἐπερικύκλοναν
τὸν πωλητὴν παρακαλοῦντες, ἕνας, Ἄ με τον εἰς τὴν Χίον,
ἢ πώλησέ τον εἰς τὸν ἀπὸ τῆς Χίου μεταπράτην· ἄλλος, Ἄ με
τον εἰς τὰς Κλαζομενάς, καὶ ἄλλος, Ἄ με τον εἰς
τὴν Ἐφεσον.

Πρῶτοι μεταξὺ τῶν Ἴωνων οἱ Χῖοι ἐπενόησαν νὰ ἔχωσι

(1) Ἰδ. Στράβων. XIV, σελ. 668. — (2) Παρ' Ἀθην. XII, σελ.
525. — (3) Κατὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Τουπίου, ἀντὶ τοῦ, Πω λῆ-
σει 'ς Χίον.

δούλους αγορασούς, ὡς λέγει ὁ Χίος Θεόπομπος, « Χίοι
 » πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων, μετὰ Θετταλοὺς καὶ Λακεδαιμονίους
 » ἐχρήσαντο δούλοις· τὴν μέντοι κτῆσιν αὐτῶν οὐ τὸν αὐτὸν
 » τρόπον ἐκείνοις. Λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ καὶ Θετταλοὶ φανή-
 » σονται κατασκευασάμενοι τὴν δουλείαν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τῶν
 » οἰκούντων πρότερον τὴν χώραν, ἣν ἐκεῖνοι νῦν ἔχουσιν, οἱ
 » μὲν Ἀχαιῶν, Θετταλοὶ δὲ Περγραιβῶν καὶ Μαγνητῶν· καὶ
 » προσεγύρευσαν τοὺς καταδουλωθέντας, οἱ μὲν Εἰλωτας,
 » οἱ δὲ Πενέστας· Χίοι δὲ βαρβάρους κέκτηνται τοὺς
 » οἰκέτας, καὶ τιμὴν αὐτῶν καταβάλλοντες (1). » Λέγει καὶ
 ὁ Βυζάντιος Στεφάνος περὶ τῶν Χίων, « Οὗτοι δὲ πρῶτοι
 » ἐχρήσαντο θεράπουσιν, ὡς Λακεδαιμόνιοι τοῖς Εἰλωσι,
 » καὶ Ἀργεῖοι τοῖς Γυμνησίοις, καὶ Σικυῶνιοι τοῖς Κορυνθη-
 » φόροις κ. τ. λ. (2) »

(1) Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. VI, σελ. 265. — (2) Στεφ. Βυζάντ.
 λέξ. Χίος. Ἀμφίβολος φαίνεται ἡ φράσις τοῦ Βυζαντίου Στεφάνου, ἂν
 νοῆθ' ἢ δηλαδὴ ὡς ἀκριβῶς συνώνυμον τοῦ Δοῦλοι τὸ Θεράποντες,
 ἢ ὡς ὄνομα ἐξαίρετον γένους τινὸς δούλων, ἤγουν ὅτι οἱ Χίοι ὠνόμα-
 ζαν τοὺς δούλους Θεράποντας, ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι, Εἰλωτας,
 καὶ ἄλλοι ἄλλως. Οὗτω τὸ ἐξήγησεν ὁ Εὐστάθιος (Εἰς τὸν Διονυσ. Πε-
 ριηγητ. 535), λέγων, « Πρώτους τοὺς ἐκεῖ [ἐν Χίῳ] ΘΕΡΑΠΟΥΣΙ
 » χρῆσασθαι, οὕτω καλουμένοις κατ' ἰδίαν τινὰ κλῆσιν δουλευτικὴν ἢ
 » δουλικὴν, ὡς καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντό ποτε Εἰλωσι, καὶ
 » Μακεδόνες ΠΕΝΕΣΤΑΙΣ, καὶ Ἀργεῖοι ΓΥΜΝΗΣΙΟΙΣ, καὶ Σικυῶνιοι
 » ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΟΙΣ, καὶ Κρητῆς ΔΜΩΪΤΑΙΣ, καὶ Ἰταλιῶται ΠΕ-
 » ΛΑΣΓΟΪΣ· ὥστε κατὰ τὴν ἱστορίαν ταύτην δουλικὰ παρά τοῖς παλαιοῖς
 » ὀνόματα εἶναι τοὺς Εἰλωτας, τοὺς Πενέστας... τοὺς Θερά-
 » πουτας. Ἄλλοι δὲ Κρητικὴν λέξιν τῶν θεραπόντων εἶπον εἶναι, ὡς
 » τῶν Κρητῶν τὸν ὄπλοφόρον δούλον λεγόντων θεράποντα. » Ἄλλ' ὁ
 Θεόπομπος, ὅστις ὡς Χίος ἐγνώριζε πολὺ κάλλιον τὴν ἀρχαιολογίαν
 τῆς πατρίδος του παρά τὸν Εὐστάθιον, ἐσιώπησε περὶ τούτου.

Οἱ Χῖοι ἀσχολούμενοι κατεξαίρετον εἰς τὰ ναυτικά καὶ τὸ ἐμπόριον, εἶχαν χρεῖαν δούλων πολλῶν, νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν καὶ τὰς τέχνας, καὶ τὸ πλεόν φρικτὸν, ἠναγκάζοντο καὶ νὰ τοὺς κολάζωσιν ἀναλόγως, καθόσον ἔπρεπε φυσικὰ νὰ τοὺς φοβῶνται διὰ τὸ πλῆθος των. Ἄλλ' ἐπλήρωσαν καὶ αὐτοὶ τὴν ὁποῖαν οὐδεὶς ἄδικος ἀποφεύγει ποινὴν μ' ὅσα ἔπαθαν πάνδεινα κακὰ ἀπὸ τὰς συχνὰς ἀποσασίας τῶν δούλων. Ἐλαφρύνει ὁμως ὅποσονδήποτε τὴν ἀδικίαν τῶν Χίων, ἂν δὲν τὴν ἀθωόνῃ, τοῦτο, ὅτι δὲν ἐδούλωσαν κἄν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θεόπομπος, ὁμογενεῖς Ἕλληνας, καθὼς οἱ Θεσσαλοὶ, οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀλλ' ἠγόραζαν ἀπέξωθεν βαρβάρους.

Οἱ Χῖοι δὲν ἤρχισαν νὰ ἔχωσι δούλους πλὴν ἀφοῦ, διώξαντες τοὺς προτέρους κατοίκους τῆς νήσου, ἠσθάνθησαν χρεῖαν ἐργατῶν διὰ τὴν γεωργίαν, καὶ πολὺ πλεόν διὰ τὴν θαλασσοουργίαν. Τοῦτο συνέβη πολλὰ ὀλίγα ἔτη ἴσως μετὰ τὴν συμβᾶσαν, κατὰ τὸ 1091 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, δούλωσιν τῶν Εἰλώτων ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους (πρώτους διδασκάλους τῆς τοιαύτης ἀδικίας), ἤγουν μετὰ σχεδὸν πεντήκοντα ἔτη ἀφοῦ κατοίκησαν τὴν Χίον. Οἱ Ἀθηναῖοι μικρὸν προτοῦ στείλωσι τὰς Ἴωνικὰς ἀποικίας, εἶχαν διώξειν (ἔτ. πρὸ Χρ. 1162) ἀπὸ τὰς Ἀθήνας τοὺς Πελασγοὺς, ἤγουν ὅτε δὲν ἠκούετο τὸνομα τῶν δούλων εἰς κἄνεν ἀκόμη μέρος τῆς Ἑλλάδος, « Οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον » σφίσι [Ἀθηναίοις] κω, οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέ- » τας » (1).

Ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τούτους, Θραῖκας τοὺς πλειοτέρους, ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ δούλοι τῶν Ἐρυθραίων (2), ἀποστατήσαντας ἐβλάβησαν οἱ Χῖοι μάλιστα, ὅτε ἐπολιορκοῦντο ἀπὸ τοὺς Ἀθη-

(1) Ἡρόδοτος. VI, 137. — (2) Ἰδ. Παυσαν. VII, 5.

ναίους (1). Ἀλλὰ πρὸ τῆς ἀποσασίας ταύτης ἡ ἱστορία μᾶς ἐφύλαξεν ἀρχαιότεραν ἄλλην ἀποσασίαν, παραδοξοτάτην, ἂν ἀληθεύωσιν ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τούς Χίους ὁ ἱστορῆσας Νυμφόδωρος ὁ Συρακούσιος.

« Δρίμακος ὠνομάζετο ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποσάσεως δούλος, ἄνθρωπος ἔχων ἐνωμένην τὴν ἀνδρείαν μὲ πολλὴν νοὸς ὀξύτητα καὶ πανουργίαν· ἐπειδὴ ἐκήρυττεν ὅτι αἱ πράξεις του ἦσαν ἐκ συμβουλῆς Θεοῦ καὶ μαντείας. Κατέφυγε μὲ πολλοὺς ἄλλους δούλους εἰς τὰ ὄρη, κ' ἐκεῖ ἐδέχετο τοὺς καθεξῆς δραπετεύοντας ἀπὸ τοὺς δεσπότας, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου κατεσάθη δεσπότης αὐτὸς καὶ στρατηγὸς πολυαρίθμου στρατεύματος, καὶ περιερχόμενος ἐληλάτει τοὺς ἀγροὺς τῶν Χίων. Τὸν ἐπολέμησαν οἱ Χῖοι πολλὰκις, χωρὶς ὄφελος, ἕως αὐτὸς τοὺς ἐπρόβαλε συνθήκας, νὰ μὴ συγχωρῇ τὴν ἀρπαγὴν εἰς καθένα ἀπὸ τοὺς οἰκείους του ἀδιακρίτως, ἀλλὰ νὰ λαμβάνη ὅσων εἶχε χρεῖαν μὲ μέτρα καὶ ζύγια ὠρισμένα, καὶ μετὰ τὴν λαβὴν νὰ σφραγίσῃ τὰς ἀποθήκας, καὶ νὰ κολάζῃ αὐσηρὰ ὅσους εὖρη κλέπτοντας τί χωρὶς τὴν σφραγίδά του. Τοὺς ὑπεσχέθη ἀκόμη νὰ μὴ δέχεται εἰς τὸ ἐξῆς δούλους δραπετάς, πλὴν τοὺς, ὅσοι δραπετεύουν δι' ἀνυπόφορον σκληρότητα, τοὺς δὲ λοιποὺς νὰ πέμπῃ ὀπίσω. Τοῦτο ἔκαμε καὶ τοὺς δούλους νὰ μένωσιν εἰς τοὺς δεσπότας, φοβούμενοι τὴν κρίσιν τοῦ Δριμάκου, καὶ ὅσους εἶχε σιμά του, νὰ τὸν φοβῶνται πλεονεξία παρὰ τοὺς δεσπότας. Μ' ὅλον τοῦτο οἱ Χῖοι, μετὰ καιρὸν,

(1) Κατὰ τὸ πρὸ Χρ. ἔτ. 411. « Οἱ γὰρ οἰκέται τοῖς Χίοις » πολλοὶ ὄντες, καὶ μὴ γὰρ πόλει, πλὴν Λακεδαιμονίων, πλείους » γενόμενοι, καὶ ἅμα διὰ τὸ πλῆθος χαλεπωτέρως ἐν ταῖς ἀδικίαις » κολαζόμενοι, ὡς ἡ στρατιὰ τῶν Ἀθηναίων βεβαίως ἔδοξε μετὰ » τείχους ἰδρῦσθαι, εὐθύς αὐτομολίᾳ τε ἐχρήσαντο πολλοὶ πρὸς » αὐτούς, καὶ τὰ πλείστα κακὰ ἐπισηάμενοι τὴν χώραν οὗτοι ἔδρασαν. » Θουκυδίδ. VIII, 40.

ἐκήρυξαν χρήματα καὶ ἐλευθερίαν εἰς τὸν ὅσιν ἤθελε φονεύσειν ἢ φέρειν ζῶντα τὸν Δρίμακον. Μόλις ἔμαθε τὸ κήρυγμα, γέρων ἤδη τὴν ἡλικίαν, ὁ Δρίμακος, καὶ καλέσας τὸν πιστότερόν του δούλον, τὸν εἶπεν, « Ἡ ἡλικία μου δέν με συγχωρεῖ πλέον νά » ἐλπίζω μακρὰν ζωὴν· σὺ εἶσαι νέος ἀκόμη· κόψε τὴν κεφα- » λὴν μου, ἄμε τὴν εἰς τοὺς Χίους, νά λάβῃς τὰ κηρυχθέντα » χρήματα, καὶ νά εὐτυχήσῃς. » Ἐπραξε, πεισθεὶς μετὰ πολλὰς δεήσεις, τὸ προσταχθέν ὁ δούλος, καὶ ἔλαβε τὴν ἀμοιβὴν ἀπὸ τοὺς Χίους. Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δριμάκου, ἔπαθαν οἱ Χῖοι ἔτι πλείοτερα κακὰ ἀπὸ τοὺς δούλους, ὥστ' ἐνθυμούμενοι τὴν μετριότητα ἐκείνου, τὸν ἐτίμησαν, καὶ τοῦ ἔκτισαν Ἡρώον, ἐπονομάσαντες « Ἡρώος εὐμενοῦς » ὅπου ἔτι καὶ σήμερον οἱ δραπέται προσφέρουν εἰς αὐτὸν μέρος τι ἀπὸ τὰ κλέμματα τῶν. Εἰς πολλοὺς δὲ Χίους κ' ἐφαίνετο καθ' ὕπνου ὁ Δρίμακος, καὶ τῶν ἐπρόλεγε τὰς ἐπιβουλὰς τῶν δούλων· κ' ἐτιμᾶτο ἀπ' αὐτοὺς μὲ θυσίας (1). »

(1) « Μικρὸν δὲ πρὸ ἡμῶν οἰκέτην τινὰ μυθολογοῦσιν αὐτοὶ οἱ » Χῖοι ἀποδράντα, ἐν τοῖς ὄρεσι τὰς διατριβὰς ποιῆσαι· ἀνδρείον » δὲ τινὰ ὄντα, καὶ τὰ πολέμια εὐτυχῆ, τῶν δραπετῶν ἀφηγεῖσθαι » ὡς ἂν βασιλέα στρατεύματος. Καὶ πολλάκις τῶν Χίων ἐπιστρατευ- » σάντων ἐπ' αὐτὸν, καὶ οὐδὲν ἀνύσαι δυναμένων, ἐπεὶ αὐτοὺς ἐώρα » μάτην ἀπολλυμένους ὁ Δρίμακος (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ δραπέτῃ), » λέγει πρὸς αὐτοὺς τάδε· Ὑμῖν, ὦ Χῖοί τε καὶ κύριοι, τὸ μὲν γινόμε- » νον πρᾶγμα παρὰ τῶν οἰκετῶν οὐδέποτε μὴ παύσεται. Πῶς γὰρ, » ὅποτε κατὰ χρησμὸν γίνεται θεοῦ δόντος; ἀλλ' ἐάν ἐμοὶ πεισθῆ- » σησθε, καὶ ἔατε ἡμᾶς ἡσυχίαν ἄγειν, ἐγὼ ὑμῖν ἔσομαι πολλῶν » ἀγαθῶν ἀρχηγός. Σπεισαμένων οὖν τῶν Χίων πρὸς αὐτὸν, καὶ » ἀνοχὰς ποιησαμένων χρόνον τινά, κατασκευάζεται μέτρα καὶ » σαθμά καὶ σφραγίδα ἰδίαν. Καὶ δεῖξας τοῖς Χίοις εἶπε, διότι λήψο- » μαι, ὅτι ἂν παρὰ τινος ὑμῶν λαμβάνω, τούτοις τοῖς μέτροις καὶ » σαθμοῖς· καὶ λαβὼν τὰ ἱκανά, ταύτῃ τῇ σφραγίδι τὰ ταμιεῖα σφρα-

Δέν σημειώνει ὁ Νυμφόδωρος τὸν χρόνον τῆς ἀποστασίας,

» γισάμενος καταλείψω. Τοὺς δὲ ἀποδιδράσκοντας ὑμῶν δούλους,
 » ἀνακρίνας τὴν αἰτίαν, ἐὰν μὲν μοι δοκῶσιν ἀνήκεσόν τι παθόντες
 » ἀποδεδρακέναι, ἔξω μετ' ἑαυτοῦ· ἐὰν δὲ μηδὲν λέγωσι δίκαιον,
 » ἀποπέμψω πρὸς τοὺς δεσπότας. Ὅρωντες οὖν οἱ λοιποὶ οἰκείται
 » τοὺς Χίους ἠδέως τὸ πρᾶγμα προσδεχμένους, πολλῶ ἔλαττον
 » ἀπεδιδράσκον, φοβούμενοι τὴν ἐκείνου κρίσιν. Καὶ οἱ ὄντες δὲ μετ'
 » αὐτοῦ δραπέται, πολὺ μᾶλλον ἐφοβοῦντο ἐκείνον ἢ τοὺς ἰδίους
 » αὐτῶν δεσπότας, καὶ πάντ' αὐτῶ τὰ δέοντα ἐποίουν, πειθαρχοῦντες
 » ὡς ἂν στρατηγῶ. Ἐτιμωρεῖτό τε γὰρ τοὺς ἀτακτοῦντας, καὶ οὐθενὶ
 » ἐπέτρεπε συλᾶν ἀγρὸν, οὐδὲ ἄλλο ἀδικεῖν οὐδὲ ἐν, ἄνευ τῆς αὐτοῦ
 » γνώμης. Ἐλάμβανε δὲ ταῖς ἐορταῖς ἐπιπορευόμενος ἐκ τῶν ἀγρῶν
 » οἴνου καὶ ἰσρείᾳ τὰ καλῶς ἔχοντα, ὅσα δ' ἂν αὐτοῖς δοίησαν οἱ
 » κύριοι· καὶ εἴ τινα αἰσθοίτο ἐπιβουλεύοντα αὐτῶ, ἢ ἐνέδρας κατα-
 » σκευάζοντα, ἐτιμωρεῖτο. Εἴτ' (ἐκήρυξε γὰρ ἡ πόλις χρήματα δώ-
 » σειν πολλὰ τῶ αὐτὸν λαβόντι, ἢ τὴν κεφαλὴν κομίσαντι) οὗτος ὁ
 » Δρίμακος πρεσβύτερος γενόμενος, καλέσας τὸν ἐρώμενον τὸν ἑαυτοῦ
 » εἰς τινα τόπον, λέγει αὐτῶ, ὅτι, Ἐγὼ σε πάντων ἀνθρώπων ἠγάπησα
 » μάλισα, καὶ σὺ μοι εἶ καὶ παῖς καὶ υἱός, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. Ἐμοὶ
 » μὲν οὖν χρόνος ἰκανὸς βεβίωται· σὺ δὲ νέος εἶ, καὶ ἀκμὴν ἔχεις τοῦ
 » ζῆν. Τί οὖν ἐσίν; ἀνθρα σε δεῖ γενέσθαι καλὸν καγαθόν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ
 » πόλις τῶν Χίων δίδωσι τῶ ἐμὲ ἀποκτείναντι χρήματα πολλὰ, καὶ
 » ἐλευθερίαν ὑπισχνεῖται, δεῖ σε ἀφελόντα μου τὴν κεφαλὴν εἰς Χίον
 » ἀπενεγκεῖν, καὶ λαβόντα παρὰ τῆς πόλεως τὰ χρήματα, εὐδαιμο-
 » νεῖν. Ἀντιλέγοντος δὲ τοῦ νεανίσκου, πείθει αὐτὸν τοῦτο ποιῆσαι.
 » Καὶ ὅς, ἀφελόμενος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, λαμβάνει παρὰ τῶν Χίων
 » τὰ ἐπικηρυχθέντα χρήματα. Καὶ θάψας τὸ σῶμα τοῦ δραπέτου,
 » εἰς τὴν ἰδίαν ἔχώρησεν. Καὶ οἱ Χῖοι, πάλιν ὑπὸ οἰκετῶν ἀδικούμενοι
 » καὶ διαρπαζόμενοι, μνησθέντες τῆς τοῦ τετελευτηκότος ἐπεικειᾶς,
 » ἠρώων ἰδρῦσαντο κατὰ τὴν χώραν, καὶ ἐπωνόμασαν, Ἡρώος εὐμενοῦς.
 » Καὶ αὐτῶ ἔτι καὶ νῦν οἱ δραπέται ἀποφέρουσι ἀπαρχὰς πάντων ὧν
 » ἀφελῶνται. Φασὶ δὲ καὶ καθ' ὕπνου ἐπιφαινόμενον πολλοῖς τῶν
 » Χίων προσημαίνειν οἰκετῶν ἐπιβουλὰς. Καὶ οἷς ἂν ἐπεφάνη (γρ.
 » ἐπιφανῆ), οὗτοι θύουσιν αὐτῶ ἐλθόντες ἐπὶ τὸν τόπον, οὗ τὸ ἠρώων
 » ἐσίν αὐτοῦ. » Νυμφόδωρ. παρ' Ἀθην. VI, σελ. 265-266.

ἀρκούμενος εἰς τὸ, « Μικρὸν δὲ πρὸ ἡμῶν. » Ἄλλ', ἐπειδὴ ἦτο Συρακούσιος, αἱ δὲ Συρακοῦσαι ἐκτίσθησαν (κατὰ τοὺς χρονολόγους) 758 ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ἀκολουθεῖ, ὅτι δὲν ἤμποροῦσαν νὰ προχωρήσωσιν εἰς τόσον, ὥστε νὰ ἔχωσιν ἱστορικούς, ὁποῖος ἦτον ὁ Νυμφόδαρος, πλὴν μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν 150 τολιγώτερον, ἤγουν περίπου τὸ 600 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Ὁ χρόνος οὗτος συμπίπτει μὲ τὸν χρόνον τοῦ βασιλέως τῆς Λυδίας Ἀλυάττου, ὅστις ἀνέθηκεν εἰς τοὺς Δελφοὺς τὸν ἀξιοθέατον, κρατῆρα, κατασκευάσμα τεχνίτου Χίου, τοῦ Γλαύκου (1).

Ἔως ἐδῶ τῆς ἱστορίας τῶν Χίων οἱ χρόνοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀκριβολογηθῶσι· τὸ ἀπεδῶ γίνεται σαφέστερον διὰ τῆς γενικῆς ἱστορίας. Ἰδαμεν, ὅτι αἱ Ἴωνικαὶ ἀποικίαι ἐκτίσθησαν, ἢ τοῦλάχιστον ἤρχισαν νὰ κτίζωνται κατὰ τὸ 1130 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Ἄν ὀρίσωμεν τὴν τελείαν κτίσιν καὶ κατάσασιν αὐτῶν εἰς μιᾶς ἑκατονταετηρίδος διάστημα, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ τοὺς πρώτους οἰκήτορας δὲν ἔπαυσαν νὰ ἔρχωνται νέοι, ἄλλοι ἀπ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, αἱ ἀποικίαι ἦσαν τελειομέναι σχεδὸν κατὰ τὸ 1000 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν ἀκμὴν των μετὰ 400 ἔτη, ἤγουν περὶ τὰ 600 ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

Διὰ νὰ μὴν ἀναφέρω τὸν Ὅμηρον, Ἴωνα ποιητὴν, ἀρχαιότερον τῆς περιόδου ταύτης (ἐπειδὴ ἐγεννήθη τὸ 947 καὶ ἤκμαζε περὶ τὸ 900 ἔτος πρὸ Χριστοῦ), ἀρκεῖ νὰ παρατηρήση τις τοὺς γεννηθέντας ἢ ἀκμάσαντας μετὰ τοῦ 600 καὶ 500 ἔτους πρὸ Χριστοῦ, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀκμὴν τῶν Ἴωνικῶν ἀποικιῶν. Εἰς τοῦτο τὸ ἑκατονταετὲς διάστημα εὐρίσκομεν φιλοσόφους, Πυθαγόραν, Ἡράκλειτον, Θαλῆν, Βίαντα, Ξενοφάνην, Ἀναξίμενην, Ἀναξίμανδρον, Ἀναξαγόραν· ἱστορικὸν, τὸν Ἐκαταῖον, καὶ ποιητάς, Μίμνερμον καὶ Ἀνακρέοντα, γεννημένους ὅλους

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 65.

εἰς τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας. Τόσοι ἄνθρωποι, καταγινόμενοι εἰς ἐρεῦνας φυσικὰς, καὶ καλλιεργοῦντες τὴν γλῶσσαν μὲ ποιήματα, ὑποθέτουσι πλοῦτον τῶν πόλεων καὶ προχώρησιν εἰς τὸν πολιτισμόν. Οἱ ἄνθρωποι καταρχὰς δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὴν φύσιν ἄλλο παρὰ τροφὰς καὶ σκεπάσματα· ἀφοῦ ἐνδυθῶσι καὶ χορτάσωσιν ἀφθόνως, γίνονται περίεργοι καὶ εἰς τὰ τῆς φύσεως.

Οἱ Χῖοι κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἀπέκτησαν ναυτικὸν ἀξιόλογον, καὶ ἐταξίδευαν εἰς πολλοὺς τόπους, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ἔλαβαν ἀπὸ τὸν τότε βασιλεύοντα Ἄμασιν τὴν ἄδειαν νὰ κτίσωσι καὶ ἐμπόρια. Ὁ Ἄμασις, ὑπερβολῆ φιλέλλην, ὄχι μόνον ἐνυμφεύθη κόρην Ἑλληνίδα Ἑλληνικῆς ἀποικίας, τῆς Κυρήνης, ἀλλ' ἐχάρισε καὶ ἀναθήματα λαμπρὰ εἰς πολλοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, εἰς δὲ τοὺς ταξιδεύοντας δι' ἐμπορίαν Ἕλληνας ἐσυγχώρησε νὰ κατοικίσωσι πλησίον τοῦ Νείλου τὴν Ναύκρατιν (1), καὶ εἰς ὅποιον ἄλλο μέρος τῆς Αἰγύπτου ἤθελαν νὰ κτίσωσιν ἱερὰ θεῶν καὶ τεμένη. Τὸ λαμπρότατον τούτων ἦτο τὸ ἐπονομασθὲν ἙΛΛΗΝΙΟΝ, κτισμένον ἀπὸ συνεισφοράν ἐννέα πόλεων Ἑλληνικῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὀνομαζέται ἡ Χίος (2) μὲ τρεῖς ἄλλας Ἰωνικὰς ἀποικίας (Τέων, Φώκαιαν καὶ Κλαζομενάς). Πιθανὸν ὅτι καὶ τὸ ἀπὸ τὸν Πολύαινον ὀνομαζόμενον Χῖου τῆς Αἰγύπτου (3) ἦτο πόλις ἀποικὸς τῶν Χίων, ἐπειδὴ Στέφανος ὁ Βυζάντιος φέρει ῥητῶς, εἰς δύο μέρη, πόλιν Αἰγύπτου, ὀνομαζομένην Χίον. Εἰς τὸ πρῶτον, « Βερενίκη... ἡ πρότερον Χίος... Ἐκλήθη δὲ Βερενίκη ἀπὸ » τῆς Πτολεμαίου γυναικὸς Βερενίκης » εἰς δὲ τὸ δεύτερον

(1). Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, I, 178. Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (σελ. 801), ἡ Ναύκρατις εἶχε κτισθῆν ἀρχήτερον ἀπὸ τοὺς Μιλησίους. —
 (2) Ἡρόδοτ. II, 178-182. — (3) Πολυαιν. Στρατηγημ. II, 28, σελ. 69.

τὴν ὀνομάζει (ἢ αὐτὴν ἢ ἄλλην) νῆσον· « Ἐφεσος. . . . Ἔστι » καὶ Ἐφεσος νῆσος ἐν τῷ Νείλῳ, καὶ Χίος. . . . καὶ ἄλλαι, » ὡς Ἐκαταῖος. »

Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος ἤρχισαν οἱ Ἴωνες νὰ ἐνοχλῶνται ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῆς Λυδίας. Πρῶτος ὁ Σαδυάττης (ὅστις ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὸ 629 ἔτος πρὸ Χριστοῦ) ἐπολέμησε τοὺς Μιλησίους, καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀλυάττης. Ὅλος ὁ χρόνος τοῦ πολέμου ἐκράτησεν ἔτη δώδεκα, ὅτε ἠναγκάσθη ὁ Ἀλυάττης (κατὰ τὸ 616 ἔτος πρὸ Χριστοῦ) νὰ τὸν τελειώσῃ, μὴ δυνηθεὶς νὰ ὑποτάξῃ τὴν Μιλητον (1).

Σύγχρονος τοῦ Ἀλυάττου τούτου ἦτον ὁ Θρασύβουλος, τύραννος τῆς Μιλήτου, καὶ τὸ θαυμαστότερον, τυράννων διδάσκαλος σοφώτατος, ἐπειδὴ εἰς τοῦτον ἔσειλεν ὁ Περίανδρος, τύραννος τῆς Κορίνθου, ἀλλ' ἀκόμη ἀρχάριος εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἐρωτῶν, πῶς εἶχε νὰ καταστήσῃ ἀσφαλεσέραν τὴν τυραννίαν. Ὁ Θρασύβουλος ὑπῆγε τὸν ἀπεσαλμένον εἰς ἐν ἀπὸ τὰ σπαρμένα του χωράφια· κ' ἐκεῖ, χωρὶς ν' ἀνοιξῇ τὸ στόμα, ἐθέριζεν ὅπου ἔβλεπε σάχυν ὑπερέχοντα τοὺς ἄλλους, ἕως τοὺς ἐξίσωσεν ὅλους. Ἐκατάλαβεν ἀκούσας τὴν αἰνιγματικὴν ἀποκρίσιν τοῦ διδασκάλου ὁ μαθητὴς Περίανδρος, κ' ἔγινε πολὺ φονικώτερος παρὰ τὸ πρότερον (2).

Εἰς τοῦ Ἀλυάττου τὸν κατὰ τῆς Μιλήτου πόλεμον, ἢ διὰ φόβον, ἢ δι' ἄλλας αἰτίας, κάμμι' ἀπὸ τὰς λοιπὰς Ἴωνικὰς

(1) Ἡρόδοτ. I, 16-22. — (2) Ὁ αὐτ. V, 92 § 6-7, « Περίανδρος δὲ συνειδὶς. . . ὡς οἱ ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους » τῶν ἀσῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα δὴ πᾶσαν κακότητα ἐξέφαινε εἰς τοὺς » πολιῆτας· ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός σφρα ἀπετέλεσε. »

ἀποικίας δὲν ἐβοήθησε τοὺς Μιλησίους, πλὴν τῶν Χίων, οἱ ὅποιοι ἔδραμαν εἰς βοήθειαν αὐτῶν, διότι καὶ οἱ Μιλήσιοι εἶχαν ἀρχήτερα βοηθήσειν τοὺς Χίους εἰς τὸν κατὰ τῶν Ἐρυθραίων πόλεμον (1). Τοῦτο δείχνει καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν δύναμιν τῆς Χίου. Εἰς τὸ ἐξῆς θάλομεν τοὺς ἰδεῖν δυνατωτέρους.

^{Ἔτ.}
πρὸ Χρ.

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλυάττου ἤκμαζε καὶ ὁ περίφημος 616-573.
τεχνίτης Γλαῦκος ὁ Χῖος (2).

Ὁ Ἀλυάττης ἐγέννησε τὸν Κροῖσον, ὅστις ἐνόχλησε τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας· ἀλλ' ἔφθασε νὰ νικηθῇ καὶ νὰ σερηθῇ τὴν βασιλείαν ἀπὸ τὸν Κῦρον βασιλέα τῶν Περσῶν, πρὶν καταδουλώσῃ τοὺς Ἴωνας. 545.

Ὁ Κῦρος ἦτο φοβερώτερος παρὰ τὸν Κροῖσον εἰς τοὺς Ἴωνας· καὶ τρόπος ἄλλος σωτηρίας δὲν ἔμεν' εἰς αὐτοὺς παρὰ ν' ἀκούσωσι τὴν φρονιμωτάτην συμβουλὴν τοῦ ἐνδόξου φιλοσόφου καὶ πολίτου τῶν Θαλῶ. Τοὺς ἐσυμβούλευεν ὁ Θαλῆς νὰ καταστήσωσι τὴν Τέων (μίαν ἀπὸ τὰς δώδεκα ἀποικίας κατέχουσαν τὸ μέσον τῆς Ἰωνίας) ἐν μόνον κοινὸν βουλευτήριον, ἐκ τοῦ ὁποίου νὰ κρέμονται αἱ δώδεκα ἀποικίαι, ὡς νὰ ἦσαν δῆμοι μιᾶς πολιτείας, καὶ ὄχι νὰ κυβερνᾶται πᾶσα μία κατ' αὐτήν (3). Συμβουλὴ θαυμασῆ, καὶ πρώτη ἀπὸ πρῶτον Ἑλ- 543.

(1) « Τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον » συνεπελάφρυνον, ὅτι μὴ Χῖοι μόνου. Οὗτοι δὲ τὸ ὅμοιον ἀντ' » ἀποδιδόντες ἔτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι » τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον συνδιήνεικαν. » Ἡρόδοτος. I, 18. Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 16. — (2) Ἰδὲ ἀνωτέρ. σελ. 61 καὶ 75, καὶ κατωτέρ. Βιογραφ. Χ. ὀνομας. λέξ. Γλαῦκος. — (3) « Ἐκέλευε » [Θαλῆς] ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι· τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέω· » Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης. Τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας, » μὴ ἐν ἧσσαν νομίζεσθαι, κατάπερ εἰ δῆμοι εἴεν. » Ἡρόδοτος. I, 170.

^{Ἔτ.}
πρὸ Χρ.

λῆνα φιλόσοφον ἐπινοηθεῖσα Συμπολιτεία (gouvernement fédératif).

Ἄλλ' εἰς τοιαύτην πολιτείαν, ὁποῖαν ἔπειτα ἐσπούδασαν νὰ συστήσωσιν οἱ Ἀχαιοὶ (1) τῆς Πελοποννήσου (καὶ αὐτοὶ ματαίως), καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Λύκιοι (2), εἰς τοιαύτην λέγω πολιτείαν ἦτον ἀδύνατον νὰ συμπνεύσωσιν αἱ Ἰωνικαὶ ἀποικίαι, κυβερνώμεναι, ὡς ἐκυβερνῶντο τότε ὀλιγαρχικῶς, καὶ τινὲς ἐξ αὐτῶν τυραννικῶς. Ἰδαμεν (3), ὁποῖος ἦτον ὁ τύραννος τῆς Μίλητου Θρασύβουλος· αἱ λοιπαὶ ἐκυβερνῶντο, ἢ ἀπὸ ἓνα ὁμοιον τοῦ Θρασυβούλου δεσπότην, ἢ ἀπὸ ὀλίγους τινάς, ὄντας ἢ ἐπαγγελλομένους ἀπογόνους τῶν πρώτων οἰκιστῶν.

542-536. Πρώτην ὑπέταξεν ὁ Κῦρος τὴν Μίλητον μὲ συνθήκας νὰ τοῦ πληρόνη φόρον (4)· ἔπειτα μὲ πόλεμον καὶ τὰς λοιπὰς μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, πλὴν τῆς Φωκαίας, τῆς Τέω, καὶ τῶν δύο νήσων, τῆς Χίου καὶ τῆς Σάμου. Αἱ νῆσοι δὲν ἐκινδύνευαν πολὺ, ἐπειδὴ δὲν εἶχαν ἀκόμη ναυτικὸν οἱ Πέρσαι. Οἱ Φωκαεῖς ἐπρόκριναν ν' ἀφήσωσι τὴν πατρίδα παρὰ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Μὴν ὑποφέροντες ὁμῶς νὰ μακρυνθῶσι παραπολὺ ἀπ' αὐτήν, ἐζήτησαν ν' ἀγοράσωσιν ἀπὸ τοὺς Χίους τὰς νήσους Οἰνούσας (5), καὶ ἀποτυχόντες ἔπλευσαν εἰς τὴν Κόρσικαν, ὅπου πρὸ ἐτῶν εἴκοσι εἶχαν σείλειν ἀποικίαν, καὶ εἰς τὴν ἔτι ἀρχαιότερα συνοικισθεῖσαν ἀπ' αὐτοὺς Μασσαλίαν. Οἱ Τήσιοι ἀφῆκαν ὁμοίως τὴν Τέω, καὶ ἀποικίσθησαν εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἔκτισαν τὰ Ἄβδηρα (6).

(1) Ἰδε κατωτέρ. Ἔτ. 280. — (2) Στράβ. XIV, σελ. 664-665. — (3) Ἀνωτέρ. σελ. 82. — (4) Ἡρόδοτ. I, 143. — (5) Ὁ αὐτ. I, 165. — (6) Ἡρόδοτ. I, 168. Περὶ τοὺς αὐτοὺς ἴσως χρόνους, ἢ μικρὸν ἀρχήτερα, ἔσειλαν καὶ οἱ Χῖοι δι' ἄλλας αἰτίας, ἀποικίαν εἰς τὴν ἀνωτέρω (σελ. 16) μνημονευθεῖσαν τῆς Θράκης Ἰσμαρον ἢ Μαρώνειαν, ἣτις ὀλίγον ἀπέχει ἀπὸ τὰ Ἄβδηρα.

Ὅσοι τῶν Ἰώνων ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Πέρσας, ἐσυνάγοντο μ' ὄλον τοῦτο πάλιν εἰς τὸ Πανιώνιον, κατὰ τὰς ἑορτὰς καὶ πανηγύρεις, καὶ δὲν ἔπαυσαν νὰ ὀρέγωνται τῆς ἐλευθερίας τὴν ἀνάκτησιν. Ὁ ἐνδοξότατος αὐτῶν πολίτης, Βίας ὁ Πριηνεὺς, τοὺς ἐσυμβούλευε, ἐπειδὴ δὲν ἤκουσαν τὸν Θαλῆν, ν' ἀφήσωσιν ὅλοι τὴν Ἰωνίαν, καὶ νὰ ἐκπλεύσωσιν εἰς κατοίκισιν τῆς νήσου Σαρδόνος (1). Ἀλλὰ δὲν ἐπίσθησαν οὐδὲ εἰς τοῦ Βιάντος τὴν συμβουλήν. Οἱ Πέρσαι ἐκρατύνοντο πλέον καὶ πλέον, ὥστε νὰ φοβερίζωσι καὶ τὰς νήσους.

Ἐπ.
πρὸ Χρ.

540.

Ἰσως ὁ μέλλων φόβος οὗτος ἔκαμε καὶ τοὺς Χίους νὰ παραδώσωσι τὸν Πακτύην εἰς τοὺς Πέρσας· κ' ἤθελ' εἶσθαι καὶ ἀπολογία των, ἂν δὲν ἦτον ἐνωμένος μὲ τὴν αἰσχροκέρδειαν. Ὁ Πακτύης, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κῦρος ἐμπιστεύθη τοὺς Σησαυροὺς τοῦ Κροίσου, ἐσήκωσεν εἰς ἀποσασίαν τοὺς Λυδοὺς. Διωκόμενος ἀπὸ τοὺς Πέρσας, κατέφυγε πρῶτον εἰς τοὺς Κυμαίους, οἱ ὁποῖοι, μὴ θέλοντες νὰ τὸν παραδώσωσι, τὸν ἔσειλαν εἰς τὴν Μιτυλήνην, ἔπειτα εἰς τὴν Χίον, ὅπου οἱ Χῆοι, ἐπιθυμοῦντες νὰ τὸν σώσωσι, τὸν ἔβαλαν καταρχὰς, διὰ πλειοτέραν ἀσφάλειαν, εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς Πολιούχου, προσάτιδος τῆς νήσου. Ἀλλ' ὅτε οἱ Πέρσαι τὸν ἐζήτησαν, οἱ αὐτοὶ πάλιν τὸν ἔσυραν ἀπὸ τὴν προστασίαν τῆς Θεᾶς, καὶ τὸν ἐπώλησαν, λαμβάνοντες μισθὸν ἀπὸ τοὺς Πέρσας, τὸν Ἄταρνεά, χώραν οὕτως ὠνομασμένην τῆς ξηρᾶς, καταντικρὺ τῆς νήσου Λέσβου (2). Τὸ ἔργον ἦτον ἀσεβές, ὡς τὸ ἔδειξε καὶ ἡ μετάνοια τῶν Χίων· ἐπειδὴ, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, πολὺν ἔπειτα καιρὸν ἀπέβαλλαν ἀπὸ τὰς

(1) Ἡρόδοτ. I, 170. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 25. Ἦτον εἰς τὴν Μυσίαν ὁ Ἄταρνεός. « Ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χῆοι νέμονται, » Ἄταρνεὺς δὲ καλεῖται. » Ἡρόδοτ. VIII, 106.

Συσίας των οί Χίοι όλα τὰ γεννήματα καὶ τοὺς καρποὺς τοῦ Ἄταρνέως (1).

Ὁ Πλούταρχος σπουδάζει νὰ δείξῃ ψεῦδος τὸ περὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ Πακτύου (2), πλέον διὰ τὸ κατὰ τοῦ Ἡροδότου ἄδικον αὐτοῦ μῖσθος, παρὰ διὰ νὰ ἀθώωσῃ τοὺς Χίους. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐπίστευσεν οὐδὲ θέλει πιστεύσειν τὸν Πλούταρχον περὶ τούτου. Ὁ Πausanias, ὅχι ὀλιγώτερον τοῦ Πλουτάρχου ἐπιτήδειος κριτῆς τῆς ἱστορίας, τὸ διηγεῖται ὡς ὁμολογούμενον, καὶ μὲ λακωνισμόν τοιοῦτον, ὅστις δείχνει τὴν ὁποῖαν αἰσθάνετο ἡ ψυχὴ του ἀγανάκτησιν· « Τὸ δὲ χωρίον ἐστὶν ὁ Ἄταρνεὺς ὁ » Χίων μισθός, ὃν παρὰ τοῦ Μήδου λαμβάνουσιν, ἄνδρα ἐκ- » δόντες ἰκέτην Πακτύην τὸν Λυδόν » (3). Ὁ ἐμπορικὸς βίος (καὶ τοιοῦτος ἦτο μάλιστα ὁ βίος τῶν Χίων), βίος ἐντιμος, ἐπειδὴ συνεργεῖ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος, ἐκλιστῶ ὁμως εὐκολώτερα παρὰ κανένα βίον ἄλλον εἰς τὴν αἰσχροκέρδειαν. Μὴ παραξενιζώμεθα λοιπὸν περὶ τῆς ἀδικίας τῶν Χίων, ὅσοι μάλιστα ζῶντες ἐγνωρίσαμεν, ὅτι οἱ Ἄγγλοι ἐπώλησαν τὴν Πάργαν εἰς τοὺς Τούρκους, καὶ προθυμοῦνται τὴν ὥραν ταύτην (10 Μαρτ. 1829) νὰ προδώσωσιν καὶ τὴν ταλαίπωρον Χίον καὶ ἄλλας Ἑλληνικὰς νήσους εἰς τὸν αἰμοβόρον τύραννον τῆς Ἑλλάδος.

Οἱ Ἴωνες, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὴν παντελεῆ δουλείαν εἰς τοὺς Πέρσας, συναχθέντες εἰς τὸ Πανιώνιον (4), ἐπεμψαν μὲ κεινὴν βουλὴν πρέσβεις εἰς τὴν Σπάρτην, ζητοῦντες βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους. Τὴν αἰτίαν, διὰ τί δὲν τὴν ἐζήτησαὺ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, ὡς ἄποικοι, ἔπρεπε καὶ νὰ τὴν

(1) Ἡροδότ. I, 153-161. — (2) Πλούταρχ. Περὶ τῆς Ἡροδότ. κακοηθ. § 20. — (3) Πausan. IV, 35. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 31-32.

ἐλπίζωσι πλειότερον, μᾶς δίδει νὰ τὴν καταλάβωμεν ὁ Ἡρόδοτος. Πρὸ τῆς καταστροφῆς τοῦ Κροίσου, οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχαν συμφωνήσῃν φιλίαν καὶ συμμαχίαν μ' αὐτόν (1)· ἀκόλουθον ἦτο λοιπὸν νὰ μισῶσι τοὺς νικητὰς τοῦ Κροίσου Πέρσας.

^{Ἔτ.}
πρὸ Σρ.

Πρόσθετες καὶ δευτέραν αἰτίαν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔχοντες τότε τὰς πλειότερας τῆς Πελοποννήσου πόλεις εἰς τὴν ἐξουσίαν των, εἶχαν καὶ ἀφορμὰς πλειότερας δυνάμεως καὶ πολιτικῆς ἀσφαλείας, ὅπότε' ἐξεναντίας οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν κατ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν εἰς ταραχὰς, διὰ τὴν τυραννίαν τοῦ Πεισιστράτου καὶ τῶν υἱῶν του.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄμωσ δὲν ἔπεμψαν τὴν ζητουμένην βοήθειαν, ἀλλ' ἠρέεσθησαν νὰ προσάξωσι διὰ πρέσβεως τὸν Κύρον νὰ μὴ βλάβῃ κάμμίαν πόλιν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, διότι δὲν ἤθελαν τὸ ὑποφέρειν (2). Ὅθεν οἱ Ἴωνες ὑπέφεραν τὴν τύχην των, ποτὲ μὲν πληρόνουντες τὰ προστάγματα τῶν Περσῶν, ποτὲ δὲ καταφρονοῦντες, καὶ μάλιστα αἱ νῆσοι, ὡς ἦσαν ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος. Ἐχουσαι καὶ αἱ δύο ναυτικὸν, ὀλιγώτερον εἶχαν νὰ φοβῶνται τοὺς ἀπείρους ἀκόμη τῆς Θαλάσσης Πέρσας (3).

Μ' ὅλον τοῦτο, καὶ οἱ τῆς ξηρᾶς καὶ οἱ κάτοικοι τῶν νήσων Ἴωνες, προβλέποντες, ὅτι ἢ εἰς τοὺς Πέρσας ὑπόκλισις ἔμελλε νὰ καταντήσῃ εἰς παντελῆ δουλείαν, ἐφρόντιζαν ν' αὐξάνωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ μάλιστα τὰς ναυτικὰς, ὡς εὐκολωτέρας νὰ κρυφθῶσιν ἀπὸ τῶν Περσῶν τὴν ἔρευναν, καὶ χρησιμωτέρας εἰς καιρὸν κινδύνου. Καὶ εἰς τοῦτο ἠσχολήθησαν ἐξαιρέτως οἱ Χῖοι, ὡς θέλει τὸ δεῖξεν ἡ ἀκολουθία τῆς ἱστορίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ἐβασίλευσεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Καμ-

529.

(1) Ἡρόδοτ. I, 69. — (2) « Γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σινα-
» μωρίειν, ὡς αὐτῶν οὐ περισομένων. » Ἡρόδοτ. I, 152. — (3)
Ὁ αὐτ. I, 143.

^{Ἔτ.}
^{πρὸ Χρ.}
 521.

βύσης ἑπτὰ καὶ ἡμισυ ἔτη. Ὁ διαδεχθεὶς τοῦτον Δαρεῖος ἐδιαίρεσε τὴν Περσικὴν βασιλείαν, εἰς εἴκοσι νομούς (préfectures) ἢ Σατραπείας, διὰ τὴν λαμβάνη ἀπὸ καθεμίαν τοὺς διαταγμένους φόρους. Ἐκ τούτων ἦτον ὁ ὀνομασθεὶς Ἴωνικός νομός, ἃν καὶ περιεῖχε καὶ ἄλλα πολλὰ ἔθνη Ἑλλήνων, ὄχι Ἴωνικά (1).

Ὁ Δαρεῖος, ὡς ἔμπειρος τῆς δεσποτικῆς τέχνης, κατέστησε, παρὰ τὸν Σατράπην τοῦ Ἴωνικοῦ νομοῦ, εἰς καθεμίαν Ἑλληνικὴν πόλιν διοικητὴν, ἢ τὸν πρότερον δυναστεύοντα Ἕλληνα, ἢ ἄλλον ὁμοίον του τινά, κατὰ τοὺς ὁποίους εἶχεν εἰς τοὺς χρόνους μας ὁ Σουλτάνος Γραικοὺς Κοντσαμπάσιδας, ἀλλὰ πολὺ τῶν Κοντσαμπασίδων ἰσχυρότερον δεσποτίσκον· τὸσον ἰσχυρόν, ὥστε νὰ τὸν ἐπαγρυπνῆ καὶ νὰ τὸν φυλάσσεται καὶ αὐτὸς ὁ μέγας δεσπότης. Αὐτοὶ (οἱ πλειότεροι κἀν) ἦσαν, ἢ δισχυρίζοντο νὰ ἦναι, ἀπόγονοι τῶν πρώτων ἀρχηγῶν τῆς Ἴωνικῆς ἀποικίας Ἑλλήνων, τοῦτο διαφέροντες ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ὅτι ἔκδοτοι εἰς τὴν τρυφήν, κατὰ μίμησιν τῶν Περσῶν, ἦσαν ὁμῶς ὀξυνούστεροι καὶ πολὺ πλέον πολιτισμένοι παρ' ἐκείνους. Ἐτυράννευε τότε τὴν Χίον ὁ Στράτις (2), καὶ τὴν Μίλητον ὁ Ἰσιαῖος, τὸν ὁποῖον ἔπειτα ὁ Δαρεῖος ἀπατήσας ἐκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα, ὡς μέλλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον.

Ὁ Δαρεῖος, μὴν ἀρκούμενος νὰ δεσπόζη τοὺς Ἀσιανούς Ἕλληνας ἐβουλήθη νὰ κυριεύσῃ καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα, παρακινούμενος μάλιστα εἰς τοῦτο ἀπὸ τὴν γυναῖκά του Ἄτσαν, ἣτις ἐπεθύμει (ὡς ἔλεγε) νὰ ὑπηρετῆται καὶ ἀπὸ Ἀττικὰς καὶ Πελοποννησιακὰς δούλας (3). Ἐνα μόνον δούλον ἀρκεῖ νὰ δεσπόζη τις, διὰ τὴν ὀρεχθῆ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐλαυ τὴν δεσποτείαν.

(1) Ἡρόδοτ. III, 90 καὶ 127. — (2) Ὁ αὐτ. IV, 138. —
 (3) Ὁ αὐτ. III, 134.

Πρὸ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁμῶς ἐκστρατείας, ἐστράτευσεν εἰς τοὺς Σκύθας· ἡ ναυτικὴ του δύναμις ἦτον ὅλη ἀπὸ τοὺς Ἴωνας (1) καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀσιανοὺς Ἕλληνας. Ἐστράτευσαν ἀκολούθως καὶ οἱ Χίῳι, ὡς πλέον δυνατοὶ καὶ πλέον ἔμπειροι τῆς Θαλάσσης, καθὼς πρὸ τῆς παρουσίας Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως οἱ Ψύριοι καὶ οἱ Ὑδρεάται ἠναγκάζοντο νὰ ὑπουργῶσι τὸν Σουλτάνου διὰ τὰς μετακομιδὰς, ἐμβαίνοντες πολλάκις καὶ εἰς αὐτὰ του τὰ πολεμικὰ πλοῖα, ὡς διδάσκαλοι τῶν Τούρκων εἰς τὴν ναυτιλίαν.

¹Ετ.
πρὸ Χρ.
508.

Ἄλλ' ἡ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατεία ἔλαβε τοιοῦτον τέλος, ὥστ' ἤθελ' ἀπολεσθῆν καὶ αὐτὸς ὁ Δαρεῖος, καὶ ἐλευθερωθῆν ὅλον τὸ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του μέρος τῶν Ἑλλήνων, ἐὰν ἔκοπταν τὴν γέφυραν τοῦ Ἰσρου οἱ ταχθέντες νὰ τὴν φυλάσσωσιν Ἴωνες. Τοῦτο τοὺς ἐσυμβούλευσαν οἱ Σκύθαι, καὶ περὶ τούτου νὰ σκεφθῶσι συνηθροίσθησαν οἱ στρατηγοὶ καὶ τύραννοι τῶν δουλωμένων εἰς τοὺς Πέρσας Ἑλληνικῶν πόλεων. Μόνος ὁ Μιλτιάδης, ὅσως ἔμελλε μετ' ὀλίγα ἔτη νὰ δοξάσῃ τοὺς Ἕλληνας ὅλους εἰς τὸν Μαραθῶνα, τύραννος τότε τῆς Ἑλλησποντικῆς Χερσονήσου, εἶπε γνώμην, νὰ κόψωσι τὴν γέφυραν, καὶ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἰωνίαν· οἱ λοιποὶ, καὶ μάλιστα οἱ τύραννοι τῶν Ἰώνων, ὁ Στράττις τῆς Χίου, ὁ Αἰάκης τῆς Σάμου, καὶ ὁ Λαοδάμας τῆς Φωκαίας, συνεψήφισαν τὴν γνώμην τοῦ Ἰσιαίου, τυράννου τῆς Μιλήτου (2). Οὗτος τοὺς ἐσυμβούλευε λέγων, ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ Δαρείου ἦτον ἰδίᾳ των καταστροφὴ, καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν Ἰώνων ἔμελλε νὰ βλάβῃ πολὺ τῆς Ἰωνίας τοὺς τυράννους· « Νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει » πόλιος· τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος κατααιρεθείσης, οὔτε αὐτὸς » Μιλησίων οἷός τε ἔσσεσθαι ἄρχειν, οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδα-

(1) Ἡρόδοτ. IV, 89 καὶ 97. — (2) Ὁ αὐτ. IV, 138.

» μῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἐκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι
 » μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι (1). » Εἰς ἓνα λόγον τοὺς ἐσυμβού-
 λευεν ὅ,τι ἐξέφρασεν εἰς ἓνα σίχον ὁ Γάλλος Ἀνακρέων,

Nous serons serfs, pour demeurer tyrans,

συμβουλήν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν καὶ ἀκολουθοῦν πάντοτε οἱ
 ὀλιγαρχικοί. Καὶ οὗτοι μὲν, ἀντὶ νὰ ἐντρέπωνται τὴν τοιαύτην
 Λιπαρὰν καὶ μεγάλην δουλείαν (2), τὴν κρίνουν ἄκραν
 εὐδαιμονίαν· ἡ δὲ τῶν φρονίμων καὶ δικαίων ἀνδρῶν περὶ αὐτῶν
 κρίσις, εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ κριθεῖσα, ἀπὸ τοὺς Σκύθας τότε ὅτε
 ἔμαθαν, ὅτι οἱ Ἴωνες δὲν ἔκοψαν τὴν γέφυραν, « Ὡς δούλων
 » Ἴώνων τὸν λόγον ποιούμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά
 » φασὶ εἶναι, καὶ ἄδρησα μάλισα (3).

Ἐχρεώσκει λοιπὸν ὁ Δαρεῖος τὴν σωτηρίαν του εἰς τὴν συμ-
 βουλήν τοῦ Ἰσικαίου, κ' ἐφάνη εὐγνώμων εἰς τὸν εὐεργέτην,
 κατὰ τὴν εὐγνωμοσύνην ὅμως τῶν τυράννων. Ἀφοῦ τὸν ὕψωσε
 πολὺ, ὑποπτευόμενος αὐτὸν ὡς φιλοπράγμονα (intrigant),
 τὸν ἐπροσκάλεσεν εἰς τὰ Σοῦσα, νὰ τὸν ἔχη (ἔλεγε) σύμβουλον
 καὶ ὁμοτράπεζον ὡς ἄνδρα συνετὸν καὶ φίλον (4). Καὶ ὁ ὀξύρους
 Ἕλληνα ἐπαγιδεύθη ἀπὸ τὸν βάρβαρον δεσπότην, ὅστις τὸν ἐκάλει
 μὲ σκοπὸν νὰ μὴ τὸν συγχωρήσῃ πλέον νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν
 Ἰωνίαν.

Εἰς τόπον τοῦ Ἰσικαίου ἔμεινεν εἰς τὴν Μίλητον τύραννος ὁ
 ἐξάδελφος καὶ γαμβρὸς αὐτοῦ Ἀρισαγόρας. Οὗτος καταρχὰς

(1) Ἡρόδοτος. IV, 137. — (2) Ἀρρίαν. Διατρ. Ἐπικτ. IV, α, 40, 55, σελ. 237-239. — (3) Ἡρόδοτος. IV, 142. — (4)
 « Ἄνθρωπος φίλος, συνετός τε καὶ εὖνους... ἐπόμενός μοι εἰς Σοῦσα,
 » ἔχε τάπερ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἔων καὶ σύμβουλος »
 Ἡρόδοτος. V, 24.

ἐδείχθη πιστός εἰς τοὺς Πέρσας, ὥστε καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ νὰ στείλωσι στόλον κατὰ τῆς νήσου Νάξου, ταρασσομένης τότε ἀπὸ σάσεις, καὶ δίδων εἰς αὐτοὺς ἐλπίδας, ν' ἀποκτήσωσι μετὰ τὴν Νάξον καὶ τὰς λοιπὰς Κυκλάδας, καὶ αὐτὴν τὴν Εὐβοίαν, καὶ συνεξέπλευσε μὲ τὸν Μεγαβάτην, ναύαρχον τῶν Περσῶν, εἰς τὰ Καύκασα (1) λιμένα τῆς Χίου, κ' ἐκεῖθεν εἰς τὴν Νάξον. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ κινήθεις ἀπὸ διαφορὰν πρὸς τὸν Μεγαβάτην, ἔγινε πάλιν αὐτὸς αἴτιος ν' ἀποτύχῃ τὸ ποθούμενον ἢ ἐκστρατεία, γνωστοποιήσας κρυφίως εἰς τοὺς Ναξίους τὴν ἐπιβουλὴν. Φοβηθεῖς μετὰ ταῦτα τὴν ὄργην τοῦ Δαρείου, ὄχι μόνον ἀπεσάτησε προφανῶς, ἀλλ' ἐκίνησε καὶ ὅλην τὴν Ἰωνίαν εἰς ἀπόσασιν, μὲ πρόφασιν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἴωνας, τὸ δὲ ἀληθές, νὰ κατασθῇ αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Μιλήτου (2), καὶ καθεξῆς ὅλων τῶν Ἀσιανῶν Ἑλλήνων, ἀνεξάρτητος. Ἀπὸ τοὺς τυράννους τῶν ἄλλων ἀποικιῶν, ἄλλους ἠπάτησε κ' ἔσυρεν εἰς συμμαχίαν, καὶ ἄλλους ἔκαμε νὰ διωχθῶσιν ἢ καὶ νὰ φονευθῶσιν ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, εἰς τοὺς ὁποίους ὅλους ὑπέσχετο ἐλευθερίαν καὶ ἰσονομίαν. Ὅλα ταῦτα ἐγίνοντο μὲ συμβουλὰς τοῦ πενθεροῦ τοῦ Ἰσριαίου, πεμπομένης κρυφίως ἀπὸ τὰ Σοῦσα. Μόνος ὁ ἰσορικός Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος ἐσυμβούλευε τοὺς συμπολίτας του νὰ μένωσιν ἡσυχοί, φοβούμενος τὴν μεγάλην δύναμιν τῶν Περσῶν (3), καὶ προκρίνων ἴσως νὰ δεσπόζεται ἢ πατρίς του ἀπὸ δεσπότην μωρὸν, ἀλλὰ μακρυσμένον κὰν ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν, παρὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ ὑποφέρῃ παρόντας πανουργοτέρους ὁμογενεῖς δεσπότης.

Δὲν ἀμέλησεν ὁ Ἄρισταγόρας νὰ ὑπάγῃ καὶ εἰς τὴν Σπάρτην, νὰ ζητήσῃ βοήθειαν· κ' ἤθελ' ἀπατήσῃ τὸν τότε βασιλεύοντα

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 12. — (2) Ἡρόδοτ. V, 30, 35-38. —
 (3) Ο' αὐτ. V, 36, VI, 75.

Κλεομένην, ἄνθρωπον ἀνόητον, μὲ πολλῶν ἀργυρίων ὑπόσχεσιν, ἂν τὸ ἐνναετὲς κοράσιον τοῦ Κλεομένου, ἢ Γοργῶ, εὐρισκομένη παροῦσα, καὶ βλέπουσα τὸν πατέρα της εἰς κίνδυνον ἀπάτης, δὲν ἐφώναζε, Πάτερ, νὰ σὲ φθείρῃ μέλλει ὁ ξένος, ἂν δὲν τον ἀποφύγῃς πάραυτα (1).

Ἀναχωρήσας ἄπρακτος ἀπὸ τὴν Σπάρτην ὁ Ἀρισαγόρας, ὑπῆγεν εἰς τὰς Ἀθήνας, κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅτε ἐλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν τυραννίαν, διώξαντες τοὺς Πεισιπρατίδας οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ κατέπεισε τοὺς μὲν Ἀθηναίους νὰ στείλῃσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν εἴκοσι πλοῖα, τοὺς Ἐρετριέας δὲ τῆς Εὐβοίας, πέντε (2). Εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἔστειλε καὶ εἰς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀρχήτερα μετακομίσειν ὁ Δαρεῖος εἰς τὴν Φρυγίαν Παίονας, καὶ τοὺς ἀπεστάτισεν. Ἀφοῦ οἱ Παῖονες, διωκόμενοι ἀπὸ τοὺς Πέρσας, κατέβησαν εἰς τὴν Θάλασσαν μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, τοὺς ἐπῆραν οἱ Χῖοι εἰς τὰ πλοῖά των, καὶ τοὺς ἔφεραν εἰς τὴν Χίον, ἔπειτα τοὺς ἐπέρασαν εἰς τὴν Λέσβον, ὅθεν ἐσώθησαν εἰς τὴν Παιονίαν (3).

Οἱ Ἴωνες μὲ τοὺς συμμάχους των ἀνέβησαν εἰς τὰς Σάρδεεις, αἱ ὁποῖαι ἐξ αἰτίας των ἐπυρπολήθησαν ὁμοῦ μὲ τὸν ναὸν τῆς ἐπιχωρίου Θεοῦ καὶ προσάτιδος τῶν Σάρδεων, τῆς Κυβήθης (4).

(1) « Πάτερ, διαφθερεῖ σε ὁ ξένος, ἦν μὴ ἀποσᾶς ἴης. » Ἡρόδοτ. V, 42, καὶ 51. Ἄλλο τῆς Γοργῶς ταύτης νόημα, τὸ ὁποῖον φανεροῦναι ἐνταυτῷ καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἀνήλικος κορασίου, καὶ τὴν Ἰωνικὴν τρυφὴν τοῦ Ἀρισαγόρου, εἶναι τὸ ἰσοροούμενον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον. Μίαν τῶν ἡμερῶν, βλέπουσα τὸν Ἀρισαγόραν ὑποδενόμενον τὰ ὑποδήματα ἀπὸ δούλου χειρας, ἔδραμε πρὸς τὸν πατέρα της φωνάζουσα, « Πάτερ, ὁ ξένος χειρας οὐκ ἔχει. » (Πλουτάρχ. τομ. I, σελ. 966, ἔκδ. Wyttenb.). — (2) Ἡρόδοτ. V, 55, 97, 99. — (3) Ὁ αὐτ. V, 98. — (4) Ἡ Κυβήθη εἶν' ἢ αὐτὴ καὶ ἡ ἀνωτέρω (σελ. 29-30) Κυβέλη, γυνὴ τοῦ Κρόνου· οἱ ἱερεῖς της, ὀνομαζόμενοι Κοῦρητες, ἔπρεπε νὰ ἦναι εὐνοῦχοι, ἢ νὰ εὐνοῦχίζωνται

ἔθεν ἔλαβαν ἔπειτα ἀφορμὴν ἀπολογίας οἱ Πέρσαι καίοντες τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος (1).

Ὁ Ἐμπρησμός τῶν Σάρδεων ἐπαρόργισε τὸν Δαρεῖον τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ πολεμήσῃ κατακράτος τοὺς Ἴωνας· καὶ ὁ πρῶτος οὗτος πόλεμος ἔδειξε καὶ τὸν πλοῦτον καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας λαμπροὺς, ἀλλὰ δυσυχεῖς, ἀγῶνας τῶν Χίων.

Οἱ Ἴωνες, βλέποντες τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον ἐσυναθροίσθησαν εἰς τὸ Πανιώνιον, καὶ μὲ κοινὴν βουλὴν ἐψήφισαν νὰ ἐνώσωσι καὶ τὰς πεζικὰς καὶ τὰς ναυτικὰς τῶν δυνάμεις εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγα ἔτη ἔμελλε νὰ διαδεχθῇ ὁ Μαραθῶνιος πόλεμος.

Ἴδου ποῖαι καὶ πόσαι ἦσαν τῶν Ἴωνικῶν ἀποικιῶν αἱ ναυτικαὶ δυνάμεις, κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ Ἡροδότου (2).

Οἱ Χῖοι ἔδωκαν τριήρεις.	100,
οἱ Μιλήσιοι.	80,
οἱ Σάμιοι.	60,
οἱ Τήϊοι.	17,
οἱ Πριηνεῖς.	12,
οἱ Ἐρυθραῖοι.	8,
οἱ Μυούσιοι.	3,
οἱ Φωκαεῖς.	3,
	<hr/>
	283.
Ἐλαβαν καὶ βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Λεσβίους. .	70,
	<hr/>
	353.

πρὸ τῆς ἱερατείας τῶν. Εἰγνώσθη ἐσχάτως, ὅτι τὰ γενέθλια τῆς εἶναι ἀπὸ τὴν Ἰνδίαν, ὅπου ἡ θεὰ Πρακρίτη, ἔχει ὅλα τὰ σύμβολα τῆς Κυβέλης· καὶ τὸ πλεον ἀξιοσημείωτον, ὅτι καὶ τὸ Κοῦρτα εἰς τὴν ὀνομαζομένην Σανσκρήτην γλῶσσαν σημαίνει Εὐνοῦχον. Ἴδε *Bibliothec. classic.* London, 1828, λέξ. Cybele.

(1) Ἡρόδοτ. V, 100-102. — (2) Ὁ αὐτ. VI, 8.

Ἐσυνείσφερε λοιπὸν εἰς τὴν ναυτικὴν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων δύναμιν μόνη ἡ Χίος ὑπὲρ τὸ ἓν τρίτον.

Μὲ τοὺς Πέρσας δὲ συνεστράτευαν, ἐπιστρέψαντες, καὶ οἱ διωχθέντες ἀπὸ τὸν Ἀρισαγόραν (1) τύραννοι τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν. Τούτους ἔβαλαν, πρὶν ἀρχίσωσι τὸν πόλεμον, οἱ Πέρσαι μεσίτας πρὸς τοὺς στρατηγοὺς καὶ ναυάρχους τῶν Ἰώνων, ὑποσχόμενοι νὰ τοὺς συγχωρήσῃ τὴν ἀποσασίαν ὁ Δαρεῖος, καὶ νὰ τοὺς ἀφήσῃ εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἃν ὑποταχθῶσι χωρὶς πόλεμον· καὶ οἱ μεσίται ἔπραξαν μὲ μεγάλην προθυμίαν τὴν προδοτικὴν ταύτην μεσιτείαν, μὲ ἐλπίδα νὰ ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν ἐξουσίαν ὁ καθεὶς εἰς τὴν πατρίδα του. Οἱ Ἴωνες συνειθισμένοι πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἀσιανὴν τρυφήν, βαρημένοι καὶ ἀπὸ μόνην τὴν παρασκευὴν τοῦ πολέμου, ἀπατημένοι ἀπὸ τὴν μεσιτείαν, ἢ καὶ φοβούμενοι τὰ ἐνδεχόμενα δεινότερα κακὰ, ἐδιχονόησαν, ἀπειθήσαν καὶ ἐσκόρπισαν τὰς δυνάμεις των πρὸ τοῦ πολέμου (2).

Πρῶται ἀνεχώρησαν τῶν Σαμίων αἱ τριήρεις, πλὴν ἕνδεκα, τῶν ὁποίων οἱ ναύαρχοι δὲν ἠθέλησαν νὰ προδώσωσι τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν. Μετὰ τοὺς Σαμίους ἔφυγαν αἱ ἑβδομήκοντα τριήρεις τῶν Λεσβίων, καὶ μετὰ τοὺς Λεσβίους ἄλλαι Ἰωνικαὶ πολλαί. Μόνοι οἱ Χῆοι, μὴ θέλοντες (λέγει ὁ Ἡρόδοτος) νὰ μιμηθῶσι τὴν ἀνανδρίαν τῶν λοιπῶν (3), ἔμειναν μὲ τὰ ἑκατὸν αὐτῶν πλοῖα, τῶν ὁποίων καθὲν ἔφερε τεσσαράκοντα πολίτας διαλεκτοὺς Χίους.

Ἄλλὰ τί ἐδύναντο νὰ πράξωσιν οἱ Χῆοι μὲ τὰς ἑκατὸν αὐτῶν τριήρεις, συνωδευμένας μὲ μόλις ἑκατὸν ἄλλας τῶν λοιπῶν

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 91. — (2) Ἡρόδοτ. VI, 9-12. —

(3) « Οὐκ ἐδικαίειν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι. » Ἡρόδοτ. VI, 13-15.

Ἰώνων, ἐναντίον εἰς ἑξακοσίας τῶν Περσῶν ; Ἐπολέμησαν ἀνδρείως, καὶ ἐκυρίευσαν πολλὰ πλοῖα τῶν βαρβάρων, ἀλλ' ἔχασαν αὐτοὶ ἰδιά των πλείοτερα, ἄλλα ἀναγκασθέντες ν' ἀφήσωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἄλλα ῥήξαντες ἐκουσίως εἰς τὰ ξερὰ πρὸς τὴν Μυκάλην. Ὅσοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὰ τελευταῖα τοῦτα, ἐκίνησαν πεζοὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς Χίον διὰ τῆς Ἐφέσου, ὅπου τοὺς ἐπρόσμενον ἄλλη συμφορὰ.

^{Ἔπ.}
πρὸ Χρ.

Ἔτυχε κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας νὰ ἑορτάζωσι τῶν Ἐφεσίων αἱ γυναῖκες τὰ Θεσμοφορία, ἑορτὴν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐσυγχωρεῖτο ἀνδρῶν εἴσοδος. Οἱ σωθέντες ἀπὸ τὴν ναυμαχίαν Χῖοι ἐμβῆκαν τὴν νύκτα εἰς τὴν Ἐφεσον, ὅπου δὲν ἦτον ἀκόμη γνωστὴ ἢ δυσυχία των. Καὶ οἱ Ἐφέσιοι, νομίσαντες αὐτοὺς λησὰς ἐρχομένους νὰ ἀρπάσωσι τὰς γυναῖκας των, συνδραμόντες ὅλοι, κατέκοψαν τοὺς δυσυχεῖς Χίους (1). Δὲν ἤρκει τοῦτο, ἀλλ' ἦλθε μετὰ τὴν ναυμαχίαν καὶ ὁ Ἰσριαῖος (ἐπιστρέψας, ὡς θελομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, ἀπὸ τὴν Περσίαν) καὶ τοὺς ἐπολέμησε διὰ θαλάσσης.

Ὅλων τούτων τῶν ἐπαλλήλων συμφορῶν προεφάνησαν, λέγει ὁ Ἡρόδοτος (μὲ τὴν συνήθη τῶν ἀρχαίων δεισιδαιμονίαν) ἐκ Θεοῦ σημεῖα εἰς τοὺς Χίους μεγάλα τὰ ἐξῆς. Ἀπὸ ἑκατὸν νέους τοὺς ὁποίους ἔσειλαν χορὸν εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Δήλου, δύο μόνοι ἐπέσρεψαν· οἱ λοιποὶ ἐφθάρησαν ἀπὸ λοιμικὴν νόσον. Μικρὸν πρὸ τῆς ναυμαχίας, ἑκατὸν εἴκοσι παιδάρια διδασκόμενα γράμματα, κατεπλάκωσε, πλὴν ἑνὸς, ἡ πτώσις τῆς σέγης τοῦ σχολείου (2).

Μετὰ τὴν ναυμαχίαν, οἱ Πέρσαι ἐπολιόρκησαν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τὴν Μίλητον, τὴν ἐπῆραν καὶ τὴν ἐρήμωσαν ἀπὸ τοὺς κατοίκους, μετοικίσαντες, ὅσους δὲν ἐφόνευσαν, εἰς τὴν

498.

(1) Ἡρόδοτ. VI, 9 καὶ 16. — (2) Ὁ αὐτ. VI, 27.

Ἐρυθράν Θαλάσσαν (1). Εἰς τὴν ἄλωσιν ταύτην δὲν εὐρέθη ὁ Ἄρισταγόρας, διότι, ἀφοῦ ἐτάραξε τὴν Ἰωνίαν, διὰ τὰ ἴδια του συμφέροντα, εἶχε φύγει μὲ πολλοὺς ἄλλους φίλους του τὴν Μίλητον, ἀφήσας ἐπίτροπόν του τὸν Πυθαγόραν, καὶ ὑπῆγε νὰ κτίσῃ νέαν πόλιν καὶ νέον τυραννεῖον (καταφύγιον, ἂν ἀπολεσθῆ ἡ Μίλητος) εἰς τὴν Θράκην, ὅπου ἐφονεύθη πολεμῶν τοὺς Θραῦκας (2). Πιθανὸν ὅτι συνήργησαν μὲ τοὺς Πέρσας εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Μιλήτου καὶ ἐσωτερικοὶ προδόται ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους Μιλήσιοι· ἴσως αὐτὸς ὁ Πυθαγόρας, ἴσως ὁ περιβόητος Κιλλίκων, τοῦ ὁποίου τὸνομα μᾶς ἐφύλαξεν ἡ ἱστορία, χωρὶς ὅμως χρόνου σημειώσιν (3).

Πρὸ τῆς ναυμαχίας εἶχ' ἔλθειν ἀπὸ τὰ Σοῦσα εἰς τὰς Σάρδεις καὶ ὁ πενθερὸς τοῦ Ἄρισταγόρου Ἰστιαῖος, ἀπατήσας τὸν Δαρεῖον μὲ ὑπόσχεσιν νὰ ἡσυχάσῃ τὰς ταραχὰς τῆς Ἰωνίας. Ἀπὸ τὰς Σάρδεις ἐπέρασεν εἰς τὴν Χίον, ὅπου οἱ Χῖοι τὸν ἐδέσμευσαν ὡς φίλον τοῦ Δαρείου, ἔπειτα τὸν ἔλυσαν, ἀφοῦ τοὺς ἐπληροφόρησε τὸ ἐναντίον, καὶ τὸν ἐπέρασαν εἰς τὴν Μίλητον. Μὴ συγχωρούμενος ἀπὸ τοὺς Μιλησίους νὰ μείνῃ ἐκεῖ, ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Χίον, καὶ ἐξήτει πλοῖα ἀπὸ τοὺς Χίους. Ἀποτυχῶν καὶ τούτου, διέβη εἰς τὴν Μιτυλήνην, ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Μιτυληναίους πλοῖα· ἐπέρασε πρῶτον εἰς τὸ Βυζάντιον (4), ἔπειτα πάλιν εἰς τὴν Χίον, ὅπου μὴ θέλοντας νὰ τὸν δεχθῶσιν ἐπολέμησε τοὺς Χίους εἰς τὰ λεγόμενα Κοῖλα τῆς Χίου (5) μὲ τόσον μεγάλην αὐτῶν φθοράν, ὅσον ἦσαν ἐξασθετισμένοι ἀπὸ

(1) Ἡρόδοτος. VI, 18-20. — (2) Ὁ αὐτ. V, 124.-126. Θουκυδίδ. IV, 102. — (3) « Κιλλίκων (λέγει ὁ Ἡσύχιος), προδότης οὕτως » ἐπωνόμαζετο, Ἀχαιοὺς μὲν τὸνομα, Κιλλίκων δὲ ἐπικαλούμενος, » ὃς Μίλητον προέδωκε τοῖς βασιλέωσι στρατηγοῖς. » — (4) Ἡρόδοτος. V, 106-109, VI, 1-5. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 12-13.

τὴν πρὸ μικροῦ κατὰ Περσῶν ναυμαχίαν (1). Ἀπὸ τὴν Χίου ἐπλευσεν εἰς τὴν Θάσον, νῆσον πλουσιωτάτην (2), καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὴν ὑποτάξῃ, ἐγύρισε πάλιν εἰς τὴν Μιτυλήνην ὅπου μὴν ἔχων ἀρκετὰς τροφὰς διὰ τὸ σράτευμά του, ἐπέρασεν εἰς τὴν καταντικρὺ ξηρὰν, νὰ θείσῃ τὰ σιτάρια τοῦ Ἄταρ-νέως (3), καὶ τῶν περιπολίων, ὅσων ἐκρατοῦσαν ἀκόμη οἱ Χῖοι. Ἐκεῖ πολεμηθεὶς ἀπὸ τὸν Ἄρπαγον, στρατηγὸν τοῦ Δαρείου, ἀφοῦ ἔχασε μέγα μέρος τῶν ἰδίων, ἐπιάσθη καὶ αὐτὸς ζῶν καὶ ἀπεκεφαλίσθη. Ἡ κεφαλὴ του, ταριχευμένη, ἐσάλῃ εἰς τὸν Δαρεῖον (ἀπαράλλακτα, ὡς πέμπουν σήμερον εἰς τὸν Σουλτάνον τὰς κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν οἱ σατράπαι), τὴν ὁποίαν ὁμοῦς ὁ Δαρεῖος, λυπηθεὶς τὸν θάνατον τοῦ Ἰσικίου, ἐπρόσαξε νὰ θάψωσιν ἐντίμως (4).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
497-

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μιλήτου ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλας πόλεις τῆς ξηρᾶς, καὶ νήσους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο, μετὰ τόσας δυσυχίας, καὶ ἡ Χίος. Εἰς πολλάς νήσους ἐμεταχειρίζοντο τὴν σαγήνευσιν, τρόπον κυριεύσεως τοιοῦτον, ὥστε δέντων ἔφευγε κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς κατοίκους. Ἀπὸ τὴν πάνδημον ταύτην αἰχμαλωσίαν εὐνούχιζαν τὰ ὠραιότερα μεράκια, καὶ τὰ ἐσελλαν ὁμοῦ μὲ τὰ πλέον εὐμορφα κοράσια εἰς τὸν βασιλέα (5). Εἰς τοὺς λοιποὺς, ὅσους ἀφῆκε ζῶντας ἢ βία τοῦ πολέμου, ἢ ἢ προλαβοῦσα ἐκούσιος ὑποταγῇ, ἔταξαν οἱ Πέρσαι φόρους

(1) Ἡρόδοτ. VI, 26-27. — (2) Ὁ αὐτ. VI, 46-47. —
(3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 85-86. — (4) Ἡρόδοτ. VI, 28-30.
— (5) Ὁ αὐτ. αὐτ. 31-32. Σαγήνεύω κυρίως σημαίνει τὸ ὀψα-
ρευῶ μὲ σαγήνην (pêcher à la Seine), καὶ μεταφορικῶς τὸ Tra-
quer τῶν Γάλλων, γινόμενον οὕτως. Ἐξέναν μακρὸν χορὸν ἀνθρώπων,
κρατουμένων ἀπὸ τὰς χεῖρας ὀλόγυρα, εἰς τρόπον ὡς τίποτε ἀπὸ τὰ
εὕρισκόμενα ἐντὸς τοῦ γύρου, ἄνθρωπος ἢ θηρίον, δὲν ἐδύνατο νὰ
ἀποφύγῃ.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
495.

ώρισμένους καὶ διοικητὰς φορολόγους, καὶ ἡσύχασαν τὸ φαινόμενον τοὺς Ἴωνας.

Ἐδῶ ὁ ἀπλοῦς Ἡρόδοτος ἰσορεῖ πρᾶγμα ἀληθῶς παράξενον, ἂν ἦτον, ὡς τὸ ἔκρινε, τοιοῦτον. Ἄφου (λέγει) ἔλαβε τέλος ὁ Ἴωνικὸς πόλεμος, ἔξειλεν ὁ Δαρεῖος στρατηγὸν αὐτοκράτορα τὸν Μαρδόνιον μὲ δυνάμεις πεζικὰς καὶ ναυτικὰς μεγάλας, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, εἰς καταστροφὴν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Ἐρετριέων (ἀπὸ τοὺς ὁποίους βοηθούμενοι οἱ Ἴωνες ἀπεσάτησαν τὸ πρῶτον, καὶ ἔκαυσαν καὶ τὰς Σάρδεϊς), τὸ δὲ ἀληθές, νὰ ὑποτάξῃ ὅσας πόλεις Ἑλληνικὰς καὶ βαρβάρους ἐδύνατο. Ὁ Μαρδόνιος, διαβαίνων τὴν Ἰωνίαν, κατήργησε τοὺς τυράννους ὅλους τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, κ' ἔδωκ' εἰς αὐτάς δημοκρατικὴν πολιτείαν. Τοῦτο ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει ὁ καλὸς Ἡρόδοτος· « Μέγιστον θαῦμα ἐρέω... τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων » καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίσα ἐς » τὰς πόλιας » (1).

Μόνη θαυμασμοῦ ἀξία ἤθελ' εἶσθαι τοῦ Δαρείου ἢ τοῦ στρατηγοῦ Μαρδονίου ἢ πανουργία, ἂν δὲν ἦτο κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς δεσπότας, νὰ προσράπτωσι δηλαδὴ τῆς ἀλώπεκος, ὅπου θὲν ἀρκεῖ τοῦ Λέοντος τὸ δέρμα. Εἰς τὸν Μαρδόνιον, ἔτοιμον νὰ περάσῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, δὲν ἐσύμφερε κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀφήσῃ ὅπισθὲν του ἀπαρηγορήτους τοὺς Ἴωνας, νεωσὶ δουλωμένους, καὶ ἐρεθισμένους, δι' ὅσα ἔπαθαν κακὰ, εἰς τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκδίκησιν· εἰς τὴν ὁποίαν πιθανὸν ὅτι ἤθελαν τοὺς διεγείρειν πάλιν καὶ βοηθήσειν αὐτοῖ των οἱ τύραννοι· ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ κτίσαι καὶ πατέρες των Ἀθηναῖοι· ἔδειξαν οὗτοι τόσην λύπην, ὅτε ἶδαν εἰς τὸ θέατρον δραματισμένην τὴν ἄλωσιν τῆς Μιλήτου ἀπὸ τὸν τραγωδὸν Φρύνιχον, ὥστε νὰ τὸν ζημιώσωσι χιλίας

(1) Ἡρόδοτ. VI, 43.

δραχμάς, με προσαγῆν νὰ μὴ τὴν δραματίση καὶ δεύτερον (1).

Πρόσθετες, ὅτι ἂν ἦτον εἰλικρινῆς ἢ συγχωρημένη ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον δημοκρατία, οἱ Ἴωνες δὲν ἤθελαν ἀργήσειν νὰ κατασθῶσι φοβεροὶ εἰς τοὺς Πέρσας. Τοῦτο ἔχει ἴδιον ἢ ἐλευθερία καλὸν, ὅτι ὄχι μόνον εἶναι πολύκαρπος, ὡς τὸ παρατήρησε καὶ αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος (2), ἀλλὰ καὶ ταχύκαρπος, ὡς τὸ ἔδειξεν εἰς τοὺς χρόνους μας τῶν Ἀγγλαμερικανῶν ἢ πολιτεία. ἘΤί ἔκαμε λοιπὸν ὁ πονηρὸς Μαρδόνιος; Κατέλυσε τοὺς παλαιούς τῶν Ἰόνων Προστώτας ἢ Τυράννους, πλέον μισητούς εἰς τοὺς Πέρσας, ὡς αἰτίους τῆς ἀποσασίας, παρὰ εἰς αὐτούς τοὺς Ἴωνας, κ' ἔβαλεν εἰς τόπον αὐτῶν ἄλλους, ὅσους ἐγνώριζεν ἐπιτηδείους ὑποκριτὰς νὰ παίξωσι τὸ δράμα τῆς ἐλευθερίας (3), ἕως νὰ λάβῃ καιρὸν αὐτὸς νὰ κατορθώσῃ ὅσα ἐμελέτα εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐπειτα, οὐδὲ φαίνεται ἀληθές, ὅτι κατήργησεν ὅλους τοὺς τυράννους, ἐπειδὴ ἀφῆκεν ἀκόμη τὸν Στράτιον εἰς τὴν Χίον, καὶ τὸν Αἰάκην εἰς τὴν Σάμον (4).

Δυσσαρεστούμενος ὁ Δαρεῖος εἰς τὴν στρατηγίαν τοῦ Μαρδονίου, διὰ δυστυχήματα τινὰ τῆς ἐκστρατείας εἰς τὴν ξηρὰν καὶ

(1) Ἡρόδοτος. VI, 21. — (2) « Δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἐν μόνον ἀλλὰ » πανταχῇ ἢ ἰσηγορίῃ ὡς ἔστι χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι, » τυραννεύομενοι μὲν, οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεύντων ἔσαν τὰ » πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων, μακρῷ πρώτοι » ἐγένοντο· δηλοῖ ὧν ταῦτα ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελόκακιστον, ὡς » δεσπότη ἐργαζόμενοι· ἐλευθερωθέντων δὲ, αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προθύμειτο κατεργάζεσθαι. » Ὁ αὐτ. V, 78. — (3) Καὶ ἀφοῦ ἐμονάρχησεν ὁ Ναπολέων, ἀφῆκε διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη τὸνομα τῆς Πολιτείας (République) ἐπιγραμμένον εἰς τὰ νομίσματα, εἰς τὰς δημοσίους οἰκοδομὰς, καὶ εἰς τὰ συμβόλαια. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 89, καὶ κατωτέρ. σελ. 102.

^{Ετ.}
πρὸ Χρ.
492.

εἰς τὴν Θάλασαν, ἔσειλεν εἰς τόπον αὐτοῦ νέους ἄλλους στρατηγούς, τὸν Δᾶτιν καὶ τὸν Ἀρταφέρην, παραγγέλλων πάλιν τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηῶν, καὶ τῆς Ἐρετρίας εἰς τὴν Εὐβοίαν (1).

490.

489.

Ἄφοῦ οὗτοι ἠχμαλώτισαν τὴν Ἐρετρίαν καὶ τὴν Κάρυσον, καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Νάξον, ἀπέβησαν καὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ἐπολέμησαν τὸν αἰμίμησον ἐκεῖνον πόλεμον, τόσοσιν αἰσχροτέρον εἰς τοὺς βαρβάρους ὅσον ἐχρημάτισ' ἐνδοξότερος διὰ τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι πρὸς τόσας μυριάδας βαρβάρων, δὲν εἶχαν συμμάχους παρὰ μόνους τοὺς Πλαταιεῖς. Αἱ Ἴωνικαὶ ἀποικίαι, καὶ ἐξαιρέτως οἱ Χῖοι, οἱ μὲ ἐκάτον πλοῖα ναυμαχῆσαντες πρὸ ὀλίγων ἐτῶν πρὸς τοὺς Πέρσας, ἦσαν τότε δουλωμένοι, καὶ ἀντὶ νὰ δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν ἰδίων προγόνων ἠναγκάζοντο ἢ νὰ μένωσιν ἡσυχοί; ἢ νὰ ἐνώσωσιν ὅσον εἶχαν ἀκόμη ναυτικόν, μὲ τὰς ναυτικὰς μεγάλας τῶν Περσῶν δυνάμεις, ὡς ἠναγκάσθησαν ἔπειτα νὰ πράξωσι καὶ αὐτοί, καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν Ἑλλήνων ἀποικίαι, ὅτε ἦλθ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ξέρξης (2). Τῶν Λακεδαιμονίων ἡ βοήθεια, δισχίλιοι στρατιῶται, δὲν ἔφθασεν εἰς τὸν Μαραθῶνα, πλὴν μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πολέμου, καὶ ἀφοῦ οἱ περισωθέντες βάρβαροι ἔφυγαν μὲ τὰ πλοῖά των (3).

Μόλις ὁ Δαρεῖος ἤκουσε τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην καταστροφὴν καὶ ἀνεκομβώθη εἰς ἐτοιμασίας ἀγώνων μεγαλητέρων κατὰ τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' ὁ Θάνατος ἔφθασε νὰ κόψῃ καὶ τὰς ἐτοιμασίας καὶ τὰς βουλὰς του (4).

485.

Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν υἱὸς του, Ξέρξης, δὲν εἶχε πολλὴν ὄρεξιν νὰ κινήσῃ νέον πόλεμον· τὸν ἔπεισαν ὁμῶς νὰ πολεμήσῃ τοὺς

(1) Ἡρόδοτ. VI, 45 καὶ 94. — (2) Ὁ αὐτ. VII, 90-96.
— (3) Ὁ αὐτ. VI, 106, 108, 115. — (4) Ἡρόδοτ. VII, 4.

Ἕλληνας ἐξ ἐνὸς μέρους ὁ Μαρδόνιος, διότι ἐπεθύμει νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν στρατηγὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, δύο γένη ἐπίσημα, τῶν Πεισιπρατιδῶν τῆς Ἀττικῆς, καὶ τῶν Ἀλευαδῶν (1) τῆς Θεσσαλίας, οἱ μὲν Πεισιπρατίδαι, ἐκδικούμενοι κατὰ τῆς πατρίδος τὴν ἐξώσιν τοῦ Πεισιπρατοῦ, οἱ δὲ Ἀλευάδαι (ἀπόγονοι καὶ αὐτοὶ τυράννων), προκρίνοντας νὰ προδώσωσι τὴν πατρίδα εἰς τὸν βάρβαρον (2), ὡς τὴν ἐπρόδοσαν μετέπειτα καὶ εἰς τὸν Μακεδόνα Φίλιππον (3), παρὰ νὰ ἰσονομῶσι μὲ τοὺς Θεσσαλοὺς. Οὐδ' οἱ Ἀλκμαιωνίδαι, ἄλλο γένος ἐπίσημον τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς ἐναντίας τῶν Πεισιπρατιδῶν φατρίας, ἔμειναν ἀνύποπτοι προδοσίας, ἂν καὶ ὁ Ἡρόδοτος σπουδαίῃ νὰ τοὺς ἀθώωσῃ (4). Ὅστις ἀναγινώσκῃ προσεκτικῶς τὴν Ἱστορίαν, καὶ παραβάλλῃ τὰ προγενόμενα μὲ τὰ σήμερον γινόμενα εἰς τὴν Εὐρώπην, θέλει συμπεράνειν καὶ πισεύσειν ὡς ἀξίωμα ἀναντίρρητον τοῦτο, ὅτι οὐδεμία τάξις πολιτῶν κλίνει τόσον εἰς πατρίδος προδοσίαν (ἤγουν εἰς τὴν αἰσχροτάτην ὄλων τῶν ἠθικῶν νοσημάτων ἀρρώσιν), ὡς ἡ τῶν κατὰ διαδοχὴν ὀνομαζομένων καὶ νομιζομένων τούτων εὐγενῶν ἢ φατρία (5)· μάθημα ἀξιόλογον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὁμως, πλὴν τῶν Ἀγγλαμερικανῶν πολιτειῶν, κἀνὲν ἔθνος ἀκόμη δὲν ὠφελήθη.

*Ετ.
πρὸ Χρ.
485.

(1) α Ἀλευάδαι, οἱ ἐν Λαρίσσει τῆς Θεσσαλίας εὐγενέστατοι, ἀπὸ » Ἀλεύου τὸ γένος ἔχοντες. » (Τιμ. Λεξ. Πλατ.). Πεισιπρατίδαι ἦσαν τότε, ὁ Θεσσαλός, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰππίου, καὶ οἱ πέντε τοῦ Ἰππίου υἱοί. Ἰδε Θουκυδίδ. VI, 55. — (2) Ἡρόδοτ. VII, 6. Ἰδ. καὶ Πανσαν. VII, 10. — (3) Δημόσθεν. Περί στεφάν. σελ. 241, καὶ Ἀρποκρατ. λέξ. Σίμος. — (4) Ἡρόδοτ. VI, 115 καὶ 121-124. — (5) Ἰδε τὸν Πανσανίην, VII, 10, ὅπου θέλει εὐρεῖν μακρὸν ἀξιόλογον καταλογὸν ὀλιγαρχικῶν ἐπισήμων Ἑλλήνων τῆς πατρίδος προδοτῶν.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
481.

Παρατρέχω τὰ ἀκόλουθα τῆς μεγάλης ταύτης παρασκευῆς τοῦ Ξέρξου, εἰς τὴν ὁποίαν ἠνάγκασε καὶ τοὺς Χίους καὶ τοὺς λοιποὺς Ἴωνας, ἐναντίον τῆς συμβουλῆς τοῦ Θείου του Ἄρταβάνου (1), ἀκόμη καὶ τοὺς προδουλωθέντας ἄλλους Ἕλληνας, νὰ τὸν βοηθήσωσι μὲ τὰ πλοῖά των (2). Παρατρέχω καὶ τὰς 481-479. λαμπρὰς νίκας τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνισθέντων Ἑλλήνων, καὶ τὴν αἰσχρὰν φυγὴν τοῦ βαρβάρου δεσπότη (3), καὶ ἐπιγράφω εἰς τοὺς Χίους.

Ἀφοῦ ἔφυγεν ὁ Ξέρξης, ὅσα πλοῖα Περσικὰ ἐσώθησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα, τὰ ἐσυνάθροισαν οἱ ναύαρχοι εἰς τὴν Κύμην, καὶ τὴν ἀκόλουθον ἀνοιξιν, εἰς τὴν Σάμον, ὅπου μὴ τολμῶντες νὰ κινήσωσι παρέκει, ἔμειναν, ἀρκούμενοι νὰ φυλάσσωσι τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο ἀποσασίαν τῶν Ἴωνικῶν πόλεων. Ὁ φόβος των δὲν ἦτο μάταιος.

Οἱ Ἴωνες, θάρρυνόμενοι ἀπὸ τὰς λαμπρὰς νίκας τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τῶν ἰδίων προγόνων, τῶν Ἀθηναίων, ἐπεχείρησαν νὰ ἐπανασταθῶσι· ἀλλὰ, διὰ νὰ τὸ κατορθώσωσιν, ἔπρεπε 479. νὰ ἀσφαλισθῶσι πρῶτον ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς ἐπιβουλάς. Ἐπτὰ πολῖται εἰς τὴν Χίου συνώμοσαν νὰ φονεύσωσι τὸν τύραννον Στράτιν (4), πιθανὸν διότι αὐτὸς ἦτον ὁ πιστότερος φίλος τῶν Περσῶν· ἀλλ' εἰς ἐκ τῶν ἐπτὰ ἐπρόδωκε τὴν συνωμοσίαν· οἱ λοιποὶ ἐξ ἔφυγαν, φοβούμενοι τοὺς Πέρσας, καὶ πλέον ἀκόμη τὴν

(1) Ἡρόδοτ. VII, 51. — (2) Διόδωρ. Σικελιώτ. XI, 3 καὶ 17. Ἡρόδοτ. VII, 90-96. Ὅτι ἦσαν ἀναγκασμένοι, τὸ εἰδείξεν ἡ ἔπειτα διαγωγή των. Μόλις ἔφθασαν εἰς τὴν Σαλαμίνα, κ' ἔπεραψαν κρυφὰ ἀναγγέλλοντες εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν σκοπὸν νὰ ἐνώσωσι τὰ πλοῖά των μὲ τὰ λοιπὰ Ἑλληνικὰ πλοῖα, εὐθὺς ὅταν ἀρχίσῃ ἡ ναυμαχία· καὶ τοῦτο μάλιστα (λέγει ὁ Διόδωρος) ἐνίσχυσε τὸν Ἑλληνικὸν ζόλον εἰς τὴν λαμπρὰν Σαλαμίνιον νίκην. — (3) Ἰδε Ἡρόδοτ. VIII, 115. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 99.

ἐκδίκησιν τοῦ Στράτιδος, καὶ ὑπῆγαν καὶ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, καὶ εἰς τὸν εὐρισκόμενον εἰς Αἴγιαν Ἑλληνικὸν σόλον, ζητοῦντες βοήθειαν. Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν καὶ οἱ Σάμιοι πέμψαντες δύο πολίτας, κρυφὰ τῶν Περσῶν, καὶ τοῦ δοθέντος εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς Πέρσας Ἕλληνοσ τυράννου, τοῦ Αἰάκου (1).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
479.

Ὡς ἔφθασεν ἡ παρά τῶν Ἑλλήνων βοήθεια, συνήργησαν καὶ Χῖοι καὶ Σάμιοι μ' ἐκείνους εἰς τὴν λαμπρὰν κατὰ τῶν Περσῶν νίκην τῆς Μυκάλης, συμβάσαν τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν, ὅτε κατετροπώθησαν οἱ βάρβαροι καὶ εἰς τὰς Πλαταιάς, ὅπου πάλιν συνεπολέμησαν οἱ Χῖοι, τῶν ὁποίων τὸνομα ἴδεν ὁ Πausanías χαραγμένον μὲ τῶν ἄλλων συμμάχων τὰ ὀνόματα εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ ἀγάλματος τοῦ Διὸς εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (2).

Ἀλλὰ μετὰ τὴν νίκην, ἐπιστρέψαντες οἱ νικηταὶ εἰς τὴν Σάμον ἐσυμβουλευθήσαν περὶ τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν, συλλογιζόμενοι, ὅτι οὐτ' αὐταὶ μόναι νὰ φυλαχθῶσιν, οὐτ' αὐτοὶ νὰ τὰς φυλάξωσιν εἰς τὸ ἐξῆς ἐδύναντο ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν τῶν βαρβάρων. Καταρχὰς καὶ Πελοποννήσιοι καὶ Ἀθηναῖοι ἐβουλευθήσαν νὰ μετοικίσωσι τοὺς Ἴωνας εἰς ἐκείνας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, ὅσαι ἐσυμμάχησαν μὲ τὸν βάρβαρον, καὶ ν' ἀφήσωσι τὴν Ἰωνίαν εἰς τοὺς Πέρσας· ἔπειτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐμετανόησαν, κρίναντες ἀσύμφορον εἰς ἑαυτοὺς τὸν μετοικισμὸν τῶν Ἰώνων, μάλιστα διὰ τὸν φόβον, μὴ συνοικιζόμενοι καὶ προσατευόμενοι κοινῶς ἀπ' ὅλους τοὺς Ἕλληνας οἱ Ἴωνες, λησμονήσωσιν, ἔτι ἦσαν ἀποικοὶ καὶ συγγενεῖς τῶν Ἀθηναίων. Ὅθεν ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς ἀφήσωσι πάλιν εἰς τὰς πατρίδας των, λέγοντες, ὅτι εἰς αὐτοὺς (τοὺς Ἀθηναίους), ὡς κτίσας τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν, ἤρμοζεν ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις, καὶ μόνοι αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ καὶ νὰ τοὺς βοηθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς κατὰ τῶν Περσῶν.

(1) Ἡρόδοτ. VIII, 132. καὶ IX, 90. — (2) Πausan. V, 25.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.

Ἐκαμαν λοιπὸν συνθήκας συμμαχικὰς μετὰ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας, οἱ Χῖοι, οἱ Σάμιοι καὶ οἱ λοιποὶ Ἴωνες, προσλαβόντες καὶ τοὺς Λεσβίους, καὶ τῶν ἄλλων νήσων τοὺς κατοίκους, ὅσοι συνεγράτευσαν κατὰ τοῦ Βαρβάρου (1).

479-431.

Μεταξὺ τοῦ χρόνου τούτου καὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Χῖοι ἠσχολήθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὰς προλαβούσας πολλὰς καὶ μεγάλας δυσυχίας των, καὶ ν' αὐξήσωσι πάλιν τὸ ναυτικὸν των· καὶ τὸ ἐκατέρωθωσαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτοὺς διαγωγὴν τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐμεταχειρίζοντο τοὺς συμμάχους των ἰσονόμως, τοῦτο μόνον φροντίζοντες νὰ κυβερνῶνται καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις ὀλιγαρχικῶς, ὡς ἡ Σπάρτη. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, δυνατώτεροι κατὰ θάλασσαν, καὶ πλέον φρονηματοισμένοι διὰ τὰ κατὰ τῶν βαρβάρων τρόπαια, καταρχὰς μὲν ἀφῆκαν τὴν δημοκρατικὴν αὐτονομίαν εἰς τὰς συμμαχικὰς πόλεις, ἀρκούμενοι νὰ λαμβάνωσι συνεισφοράς, μὲ πρόφασιν, ἢ καὶ μὲ σκοπὸν ἀληθῆ, ν' αὐξήσωσι τὰς δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, εἰς κοινὴν τῶν Ἑλλήνων ὠφέλειαν καὶ προφυλακὴν τῶν ἐνδεχομένων ἀπὸ τοὺς Πέρσας μελλόντων κακῶν, καὶ διώρισαν δικαίως διὰ τοῦ δικαίου Ἀρισείδου εἰς καθεμίαν πόλιν τὸ ποσὸν τῆς συνεισφορᾶς. Μὲ τὴν πρόοδον ὅμως τοῦ χρόνου ἐμετάβαλαν τὰς συνεισφορὰς εἰς ἀληθινούς φόρους, ἀφοῦ μάλιστα ἐξωρίσθη ὁ Θεμισοκλῆς, καὶ ἀπέθανεν ὁ Ἀρισείδης· καὶ ἀντὶ προσατῶν ἔγιναν ἀληθινοὶ δεσπότες τῶν νήσων, πλὴν τῆς Χίου καὶ τῆς Λέσβου, τὰς ὁποίας ἠναγκάσθησαν ν' ἀφήσωσιν αὐτονόμους (2).

477.

473.

(1) Ἡρόδοτ. ΙΧ, 96-106. Διόδωρ. Σικελιώτ. ΧΙ, 34-37. —

(2) « Ἀθηναῖοι δὲ ναῦς τε τῶν πόλεων τῷ χρόνῳ παραλαβόντες, » ἤρχον, πλὴν Χίων καὶ Λεσβίων, καὶ χρήματα τοῖς πᾶσι τάξαντες » φέρειν κ. τ. λ. » Θουκυδίδ. Ι, 19 καὶ 95-99. Τοὺς Λεσβίους, πιθανὸν διότι ὄντας Διολέας, καὶ ὄχι Ἴωνας, δὲν ἐτολμοῦσαν φανερά

Όταν ὁ Κίμων ἐσάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους μὲ διακοσίας τριήρεις νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς ἔτι κρατουμένας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους Ἴωνικὰς καὶ ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις, προσέλαβεν ἀπὸ ταύτας ἄλλας ἑκατὸν τριήρεις (1), τῶν ὁποίων αἱ πλείοτεραι ἦσαν τῶν Χίων, ὡς ἀσχολημένων πλέον τῶν ἄλλων εἰς τὰ ναυτικά (2).

*Ετ.
πρὸ Χρ.
470.

Τὸν Κίμωνα ἠκολούθησαν ἀκόμη οἱ Ἴωνες καὶ εἰς τὸν κατὰ τῆς Κύπρου πόλεμον, τοῦ ὁποίου τὸ λαμπρὸν τέλος ἠνάγκασε τὸν Ἀρταξέρξην νὰ δεχθῇ τὰς αἰσχρὰς συνθήκας, ὑποσχόμενος ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρους καὶ τοὺς Ἴωνας καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀσιανοὺς Ἑλληνας, καὶ νὰ μὴ προβαίνωσιν οἱ κατὰ γῆν Σατράπαι του παρέκει τοῦ Ἄλως ποταμοῦ, μηδὲ τὰ ναυτικά του πλοῖα μακρότερον τῶν Χελιδονίων ἢ τῆς Φασήλιδος (3). Εἰς τοῦτον τὸν

449.

νὰ ὑποτάξωσιν ἀκόμη τὸς δὲ Χίους, διότι ὄντας δυνατοὺς εἰς τὴν θάλασσαν ἔκριναν ἀσφαλέςτερον καὶ συμφορώτερον νὰ μὴ τοὺς παροργίσωσι.

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XI, 60. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 93. — (3) Ἰσοκράτ. Πανηγυρικ. § 33, Παναθηναϊκ. § 20. Ἀρειοπαγίτ. § 37. Δυκούργ. Κατὰ Λεωκρατ. § 17, σελ. 20. Δημοσθέν. Περὶ παραπρεσβ. σελ. 428. Διόδωρ. Σικελιώτ. XII, 4, Πλούταρχ. Κίμ. § 13. Ὁ ποταμὸς Ἄλως ὀνομάζεται σήμερον ἀπὸ τοὺς Τούρκους Κιζιλ-ερμάκ (ποταμὸς κόκκινος). Τῆς Φασήλιδος τὸνομα Φιόνδα (Fionda) ἴσως παρεφθάρη κατὰ μικρὸν ἀπ' αὐτὸ τὸ ΦΑΣΗΛΙΣ, τὸ ὁποῖον πρῶτην φθαρὰν ἔπαθεν εἰς τοῦ Ἱεροκλέους τὸν Συνέκδημον (*Hierocli. Synecdem.* pag. 683) γραφόμενον ΦΑΣΥΔΗΣ. Περὶ δὲ τῶν συνθηκῶν, ὃ Ἄγγλος Μιτφόρντ δὲν ἀρνεῖται, ὅτι οἱ Πέρσαι, μετὰ τὴν συμβᾶσαν κατ' αὐτῶν λαμπρὰν νίκην, δὲν ἐτολμοῦσαν πλέον νὰ προβαίνωσιν ἐπέκεινα τοῦ Ἄλως καὶ τῆς Φασήλιδος· ἀλλὰ τοῦτο, κατ' αὐτὸν, ἦτον ἀναγκαῖον τῆς τῶσάυτης νίκης ἐπακολούθημα, καὶ ὄχι ἀποτελεσμα συνθηκῶν, τὰς ὁποίας ἔπλασαν (λέγει) οἱ Ἀττικὸὶ ῥήτορες εἰς κολακίαν τοῦ δήμου. Μόνην ἀπόδειξιν τῆς γνώμης του φέρει τὴν περὶ τῶν συνθηκῶν τούτων σιωπὴν τοῦ Θεουκυδίδου (*MITFORD, Histor.*

πόλεμον, οίναύαρχοι τῶν Χίων ἔσωσαν μεσιτεύσαντες καὶ τοὺς φίλους των Φασιλῆτας ἀπὸ τὴν ὀργὴν τοῦ Κίμωνος (1).

Τοιαύτη ἔνδοξος εἰς τοὺς Ἀθηναίους συνθήκη, προξενούσα ἡσυχίαν εἰς τοὺς Ἴωνας, ἐπροξένησε φυσικὰ καὶ εὐτυχίαν, καὶ μάλιστα εἰς τὰς νησιωτικὰς πόλεις, ὅσαι ἡσχολοῦντο εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅποια ἐχρημάτισεν ἐξαρχῆς ἡ Χίος.

Ἰδαμεν ποῖα τινα, καὶ εἰς ποίους τόπους ἐμπορεύοντο οἱ Χῖοι (2). Εἰς τὰ μακρὰ ταξίδια ἔφεραν καὶ τὰ ἴδια τῆς νήσου, καὶ τὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος προϊόντα. Εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλλάδα, ἤρχοῦντο εἰς τὸ Παραπλοϊκὸν ἐμπόριον (3), μεταφέροντες ἀπὸ λιμένα εἰς λιμένα, καὶ ἀπὸ ἄκραν εἰς ἄκραν, τὰ ἴδια καὶ τὰ ξένα προϊόντα, ἢ καὶ μισθόνοντες τὰ πλοῖά των εἰς ἄλλους ἐμπόρους. Μὲ τὰ μέσα ταῦτα ἔζων μὲ αὐτάρκειαν οἱ πολῖται, καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐθησαύρισαν καὶ μεγάλους πλοῦτους, ἱκανοὺς νὰ συνεισφέρωσιν εἰς τὰς χρείας τῆς πατρίδος.

Παρά τὰς συνεισφοράς ταύτας, ἡ πολιτεία, ἀναγκαζομένη εἰς μεγάλας δαπάνας (καὶ ἐξαιρέτως εἰς τοὺς καιροὺς τῶν πολέμων) ἐπέβαλλε καὶ ἄλλους φόρους κοινούς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ προϊόντα, καὶ εἰς τὴν ἐξαγωγήν αὐτῶν, ὡς καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγήν τῶν

de la Grèce, trad. franç. dans la Biblioth. Historiq. par BRETON, tom. III, pag. 69). Ἀλλ' ὁ Θεουκωδίδης σκοπὸν εἶχε νὰ ἱστορήσῃ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅστις ἤρχισεν εἴκοσι σχεδὸν ἔτη μετὰ τὴν νίκην ταύτην τοῦ Κίμωνος. Ὅσα ἱστορεῖ πρὸ τοῦ πολέμου συμβάντα εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ ἱστορεῖ εἰσαγωγικῶς καὶ συντόμως, εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον, ὅπου ἐσυγχωρεῖτο εἰς αὐτὸν, ἀναφέρων τὴν νίκην τοῦ Κίμωνος (I, 100) ἐμπαρόδῳ, νὰ σιωπήσῃ τὰς μετὰ τὴν νίκην συνθήκας.

(1) Πλουτάρχ. Κίμ. § 12. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 26. — (3) Γαλλιστὶ Cabotage. Συγχωρεῖται νὰ ἐρμηνευθῇ καὶ συντομώτερον, Παραπλεμπόριον.

ἔξωθεν ἐρχομένων ἀπ' ἄλλους τόπους πραγμάτων. Ἄλλὰ πόσοι καὶ ποῖοι ἦσαν καὶ πῶς διοικοῦντο οἱ πόροι (finances) τῆς πολιτείας, δέν μας τὸ ἐγνώρισεν ἡ ἱστορία· καὶ ἡ ἄγνοια δὲν εἶναι παράξενος, ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν τῶν Ἀθηνῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἔμειναν πλείοτερα ἀρχαιολογικὰ ὑπομνήματα, τὸ περὶ τῶν πόρων κεφάλαιον ἔμεινεν ἀκόμη ἀρκετὰ σκοτεινόν.

Τοῦτο μόνον μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Ἀριστοτέλης, δυνάμενον ὅπως δῆποτε νὰ ἀναφερθῆ εἰς τὴν χρηματικὴν διοίκησιν τῆς πολιτείας τῶν Χίων. Νόμος ἦτο, ὅπότε ἐγένετο τι δάνεισμα, νὰ γράφεται εἰς τὸ δημόσιον κατάστιχον τὸνομα τοῦ δανείζοντος καὶ τοῦ δανειζομένου πολίτου, καὶ τῶν χρημάτων ἢ ποσότης. Σκοπὸν εἶχεν ὁ νόμος τὸ ἐκ τῆς ἀπογραφῆς (enregistrement) κέρδος, ἧτις δὲν ἐγένετο βέβαια δωρεάν. Τὸ δι' αὐτὴν διδόμενον, μικρὸν τι κ' ἑλαφρὸν εἰς καθένα μερικῶς πολίτην, ἐδύνατο νὰ συμποσῶθῃ εἰς μέγαν ἀριθμὸν χρημάτων, εἰς πόλιν ἐμπορικὴν, ὅπου ἐγίνοντο συχνὰ δανείσματα, διὰ τὰ συχνὰ τῆς ξηραῆς καὶ τῆς θαλάσσης συναλλάγματα τῶν πολιτῶν. Ἄλλὰ πιθανόν ὅτι ἐσκόπει ἀκόμη ὁ νόμος καὶ τοῦτο, νὰ γνωρίζῃ δηλαδὴ τὴν χρηματικὴν καθενὸς κατάστασιν, διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ ἀναλόγως καὶ τὰς ἀπὸ καθένα χρεωσούμενας συνεισφοράς. Ὅπως ἂν ἦναι, ἰδοὺ τί λέγει ἡ ἱστορία περὶ τούτου· « Ἡ κυβερνήσις, ἔχουσα χρημάτων χρείαν, ἐψήφισεν, ὅτι ὅσισ ἐκ » τῶν πολιτῶν χρεωσῶντι τί εἰς ἄλλον πολίτην, νὰ τὸ πληρόνη » εἰς τῆς κυβερνήσεως τὸ ταμεῖον· ἡ δὲ κυβερνήσις νὰ πληρόνη » τὸν τόκον εἰς τὸν δανειστὴν, ἕως οὗ νὰ δυνηθῆ νὰ τοῦ ἀποδῶσῃ καὶ τὸ κεφάλαιον » (1).

(1) « Χίοι δὲ, νόμου οὗτος αὐτοῖς ἀπογράφεσθαι τὰ χρέη εἰς τὸ δημόσιον, δευδέντες χρημάτων ἐψήφισαντο, τοὺς μὲν ὀφείλοντας ἀποδοῦναι τῇ πόλει τὰ δάνεια, τὴν δὲ πόλιν ἐκ τῶν προσόδων τοὺς

Περὶ τῶν Χίων νομισμάτων θέλει πέσειν λόγος κατωτέρω. Ἐδῶ ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ τοῦτο, ὅτι εἰς τὰ διωρισμένα εἰς καθ' ημερινὴν χρῆσιν τῶν πολιτῶν διὰ τὰς ἀλλαγὰς χάλκινα νομίσματα ἐφρόντιζαν οἱ Χῖοι νὰ χαράσσωσι τοῦ καθενὸς τὴν ἀξίαν, οἷον ΟΒΟΛΟΣ, ΔΙΧΑΛΚΟΝ, καὶ τὰ παρόμοια, καὶ ἀφοῦ ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ΛΕΣΣΑΡΙΟΝ, ΗΜΙΑΣΣΑΡΙΟΝ, προσθέτοντες κάποτε καὶ τὸ ΧΙΩΝ. Τοῦτο ἐσημειώθη ἀπὸ τοὺς νομισματολόγους, ὡς σύνηθες εἰς τοὺς Χίους, καὶ πολὺ σπανιώτερον εἰς τὰς ἄλλας πόλεις (1).

Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ πόρων χρηματικῶν ὁ λόγος, χρεωσῶ νὰ ἀπολύσω τοὺς Χίους ἀπὸ τὴν συκοφαντίαν τοῦ σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους, τὴν περὶ τῆς κιβδηλείας λέγω τῶν νομισμάτων. Δὲν διισχυρίζομαι, ὅτι οἱ Χῖοι δὲν ἔπραξαν ποτὲ τὸ ἀπὸ πολλοὺς μονάρχους καὶ πολλοὺς δήμους τολμηθὲν ἀνόμημα τῆς δολώσεως τοῦ νομίσματος. Τοῦτο μόνον βεβαιῶν, ὅτι ἡ ἰσορία δὲν μας φανερόναι τίποτε περὶ τούτου· μόνος ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους τὸ ἐφαντάσθη, καὶ τὸ παραδοξότερον, ἐξηγῶν ῥῆσιν τοῦ Κωμικοῦ ὀλότελ' ἀλλότριον τῶν Χίων, καὶ ῥῆσιν δράματος, ὅπου ἐξεναντίας ἐπαινοῦνται ὡς τῶν Ἀθηναίων φίλοι καὶ σύμμαχοι οἱ Χῖοι. Ἴδου ἡ ῥῆσις· ἀφοῦ ὁ ὄρνις Ἐποψ, διηγούμενος εἰς τὸν Εὐελπίδην τὴν εὐδαιμονίαν τῆς συμπολιτεύσεως μὲ τὰ ὄρνεα, εἶπε σιμὰ τῶν ἄλλων, ὅτι οὐδὲ βαλάντιον ἐκεῖ κρατεῖ κάνεις, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν χρεῖαν ἀργυρίου τὰ ὄρνεα, ἀποκρίνεται ὁ Εὐελπίδης,

Πολλὴν γ' ἀφείλες τοῦ βίου κιβδηλίαν,

» τόκους τοῖς δευανεικόσι καταφέρειν, ἕως ἂν καὶ τὸ ἀρχαῖον εὐπο-
» ρήσωσι.» (Ἀριστοτέλ. Οἰκονομικ. 2, 12, σελ. 9, ἔκδ. Σνείδερ.)

(1) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar. Supplement.* tom. I, pag. 1774.

ἤγουν, ἀπὸ πολλοὺς δόλους καὶ πλεονεξίας καθαρῖζεις τὸν κόσμον ἐξορίζων τὰ ἀργύρια. Εἰς τοῦτον τὸν σίχον κάνεις βέβαια, οὐδὲ μεθύων, ἔμπορεῖ νὰ εὔρη τοὺς Χίους· καὶ ὁμως ὁ σχολιαστὴς τοὺς ἐφαντάσθη κωμωδουμένους ἀπὸ τὸν Ἄριστοφάνην διὰ τὴν δόλωσιν τοῦ νομίσματος· « Κίβδηλα ἐλέγετο νομίσματα » τὰ ὑπὸ Χίων δεδηλημένα, ἤτοι βεβλαμμένα, κατὰ τροπὴν » τοῦ $\bar{\chi}$ εἰς τὸ $\bar{\kappa}$. Ἀθηναῖοι γὰρ καὶ Χῖοι πρὸς ἀλλήλους ἐμάχοντο· διὸ τὰ Χίων νομίσματα μετὰ τοῦ $\bar{\chi}$ σιχειοῦ Ἀθηναῖοι » ἐγχαράξαντες ἀπεσρέφοντο, καὶ ἐκάλουν αὐτὰ Χίβδηλα, » ὡς διὰ τοῦ $\bar{\chi}$ σιχειοῦ δηλα ὄντα. Παραλαβοῦσα δὲ ἡ συνήθεια τὴν φωνήν, τὸ δεδολωμένον νόμισμα Κίβδηλον ὠνόμασεν, ἐναλλάξασα τὰ σιχειῖα πρὸς τὸ εὐγλωττότερον » (1).

Ἄλλοι ὁμως μᾶς ἰσόρησαν, ἂν ὄχι ἀκριθέστερον, ἀληθέστερον ὁμως, τὸ περὶ τῆς κίβδηλίας ταύτης, « Ἀθηναῖοι τῷ πρὸς τοὺς Χίους μῖσει φερόμενοι, ἐν τοῖς ἀδοκίμοις ἑαυτῶν νομίσμασι » τὸν τοῦ $\bar{\chi}$ τύπον ἐγχαράττοντες ἀπέριπτον βδελυσσόμενοι. » Κυρίως δὲ λέγεται κίβδηλον τὸ ὑπόχαλκον χρυσίον » (2). Ἐδῶ πλέον οὔτε περὶ Χίων νομισμάτων, οὔτ' ἀπὸ Χίους δολωμένων εἴν' ὁ λόγος, ἀλλ' ὁ ἰσορήσας λέγει καθαρά, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰ ἴδια τῶν κίβδηλα νομίσματα (« Ἐν τοῖς ἀδοκίμοις » ἑαυτῶν νομίσμασι ») ἐχάρασσαν τὸ $\bar{\chi}$ σιχειῖον, διὰ νὰ τὰ διακρίνωσιν ἀπὸ τὰ δόκιμα. Καὶ οὕτω τὸ ἰσόρησε καὶ τὸ ἐνόησε καὶ ὁ Εὐςάθιος (3).

(1) Σχολιαστ. Ἄριστοφ. Ὀρν. 158. — (2) Ἐτυμολογικ. σελ. 512. — (3) Εἰς τὴν Ὀδυσσ. γ', σελ. 1462. Το προσιζορούμενον καὶ ἀπὸ τοῦτον καὶ ἀπὸ τοὺς λοιποὺς, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐχίαζαν τὰ κίβδηλά των ἴδια νομίσματα διὰ τὸ πρὸς τοὺς Χίους μῖσος, εἴν' ἐπινόημα τῶν ἰσορησάντων, γεννηθὲν ἴσως ἀπὸ τὴν διπλὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος. Τὸ Χιάζω, ὅτε παράγεται ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν Χῖος, σημαίνει, μιμοῦμαι, ἀγαπῶ τοὺς Χίους, ἢ φρονῶ τὰ τῶν Χίων, ὡς τὸ Βοιωτιάζω, ἀπὸ

Οἱ μεγάλοι πλοῦτοι τῶν Ἰώνων ἔφεραν πάλιν καὶ ἠύξησαν τὴν ὁποίαν εἶχαν διδαχθῆν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τρυφήν (1), ὥστε νὰ τὴν καταστήσωσι παροιμιώδη. Ὅσαι ἤδοναὶ ὑπερέβαιναν τὸ μέτρον, ὠνομάζοντο Ἰωνικά. Ἰωνικά μελύθρια, δράματα, ἄσματα ἔλεγαν τὰ Σηλυπρεπῆ ποιήματα (2), καὶ τὸ Ἰωνικῶς ἔγινε συνώνυμον τοῦ Ἀσελγῶς (3). Ἐμιμήθη ἕως καὶ τὰ πολυτελῆ τῶν βαρβάρων φορέματα, καὶ τὰ συβαριτικά συμπόσια ἢ

— τρυφερά καὶ καλλιτράπεζος ἰωνία,

ὡς τὴν ὀνομάζει ἓνας ἀπὸ τοὺς κωμικούς (4). Οἱ Χῖοι ἐφημίθησαν εἰς τὴν γαστρονομίαν, ὡς διαφόρων ἀρτυμάτων (assaisonnemens) εὔρεται.

————— Χῖοι πολὺ

Ἄριστ' ἀνευρήκασιν ὀψαρτυτικὴν (5),

τὸ Βοιωτικός. Ὅτε δὲ παράγεται ἀπὸ μόνον τὸ χ̄ ζοιχείον, σημαίνει τὸ σημειῶν ἢ χαράσσω τὴν μετὰ τὸ χ̄, τὸ κατὰ τοὺς Γάλλους γινόμενον καὶ λεγόμενον croiser, ἤγουν Σταυρόνω· διότι τὸ ζοιχείον εἰκονίζει εἶδος σταυροῦ, τοῦ Γαλλισι ὀνομαζομένου croix de saint André, ἢ croix en sautoir. Παρὰ ταῦτα, τὸ Χιάζω ἐσημαίνει ἀκόμη μεταφορικῶς ἐξαλείφω, ἐπειδὴ ἐσημείοναν τὸ χ̄ ἢ τὸν σταυρὸν εἰς λέξεις, φράσεις, περιόδους, τὰς ὁποίας ἔκριναν νόθας, καὶ τὰς ὠνόμαζαν Κεχιασμένας (croisées), ἤγουν ἐξαλειμμένας ὡς νόθας. Τοῦτο τὸ ὄνομα ἔδιδαν ἀκόμη εἰς αὐτάς, ὅχι διὰ νοθείαν, ἀλλὰ δι' ὁμοιότητα τινὰ ἢ ἀναφορὰν πρὸς τὸ ζοιχείον. Τοιοῦτον εἶναι τὸ λεγόμενον Κεχιασμένον ἢ Χιασὸν σχῆμα τῶν γραμματικῶν (Ἰδ. Ἰσοκράτ. Μέρ. Α, σελ. 448).

(1) « Ἰώνων δὲ τὸ πολὺ πλῆθος ἠλλοίωται διὰ τὸ συμπεριφέρεισθαι » τοῖς ἀεὶ δυναστεύουσιν αὐτοῖς (ἴσ. γρ. ἐν αὐτοῖς) τῶν βαρβάρων » Ἀθην. XIV, σελ. 624. — (2) Ἀριστοφάν. Ἐκκλ. 883, Θεσμ. 161-167. — (3) Ἰδ. Ἀρποκρατ. λέξ. Ἰωνικῶς. — (4) Ἰδ. Ἀθην. XII, σελ. 524. — (5) Ἰδ. τὸν αὐτ. I, σελ. 25.

εἰς τὴν ὁποίαν μάλιστα περιβόητοι ἦσαν οἱ Συβαρίται (1).

Τὸ Ζωὴ Χία (2), ἔλεγε ζωὴν ἐκδοτον εἰς τας τρυφάς. Οἱ μάγειροι, καὶ τοῦτο ἐσήμαινε τότε ὡσεπιπολὺ τοὺς Γαλλισί ὀνομαζομένους *traiteurs* ἢ *restaurateurs*, οἱ μάγειροι λέγω τῶν Χίων ἦσαν περιβόητοι. Ἐν' ἀπ' αὐτοὺς, ὀνομαζόμενον Νηρέα, καταριθμῆι ὁ κωμικὸς Εὐφρων εἰς τοὺς ἐπτὰ περιφήμους τότε μαγείρους, τοὺς ὁποίους ἀσειότατα συγκρίνει μετὰ τοὺς ἐπτὰ σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος. Εὐδοκίμει μάλιστα ὁ Νηρεὺς εἰς τὴν ἐψησιν τοῦ Γόγγρου (κοιν. Μουγγρίου), ἐψησιν ἀξίαν, ὡς λέγει ὁ κωμικὸς, νὰ σολίζῃ τῶν Θεῶν τὴν τράπεζαν (3).

Ἄγχι Ρόδιος ὤπτηκεν ἰχθῦν μόνος ἄκρωσ·
 Νηρεὺς δ' ὁ Χίος γόγγρον ἤψε τοῖς Θεοῖς.
 Θρίον τὸ λευκὸν οὐξ Ἀθηνῶν Χαριάδης.
 Ζωμὸς μέλας ἐγένετο πρώτῳ Λαμπρία.
 Ἀλλᾶντας Ἀφθόνητος, Εὐθυνοσ φακῆν,
 Ἀπὸ συμβολῶν συνάγουσιν Ἀριζίων πόρους.
 Οὔτοι, μετ' ἐκείνους τοὺς σοφιστὰς τοὺς πάλαι,
 Γεγόνασιν ἡμῶν (γρ. ἡμῖν) ἐπτὰ, δεῦτεροι σοφοί.

Εἰς τοὺς Χίους ἀπέδωκεν ἡ ἱστορία καὶ τὴν περίεργον τῆς κεφαλῆς κουράν, ὅθεν ἐγεννήθη ἡ παροιμία, « Χίος λόφος (4) » καὶ τὴν ἀπόσπασιν τῶν τριχῶν τοῦ σώματος, ὅθεν ἄλλη παροιμία τὸ « Χιασὶ τίλλειν (5). » Τῆς Ἰωνικῆς ἀκολασίας ἦτο καὶ τὸ τόλμημα τῶν ἀποσαλμένων εἰς τὴν Σπάρτην, εἴτε Χίων εἴτε Κλαζομενίων, πρεσβευτῶν, νὰ μολύνωσι τῶν Ἐφόρων τοὺς

(1) Ἴδ. κατωτέρ. σελ. 113. — (2) *A puero vitam Chiam gessi* (ἤγουν, Παιδιόθεν ἔζησα ὡς Χίος), λέγει ὁ Πετρώνιος, *Satyric. cap. LXIII.* — (3) Παρ' Ἀθην. IX, σελ. 379. — (4) Εὐστάθ. Ὀδυσσ. γ', σελ. 1462. — (5) Ἡσυχ. « Χιασὶ τίλλειν ὡς τῶν » Χίων κατεαγότων καὶ παρατιλλομένων. »

Φρόνους (1). Οἱ Κολοφώνιοι, ὡς γειτονέστεροι τῶν Λυδῶν, τοὺς ἐμιμήθησαν καὶ πρῶτοι εἰς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐνδυμάτων, ὡς τοὺς ὀνειδίζει ὁ φιλόσοφος αὐτῶν πολίτης Ξενοφάνης,

Ἄφροσύνας (2) δὲ μαθόντες ἀνωφελῆς παρὰ Λυδῶν,
 Ὄφρα τυραννείης ἦσαν ἐπὶ συγερῆς,
 Ἦσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε' ἔχοντες,
 Οὐ μείους ἤπερ χίλιοι εἰς ἐπίπαν·
 Ἀυχάλεσι χαιτήσιν ἀγαλλόμενοι εὐπρεπέεσσιν,
 Ἀσκητοῖς ὁδμὴν χρίμασι δευόμενοι (3).

Τὰ αὐτὰ μαρτυρεῖ καὶ Θεόπομπος ὁ Χίος περὶ τῶν Κολοφωνίων, θαυμάζων μάλιστα τὸ περὶ χιλίων ἀνδρῶν ἐνδυμένων πορφυρᾶ, τὰ ὅποια μόλις ἀπέλαυαν αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς διὰ τὸ βαρύτιμον τῆς πορφύρας· ἀλλὰ διὰ τὴν τοιαύτην τρυφήν, λέγει, ἔπεσαν εἰς ζάσεις καὶ τυραννίδας, ἕωσού ἠφανίσθησαν καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ πατρίς των (4). Τῶν Κλαζομενίων, τῶν Σαμίων, τῶν Ἐφεσίων, τῶν Μιλησίων ἡ τρυφή δὲν ἦτον ὀλιγωτέρα. Εἰς τὴν Μιλητον ἐγεννήθησαν τὰ περιβόητα Μιλησιακὰ τοῦ Ἀρισείδου, ὄχι σεμνότερα παρὰ τὰ ἐκδοθέντα εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὴν δεκάτην ἕκτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τὸν Ἀρετῖνον συγγραμματα. Τὰς Μιλησιακὰς ταύτας ἰσορίας ἔφεραν ἔπειτα οἱ τρυφηλότεροι τῶν Ἰώνων Ῥωμαῖοι μαζῆ των καὶ εἰς αὐτάς τὰς ἐκστρατείας (5), καὶ τὰς ἀνεγίνωσκαν μὲ πλειοτέραν ἡδονὴν, ὅσης

(1) Αἴλιαν. Ποικίλ. ἰσορ II, 15, Πλούταρχ. Λακωνικ. ἀποφθ.
 (2) Διόρθ. τοῦ Schneider, ἀντὶ τοῦ Ἄφροσύνας.
 (3) Παρὰ τῷ Ἀθην. XII, σελ. 526. (4) « Θεόπομπος δὲ...
 » χιλίους, φησὶν, ἄνδρας αὐτῶν [Κολοφωνίων] ἀλουργεῖς φοροῦντας
 » ζολὰς ἀσυπολεῖν· ὁ δὲ καὶ βασιλεῦσι σπάνιον τότε ἦν καὶ περι-
 » σπούδαςον. Ἴσοςάσιος γὰρ ἦν ἡ πορφύρα πρὸς ἄργυρον ἐξεταζο-
 » μένη. Τοίγαροῦν διὰ τὴν τοιαύτην ἀγωγὴν ἐν τυραννίδι καὶ ζάσεσι
 » γενόμενοι, αὐτῇ πατρίδι διεφθάρησαν. » Παρὰ τῷ αὐτ. Ἀθην.
 αὐτόθ. (5) Πλούταρχ. Κράσ. § 32.

αίσθάνετο ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἀναγινώσκων τὴν Ὀμηρικὴν Ἰλιάδα. Διὰ τὴν καταλάβητις ὅποια ἦσαν τὰ Μιλησιακὰ λεγόμενα, ἀρκεῖ τὴν μάθη, ὅτι ὑπερέβαιναν εἰς τὴν αἰσχροτήτα καὶ αὐτὸν τοῦ Λουκιανοῦ τὸν ἐπιγραφόμενον Λούκιος ἡ ὄνος, καὶ πολλὰς τοῦ Ἀριστοφάνους αἰσχρολογίας.

Ἐὰν ἡ παροιμία, « Ὅμοιος τὸν ὁμοιον ἀγαπᾷ » δὲν ψεύδεται, ἀρκεῖ τῶν περιβοιῶν τὴν ἀκολασίαν Συβαριτῶν ἢ πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐξαιρετος φιλία ν' ἀποδείξη, ὅτι καὶ ἡ Ἰωνία ὅλη ἐγένεν ἀληθινὴ Σύβαρις (1). Αἱ πλεον ἐπικίνδυνοι καὶ διὰ τὰ θέλγητρα τοῦ κάλλους, καὶ διὰ τὴν ἐκ τῆς παιδείας γοητείαν, ἑταῖραι ἦσαν ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν. Δὲν εἶν' ὅσιν ἀγνοεῖ τὴν γεννημένην εἰς τὴν Μίλητον Ἀσπασίαν, κυβερνήτριαν τοῦ κυβερνήτου τῶν Ἀθηναίων Περικλέους. Ἄλλη πόλις Ἰωνικὴ, ἡ Φώκαια, ἐγέννησε τὴν ὁμώνυμον δευτέραν Ἀσπασίαν, παλλακὴν τοῦ πολεμήσαντος τὸν ἀδελφὸν Ἀρτοξέρξην Κύρου (2). Περιβόητος πρὸ τούτων, καὶ

(1) « Ἐφόρου δ' οἱ Συβαρίται καὶ ἰμάτια Μιλησίων ἐρίων πεποιμένα· ἀφ' ὧν δὴ καὶ αἱ φιλίαι ταῖς πόλεσιν ἐγένοντο... » Ἡγάπων γὰρ τῶν μὲν ἐξ Ἰταλίας Τυρρόνηυς, τῶν δ' ἐξωθεν τοὺς Ἴωνας, ὅτι τρυφῇ προσεῖχον » Ἀθῆν. XII, σελ. 519. Ἰδ. καὶ Διόδωρ. Σικελιώτ. Ἐκλογ. τόμ. II, σελ. 549. Ἐν ἀπὸ τὰ παράξενα τῆς Συβαριτικῆς τρυφῆς ἦτο καὶ τοῦτο. Καθὼς σήμερον ὅσιν ἐκ τῶν τεχνιτῶν εὖρη τι νέον τέχνημα, λαμβάνει ἀπὸ τὴν πολιτείαν ἀμοιβὴν τῆς εὐρέσεως γραμματεῖον συγχωροῦν, κατ' ὀρισμένον χρόνον, εἰς μόνον αὐτὸν τὴν κατασκευὴν τοῦ τεχνήματος, τὸ λεγόμενον Brevet (ἴσ. ἀπὸ τὸ Βραβεῖον), παρόμοια ἀπὸ τοὺς φρονίμους Συβαρίτας ἐβραβεύετο ὅσιν εὕρισκε νέαν τινὰ φαγητοῦ σκευασίαν! « Εἰ δέ τις τῶν ὀψοποιῶν ἢ μαγείρων ἴδιον εὔροι βρῶμα καὶ περιττὸν, τὴν ἐξουσίαν μὴ εἶναι χρήσασθαι τούτῳ ἑτερον πρὸ ἐνικυτοῦ, ἀλλ' αὐτῶ τῷ εὐρόντι τὸν χρόνον τοῦτον, ὅπως ὁ πρῶτος εὐρών καὶ τὴν ἐργασίαν ἔχη πρὸς τὸ τοὺς ἄλλους φιλοπονοῦντας αὐτοὺς ὑπερβάλλεσθαι τοῖς τοιούτοις » Ἀθῆν. XII, σελ. 521. — (2) Πλούταρχ. Ἀρτοξ. § 26, καὶ Αἰλιαν. Ποικ. ἱστορ. XII, 1.

Μιλησία ως ή πρώτη, έχρημάτισεν ή Θαρρηλία, δι' όσα έπροξέ-
νησε κακά εις τούς Ιώνας, δελεάζουσα τούς έπισημοτέρους των,
πολλούς έρασάς αύτης, να προδίδωσι τας πατρίδας των εις τούς
Πέρσας (1). Ο Σουίδα και ο Φώτιος προσθέτουν, ότι τελευταίον
και έβασίλευσεν εις την Θεσσαλίαν (2).

Η τόση των Ιώνων άκολασία έγιν' άφορμή εις όλους τούς
άκολάστους, άνδρας και γυναίκας, να τρέχωσιν εις την Ιωνίαν,
ως χώραν ικανήν να πληρώση και την φιληθονίαν και την φιλο-
χρηματίαν των. Η περιβόητος και το κάλλος και την άσέλγειαν
Νεαιρα δέν έλησμόνησεν ουδέ τούς Χίους, ως μαρτυρεϊ ο Δη-
μοσθένης· « Ποϊ ουκ έλήλυθεν επί τῷ καθ' ήμέραν μισθῷ; Ουκ
» έν Πελοποννήσῳ μέν πάση... έν Χίῳ δέ και έν Ιωνία τῇ
» πλείσῃ, μετά Σωτάδου τοῦ Κρητός ακολουθοῦσα; » (3).
Όστις έπιθυμεϊ να μάθη και ποίος ήτον ο Σωτάδης οὔτος,
ας αναγνώση τόν Σουίδα· « Σωτάδης, Κρης... έγραψε φλύα-
» κας, ήτοι κιναιδους διαλέκτῳ Ιωνικῇ· και γάρ Ιωνικοί λόγοι
» έκαλοῦντο οὔτοι κ. τ. λ. » Όπου σημείωσε, ότι Κιναιδοι
ώνομάζοντο όχι μόνον οί άισχρά ποιῶντες και πάσχοντες, αλλά
και αυτοί οί άισχρολόγοι συγγραφείς ή ποιηται, και προσέτι και
αυτά των τῶ ποιήματα, Κιναιδοι και Ιωνικοί λόγοι, ως λέ-
γει ο Σουίδα, θέλων ως φαίνεται να μάς έξηγήση, δια τί ο
Σωτάδης, τοῦ όποίου ή γλῶσσα, ως Κρητός, έπρεπε να ήναι
Δωρικῇ έγραψεν, εις Ιωνικῆν διάλεκτον. Έπειδή ή Ιωνία κατ-

(1) Πλούταρχ. Περικλ. § 24. Λέγει και άλλος ιστορικός, « Θαρ-
» ρηλία, ή Μιλησία, ήτις και τεσσαρεσκαίδεκα άνδράσιν έγαμήθη,
» οὔσα και το είδος πάνυ καλή, και συφή » (Παρ' Αθην. XIII, σελ.
609). — (2) « Θαρρηλία, Αγησαγόρου θυγάτηρ, βασιλεύσασα
» Θεσσαλῶν λ' έτη, Μιλησία το γένος· άναιρεθεϊσα δέ υπό τινος
Αργείου, θεθέντος υπ' αύτης. » Σουιδ. και Φώτ. — (3) Δημοσθεν.
Κατά Νεαίρ. σελ. 1382.

εσάθη τρόπον τινά διδάσκαλος ἀκολασίας, οἱ μιμούμενοι τὰς Ἴωνικὰς αἰσχρολογίας, τὰς ἔγραφαν καὶ εἰς τῶν Ἰώνων τὴν διάλεκτον. Τὸ « Ἴωνικὸς κίναϊδος (1) » ἦτο παροιμιῶδες, ἀρμοζόμενον εἰς ὄλους τοὺς ὀποδαπόθεν μιμητὰς τῶν Ἰώνων.

Ἡ τρυφή ἐγέννησε πάντοτε τὴν ἀργίαν, καὶ ἀκολούθως τὴν εἰς τὰ τυχηρὰ παιγνίδια σπουδὴν,

Πεσσοὺς κύβους τε, τερπνὸν ἀργίας ἄκος (2),

καὶ ὅσα ἄλλα μὲ ἐλπίδα ἀκόπου πλούτου βάλλουν τὸν παίζοντα εἰς κίνδυνον νὰ σερηθῆ καὶ αὐτὰ τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα. Ὁ Ἰσοκράτης (3) κατηγορῶν τὴν τρυφὴν τῶν Ἀθηναίων, ἀναφέρει σιμὰ τῶν ἄλλων, ὅτι καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐδαπανοῦσαν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὰ Σκιράφια (maisons de jeu)· καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Θεόπομπου, ὁ Χίος, βεβαιώνει τοῦ διδασκαλοῦ τοὺς λόγους (4). Τὰ αὐτὰ ἠθέλαμεν εὑρεῖν εἰς τὸν Θεόπομπον, ἂν ἐσώζετο ἢ πολὺβιβλος αὐτοῦ ἱστορία, καὶ περὶ τῶν Χίων, καὶ περὶ ὄλων τῶν Ἰώνων. Ὡς ἐμιμήθησαν τῶν Λυδῶν τὰ πολυτελῆ φορέματα (5), ἀκόλουθον ἦτο νὰ τοὺς μιμηθῶσι, ὄχι μόνον εἰς τοὺς κύβους, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσης ἄλλης λογιῆς παίγνια, εὐρήματα καὶ αὐτὰ τῶν Λυδῶν (6), τῶν ὁποίων ἐπαινοῦνται καὶ

(1) Non. Marcell. De propr. sermon. I, 15, pag. 486. —
 (2) Σφοκλῆς παρὰ τῷ Εὐσαθ. εἰς Ὀδυσσ. α, σελ. 1397. —
 (3) Ἰσοκρατ. Ἀρειοπαγιτ. § 18, σελ. 14. — (4) Ἰδ. τὰς εἰς τὸν Ἀρειοπαγιτικ. σημ. σελ. 111. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 112. —
 (6) Αὐτὸ τὸ Ludere (παίζειν) τῶν Ῥωμαίων ἐτυμολογήθη ὀρθῶς ἀπὸ τοὺς Λυδοὺς, καὶ σημαίνει κατὰ λέξιν Λυδίξειν. « Λυδίξων, » διὰ τοὺς χορεύων, Λυδοὺς... Οὕτω τὰς θεὰς εὑρεῖν λέγονται » ὅθεν καὶ Ῥωμαῖοι Λούδους [Ludos] φασί. » Ἠσύχ.

τὰ μουσικὰ ὄργανα καὶ αἱ ψάλτραι, ὡς μαρτυρεῖ ὁ φιλοπαίγμων Ἴων ὁ Χῖος·

Λυδὸς τε μάγαδις αὐλὸς ἠγείσθω βοῆς.
 Ἄλλ' εἶα Λυθαὶ ψάλτραι, παλαιθέτων
 ὕμνων ἀοιδοὶ, τὸν ξένον κοσμήσατε (1).

Ὅτι οἱ Χῖοι ἠσχολοῦντο εἰς τὰ παιγνίδια, τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς βόλους (jets, coups) τῶν ἀσραγάλων, ὅστις ἐλέγετο Χῖος, καὶ ἐλογίζετο καὶ βόλος εὐτυχῆς, κατὰ τὸ παροιμιώδες « Χῖος πρὸς Κῶον » καὶ ἔτι πλέον τὸ,

Χῖος παρασὰς Κῶον οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Ταύτην τὴν παροιμίαν αἰνίττεται ὁ Ἀριστοφάνης, ὅταν θέλων νὰ κωμωδήσῃ τὸ ἄσρατον καὶ εὐμετάβολον τοῦ Θηραμένου, λέγει,

Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος, ἀλλὰ Κῖος (2).

παρωδήσας τὸν Κῶον εἰς τὸν Κῖον, διότι ἀληθῶς ὁ Θηραμένος ἐκατάγετο ἀπὸ τὴν νῆσον Κέω ἢ Κίαν (σήμερον Τσίαν).

Τόση τρυφή ἔπρεπε νὰ γεννήσῃ τὴν ἀχόρτασον τοῦ πλούτου δίψαν, τὴν πλεονεξίαν, τὴν φιλαρχίαν, καὶ τὰς ἀκολούθους τούτων, πρῶτον πόλεων πρὸς πόλεις, ἔπειτα καὶ πολιτῶν πρὸς πολίτας, ἐμφυλίους σάσεις καὶ πολέμους. Ἡ φιλοχρηματία ἔφθασεν εἰς τόσον, ὡς ἔλεγεν ἓνας ἀπὸ τοὺς Ἴωνικοὺς ποιητὰς (3),

Οὐθέν ἦν ἄρα τᾶλλα πλὴν χρυσός,

ἔχι εἰρωνευόμενος, ἢ περιπαίξων τοὺς φιλοπλούτους, ἀλλὰ φλε-

(1) Παρὰ τῷ Ἀθην. XIV, σελ. 634-635. — (2) Ἀριστοφάν. Βατρ. 970. Ἴδε καὶ Εὐστάθ. Ἰλιάδ. ψ', σελ. 1289. — (3) Ὁ Πύθερμος (παρ' Ἀθην. σελ. 625.)

γόμενος αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς κτήσεως τοῦ πλούτου. Ὅσιν ἔχει τοιαύτην ψυχῆς διάθεσιν, ἂν ἦναι ἰσχυρὸς, μεταχειρίζεται τὴν βίαν, νὰ ἀρπάξῃ τὰ ἀλλότρια· ἂν τάσσεται εἰς τοὺς ἀδυνατοὺς, καταφεύγει εἰς τὸν δόλον, κολακεύων χαμερπῶς τοὺς δυνατοὺς, διὰ νὰ συμμερίζεται τὰ πλούτη καὶ τὰς ἡδονὰς των. Οἱ Ἴωνες, ὅτε ἦσαν ὑπὸ τοὺς Πέρσας, ἐκολάκευαν τοὺς Πέρσας· ὅτε ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἐθεοποιοῦσαν τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου (1)· καὶ ὅτε τελευταῖον ἔπεσαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων, ἢ πρὸς Ῥωμαίους κολακεία ἔφθασεν ἕως νὰ μεταβάλῃ καὶ πολλῶν ἑλληνικὰ ὀνόματα κύρια εἰς Ῥωμαϊκὰ (2). Ὅλαι σχεδὸν αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις ἐσχίσθησαν εἰς φατρίας· πᾶσα μία ἐξ αὐτῶν ἐσπαράσσετο ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς, σπουδάζοντας νὰ σύρῳσιν ὅλην τὴν δύναμιν εἰς ἑαυτοὺς, διὰ νὰ τρυφῶσι μόνοι· ἄλλοτε ἀπὸ τοὺς δημοτικοὺς, οἱ ὁποῖοι, ἐρεθιζόμενοι καθημέραν ἀπὸ τὴν τρυφήν καὶ τὸ φιλοδέσποτον τῶν δυνατῶν, εὔρισκαν εὐκόλα δημαγωγούς, νὰ τοὺς διεγείρῳσι κατ' ἐκείνων.

Οἱ Χῖοι πολεμοῦν μὲ τοὺς Ἐρυθραίους (3), οἱ Σάμιοι μὲ τοὺς Πριηνέας, ἔπειτα μὲ τοὺς Μιλησίους (4), καὶ ἄλλοι μ' ἄλλους μίᾳς καὶ τῆς αὐτῆς μητροπόλεως ἀποικοὶ καὶ τέκνα. Ἀπὸ τὰς ὀλιγαρχικὰς σάσεις ἐγεννῶντο πόλλᾳκις μοναρχικαὶ τυραννίαι, τῶν ὁποίων ἡ κατάλυσις ἐγέννα νέας ἄλλας ὀλιγαρχίας. Εἰς τὴν Μίλητον, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν τυράννων, ὀλίγων τινῶν πολιτῶν ἑταιρία σφετερίζεται τὴν πολιτείαν, καὶ ὀνομάζεται Πλουτῖς (faction des riches), ὀνομάζουσα τὴν

(1) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 149. — (2) Ἰδ. Βιογραφ. Χ. ὀνομασ. λέξ. ΦΑΨΤΟΣ. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 15-16, καὶ 70. — (4) Πλουταρχ. Κεφ. κκαταγρ. Ἑλληνικ. § 20.

συνάθροισιν τῶν λοιπῶν ὄλων πολιτῶν **Χειρομάχαν** (1). Εἰς τὴν Σάμον, μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ τυράννου, λαμβάνει τὸ κράτος ὅλον ἢ φατρία τῶν ὀνομασθέντων **Γεωμόρων** (**les propriétaires**), ἕωσοῦ βαρυνθέντες οἱ δημοτικοὶ τοὺς ὑπερηφάνους τούτους **Γεωμόρους**, τοὺς κατέσφαξαν εἰς αὐτὸ τὸ βουλευτήριον (2). Τὴν **Χίαν** ἴδαμεν (3), ὅτι δὲν ἔμειν' οὐδ' αὐτὴ οὔτε σάσεων οὔτε τυράννων ἄγευσος.

Οἱ Ἴωνες βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἀπετίναξαν τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων· ἀλλὰ δὲν ἀπετίναξαν ἐντάμα οὔτε τὰ ἦθη οὔτε τὰ ἔθνη τὰ βαρβαρικά (4). Ὅτε ἐδοῦλεuan, πρῶτον τοὺς Λυδοὺς, ἔπειτα τοὺς Πέρσας, ἐκυβερνῶντο ἀπὸ δημαγωγούς, οἱ ὁποῖοι ἐδέσποζαν κατὰ μέρος τοὺς ὁμοφύλους των, κ' ἔτρεφαν ἀκατάπαυσον διχόνοιαν καὶ διαίρεσιν τῶν πολιτῶν εἰς δύο φατρίας. Ὅτε ἡ μία, κολακεύουσα ἢ ἀπατῶσα τοὺς βαρβάρους, ὑπερίσχυεν, ἐφυγάδευεν ἢ ἐφόνευεν ὅσους ἐφοβεῖτο τῆς ἐναντίας φατρίας, καὶ οὕτως ἐκυβέρνα ὀλιγαρχικῶς τοὺς λοιπούς· ἂν ἡ ἐναντία φατρία ἐφαίνετο ἀκαταμάχητος, οἱ ὄλε-

(1) Πλούταρχ. Κεφαλ. καταγρ. Ἑλληνικ. § 32. Χειρομάχοι κυρίως οἱ διὰ χειρῶν ἐργαζόμενοι (**les manœuvres**)· ἀλλ' ἐδῶ σημαίνει τοὺς Γεωργοὺς (**laboueurs**) συνώνυμον τοῦ ἄγενεῖς, κατὰ τὴν κρίσιν τῶν διὰ τὸν πλοῦτον θελούντων τὰ νομίζονται εὐγενεῖς, ὡς καὶ τῶν Γάλλων τὸ **Roturier** ἐσήμαινε καταρχὰς τὸν Γεωργὸν, ἢ λεκτικώτερον, τὸν **Ῥηξίχθονα**, ἀπὸ τὸ **Ruptura** τοῦ παρακμάζοντος Λατινισμοῦ, τὸ σημαῖνον τὴν ῤῆξιν ἢ σχίσιν τῆς γῆς μετὰ τὸ ἄροτρον, εἰς ἓνα λόγον, τὴν Γεωργίαν, « **Γῆς δάπεδον ἀρότροις ῤῆξαι** » (**Ἀρεσοφάν. Πλούτ. 515**). Ἐπειτα οἱ μαθημένοι νὰ ζῶσιν ἀργοὶ, ἔκαμαν τὸ ἐντιμον ὄνομα τῶν **Ῥηξίχθόνων** (**roturier**) ἤγουν τῶν ἐργαζομένων τὴν γῆν, συνώνυμον τοῦ Ἄγενῶν. **Χειρομάχον** ἀκόμη σήμερον ὀνομάζομεν τὸν Γεωργὸν, ἀλλὰ χωρὶς τιμαριωτικὴν (**féodale**) ἀνάισχυντον καταφρόνησιν. — (2) Πλούταρχ. αὐτόθ. § 57. — (3) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 73, καὶ 123. — (4) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 110, σημ. 1.

γαρχικοί ἐπρόκριναν νὰ ὑποτάξωσι τοὺς συμπολίτας των εἰς τοὺς βαρβάρους, παρὰ νὰ στερεύωνται αὐτοὶ τὴν δεσποτείαν (1), ἢ καὶ τοὺς διήγειραν, μὲ πρόφασιν ἐλευθερίας, κατὰ τῶν βαρβάρων.

Μὲ τοιαῦτα ἤθη ἐπέρασαν οἱ Ἴωνες ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν, εἰς τὴν συμμαχίαν, ἔπειτα προσασίαν, τῶν Ἀθηναίων. Οἱ δημαγωγοὶ των, μὴν ἔχοντες πλέον νὰ κολακεύωσι βαρβάρους, ἐκολάκευαν τοὺς νέους προσάτας, τοὺς Ἀθηναίους· καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἐδημοκρατοῦντο, φυσικὰ τὸ δημοκρατικὸν μέρος ἔπρεπε νὰ ὑπερισχύσῃ καταρχὰς εἰς τοὺς Ἴωνας, ἕως οὗ οἱ Ἀθηναῖοι μεταβαλόντες τὴν προσασίαν εἰς ἀληθινὴν δεσποτείαν, διήγειραν ἐξ ἑνὸς μέρους τὴν παλαιὰν τῶν ὀλιγαρχικῶν τῆς Ἰωνίας φιλοπρωτίαν, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπέφεραν τὴν αὔξησιν τῶν Ἀθηναίων.

Πρώτη τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν ἀπεσάτησεν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἡ Σάμος. Ἀφορμὴ τῆς ἀποσασίας, τὸ φαινόμενον, ἐχρημάτισεν ἡ ζηλοτυπία διὰ τὴν πλειοτέραν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς των Μιλησίου ἀγάπην τῶν Ἀθηναίων (2)· ἀλλ' ἡ ἀληθὴς αἰτία ἦτο καὶ οἱ ἐπιβαλλόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰς συμμαχοὺς πόλεις, μὲ φιλικῆς συνεισφοράς ὄνομα, βαρύτατοι φόροι, καὶ τῆς Σάμου (ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Ἰωνικῶν πόλεων) οἱ ὀλιγαρχικοὶ, ἐχθροὶ τῆς δημοκρατίας τόσοι πλέον ἄσπονδοι, ὅσον ἐμποδίζοντο νὰ πλεονεκτῶσι. Δεσποζόμενοι ἀπὸ τοὺς Πέρσας, ἐσυγχωροῦντο καὶ νὰ δεσπότησιν καὶ αὐτοὶ τοὺς λοιποὺς των πολίτας, καὶ προσέτι νὰ κερδαίνωσι τοὺς πεμπομένους εἰς τὰς Ἀθήνας φόρους.

Ὡς ἔμαθαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀποσασίαν, ἔπεμψαν τὸν Περικλέα μὲ τεσσαράκοντα τριήρεις, ὅσας ὑπέταξε τὴν Σάμον εἰς

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 101. — (2) Διόδωρ. Σικελιώτ. XII, 27.

ὀλίγας ἡμέρας κ' ἐσερέωσε τὴν δημοκρατίαν. Ἀλλὰ μόλις ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, κ' ἐσασίασαν πάλιν οἱ ὀλιγαρχικοὶ, καὶ πέμψαντες εἰς τὸν εὐρισκόμενον εἰς Σάρδεις σατράπην τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἔλαβαν ἀπ' αὐτὸν βοήθειαν ἑπτακοσίους στρατιώτας, τοὺς ἔμβασαν τὴν νύκτα εἰς τὴν Σάμον, κατέλυσαν τὴν δημοκρατίαν, κ' ἐξώρισαν πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους.

Ἐπέστρεψε δεύτερον ὁ Περικλῆς μὲ ἐξήκοντα τριήρεις Ἀττικὰς, προσλαβὼν καὶ εἰκοσιπέντε ἀπὸ τοὺς Χίους καὶ Μιτυληναίους, καὶ ἐνίκησε πάλιν τοὺς Σαμίους. Ἀλλ' ἡ ἀναχώρησίς του, ἐσυγχώρησεν εἰς τοὺς ὀλιγαρχικοὺς νὰ ἐπανασταθῶσι καὶ δεύτερον, ἐλπίζοντες τῶρα καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἐπρόσμεναν ναυτικὴν βοήθειαν ἀπὸ τοὺς Πέρσας.

Ἦναγκάσθη λοιπὸν ὁ Περικλῆς νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν Σάμον μὲ τὰς ἐξήκοντα τριήρεις, ἔχων τῶρα καὶ τριάκοντα ἀπὸ τοὺς Χίους καὶ Μιτυληναίους, νὰ κατασκάψῃ τὰ τείχη τῶν Σαμίων, νὰ κολάσῃ τοὺς αἰτίους τῆς στάσεως, νὰ λάβῃ τὰς τριήρεις των ὅλας, καὶ διακόσια τάλαντα διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου, καὶ νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὴν δημοκρατίαν (1).

Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἦτο σύμπλους καὶ συστρατηγὸς τοῦ Περικλέους ὁ πλέον ἐνδοξος τὴν τραγωδίαν παρὰ τὴν στρατηγίαν Σοφοκλῆς, ὡς τὸν ἔλεγε παίζων αὐτὸς ὁ Περικλῆς (2). Ὁ Σοφοκλῆς ἐστρατήγησεν ἀκόμη, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, καὶ εἰς τὴν Λέσβον, καὶ εἰς τὴν στρατηγίαν ταύτην, περάσας εἰς τὴν Χίον, ἐξενοδοχήθη ἀπὸ τὸν πρόξενον

(1) Διοδώρ. Σικελιώτ. XII, 27, 28. Ἰδ. καὶ Θουκυδίδ. IV, 9.

(2) Αὐτὸς ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγεν ἀσεῖζόμενος τοῦ Περικλέους τὸν ἀσεῖσμόν. « Περικλῆς ποιεῖν μὲν ἔφη με, στρατηγεῖν δὲ οὐκ ἐπίστασθαι » ὡς τὸ ἰσχυροῖ ὁ Χίος τραγωδὸς Ἴων (παρ' Ἀθην. σελ. 604).

τῶν Ἀθηναίων Χῖον Ἐρμησίλειον, ὅπου τὸν ἐγνώρισε καὶ ὁ ἔνδοξος τραγωδὸς τῆς Χίου Ἴων (1).

Ἐτ.
πρὸ Σρ.

Μετὰ δέκα ἔτη τῆς κατὰ τῶν Σαμίων ἐκστρατείας ἐξέσπασε καὶ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος. Μεταξὺ τῶν ἄλλων αἰτιῶν τοῦ ὀλεθρίου τούτου πολέμου, ἦτο καὶ ἡ αὔξησις τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, τῆς ὁποίας ἡ κατάχρησις ἐφόδιζε τοὺς Λακεδαιμονίους (2), μ' ὅλον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο τὸ ἐναντίον (3). Καὶ εἰς τοῦτον ἀκόμη τὸν πόλεμον σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Θάλασσαν ἦσαν ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας οἱ Χῖοι (4), καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας οἱ Λέσβιοι καὶ οἱ Κερκυραῖοι.

431.

Οἱ Λέσβιοι ἀπεσάτησαν μετὰ μικρὸν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους (5), κατεπολεμήθησαν, καὶ κατήντησαν ἀντὶ συμμάχων ὑπήκοοί των. Τὴν αὐτὴν τύχην ἐπρόσμεναν καὶ οἱ Χῖοι, καὶ τὴν ἐφοβοῦντο τόσον πλέον, ὅσον ἡ ὀλιγαρχικὴ των φατρία ἔκλινε τώρα εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους (ὡς ἀρχήτερα εἰς τοὺς Πέρσας), εἰς δὲ τοὺς δημοκρατικούς ἐσύμφερε πλέον ἢ φιλία τῶν Ἀθηναίων. Μ' ὅλον τοῦτο, ἡ μὲ κοινὴν, ἡ μὲ μόνων τῶν προεσώτων γνώμην, ἔκτισαν νέον τεῖχος, καὶ ἐφρόντισαν ἄλλας τινὰς προπαρασκευὰς, εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως. Πρόνοια ματαία! Οἱ Ἀθηναῖοι, πάντοτε ἄγρυπνοι εἰς τὰς πράξεις καὶ βουλὰς τῶν συμμάχων, μόλις ἔμαθαν τὴν ἀνέγερσιν τοῦ νέου τείχους, καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Χίους νὰ τὸ χαλάσωσι, καὶ νὰ συμφωνήσωσι νέας συνθήκας καὶ νέους ὄρκους τῆς πρὸς αὐτοὺς πίσεως (6).

428.

425.

Ἐμειναν λοιπὸν οἱ Χῖοι πάλιν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων, καὶ πάλιν αὐτόνομοι, ὡς τοὺς ἐβεβαίοναν οἱ Ἀθηναῖοι (7), καὶ τὸ

417-416.

(1) Ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωνος ἐσημειώθη ἀνωτέρ. σελ. 69. —
 (2) Θουκυδίδ. I, 23. — (3) Ὁ αὐτ. I, 76. — (4) Ὁ αὐτ. II, 9. — (5) Ὁ αὐτ. III, 50. — (6) Ὁ αὐτ. IV, 51. —
 (7) Ὁ αὐτ. VI, 85.

^{415.}
πρὸ Χρ.

ἐπίσειαν ἴσως καὶ αὐτοί. Τοὺς ἐβοήθησαν πάλιν μὲ τὰ πλοῖα τῶν εἰς τὸν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων πόλεμον (1), εἰς τῆς 416. νήσου Μήλου τὸν ἄγριον ἀφανισμόν (2), καὶ εἰς αὐτὴν ἔπειτα 415. τὴν μωρὰν κατὰ τῆς Σικελίας ἐκστρατείαν (3), εἰς τὴν ὁποίαν ἠνάγκασαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τοὺς λοιποὺς Ἴωνας καὶ τοὺς ἄλλους τῶν συμμάχους, βεβαιοῦντες οὕτως τοὺς λόγους τοῦ Συρακουσίου Ἐρμοκράτους. Οἱ Ἀθηναῖοι (ἔλεγεν οὗτος εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Καμαριναίων) ἐπρόσάτευσαν τοὺς Ἴωνας καὶ τοὺς ἄλλους τῶν συμμάχους ἐκουσίους, μὲ πρόφασιν νὰ τοὺς ἐλευθερώσωσιν ἀπὸ τὸν Πέρσῃν ἔδειξαν ὁμῶς ἔπειτα, ὅτι δὲν ἐπολέμησαν οὐτ' αὐτοὶ οὐτ' οἱ σύμμαχοί τῶν περὶ ἐλευθερίας, ἀλλ' οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπιθυμοῦντες νὰ δεσπόζωσιν αὐτοὶ εἰς τόπον τοῦ Πέρσου, οἱ δὲ λοιποὶ, διὰ μεταβολὴν δουλείας, ἀποτασσόμενοι δεσπότην ἀνόητον, διὰ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς δεσπότην πανουργότερον (4).

414. Ἀλλ', ἐπειδὴ τῶν βιαίων φύσις εἶναι νὰ μὴ διαμένωσι μακρὰν, οἱ Χίοι μὴν ὑποφέροντες τὸν ζυγὸν τῶν Ἀθηναίων, ἐμελέτησαν πάλιν κρυφίως νὰ ἀποσατήσωσιν (5). Τοῦτο ὑποπτευόμενοι οἱ

(1) Θουκυδίδ. IV, 129. — (2) Ὁ αὐτ. V, 84-115. — (3) Ὁ αὐτ. VI, 43, VII, 20. — (4) « Ἡγεμόνες γὰρ γενόμενοι » ἐκόντων τῶν τε Ἴωνων, καὶ ὅσοι ἀπὸ σφῶν ἦσαν ξύμμαχοι ὡς ἐπὶ » τοῦ Μήδου τιμωρία. . . . οὐ περὶ τῆς ἐλευθερίας ἄρα οὔτε οὔτοι » τῶν Ἑλλήνων, οὐδ' οἱ Ἕλληνες τῆς ἑαυτῶν τῷ Μήδῳ ἀντίστησαν, » περὶ δὲ οἱ μὲν σφίσι ἀλλὰ μὴ ἐκείνῳ καταδουλώσεως, οἱ δ', ἐπὶ » δεσπότην μεταβολῇ, οὐκ ἀξυνετωτέρου, κακοξυνετωτέρου δέ. » Ὁ αὐτ. VI, 76. — (5) Ὁ αὐτ. VIII, 5-14. Πλουτάρχ. Ἀλκιβιάδ. § 24. Ταύτην τὴν ἀποσασίαν μνημονεύει καὶ Λυσίας ὁ ῥήτωρ, ὀνειδείζων αὐτὴν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλκιβιάδου (Ἀλκιβιάδην

Ἀθηναῖοι, ἐλπίζοντες ὁμῶς ἀκόμη νὰ τοὺς κρατήσωσι, τοὺς ἐκολάκευαν, κατὰ τὸ σύνθηρες, ὡς συμμάχους αὐτονόμους. Ἄλλα συνέβη, τέλος πάντων, ὅ,τι ὑπωπτεύοντο. Μετὰ τὴν εἰς Σικελίαν δυσυχίαν τῶν Ἀθηναίων, οἱ Χῖοι παρακινούμενοι ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ πολὺ πλέον ἀπὸ τὸν εἰς ἐκείνους τότε φυγάδα Ἀλκιβιάδην (1), ἔχοντες συγγνώμονας καὶ τὸν δῆμον, βαρηνόμενον καὶ αὐτὸν ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν προσασίαν, ἀπεσπᾶσθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἐκάλεσαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν Σπάρτην. Μὲ τοὺς Χίους συναπεσᾶτησαν καὶ οἱ γείτονές των Ἐρυθραῖοι καὶ οἱ Κλαζομένιοι (δύο Ἴωνικαὶ ἀποικίαι), καὶ ἄλλαι νῆσοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐπρώτευσεν ἡ Λέσθος· ἀλλ' οὐδεμιᾶς ἀπόσασις ἐτάραξεν οὐδ' ἐλύπησε τοὺς Ἀθηναίους τόσον, ὅσον ἡ ἀπόσασις τῆς Χίου, ἣτις εἶχε τότε ἐξήκοντα τριήρεις (2).

καὶ αὐτὸν) καὶ λέγων « Οὔτε τοὺς πολεμίους ἐδύνατο ἐκ τῆς χώρας » ἐκβαλεῖν, οὔτε Χίους, οὐς ἀπέσθησε, πάλιν φίλους ποιῆσαι κ. τ. λ. » (Λυσ. κατὰ Ἀλκιβιάδ. σελ. 414, Auger).

(1) Θουκυδίδ. VIII, 15. — (2) Ο' αὐτ. VIII, 6. Τὸ κείμενον λέγει, « Τούς τε Χίους καὶ τοὺς Ἐρυθραίους εὐθύς ξυμμάχους ἐποίησαντο [Λακεδαιμόνιοι], καὶ τεσσαράκοντα ναῦς ἐψηφίσαντο » αὐτοῖς πέμπειν, ὡς ἘΚΕῖ οὐκ ἔλασσαν ἢ ἐξήκοντα, ἀφ' ὧν οἱ Χῖοι » ἔλεγον, ὑπαρχουσῶν. » Τὸ ἘΚΕῖ, ὃ σχολιαστῆς ἐξηγεῖ « Ἦγουν ἐν » τῇ Χίῳ » καὶ οὕτω τὸ ἐνόησαν καὶ ἄλλοι, ἀποδίδοντες εἰς τοὺς Χίους τὰς ἐξήκοντα τριήρεις. Τὸ κείμενον ἀκριβέστερον ἐρευνώμενον νοεῖται, ὅτι μέρος τῶν ἐξήκοντα ἦτο τῶν Ἐρυθραίων. Τὸ μέρος ὁμῶς τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἦναι τόσον μικρὸν, ἵσως ὄχι πλειότερον τοῦ μνημονευθέντος ἀνωτέρω (σελ. 98), ὥστε δύναται τις χωρὶς ἀλλοίωσιν τῆς ἰσορίας ν' ἀποδώσῃ τὸν ζόλον ὅλον εἰς τοὺς Χίους. Τῶν Χίων τὸ ναυτικὸν ἦτο κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον πολὺ, ὥστε νὰ γενῶσι πολλάκις καὶ Θαλασσοκράτορες, ὡς τοὺς ὀνομάζει ὁ Θουκυδίδης (VIII, 63). Καὶ διέμεινεν ἡ τόση δύναμις ἕως τῶν χρόνων τοῦ Δημοσθένους καὶ ἐπέκεινα· τὴν Χίον, τὴν Ῥόδον καὶ τὴν

*Ετ.
πρὸ Χρ.
411.

Ἐμεταχειρίσθησαν λοιπὸν πάραυτα ὅσα μέσα ἐσυγχώρει εἰς αὐτοὺς ἢ περίσσεια, νὰ ὑποτάξωσι καὶ πάλιν τὴν Χίον. Πρώτην ἀπόβασιν ἔκαμαν εἰς τὴν Καρδαμύλην καὶ εἰς τὴν Βολισσὸν, καὶ πολεμήσαντες ἐνίκησαν μὲ πολλὴν φθορὰν τοὺς κατοίκους. Δευτέραν νίκην ἔλαβαν κατὰ τῶν Χίων εἰς τὰς Φανάς, καὶ τρίτην εἰς τὸ Λευκῶνιον. Ἐλεηλάτησαν τοὺς Χίους ἀλύπητα, εὐρόντες μεγάλους πλούτους συναθροισμένους καὶ ἀκόμη σωζομένους ἕως τότε ἀπὸ τοὺς χρόνους τῆς ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐλευθερίας (1).

Ἐφθασαν μετὰ ταῦτα καὶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς τὴν Λέσβον πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, κ' ἐτείχιζαν τὸ Δελφίνιον, φρούριον τῆς νήσου ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως Χίου. Ἄλλ' οἱ Χῖοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν, ὄχι μόνον διότι ἦσαν ἐξησθημένοι ἀπὸ τὰς προτέρας συμφορὰς, ἀλλ' ὅτι καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ φατρίαι τῶν πολιτῶν ἐφοβοῦντο μία τὴν ἄλλην (2), οἱ μὲν ὀλιγαρχικοὶ ὄντες σύμφωνοι μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ δὲ δημοκρατικοὶ, μὴ δυνάμενοι νὰ σβέσωσι παντάπασι τὴν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους κλίσιν. Εἰς τούτους τοὺς εὐλόγους φόβους ἐπροσέθη καὶ δεινότερος ἄλλος, τὸν ὁποῖον ἔχουν νὰ φοβῶνται πάντοτε ὅσοι τολμοῦν νὰ καταδουλόνωσιν ὡς κτήνη τοὺς ὁμοίους τῶν ἀνθρώπων, ὡς τὸ ἔδειξαν αἱ συμβᾶσαι εἰς τοὺς χρόνους μας φρικταὶ κατὰ τῶν δεσποτῶν ἐκδικήσεις τῶν δούλων. Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι ἔσειλαν τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας, οὐτ' αὐτοὶ, οὔτε κάμμία ἄλλη πόλις Ἑλληνικὴ εἶχε δούλους (3), καὶ ἡ Χίος πρώτη

Κέρκυραν ὀνομάζει ὁ Ῥήτωρ, ὡς δυνατωτάτας εἰς τὴν θάλασσαν νήσους (Δημοσθέν. Περὶ Σεφάν. σελ. 305. *Ἰδ. καὶ Περὶ τῆς Ῥοδ. ἐλευθερ. σελ. 191).

(1) Θουκυδίδ. VIII, 24. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτ. 38. — (3) Ἡρόδοτ. VI, 137. Ἰδε καὶ ἀνωτέρ. σελ. 74-76.

τῶν Ἰωνικῶν ἀποικιῶν ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας κ' ἔδωκεν εἰς τοὺς λοιποὺς Ἴωνας τὸ ἀπάνθρωπον τοῦτο παράδειγμα (1).

^{Ἔτ.}
πρὸ Χρ.

Ὅχι μόνον εἶχαν πολὺ πλειότερους δούλους, παρὰ κάμμία ἄλλη πόλις Ἑλληνική, πλὴν τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦτο μάλιστα ἠναγκάζοντο καὶ νὰ τοὺς ἐπαγρυπνῶσι καὶ νὰ τοὺς κολάζωσιν αὐστηρότερα, ὡς τὸ μαρτυρεῖ ἡ ἱστορία (2).

Ἡ τόση αὐστηρότης ἀκολούθως ἔπρεπε νὰ γεννᾷ καὶ νὰ τρέφῃ μῖστος ἄσπονδον κατὰ τῶν δεσποτῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν δούλων. Μόλις ἔμαθαν οἱ δοῦλοι τὴν παρουσίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸ Δελφίνιον καὶ, καταφυγόντες πολλοὶ πρὸς αὐτοὺς, ἐπροξένησαν εἰς τοὺς Χίους τόσον μεγαλήτερα κακὰ, ὅσον ἐγνώριζαν ἀκριβέστερα τὰ κατατόπια τῆς νήσου (3).

Οὗτος ὁ χρόνος συμπίπτει μὲ τὴν κατασθεῖσαν εἰς τὰς Ἀθήνας βραχυχρόνιον Ὀλιγαρχίαν τῶν Τετρακοσίων. Ὁ Σπαρτιάτης Παιδάρητος εὐρισκόμενος τότε εἰς τὴν Χίον, μὴ λαμβάνων τὴν ζητηθεῖσαν ἀπὸ τὸν Ἀσύοχον, ναύαρχον τοῦ Λακωνικοῦ στόλου, βοήθειαν, ἔσειλε νὰ τὸν κατηγορήσωσιν εἰς τὴν Σπάρτην, κ' ἐκυβέρνα ἐντοσούτῳ αὐτὸς τὴν Χίον, ὡς ἀρμοσῆς, ἡγουν ὡς δεσπότης, ἂν καὶ ὁ Θεόπομπος τὸν ἐπαινῇ (4)· ἐνώχλει, ἐφυγάδευεν, ἀκόμη καὶ ἐφόνευεν, ὅσους

411.

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 75. — (2) Ἰδ. αὐτόθ. σελ. 76. Ἄξιον καὶ τοῦτο παρατηρήσεως· οἱ ὀλιγαρχοῦμενοι λαοὶ ἐφάνησαν πάντοτε ἀπάνθρωπότεροι εἰς τοὺς δούλους· μάρτυς ἡ Λακεδαιμόνων μὲ τοὺς Εἰλωτας. Ἐξεναντίας οἱ δημοκρατούμενοι ἐδείχθησαν καὶ φιλανθρωπότεροι πρὸς τοὺς δούλους· μάρτυς τῶν Ἀθηναίων ἡ πολιτεία. — (3) Θουκυδίδ. VIII, 38-40. — (4) Παρὰ τῷ Ἀρποκρατ. λέξι. Παιδάρητος. Δὲν εἶναι παράξενος τοῦ Θεοπόμπου ἡ περὶ τοῦ Παιδάρητου κρίσις· ὁ Θεόπομπος ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀριστοκρατικούς. Ἐπαινεῖται ὁ Παιδάρητος

Ἔτ.
πρὸ Χρ.

ὑπωπτεύετο ἐναντίους τῶν Λακεδαιμονίων. Τούτων ἦσαν καὶ κάποιος Ἴων, υἱὸς Τυδέως, μὲ πολλοὺς ἄλλους φίλους του, τοὺς ὁποίους ἐθανάτωσεν ὡς Ἀττικίζοντας (1). Ἀπὸ τοὺς φυγάδας Χίους ὑπῆγαν τινὲς εἰς τὴν Σπάρτην, νὰ κατηγορήσωσι τὸν Παιδάρητον. Ὡς ἔμαθεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, Τελευτία, τὰ κατὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐγκλήματα, ἔγραψεν εἰς αὐτὸν τὴν σύντομον καὶ διὰ τοῦτο ὠραίαν ἐπιστολὴν ταύτην· « Ἡ ΜΗΤΗΡ ΠΡὸς Τὸν » ΠΑΙΔΑΡΗΤΟΝ· Ἡ πρᾶσσε καλῆτερα, ἢ μένε ὅπου εἶσαι, » χωρὶς ἐλπίδα νὰ γυρίσης εἰς τὴν Σπάρτην (2). »

407. Ὅτε οἱ Ἀθηναῖοι ἐκυρίευσαν τὸ Δελφίνιον, τῶν δημοτικῶν τῆς Χίου ἡ φατρία, ὡς φιλη τῶν Ἀθηναίων, ἔπρεπε νὰ ὑπερ-ισχύση. Ὅθεν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀριστοκρατικούς οἱ μὲν ἐκουσίως, οἱ δὲ καὶ βιαζόμενοι, ἔφυγαν τὴν Χίον. Ὁ Κρατησιππίδας ἔπειτα, ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων, τοὺς ἔφερε πάλιν ὀπίσω (3), κυριεύσας ἅμα καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Χίου. Οἱ ἐπιστρέψαντες οὗτοι εἰς τὴν πατρίδα ἀντεφυγάδευσαν καὶ αὐτοὶ τοὺς ἀντιπολιτευομένους καὶ αἰτίους τῆς φυγῆς των, εἰς ἑξακοσίους τὸν ἀριθμὸν, πιθανὸν ὅτι μὲ συνέργειαν καὶ συμβουλὴν τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς τοὺς ὀνειδίζει περὶ τούτου

καὶ εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦ Θεοπόμπου, Ἰσοκράτην. (Ἀρχίδαμ. § 25, σελ. 124)· ἀλλ' ὁ ἔπαινος ἐκεῖ λέγεται ἐκ προσώπου τοῦ Λάκωνος Ἀρχίδαμου, καὶ ὄχι τοῦ Ἰσοκράτους. Ὁ Ἰσοκράτης ἔκρινεν ἄλλως τὰς πράξεις τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετολίγον.

(1) Θουκυδίδ. VIII, 38. — (2) « Ἡ ΜΗΤΗΡ ΠΑΙΔΑΡΗΤΩ. » Ἡ βελτίονα πρᾶσσειν σε, ἢ αὔθει μένε, ἀπογνοὺς τὰν ἐς Σπάρταν » σωτηρίαν. » Παρὰ Πλουταρχ. Λακων. ἀποφθεγμ. § 10. σελ. 970 Wittenb. — (3) Ὅχι χωρὶς νὰ πληρωθῇ ἀπ' αὐτοὺς ὁ ἀκτῆμων καὶ ἀφιλάργυρος Σπαρτιάτης· « Παρὰ τῶν ἐκ Χίου φυγάδων λαβῶν » χρήματα κατήγαγεν αὐτοὺς, καὶ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Χίων κατ- » ελάβετο » Διοδώρ. Σικελ. XIII, 65.

ὁ Ἰσοκράτης προσθέτων ἔτι, ὅτι καὶ ἐσέρησαν τοὺς Χίους ἀπὸ τὸ ναυτικόν των (1). Οἱ ἑξακόσιοι φυγάδες οὗτοι, κυριεύσαντες τῆς ἀντικρῦ ἠπείρου τὸν Ἄταρνεά (2) πόλιν καὶ φρούριον ἰσχυρόν τῆς Χίου, ἐπολέμουν ὄχι μόνον τὴν Χίον, ἀλλ' ὅλην τὴν Ἰωνίαν (3).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.

Τὸν Κρατησιππίδαν διεδέχθη εἰς τὴν ναυαρχίαν τοῦ Λακωνικοῦ στόλου ὁ Λύσανδρος, καὶ τοῦτον ὁ Καλλικρατίδας (4).

406.

Ὁ Καλλικρατίδας εὐτύχησε νὰ ἐπάρῃ καὶ τὸ ἕως τότε εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηναίων Δελφίνιον τῆς Χίου, νὰ τὸ κατασκάψῃ, καὶ νὰ διώξῃ ὀλότελα ἀπὸ τὴν νῆσον τοὺς Ἀθηναίους (5). Μετὰ ταῦτα ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τῆς Λέσβου, εὐρισκομένης ἀκόμη εἰς τῶν Ἀθηναίων τὰς χεῖρας (6). Ἀναχωρήσας πάλιν ἐκεῖθεν ἀφῆκεν εἰς τόπον τοῦ τὸν Ἐτεόνικον. Ἄλλ' ὁ Ἐτεόνικος καταπολεμούμενος ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ νησιώτας καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ μὲ τὰ πλοῖα καὶ τοὺς στρατιώτας του εἰς τὴν Χίον.

405.

Ἡ παρουσία του ὀλίγον ἔλειψε νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλους τοὺς Χίους, ἃν καὶ φίλους καὶ συμμάχους (τὸ φαινόμενον) τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ στρατιῶται καὶ οἱ ναῦται τοῦ Ἐτεονίκου, μὴν ἔχοντες πλέον οὔτ' ἐνδύματα οὔτε τροφάς, ἐβουλεύθησαν

406.

(1) α Χίων δὲ τοὺς πρώτους μὲν τῶν πολιτῶν ἐφυγάδευσαν, τὰς δὲ ἢ τριῆρεις ἐκ τῶν νεωρίων ἐξεγκύσαντες ἀπάσας ἄχοντο λαβόντες. » Ἰσοκρατ. Συμμαχικ. § 32, σελ. 178. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 25, 85 καὶ 97. — (3) Διοδώρ. Σικελιώτ. XIII, 65, Ξενοφ. Ἑλληνικ. III, 2, § 11. Οἱ αὐτοὶ ἴσως φυγάδες Χιοί, οἱ ὅποιοι, πρὶν περάσασιν εἰς τὸν Ἄταρνεά, ἔπλευσαν εἰς τὴν Ἄντισσαν, πόλιν τῆς Λέσβου, τὴν ἐτάραξαν, καὶ ἐδιώχθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀντισσαίους (Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. V, 2, § 11, σελ. 148). — (4) Ξενοφ. Ἑλληνικ. I, 5, § 1, 6, § 1. — (5) Διοδώρ. Σικελιώτ. XIII, 76. Ξενοφ. Ἑλληνικ. I, 5, § 15. — (6) Ξενοφ. I, 6, § 12.

*Ετ.
πρὸ Χρ.

κρυφὰ νὰ κυριεύσωσι καὶ νὰ λεηλατήσωσιν αὐτὴν τὴν πόλιν τῆς Χίου· κ' ἤθελαν ἀναμφισβόλως τὸ κατορθώσκειν, ἂν δὲν ἔφθανεν ὁ Ἐτεόνικος νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν συνωμοσίαν (1).

406. Ἀφοῦ ὁ Καλλικρατίδας ἀπέθανε γενναίως εἰς τὴν περὶ τὰς Ἀργινούσας ναυμαχίαν, ἔλαβε πάλιν τὴν ναυαρχίαν ὁ Λύσανδρος (2). Οἱ εὐρισκόμενοι τότε εἰς τὴν Χίον Ἀθηναῖοι, σερημένοι τὸ Δελφίνιον, ἠναγκάσθησαν νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα τῶν καὶ νὰ πολεμῶσι τὴν Χίον, ἥτις ἐνωχλεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς Σαμίους, συμμάχους τότε τῶν Ἀθηναίων (3).

405. Ἡ τελευταία ὀλέθριος εἰς τοὺς Ἀθηναίους ναυμαχία συνέβη εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς, εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου ὁ Λύσανδρος μὲ τοὺς συμμάχους του ἠφάνισε τὸν σὸλον τῶν Ἀθηναίων (4), καὶ ὕθεν ἐκίνησε, μετὰ τὴν νίκην, εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας. Μεταξὺ τῶν συμμάχων τοῦ Λυσάνδρου ἦσαν καὶ Χῖοι μὲ τὰς τριήρεις τῶν· ἡ ἰσορία ὀνομάζει τρεῖς, Κηφισοκλῆν, Ἐρμόφαντον καὶ Ἰκέσιον, τῶν ὁποίων τὰ ἀγάλματα ἴδεν ὁ Πausανίας εἰς τοὺς Δελφοὺς σιμὰ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Λυσάνδρου (5). Καὶ ἡ μὲν συμμαχία μὲ τὸν Λύσανδρον ἦτον ἀνάγκης ἔργον, καὶ μάλιστα εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὅτε οὐδ' ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἦσαν εὐχαριστημένοι οἱ Χῖοι· ἂν ἦσαν ὁμῶς ἀληθῶς καὶ φίλοι τοῦ Λυσάνδρου, τὰ ἀγάλματα δὲν ἦσαν

(1) Ξεν. Ἑλληνικ. ἰσορ. II, 1, § 1. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. I, 6, § 33. II, 1, § 10. Διοδώρ. Σικελιώτ. XIII, 98-99. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτ. II, 1, § 15-16. — (4) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. II, 1, § 20-32. Διοδώρ. Σικελιώτ. XIII. — (5) « Ἀνάκεινται δὲ » καὶ ὅπισθεν τῶν κατελεγμένων ὅσοι συγκατεργάσαντο τῷ Λυσάνδρῳ τὸ ἐν Αἰγὸς Ποταμοῖς. . . . Χῖοι δὲ, Κηφισοκλῆς, καὶ Ἐρμόφαντός τε καὶ Ἰκέσιος. » (Πausαν. X, 9).

ικανά νά ἐξαλείψωσι τοιαύτην ἄτιμον φιλίαν· ὁ Λύσανδρος ἄλλους φίλους δὲν εἶχε παρά τοὺς προδίδοντας τὰς πατρίδας των (1).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
405.

Τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ τραγωδία ἔλαβε τέλος μὲ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν (2)· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξασθενημένοι καὶ πρότερον ἀπὸ τὸν Σικελικὸν πόλεμον, ἐθρήνησαν μετανοοῦντες τὰς προτέρας των ἀδουλίαις, διὰ τὰς ὁποίας ἀφέθησαν τώρα καὶ κατεφρονήθησαν καὶ ἀπ' αὐτοῦς των τοὺς συμμάχους καὶ φίλους.

404.

Αἱ συμμαχικαὶ ἢ ὑπήκοοι τῶν Ἀθηνῶν πόλεις ἴδαν μετὰ χαρᾶς τὴν ταπεινώσιν τῶν τυράννων Ἀθηναίων, ὡς τοὺς ὠνόμαζαν τότε, καὶ συνεχάρησαν ὡς σωτῆράς των τοὺς Λάκωνας. Ἀλλ' οἱ Λάκωνες, δὲν ἤργησαν νά τοὺς πληροφορήσωσιν, ὅτι ἐπολέμησαν ἕως τότε τοὺς Ἀθηναίους, ὅχι διὰ νά ἐλευθερώσωσι τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τὸν Ἀττικὸν ζυγὸν, καὶ νά τὰς καταστήσωσιν αὐτονόμους, ὡς ἀναισχύντως ὑπεκρίνοντο, ἀλλὰ νά δεσπόζωσιν αὐτοὶ εἰς τόπον τῶν Ἀθηναίων. Ἐπραξαν ἀπαρράλκτως, ὅ,τι ἔπραξεν εἰς τοὺς χρόνους μας ἡ ὀνομασθεῖσα Ἀγία συμμαχία, ἀφοῦ κατεδάμασε τὸν δοξομανῆ Ναπολέοντα. Ὁ Λύσανδρος, ἀφοῦ ὑπέβαλε τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν ζυγὸν τῶν τριάκοντα τυράννων, ἐσπούδασε νά ὑποτάξῃ καὶ τὰς λοιπὰς Ἑλληνικὰς πόλεις εἰς τὴν δυναστείαν ὀλίγων τινῶν.

Καταλύσας τὰς προτέρας δημοκρατίας ἢ ὀλιγαρχίας, κατ-

(1) « Οἱ τε Λυσάνδρῳ καλούμενοι ξένοι χρόνον οὐδένα ἐπαύσαντο » πατρίδας ἐγχειρίζοντες τὰς ἑαυτῶν. » (Παυσαν. VII, 10). —

(2) Ξενοφ. Ἑλληνικ. II, 2, § 10-24. Διόδωρ. Σικελιώτ. VIII, 107.

Ἐτ.
πρὸ Χρ.
404.

ἔστησεν εἰς πᾶσαν μίαν πόλιν Δέκα (1) ἄνδρας κυβερνήτας, ἡγουν δέκα τυράννους, πολλάκις οὐδὲ τούτους ἀπολύτους, ἀλλὰ συμβουλευομένους καὶ προστασσομένους ἀπὸ Ἄρμοσῆν (2) Λάκωνα.

Οἱ Ἄρμοσαὶ καὶ αἱ Δεκαρχαὶ ἔφεραν εἰς τόσῃν ταραχῇν καὶ ἀταξίᾳ τὰς πόλεις, ὥστε ἐπεθύμησαν πάλιν τοὺς Ἀθηναίους (3), καὶ μάλιστα οἱ Ἴωνες, τῶν ὁποίων ἡ παιδεία ὑπέφερε πλέον τῶν λογίων Ἀθηναίων τὴν δυναστείαν, παρὰ τῶν ἀγραμμάτων Σπαρτιατῶν τὴν ἄγριον δεσποτείαν.

Δέκα μόλις ἔτη ἐκράτησεν ἡ Λακωνικὴ δεσποτεία. Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα, νομίζω, συνέβη καὶ τοῦ Λάκωνος Δερκυλλίδα ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῶν κρατούντων τὸν Ἄταρνεά φυγάδων Χίων (4). Τοὺς εὔρηκε τόσον κατὰ ὠχυρωμένους, καὶ τόσον ἀφθονον σίτον ἔχοντας, ὥστ' ἔδαπάνησεν ὀκτὼ μῆνας εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ φρουρίου (5). Ἄφοῦ τοὺς ἐδίωξεν ἐκεῖθεν, ἀφῆκεν ἐπιμελητὴν τοῦ τόπου τὸν Δράκοντα (6).

Οἱ Ἀθηναῖοι, θάρρυνόμενοι ἀπὸ τὴν εἰς ἑαυτοὺς νέαν κλίσιν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀνέλαβαν πάλιν τὸ κράτος τῆς Θαλάσ-

(1) Ξενοφ. Ἑλληνικ. III, 4, § 2. Ἰσοκρατ. Πανηγυρικ. § 32, Πρὸς Φίλιππ. § 40. Παναθηναϊκ. § 18 καὶ 25. Καὶ εἰς τινὰς πόλεις, τριάκοντα, ὡς τοὺς ὀνειδίξει ὁ Αὐτοκλῆς (παρὰ Ξενοφῶντ. Ἑλληνικ. VI, 3, § 8. — (2) Ξενοφ. II, 4, § 19. Ἰσοκρατ. Πανηγυρικ. § 33. Οἱ πεμπόμενοι ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὰς ὑποκειμένας πόλεις ἄρχοντες ὠνομάζοντο Ἄρμοσαί· οἱ πεμπόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, Ἐπίσκοποι. — (3) Ξενοφ. Ἑλληνικ. III, 4, § 7, 5, § 13. — (4) ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 127. — (5) Ξενοφ. Ἑλληνικ. III, 2, § 11. — (6) Ὁ αὐτὸς αὐτόθ. καὶ Ἰσοκρατ. Πανηγυρικ. § 40, σελ. 66.

σης. Ὁ Ναύαρχος αὐτῶν Κόνων, νικᾷ τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὴν Κνίδον λαμπρὰν νίκην κατὰ Θαλάσσαν (1).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
394.

Οἱ Χῖοι, βλέποντες τὴν ταπείνωσιν τῶν Λακεδαιμονίων, κατέλυσαν τὴν Δεκαρχίαν, ἐδίωξαν τὴν Λακωνικὴν φρουρὰν, καὶ ἐπροσκολλήθησαν πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους (2). Τὸ αὐτὸ ἔπραξαν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς Ἴωνας οἱ Ἐφέσιοι, οἱ Τήϊοι, οἱ Ἐρυθραῖοι, καὶ ἀπὸ τοὺς ἔξω οἱ Κῶοι, οἱ Ρόδιοι, οἱ Εὐβοεῖς, οἱ Μιτυληναῖοι, καὶ ἄλλαι πολλαὶ νησιωτικαὶ καὶ ἠπειρωτικαὶ πόλεις, ἄλλαι, προσκολλώμεναι πάραυτα εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἄλλαι, ἀρκούμεναι νὰ διώξωσι τοὺς Λακεδαιμονίους, μηδὲ θέλουσαι νὰ ὑποτάσσωνται μὴτ' εἰς ἀγραμμάτους, μὴτ' εἰς λογίους δεσπότας (3).

Περὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους χρόνους (4) πιθανὸν ὅτι ὑπῆγε καὶ ὁ ῥήτωρ Ἰσοκράτης εἰς τὴν Χίον, ἂν ἀληθεύωσι τὰ περὶ αὐτοῦ ἰσορούμενα. Ἐκεῖ ἐσύστησε (λέγουσιν) σχολεῖον ῥητορικῆς, καὶ διέταξε καὶ τὴν πολιτείαν τῶν Χίων δημοκρατικῶς, κατὰ τὴν πολιτείαν τῆς πατρίδος του· « Σχολῆς δὲ ἡγεῖτο, ὡς τινὲς » φασι, πρῶτον ἐπὶ Χίου, μαθητὰς ἔχων ἑννέα... Καὶ ἀρχὰς » δὲ τὰς περὶ τὴν Χίον κατέστησε, καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πατρίδι » πολιτείαν (5). »

(1) Ἰσοκράτ. Παναθηναϊκ. § 19. Ξενοφ. Ἑλληνικ. IV, 3, § 11. Διόδωρ. Σικελιώτ XIV, 83. — (2) Διόδωρ. Σικελιώτ. XIV, 84 καὶ 94. — (3) Ὁ αὐτ. XIV, 79 καὶ 82. — (4) Ὁ Ἰσοκράτης, κατὰ τοὺς χρονολόγους, ἐγεννήθη τὸ 436 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Ἦτο λοιπὸν ἐτῶν 42 τὴν ἡλικίαν κατὰ τὸ 394 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ὅτε οἱ Χῖοι, ἐδίωξαν τοὺς Λάκωνας, καὶ παραγμένοι ἀκόμη ἀπὸ τὰς μὲ τοὺς ὀλιγαρχικούς των διχονοίας, πιθανὸν ὅτι ἐζήτησαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἄνδρα ἱκανὸν τὰ τὰς καταπαύσει. — (5) Πλουτάρχ. Βίοι τῶν δέκ. ῥητόρ. § 4, ἐκδ. Reisk, τόμ. IX, σελ. 329. Ὁ Φώτιος (Κωδ. 260), εἰς τὸν ὁποῖον εὐρίσκεται ὡσαύτως τοῦ Ἰσοκράτους ὁ βίος, ἰσορεῖ μόνον τὴν διδασκαλικὴν διατριβὴν τοῦ

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
387.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι σϵνοχωρούμενοι καὶ ἀπὸ τὴν ἀπόσασιν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ ἀπὸ τὸν πρὸς τοὺς Πέρσας πόλεμον, κάμνουν τὴν περιβόητον αἰσχρὰν εἰρήνην καὶ συνθήκην μὲ τοὺς Πέρσας, τὴν Ἐπ' Ἀνταλκίδου λεγομένην, εἰς τὴν ὁποίαν ἄφιναν ὅλας τὰς Ἀσιανὰς Ἑλληνικὰς πόλεις εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρταξέρξου (1).

Μόλις ἀνέπνευσαν ἀπὸ τὴν κατέχουσαν αὐτοὺς ζάλην, καὶ ἔδειξαν ὅτι οὐδὲ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος τὴν αὐτονομίαν ἐφρόντιζαν πολὺ. Ἐξασίασαν ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, καὶ τὰς προετοίμασαν εἰς τὸν ὁποῖον ἔμελλαν μετέπειτα νὰ ὑποκύψωσι Μακεδονικὸν ζυγόν.

386. Τῶν Ἀθηναίων αἱ συνθήκαι ἄφιναν τοὺς κατὰ τὴν Εὐρώπην Ἑλληνας αὐτονόμους, καὶ πρῶτοι οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰς παραβαίνουν ὑποτάσσοντες βιαίως τὴν Μαντίνειαν (2). Μετὰ ταῦτα
385. κυριεύει μὲ δόλον ἕνας ἀπὸ τοὺς στρατηγούς των, ὁ Φοιβίδας,
382. προδοθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν (3), καὶ οἱ Σπαρτιάται, ἐντρεπόμενοι τὴν τόσον παράνομον πρᾶξιν, κολάζουν μὲν τὸν Φοιβίδαν μὲ ζημίαν ἑκατὸν χιλιάδων

Ῥήτορος εἰς τὴν Χίον, καὶ ὄχι τι πλέον. Ἡ ἐπιδημία τοῦ Ἰσοκράτους εἰς τὴν Χίον, πρώτην ἀφορμὴν ἴσως εἶχε τὴν πενίαν του, ἐπειδὴ εἶχεν ἀπολέσειν ὅλα του τὰ ὑπάρχοντα εἰς τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, « Τὰ πατρῶα ἀποβεβληκῶς ἐν τῷ πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμῳ ». Εὐρίσκων τοὺς Χίους ταραγμένους, δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν ἐπαρακαλέσθη ἀπ' αὐτοὺς νὰ συντάξῃ καὶ τὸ πολίτευμά των. Ἐκεῖ καὶ κατ' ἐκείνου τὸν χρόνον πιθανὸν ὅτι ἔλαβε μαθητὴν καὶ τὸν Θεόπομπον.

- (1) Ξενοφ. Ἑλληνικ. V, 1, § 31. Διόδωρ. Σικελιώτ. XIV, 110.
 ——— (2) Ξενοφ. Ἑλληνικ. V, 2, § 1-7. Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 4 καὶ 12. ——— (3) Ξενοφ. Ἑλληνικ. V, 2, § 25. Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 20.

δραχμῶν, ἀλλ' ὁμῶς κρατοῦν τὴν ἀκρόπολιν, στείλαντες εἰς τὸπον τοῦ Φοιδίδα ἄλλον φρούραρχον (1). Αὐτὸς ὁ μέγας Ἀγησίλαος, ὁ παντοῦ καὶ πάντοτε ἐπαγγελλόμενος τὴν δικαιοσύνην, εἶπεν ἀταράχως πρὸς τοὺς ὑποπευομένους αὐτὸν συνεργὸν τῆς πράξεως, ὅτι, « Συγχωρημένα ἦσαν καὶ τὰ » αὐτεξουσίως τολμώμενα, χωρὶς ἄδειαν τῶν προεσώτων, » ὅταν γίνωνται πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Λακεδαίμονος (2). »

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
38α.

Ἄλλο τι παρόμοιον ἐτόλμησεν ὁ Ἄρμοςῆς Σφοδρίας μετ' ὀλίγους χρόνους κατὰ τῶν Ἀθηναίων, χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν Ἐφόρων, σπουδάσας νὰ κυριεύσῃ εἰς καιρὸν νυκτὸς τὸν Πειραιᾶ. Κατηγορηθεὶς εἰς τὸ συνέδριον τῆς Σπάρτης, ἀπελύθη ὁ ἄδικος ἄρμοςῆς τῆς θανατικῆς καταδίκης, συνεργήσαντος καὶ πάλιν τοῦ δικαίου Ἀγησιλάου (3).

379.

Τὸ φιλόπρωτον τῶν Λακεδαιμονίων ἐτάραξε τοὺς Ἕλληνας ἔλους. Πρῶτοι τοὺς ἀφείσαν οἱ Χῖοι καὶ οἱ Βυζάντιοι, καὶ μετὰ τούτους οἱ Ῥόδιοι, οἱ Μιτυληναῖοι καὶ ἄλλαι νῆσοι, καὶ ἐπροσκολλήθησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλλὰ τοῦτο πάλιν ἔφερ' ἄλλας

(1) Πλούταρχ. Πελοπ. § 6. Ὁ Πλούταρχος μόνος ὀνομάζει τὴν « ζημίαν τῶν ἑκατὸν χιλιάδων δραχμῶν » « Δέκα δραχμῶν μυριάσι » ἐζημίωσαν » Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος (XV, 20) ἀπλῶς « Ἐζημίωσαν χρήμασι » χωρὶς ὀρισμὸν ποσότητος. Ἀλλ' ἡ παντελής περὶ ζημίας σιωπὴ τοῦ Ξενοφῶντος πιθανολογεῖ ὅτι καὶ ἡ ζημία ἐχαρίσθη εἰς τὸν Φοιδίδα διὰ μεσιτείας τοῦ Ἀγησιλάου. Ἰδ. τὴν ἐξῆς σημ. ———

(2) « Τὰ γὰρ συμφέροντα τῇ Λακεδαίμονι καλῶς ἔχειν αὐτοματιζέσθαι, » « ἂν μηδεὶς κελύσῃ » Πλούταρχ. Ἀγησιλ. § 23. Ὁ δὲ Ξενοφῶν « Ὁ » μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὲν βλαβερά τῇ Λακεδαίμονι » πεπραχῶς εἶη, δίκαιος εἶη ζημιούσθαι· εἰ δ' ἀγαθὰ, ἀρχαῖον εἶναι » νόμιμον, ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν. » (Ξενοφ. Ἑλληνικ. ἱστορ. V, 2, § 32). Τὰ αὐτόματα ἢ αὐτοσχέδια ταῦτα εἶναι τὰ λεγόμενα ἀπὸ τοῦ νεωτέρου Σισύφου coups d'État. ——— (3) Ξενοφ. Ἑλληνικ. V, 4, § 20-32. Ἰδ. καὶ Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 29.

^{Ἔτ.}
πρὸ Χρ.
369-371.

νέας ταραχὰς ἐμφυλίου εἰς τὰς πόλεις, ἐπειδὴ ἀποσατήσασαι διὰ τὴν ὑπερίσχυσιν τῶν δημοτικῶν, δὲν ἠρκέσθησαν νὰ λησμονήσωσιν ὅσα εἶχαν ὑποφέρειν θεινὰ ἀπὸ τοῦς ὀλιγαρχικοῦς μὲ βοήθειαν καὶ προσασίαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀλλ' ἐζήτησαν λόγον ἀπ' αὐτοῦς, καὶ ἄλλοις ἐφυγάδευσαν, ἄλλοις ἔσφαξαν ἐξ αὐτῶν, ὅχι χωρὶς νὰ θυσιάσωσι καὶ πολλοὺς ἀθῶους (1), ὡς συμβαίνει κατὰ δυσυχίαν εἰς τὰς τοιαύτας διχονοίας, καὶ ὡς ἀληθῶς συνέβη εἰς πολλὰς πόλεις, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὸ Ἄργος, ὅπου οἱ πολῖται, ἐρεθιζόμενοι ἀπὸ τὰς συκοφαντίας τῶν δημαγωγῶν, ἐθυσίασαν ὡς ὀλιγαρχικοῦς χιλίους πεντακοσίους συμπολίτας (2), μεταξύ τῶν ὁποίων δὲν ἦσαν ἴσως οὐδ' ἑκατὸν φίλοι τῆς ὀλιγαρχίας.

371. Μετὰ τὴν εἰς τὰ Λεῦκτρα λαμπρὰν νίκην τῶν Θηβαίων, ὁ παράδοξος Ἐπαμινώνδας, ἀφοῦ ἐταπεινώσε τὸ φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν ξηρὰν, ἐπεθύμησε νὰ μὴ τοὺς φοβῆται
364. μὴδ' εἰς τὴν θάλασσαν. Ὄθεν ἐσυμβούλευσε τοὺς πολίτας του νὰ προμηθευθῶσι καὶ ναυτικὴν δύναμιν· καὶ ἐνῶ ἐψηφίσθη ἑκατὸν πολεμικῶν πλοίων κατασκευὴ, ἐζήτησε καὶ τὴν συμμαχίαν τῶν Ῥοδίων, τῶν Χίων καὶ τῶν Βυζαντίων, καὶ ἐξέπλευσε προσωπικῶς μὲ ναυτικὴν δύναμιν εἰς τὰς πόλεις ταύτας, ἠνάγκασε τὸν ναύαρχον τῶν Ἀθηναίων Λάχητα νὰ ἀναχωρήσῃ, καὶ τὰς ἐπροσκόλλησεν εἰς τοὺς Θηβαίους (3).

Τοῦτο παρῶξεν ἐπιπλέον τοὺς Ἀθηναίους, βλέποντας, ὅτι οἱ Χῖοι ἐβοηθοῦσαν ἀκόμη καὶ τοὺς Θηβαίους, πολεμίους

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 40. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. XV, 57-58. Πλουταρχ. Πολιτικ. παραγγελμ. § 17, σελ. 80 καὶ 151, ἐκδ. Κορ. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 79.

τῶν ἰδίων συμμάχων τῶν Λακεδαιμονίων (1). Ὄθεν ἔσειλαν κατά τῆς Χίου τὸν Χάρητα στρατηγὸν τοῦ πεζικοῦ, καὶ τὸν Χαβρίαν ναύαρχον τῆς ναυτικῆς δυνάμεως νὰ τοὺς πολεμήσωσι. Ἄλλ' οἱ Χῖοι, βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Βυζαντίους, τοὺς Ῥοδίους, τοὺς Κώους, καὶ τὸν δυνάστην τῆς Καρίας Μαύσωλον, ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, ὅτε καὶ ὁ ναύαρχος Χαβρίας ἀπέθανε πληγωθεὶς εἰς αὐτὸν τῆς Χίου τὸν λιμένα (2). Οὗτος ὠνομάσθη ὁ Συμμαχικὸς πόλεμος, καὶ ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν φέρει καὶ ὁ Περί τῆς εἰρήνης λόγος τοῦ Ἰσοκράτους, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ φιλόπατρις Ῥήτωρ συμβουλεύει τοὺς πολίτας του ν' ἀφήσωσιν ἡσύχους τὰς πόλεις, μηδὲ νὰ τὰς ἀπατῶσιν, ὀνομάζοντες αὐτὰς αὐτονόμους, ἐνῶ τὰς ἐμεταχειρίζοντο ὡς δούλας (3). Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, μαθημένοι πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν πλεονεξίαν, δὲν ἐδύναντο πλέον νὰ τὴν ἀπομάθωσιν, ἐρεθιζόμενοι μάλιστα εἰς αὐτὴν ἀπὸ ἄλλους πλεονέκτας ἀναιδεστέρους, τοὺς Λακεδαιμονίους. Τοιαύτας ψυχῆς ἔξεις μόνη ἢ ἀνάγκη δύναται νὰ τὰς ἐκριζώσῃ, ἢ μᾶλλον, νὰ τὰς διασειῇ πρὸς καιρόν.

*Ετ.
πρὸ Χρ.
358.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἔκαμαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ δευτέραν ἐκστρατείαν κατά τῶν Χίων, σείλαντες ἐξήκοντα τριήρεις, καὶ στρατηγοὺς τὸν Χάρητα, τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Ἰφικράτην. Οἱ Χῖοι μὲ τοὺς συμμάχους των ἐτοίμασαν καὶ αὐτοὶ ἑκατὸν τριήρεις, ἐπόρθησαν τὴν Ἰμβρον, τὴν Λήμνον καὶ ἄλλας πολλὰς νήσους ὑπηκόους τῶν Ἀθηναίων, ἀρπάσαντες χρήματα πολλὰ ἀπ' αὐτάς· ἐπολιόρησαν καὶ τὴν Σάμον, ὡς σύμμαχον τῶν Ἀθηναίων, ἔπειτα μαθόντες, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐμελετοῦσαν νὰ

356.

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XV, 85, 87. Δημοσθέν. Περί τῆς τῶν Ῥοδ. ἐλευθερ. σελ. 191. Πολυαίν. Στρατηγημ. Β'. α, 2, σελ. 41. ———
(2) Ὁ αὐτ. XVI, 7. Πλουτάρχ. Φωκ. § 6. ——— (3) Ἰσοκράτ. Συμμαχικ. § 6 καὶ 44.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
356.

πολεμήσωσι πρώτους τοὺς Βυζαντίους, ἀφήσαντες τὴν πολιορκίαν τῆς Σάμου, ἐξέπλευσαν εἰς βοήθειαν τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἐμποδίσθη ἡ ναυμαχία διὰ τὸν ἀπροσδοκῆτως σηκωθέντα ἀνεμοστρόβιλον, μ' ὅλον ὅτι ὁ Χάρης ἐδιάζετο νὰ πολεμήσῃ, ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Τιμοθέου καὶ τοῦ Ἰφικράτους (1).

Εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον, εὕρισκόμενος ὁ Ἰφικράτης ἐδοκίμασεν ἐν ἀπὸ τὰ συνειθισμένα του στρατηγήματα. Θέλων νὰ φοβίσῃ τοὺς Χίους, διέσπειρε λόγον, ὅτι ἐκατασκευάζοντο διὰ προσαγῆς του εἰς τὴν Μιτυλήνην μέγα πλῆθος ἀσπίδων, νὰ σαλθῶσιν εἰς τοὺς δούλους τῶν Χίων. Οἱ Χῖοι φοβηθέντες ἔσειλαν, ὡς λέγει ὁ Πολύαινος, πολλὰ χρήματα εἰς τὸν Ἰφικράτην, κ' ἐσυμφώνησαν μ' αὐτὸν συμμαχίαν (2). Οτι μὲν ἐφοβήθησαν οἱ Χῖοι τὸ στρατήγημα τοῦ Ἰφικράτους, τοῦτο δὲν ἀμφισβῆται· ἴσως δὲ, ὅτι καὶ τὸν ἔπεμψαν χρήματα, ἐπειδὴ ἡ δωροδοκία καὶ ἡ προδοσία ἔγιναν τότε, κατὰ δυσυχίαν, κοινὰ τῆς Ἑλλάδος ἀρρώστια· καὶ ὡς προδότην (εἴτε δικαίως, εἴτ' ἀδίκως) ἐκατηγόρησεν ὁ Χάρης τὸν Ἰφικράτην εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅτι θυνάμενος ν' ἀφανίσῃ τὸν σὸλον τῶν Χίων εἰς τὰ Ἐμβάτα, λιμένα τῶν Ἐρυθραίων ἀντικρυ τῆς Χίου, τὸ ἡμέλησε (3). Ἀλλ' ἡ συμμαχία ἔγινε μετὰ τοῦ πολέμου τὴν κατάλυσιν, ὅχι μὲ τὸν Ἰφικράτην, ἀλλὰ μ' ὅλους τοὺς Ἀθηναίους.

Ἐπενόησε καὶ ἄλλο στρατήγημα, βλαβερόν εἰς τοὺς ὀλιγαρχικούς τῆς Χίου, ὁ Ἰφικράτης τὸ ἐξῆς. Ἐπειδὴ οἱ Χῖοι ἦσαν σχισμένοι εἰς δύο φατρίας, ὁ Ἰφικράτης, θέλων νὰ γνωρίσῃ τοὺς Λακωνίζοντας, ἔσειλ' ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Χίου τὴν νύκτα τινὰς ἀπὸ τὰς τριήρεις του, μὲ προσαγὴν νὰ ἐπι-

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ XVI, 21. — (2) Πολυαίν. Στρατηγημ. Γ', 2, 25, σελ. 85. — (3) Ο' αὐτ. αὐτόθ. 29, σελ. 87.

στρέψωσι τὴν ἐπαύριον μὲ σημεῖα Λακωνικά. Μόλις τὰς ἴδαν οἱ Λακωνίζοντες, καὶ νομίσαντες αὐτὰς στελλομένας εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔτρεξαν εἰς τὸν λιμένα χαίροντες νὰ τὰς ὑποδεχθῶσι. Τοὺς ἐπερικύκλωσε τότε πάραυτα ὁ πανουργὸς στρατηγὸς, τοὺς ἔδρασε καὶ τοὺς ἔπεμψεν εἰς τὰς Ἀθήνας (1). Τοιαῦτα εἶν' ἀκόλουθον νὰ φοβῶνται, καὶ τοιαῦτα νὰ προσμένωσιν, ὅσαι πολιτεῖαι διασχίζονται εἰς πατρίδας, ἢ ὑποφέρουν νὰ ὑπηρετῶνται ἀπὸ δούλους αἰχμαλώτους ἢ ἀγοραστούς.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
356.

Εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην περίοδον τοῦ χρόνου πιθανὸν ὅτι ἀφῆκαν τὴν Χίον, ὡς Λακωνίζοντες, ἢ ἐκούσιοι, ἢ συνάριθμοι μὲ τοὺς ἀπὸ τὸν Ἰφικράτην κρατηθέντας ἄλλους Λακωνιστάς, ὁ Ἱστορικὸς Θεόπομπος μὲ τὸν πατέρα του Δαμασίστρατον (2).

Βαρυνόμενοι τέλος πάντων, καὶ οἱ Χῖοι μὲ τοὺς συμμάχους των, καὶ οἱ πολεμοῦντες αὐτοὺς Ἀθηναῖοι, τὰς ἐκ τοῦ πολέμου συμφορὰς, ἠναγκάσθησαν νὰ τὸν καταλύσωσι (3), καὶ μάλιστα οἱ Ἀθηναῖοι, τοῦτο μὲν, φοβούμενοι τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν μὴ συμμαχήσῃ μὲ τοὺς ἐχθρούς των, τοῦτο δὲ, ἀναγκαζόμενοι τῶρα νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν των ὅλην εἰς τὰ κινήματα τοῦ ἀπροσδοκῆτως ἀναφανέντος νέου ἐχθροῦ, τοῦ Μακεδόνοιο Φιλίππου, ὅστις, μόλις ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον, ἐνῶ αὐτοὶ ἐπολέμουν τὴν Χίον, τῶν ἤρπασε τὴν Ποτίδαιαν, πόλιν τῆς Θράκης (4).

348.

Ἡ καθημέραν αὔξησις τοῦ πανουργοτάτου Μακεδόνοιο, καὶ αἱ συμβουλαὶ τοῦ φιλοπάτριδος Δημοσθένους ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους νὰ τρέχωσιν εἰς βοήθειαν ὅσων πόλεων ἐπολέμει ὁ

(1) Πολυαίν. Στρατηγημ. Γ, 9', 58, σελ. 95. — (2) Ἰδ. κατωτέρ. Βιογραφ. Χ. ὄνομασ. λέξ. Θεόπομπος. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVI, 22. — (4) Ὁ αὐτ. XVI, 8.

Ἐτ.
πρὸ Χρ.
348.

Φίλιππος, νὰ ζητῶσι νέους συμμάχους, καὶ νὰ σέβωνται τὴν ὁποίαν ἕως τότε κατεφρόνησαν αὐτονομίαν τῶν ἄλλων πόλεων (1).

340. Ὄταν ὁ Φίλιππος ἐτόλμησε νὰ πολιορκήσῃ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνωθέντες μὲ τοὺς ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐχθρούς, τοὺς Χίους καὶ τοὺς συμμάχους των, ἔτρεξαν εἰς βοήθειαν τῶν Βυζαντίων, καὶ ἠνάγκασαν τὸν Μακεδόνα νὰ παύσῃ τὴν πολιορκίαν, καὶ νὰ φύγῃ πληγωμένος ἀπὸ τὸν πόλεμον (2).

Ἄλλ' ὁ Θρίαμβος οὗτος δὲν ἔμελλε νὰ κρατήσῃ πολὺν καιρὸν. Ὁ πανουρογος τῆς Μακεδονίας δεσπότης παρετήρησεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, φθαρμένοι τὰ ἦδη, δὲν ἦσαν πλέον καλοὶ νὰ φυλάξωσι τὴν ἐλευθερίαν των· ὄθεν ἔκαμιν ὅ,τι κάμνουν συνήθως ὅλοι οἱ δορικτήτορες δεσπότες. Ἡὔξησε τὴν φοβρὰν, ἕως νὰ τὴν κατασῆσῃ ἀνίατον, αἰξάνων τὰς διχονοίας τῶν πόλεων, δωροδοκῶν ἀφθόνως τοὺς δημαγωγούς καὶ προδότας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἐρεθίζωσιν ἀδιακόπως τοὺς δημοτικούς κατὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν, καὶ τούτους πάλιν κατ' ἐκείνων, ἕως οὗ ἐκέρδησε τὴν ὀλέθριον εἰς τοὺς Ἕλληνας νίκην τῆς Χαιρωνείας (3).

338.

Τοῦτο τὸ ἔτος ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας, μὴν ὑποφέρων τὴν ταπείνωσιν τῆς πατρίδος του, καὶ ὁ ῥήτωρ Ἴσοκράτης (4), ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ἀληθεῖς φιλοπάτριδας, τῶν ὁποίων ἂν ἤκουαν τὰς συμβουλὰς οἱ Ἀθηναῖοι, δὲν ἤθελεν

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVI, 54. — (2) Ὁ αὐτ. XVI, 77. Δημοσθέν. Περὶ Στεφάν. σελ. 254. Πλουτάρχ. Φωκ. § 14. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVI, 84-87. — (4) Ἴσοκράτ. Μέρ. β', Προλεγόμεν. σελ. γ', λδ', λε', εκδ. Κορ.

πέσειν, οὐδὲ συγκατασύρειν τὴν Ἑλλάδα ὅλην εἰς τὴν πτώ-
σιν των.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
338.

Ἄλλ' οὐδ' οἱ δορικτήτορες μένουσιν ἄπτωτοι διόλου. Ἐξεναν-
τίας, δίκη τις ἀόρατος τοὺς σαλεύει καὶ αὐτοὺς, ἐνῶ σαλεύουσι
τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν ἄλλων, ἕως νὰ πέσωσι πτώμα
τόσον ἑλεεινότερον, ὅσον γίνετ' ἀπὸ τόπον ὑψηλότερον· διὰ νὰ
πληρωθῇ ὁ ἱερὸς οὗτος χρησμός, « Οὐδεὶς δίχα ἀπωλείας καὶ
» ζημίας κακός ἐστι (1). »

Μετὰ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, ἐδολοφονήθη, 336.
εἰς αὐτοὺς τῆς θυγατρὸς του τοὺς γάμους, ὁ ἐπίβουλος τῆς
ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Φίλιππος (2)· εὐτυχέστερος κὰν εἰς τοῦτο
παρὰ τὸν ἀσυγκρίτως μεγαλουργότερον τοῦ καιροῦ μας δορικτή-
τορα, ὅστις καὶ πρὶν ἀποθάνῃ ἐσερήθη τὴν ἐλευθερίαν του ἀπὸ
ἀνθρώπους ὅχι πολὺ πλέον σεβομένους τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώ-
πων ἐλευθερίαν.

Φυσικὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις
ἐπεθύμησαν νὰ ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν αὐτονομίαν, κατα-
φρονοῦντες μάλιστα τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον αὐτοῦ Ἀλέξανδρον,
καὶ ὡς πολλὰ νέον τὴν ἡλικίαν, καὶ τὸ πλέον, διότι δὲν ἐπρό-
βλεπαν ἀκόμη, ὅποιος ἔμελλε νὰ φανῇ ὁ νέος οὗτος ἥρωες, οὐδ'
ἐσυλλογίζοντο, πόσον ἐμακρύνθησαν αὐτοὶ ἀπὸ τὰς ἡρωϊκὰς τῶν
ιδίων προγόνων ἀρετάς. Εἰς ταύτην τὴν γενικὴν τῆς Ἑλλάδος
ἐπιθυμίαν συνήργησαν μάλιστα οἱ δημαγωγοὶ τῶν πόλεων, καὶ
ἐξαιρέτως ὁ μέγας Δημοσθένης εἰς τὰς Ἀθήνας (3).

Ὁ εἰκοσαετής τὴν ἡλικίαν Ἀλέξανδρος, ἐνθουσιασμένος ἀπὸ
τὰς ἐλπίδας νὰ κατατροπώσῃ τὸν δεσπότην τῶν Περσῶν Δα-

(1) Ἀρρίαν. Ἐπικτητ. Διατριβ. II, 1, § 19. — (2) Διόδωρ.
Σικελιώτ. XVI, 91-95. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 3.

¹Ετ.
πρὸ Χρ.
336.

ρεῖον, καὶ νὰ κατασθῆθῃ δεσπότης αὐτὸς ὅλης τῆς Ἀσίας, μόλις ἔμαθε τὰ κινήματα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, καὶ σρέφει τὰ ὄπλα του εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν πρὸς τοὺς κατὰ τὸν Ἴσρου καὶ πέραν τοῦ Ἴσρου βαρβάρους πόλεμον.

335.

Πρῶτον ἔργον φρικτῆς ἀπανθρωπίας τοῦ δορικτήτορος ἐχρημάτισεν ἡ κατασκαφὴ τῶν Θηβῶν. Οἱ ταλαίπωροι Θηβαῖοι, πλέον ἀνδρεῖοι παρὰ φρόνιμοι (1), ἀντεπολέμησαν τὸν Ἀλέξανδρον, μὲ ὄχι ὀλιγωτέραν γενναϊότητα ὅσης ἔδειξαν εἰς τὰ Λεῦκτρα (2). Ἀλλὰ δὲν ἐσυλλογίσθησαν ὅτι ἡ δόξα τῶν συναπέθανε μὲ τοὺς μόλις πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ἀποθανόντας αὐτῶν πολίτας, τὸν Ἐπαμινώνδαν καὶ τὸν Πελοπίδαν. Ἐθυσιάσθησαν ὑπερεξακισχίλιοι Θηβαῖοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, μακαριώτεροι τριάκοντα χιλιάδων ἄλλων, ἀνδρῶν, γυναικῶν καὶ παιδῶν αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ἐπώλησεν ὁ δορικτήτωρ διὰ τετρακόσια τεσσαράκοντα τάλαντα (3), ἀφοῦ κατέσκαψεν ὅλην τὴν πόλιν (4). Ἐπραξεν ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅ,τι ἔπραξε πρὸ μικροῦ ὁ ἀπαίδευτος καὶ ἄγριος Σουλτάνος εἰς τὴν Χίον, τοῦτο μόνον διαφέρων ἀπὸ τὸν Σουλτάνον, ὅτι ἀπὸ τὴν κατασκαφὴν τῶν Θηβῶν, ἐξαίρεσε τὴν κατοικίαν καὶ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Πινδάρου, τὸ ὁποῖον βέβαια δὲν ἤθελε πράξῃν ὁ Σουλτάνος, ἂν ἐσώζετο ἡ κατοικία τοῦ Ὀμήρου εἰς τὴν Χίον. Ἀλλὰ τοιαῦται φιλανθρωπία εἶναι κοινὰ εἰς ὅλους τοὺς πολιτισμένους δεσπότας, οὐδὲ χρησιμεύουν εἰς ἄλλο, πλὴν ὅτι δίδουν ἀφορμὴν ἐγκωμίων εἰς τοὺς ἀναισχύντους αὐτῶν κόλακας. Τὴν αὐτὴν τύχην τῶν Θηβαίων,

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 10. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 13. — (3) Δύο ἡμισυ σχεδὸν ἑκατομμύρια φράγκων. — (4) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 14. Πλουταρχ. Ἀλεξανδρ. § 11. Ἀρρίαν. Ἀναβασ. Ἀλεξανδρ. I, 9. Ἀθην. σελ. 148. Αἰλιαν. Ποικιλ. Ἴσορ. XIII, 7.

ἀν ἔλιπεν ἡ μεσιτεία τοῦ χρηστοῦ Φωκίωνος, ἐκινδύνευσαν νὰ πάθωσι καὶ αἱ λαμπραὶ Ἀθῆναι (1)· ὅπου πάλιν οἱ στρατηγοὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤθελαν ἀφήσειν καὶ τοῦ Σοφοκλέους καὶ πολλῶν ἄλλων ἐνδόξων ἀνδρῶν τὰς κατοικίας σφεραῖς εἰς τὰ θεμέλια τῶν.

Ἐτ.
πρὸ Χρ.
335.

Ἐπέρασε μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ ἤρχισε νὰ κολακεύῃ τοὺς Ἀσιανοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἴωνας, ἐκβάλλων ἀπὸ τὰς πόλεις, ὅσους εἶχεν ὁ Δαρεῖος ἐπισήσειν εἰς αὐτὰς ἐπιτρόπους τοῦ μικροῦς δεσποτίσκου Ἕλληνας, καὶ ὑποσχόμενος εἰς ὅλας δημοκρατικὸν πολίτευμα, (2), καὶ ἐλευθερίαν ἀνεξάρτητον, ὡς τὴν ὑπέσχετο πρὸ ἑκατὸν ἐξήκοντα ἐτῶν ὁ Μαρδόκιος (3). Διὰ νὰ καταλάβῃ τις ὁποῖοι ἦσαν οἱ μικροὶ οὗτοι δεσποτίσκοι, ἐμπορεῖ νὰ τοὺς παραβάλλῃ μὲ πολλοὺς τῶν κατὰ τὰς Τουρκικὰς πόλεις ὀνομαζομένων Κοτζαβασίδων, ἡ καὶ τῶν δεσποτίσκων τῆς Μολδοβλαχίας καὶ τῆς Σερβίας. Ἐχθροὶ ἀδυσώπητοι τῆς ἰσονομίας, ἐπρόκριναν νὰ δουλεύωσι τοὺς Πέρσας, διότι οἱ Πέρσαι τοὺς ἐσυγχωροῦσαν καὶ νὰ καταδυναστεύωσι τοὺς ὁμοφύλους τῶν Ἕλληνας· ἀλλ' εὐθύς ὅτ' ἔβλεπαν ἢ ὑπωπτεύοντο τὴν ἀδυναμίαν τῶν Περσῶν, ἐδοθητοῦσαν κρυφίως τοὺς ἐχθροὺς τῶν, μὲ ἐλπίδα πάλιν νὰ φυλάξωσι καὶ ὑπὸ τοὺς νέους δεσπότας τὰ πρωτεῖά τῶν.

334.

Τοιοῦτόν τι ἔπραξαν οἱ ὀλιγαρχικοὶ τῆς Μιλήτου, πρώτης τῶν Ἴωνικῶν πόλεων. Ὁ τότε φρούραρχος αὐτῆς καὶ ἐπίτροπος τοῦ Δαρείου, Ἠγησίστρατος, βλέπων τὴν ὀρμὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔσειλε κρυφίως ἐπιστολὰς εἰς αὐτόν, νὰ τοῦ παραδώσῃ τὴν Μίλητον· ἀλλὰ μόλις ἔμαθε πλησιάζον μέγα στρατεύμα Περσῶν, νὰ φυλάξῃ τὴν πόλιν, καὶ ἔγινε πάλιν ὅλος Πέρσης, καὶ ἐσυμμάχησε μ' αὐτοὺς κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἕως οὗ ὑπερισχύσας

(1) Πλουταρχ. Φωκ. § 17. — (2) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 24. Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. I, 18. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 98.

*Ετ.
πρὸ Χρ.
334.

οὗτος ἠλευθέρωσε τὴν Μίλητον καὶ ἀπὸ τοὺς Πέρσας καὶ ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρχικοὺς ὁμοφύλους προσάτας, παραδίδων αὐτὴν εἰς τοὺς δημοκρατικοὺς (1), ὅχι πολὺ φρονιμωτέρους ἐκείνων.

Παρόμοιόν τι συνέβη καὶ εἰς τὴν Χίον, ὅπου οἱ δημοκρατικοὶ εἶχαν ἀκόμη τὸ κράτος, φρονηματισμένοι μάλιστα διὰ τὴν ὅχι πρὸ μακροῦ νίκην κατ' αὐτοῦ τοῦ Φιλίππου, πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου (2). Ἀλλὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἡ φατρία, βλέποντες τὸ ναυτικὸν τῶν Περσῶν, ἀσυγκρίτως πλειότερον καὶ ἐμπειρότερον τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, κατοικοῦντες καὶ νῆσον, ἔκριναν τὸν καιρὸν ἀρμόδιον νὰ ἀναλάβωσι πάλιν τὴν προτέραν αὐτῶν δυναστείαν. Ἐπρόδοσαν λοιπὸν τὴν πατρίδα των τὴν Χίον εἰς τὸν Μέμνονα ναύαρχον τοῦ Περσικοῦ στόλου (3). Μᾶς ἐφύλαξεν ἡ ἱστορία καὶ τοῦ προδότου ἢ τῶν προδοτῶν τὰ ὀνόματα (4).

(1) Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. I, 18. II, 5. Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 22. — (2) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 138. — (3) Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. II, 1. Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 29. — (4) « Ἀπολλωνίδην τὸν Χίον, καὶ Φισινὸν, καὶ Μεγαρέα, καὶ τοὺς » ἄλλους, ὅσοι τῆς τε ἀποσάσεως ξυνεπελάθοντο, καὶ ἐν τῷ τότε » τὰ πράγματα τῆς νήσου βία εἶχον. » Ταῦτα λέγει ὁ Ἀρρίανος (Ἀναβ. Ἀλεξ. III, 2, § 6). Κατὰ δὲ τὸν Κ. Κούρτιον, ὅσες δὲν ὀνομάζει πλὴν δύο, Ἀπολλωνίδην καὶ Ἀθηναγόραν, φαίνεται, ὅτι οἱ Μακεδονίζοντες τῆς Χίου, ὑπερισχύσαντες, τοὺς ἐδίωξαν ἢ τοὺς ἀπέκλεισαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν πραγμάτων πρὸς καιρὸν· ἔπειτα ὁ Φαρνάβαζος ἐλθὼν, ἐκράτησε τοὺς Μακεδονίζοντας, καὶ παρέδωκε πάλιν τὴν Χίον εἰς τὸν Ἀπολλωνίδην καὶ Ἀθηναγόραν, ἀφήσας εἰς αὐτοὺς καὶ ὀλίγην φρουράν : Statuerant et Chion occupare; sed Pharnabasus, Darii prætor, comprehensis qui res ad Macedonas trahebant, rursus Apollonidi et Athenagoræ, suarum partium viris, urbem cum modico præsidio militum tradit. Q. CURT. R. *Histor. Alexandr. Magn.* IV, 5, § 15.

Ἄφου ἀπέθανεν ὁ Μέμνων, ὁ Αὐτοφραδάτης καὶ ὁ Φαρνάβαζος ἔβαλαν φρουρὰν εἰς τὴν Χίον Περσικὴν (1).

*Ετ.
πρὸ Χρ.
334.

Μετὰ τὴν εἰς τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κιλικίας λαμπρὰν νίκην κατὰ τοῦ Δαρείου, ὁ Φαρνάβαζος, φοβηθεὶς, μὴ ἡ ἀγγελία τῆς νίκης διεγείρῃ τοὺς Χίους εἰς ἀποσασίαν, ἔδραμεν εἰς φυλακὴν τῆς νήσου μετρίρεις δώδεκα, καὶ χιλίους πεντακοσίους στρατιώτας.

333.

Οἱ δημοτικοὶ ὁμῶς τῆς Χίου εὐτύχησαν νὰ διώξωσι τοὺς Πέρσας, ἢ μάλλον νὰ τοὺς παραδώσωσιν εἰς τὸν Ἡγέλοχον, ναύαρχον τοῦ Μακεδονικοῦ στόλου, καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ὀνομασθέντας ἀνωτέρω προδότας τῆς Χίου, ἀκόμη καὶ τὸν τύραννον τῆς Μιτυλήνης Χάρητα, καὶ ἄλλον τῆς Μηθύμνης Ἀρισόνικον, ὅσις εἶχεν ἐμβῆν εἰς τὴν Χίον μετὰ πέντε πλοῖα ληστρικά, νομίσας, ὅτι ἐκρατεῖτο ἀκόμη ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἢ νήσους. Οἱ λησταί τῶν πλοίων κατεκόπησαν εἰς αὐτὴν τὴν προσβολήν· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἔφθασε νὰ φύγῃ ἀπὸ τῶν φυλάκων τὰς χεῖρας εἰς τὴν Κῶ. Τοὺς λοιποὺς ὑπῆγεν αὐτὸς ὁ Ἡγέλοχος δεσμίους εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐρισκόμενον τότε εἰς τὴν Αἴγυπτον· ὅσις τοὺς μὲν τυράννους ἔσειλεν ὀπίσω εἰς τὰς πόλεις τῶν νὰ κριθῶσιν ἀπὸ τοὺς πολίτας, τὸν δὲ Ἀπολλωνίδην καὶ τοὺς ἄλλους συμπροδότας τοῦ Χίου ἐπεμψεν εἰς τὴν Ἐλεφαντίνην νὰ φυλάσσωνται (2).

331.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπαρχῆς τοῦ πολέμου ἐχθροὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ σύμμαχοι τοῦ Δαρείου (3), ἴσχυσαν νὰ διεγείρωσι μέγα μέρος τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων, καὶ νὰ πολεμήσωσι

330.

(1) Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. II, 13. — (2) Ἐδῶ λέγει ὁ Ἀρρίανος, « Τοὺς δὲ ἀμφ' Ἀπολλωνίδην τοὺς Χίους, εἰς Ἐλεφαντίνην πόλιν Αἰγυπτίαν ξὺν φυλακῇ ἀκριβεῖ ἐπεμψεν. » Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. III, 2. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. II, 13, § 5. Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 48.

Ετ.
πρὸ Χρ.
329.

φανερὰ τὸν Ἀντίπατρον, ἐπίτροπον τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον ἔπεσεν ὁ βασιλεὺς τῶν Ἄγρις (1).

Αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις, ἔτοιμαι καὶ αὐταὶ εἰς ἀπόσασιν, ἡσύχαζαν ὁμῶς, καὶ διὰ τὸν φόβον τῆς ἀποτυχίας τοῦ Λακωνικοῦ πολέμου, καὶ διότι τὰς ἐκόλακευεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἀθηναίους, σεβόμενος καὶ φοβούμενος αὐτοὺς πλεον παρά τοὺς ἄλλους.

Εἰς αὐτοὺς, Θεραπεύων τὴν φιλοδοξίαν τῶν, ἐπέσρεψε καὶ πολλὰ ἀναθήματα, ὅσα εἶχε μετακομίσειν ἀπὸ τῆς Ἀθήνας εἰς τὴν Περσίαν ὁ Ξέρξης, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Ἄρμοδίου καὶ τοῦ Ἄριστογείτονος (2). Ἄλλ' εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, μὲ ἐλπίδα νὰ παύσῃ τὰς διχονοίας τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἴσως καὶ παρακινούμενος ἀπὸ τὸν Χῖον Θεόπομπον, ὅστις εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἐκστρατείαν δὲν ἔπαινε νὰ συμβουλεύῃ δι' ἐπιστολῶν τὸν Ἀλέξανδρον, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, μὲ προσαγῆν νὰ κηρυχθῇ εἰς τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν, δίδουσα τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς φυγάδας ὄλων τῶν πόλεων νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰς πατρίδας τῶν. Οἱ φυγάδες ἦσαν εἴκοσι χιλιάδες τὸν ἀριθμὸν (3), οἱ πλείότεροι ἐκ τῶν ὀλιγαρχικῶν.

Τοιοῦτον κήρυγμα ἐξανάγκης ἔπρεπε νὰ ταραξῇ πολλὰς πόλεις, εἰς ὅσας μάλιστα οἱ φυγαδεύσαντες ἐμοιράσθησαν καὶ τῶν φυγαδευθέντων τὰ κτήματα, καὶ τὰ ἐκαρπίζοντο πρὸ πολλοῦ. Ἠσύχαζαν ὁμῶς συλλογιζόμεναι καὶ προσμένουσαι τὴν ἀπόβασιν

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVII, 63. — (2) Ἀρρίαν. Ἀνάβ. Ἀλεξ. III, 16, § 13, VII, 19, § 4. Ὁ δὲ Πausanίας (I, 8, § 5) λέγει, ὅτι ὁ Ἀντίοχος ἔπεμψεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἄρμοδίου καὶ τοῦ Ἄριστογείτονος. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 8.

τῶν πραγμάτων, πλὴν τῶν Ῥοδίων, οἱ ὅποιοι πρῶτοι διώξαν-
τες τὴν Μακεδονικὴν φρουρὰν, ἠλευθέρωσαν τὴν Ῥόδον (1).

Ἔτ.
πρὸ Χρ.

Πολὺ πλέον τῶν Ῥοδίων ἔπρεπε νὰ φοβῶνται τὸ Ὀλυμπιακὸν
κῆρυγμα οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχαν πρὸ πολλοῦ (2) ὑπο-
τάξιν τὴν Σάμον, φυγαδεύσαντες ὅλους τοὺς ὀλιγαρχικοὺς,
ἢ μᾶλλον ὅλους τοὺς κτηματικοὺς, καὶ μοιράσαντες αὐτῶν τὰ
κτῆματα εἰς σαλμένους ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀποίκους (3). Δὲν
ἤργησαν οὐδ' οἱ Ἀθηναῖοι νὰ μιμηθῶσι τοὺς Ῥοδίους. Ἄλλ' ἐν
τῷ μεταξὺ κατέλαβε καὶ τὸν δορικτήτορα Ἀλέξανδρον ὁ μηδὲ
τοὺς δορικτήτορας σεβόμενος θάνατος.

323.

Καταβαίνων εἰς τὸν Ἄθην, ἂν ἀπαντοῦσε τὸν δορικτήτορα
Δαρεῖον ὁ δορικτήτωρ Ἀλέξανδρος, ἤθελε δικαίως τὸν εἰπεῖν,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων (4),

καὶ δικαιότερον ἀκόμη ἀκούσειν ἀπὸ τὸν εἰς τοὺς καιροὺς μας
λάμπαντα δορικτήτορα,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Ἄλλ' εἰς τοῦτο διαφέρει καὶ παρὰ τοὺς δύο ἡ τύχη τοῦ Ἀλεξάν-
δρου, ὅτι δὲν ἀπέθανεν οὔτ' ἀπὸ τοὺς ἰδίους του, ὡς ὁ Δα-
ρεῖος, οὔτ' εἰς φυλακὴν ὡς ὁ Ναπολέων, ἀλλὰ θυσιάζων καθ-
ημέραν δεισιδαιμόνως εἰς τοὺς θεοὺς του, καὶ ἀγωνιζόμενος
πολυποσίας ἀγῶνας μὲ τοὺς παρασίτους του (5). Εὐτυχέστερος

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 8. — (2) Κατὰ τὸ 352 ἔτος
πρὸ Χριστοῦ. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 8. Στράβ. Γεω-
γραφ. σελ. 638, Διογεν. Λαερτ. X, 1. — (4) Ἰλιάδ. φ', 107. —
(5) Ἀρρίαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. VII, 24-25. Πλουτάρχ. Ἀλεξάνδρ. § 75.
Εἰς ἐν' ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τούτους τῆς μέθης, τοὺς ἀγωνισθέντας εἰς

ἀσυγκρίτως ὁ καὶ ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον θανατωθεὶς (1), καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μὲ τὸν Ἀλέξανδρον ἀποθανὼν (2) Διογένης, ὅστις, ἀντὶ πολλῶν μυριάδων ἀνθρώπων ἀπολεσθέντων διὰ τὸν Ἀλέξανδρον, οὔτε δάκρυα εἰς κἀνένα ἐπροξένησε ζῶν, καὶ ἀφῆκεν εἰς τοὺς ἔπειτα μαθητὴν καὶ μιμητὴν τῆς ἀρετῆς του (χωρὶς κυνισμὸν) τὸν χρῆσόν Φωκίωνα (3).

Μόλις ἔφθασεν ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεθάρρῃσαν τόσον, ὥστε νὰ διεγερθῶσι, καὶ νὰ διεγείρωσιν ὅσας ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις ἠδυνήθησαν, εἰς πόλεμον κατὰ τοῦ Ἀντιπάτρου. Ὁ κοινὸς οὗτος ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας ἐλευθερίας ἦτον ἔργον τοῦ φιλοπάτριδος Δημοσθένους, ὅστις καὶ τῶρα, καθὼς καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Φιλίππου, εἶχεν ἀντιπολιτευόμενον τὸν ὄχι ὀλιγώτερον φιλόπατρι Φωκίωνα. Ἴσως ἔπταισαν καὶ οἱ δύο, ὁ Φωκίων, φανεὶς ἀτολμότερος, καὶ ὁ Δημοσθένης τολμηρότερος ὑπὲρ τὸ πρέπον· ἴσως, ὡς κρίνει ἓνας ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Ἱστορικοὺς (4), ὁ πρῶτος ἔκρινε τὴν δύναμιν τῆς πατρίδος του ὀλιγωτέραν, καὶ ὁ δεύτερος πλειοτέραν παρά ὅση ἀληθῶς ἦτον.

τὴν Ἰνδίαν, ἐπρόβαλεν ὁ Ἀλέξανδρος ἄθλον εἰς τὸν ἰσχυρότατον ἀκρατοπότην τάλαντον, εἰς τὸν δεύτερον τριάκοντα μνᾶς, καὶ εἰς τὸν τρίτον δέκα. Ἀπὸ τοὺς ἀγωνιζομένους συμποσιασᾶς, τριάκοντα πέντε ἔσχασαν παράυτα· μετ' ὀλίγον, ἐξ ἄλλοι, μετὰ τέσσαρας ἡμέρας, ὁ κερδήσας τὸ τάλαντον ἐνδοξὸς μεθυστῆς (Ἀθην. X, σελ. 437):

(1) « Εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἤμην, Διογένης ἂν ἤμην » Πλουτάρχ. Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρ. τύχ. ἢ ἀρετ. I, § 10. — (2) Πλουτάρχ. Συμποσιακ. VIII, § 1. Διογεν. VI, 79. — (3) Διογεν. Λαέρτ. VI, 76. — (4) HEEREN, *Manuel de l'histoire. ancien.*, traduct. Franç., 2e édit., pag. 235.

Δέν ἦσαν βέβαια ὀλίγαι αἱ δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος· ἐπειδὴ εἰς τὴν καταρίθμησιν τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὴν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γενομένην, εὐρέθησαν διακόσιαι χιλιάδες πεζῶν, καὶ δεκαπέντε ἰππικοῦ, ἔτοιμαι ν' ἀκολουθήσωσι τὸν πατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Περσῶν (1). Τοῦτο ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τὸν Φωκίωνα καὶ εἰς τὸν Δημοσθένην· ἀλλ' ὁ πρῶτος ἀπελπίσθη νὰ ἐνώσῃ κατὰ τῶν Μακεδόνων τρεῖς πόλεις, δημαγωγουμένας ἀπὸ ἀνθρώπους πωλημένους εἰς αὐτοὺς τοὺς Μακεδόνας, ὁ δεύτερος ἠλπίζεν ἀκόμη νὰ ἀναζωπυρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων τὸ ἱερὸν τῆς ἐλευθερίας πῦρ.

Ὅπως ἀν ἦναι, ὁ κατὰ τοῦ Ἀντιπάτρου πόλεμος, ὁ ἐπονομασθεὶς Λαμιακὸς (2), ἐχρημάτισε πολὺ δυσυχέστερος τοῦ πολέμου τῆς Χαιρωνείας (3)· διότι μετὰ τοῦτον ἀληθῶς ὑπετάχθη ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς Μακεδόνας, καὶ κατεσπαράχθη εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Καθὼς πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ, καὶ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἠναγκάζοντο νὰ δουλεύωσιν, ὀνομαζόμεναι χλευαστικῶς αὐτόνομοι καὶ σύμμαχοι, ποτὲ μὲν τοὺς Ἀθηναίους, ποτὲ δὲ τοὺς Λάκωνας, καθόσον ὑπερίσχυε μία τὴν ἄλλην αἱ δύο φιλόπρωτοι αὐταὶ πολιτεῖαι· παρόμοια καὶ οἱ διάδοχοι τῆς βασιλείας, ἀλλ' ὄχι καὶ τῶν προτερημάτων τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἠϋξήσαν τὰς διχονοίας, τὴν τρυφήν καὶ τὴν φθορὰν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, σύρουσαι καθεῖς ἐξ αὐτῶν εἰς συμμαχίαν, τώρα τὴν μίαν, ἄλλοτε τὴν ἄλλην, μὲ ψευδεῖς αὐτονομίας ὑποσχέσεις.

(1) *Summa auxiliorum ducenta millia peditum fuere, et equitum quindecim millia. Extra hanc summam et Macedoniae exercitus erat etc.* IUSTIN. XI, 5. — (2) Ἀπὸ τὴν Λάμειαν, πόλιν τῆς Θεσσαλίας, ὅπου συνέβη ὁ πόλεμος. — (3) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 9-10, 17-18.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
323.

Οἱ ἐπαναστρέψαντες διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου (1) φυγάδες, ὀνομαζόμενοι πρότερον Λακωνισταί, ὠνομάσθησαν τώρα Μακεδονισταί, σύροντες ἢ μᾶλλον προδίδοντες τὰς πόλεις των εἰς τὸν Ἀντίπατρον, ὅσιν καταλύων παντοῦ τὰς δημοκρατίας, ἐξώρισεν ἀπὸ μόνας τὰς Ἀθήνας εἰκοσιδύο χιλιάδας δημοτῶν, ὅποτε οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἀντιπάτρου ἐξεναντίας ἐπολέμουν τὰς ὀλιγαρχίας (2).

322. Ὁ Δημοσθένης μόλις ἤκουσεν, ὅτι ὁ Ἀντίπατρος ἐμελέτα νὰ στρατεύσῃ εἰς τὰς Ἀθήνας, κ' ἔφυγεν εἰς τὴν νῆσον Καλαύρειαν, ὅπου ἐπρόκρινε τὸν ἐκούσιον θάνατον παρά τὴν εἰς τοὺς Μακεδόνας ὑποταγήν (3).

Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀποθνήσκει εἰς τὴν Χαλκίδα καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ διδάσκαλος, ὁ μέγας Ἀριστοτέλης, μισημένος πρὸ πολλοῦ ἀπὸ τὸν βασιλικόν του μαθητὴν (4).

317. Μετ' ὀλίγα ἔτη ὁ δικαίως ἐπονομασθεὶς Χρησὸς, Φωκίων, ἔγινε καὶ αὐτὸς θῦμα τῆς Δημοκρατίας, ὅτε ὁ Πολυσπέρχων, μὲ πρόσχημα νὰ καταργήσῃ τὴν ἀπὸ τὸν Ἀντίπατρον κατασθεῖσαν πολιτείαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐσυγχώρησεν εἰς τοὺς φυγάδας νὰ ἐπιστρέψωσι (5). Τὸ πολίτευμα τοῦτο ἐμετεβάλλθη μετ' ὀλίγου ἀπὸ τὸν Κάσσανδρον εἰς ἀριστοκρατικωτέραν μορφήν, κυβερνώμενον ἀπὸ Δημήτριον τὸν Φαληρέα (6), καὶ ἐκράτησε σχεδὸν ἔτη δέκα.

Ὁ Ἀντίγονος, ἐπιθυμῶν τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων, κηρύττει δημοκρατικὴν αὐτονομίαν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, καὶ

(1) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 143. — (2) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 18, 55. Πλουτάρχ. Φωκ. § 28. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. Δημοσθέν. § 28-31. — (4) Ὁ αὐτ. Ἀλεξάνδ. § 55. — (5) Ὁ αὐτ. Φωκ. § 32-37. Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 67. — (6) Διόδωρ. Σικελιώτ. XVIII, 74.

μετ' ὀλίγον πέμπει τὸν υἱὸν τοῦ Δημήτριον, τὸν ἐπονομασθέντα μετὰ ταῦτα Πολιορκητὴν, μὲ πεζὴν καὶ ναυτικὴν δύναμιν ἀξιόλογον νὰ ἐλευθερώσῃ ὅλους τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὰς ὀλιγαρχίας.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.

Ὁ Δημήτριος ὑπῆγεν εἰς πρώτας τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἀνέστησε τὴν ἄκρατον Δημοκρατίαν (1). Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, φανταζόμενοι ἐλεύθεροι, ἔδειξαν μὲ τὰς αἰσχρὰς πρὸς αὐτὸν κολακείας (2) ὅτι ἔγιναν καὶ τῶν ἀγορασῶν ἀνδραπόδων χαμερπέεσσι δούλοι τοῦ Δημητρίου· ἐπειδὴ οὐδ' ἀνδράποδον ἴσως ἤθελε τολμήσειν ν' ἀποσοματίσῃ τὸ ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων τοῦτο, « Πᾶν ὅ,τι ἂν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος κελεύσῃ, τοῦτο » καὶ πρὸς Θεοὺς ὄσιον, καὶ πρὸς ἀνθρώπους εἶναι δίκαιον (3).

307.

Μετὰ τὸν Δημήτριον ἐπέρασαν αἱ Ἀθηναὶ καὶ αἱ λοιπαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις ἄλλαι εἰς ἄλλων διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ φαινόμενον, συμμαχίαν ἢ προστασίαν, τὸ δὲ ἀληθές, ὑποταγὴν καὶ δουλείαν, ἕως οὗ βαρημέναι τὴν ταραχώδη τύχην ταύτην καὶ κατὰσασιν, πολλαὶ ἐξ αὐτῶν, ἐδίωξαν τῶν Μακεδόνων τὰς φρουράς, ἢ καὶ τοὺς κατασαθέντας μὲ τὴν δύναμιν τῶν Μακεδόνων τυράννους πολίτας.

288.

Μί' ἀπὸ τὰς πόλεις ταύτας ἦτο καὶ ἡ Χίος, ἐπειδὴ, καὶ πρὶν ἀποθάνῃ ὁ Ἀλέξανδρος (325 πρὸ Χρ.), ἔσειλαν οἱ Χῖοι πρέσβεις πρὸς αὐτὸν προσκλαιόμενοι δι' ὅσα ἔπασχαν ἀπὸ τὴν Μακεδονικὴν φρουρὰν κακὰ (4). Πιθανὸν ὅτι οὐδ' εἰσηκού-

(1) Διόδωρ. Σικελιώτ. XIX, 61. XX, 45. Πλούταρχ. Δημητρ. § 8-10. — (2) Πλούταρχ. Δημητρ. § 10-13, 23. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. § 24. — (4) Chiorum legatos audit... Chii de praesidio querebantur. Q. CERT. IV, 8 § 12.

"Ετ.
πρὸ Χρ.
288.

σῴθησαν τότε· διότι ἦσαν ἀναγκαῖαι αἱ φρουραὶ, νὰ φυλάσσωσι καὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας φυγάδας εἰς τὰς πόλεις ἀπὸ τῶν δημοτικῶν τὴν ἀγανάκτησιν, καὶ τούτους πάλιν ἀπὸ τῶν φυγάδων τὴν ἐκδίκησιν.

280. Ἐδῶ ἀνοίγεται νέον σάδιον ἐλευθερίας πλεον ἔνδοξον παρὰ εὐτυχῆς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τινές, ἐπιθυμοῦσαι νὰ ἐλευθερωθῶσιν ὁλότελα ἀπὸ Μακεδόνας, ἐσυγκρότησαν τὴν περιβόητον Συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν (1)· ὀδώδεκα πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἐμβῆκαν εἰς τὴν κοινωनीαν ταύτην, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνώθησαν καὶ ἄλλαι. Οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ βοηθούμενοι ἀπὸ τῆς Συμπολιτείας τὸν στρατηγὸν Ἄρατον (2), δὲν εὐτύχησαν ὁμῶς νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὴν Συμπολιτείαν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ τὴν ἐνώχλησαν τόσον (3), ὥστε νὰ εὐκαλύνωσι τὴν ἔπειτα κατάλυσιν αὐτῆς ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

279. Περὶ τούτους τοὺς χρόνους, πολλαὶ μυριάδες Γάλλων στρατηγούμενοι ἀπὸ τὸν Βρέννον κατέδραμαν τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἀφοῦ, προξενήσαντες εἰς αὐτὴν μυρία κακὰ, ἔπαθαν ὄχι ὀλιγώτερα, οἱ περισωθέντες ὀλίγοι ἐπέρασαν εἰς τὴν Ἀσίαν (4), κ' ἐκυρίευσαν ὅλην τὴν χώραν τὴν ἀπ' αὐτοὺς ὀνομασθεῖσαν Γαλατίαν.

Τούτους καὶ τοὺς ἐξῆς χρόνους, οἱ Χῖοι ἀναλαβόντες φαί-

(1) La Ligue Achéenne. Ὁ Πολύβιος τὴν ὀνομάζει καὶ Σύστημα τῶν Ἀχαιῶν, καὶ Συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν. Πολύβ. II, 41, § 15. III, 5, § 6. Ὁ Πausanίας (II, 8), Συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν, καὶ, (VIII, 30) Ἀχαϊκὸν σύλλογον, οἱ Ῥωμαῖοι Consilium Achaicum, ἤγουν Ἀχαϊκὸν κοινοβούλιον, ὡς τὸ ὀνομάζει ὁ Στράβων (VIII, σελ. 385) — (2) Πausan. II, 8. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. 8-9. — (4) Ὁ αὐτ. X, 19-23.

νεται ὅτι καὶ ἔφθασαν εἰς ἰκανὴν εὐτυχίαν, ὥστε καὶ νὰ προσφέρωσι τὴν μεσιτείαν των εἰς διαλλαγὰς ἄλλων ἔθνων ἢ πόλεων (1).

Ἐτ.
πρὸ Χρ.

Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι ἐσάλθησαν δις πρεσβευταὶ 201.
Χῆροι, ἐνωμένοι μὲ τοὺς Ῥοδίους, νὰ διαλλάξωσι τοὺς Αἰτωλοὺς μὲ τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, Φίλιππον τὸν δεύτερον, καὶ τοῦτον πάλιν μὲ τοὺς Ῥωμαίους (2). Σιμὰ τῶν ἄλλων ἐπρόλεγαν καὶ εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ εἰς τὸν Φίλιππον ὅ,τι: καὶ ἀληθῶς ἔπειτα συνέβη, ὅτι μὲ τὰς διχονοίας των ἔμελλαν νὰ δουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα εἰς τοὺς Ῥωμαίους, συνειθίζοντες αὐτοὺς νὰ μεσοχωρῶσιν εἰς τὰς ἑλληνικὰς ὑποθέσεις (3). Δὲν ἤρεσεν ἡ πρεσβεία εἰς τοὺς Ῥωμαίους· μ' ὅλον τοῦτο ἠναγκάσθησαν νὰ κάμωσι συνθήκας μὲ τὸν Φίλιππον, τὰς ὁποίας οὔτ' αὐτοὶ οὔτ' ὁ Φίλιππος εἶχαν σκοπὸν νὰ φυλάξωσι (4).

Δὲν ἤργησεν ὁ Φίλιππος νὰ δώσῃ ἀφορμὴν νέου πολέμου 202-200.
εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἀναγκασθεὶς νὰ μετριάσῃ τὰς εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπιχειρήσεις του, ἔσρεψε τὸν πόλεμον εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς πλησιοχώρους νήσους. Ἐπολέμησε τὸν Ἄτταλον, βασιλέα τῆς Περγάμου καὶ τοὺς Ῥοδίους, κ' ἐκυρίευσεν τὴν Χίον καὶ τὴν Σάμον (5).

Συμμαχήσαντες λοιπὸν οἱ Ῥωμαῖοι μὲ τοὺς νέους τούτους

(1) Ἐπειδὴ ἡ χρονολογία τοῦ Λαρχήρου τελειώνει εἰς τὸ 221 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, τὸ ἀπεδῶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀκολουθῶ τὴν χρονολογίαν τοῦ Σίμσωνος (SIMSON, *Chronic. catholic.* pag. 1214. — (2) Πολύβ. V, 24, § 11, 100, § 9. XII, 5. — (3) « Ὅτι » Φίλιππος καὶ Αἰτωλοὶ διαφερόμενοι, τοὺς Ἕλληνας εἰς δουλείαν » Ῥωμαίοις ὑποβάλλουσι, ἐθίζοντες αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος ἑθιμῶν » πειρᾶσθαι. » Ἀππιαν. τόμ. I σελ. 506 - 507, ἐκδ. Schweig. — (4) Πολύβ. τομ. II, σελ. 262 - 269. — (5) Ἀππιαν. τομ. I, σελ. 508.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
200.

ἐχθρούς τοῦ Φιλίππου, κατέτριψαν ἔλην αὐτοῦ τὴν ναυτικὴν δύναμιν ἔμπροσθεν τῆς Χίου (1).

Ἄλλ' ἡ μεγάλη καὶ τελευταία δυστυχία τοῦ Φιλίππου τὸν ἐπρόσμενεν εἰς αὐτὴν τὴν Θεσσαλίαν, ὅπου τὸν κατετρόπωσεν ὁ Ῥωμαῖος Φλαμινῖνος, εἰς τὰς ὀνομαζομένας Κυνὸς κεφαλὰς, σιμὰ τῆς πόλεως Σκυτούσσης (2).

197.

Θέλοντες οἱ Ῥωμαῖοι γὰρ τοῦ κόψωσιν εἰς τὸ ἐξῆς πᾶσαν ἐλπίδα γὰρ ἀναλάβῃ, καὶ γὰρ πληρώσωσιν ἐντάμα καὶ τὸν πρὸ πολλοῦ σκοπὸν αὐτῶν, γὰρ δουλώσωσι τὴν Ἑλλάδα, ἀπέσπασαν ἀπ' αὐτὸν τὴν συμμαχίαν τῆς Ἀχαϊκῆς Συμπολιτείας, καὶ ἐπροσφέρθησαν εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας μὲ τὴν πανουργίαν, ἕως γὰρ τοὺς πείσωσιν, ὅτι δὲν ἐπολεμοῦσαν δι' ἄλλο παρά ν' ἀποδώσωσιν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τὴν αὐτονομίαν, ἐλευθεροῦντες αὐτὰς ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας (3). ἀπαράλλακτα ὡς ἔπραξεν ἡ συγκροτηθεῖσα εἰς τὰς ἡμέρας μας Ἁγία συμμαχία, διὰ γὰρ ἐλευθερώσῃ (ὡς ὑπέσχετ' ἀναισχύντως) τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ Ναπολέοντος.

Ἄν ἕως τώρα ὑπωπτεύοντο τινὲς ἀκόμη τοὺς δόλους τῶν Ῥωμαίων, ἠναγκάσθησαν καὶ αὐτοὶ γὰρ σιωπήσωσιν, ὅταν ὁ Φλαμινῖνος, ἀμέσως μετὰ τὴν κατὰ τοῦ Φιλίππου νίκη, ἐπέρασεν εἰς τὴν πανήγυριν τῶν Ἰσθμίων, ὅπου ἐκήρυξε τὴν ἀπὸ τὴν Σύγκλητον χαριζομένην εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτονομίαν (4).

Τοῦ δολίου τούτου κηρύγματος, διαλαληθέντος ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους πλέον διὰ φόβον τοῦ καταβαίνοντος ἀπὸ τὴν Ἀσίαν Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου, παρά διὰ τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας

(1) Πολύβ. XVI (τὰ σωζόμενα) τομ. III, σελ. 569-588. —

(2) Στραβ. Γεωγραφ. σελ. 441. Πολύβ. XVIII, 1-10. Πλούταρχ. Τ. Κ. Φλαμιν. § 7-8. — (3) Πλούταρχ. Τ. Κ. Φλαμιν. § 5. —

(4) Ὁ αὐτ. αὐτοθ. § 10.

εϋνοίαν, πρῶτον ὀλέθριον ἀποτέλεσμα ἐγεννήθη νὰ ἐξασθενίσωσι τὴν Συμπολιτείαν τῶν Ἀχαιῶν, ἀκρωτηριάζοντες κατὰ μικρὸν τὰ μέλη της. Πᾶσα μί' ἀπὸ τὰς ἐνωμένας δι' ἀσφάλειαν πόλεις, νομίζουσα ὅτι δὲν εἶχε πλέον χρεῖαν ἀσφαλισμοῦ, ἀφοῦ ἐκηρύχθη αὐτόνομος ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ἢ ἐχωρίζετο ἀπὸ τὴν Συμπολιτείαν, ἢ δὲν ἐπροσπάθει πλέον ὡς τὸ πρότερον, εἰς τὸ κοινὸν αὐτῆς συμφέρον· ὥστε ἤθελε διαλυθῆν πάραυτα, ἐὰν ἢ φρόνησις τοῦ δικαίως ἐπονομασθέντος Τελευταίου Ἑλληνο-υο-ς, Φιλοποίμενος, δὲν ἐβράδυνε πρὸς ὀλίγον τὴν διάλυσιν αὐτῆς. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη ὁ χρηστὸς οὗτος πολίτης (1) νὰ ἐμποδίσῃ τὴν προχώρησιν αὐτῆς ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς τὸ χειρότερον, διὰ τὰς διχονείας, αὐξανομένας καθημέραν, καὶ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν Ῥωμαίων καὶ προδότας τῆς πατρίδος Ἑλλήνας· ἐωσοῦ οἱ Ῥωμαῖοι, ρίπτοντες τὸ προσωπεῖον τῆς ὑποκρίσεως ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας.

Ἄλλ' ἔπρεπε πρὸ τούτου νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὸν Ἀντίοχον, τὸν ἐπονομασθέντα μέγαν, μὲ τὸν ὁποῖον ἦσαν εἰς πόλεμον, συμμάχους ἔχοντες τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, Φίλιππον τὸν δεύτερον, τὸν βασιλέα τῆς Περγάμου, τοὺς Ῥοδίους (2) καὶ τοὺς Χίους. Τὸν ἐνίκησαν πρῶτον εἰς τὴν ξηρὰν, ἔπειτα καὶ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ σόλος τῶν Ῥωμαίων, κινήσας ἀπὸ τὴν Δῆλον, ἦλθε πρῶτον εἰς τὰς Φάνας, ἀκρωτήριον τῆς Χίου, ἔπειτα εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν Χίον, νὰ ἐφοδιασθῇ, κάκειθεν πρὸς τὸν σόλον τοῦ Ἀντίοχου. Ἀφοῦ τοῦ ἔφθειραν ὄχι ὀλίγα πλοῖα, καὶ ἠνάγκασαν τὰ λειπόμενα νὰ καταφύγωσιν εἰς τὴν Ἐφεσον, ἀνεχώρησαν αὐτοὶ θριαμβεύοντες πάλιν εἰς τὴν

(1) Πλούταρχ. Φιλοπ. § 20. — (2) Ἄππιαν. Συριακ. τομ. I, σελ. 555-556. Schweig.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
186.

Χίου (1). Ἠναγκάσθη τέλος πάντων ὁ Ἀντίοχος νὰ δεχθῆ τὰς συνθήκας τῶν Ῥωμαίων, τῶν ὁποίων μία ἦτο ν' ἀφήσῃ καὶ ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅσας εἶχε κυριεύσειν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ἀπὸ ταύτας ἔπειτα ἐδιώρισαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅσαι μὲν ἐδίδαν φόρον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου, πρὶν ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Ἀντίοχον, νὰ τὸν δίδωσι καὶ πάλιν εἰς τοὺς αὐτούς· ὅσαι δ', ἀφήσασαι τὴν φιλίαν τῶν Ῥωμαίων συνεμάχησαν μὲ τὸν Ἀντίοχον, νὰ φορολογῶνται καὶ αὐταὶ ἀπὸ τοὺς Περγαμηνούς βασιλεῖς. Τὰς λοιπὰς ἐκήρυξαν αὐτονόμους, καὶ εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐχάρισαν ὠρεὰς μεγάλας διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειξαν προθυμίαν νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ῥωμαίους (2).

Ἐκ τούτων ἦσαν οἱ Χῖοι, οἱ Ἐρυθραῖοι καὶ οἱ Σμυρναῖοι, εἰς τοὺς ὁποίους ἐχάρισαν καὶ κτήματα γῆς, ὅσα ἐσύμφεραν εἰς αὐτούς, ἢ διὰ τὴν γειννίασιν ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν: *Chios quoque et Smyrnaeos et Erythraeos et agro donarunt, et in omni praecipuo honore habuerunt* (3). Εἰς τοὺς Χίους πιθανὸν ὅτι ἀπέδωκαν τὸ ἀρχαῖον αὐτῶν κτῆμα τὸν Ἀταρνεά (4). Οὐτ' οἱ δωρηταὶ ἐχάριζαν τίποτε ἀπὸ τὰ ἰδιότων, οὐτ' οἱ φιλοδωρούμενοι ἐνθυμήθησαν ἴσως τὸ

Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα κοῦκ ὀνήσιμα (5).

Εἰς κανένα δὲν ἔδωκαν οἱ Ῥωμαῖοι ἐλευθερίαν, χωρὶς σκοπὸν μελλούσης βαρυτέρας δουλείας· καὶ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς εὐεργετημένους ἀπέλαυσαν βεβαίως τὰς εὐεργεσίας των. Εἰς τοὺς Ῥοδίους χάρισαντες τὴν Λυκίαν καὶ τὴν Καρίαν, τὰς ἐπῆραν μετ'

(1) Ἀππιαν. Συριακ. τόμ. 1, σελ. 567. ΤΙΤ. ΛΙΥ. XXXVI, 45-45. XXXVII, 14. — (2) Πολύβ. XXII, 26-27. ΤΙΤ. ΛΙΥ. XXXVIII, 38. — (3) *IDEM*, *ibid.* 39. — (4) *Id.* ἀνωτέρ. σελ. 25. — (5) Σοφοκλ. Αἴαντ. 665.

ὀλίγους χρόνους ὀπίσω, μὲ πρόφασιν, ὅτι ἐφάνησαν προθυμότεροι εἰς βοήθειαν τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως παρά εἰς αὐτούς (1). Ἡ δολιότης τῶν Ῥωμαίων ἐφάνη μάλιστα εἰς τὸν ἀπάνθρωπον κατὰ τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας πόλεμον.

Ἐτ.
πρὸ Χρ.
186.

Ἐσειλαν πρῶτον εἰς τὴν Κόρινθον πρεσβευτάς, μὲ πρόφασιν νὰ παύσωσι τὰς διχονοίας τῆς Συμπολιτείας, « Ἄλλ' ἔδωκαν » (λέγει ἡ ἱστορία) κρυφίους προσαγὰς εἰς τοὺς ἀπεσαλμένους, » νὰ διαλύσωσι τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν, καὶ νὰ καταστήσωσι » καθεμίαν ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτόνομον, διὰ νὰ ὑποτάσσωνται » εὐκολώτερα εἰς τὰς προσαγὰς τῶν Ῥωμαίων· καὶ ἂν κάμμι' » ἀπ' αὐτὰς ἀπειθήσῃ, νὰ συντριβῆται » (2).

Πρώτη ἢ ταλαίπωρος Κόρινθος ἔπαθε τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην συντριβὴν (3). Αἰχμαλωσία, ἐμπρησμός τῆς πόλεως, φόνοι, ὅλα εἰς βραχυλογίαν τὰ πάνθεινα κακὰ ἐξωλόθρευσαν εἰς μικρὸν χρόνον διάστημα, μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιφανεστάτας πόλεις τῆς Ἑλλάδος· ὥστε νὰ κινήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγὸν τῶν Ῥωμαίων Μόμμιον εἰς ἔλεον. Ὁ σκληρὸς καὶ βάρβαρος οὗτος Ῥωμαῖος, ἐξετάζων μετὰ τῶν αἰχμαλωτισθέντων παιδαρίων ὅσα ἤξευραν γράμματα, ἐπρόσάξεν ἐν ἑξ' αὐτῶν νὰ τοῦ γράψῃ τίποτε, καὶ τὸ παιδάριον ἐχάραξε τὸν σίχον τοῦ Ὀμήρου τοῦτον,

144.

Τρὶς μάκαρες Δαναοὶ καὶ τετράκις, οἳ τότε ὄλοντο (4).

(1) Ἀππιαν. Συριακ. § 44, σελ. 604. — (2) Sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achæorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris facerent, quo facilius ad obsequia cogerentur: et si quæ urbes contumaces essent, frangerentur. IUSTIN. *Histor. Philippic.* XXXIV, 1. — (3) Πολυβ. παρὰ Στρατ. Γεωγραφ. σελ. 381. FLOR. *rer. Romanar.* II, 16, 5. IUSTIN. *Histor. Philippic.* XXIV, 2. — (4) Ὀδυσσ. ε', 306.

¹Ετ.
πρὸ Χρ.
144.

Δὲν ἐδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα ὁ Μόμμιος· ὤφειν ἀφήκην ἐλευθέρους καὶ τὸ παιδίον καὶ ὄλην τοῦ παιδίου τὴν συγγένειαν (1). Τοῦτο μόνον διαφέρει ἢ καταστροφή τῆς Κορίνθου ἀπὸ τὴν εἰς τὰς ἡμέρας μας συμβᾶσαν τῆς Χίου καταστροφήν, ὅτι οἱ Τοῦρκοι, οὐδ' ἤξευραν ὅτι ἐξωλόθρευαν τὴν πατρίδα τοῦ Ὀμήρου (2).

Μὲ τῆς Κορίνθου τὴν καταστροφήν διελύθη καὶ ἡ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία μετὰ 134 ἔτη ἀπὸ τῆς συζάσεως αὐτῆς, καὶ τὸ ἀπεντεῦθεν ἔγινεν ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ἐπονομασθεῖσα Ἀχαΐα (3), ὡς ἐπωνόμασαν τιμῶντες καὶ τὸν κατὰ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας Μόμμιον, Ἀχαϊκόν.

Τὴν αὐτὴν τύχην τῆς Κορίνθου, μετ' ὀλίγους χρόνους, ἐκινδύνευσε νὰ πάθῃ καὶ ἡ Φώκαια, μί' ἀπὸ τὰς Ἰωνικὰς ἀποικίας. Ἄτταλος, ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Περγάμου, ἀποθνήσκων, ἀφήκην, ἢ μᾶλλον ἐπέισθη δολίως νὰφήσῃ κληρονόμους τῆς βασιλείας του τοὺς Ῥωμαίους. Ἀλλὰ νόθος τις υἱὸς τοῦ Εὐμένους βασιλέως ὁ Ἀρισόνικος, ἐσύναξε στρατεύματα, θέλων νὰ λυτρώσῃ τὴν προγονικὴν του βασιλείαν. Οἱ Ῥωμαῖοι, μὴν ἀρκούμενοι νὰ τὸν νικήσωσι καὶ νὰ τὸν ζωγήσωσιν (4), ἠθέλησαν νὰ κολάσωσι καὶ τὴν Φώκαιαν, ὡς μίαν ἀπὸ τὰς συμμάχους τοῦ Ἀρισονίκου πόλεις, μνησικακοῦντες προσέτι, ὅτι εἶχε βοηθήσειν ἀρχήτερα καὶ τὸν Ἀντίοχον. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἡ σύγκλητος τὴν κατασκαφὴν τῆς Φωκαίας καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν κατοίκων, ὥστε μὴδὲ ν' ἀκούεται (ἔλεγε τὸ ψήφισμα) πλέον τὸ ὄνομά της :

(1) Πλούταρχ. Συμποσιακ. ΙΧ, 1. — (2) Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 140. — (3) Μὲ τὸνομα τῆς Ἀχαΐας ἐσήμαιναν, μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ὅχι πλέον τὴν ἰδίως ὀνομαζομένην Ἀχαΐαν, ἀλλ' τὴν σύμπασαν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα. — (4) Στράβ. Γεωγραφ. XIV, σελ. 646.

quorum urbem senatus et omne nomen. . . deleri
 jusserat (1). Μόλις ἔμαθαν τὸ φρικτὸν τοῦτο ψήφισμα οἱ
 ἀπόγονοι καὶ ἄποικοι τῶν Φωκαέων Μασσαλιῶται, καὶ πέμ-
 ψαντες πρέσβεις εἰς τὴν Ῥώμην, εὐτύχησαν νὰ ἐξιλειώσωσι τὴν
 σύγκλητον καὶ νὰ σώσωσι τοὺς προγόνους των. Ὁραῖον
 ἀξιομνημόνευτον παράδειγμα εὐγνωμοσύνης τέκνων πρὸς
 γονεῖς!

Ἔτ.
 πρὸ Χρ.
 127.

Μετὰ τὸν Ἀντίοχον καὶ τῆς Μακεδονίας τοὺς βασιλεῖς ἐγεν-
 νήθη ἀσυγκρίτως φοβερώτερος εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἄλλος ἐχθρὸς
 εἰς τὴν Ἀσίαν ὁ Μιθριδάτης (2)· κατὰ τοῦ ὁποίου ἔσειλαν
 στρατηγὸν τὸν περιβόητον Σύλλαν· τοῦτον διεδέχθη ὁ Λούκουλ-
 λος· τὸν Λούκουλλον ὁ Πομπήϊος, ὅσιν καὶ ἐτελείωσε τὸν
 πόλεμον μετὰ 20 ἔτη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς του. Εἰς τὴν Θάλασσαν
 οἱ Ῥωμαῖοι εἶχαν πάλιν συμμάχους τὰς Ἑλληνικὰς νήσους, καὶ
 ἐξαιρέτως τοὺς Ῥοδίους καὶ τοὺς Χίους.

86.

Οἱ Χῖοι παρὰ τοὺς ἄλλους ὑπέφεραν τὰ πάνθ' ἄνευ κακὰ ἀπὸ
 τὴν εἰς αὐτοὺς ἐκδίκησιν τοῦ Μιθριδάτου. Εἰς τὴν πλησίον τῆς
 Ῥόδου ναυμαχίαν μί' ἀπὸ τὰς τριήρεις τῶν Χίων, ἐκτύπησε
 τὴν βασιλικὴν τριήρη, φέρουσαν αὐτὸν τὸν Μιθριδάτην,
 καὶ τὴν ἔσεισεν τόσον σφοδρὰ ὥστε νὰ προξενήσῃ θόρυβον καὶ
 φόβον πολὺν· καὶ τότε μὲν, ἢ ὀλίγον ἔπειτα, ἐκόλασε τὸν
 κυβερνήτην καὶ τὸν πρωρέα τῆς τριήρεως ὁ Μιθριδάτης· ἐφύ-
 λαξεν ὁμως εἰς τὴν ψυχὴν του ὀργὴν κατὰ τῶν Χίων ἀδυσώπη-
 τον· « Περιπλέοντι τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς οἰκείους ἐπισπέρχοντι
 » Χία συμμαχίς ἐμβαλοῦσα ἐκ θορύβου κατέσεισε· καὶ ὁ
 » βασιλεὺς, οὐδὲν ὑποκρινάμενος, τὸν κυβερνήτην ὕσερον
 » ἐκόλασε καὶ τὸν πρωρέα· καὶ τοῖς Χίοις ἐμήνισε πᾶσι » (3).

(1) Justin. XXXVII, 1. — (2) Ἄππιαν. Συριακ. § 44, σελ. 604.
 — (3) Ἄππιαν. Μιθριδατ. § 25. Δὲν εἶναι σαφὲς τοῦ Ἄππιανου τὸ

^ν Ετ.
πρὸ Χρ.
84.

Μετὰ δύο σχεδὸν ἔτη μόλις ἔμαθεν, ὅτι ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἀρχέλαος κατετροπώθη ἀπὸ τὸν Σύλλαν εἰς τὴν Χαιρώνειαν, καὶ ἐξηγριώθη κατὰ τῶν Ἀσιανῶν Ἑλλήνων, καὶ μάλιστα τῶν συμμαχησάντων προφανῶς μὲ τοὺς Ῥωμαίους. Ὄθεν ἐδήμεισε τὰ ὑπάρχοντα τῶν Χίων, ὅσοι εἶχαν καταφύγειν εἰς τὸν Σύλλαν, ἔπειτα καὶ ὅσ' ἀφῆκαν οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν Χίον. Ἔσειλε τελευταῖον ἐν' ἀπὸ τοὺς στρατηγούς του, τὸν Ζηνόβιον, μὲ πρόφασιν νὰ περάσῃ στρατιώτας εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἑλλάδα· ὁ δὲ Ζηνόβιος τοὺς ὑπῆγεν εἰς τὴν Χίον, κ' ἐκυρίευσε νυκτὸς τὰ τεῖχη καὶ τοὺς λοιποὺς ἰσχυροὺς τόπους τῆς νήσου· καὶ τὸ πρωτὶ, συναθροίσας τοὺς Χίους εἰς ἐκκλησίαν, τῶν ἐζήτησεν ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως τὰ ὄπλα, καὶ ὄμηρα· περὶ δὲ τῆς λοιπῆς των τύχης, ἀφοῦ ἔσειλε τὰ ὄμηρα (τέκνα τῶν ἐπισημοτέρων πολιτῶν τῆς Χίου) εἰς τὰς Ἐρυθράς, τοὺς εἶπε νὰ πρόσμένωσι τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως.

Ἐφθασεν ἡ φοβερά τοῦ Μιθριδάτου ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς Χίους· φοβερά δι' ὅσα ἐζήτηι ὁ δεσπότης, καὶ φοβερωτέρ' ἀκόμη, διότι οὐδ' εἰς τὴν ἀπολαβὴν τῶν ζητουμένων ἔμελλε νὰ ἀρκεσθῆ. Ἀφοῦ τοὺς ἠλεγξε διὰ τὴν εἰς τοὺς Ῥωμαίους βοήθειαν, ἕως νὰ τοὺς ἀνεθυμίσῃ καὶ τὸ συμβᾶν κατὰ τὴν τελευταίαν ναυμαχίαν εἰς τὴν βασιλικὴν αὐτοῦ τριήρη, ἐζήτηι δύο χιλιάδας ταλάντων ἀπ' αὐτούς (1). Τόση χρημάτων ποσότης ἦτο βέ-

κείμενον. Ὁ Λατῖνος μεταφρασῆς ἐνόησεν, ὅτι ὁ Μιθριδάτης ἐκόλασε τὸν κυβερνήτην τῆς χίας τριήρεως· δὲν φαίνεται ὅμως ὅτι τὴν ἐκυρίευσε, καὶ ἂν τὴν ἐκυρίευσεν, δὲν ἤθελ' ἀρκεσθῆν ὁ δεσπότης Μιθριδάτης εἰς τὴν κόλασιν τοῦ κυβερνήτου. Πιθανώτερον ὅτι ἐκόλασε τῆς ἰδικῆς του τριήρεως τὸν κυβερνήτην καὶ τὸν πρῶρέα, ὡς ἐξ ἀπροσεξίας των κινδυνεύσας.

(1) « Ἰδοὺ καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Μιθριδάτου ἡ εἰς τοὺς Χίους· « Εὖνοι » καὶ νῦν ἔσε Ῥωμαῖοις, ὧν ἔτι πολλοὶ παρ' ἐκείνοις εἰσὶ καὶ τὰ

βαια ζημία βαρυτάτη· ἀλλὰ δὲν ἤθελ' εἶσθαι ἀνυπόφορος, ἐὰν ὁ Μιθριδάτης δὲν ἐδῆμευεν ἀρχήτερα τὰ κτήματα πολλῶν Χίων, ἐὰν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐγκρίτους αὐτῶν δὲν εὐρίσκοντο εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ Σύλλα, ἐὰν, τελευταῖον, δὲν εἶχαν προ-
δαπανήσειν ἄλλα πάμπολλα εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ῥωμαίων. Μ' ὅλα ταῦτα ἠναγκάσθησαν, δι' ἐλπίδα σωτηρίας, νὰ γυμνώσωσι τοὺς ναοὺς ἀπὸ τὰ ἀναθήματα, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἀπὸ τὰ πολυτελεῆ σολίδια, καὶ οὕτω νὰ πληρώσωσι τὰς δύο χιλιάδας ταλάντων (1) εἰς τὸν ἀπόστολον τοῦ Μιθριδάτου.

ἔστ.
πρὸ Χρ.
83.

Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσε νὰ δυσωπήσῃ τὸν ἄξιον τοιοῦτου δεσπότη ὑπουργὸν Ζηνόβιον. Μὲ πρόφασιν ὅτι ἔλιπε τί ἀπὸ τὴν πληρωμένην ποσότητα, ἐσυνάθραισε τοὺς Χίους μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν εἰς τὸ θέατρον, περικυκλωμένον ἀπὸ στρατιώτας μὲ γυμνά ξίφη, κ' ἐκεῖθεν τοὺς κατέβασεν εἰς τὸν λιμένα, ὅπου τοὺς ἔβαλεν εἰς πλοῖα, χωρὶς τοὺς ἄνδρας, καὶ χωρὶς τὰς γυναῖκας μὲ τὰ παιδία, καὶ τοὺς ἔσειλεν εἰς τὸν Μιθριδάτην· ὅσους τοὺς διεσκόρπισε μακρὰν τῆς πατρίδος τῶν εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον. Παρατρέχω κατασχύνας γυναικῶν, φόνους, καὶ ὅσα ἄλλα δεινὰ ἔπαθαν πρὸ τῆς ἐξορίας καὶ εἰς τὴν ἐξο-

» ἐγκτήματα Ῥωμαίων καρποῦσθε, ἡμῖν οὐκ ἀναφέροντες. Ἐς τε τὴν
» ἐμὴν ναῦν ἐν τῇ περὶ Ῥόδου ναυμαχίᾳ τριήρης ὑμετέρα ἐνέβαλέ τε
» καὶ κατέσεισεν· ὃ ἐγὼ περιέφερον ἐκὼν ἐς μόνους τοὺς κυβερνήτας, εἰ
» δύνασθε σώζεσθαι, καὶ ἀγαπᾶν. Λανθάνοντες δὲ καὶ νῦν τοὺς ἀρίστους
» ὑμῶν ἐς Σύλλαν διεπέμψατε, καὶ οὐδένα αὐτῶν, ὡς οὐκ ἀπὸ τοῦ
» κοινοῦ ταῦτα πράττοντα ἐνεδείξατε, οὐδ' ἐμηνύσατε· ὃ τῶν οὐ
» συμπεπραχότων ἔργον ἦν. Τοὺς οὖν ἐπιβουλεύοντας μὲν τῇ ἐμῇ
» ἀρχῇ, ἐπιβουλεύσαντας δὲ καὶ τῷ σώματι, οἱ μὲν ἐμοὶ φίλοι ἐδι-
» καίουν ἀποθανεῖν· ἐγὼ δ' ὑμῖν τιμῶμαι δισχιλίῶν ταλάντων.»
(Ἀππιαν. Μιθριδάτ. § 47, σελ. 707).

(1) Δώδεκα σχεδὸν ἑκατομμύρια (12000000) δραχμῶν.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
83.

ρίαν (1). Ἡ ἱστορία προσθέτει, ὅτι ὁ Μιθριδάτης τοὺς ἔσειλε δεμένους ἀπὸ τοὺς ἰδίους των δούλους· ὅθεν (λέγει) ἐγεννήθη καὶ ἡ παροιμία, Ὁ Χῖος ἠγόρασε δεσπότην. (2). Οὕτως εἰς μίαν ἡμέραν κατερημώθη ἡ πλουσία καὶ λαμπρά Χίος, χωρὶς νὰ προβλέψῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς πολίτας, ὅτι μετὰ δύο χιλιάδας ἐτῶν ἔμελλε νὰ πάθῃ ἡ πατρίς του τὰ αὐτὰ σχεδὸν κακὰ ἀπὸ ἀγριώτερον τοῦ Μιθριδάτου δεσπότην.

Ἡ ἀπὸ τὰς αἰχμαλωτισθείσας παρθένους ταύτας, ἡ ἀρχήτερα (ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ἀπόδειξιν τούτου ἐκ τῆς ἱστορίας), ἔλαβεν ὁ Μιθριδάτης εἰς γυναῖκά του κόρην Χίαν, ὀνομαζομένην Βερενίκην, ὡς καὶ ἀπὸ τὴν Μίλητον ἄλλην, τὴν Μονίμην (3).

Ἐπρόσμενον ἡ θεία δίκη τὸν Ζηνόβιον εἰς τὴν Ἔφεσον. Προσαγμένους ἀπὸ τὸν Μιθριδάτην νὰ πράξῃ εἰς ὅλας τὰς Ἰωνικὰς καὶ τὰς λοιπὰς Ἑλληνικὰς τῆς Ἀσίας πόλεις, ὅ,τι ἔπραξεν εἰς τοὺς Χίους, ἔδραμ' εὐθύς μετὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Χίου εἰς τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς Ἐφεσίους, ὡς τοὺς Χίους, εἰς ἐκκλησίαν. Ἄλλ' οἱ Ἐφέσιοι, διδαγμένοι ἀπὸ τὰς συμφορὰς τῶν Χίων, ἀνέβαλαν τὴν συνέλευσιν εἰς τὴν ἐπαύριον, καὶ τὴν νύκτα ὅλην ἐβουλεύθησαν τόσον καλά, ὥστε τὸ πρῶτ' ἐκράτησαν τὸν Ζηνόβιον, τὸν ἐφυλάκισαν, καὶ μετ' ὀλίγου τὸν ἐπαράδωκαν εἰς θάνατον (4).

(1) Ἀππιαν. Μιθριδάτ. § 47, σελ. 707. — (2) « Τοὺς Χίους » φησὶν [ὁ Ποσειδώνιος], ἐξανδραποδισθέντας ὑπὸ Μιθριδάτου τοῦ Καππάδοκος, παραδοθῆναι τοῖς ἰδίους δούλοις δεδεμένους, ἵν' εἰς τὴν Κόλχων γῆν κατοικισθῶσιν. Οὕτως αὐτοῖς ἀληθῶς τὸ δαιμόνιον ἐμήνισε, πρώτοις χρησαμένοις ὠνητοῖς ἀνδραπόδοις, τῶν πολλῶν αὐτουργῶν ὄντων κατὰ τὰς διακονίας. Μὴ ποτ' οὖν διὰ ταῦτα καὶ ἡ παροιμία, Χῖος δεσπότην ὠνήσατο. » (Ποσειδών. παρ' Ἀθην. VI, σελ. 267. — (3) Πλούταρχ. Λούκουλλ. § 18. — (4) Ἀππιαν. Μιθριδ. § 48, σελ. 708-709.

ὡς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις τοιαῦτά γε ρέζοι! (1)

Ἐτ.
πρὸ Χρ.
83.

Περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἤκμασε καὶ ὁ γεωγράφος Σκύμνος, ὁ Χῖος. Δέν μας εἶναι γνωστὸν, ἂν ἔγιν' αὐτόπτης τῆς συμφορᾶς τῆς πατρίδος του, ἢ ἂν ἐπεριήρχετο, κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἔξω ποῦ ποτε γεωγραφῶν· ἢ Περιήγησίς του, κολοβωμένη ἀπὸ τὸν χρόνον, δέν μας λέγει τίποτε περὶ τούτου (2).

Ὁ Μιθριδάτης, ἀναγκασθεὶς νὰ καταλύσῃ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον, ἔκαμε συνθήκας μὲ τὸν Σύλλαν, τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν ἀκόμη σωζομένων Χίων εἰς τὴν πατρίδα των (3). Τόσῃν εὐεργεσίαν εὐεργετήθησαν ἀπὸ τὸν ἀσεβῆ καὶ μισαιφόνον Σύλλαν οἱ Χῖοι, ὅπόσῃν σήμερον (1829) δέν ἔχουν νὰ ἐλπίζωσιν ἀπὸ τοὺς ὀνομαζομένους χριστιανούς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης! Μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκήρυξεν ἀκόμη ὁ Σύλλας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους τοὺς Χίους, ὡς καὶ ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις, ὅσαι συνεμάχησαν μ' αὐτόν (4). Ἄλλ' ἢ χαριζομένη ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτονομία ὠμοιάζεν, ὡς εἶπα (5), τὰς πανούργους ὑποσχέσεις τῆς χριστιανικῆς Ἀγίας συμμαχίας.

82.

Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἐνωχλοῦντο τότε ἀπὸ τὴν παρουσίαν καὶ διάβασιν πολλῶν Ῥωμαίων, ἄλλων ἐκστρατευόντων κατὰ τῆς Ἀσίας, καὶ ἄλλων ἐπιστρεφόντων ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν. Πολλοὶ ἀπὸ τούτους ἐμεταχειρίζοντο τοὺς Ἕλληνας ὡς χρεωφειλέτας τῆς χαρισθείσης εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίας, καὶ τοὺς

(1) Ὀδυσσ. α', 47. — (2) Ἰδε Βιογραφ. Χ. ὀνομας. λέξ. Σκύμνος. — (3) Ἀππιαν. Μιθριδάτ. § 55-58, σελ. 721-727. — (4) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. § 61, σελ. 730. — (5) Ἀνωτέρ. σελ. 152.

ἐφορολογοῦσαν ἀναισχύντως, γυμνόνουτες τοὺς Ἑλληνικοὺς ναοὺς ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιόλογα τῆς τέχνης ἔργα.

Ἐνας ἀπὸ τούτους, ὁ περιβόητος διὰ τοὺς κατ' αὐτοῦ ζηλιτευτικοὺς λόγους τοῦ Κικέρωνος Οὐῆρρος, ληστής ἀναίσχυντος τῶν ἀλλοτρίων, ἤρπασεν ἀπὸ τὴν Χίον καὶ ἄλλας Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νήσους πολλὰ κάλλιστα, ὡς τὰ ὀνομάζει ὁ Κικέρων (1), ἀγάλματα· καὶ ὅτε οἱ Σάμιοι ἔσειλαν εἰς τὸν εὐρισκόμενον τότε εἰς τὴν Ἀσίαν στρατηγὸν Ῥωμαῖον, νὰ κατηγορήσωσι τὸν Οὐῆρρον, δι' ὅσα ἐσύλησεν ἀπὸ τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἥρας, ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀπεκρίθη ὅτι, ἐπειδὴ ὁ λόγος ἦτο περὶ πρεσβευτοῦ Ῥωμαίων, ἐχρεωσοῦσαν νὰ φανερώσωσι τὴν κατηγορίαν εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην, καὶ ὄχι εἰς αὐτόν (2).

Καταρχὰς ὑπέφεραν μὲ μεγάλην ἀγανάκτησιν οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες τὰς τοιαύτας ἀρπαγὰς, λαβούσας τὸ παράδειγμα ἀπὸ πρῶτον τὸν Σύλλαν (3)· ἀλλ' ἐκατήντησαν τελευταῖον οἱ Ῥωμαῖοι νὰ εὐρίσκωσι καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων συνηγόρους καὶ συμβοηθοὺς τῆς ἀρπαγῆς των. Διότι αἱ συνήθεις εἰς τὰς

(1) Chio per vim signa pulcherrima dico abstulisse : item Erythris et Halicarnasso etc. CICER. in *Verr. Act.* II, Or. VI, § 19. — (2) Ejusmodi quærimonias, quæ ad legatum populi Romani pertinerent, non ad prætorem, sed Romam deferri oportere. CICER. *ibid.* — (3) Μὲ πρόφασιν τῆς μεγάλης δαπάνης τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου, ἐγύμνωσεν ὁ Σύλλας τὰ ἱερά τῆς Ὀλυμπίας, τῶν Δελφῶν, τῆς Ἐπιδαύρου, ἀπὸ τὰ ἀναθήματα, καὶ ἄλλα πάμπολλα πλοῦτη, μετεκόμισεν εἰς τὴν Ῥώμην τὴν Βιβλιοθήκην τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τελευταῖον ἐπέβαλε ζημίαν εἰς τὰς Ἀσιακὰς πόλεις δύο μυριάδας ταλάντων (110 σχεδὸν ἑκατομμύρια φράγκων). Ἴδε Πλούταρχ. Σύλλ. § 12 καὶ 25-26, καὶ Στραβ. Γεωγραφ. σελ. 396 καὶ 609.

Ἑλληνικὰς πόλεις φατρίαι τὸνομα μόνον ἤλλαξαν. Καθὼς εἰς τοὺς Πελοποννησιακοὺς χρόνους πᾶσα μία πόλις εἶχε τοὺς Λακωνίζοντας καὶ τοὺς Ἀττικίζοντας, εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν Συμπολιτείαν, τοὺς Μακεδονίζοντας καὶ τοὺς Ἑλληνίζοντας, καὶ μετὰ μικρὸν τοὺς Μακεδονίζοντας καὶ τοὺς Ῥωμαίζοντας, ὡσαύτως μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ Ἕλληνες ἐδιασχίσθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίζοντας καὶ Ἑλληνίζοντας. Ἑλληνίζοντες ἐλέγοντο, ὅσων ἡ ψυχὴ τρέφουσα ἀκόμη Ἑλληνικὰ φρονήματα, ἔφερε μὲ ἀγανάκτησιν τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγόν. Οἱ Ῥωμαίζοντες, ἄλλοι ἀπὸ φόβου, ἄλλοι ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, καὶ πολλοὶ, προκρίνοντες τὰ πρωτεῖα τῆς δουλείας παρὰ τὴν ἰσόνομον ἐλευθερίαν, ὑπέφεραν καὶ αὐτοὶ τῶν Ῥωμαίων τὴν ὑπεροψίαν.

Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς, ἕως ἀνήφθη πάλιν ἐξαρχῆς ὁ πόλεμος μετὰ Μιθριδάτου καὶ Ῥωμαίων, στρατηγουμένων μετὰ τὸν Σύλλαν, ἀπὸ τὸν Λούκουλλον, καὶ τελευταῖον ἀπὸ τὸν Πομπήϊον. Μετὰ πολλὰς τύχας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφάνη καὶ τοῦ Μιθριδάτου τὸ μεγαλσπήβολον, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἡ ἐπίμονος ἀπληξία εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν ἀλλοτρίων, κατελύθη ὁ μακρὸς οὗτος πόλεμος, μὲ τὴν κατάλυσιν αὐτοῦ τοῦ Μιθριδάτου.

Ὁ μέγας οὗτος δορικτήτωρ, ἀφοῦ εἰς μακρὸν χρόνου διάστημα, ἔγιν' αἷτιος πολλῶν ἀνθρώπων καὶ πολλῶν ἔθνων μεγάλης φθορᾶς, ἐδυςύχησεν, ὥσε νὰ προδοθῆ καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον υἱόν, καὶ τέλος νὰ φαρμακευθῆ ἐκουσίως μακρὰν ἀπὸ τὰ βασίλεια, διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ῥωμαίων (1)· ὀλιγώτερον κἂν ἀτυχῆς εἰς τοῦτο παρὰ τὸν νικητὴν αὐτοῦ, ἄλλον μέγαν

(1) Ἀππιαν. Μιθριδατ. § 110-112, σελ. 808-813. Πλουτάρχ. Λουκουλλ. § 18.

Ἔτ.
πρὸ Χρ.
46.

δορικτήτορα, τὸν Πομπήϊον, ὅσιν κατεσφάγη ἀτίμως ἀπ' ἀτίμους δορυφόρους τοῦ Πτολεμαίου εἰς τὴν παραλίαν τῆς Αἰγύπτου (1), φεύγων ἄλλον μέγαν δορικτήτορα, τὸν Καίσαρα, μέλλοντα καὶ αὐτὸν μετ' ὀλίγον νὰ σφαγῇ, ὡς προδότην τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του (2).

Ἄλλ' ὁ Μιθριδάτης, καὶ πρὶν φαρμακευθῆ, ἔκαμεν ὅ,τι κάμνουν τὰ σφαζόμενα ἄγρια θηρία. Ἐσειλ' ἐν' ἀπὸ τοὺς εὐνοῦχος, ὀνομαζόμενον Βάκχον, ἢ Βακχίδην, εἰς τὰ βασίλεια, μὲ προσαγὴν νὰ θανατώσῃ τὰς ἀδελφάς, τὰς γυναῖκας καὶ τὰς παλλακίδας του. Σιμὰ πολλῶν ἄλλων γυναικῶν εὐρήκεν ὁ Βακχίδης δύο ἀδελφάς τοῦ Μιθριδάτου, καὶ τὰς δύο προνομασθείσας του γυναῖκας Ἰωνίδας, τὴν Μιλησίαν Μονίμην, καὶ τὴν Χίαν Βερενίκην (3) μετὰ τῆς μητρός της. Ἐσυγχωρήθη εἰς αὐτάς νὰ ἐκλέξῃ καθεμία ὅποιον ἤθελε θάνατον. Ἡ Βερενίκη ἐζήτησε φάρμακον, καὶ ἐπειδὴ παρεκάλεσεν ἡ μήτηρ νὰ τὸ πῖν πρώτη, ἔδωκε τὸ ποτήριον εἰς τὴν μητέρα, ἔπειτα τὸ κατέπιεν αὐτή. Ἡ μήτηρ δὲν ἤργησε νὰ ἀποθάνῃ· τὴν Βερενίκην ἀπέπνιξεν ὁ εὐνοῦχος, μὴ προσμείνας τοῦ φαρμάκου τὴν ἐνέργειαν (4).

Ὅσάκις ἀναγινώσκω τὴν ἱστορίαν τῶν γεννημένων εἰς κακοδαιμονίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κακοδαιμονεσάτων ἀπολύτων τούτων δεσποτῶν, ἐνθυμοῦμαι ὅ,τι λέγει ὁ Ἀρρίανος, ἱστορῶν τὸν ἄωρον θάνατον τοῦ μεγάλου δορικτήτορος Ἀλεξάνδρου· « Εἶπερ τι ἄλλο, καὶ τὰ Ἀλεξάνδρου μεγάλα πράγματα εἰς » τεκμηρίωσιν τίθεμαι, ὡς οὔτε τὸ σῶμα ὅτω εἶη καρτερόν,

(1) Πλούταρχ. Πομπ. § 79. Ἀππιαν. Ῥωμαϊκ. ἐμφυλ. § 85, σελ. 292. — (2) Πλουτάρχ. I, Καισ. § 14 καὶ 66. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 160. — (4) Πλουταρχ. Λούκουλλ. § 18. Ἀππιαν. Μιθριδ. § 82, σελ. 765.

» οὔτε ὄσιν γένει ἐπιφανῆς, οὔτε κατὰ πόλεμον εἰ δὴ τις
 » διευτυχοίη ἔτι μᾶλλον ἢ Ἀλέξανδρος· οὐδὲ εἰ τὴν Λιβύην
 » τίς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ (καταπεροῦν ἐπενόει ἐκεῖνος) ἐκπερι-
 » πλεύσας κατάσχοι· οὐδὲ εἰ τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ Ἀσίᾳ τε
 » καὶ Λιβύῃ τρίτην· τούτων οὐδέν τι ὄφελος ἐς ΕὐΔΑΙΜΟ-
 » ΝΙΑΝ ἀνθρώπου, εἰ μὴ σωφρονεῖν ἐν ταύτῳ ὑπάρχοι
 » τούτῳ τῷ τὰ ΜΕΓΆΛΑ, ὡς δοκεῖ, πράγματα πρά-
 » ξαντι (1). » Ἐπισρέφω εἰς τὸ προκειμένον.

^{Ἔτ.}
 πρὸ Χρ.
 46.

Ἐμειναν λοιπὸν οἱ Χῖοι αὐτόνομοι ἐξ εὐεργεσίας τοῦ Σύλλα,
 τὴν ὁποίαν ἐκύρωσεν ἔπειτα ὁ Λούκουλλος, ὁ Πομπήϊος, ὁ
 Καῖσαρ, ὁ Αὐγουστος, ὁ Τιβέριος, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἕως τοῦ
 Νέρωνος. Ὁ Τιβέριος ὑπῆγεν εἰς τὴν Χίον πρὶν βασιλεύσῃ (2),
 καὶ ἀφοῦ ἐβασίλευσε, τὴν ἐβοήθησεν, ὡς καὶ ἄλλας πόλεις
 τῆς μικρᾶς Ἀσίας, κατασραφεύσας ἀπὸ τὸν συμβάντα τότε
 μέγαν σεισμόν (3). Πιθανὸν ὅτι καὶ ὁ Νέρων εὐρισκόμενος εἰς
 τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἠμέλησε νὰ θεωρήσῃ τὴν Χίον, ὡς νῆσον
 ἐπίσημον, καὶ τοπλέον, ἰκανὴν, διὰ τὸν πλοῦτόν της, νὰ χορτάσῃ
 τὴν πλεονεξίαν του. Ἡ Χίος, διὰ τοὺς εἰς αὐτὴν γεννηθέντας
 πολλοὺς ἐνδόξους τεχνίτας (4), ἐπλούτει ἀκόμη, ἀπὸ τέχνης
 ἔργα, ὡς καὶ μετὰ τὰς λησείας τοῦ Σύλλα, τοῦ Οὐήρρου καὶ
 ἄλλων Ῥωμαίων, ἔμεναν ἀκόμη πολλότατα.

^{Ἔτ.}
 ἀπὸ Χρ.
 17.

67.

Ὁ Νέρων ἔδωκεν, ἢ μᾶλλον ἐκύρωσε τὴν αὐτονομίαν τῶν
 Ἑλληνικῶν πόλεων, παίξας εἰς τὴν αὐτὴν σκηνὴν (τῶν Ἰσθμίων

(1) Ἀῤῥίαν. Ἀναβάσ. Ἀλεξάνδρ. IV, 7. — (2) Δίων Κασσ.
 Ῥωμαϊκ. ἱστορ. LV, 11, σελ. 782. — (3) SUTTON. *Tiber.* § 8.
 Στράβ. XIII, σελ. 627. Δώδεκα πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἔπεσαν ἀπὸ
 τὸν σεισμόν, μὲ φθορὰν πολλῶν ἀνθρώπων, διότι συνέβη τὴν νύκτα.
 TACIT. *Annal.* II, 47. — (4). Ἰδ. κατωτερ. Βιογραφ. X.
 ὄνομαστ.

Ἔτ.
ἀπὸ Χρ.
67.

τὴν πανήγυριν) τὸ αὐτὸ δράμα, τὸ ὁποῖον ἔπαιξε πρὸ σχεδὸν ἑτῶν-διακοσίων πενήκοντα ὁ Φλαμινῖνος, μὲ ταύτην μόνην τὴν διαφορὰν, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι ὁ μὲν Φλαμινῖνος ἐφανέρωσε διὰ κήρυκος τὴν χαριζομένην εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτονομίαν, ὁ δὲ βωμολόχος Νέρων τὴν ἐκήρυξεν αὐτὸς δι' ἰδίας ζώσης του φωνῆς ἐπὶ βήματος (1). Δὲν ἔπαυσεν ὁμως, οὔτε πρὸ τῆς κηρύξεως, οὔτε μετὰ τὴν κήρυξιν, νὰ λεηλατῇ τὴν αὐτόνομον ταύτην ταλαίπωρον Ἑλλάδα, μετακομίζων εἰς τὴν Ῥώμην ἀγάλματα, πίνακας, ἄλλα ἀναθήματα καὶ κειμήλια πολυτελῆ πάμπολλα, καὶ ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια. Δὲν ἐσεβάσθη οὔτε τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, οὔτε τοὺς Δελφοὺς, οὔτ' αὐτὴν τὴν Ὀλυμπίαν (2)· καὶ μὴν ἀρκούμενος μὴδ' εἰς τὴν αἰσχρὰν ταύτην λησείαν, ἐφόνευσε καὶ πολλοὺς ἐπισήμους πολίτας, ἄλλους δι' ἄλλην πρόφασιν, καὶ τοὺς πλειοτέρους διὰ νὰ χορτάσῃ τὴν πλεονεξίαν του (3). Τέλος, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διὰ νὰ παύσῃ τὴν κατ' ἑαυτοῦ δικαίαν ἀγανάκτησιν τῶν Ῥωμαίων, κ' ἔρρηξεν ἐκεῖ τὴν μιαρὰν αὐτοῦ ψυχὴν αὐτοχειρῶς, σπεύδων ν' ἀποφύγῃ τὸν ψηφισθέντα κατ' αὐτοῦ ἀπὸ τὴν σύγκλητον αἰσχιστον θάνατον.

Εἰς ἑνὸς σχεδὸν ἔτους διάστημα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νέρωνος, ἐφάνησαν καὶ ἐσφάγησαν ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον τρεῖς Αὐτοκράτορες, ὁ Γάλβας, ὁ Ὄθων καὶ ὁ Βιτέλλιος· ὡσεὶ ὁ 69. διαδεχθεῖς αὐτοὺς Οὐεσπασιανὸς ἐμπορεῖ νὰ λογισθῇ ἄμεσος τοῦ Νέρωνος διάδοχος (4). Μὲ ἀπὸ τὰς πράξεις τοῦ Αὐτο-

(1) Πλούταρχ. Φλαμιν. § 12. Sueton. Ner. § 24. — (2) Δίων. Χρυσόστομ. Λόγ. λά, τομ. I, σελ. 644. Reisk. — (3) « Πᾶσαν μὲν τὴν Ἑλλάδα ἐλεγκάτησε, καίπερ ἐλευθέραν ἀφείς, » καμπληθεῖς δὲ ἐφόνευσεν, ἄνδρας, γυναῖκας, παῖδας κ. τ. λ. » (Δίων Κλάσ. LXIII, 11, pag. 1034). — (4) « Καὶ τούτου

κράτορος τούτου ἐχρημάτισε νὰ σερήση τοὺς ἕως τότε (πλέον νομιζομένους παρὰ ὄντας ἀληθῶς) ἐλευθέρους Ἕλληνας τὴν αὐτονομίαν, λέγων, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξέμαθαν νὰ ἦναι ἐλεύθεροι (1). Συνεδουλώθη λοιπὸν καὶ ἡ Χίος (2) μὲ τὰς λοιπὰς ἑλληνικὰς πόλεις εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Ἔτ.
ἀπὸ Χρ.
70.

Ἡ περὶ τῶν Ἑλλήνων κρίσις τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἐκρίθη καθαρὰ πρόφασις δεσπότητος, θέλοντος νὰ δικαιώσῃ τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀδικίαν· ἐπειδὴ, ἂν πισεύσωμεν τὸν Φιλόστρατον, αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις, μετὰ τὴν κηρυχθεῖσαν ἀπὸ τῶν Νέρωνα ἐλευθερίαν, ἐπανέλαβαν ἐλευθερίας φρονήματα, καὶ ὠμονόησαν (3). Τὸ ἀληθές εἶναι, νομίζω, ὅτι οὐτ' οἱ Ἕλληνες ἦσαν πλέον ἄξιοι ἐλευθερίας, οὔτε, καὶ ἂν ἦσαν, ἤθελαν οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἀφήσειν ἐλευθέρους, ἢ αὐτοὶ φανῆν ἀρκετὰ δυνατοὶ νὰ ἐλευθερωθῶσι μὲ βίαν τῶν Ῥωμαίων. Ὅτι δὲν ἴσχυσεν ἡ Ἑλλάς νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ Φιλίππου, ἔχουσ' ἀκόμη διακοσίας χιλιάδας πεζικοῦ στρατεύματος (4), πῶς ἦτο δυνατόν

» συμβαίνει ἐνιαυτὸν τε καὶ δύο καὶ εἴκοσιν ἡμέρας ἀπὸ θανάτου τοῦ
» Νέρωνος μέχρι τῆς τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἀρχῆς διελθεῖν. » (Δίων Κασσ. LXVI, 17, σελ. 1091).

(1) « Οὐεσπασιανοῦ γὰρ μετὰ Νέρωνα ἄρξαντος, ἐς ἐμφύλιον στάσειν
» προήχθησαν [Ἕλληνες]· καὶ σφᾶς ὑποτελεῖς τε αὐθις ὁ Οὐεσπασιανὸς
» εἶναι φόρων, καὶ ἀκούειν ἐκέλευσεν ἡγεμόνος, ἀπομεμαθηκέναι
» φήσας τὴν ἐλευθερίαν τὸ Ἑλληνικόν. » (Παυσαν. VII, 17.)

==== (2) Δὲν εἶχεν ἀκόμη χάσειν τὴν αὐτονομίαν τῆς, ὅτε ὁ συνακμάσας μὲ τὸν Οὐεσπασιανὸν Πλίνιος ἔγραφε τὸ πέμπτον βιβλίον τῆς Φυσικῆς ἰστορίας του, ἐπειδὴ τὴν ὀνομάζει Chios libera. Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 5. —

(3) « Νέρων ἐλευθέραν ἀφῆκε τὴν Ἑλλάδα... καὶ ἐπανῆλθον
» αἱ πόλεις ἐς ἡθῆ Δωρικὰ καὶ Ἀττικὰ, πάντα τε ἀνήθησε ξὺν ὁμο-
» νοίῃ τῶν πόλεων, ὃ μὴ πάλαι ἡ Ἑλλάς εἶχεν. Οὐεσπασιανὸς δὲ
» ἀφικόμενος, ἀφείλετο αὐτὴν τοῦτο, στάσεις προβαλλόμενος, καὶ
» ἄλλα οὕτω τῆς ἐπὶ τοσόνδε ὀργῆς [ἄξια]. » (Φιλοστρατ. Εἰς τὴν Ἀπολλων. τοῦ Τυαν. βίον V, 41, σελ. 225). — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 147.

Ἔτ.
ἀπὸ Χρ.
70.

νὰ τὸ κατορθώσῃ, ὅτ' ἐρημώσῃ ἀπὸ στρατιώτας σχεδὸν ὀλότελα; Πράγμ' ἀπίστευτον, ἂν δὲν μας τὸ ἔλεγεν ὁ τριάκοντα μετὰ τὸν Οὐεσπασιανὸν ἔτη ἀκμάσας Πλούταρχος, ὅτι εἰς τοὺς χρόνους του δὲν εἶχεν ὅλη ἡ Ἑλλάς πλὴν τρεῖς χιλιάδας ὀπλιτῶν (1).

Ἡ ἀρρώστια τῶν Ἑλλήνων ἦτον ἀρρώστια πεντακοσίων σχεδὸν ἑτῶν, ἂν ὑποθέσωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς σύγχρονον μὲ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον. Τόσον μακρὰ ἀρρώστια, οὐτ' εἰς τόσον μικρὸν χρόνον διάστημα, ὅσον ἦτο τὸ μεταξὺ Νέρωνος καὶ Οὐεσπασιανοῦ, οὐτ' ἀπὸ τοιοῦτον ἱατρὸν, ὁποῖος ἦτον ὁ Νέρων, ἐδύνατο νὰ θεραπευθῇ. Ὁ Οὐεσπασιανὸς δὲν ἦτον ἱατρὸς ἐμπειρότερος τοῦ Νέρωνος· ἂν δὲν εἶχε κακίας Νερωνικὰς, ἔπασχεν ὁμως καὶ αὐτὸς τὴν κοινὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρρώστιαν, ἀσυγκρίτως κακοηθεσέραν παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀρρώστιαν.

Ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους μάλιστα ηὐξήθη κ' ἔγινεν ἀνιάτος ἡ ἀρρώστια τῶν Ἑλλήνων· ὅτι τοὺς ἔλιπεν ἀκόμη κακοηθείας ἔργον, οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἀπέσωσαν. Ἀπὸ τοὺς ταλαιπώρους Ἕλληνας, ὅσοι ὠρέγοντο τὸν λεγόμενον ἀπολαυστικὸν βίον (2), εἰς τὴν Ῥώμην ἔτρεχαν, κ' ἐκεῖ, ὡς ἀπὸ τὴν μάγισαν Κίρκην, ἐμεταμορφόνοντο εἰς χοίρους· ὅσοι δ' ἦσαν φίλοι τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, εἰς τὴν Ῥώμην καὶ αὐτοὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγωσιν· ἐπειδὴ ἐκεῖ εὔρισκαν ὅσα τοὺς ἤρπασαν οἱ

(1) « Τῆς κοινῆς ὀλιγανδρίας, ἣν αἱ πρότεραι στάσεις καὶ οἱ πόλεμοι »
 « περὶ πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν οἰκουμένην ἀπειργάσαντο, πλείστον μέρος ἡ »
 « Ἑλλάς μετέσχηκε, καὶ μόλις ἂν νῦν ὅλη παράσχοι τρισχιλίους »
 « ὀπλίτας, ὅσους ἡ Μεγαρέων μία πόλις ἐξέπεμψεν εἰς Πλαταιάς. »
 Πλούταρχ. Περὶ τῶν ἐκλελοιπ. χρησηρ. § 8, Wyttenb. τόμ. II, σελ. 695. — (2) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. V, 8, § 20. Ἀθην. I, σελ. 16.

Ῥωμαῖοι, καὶ βιβλία πλείοτερα, καὶ τεχνῶν ἔργα θαυμασά, ^{Ἔτ.} μόνην παρηγορίαν τῆς δουλείας, ὡς τὰ ὠνόμαζεν ὁ ^{ἀπὸ Χρ.} Κικέρων (1), κατηγορῶν τὸν Οὐῆρρον, δι' ὅσα εἶχεν ἀρπάσειν ἀπὸ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἀγάλματα. Ἐὰν ὁμως οἱ φιλόμουσοι οὗτοι Ἕλληνας ἐκρατήθησαν ἀπὸ τὰς Μούσας νὰ μὴ χαιρωθῶσι, ὀλίγοι ὁμως ἐξ αὐτῶν ἐφύλαξαν τὸ παντάπασιν ἀδούλωτον φρόνημα.

Ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
Κείνου ᾿ς δούλος, καὶ ἐλεύθερος μὲν ἔσται (2).

Ἄλλος δὲν ἐτόλμησε νὰ μασιῆξῃ τὴν ἀλαζονικὴν τῶν Ῥωμαίων δεσποτείαν παρὰ ὁ σοφιστὴς Ἀπολλώνιος, γράψας πρὸς αὐτὸν τὸν Οὐεσπασιανὸν τὴν ἐξῆς Λακωνικὴν ἐπιστολήν· « Ἐδούλωσες » τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἀκούω, καὶ φαντάζεσαι, ὅτι ὑπερέβης τὸν » Ξέρξην· ἀλλὰ δὲν ἐσυλλογίσθης, ὅτι ἔγινες ὑποδέεστος » καὶ τοῦ Νέρωνος, ἐπειδὴ ὁ Νέρων ἐπαραιτήθη καὶ τὴν » δεσποτείαν τῆς Ἑλλάδος. Ὑγίαινε (3). » Ὁ δεσπότης Οὐεσπασιανὸς, φοβούμενος ἴσως ὅσῃν ἀπέλαυε τότε ὁ Ἀπολλώνιος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὑπόληψιν, τὸν ἐπροσκάλεσε μὲ πολλὴν φιλοφροσύνης ἐνδειξίν, καὶ ἔλαβεν εἰς ἀπόκρισιν τὴν δευτέραν ταύτην ὄχι μακροτέραν τῆς πρώτης ἐπιστολῆν· « Ἐχθρευόμενος τόσον τοὺς Ἕλληνας, ὡς νὰ τοὺς στερή-

(1) *Solatia servitutis*. CICERO. *Accusat. in Verr. Or. IX*, 60. — (2) Ἰδ. Πλούταρχ. Πομπ. § 78, σελ. 177. — (3) « Ἐδούλωσεν τὴν Ἑλλάδα, ὡς φασί, καὶ πλέον μὲν οἷσι τι » ἔχων Ξέρξου· λέληθας δὲ ἐλάττω (γρ. ἔλαττον) ἔχων Νέρωνος, » Νέρων ἔχων αὐτὸ παρητήσατο. Ὑγίαινε. » (Φιλίστρατ. εἰς τὸν Ἀπολλών. τοῦ Τραν. βίον, V, 41, σελ. 225).

Ἐτ.
ἀπὸ Χρ.
70.

» σης τὴν ἐλευθερίαν, τίς ἢ χρεῖα νὰ μ' ἔχης σιμά σου;

» Ὑγίαινε (1). »

Ἐκ τούτων ἠθέλε τις συμπεράνειν, ὅτι καὶ ὁ Ἀπολλώνιος ἔκρινεν ἀκόμη τοὺς Ἕλληνας ἱκανοὺς νὰ φυλάξωσιν ἐλευθερίαν. Ἄλλαι ὁμῶς τοῦ Ἀπολλωνίου ἐπιστολαὶ πρὸς διαφόρους Ἑλληνικὰς πόλεις μαρτυροῦν τὸ ἐναντίον, ὡς καὶ ὅσα λέγει κατ' αὐτῶν ὁ σύγχρονός του Δίων ὁ Χρυσόσομος, καὶ οἱ μετ' ὀλίγον ἀκμάσαντες Πλούταρχος καὶ Παυσανίας. Ἐπὶ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ φυλάξωσιν οἱ Ἕλληνες ἐλευθερίας ἔρωτα, ὅποτε τὸ δεσπότην αὐτοῦ ἔθνος ἦτο δουλωμένον εἰς τοὺς Καίσαρας, καὶ οἱ Καίσαρες εἰς τοὺς στρατιώτας;

Ἀπελπισθέντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληνες, ἀκόλουθον ἦτο νὰ φροντίζη καθεὶς ἐξ αὐτῶν πῶς νὰ πληρώσῃ καὶ τὰς παρούσας του ἐπιθυμίας, ὁ Ῥωμαῖος λησέων τὸν Ἕλληνα, καὶ ὁ Ἕλληνας κολακεύων τὸν Ῥωμαῖον, διὰ νὰ μὴ λησέυεται, ἢ καὶ διὰ νὰ συμμερίζεται τὰς λησείας του. Ὡς οἱ Ῥωμαῖοι ἐλησμόνησαν τοὺς Κάτωνας αὐτῶν καὶ τοὺς Βρούτους, ἀκόλουθον ἦτο νὰ ἐξαλειφθῇ καὶ ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τὰς ψυχὰς τὸ πρὸς τὸν Μιλτιάδην, τὸν Θεμιστοκλέα, τὸν Ἀριστείδην καὶ ἄλλους ἐνδόξους ἄνδρας χρεωσούμενον σέβας.

Καὶ τούτα δὲν εἶναι λόγια. Ἡ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κολακεία τῶν Ἑλλήνων ἔφθασεν, ἕως νὰ ἐξαλείφῃ καὶ τὰ ὀνόματα ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντας τῶν ἰδίων προγόνων, καὶ νὰ χαράσῃ εἰς τόπον αὐτῶν ὄνομα Ῥωμαίου ἢ τινὸς ἄλλου βαρβάρου τῶν τότε δυνατῶν. Ἐπί τῆς ἐλευθερίας, ἀν δὲν τὸ ἴσῳρει μάρτυς αὐτόπτης

(1) « Διαβεβλημένος οὕτω πρὸς Ἕλληνας, ὡς δουλοῦσθαι αὐτοῦς, » ἐλευθέρους ὄντας, τί ἐμοῦ ξυνόντος θέη; Ἐρρώσω. » (Φιλόστρατος εἰς τὸν Ἀπόλλων. τοῦ Τυαν. Βίον, V, 41, σελ. 225).

ὁ Πausανίας (1), ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐμεταμόρφωσαν τὸν Μιλτιάδην εἰς Ῥωμαῖον, καὶ τὸν Θεμιστοκλέα εἰς Θραῖκα, Αὐτοὶ οἱ Ῥόδιοι, οἱ τελευταῖοι φυλάξαντες λείψανα Ἑλληνικῆς μεγαλοφροσύνης, καὶ διὰ τοῦτο τιμῶμενοι πλεόν τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ὡσε καὶ αὐτὸς ὁ Νέρων, ὁ γυμνώσας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντας, μόνην τὴν Ῥόδον δὲν ἐτόλμησε νὰ λησεύσῃ (2)· αὐτοὶ, λέγω, οἱ Ῥόδιοι ἔφθασαν ἕως νὰ ἐξαλείψωσι τὰς ἐπιγραφὰς τῶν παλαιῶν ἀνδριάντων, καὶ νὰ τοὺς μεταγράφωσι εἰς ὄνομα ζῶντος τινὸς ἄλλου, ὅτινα ἤθελαν νὰ τιμῆσωσι ἢ νὰ κολακεύσωσι. Τοὺς Ῥοδίους ἐμιμήθησαν ἄλλαι πολλαὶ πόλεις Ἑλληνικαί, ὡσε νὰ γενῆ τρόπον τινὰ παροιμιῶδες τὸ, « Ἐὐ μὲν ἐπίγραμμα Ῥωμαΐζει, ὁ δ' » ἀνδριὰς ἐλληνίζει (3). »

Τόση κολακεία φυσικὰ ἔπρεπε ν' αὐξήσῃ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὴν καταφρόνησιν καὶ τὴν καταδυναστείαν τὴν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἰς ὅσας ἐπαρχίας ἐπέμπετο ἀνθύπατος, ἢ ἐπίτροπος Ῥωμαῖος, ἐκυβέρνηα ὡς δεσπότης· διότι, καὶ ἂν ἐπροσκλαίοντο τινὲς εἰς τὴν Σύγκλητον τῆς Ῥώμης, ἢ εἰς τὸν Καίσαρα, διὰ τὰς ἀδικίας του, εὕρισκεν ὁ Ῥωμαῖος συνηγόρους αὐτοὺς τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐπισημοτέρους πολίτας Ἕλληνας. Εἰς ὅσας πάλιν πόλεις ἐσυγχώρουν οἱ Ῥωμαῖοι νὰ διοικῶνται ἀπὸ ὁμογενεῖς, οὐδὲ τοῦτο τὸ ἀμυδρὸν τῆς αὐτονομίας εἶδωλον ἐφάνησαν ἱκανοὶ νὰ φυλάξωσι οἱ Ἕλληνες. Αἱ καθημεριναὶ τῶν διχόνοιαι τοὺς ἠνάγκαζαν νὰ

Ἔτ.
ἀπὸ Χρ.
90.

(1) « Πλησίον δὲ πρυτανεῖον ἐστὶν ἐν ᾧ νόμοι τε οἱ Σόλωνός εἰσι » γεγραμμένοι... Ἀνδριάντες δὲ ἄλλοι τε καὶ Αὐτόλυκος ὁ Παγκρατίας τῆς τὰς γὰρ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ καὶ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΪΟΥΣ εἰκόνας εἰς » Ῥωμαῖόν τε ἄνδρα καὶ Θραῖκα μετέγραψεν. » (Pausan. I, 18).
 — (2) Δίων Χρυσόσεμ. Λογ. XXXI, σελ. 644. — (3) Ὁ αὐτ. (Λόγ. XXXVII), τόμ. II, σελ. 122.

Ἐτ.
ἀπὸ Χρ.
100.

προσρέχῃσι καθημέραν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ νὰ ἀναφέρωσι εἰς Ῥωμαϊκὰ δικαστήρια καὶ ὅσας διαφορὰς ἦσαν ἱκανοὶ νὰ κρίνωσι καὶ νὰ διαλύσωσιν αὐτοὶ (1).

Μέχρι τούτου τοῦ χρόνου, ἦγουν μιᾶς σχεδὸν ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ ὀρίζω τὰς Χιακὰς ἀρχαιολογίας. Ἐπεθύμουν νὰ τὰς ἐκτείνω ἕως καὶ τῆς δεκάτης· ἀλλὰ τόση ἔκτασις, παρὰ τὸ ἀσύμφωνον αὐτῆς μετῆς Ἀρχαιολογίας τῆς ἡμετέρας, ἐχρειάζετο καὶ χρόνον μακρότερον καὶ πλειοτέραν ἔρευναν, ὑπερβαίνουσαν τὰς δυνάμεις μου, ἀκόμη καὶ τὰς ἐλπίδας νὰ εὕρω τί ἀντάξιον τῆς ἐρεύνης. Πιθανὸν ὅτι ἤνθησαν καὶ εἰς τοὺς καθεξῆς χρόνους ἄνδρες τινὲς ἀξιωματικότεροι Χῆοι, ἀλλ' ἢ ἱστορία, παρὰ τὴν ὀνομασίαν των, δὲν μᾶς παραδίδει ἄξιον μνήμης ἄλλο τί ποτε περὶ αὐτῶν. Τοιοῦτος, παραδείγματός, χάριν, εἶναι ὁ Αἰσχίνης, ἰατρὸς Χῆος, ἀκμάσας πρὸς τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, τὸν ὅποιον, εἴτε δικαίως εἴτ' ἀδίκως, ὡς ἀγύρτην πλέον παρὰ ὡς ἀληθῆ ἰατρὸν, μᾶς ἰσορεῖ ὁ Εὐνάπιος, ἀναγκαζόμενος ὅμως νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι διὰ τῆς θεραπείας τοῦ Αἰσχίνου, διατρίβοντος εἰς τὰς Ἀθήνας τότε, ἐσώθη ἀπὸ βαρυτάτην νόσον (2).

Ὅπως ἂν ἦναι, οὐδ' αὐτὴν τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς Χίου τολμῶ νὰ ὀνομάσω ἀνελλιπῆ. Ἐνδεχόμενον νὰ μοῦ ἔφυγαν ἢ διὰ λήθην,

(1) « Ἐκκλητοὶ κρίσεις καὶ ξενικῶν δικαστηρίων ἀγωγαὶ τοῖς Ἕλλησι » τὸ πρῶτον ἀπέσιζεν τῇ πρὸς ἀλλήλους ἐπενοήθησαν, ἀλλοτρίαις » δικαιοσύνης, ὡσπερ ἑτέρου τινὸς τῶν ἀναγκαίων μὴ φουμένου παρ' αὐτοῖς δεηθεῖσιν. » Πλουτάρχ. Περὶ τῆς εἰς τὰ ἔργ. φιλοσοφ. § 1.
 (2) « Αἰσχίνης δὲ τις... (Χῆος ἦν αὐτῷ πατρίς) πολλοὺς ἀνηρῆκως... ἐνὶ τούτῳ γε ἔργῳ [τῇ τοῦ Εὐναπίου ἰάσει] θάψας τὰ » προγεγεννημένα τῶν ἀμαρτημάτων, ὑπὸ τε τοῦ σωθέντος προσκεκυνεῖτο, καὶ τῶν ἠδομένων ὅτι σέσωσεν. » Εὐναπ. Βίαι φιλοσόφ. καὶ Σοφιστ. τόμ. I, σελ. 76, édit. Boissonade.

ἢ δι' ἔλλειψιν βιβλίων πολλά. Τὴν ἐκδίδω λοιπὸν, ὡς τὴν ἐσυν-
 ἄθροισα πρὸ πολλοῦ εἰς χερσίν μου, καὶ τὴν παραδίδω εἰς τοὺς
 φιλομούσους ὁμογενεῖς νέους γεννημένους εἰς τὴν Χίον ἢ ἀπὸ
 Χίου, νὰ τὴν τελειοποιήσωσιν αὐτοί. Τὴν πατρίδα των ἀπο-
 βλέπουν τὰ γραφόμενα· καὶ ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν πατρίδα
 χρεωσοῦν νὰ τὸ ἀγαπῶσιν, ὡς αὐτοὺς των τοὺς γονεῖς.

Χρέος αὐτῶν ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἐνδύνωνται ἀπὸ τῆς παρ-
 ούσης ὥρας τὰ ὄπλα τῆς παιδείας καὶ τῆς ἀρετῆς, ὡς προωρι-
 σμένοι ν' ἀποσπάσωσιν αὐτοὶ τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὰς χεῖρας
 τοῦ αἰμοβόρου τυράννου, καὶ νὰ τὴν φέρωσι κατὰ μικρὸν εἰς
 τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς κατάσασιν, ὅτε τὴν ἐλάμπρυναν φιλόσοφοι,
 συγγραφεῖς, ποιηταί, καὶ τεχνῶν ἐλευθερίων τεχνίται. Χρέος των
 εἶναι θαρρύνοντες ἕνας τὸν ἄλλον νὰ ψάλλωσιν, ἸΩΜΕΝ Εἰς
 ΧΙΟΝ, ὡς ἔψαλλαν ἄλλοτε εἰς τὰς θυσίας των αἱ φιλοπάτριδες
 κόραι τῶν Βοττιαίων, τὸ ἸΩΜΕΝ Εἰς ἈΘΗΝΑΣ (1), μὴν
 ὑποφέρουσαι νὰ ἐξάλειφθῇ ἀπὸ τὴν μνήμην των ὅτι ἐκατάγοντο
 ἀπὸ Ἀθηναίου. Καὶ καθεὶς ἰδίᾳ ἀπὸ τοὺς χρηστοὺς τῆς ταλαι-
 πώρου Χίου νέους χρεωσέει νὰ συλλογίζεσθαι καὶ νὰ κρίνη
 ὅλας του τὰς δυνάμεις, καὶ φυσικὰς καὶ ἐπικτήτους, ὡς
 παρακαταθήκην ἱεράν, ἔτοιμος νὰ τὴν ἀποδώσῃ, εὐθύς ὅταν
 ἢ γεννήσασα καὶ θρέψασα πατρὶς τὴν ἀπαιτήσῃ, φωνάζων μὲ
 ἀγανάκτησιν καὶ κατὰ τῶν ἀδικούντων καὶ κατὰ τῶν συγχω-
 ρούντων τὰς ἀδικίας,

Ἄλλ' ὅσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε,
 Καὶ σθένει, οὐ μὲ τί φημι μεθυσέμεν, οὐδ' ἠβαιόν (2).

Μεταβαίνω τώρα εἰς τὴν Βιογραφίαν τῶν ὀνομασῶν ἀρχαίων
 Χίων, ταγμένην κατ' ἀλφάβητον, διὰ τὸ εὐχρηστον. Εἰς αὐτὴν,
 παρὰ τὰ μνημονευθέντα ἤδη ὀνόματα, ἐπρόσθεσ' ἀκόμη

(1) Ἴδε Πλουτάρχ. Θησ. § 16. — (2) Ἰλιάδ. υ', 360.

ὄχι ὀλίγα, ἐρανισμένα ἄλλα ἀλλαχόθεν, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ Χία παλαιὰ νομίσματα. Καὶ ἐπειδὴ περὶ νομισμάτων ὁ λόγος, χρεῖα εἶναι νὰ ἐξηγήσω πρότερον τὴν λέξιν.

Νόμισμα λέγεται τὸ δημοσίως ἀλλασσόμενον εἰς τὰς καθημερινὰς τῶν ἀνθρώπων χρεῖας μετάλλου κόμμα, χαραγμένον μὲ σημεῖον τῆς Κυβερνήσεως. Καὶ τοιαῦτα τῆς Χίου νομίσματα σώζονται, μὲ τὴν δῆλωσιν ἀκόμη καὶ τῆς ἀξίας των, ὅποια εἶναι ΟΒΟΛΟΣ ΧΙΩΝ, ΗΜΙΟΒΟΛΙΟΝ, ΔΙΧΑΛΚΟΝ, ΤΕΤΡΑΧΑΛΚΟΝ (1), καὶ ἡ μνημονευομένη ἀπὸ μόνου τὸν Θουκυδίδην ἀκατανόητος ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΗ, ὅπου λέγει, ὅτι ὁ ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων, ἐκπλέων ἀπὸ τὴν Χίον, ἔλαβε διὰ καθένα του ναύτην τρεῖς τεσσαρακοσάς (2). Σώζονται παρὰ ταῦτα καὶ τὰ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων χαραγμένα νομίσματα, ΑΣΣΑΡΙΟΝ, ΗΜΙΑΣΣΑΡΙΟΝ, ΑΣΣΑΡΙΑ ΔΥΟ καὶ ΑΣΣΑΡΙΑ ΤΡΙΑ (3). Ὁ λόγος ὁμῶς ἐδῶ δὲν εἶναι οὔτε περὶ τῶν τῆς ἐλευθέρου οὔτε περὶ τῶν τῆς ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους Χίου νομισμάτων (monnaies)· ἀλλ' ἐξαιρέτως περὶ τῶν φερόντων ὄνομα ἢ σύμβολον τί δηλωτικὸν τῆς Χίου ἢ τῶν Χίων.

Τὰ σωζόμενα τοιαῦτα Χία νομίσματα, χάλκινα, ἀργυρᾶ ἢ

(1) Ἴδε RASCH. *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 513, 516, part. I, pag. 1187-1190. — (2) « Ὁ δὲ Μίνδαρος » ἐν τούτῳ, καὶ αἱ ἐκ τῆς Χίου τῶν Πελοποννησίων νῆες, ἐπισιτι- » σάμεναι δυσὶν ἡμέραις, καὶ λαβόντες παρὰ τῶν Χίων ΤΡΕΙΣ ΤΕΣ- » ΣΑΡΑΚΟΣΤΑΣ ἕκαστος Χίας... ἀπαίρουσιν ἐκ τῆς Χίου πελάγαι. » (Θουκυδίδ. VIII, 101). Ἡ διάφορος γραφὴ τέσσαρας εἰκοσάς, καὶ αἱ περὶ ταύτης τῶν κριτικῶν σημειώσεις δὲν λύουσιν τὴν ἀπορίαν οὐδὲ τοῦ σχολιαστοῦ τὰ ὀλίγα ταῦτα λόγια, « Ἀρχαῖα νομίσματα ἐπι- » χῶρια » ἀρκούν νὰ τὴν λύσωσιν. — (3) Ἴδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 512-513.

χρυσᾶ, φέρουν συνήθως τὸ Χῖον κεράμιον, ἤγουν ἀγγεῖον δῖωτον (1), σαφυλὴν ἢ ἀμπελόφυλλον, πρῶραν πλοίου (σημαίνοντα τὴν εὐφορίαν τοῦ οἴνου καὶ τὸ διὰ Θαλάσσης ἐμπόριον), συνεχῶς τὴν Σφίγγα, κάποτε τὸ Χ μόνου στοιχείον (θηλωτικὸν τοῦ ὀνόματος τῆς Χίου), ἄλλοτε ὀλόκληρον τὸνομα ΧΙΟΣ, καὶ πολλάκις ὄνομα τι κύριον (2).

Τὰ κύρια ὀνόματα σημαίνουν ὡσεπιπολὺ τὸν ἐνιαύσιον ἀρχοντα τῆς Χίου, ποτὲ μὲν γυμνά, ποτὲ δὲ καὶ συνωδευμένα μὲ τὰ στοιχεῖα, ΑΡΧ.

Βλέπω καὶ τὸνομα τοῦ Ὀμήρου εἰς νομίσματα μὲ τὸ σύνθημα δῖωτον κεράμιον, καὶ μὲ τὴν Σφίγγα (3), τὴν ὁποίαν κακῶς τινὲς ἐνόμισαν Ἀρπυϊαν (4). ἄλλοτε δὲ κρατοῦντα βιβλίον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν ΙΛΙΑΣ (5). Δὲν ἐξεύρω, ἂν καὶ τὸ κοινὸν καὶ καθημέραν εἰς χρῆσιν νόμισμα τῶν Χίων ἔφερε τὸν Ὀμηρον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πολυδεύκης « Οἱ Μιτυληναῖοι Σαπφῶ τῷ νομίσματι ἐνεχά- » ραττον, Χῖοι δὲ Ὀμηρον. » Δὲν ἐξεύρω, λέγω, διότι ὁ Ὀμηρος φαίνεται καὶ εἰς πολλῶν ἄλλων πόλεων νομίσματα, οἷον Ἀμασριανῶν, Ἀθηναίων, Κολοφωνίων, Κρητῶν, Μηλιέων, Μυρναίων, Σμυρναίων (6). Τοῦτο μόνον ἴσως εἶχεν ἴδιον ὁ χαραγμένος εἰς τὰ Χῖα νομίσματα Ὀμηρος, ὅτι συνεχάρασσεν αὐτὸν καὶ ἡ Σφίγξ, σύμβολον τῆς σοφίας, ὡς τὴν

(1) Οἱ νομισματολόγοι τὸ γράφουν θηλυκῶς Diota (Διώτη) ἀκολουθοῦντες τὸν Ὀράτιον (Orat. Odar. I, 9, § 8). —
 (2) RASCHÉ, ubi supr. pag. 512-513. — (3) IDEM, *ibid.*, pag. 516. — (4) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 29, σημ. 5. — (5) RASCHÉ, *Lexic. etc. Supplementor.* tom. I, pag. 1776. — (6) Ἰδε RASCH. *Lexic. univers. r. numar.* tom. II, part. II, pag. 348.

ἐχάρασσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τῆς Ἀθηνᾶς τὸ κράνος (1), ἀπὸ τὴν μυθευομένην αἰνιγματολόγον Σφίγγα, τὴν ὁποίαν ὁ Σοφοκλῆς ἐπωνόμασε Ῥαψωδὸν κύνα (2), αἰνιττόμενος ἴσως, ὅτι τῆς αὐτῆς σοφίας χρεῖαν ἔχει καὶ ὁ λύων αἰνίγματα, καὶ ὁ ραψωδῶν ποιήματα.

Ἡ ἀρχὴ τῆς Σφιγγὸς εἶναι Βοιωτικῆ, ἢ μᾶλλον Φοινικικῆ. Εἰς τὰς ἀπὸ τὸν Φοίνικα Κάδμον κτισθείσας Θήβας ἐφάνη πρῶτον ἡ Σφίγξ, ἢ (χωρὶς τὸ σ) Φίξ, ὡς τὴν ὠνόμαζαν οἱ Θηβαῖοι, καὶ τὴν ὀνομάζει ὁ Ἡσίοδος,

Ἡ δ' ἄρα Φίξ' ὅλοῦν τέκε, Καδμείοισιν ὄλεθρον (3).

ὅθεν ὠνομάσθη καὶ Φίξιον τὸ ὄρος, ὅπου ἐκατοίκει ἡ Σφίγξ, καὶ ὅθεν ἐκρήμιζε τοὺς μὴ δυναμένους νὰ λύσωσι τὰ αἰνίγματά της. Οἱ Βοιωτοὶ, λαβόντες ἀπὸ τοὺς Φοίνικας, καὶ οἱ γείτονες αὐτῶν Ἴωνες, οἱ κατοικοῦντες τὴν Πελοποννησιακὴν Ἀχαΐαν (4), ἔφεραν πρῶτον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔπειτα εἰς τοὺς Ἴωνας τῆς Ἀσίας, καθὼς πολλὰ ἄλλα Φοινικικὰ ἔθιμα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἡρόδοτου (5), οὕτω καὶ τὴν Σφίγγα ἢ Φίκα.

(1) Πανσαν. I, 24. — (2) Σοφοκλ. Οιδ. Τύρ. 391. — (3) Ἡσίοδ. Θεογον. 326. — (4) Μικρὸν τι διάστημα θαλάσσης (πέντε λεύγας) τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου χωρίζει τὴν Ἀχαΐαν ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν. — (5) Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ἡρόδοτος λαλῶν περὶ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τῶν τυραννοκτόνων, Γεφυραίων τὸ γένος, καταγομένων ἀπὸ τὴν Φοινίκην· « Οἱ δὲ Φοινικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, » τῶν ἔσαν οἱ Γεφυραῖσι, ἄλλα τε πολλὰ, οἰκήσαντες ταύτην τὴν » χώραν, ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας, καὶ δὴ καὶ γράμματα... Περιόικεον δὲ σφας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν » χρόνον Ἑλλήνων ἼΩΝΕΣ, οἱ παραλαβόντες διδασχὴν παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα... ἐφάτισαν, ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσ-

Αὐτὸ τὸνομα μαρτυρεῖ τὰ Φοινικικά της γενέθλια. Εἰς τῶν Ἑβραίων τὴν γλῶσσαν τὸ פִּקְחָא (Φικεχά) σημαίνει τὸν βλέποντα, καὶ μεταφορικῶς τὸν ἰδιωτικῶς λεγόμενον Ἀνοικτομμάτην, ἤγουν τὸν ὀξύνοον, τὸν σοφόν. Οἱ Ἑβδομήκοντα τὸ μετέφρασαν (Ἐξέδ. κγ', 8) αὐτολεξεῖ, εἰς τὸ « Δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς » βλέπόντων. » Ἀκόμη σήμερον οἱ Τοῦρκοι Φίκ ὀνομάζουσι τὴν ἐπιστήμην τῶν νόμων (jurisprudence) καὶ Φεκί, τὸν νομοδιδάσκαλον (jurisconsulte) (1).

Ἄς σημειωθῆ ἔμπαρόδῳ, ὅτι καὶ τὸ Βιδιαῖοι, ἐπίθετον τῶν Νομοφυλάκων, εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, συνωνυμειμὲ τὸ Βλέποντες, ὡς τὸ ἐτυμολόγησαν τινές (2), ἀπὸ τὸ Εἶδω

» ἀγαγόντων Φοινίκων εἰς τὴν Ελλάδα, Φοινικήϊα κεκλησθῆναι. Καὶ τὰς
 » βύβλους ΔΙΦΘΕΡΑΣ καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ
 » ἐν σπάνι βύβλων ἐχρέωντο διφθέρησι αἰγέησί τε καὶ οἰέησι· ἔτι δὲ
 « καὶ τὸ κατ' ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων εἰς τοιαύτας διφθέρας γρά-
 » φουσι. » Ἡρόδοτος. V, 57-58.

(1) Ὡς ὀνομάζουσι καὶ Δεφτέρ, τὰ Γραικισὶ ὀνομαζόμενα καὶ
 Κατάστιχα καὶ Τεφτέρια, ἀπὸ τὸ Φοινικικὸν καὶ Ἴωνικὸν Δι-
 φθέρα (Ἰδ. τὴν προτέρ. σημ. καὶ τὸν BOCHART, *Geograph. sacr.* I,
 16, pag. 470). Εἰς τοιαῦτα κατάστιχα ἢ τεφτέρια καταγράφει καὶ ὁ
 Ζεὺς εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις, κατὰ τοὺς Παροιμιο-
 γράφους.

Ὁ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας.

==== (2) Ἰδ. τὸ Λεξικ. τοῦ Riemer. Ἄν ἡ ἐτυμολογία ᾖ ὀρθή, ὡς
 τὴν νομίζω, τὸ κείμενον τοῦ Πausanίου (III, 11, τόμ. II, σελ. 86,
 ἐκδ. Κλαυερ.), ὅθεν μᾶς ἐγνωρίσθησαν οἱ Βιδιαῖοι, ἔχει ἴσως χρῆσαν
 διορθώσεως « Λακεδαιμονίων τοῖς Σπάρτην ἔχουσιν ἐστὶν ἀγορὰ Ζέας
 » ἀξία, καὶ τῆς τε γερουσίης βουλευτήριον, καὶ τῶν ἐφόρων, καὶ νομο-
 » φυλάκων, ΚΑὶ καλουμένων Βιδιαίων ἀρχεῖά ἐστιν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς. Ἡ

ἢ Ἰδω (βλέπω) δηλαδή, καὶ μὲ τὸ δίγαμμα Βίδω, ὅθεν τῶν Ῥωμαίων τὸ video.

» μὲν δὲ γερουσία συνέδριον Λακεδαιμονίοις κυριώτατον τῆς πολιτείας,
 » οἱ λοιποὶ δὲ εἰσιν ἄρχοντες. Τοῖς δὲ ἐφόροις καὶ Βιδιαίοις, πέντε
 » ἀριθμὸν ἑκατέροις οὔσι, τοῖς μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Πλατανισᾷ καλουμένῳ
 » (ἴσ. καλουμένους) καὶ ἄλλους τῶν ἐφήβων ἀγῶνας τιθέναι καθέστηκεν,
 » ἔφοροι δὲ κ. τ. λ. » Ἡ ὁ σύνδεσμος πρέπει νὰ μεταβληθῆ εἰς
 » ἄρθρον, ΤῶΝ καλουμένων Βιδιαίων » ἢ, ἀν φυλαχθῆ, νὰ μετατεθῶ-
 σιν αἱ λέξεις, « ΤῶΝ ΚΑΙ Βιδιαίων καλουμένων. »

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΧΙΩΝ ΟΝΟΜΑΣΤΩΝ.

 ΟΝΟΜΑΣΤΩΝ

ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ, Χίος. Ἐγράψε Γεωργικά, ὡς λέγουν ὁ Οὐάρρων (1) καὶ ὁ Κολουμέλλας (2). Τὸν ὀνομάζει ἀκόμη καὶ ὁ Πλίνιος (3).

ΑΓΕΛΗΣ, Χίος. Ἐσεφανώθη εἰς τὴν Ὀλυμπιακὴν πανήγυριν, διότι ἐνίκησεν ἀγωνιζόμενος πυγμὴν, εἰς παιδικὴν ἡλικίαν, ἦγουν ἐντὸς τῶν δεκατεσσάρων ἔτων. Τοῦ ἀνέστησαν καὶ ἄγαλμα γλυμμένον ἀπὸ τὸν ἀνδριαντοποιὸν Θεόμνησον τὸν Σαρδιανόν, καὶ σωζόμενον ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου (4). Ὁ Ἀγέλης σήμερον οὐδ' ἀπὸ τοὺς πύκτας (boxeurs) Ἀγγλοὺς ἤθελε τιμηθῆν μετ' ἄγαλμα· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἦσαν τόσον λαμπροὶ, καὶ αἱ εἰς αὐτοὺς νίκαι τόσον εὐδοξοὶ, ὥστε καὶ βουλευταὶ τῆς Ῥώμης, δὲν ἐντραπήσαν νὰ τοὺς ἀγωνισθῶσι (5), συγχωρεῖται νὰ ὀνομασθῇ ἐντίμως καὶ ὁ Ὀλυμπιονίκης παῖς τῆς Χίου. Ἄλλὰ πότε ἐκέρδησε τὴν λαμπρὰν ταύτην νίκην ὁ Ἀγέλης; Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων δὲν ἦτον ἐξαρχῆς ὅσος ὠρίσθη μετέπειτα, ἀλλ' ἐτελειώθη μετ' ἐκ διαδοχῆς προσθήκας. Ἡ πυγμὴ ἐπροσέθη κατὰ τὴν εἰκοστὴν τρίτην Ὀλυμπιάδα, ἦγουν περίπου τὸ 688 ἔτος πρὸ

(1) VARR. *de r. Rustic.* I, 1, § 8. — (2) COLUM. *De r. rustic.* I, 1, § 9. — (3) Ἴδε τοῦ Πλινίου τοὺς Πίνακας. — (4) « Παρὰ δὲ αὐτὸν, Ἀγέλης Χίος, κρατήσας πυγμῆ παιδῆς, Θεομνήσου » Σαρδιανοῦ τέχνη. » Πάυσαν. VI, 15. — (5) Ὁ αὐτ. V, 20.

Χριστοῦ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἄνδρας μόνους. Εἰς τὰ παῖδια δὲν ἐσυγχωρήθη παρὰ τὴν τεσσαρακοστὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, περίπου τὸ 616 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (1). Κατὰ τοῦτον τὸν λογισμόν, ἡ νίκη τοῦ Ἀγέλου εἶναι νεωτέρα τοῦ 616 ἔτους, ἴσως σύγχρονος τοῦ τεχνίτου Γλαύκου (2). Ἐάν ἐξεναντίας ὁ γλύψας τοῦ Ἀγέλου τὸ ἄγαλμα Θεόμνητος ἦναι ὁ αὐτὸς καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Πλίνιος ἰσορεῖ ὡς ζωγράφον καὶ ἀγαλματοποιόν, ἀκμάσαντα κατὰ τὴν ἑκατοστὴν δωδεκάτην Ὀλυμπιάδα (3), ὁ Ἀγέλης ἐνίκησε κατὰ τὴν αὐτὴν ἢ τὴν πρὸ αὐτῆς Ὀλυμπιάδα, ἦγουν περίπου τὸ 330 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

ΑΒΡΟΣΥΝΗ. Ζ. εἰς τὰς Προσθήκας.

ἌΔΡΙΑΝΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ἌΘΗΝΑΓÓΡΑΣ. Ζ. Ἀπολλωνίδης.

ἌΘΗΝΙΣ. Ζ. Ἄνθερμος δεύτερος.

ΑἰΣΧΪΝΗΣ. Χῖος Ἰατρός (4).

ΑἰΣΧΥΛΟΣ. Μαθηματικὸς, ἴσως Χῖος. Ζ. Ἴπποκράτης.

ἌΚΤΪΔΗΣ. Χῖος, μάγειρος ἐπίσημος, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν κωμικὸν Βάτωννα (5) συναριθμεῖται μὲ τοὺς εὐρετικούς νέων καὶ σοφῶν ἠδυσμάτων (ὡς τὰ ὀνομάζει) μαγείρους. Ζ. καὶ Σιμωνακτίδης.

ἌΜΦΙΚΛΟΣ καὶ ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΣ. Δύο ἄρχοντες, ἢ τύραννοι τῶν Χίων. Ζ. Πολύτεκνος.

ἌΝΑΞΙΜΕΝΗΣ. Χῖος, σοφιστὴς ἢ ῥήτωρ. Μόνος ὁ Λουκιανὸς τὸν ὀνομάζει Χῖον, καὶ τὸν συγκαταριθμεῖ μὲ ἄλλους ἐνδόξους σοφιστάς· « Ἰππίας τε ὁ ἐπιχώριος αὐτῶν [Ἡλείων]

(1) Πausan. V, § 8. — (2) Ἰδ. κατωτέρ. λέξ. Γλαῦκος.
 — (3) PLin. XXXIV, 8, § 34. XXXV, 10, § 10 et 21. —
 (4) Ἰδ. ἄνωτέρ. σελ. 172. — (5) Παρ' Ἄθην. XIV, σελ. 662.

» σοφιστής, καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, καὶ Ἀναξιμένης ὁ Χῖος, καὶ
 » Πῶλος ὁ Ἀκραγαντῖνος, κ. τ. λ. (1) » Ὅθεν ὑπωπτεύθησαν
 τινὲς εὐλόγως, μήπως εἶναι ὁ περίφημος ῥήτωρ καὶ σοφιστής,
 γνώριμος, καὶ κατὰ τινὰς διδάσκαλος, τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου,
 Ἀναξιμένης ὁ Λαμψακηνός (2), σύγχρονος Θεοπόμπου τοῦ
 Χίου (3). Ἀλλὰ διὰ ταύτην μάλιστα τὴν μεγάλην φήμην τοῦ
 Λαμψακηνοῦ, μὲ φαίνεται παράξενον νὰ τὸν μεταβάλη ὁ Λου-
 κικανός εἰς Χῖον. Ἀσφαλές ἐστιν ἴσως εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν παρὰ
 τὸν Λαμψακηνὸν Ἀναξιμένην καὶ δεῦτερον ἄλλον Χῖον.

ἌΝΘΕΡΜΟΣ πρῶτος. Χῖος, ἀγαλματοποιός, υἱὸς τοῦ
 ἀγαλματοποιοῦ Μάλα. Ζ. Μάλας.

ἌΝΘΕΡΜΟΣ δεύτερος. Χῖος, ἀγαλματοποιός, υἱὸς Ἀν-
 θέρμου τοῦ πρώτου. Τοῦτον ὁ Σουίδας (4) ὀνομάζει ἰᾶθηνιν.
 Τοῦ Πλινίου τὸ Ἄνθερμος ἀναλογεῖ μὲ ἄλλο κύριον ὄνομα
 τὸ Μίμνερμος. Ζ. Μάλας.

ἌΝΤΑΓΟΡΑΣ. Χῖος ναύαρχος. Μετὰ τὴν αἰμίνησον εἰς
 Πλαταιάς μάχην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, ὁ Ἀρχιστρά-
 τηγος Πausanίας ὁ Λάκων, ἐφρονηματίσθη τόσον, ὥστε νὰ
 μεταχειρίζεται τοὺς συμμάχους ὡς δεσπότης. Ἀγανακτήσαντες
 διὰ τοῦτο οἱ σύμμαχοι, ἐπρόσφυγαν εἰς τὸν Ἀρισείδην, παρα-
 καλοῦντες νὰ λάβῃ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ὅλων, καὶ νὰ τοὺς ἐλευ-
 θερώσῃ ἀπὸ τὴν βάρβαρον ὑπεροψίαν τοῦ Πausanίου. Καὶ
 ἐπειδὴ ὁ Ἀρισείδης ἐδίσαζε, φοβούμενος τὸ εὐμετάβολον τῶν
 παρακαλούντων, ὁ ναύαρχος τῶν Χίων Ἄνταγόρας, συνώμοσε
 μὲ τὸν ναύαρχον τῶν Σαμίων Οὐλιάδην, καὶ ἐταπεινώσαν τὸ
 φρόνημα τοῦ Πausanίου, κτυπήσαντες αὐτὴν τοῦ τὴν τριήρη,

(1) Λουκιαν. Ἡρόδοτ. ἡ Ἄετ. § 3, τόμ. IV, pag. 118. —

(2) Πausan. VI, 18, Διογεν. Λαέρτ. II, 3. — (3) Ἰδ. κατωτέρ.

λέξ. Θεόπομπος. — (4) Σουίδ. λέξ. Ἰππώναξ.

πλησίον τοῦ Βυζαντίου, καὶ ἀναγκάσαντες αὐτὸν ν' ἀφήσῃ τὴν ἡγεμονίαν (1).

ΑΝΤΙΣΤΙΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ἌΠΕΛΛῆΣ. Χῖος, κατὰ τινας (2) φίλος, κατ' ἄλλους (3), γνῶριμος (ἦγουν μαθητὴς) Ἀρκεσιλάου τοῦ φιλοσόφου, ἀρχηγοῦ τῆς μέσης Ἀκαδημίας (4).

ΑΠΕΛΛΩΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ἌΠΟΛΛΩΝΙΔΗΣ. Εἰς ἀπὸ τοὺς τρεῖς προδότες τῆς Χίου, εἰς τὴν κατὰ Περσῶν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Ἀρρίανός τοὺς ὀνομάζει Ἀπολλωνίδην, Φισινὸν, καὶ Μεγαρέα· ὁ Κυίντος Κύρτιος δὲν ἴσσορεῖ πλὴν δύο, Ἀπολλωνίδην καὶ Ἀθηναγόραν (5).

ΑΡΓΕΙΟΣ. Ἄρχοντος ὄνομα, χαραγμένον εἰς νόμισμα τῆς Χίου, μὲ τὸ σύνθηδες δίωτον κεράμιον καὶ τὸν βότρυ (6).

ἈΡΙΣΤΙΠΠΟΣ. Χῖος, Στωϊκὸς φιλόσοφος. Εἰς μόνον τὸν Διογένην τὸν Λαέρτιον (7), εὐρίσκεται ἡ μνήμη του.

ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΑΡΙΣΤΟΜ. Μόνα τὰ ἑπτὰ ταῦτα γράμματα, σημαίνοντα ἄρχοντα τῆς Χίου, καὶ χαραγμένα εἰς νόμισμα μὲ τὸ σύνθηδες εἰς τὰ νομίσματά των δίωτον κεράμιον, καὶ μὲ πλοίου πύργον (8). Σημαίνουν, ἡ Ἀριστομένης, ἡ Ἀρισόμαχος.

ἈΡΙΣΤΩΝ Μιλτιάδου (9), ὁ ἐπικαλούμενος Φάλανθος

(1) Πλούταρχ. Ἀρισειδ. § 23. — (2) Ὁ αὐτ. Πῶς ἂν τις διακρ. τὸν κολακ. τοῦ φίλ. § 32. — (3) Παρά τῷ Ἀθην. σελ. 420. — (4) Διογεν. Λαερτ. IV, 28. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 142. — (6) Ἰδ. RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 516. — (7) Διογεν. Λαερτ. II, 104. — (8) Ἰδ. RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 516. — (9) Διογεν. Λαερτ. VII, 37. Τὸ κείμενον τοῦ Διογένοους ἔλεγε « Ἀρίσων, ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ, Χῖος, κ. τ. λ. » ἐδιωρθώθη ἀπὸ τοῦ

(διότι ἦτο φαλακρός), Χίος, Στωϊκὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἰρέσεως, Ζήνωνος. Καταρχὰς ἐφάνη εἰς τὸν Ζήωνα, λάλος καὶ θρασὺς ὁ Ἀρίων· ὅθεν ἤκουσεν ἀπ' αὐτὸν τὸ « Ἀδύνατον εἰ μὴ σε ὁ πατὴρ μεθύων ἐγέννησεν » (1). Ἐπειτα καὶ ἡ λαλιά του ἐρρυθμίσθη, καὶ ἐκαλλωπίσθη τόσον, ὥστε νὰ ἐπονομασθῆ Σειρήν. Τὸ γλυκὺ τῆς ὁμιλίας του ὠμολόγησε καὶ ὁ σατυρικὸς Τίμων ὁ Φλιάσιος, λαλῶν περὶ δὲν ἐξεύρω τίνος μαθητοῦ τοῦ Ἀρίωνος.

Καὶ τις Ἀρίωνος γέννης (γρ. γέννην) ἀπο αἰμύλου ἔλκων (2).

Ἀλλὰ πολὺ πλεον τὸ αἰσθάνθη ὁ αὐλητὴς Σάτυρος, ὅστις, ἀκούων τὸν Ἀρίωνα διαλεγόμενον, ἐθέλχθη τόσον ἀπὸ τὴν ἡδονὴν, ὥστε νὰ φωνάξῃ, « Τὴν κεφαλὴν μου νὰ κόψωσιν, ἂν » δὲν ῥήξω εἰς τὸ πῦρ τὰ τόξα μου ταῦτα » ἤγουν τοὺς αὐλοὺς του, παρωδῶν τοῦ Ὀμήρου τὸ,

κριτικούς, ΜΙΛΤΙΑΔΟΥ, καὶ ἐνοήθη, ὡς ἔπρεπε νὰ νοηθῆ, κατὰ τὴν συνήθη καὶ γνωστὴν ἔλλειψιν, Υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου. Εἰς μόνος εὐρέθη ἐξηγῶν αὐτὸ, Διδάσκαλος τοῦ Μιλτιάδου, κατ' ἄλλην ἔλλειψιν σπανιωτάτην, συνήθη εἰς τὸν παρακμάζοντα ἑλληνισμόν, (ἴσως ὅμως ὄχι ἀναμφίβολον). Στηρίζει μάλιστα τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν εἰς αὐτὸν τὸν Διογένην, ὅστις κατωτέρω (VII, 161) ὀνομαζει Μιλτιάδην καὶ Δίφιλον ὡς μαθητὰς, ἢ καὶ ὡς ὄπαδούς, τοῦ Ἀρίωνος, « Μιλτιάδης οὖν καὶ Δίφιλος Ἀρισώνειοι προσηγορεύοντο. Ἀλλὰ τί παράδοξον, ἂν ἓνας ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Ἀρίωνος ἔτυχε νὰ φέρῃ τὸ αὐτὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀρίωνος; Ἀσυγκρίτως παραδοξότερον εἶναι, ὅτι ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀρίωνος Μιλτιάδης ἐνομίσθη αὐτὸς ἐκεῖνος τοῦ Μαραθῶνος ὁ περιβόητος Μιλτιάδης, ὅστις ἐπολέμει τοὺς Πέρσας διακόσια σχεδὸν ἔτη πρὶν ἀκμάσῃ ὁ Ἀρίων. Ἰδ. CARPZOV, *Paradox. Stoicor.* etc. II, 2, pag. 217-218.

(1) Διογεν. Λαερτ. VII, 18. — (2) Ὁ αὐτ. VII, 161.

Αὐτίκ' ἔπειτ' ἀπ' ἐμεῖο κάρη τάμοι ἀλλότριος φῶς,
 Εἰ μὴ ἐγὼ τάδε τόξα φασινῶ ἐν πυρὶ θείην (1).

Τοῦτο σημαίνει καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὅταν λέγῃ περὶ τοῦ Ἀρίστωνος, « Ἦν δέ τις πειστικός καὶ ὄχλῳ πεποιημένος (2). » Ἦρεσκε τὸν ὄχλον, ὄχι μόνον διὰ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἔδειχνε πρόνοιαν νὰ τὸν διδάσκῃ τὰ συμφέροντα. Τοῦ Ἀρίστωνος εἶναι, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, τὸ φιλανθρωπώτατον ἀπόφθεγμα τοῦτο· εἰς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτὸν σοφιστὰς, ὅτι κατεδέχετο νὰ λαλῇ μὲ καθένα ποταπὸν ἄνθρωπον, ἀπεκρίθη, Εἶθε ἐγνώριζαν τὴν ἀνθρωπίνην γλῶσσαν καὶ τὰ θηρία, διὰ νὰ καταλαμβάνωσι τοὺς παρακινητικούς εἰς ἀρετὴν λόγους (3)! Τούτου εἶναι, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καὶ τὸ λεγόμενον ἀπὸ τὸν αὐτὸν Πλούταρχον (ἂν καὶ σιωπᾶ ἐδῶ τὸν εἰπόντα), ὅτι Ἐπρεπ', ἂν ἦτο δυνατὸν, νὰ θανείζωμεν εἰς ἄλλον, ὅταν κοιμώμεθα, καὶ τὴν ὄψιν, καὶ τὴν ἀκοήν, καὶ τὰς ἄλλας ἡμῶν δυνάμεις (4). Ὁ Ἀρίστων ἀκόμη εἶπε καὶ τοῦτο, « Οὔτε βαλανείου, οὔτε λόγου μὴ καθαίροντος ὕφελός » ἐστὶ (5) » ἤγουν, Οὔτε λουτρὸν οὔτε λόγος ὠφελεῖ τίποτε, ἂν δὲν καθαρίζῃ.

(1) Ἰλιάδ. ε', 214. — (2) Ὁ αὐτ. VII, 37. — (3) « Ἐπὶ » τῷ πᾶσι διαλέγεσθαι τοῖς βουλομένοις, ὑπὸ τῶν σοφιστῶν κακῶς » ἀκούων, Ὄφειλεν εἶπε καὶ τὰ θηρία λόγων συνιέναι » κινήτικῶν πρὸς ἀρετὴν! » Πλούταρχ. Τὰ Πολιτικ. σελ. 1, ἐμ. ἐκδ. — (4) « Καὶ γὰρ ὄψιν, εἰ δυνατὸν ἦν, καὶ ἀκοήν χρῆσαι » καλῶς εἶχεν ἐτέρῳ, καὶ νῆ Δία τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀνδρείαν, » μέλλοντας αὐτοὺς καθεύδειν καὶ ἡσυχάζειν. » (Ὁ αὐτ. Συμποσιακ. VII, 4, § 4). — (5) Ὁ αὐτ. Περὶ τοῦ ἀκούειν, § 6.

Μίαν ἐδογματίζε τὴν ἀρετὴν ὁ Ἀρίστων, καὶ τὴν ὠνόμαζεν Ὑγείαν, τὰ δὲ νομιζόμενα εἶδη ἢ μέρη αὐτῆς, Φρόνησις, Σωφροσύνη, Δικαιοσύνη καὶ τὰ λοιπὰ, δὲν ἦσαν, κατ' αὐτὸν, πλὴν σχέσεις πρὸς τὰ ἔξω τῆς μιᾶς ἀρετῆς· καθὼς (ἔλεγε) καὶ τὴν ὄρασιν, βλέπουσαν πολλὰ καὶ διάφορα χρώματα, ἔμπορεῖς ὁμῶς, ἂν θέλῃς, νὰ ὀνομάσῃς Λευκοθέαν, ὅταν βλέπῃ τὰ λευκὰ, καὶ Μελανοθέαν, ὅταν τὰ μέλανα (1). Τοῦτο ἐξηγεῖται σαφέστερα ἀπὸ τὸ ὠραῖον αὐτοῦ ἀπόφθεγμα, « Εἶναι ὁμοιον τῷ ἀγαθῷ » ὑποκριτῇ τὸν σοφόν· ὃς ἂν τε Θερασίτου, ἂν τε Ἀγαμέμνονος » πρόσωπο ἀναλάβῃ, ἐκάτερον ὑποκρίνεται προσηκόντως (2)· » ἀπόφθεγμα τόσον ὠραῖον, ὥστε ἐλέχθη καὶ ἐμεταλέχθη πολλάκις ἀπὸ τοὺς μετ' αὐτὸν Στωϊκοὺς (3)· κ' ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἓν ἀπὸ τοὺς νεωτέρους φιλοσόφους Γερμανοὺς νὰ συντάξῃ ὀλόκληρον σύνταγμα περὶ αὐτοῦ (4).

Κατὰ τὸν Ἀρίσωνα, μόνον τὸ ἠθικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας ἦτον ἄξιον σπουδῆς, διότι αὐτὸ μόνον ἦτο καὶ χρήσιμον εἰς ἡμᾶς, « Τὸν τε φυσικὸν τόπον καὶ τὸν λογικὸν ἀνῆρει, λέγων » τὸν μὲν εἶναι ὑπὲρ ἡμᾶς, τὸν δ' οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· μόνον δὲ » τὸν ἠθικὸν εἶναι πρὸς ἡμᾶς (5). » Καὶ ἔκρινε δικαίως. Ἡ

(1) Πλούτ. Περὶ τῆς ἠθικ. ἀρετ. § 2. — (2) Διογεν. Λαερτ. VII, 160. Ἴσως ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν ἀπὸ τὸν πρὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀκμάσαντα Δημάδην τὸν ῥήτορα, ὃς βλεπὼν τὸν Μακεδόνα Φίλιππον, μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ νίκην αὐτοῦ, ὑβριστικῶς φερόμενον πρὸς τοὺς νικημένους, ἐτόλμησεν, (ἂν καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ αὐτὸς,) νὰ τὸν εἶπῃ, « Βασιλεῦ, τῆς τύχης σοι περιθείσης πρόσ- » ωπον Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ πράττων ἔργα Θερασίτου » Διοδωρ. Σικελ. XVI, 87. — (3) Ἐπικτ. Ἐγχειριδ. § XVII, Μάρκ. Ἀντωνίν. XI, 6. XII, 36. — (4) CARPZON, *Paradox. stoic. Ariston. Chii*, etc. Lips. 1742. — (5) Διογέν. Λαερτ. VII, 160.

Φυσική τότε, χωρίς πειράματα, δὲν ἦτο (ἀν ἐξαιρέσης τὴν φυσικὴν ἱστορίαν, ἣτις εἶχεν ἀρχίσειν νὰ καλλιεργῆται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Θεόφραστον) παρά τυφλῶν ψηλαφήματα· καὶ ἡ Λογικὴ ἔγινεν ὄπλον ἀπάτης εἰς τῶν Σοφιστῶν, καὶ τῶν ὀνομαζομένων Σκεπτικῶν φιλοσόφων, τὰ ζῶματα. Ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς τούτους ἦτον ὅσους ἔλεγεν εἰς τὸν Ἀρίσωνα, ὅτι δὲν ἐπίστευεν οὐδὲ τὰς αἰσθησεις του. Ἄρα, τὸν εἶπεν ὁ Ἀρίσων, δὲν βλέπεις οὐδὲ τὸν καθήμενον πλησίον σου; Ὁχι, ἀπεκρίθη ὁ σοφιστής· καὶ ὁ Ἀρίσων τὸν ἔσκωψε λέγων·

Τίς δέ σ' ἐτύφλωσεν, τίς ἀφείλετο λαμπάδος αὐγὰς; (1).

Συγγράμματα τοῦ Ἀρίσωνος ἀριθμεῖ ὁ Διογένης τινά· ὁ Παναίτιος ὁμοίως, Στωϊκὸς φιλόσοφος, τὰ ἔκρινε ψευδεπίγραφα, πλὴν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ τῶν πρὸς Κλεάνθη τὸν συμμαθητὴν του (2). Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀπολλωνίου, λαλῶν περὶ τῶν Ἀρκάδων, γεννηθέντων, ὡς ἐφαντάζοντο, πρὸ τῆς σελήνης, φέρει μαρτυρίαν ἀπὸ σύγγραμμα τοῦ Ἀρίσωνος, ὀνομαζόμενον Θέσεις, ἣγουν γενεαλογίας ἢ κτίσεις ἔθνῶν καὶ πόλεων· « Καὶ Ἀρίσων ὁ Χίτος ἐν ταῖς ΘΕΣΕΣΙ, καὶ Διονύσιος ὁ Χαλκιδεὺς ἐν πρώτῳ κτίσεων τὰ αὐτὰ φασι (3). »

Ἐφθασεν ὁ Ἀρίσων νὰ χρηματίσῃ καὶ Αἰρετιστής (chef de secte), ἣγουν νὰ συγκροτήσῃ νέαν φιλοσοφικὴν αἵρεσιν (4), ὅχι ἐναντίαν τῆς αἰρέσεως τοῦ διδασκάλου του,

(1) Διογεν. Λαερτ. VII, 163. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. — (3) Σχολ. Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. IV, 264. Τὸ Θέσεις, ὡς ἁμάρτημα γραφικόν, ἠθέλησαν νὰ τρέψωσιν εἰς τὸ Κτίσεις· ἴσως πρέπει νὰ τραπῇ εἰς τὸ ΓΕΝΕ΄ΣΕΣΙ. — (4) Διογέν. Λαερτ. VII, 161.

ἀλλὰ μαλακτικὴν τρόπον τινα τῆς Στωϊκῆς αὐστηρότητος· ἀλλὰ δὲν ἐπροχώρησεν ὁμως πολὺ τὸνομα τῆς Ἀριστωνείου αἵρέσεως.

Μαθητῆς τοῦ Ἀρίστωνος ἐχρημάτισεν ὁ περιβόητος διὰ τὴν πολυμαθεῖαν Ἐρατοσθένης, ὅστις κ' ἐκατηγόρησε τὸν διδάσκαλόν του, ὡς ἀποκλίναντα τελευταῖον εἰς τὴν τρυφήν, κατηγορίαν ἄδικον, ἀλλὰ φρασμένην μὲ ζωηροτάτην μεταφοράν· « Ἦδη δὲ » καὶ τοῦτον πεφώρακα τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότοιχον » διορύττεντα, καὶ ἀναφαινόμενον παρὰ τῆ ἡδονῆ (1). » Τὸ αὐτὸ ἐμαρτύρησε καὶ ἄλλος μαθητῆς τοῦ Ἀρίστωνος, ὁ Ἀπολλοφάνης (2). Συμβαίνει καὶ εἰς τὰς φιλοσοφικὰς αἵρέσεις ἀπαράλλακτον, ὅτι βλέπομεν καὶ εἰς τὰς θρησκευτικὰς, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὰς δεισιδαιμονικὰς πίσεις. Ὅστις τολμήσῃ νὰ μετακινήσῃ τι, καὶ τὸ μικρὸν, προσκρούει ὡς νεωτεριστῆς, καὶ κρίνεται ἀντὶ αἵρεσιώτου (sectateur) αἵρετικὸς (sectaire, hérétique).

Ἐκατηγόρηθη ἀκόμη ὁ Ἀρίστων, ὡς κόλαξ τοῦ φιλοσόφου Περσαίου, διότι ὁ Περσαῖος ἦτον ἄκρος φίλος Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως. Ἀλλὰ τίς τὸν ἐκατηγόρησε; Τίμων ὁ Φλιάσιος, σατυρικὸς ποιητῆς, ὅστις δὲν ἀφήκε κανένα σχεδὸν ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του φιλοσόφους ἀκέντητον (3).

Κατέκριναν ἀκόμη τὸν Ἀρίσωνα, ἀπὸ μὲν τοὺς παλαιούς, ὁ Στωϊκὸς Σένεκας, ὡς μὴ φυλάξαντα ἀκριβῶς τὰ δόγματα τοῦ Ζήνωνος (4), ὁ δὲ Κικέρων, ὡς φιλόσοφος ἑτερόδοξον φιλόσοφον (5). Ἀπὸ δὲ τοὺς νεωτέρους, τὸν ἔκριναν τινὲς (τὸ

(1) Ἀθην. σελ. 281. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. — (3) Ὁ αὐτ. VII, σελ. 251. — (4) SENEC. *Epistol.* 89 et 104. — (5) CICER. *De natur. deor.* III, 31, et *De finib.* IV, 17.

φρικτότερον) καὶ ἄθεον· ἀλλ' ἡ τοιαύτη κρίσις κατεκρίθη ἰσχυρῶς ἀπ' ἄλλους, ὡς ἀδικοκρίσια (1).

Ἀπέθανεν ὁ Ἀρίων, ὡς λέγει ἡ ἱστορία, ἀπὸ σφοδρὰν ἡλίου καῦσιν εἰς τὴν φαλακράν του κεφαλῆν, « Τοῦτον λόγος φαλακρὸν » ὄντα ἐγκαυθῆναι ὑπὸ ἡλίου, καὶ οὕτω τελευτῆσαι (2). »

ΑΡΤΕΜΙΔΟΡΟΣ. Χῖος, Ἄρχων· ὄνομα χαραγμένον εἰς νόμισμα (3) μὲ τὸ σύνηδες δίωτον κεράμιον. Ἐάν ἡ διὰ τοῦ σ γραφὴ δὲν ᾖναι σφαλμένη (ἀντὶ τοῦ ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ), τὸ νόμισμα ἐχαράχθη πρὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν μακρῶν φωνηέντων εἰς τὸ Ἀλφάβητον, ἤγουν περὶ τὸ 410 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (4).

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΑΣΜΕΝΟΣ. Χῖος, Ἄρχων· ὄνομα χαραγμένον εἰς νόμισμα. Εἰς ἄλλο δὲ νόμισμα, καὶ μὲ τὸνομα τῆς νήσου, ΑΣΜΕΝΟΣ ΧΙΟΣ (5).

ΑΣΠΑΣΙΟΣ. Χῖος, Ἄρχων· ὄνομα χαραγμένον εἰς νόμισμα, μὲ τὸ δίωτον κεράμιον, καὶ μὲ σάχυν κριθῆς (6).

ΒΑΣΤΑΣ. Ὑπερβολῆ βδελυρὸς ἄνθρωπος ἐχρημάτισεν ὁ Βάσας, ἐπειδὴ ὁ Λουκιανὸς τὸν συγκαταριθμεῖ μὲ ἄλλους τοιούτους· « Ὑπὲρ τὸν Ἀριφράδην, ὑπὲρ τὸν Συβαρίτην » Μίσθωνα, ὑπὲρ τὸν Χῖον ἐκεῖνον Βάσαν, τὸν ἐπὶ τοῖς » ὁμοίοις σοφόν (7). » Τὸν Μίσθωνα δὲν ἐξεύρομεν ὅποσον

(1) Ἴδε ΒΛΥΛ. *Dictionnaire historiq.* V. Ariston. ; et CARRON, *Paradox. stoic.* II, 2, pag. 232. — (2) Διογ. Λαερτ. VII, 164. — (3) Ἴδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* Supplem. tom. I, pag. 1774. — (4) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο φαίνεται ἀκόμη χαραγμένον εἰς λίθον, ΚΛΕΟΓΕΝΕΣ ΠΡΟΤΟΣ, ἀντὶ τοῦ Κλεογένους πρῶτος. Ἴδε LARCHER, *Chronolog. d' Hérodote.* pag. 677. — (5) Ἴδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. I, pag. 1180, καὶ II, pag. 516. — (6) IDEM, *ibid.* — (7) Λουκιαν. *Ψευδολογισ.* § 3.

ἦτο βδελυρός· τοῦ Ἀριφράδου τὰς αἰσχουργίας ἐδημοσίευσεν ὁ Ἄριστοφάνης εἰς πολλὰς του κωμωδίας (1). Ἀμφιβάλλω, ἂν ὁ Βάστας οὗτος ἦν ὁ αὐτὸς καὶ ὁ μουσικὸς Δημόκριτος ὁ Χῖος, ἐπ-
ονομαζόμενος κ' ἐκεῖνος Βάστας, ὡς θέλομεν ἰδεῖν καθεξῆς (2).

ΒΕΡΕΝΙΚΗ. Χία, γυνὴ Μιθριδάτου (3).

ΒΙΩΝ, ἀγαλματοποιὸς Χῖος. Διστάζει ὁ ἱστορῶν· « Κλα-
» ζομένιος ἢ Χῖος, οὗ μέμνηται καὶ ὁ Ἰππώναξ. (4). »

ΒΟΥΠΑΛΟΣ. Χῖος, ἀγαλματοποιὸς, υἱὸς Ἀνθέρμου, ἀγαλματοποιου. Τοῦ Βουπάλου τέχνη ἦσαν τὰ χρυσαῖ ἀγάλματα τῶν Χαρίτων, ἀνακείμενα εἰς τὸ ἱερόν τῶν Νεμέσεων, εἰς τὴν Σμύρνην (5). Διὰ τοὺς Σμυρναίους ἀκόμη ἔγλυψεν ὁ Βούπαλος ἄγαλμα Τύχης, πρῶτος αὐτὸς εἰκονίσας αὐτὴν μὲ πόλον εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς Ἀμαλθείας τὸ κέρασ εἰς τὴν ἀρισερὰν χεῖρα, ὡς λέγει ὁ Πausανίας (6). ὅστις προσθέτει, ὅτι ὁ Βούπαλος ἦτο καὶ ἀρχιτέκτων, καὶ οἰκοδόμησε ναοὺς. Συνέργως μὲ τὸν ἀδελφόν του εἰκόνισε καὶ τὸν ἱαμβογράφον Ἰππώνακτα, εὕρισκόμενον τότε εἰς τὴν Χίον, φυγαδευμένον ἀπὸ τοὺς τυράννους τῆς πατρίδος του Ἐφέσου. Ὁ Ἰππώναξ ἦτο φύσει ἄσχημος· ἀλλ' ὁ Βούπαλος τὸν ἔπλασε πολὺ τερατωδέστερον, διὰ τὸ γελοῖον. Ὁ Ἰππώναξ, ὅστις καὶ χωρὶς ἀφορμὴν ἐπρόκρινε τὰς κατάρας παρὰ τὰς εὐλογίας, ἐκδικήθη τὸν Βούπαλον μὲ τὰ ὄπλα του, στιχουργήσας κατ' αὐτοῦ πολλὰς βλασφημίας (7). Ἀπὸ ταύτας μᾶς ἐφύλαξαν οἱ γραμματικοὶ τοὺς ἐξῆς σίχους·

(1) Ἄριστοφάν. Ἐκκλ. 129, Σφ. 1280, Ἰππ. 1281-1289, Εἰρ. 883. — (2) Κατωτέρ. λέξ. Δημόκριτος. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 160 καὶ 164. — (4) Διογένης. Λαερτ. IV, 58. — (5) Πausαν. IV, 30, IX, 35. — (6) Ὁ αὐτ. IV, 30. — (7) Ἰδε ΡLIN. XXXVI, 5, καὶ Σουίδ. λέξ. Ἰππώναξ.

Τί τῷ τάλαντι Βουπάλῳ συνώκησας (1);

καί,

Λάβετέ μου θοιμάτιον· κόψω Βουπάλου τὸν ὀφθαλμόν (2).

Ὅτι δὲ ἐκρεμάσθη ὁ Βούπαλος, διὰ τὰς βλασφημίας τοῦ Ἰππώνακτος, τὸ ἀναιρεῖ ὡς ψεῦδος ὁ Πλίνιος (3). Ὅπως ἂν ἦναι, συνήργησαν ὅχι ὀλίγον καὶ αἱ λοιδορίαι τοῦ Ἰππώνακτος νὰ διασπεύρωσι τὴν φήμην τοῦ Βουπάλου. Τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (4) καὶ ὁ Ωράτιος (5). Τοῦ Βουπάλου τούτου εἶναι καὶ ἄλλα τέχνης ἔργα θαυμαστά. Ζ. Μάλας.

ΓΛΑΥΚΗ. Χία, κιθαρωδὸς, τόσον ὠραία, ὥσε νὰ ἐμπνεύσῃ ἔρωτα καὶ εἰς ἄλογα ζῶα, ὡς ἐπίστευεν ὁ εὐκολόπιστος Αἰλιανός (6). ὅστις προσιςορεῖ, ὅτι ἡ Γλαύκη τελευταῖον ἐγένεν ἐρωμένη τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου (7). Τοῦτο κἀν δὲν εἶν' ἀπὸ τὰ ἀπίστευτα· μᾶς διδάσκει δὲ καὶ τὸν χρόνον τῆς ζωῆς τῆς Γλαύκης, ἐπειδὴ ὁ Πτολεμαῖος οὗτος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τὸ 285 ἕως τὸ 247 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Παρὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ μέγα μέρος τῆς Συρίας καὶ τῆς Λιβύης, ἐκυρίευσεν ἀκόμη τὴν Κύπρον, πολλὰς νήσους τῶν Κυκλάδων, καὶ σχεδὸν ὅλην τῆς μικρᾶς Ἀσίας τὴν νότιον παραλίαν.

ΓΛΑΥΚΟΣ. Χίος, μεταλλουργὸς, σύγχρονος Ἀλυάττου, βασιλέως Λυδῶν, πατὴρ τοῦ Κροίσου. Περὶ τοῦ Γλαύκου τούτου λέγει ὁ Ἡρόδοτος· « Ἀνέθηκε δὲ [Ἀλυάττης]... ἐς

(1) BEKKER, *Anecd. Græc.* pag. 1422. — (2) Σουίδ. λέξι. Βούπαλος. — (3) PLIN. XXXVI, 5. — (4) Ἀριστοφάν. *Λυσιστρ.* 361. — (5) HORAT. *Erod.* VI. — (6) « Καὶ ἐν » Χίῳ Γλαύκης τῆς κιθαρωδοῦ, ὠραιότατης οὔσης... ἠράσθησαν, » κριῆς καὶ χῆν, ὡς ἀκούω. » Αἰλιαν. Περὶ ζ. ἰδιότ. V, 29. — (7) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. VIII, 11.

» Δελφούς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον
 » σιδήρεον κολλητὸν, Θέας ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι
 » ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα· ὃς μῦθος δὴ
 » πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε (1). » Ἐφεύρηκε
 τὸν τρόπον νὰ κολλᾶ (souder) ἐν μὲ τ' ἄλλο δύο κομμάτια
 σιδήρου, ὡς τὸ μετέφραζαν οἱ Γάλλοι πρὸ τοῦ Λαρχέρου,
 ὅσις ἐξηγεῖ τὸ Σιδήρου κόλλησιν τοῦ Ἡροδότου, τό-
 ρευσιν (incrustation) εἰς τὸν σίδηρον χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν
 διαφόρων σημείων, τὴν Γαλλισί λεγομένην damasqui-
 pure (2). Ἐπειδὴ τοῦ Γλαύκου τούτου τὸ κατασκευάσμα,
 ὁ κρατῆρ (coupe) μὲ τὸ ὑποκρητηρίδιον (soucoupe),
 ἐσάλθη δῶρον εἰς τοὺς Δελφούς ἀπὸ τὸν Ἀλυάττην, συμπεραί-
 νεται ὅτι ἤκμαζεν ὁ Γλαῦκος μεταξύ τοῦ 616 καὶ 559 ἔτους
 πρὸ Χριστοῦ, ὅτε ἐβασίλευε καὶ ὁ Ἀλυάττης. Ἐσώζετο ἀκόμη
 εἰς τοὺς Δελφούς τὸ ὑποκρητηρίδιον μόνον κατὰ τοὺς χρόνους
 (174 ἀπὸ Χριστοῦ) τοῦ Πausανίου, ὅσις ἰσορεῖ διεξοδικῶς,
 ὡς αὐτόπτης, τὴν κατασκευὴν του (3). Τὸ ἰσόρησε μίαν σχεδὸν
 ἑκατονταετηρίδα πρὸ τοῦ Πausανίου καὶ ἄλλος, ὡς Θέας ἄξιον,
 διὰ τὰ γλυμμένα εἰς αὐτὸ διάφορα ζῶα καὶ φυτὰ· « Γλαύκου
 » τοῦ Χίου τὸ ἐν Δελφοῖς ὑπόσημα, οἶον ἐγγυθῆκην τινὰ
 » σιδηρᾶν, ἀνάθημα Ἀλυάττου... Εἶδομεν δ' αὐτὸ καὶ ἡμεῖς
 » ἀνακείμενον ἐν Δελφοῖς, ὡς ἀληθῶς Θέας ἄξιον, διὰ τὰ ἐν
 » αὐτῷ ἐντετορευμένα ζωδάρια, καὶ ἄλλα τινὰ ζωύφια καὶ
 » φυτάρια (4). »

ΓΝΩΣΙΣ. Ὄνομα κύριον Ἄρχοντος, χαραγμένον, μὲ τὸ δῖωτον

(1) Ἡροδότης. I, 25. — (2) LARCHER, *Traduct. de l'histoire d'Hérodote*. tom. I, pag. 215. — (3) Πausαν. X, 16. — (4) Ἀθην. V, σελ. 210.

κεράμιον , καὶ μὲ κηρύκειον (1). Τῶνομα δὲν εἶναι παράξενον. Εὐρίσκεται καὶ Γνωσίιας , ὄνομα κύριον , εἰς τὸν Ξενοφῶντα (2).

ΓΟΡΓΙΑΣ ΔΩΡΟΘΓΟΥ (γρ. ΔΩΡΟΘΕΟΥ), Χῖος. Ὄνομα χαραγμένον εἰς νόμισμα , μὲ τὸ δίωτον κεράμιον καὶ τῆς νήσου τῶνομα , ΧΙΟΣ (3). Ζ. Δωρόθεος.

ΔΑΜΑΣΙΣΤΡΑΤΟΣ ἢ ΔΑΜΟΣΤΡΑΤΟΣ. Χῖος , πατὴρ Θεοπόμπου τοῦ Ἱστορικοῦ. Ζ. Θεόπομπος.

ΔΕΡΚΥΛΟΣ. Χῖος. Ὄνομα χαραγμένον εἰς νόμισμα , μὲ τὸ Κέρας τῆς Ἀμαλθείας (4). Εἶναι καὶ ἄλλο νόμισμα φέρον ὁμοίως Κέρας Ἀμαλθείας καὶ ὄνομα ΕΡΚΗΛΟΣ , τὸ ὅποιον ἴσως πρέπει νὰ γραφῆ ΔΕΡΚΥΛΟΣ (5).

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ. Χῖος , μουσικὸς , σύγχρονος Δημοκρίτου τοῦ φιλοσόφου , τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὸ 446 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (6). Ὁ Ἀριστοτέλης (7) λέγει περὶ τοῦ Δημοκρίτου τούτου , ὅτι σκώπτων τὸν διθυραμβοποιὸν Μελανιππίδην , διὰ τὰς μακρὰς καὶ ἀναβολικὰς περιόδους του , παρώδησεν εἰς αὐτὸν καὶ τοῦ Ἡσιόδου (8) δύο σίχους :

Οἱ αὐτῶ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλω κακὰ τεύχων·
Ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῶ ποιήσαντι κακίση.

Ὡνειδίσθη ὁμως καὶ ὁ Δημοκρίτος , ὡς καὶ ἄλλος μουσικὸς ,

(1) Ἰδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 516. — (2) Ξενοφ. Ἑλληνικ. ἱστορ. I, 1, § 29. — (3) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, 516. — (4) IDEM, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 514. — (5) IDEM, *ibid.* p. 513. — (6) Διογένης. Λαερτ. IX, 49. — (7) Ἀριστοτέλ. Ῥητορικ. III, 9. — (8) Ἔργ. καὶ ἡμ. 265. Ὁ δεύτερος σίχος εἰς τὸν Ἡσιόδου λέγει, « Ἡ δὲ κακὴ βουλή » τῶ βουλευσάντι κακίση. »

Σίφνιος, ὅτι ἐξεθίλωνε καὶ ἔφθειρε τὴν μουσικὴν· ἔθεν ἐγεννήθη καὶ τὸ Χιάζειν καὶ τὸ Σιφνιάζειν, ὡς λέγει ὁ Πολυδεύκης,
 « Τὸ μέντοι σιφνιάζειν καὶ χιάζειν, τὸ περιέργοις μέλεσι
 » χρῆσθαι, ἀπὸ Δημοκρίτου τοῦ Χίου, καὶ Φιλοξένου τοῦ
 » Σιφνίου, ὃς καὶ Ὑπερτονίδης ἐκαλεῖτο (1). »

Ἐπωνομάζετο ὁ Δημόκριτος καὶ Βάσας, κατὰ τὸν Ἡσύχιον,
 « Βάσας ὁ Χίος. Δημοκρίτου ἐπώνυμον, καθὰ καὶ Εὐπολις ἐν
 » Βάπταις. Ἔστι δὲ ἰσοριογράφος. » Ἄλλ' ἀμφιβαλλῶ, ἀν ἦναι ὁ
 αὐτὸς μὲ τὸν πρότερον (2) ὀνομασθέντα Βάσαν, ὡς ἐνόμισαν
 τινές· διότι ὁ μὲν τοῦ Ἡσύχιου Δημόκριτος, λέγεται ἰσοριογράφος,
 ὁ δὲ τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Διογένοους καὶ τοῦ Πολυδεύκου
 Δημόκριτος, ἐπωνομάζεται μουσικός. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ μικρὸν
 πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀκμάσας Εὐπολις, ὁ κωμικός, ὠνόμασε
 βέβαια διὰ καλόν. Δὲν εἶναι παράδοξον, ἀν ὁ Δημόκριτος
 Βάσας ἦναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἀπλῶς ὀνομασθέντα Βάσαν. Ἐν-
 δεχόμενον γὰρ ἐξέπεσε καὶ εἰς ἄτοπα χειρότερα ὅσων ἔπραξεν
 ἀτόπων εἰς τὴν μουσικὴν· οὐδ' ἀπίθανον ὁμῶς εἶναι γὰρ τοὺς
 ὑποθέσωμεν καὶ δύο. Ὁ δὲ ἰσοριογράφος ἀρμόζει εἰς ἄλλον
 Δημόκριτον, τὸν Ἐφέσιον (3)· καὶ ἢ εἶναι μνημονικὸν τοῦ
 Ἡσύχιου ἀμάρτημα, ἢ ἐπρόσέθη ἀπὸ μεταγενέστερον ἄλλον τινὰ
 εἰς τὸ Λεξικόν του.

(1) Πολυδ. IV, 9 §, 4. Ἴδε καὶ τὸν Σουΐδαν (λέξ. Χιάζειν), ὅστις ὀνομάζει καὶ τὸν Σίφνιον, ὄχι Φιλοξένον, ἀλλὰ Θεοξενίδην. Ἡ εἰς τὴν μουσικὴν καινοτομία τούτων τῶν δύο ἦτον, ὅτι ἔμβασαν εἰς αὐτὴν τὸ χρωματικὸν (le genre chromatique), « Πρώτους ἐπὶ χρώματι τάξαι » τὴν ἰδίαν ποίησιν. » Ὁ Πλούταρχος ὁμῶς ὀνομάζει (Συμποσικ. III, 1) τὸν Ἀγάθωνα (σύγχρονον τοῦ Ἀριστοφάνους) τραγικὸν ποιητὴν, πρῶτον εἰσηγητὴν τοῦ χρωματικοῦ εἴδους, ὑπέρμετρα ἡδονικοῦ. —
 (2) Ἀνωτέρ. σελ. 188. — (3) Ἰδ. Διογέν. Λαέρτ. IX, 49.

ΔΗΜΟΣ ΧΙΩΝ. Ζ. Χίος.

ΔΗΜΟΤΕΛΗΣ. Χίος, σφαιριστής περίφημος, αδελφός Θεόγνιδος τοῦ σοφιστοῦ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀθηναίου· « Διαβόητοι δὲ ἐπὶ σφαιριστικῇ, Δημοτέλης, ὁ Θεόγνιδος τοῦ » Χίου σοφιστοῦ ἀδελφός κ. τ. λ. (1). »

ΔΙΝΝΥΣ. Ζ. Εἰς τὰς Προσθ.

ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΥΔΗΜΟΣ. Ὄνομα Ἄρχοντος χαραγμένον, μετὸ δῖωτον κεράμιον (2). Πιθανὸν ὅτι ἐξετρίφθη τοῦ δευτέρου ὀνόματος τὸ πρῶτον στοιχείον ἀπὸ τὸν χρόνον, χαραγμένου καταρχὰς ΕΥΔΗΜΟΣ.

ΔΙΟΔΩΡΟΣ. Ζ. Εἰς τὰς Προσθ.

ΔΙΟΚΛΗΣ, ὀψοφάγος, πιθανὸν ὅτι Χίος (Ζ. Θεόκριτος, σελ. 201). Πιθανὸν ἀκόμη ὅτι καὶ εἰς ἀπὸ τοὺς δεκαοκτὼ συγγραφέας Ὀψαρτυτικῶν (des livres de cuisine) μνημονευομένους εἰς τὸν Ἀθηναίον (3).

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. — ἕτερος. — ἄλλος. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΔΩΡΟΣ καὶ ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ, δύο ἀδελφοί, Χῖοι, σοφισταί, ἀπ' ἐκεῖνο τὸ γένος τῶν ὀνομαζομένων Ἐριστικῶν, οἱ ὅποιοι ἐπαγγέλλοντο νὰ ἀποδείχνωσι καὶ ἀληθῆς καὶ ψευδῆς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Ἐμετοιμίσθησαν ἀπὸ τὴν Χίον εἰς τὸ Θούριον, ἀποικίαν σαλθεῖσαν εἰς Σικελίαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ 444 ἔτος πρὸ Χριστοῦ· εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν καὶ ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος, καὶ Λυσίας ὁ ῥήτωρ. Ὁ Διάλογος τοῦ Πλάτωνος, ἐπιγραφόμενος Εὐθύδημος, δὲν εἶναι πλὴν σοφιστικὴ φιλονεικία τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν μετὸν Σωκράτην· ὅπου ὁ Κτήσιππος τοὺς περιπαίζει, ὡς ἐπαγγελλομένους

(1) Ἀθην. I, σελ. 14. — (2) ἴδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 514. — (3) Ἀθην. XIV, σελ. 516.

τέχνην φλύαρον, « Θαυμασία γε λέγεται ἔφη, ὧ ἄνδρες Θού-
 » ριοι, εἴτε Χῖοι, εἴθ' ὀπόθεν καὶ ὄπη χαίρετον ὀνομαζόμενοι,
 » ὡς ὑμῖν οὐδὲν μέλει τοῦ παραληρεῖν! (1) » Ὀλίγον ἀνωτέρω
 τοῦ αὐτοῦ Διαλόγου, εἶπεν ὁ Σωκράτης εἰρωνευόμενος, κατὰ
 τὴν συνήθειάν του, πρὸς τοὺς αὐτούς· « Ἐοικεν, ὧ Διονυσό-
 » δωρέ τε καὶ Εὐθύδημε, οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐν ταύτῳ μένειν,
 » καὶ ἔτι ὡσπερ ΤΟΠΑΛΑΙΟΝ, καταβαλὼν ΠΙΠΤΕΙΝ. »
 Ὁ Λατῖνος μεταφρασῆς ἠρμήνευσε τὸ Τοπαλαιὸν (ἢ Τὸ
 παλαιὸν) ὡς ἐπίρρημα. Ἡ γραφή ὁμοίως, νομίζω, ἔπρεπε
 νὰ ἦναι εἰς μετοχήν, Τὸ παλαῖον. Ἰσως δὲν εἶναι μόνον
 τὸ σφάλμα τοῦτο· ἀλλ' ἐγράφετο παλαι, « Καὶ ὡσπερ
 « Τὸ ΠΑΛΑΙΟΝ, καταβαλὼν ἘΠΙΠΙΠΤΕΙΝ, » ἤγουν
 καθὼς ὁ παλαιστῆς, ῥήκτων τὸν ἀντίπαλον, πίπτει ἐνταυτῷ
 ἐπάνω τοῦ πεσόντος.

Ἐνα ἀπὸ τοὺς Δειπνοσοφιστὰς τοῦ Ἀθηναίου ἐσκανδαλίσε
 πολὺ ὁ Διάλογος οὗτος τοῦ Πλάτωνος, ὡς ἀδίκως σηλιτεύσαντος
 τοὺς δύο Χίους ἀδελφούς (2).

ΔΙΩΝ. Χῖος, μουσικὸς, κιθαρῖστῆς, ὄξιος, κατὰ τὸν Μέ-
 ναιχμον (3), πρῶτος ἐκινήσεν τὸ λεγόμενον Σπονδεῖον μέλος
 τοῦ Διονύσου (4).

ΔΡΙΜΑΚΟΣ. Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 77.

ΔΩΡΟΘΕΟΣ. Εἰς νόμισμα, φέρον τὴν Σφίγγα, τὸ δῖον
 κεράμιον, καὶ τρίαῖναν (5). Ὁ αὐτὸς ἴσως καὶ ὁ πατὴρ τοῦ
 Γοργίου. Ζ. Γοργίας.

ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ. Ἐξ εἰκασίας τὸ γράφω εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν.

(1) Πλάτ. Εὐθύδημ. σελ. 288. — (2) Ἀθην. ΧΙ, σελ. 506, ὅπου
 καὶ ὁ Διονυσόδωρος γράφεται κατὰ ἑπτασυντάξιν Διονυσιόδωρος. —
 (3) Ὁ αὐτ. ΧΙV, σελ. 638. — (4) Τὸ καὶ Ἐπιβώμιον ὀνο-
 μαζόμενον, κατὰ τὸν Πολυδεύκην. — (5) Ἴδε RASCHE, *Lexic.*
univers. r. numar. tom. I, part. II, pag. 516.

Τὸ νόμισμα, ὅθεν τὸ λαμβάνω (1), φέρει ἐπιγραφὴν ταύτην
ΧΙΩΝ ΕΠΙ ΑΡΧ. ΕΙΡΗΝΑΙΩΝ.

ΕΛΙΞΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Πρσοθ.

ΕΥΔΗΜΟΣ. Ζ. Διογένης.

ΕΥΘΥΔΗΜΟΣ. Ζ. Διονυσόδωρος.

ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΣ. Ζ. Χρυσόγονος.

ΕΡΚΗΛΟΣ. Ζ. Δέρκυλος.

ΕΡΜΗΣΙΛΕΩΣ. Χῖος, σύγχρονος Ἴωνος τοῦ τραγωδοῦ, πρόξενος τῶν Ἀθηναίων, ὅσις ὑπεδέχθη εἰς τὸν οἶκόν του Σοφοκλέα τὸν τραγωδὸν, ὅτε οὗτος ἐπέρασε διὰ τῆς Χίου σελ-
λόμενος στρατηγὸς εἰς τὴν Λέσβον (2). Ζ. Ἴων.

ΕΡΜΟΤΙΜΟΣ. Χῖον παιδάριον. Ζ. Πανιώνιος.

ΕΡΜΟΦΑΝΤΟΣ. Ἡ ἱστορία ὀνομάζει Ἐρμόφαντον, Κηφισοκλέα καὶ Ἰκέσιον, τρεῖς Χῖους, φίλους καὶ συμμάχους τοῦ ναυάρχου Λυσάνδρου εἰς τὴν συμβᾶσαν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς ναυμαχίαν, ὅπου ἠφανίσθη τῶν Ἀθηναίων ὁ στόλος. Τῶν τριῶν τούτων τὰ ἀγάλματα εἶδεν ὁ Πausanias εἰς τοὺς Δελφοὺς σιμὰ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Λυσάνδρου (3). Ἡ μὲ τὸν Σπαρτιάτην Λύσανδρον συμμαχία κατὰ τῆς ἰδίας μητροπόλεως ἦτο βέβαια ἔργον αἰσχρὸν, ἀλλ' ὅμως ἀναγκαστόν. Αἰσχροτέρα ἔπραξαν, ἐὰν ἦσαν καὶ ἀπὸ καρδίας φίλοι τοῦ Λυσάνδρου, καὶ δυνάμενοι ἀ ἐμποδίσωσι τὴν ἀνάστασιν τῶν ἰδίων ἀγαλμάτων, δὲν τὴν ἐμπόδισαν. 'Τίς φίλος τῆς δικαιοσύνης ἤθελ' εὐχαρισηθῆν, ἀν ἔβλεπε τὸν ἀνδριάντα του πλησίον τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Β. τοῦ Μ. ἢ τινὸς ἄλλου ἀπὸ τοὺς σημερινούς μισέλληνας καὶ μισανθρώπους Σισύφους; Ὁ Λύσανδρος ἄλλους δὲν ἐγνώριζε φίλους παρά τοὺς προδίδοντας τὰς πατρίδας των· « Οἱ τε Λυσάνδρου καλούμενοι ξένοι, χρόνον οὐδένα ἐπαύσαντο πατρίδας ἐγχειρίζοντες Λυσάνδρω τὰς ἑαυτῶν » (4).

(1) Ἰδ. RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 514. — (2) Ἰδ. Ἀθην. σελ. 603-604. — (3) Pausan. X, 9. — (4) Ὁ αὐτ. VII, 10. Ἰδ. καὶ ἀνωτέρ. σελ. 128.

ZHNEYΣ ἢ ZHNIS, Χίος. Ἐγραψε σύγγραμμα περὶ Χίου. Μίαν φοράν τὸν ὀνομάζει ὁ Ἀθηναῖος, ὅτε καὶ κακῶς ὀξύνεται τὸ περισπώμενον ὄνομα, « Ζηνίς ἢ Ζηνεὺς ὁ Χίος » ἐν τῷ Περί τῆς πατρίδος συγγράμματι » (1).

ZHNIS ἕτερος. Ζ. Ξῆνις.

ZHNIS ἄλλος. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ZHNOΔΟΤΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ZHNOΦΑΝΗΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΗΓΕΜΩ. Ἀπὸ νόμισμα (2), εἰς τὸ ὁποῖον τὰ πέντε μόνα γράμματα, σημαίνοντα ὄνομα κύριον (ἴσως ἄρχοντος) Ἡγέμων. Τὸ νόμισμα φέρει χαραγμένα καὶ τὸ δίωτον κεράμιον καὶ βότρυ.

ΗΜΩΝ, καὶ ὄχι **ΗΜΩΝ,** ὡς εὐρίσκεται πνευματισμένον φιλῶς εἰς τὸν Διογένην Λαέρτιον. Οὕτως ὀνομάζετο εἰς ἀπὸ τοὺς πολλοὺς πλουσίους νέους τῆς Χίου, ὅσοι διέτριβαν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἄλλοι πεμπόμενοι ἀπὸ τοὺς γονεῖς των διὰ παιδείαν, καὶ ἄλλοι διὰ νὰ θεατριζῶσι, μακρὰν ἀπὸ τοὺς γονεῖς, μὲ πλειοτέραν ἐξουσίαν τῆς κακῆς ἀνατροφῆς των τὰ ἦθη. Ὁ Ἡμῶν οὗτος, κατὰ τὸν Λαέρτιον, ἀσχημότατος τὴν ὕψιν, εἶχε τὴν μανίαν νὰ φαίνεται εὐμορφος· ὅθεν ἐπεριήρχετο καλλωπισμένος περιέργως τὴν ἀγορὰν, τὰ θέατρα, καὶ αὐτὰς ἀκόμη τῶν φιλοσόφων τὰς σχολὰς, ὅχι νὰ ὠφελῆθῃ τί ἀπ' αὐτοὺς, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἐνοχλῇ μὲ τὰς ἀναισχύντους ἐρωτήσεις του. Ὁ φιλόσοφος Ἀρκεσίλαος τὸν ἤλεγξε μίαν τῶν ἡμερῶν διὰ τὸν δηλυπρεπῆ σολισμὸν, πιθανὸν δὲ καὶ δι' ἄλλας αἰσχροτέρας πράξεις. Λέγω Πιθανόν, διότι εἰς τὴν διήγησιν τοῦ Λαερτίου, ἢ

(1) Ἀθην. XIII, σελ. 601. — (2) Ἰδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517.

σφαλμένη γραφή μιᾶς λέξεως, ἐπλάνησεν (ἂν ἐγὼ δὲν πλανῶμαι) τὸν Λατῖνον μεταφρασῆν, ὥστ' ἀπὸ μίαν ἱστορίαν, τὴν περὶ τοῦ Ἡμονος, ἔπλασε δύο, προσαρμόσας τὴν δευτέραν εἰς ἄλλον νέον (1).

Ὁ Ἡμων οὗτος ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἱσορούμενος νέος ἀνώνυμος ἀπὸ τὸν Ἀθηναῖον « Χρύσιππος δὲ... » νεανίσκον φησί τινα ἐκ τῆς Ἰωνίας σφόδρα πλούσιον ἐπιδημησῆσαι ταῖς Ἀθήναις, πορφυρίδα ἠμφιεσμένον, ἔχουσαν χρυσᾶ κράσπεδα. Πυνθανομένου δὲ τινος αὐτοῦ, Π ο δ α π ὁ ς ἐςιν, ἀποκρίνασθαι, ὅτι Π λ ο ὄ σ ι ο ς. Μήποτε τοῦ αὐτοῦ μνημονεύει καὶ Ἄλεξις ἐν Θηβαίοις, λέγων οὕτως:

(1) Ἴδου πῶς ἱσορεῖ τὰ περὶ αὐτοῦ ὁ Λαέρτιος (IV, 34-35), « Ἡμονος δὲ τινος Χίου... Ἐπεὶ δὲ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΙΝΑΙΔΟΣ ὢν, ὡς » εἰς βαρύν, τὸν Ἀρκεσίλαον ἔφη, Ἐξες' ἐρωτᾶν, πότνι', ἡ σι- » γὴν ἔχειν; ἔφη [ὁ Ἀρκεσίλαος], Γύναι, τί μοι τραχεῖα, » καὶ οὐκ εἰθισμένως λαλεῖς; » Ὁ Λατῖνος μεταφραστής ἐξεχώρισε τὴν διήγησιν ἀπὸ τὴν φράσιν, « Ἐπεὶ δὲ καὶ παρακίναιδος » ὡς ἀνήκουσαν εἰς ἄλλον νέον, ὄχι σωφρονέστερον τοῦ Ἡμονος, ἐξηγῶν καὶ τὸ Παρακίναιδος, ὡς ταυτόσημον μὲ τὸ ἀπλοῦν Κίναιδος. Ἀλλὰ τὸ σύνθετον τοῦτο, Παρακίναιδος, πρώτην φορὰν καταχωρισθέν εἰς τὴν ἐν Λονδίῳ νέαν ἔκδοσιν τοῦ Θησαυροῦ τοῦ Στεφάνου, οὐδ' Ἑλληνικὴ λέξις ὅλως εἶναι· καὶ ἡ σύνταξις ὅλη τῆς ἱστορίας δείχνει ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν νέον τὸν Ἡμονα, καὶ ὄχι δύο. Γράφω λοιπὸν τὸ κείμενον τοῦ Λαερτίου οὕτως· «... Ἐπεὶ δὲ, ΚΑΙ ΠΕΡ ΚΙΝΑΙΔΟΣ ὢν, ὡς εἰς » βαρύν τὸν Ἀρκεσίλαον ἔφη, Ἐξεστ' ἐρωτᾶν, πότνι', ἡ σι- » γὴν ἔχειν; ἔφη [ὁ Ἀρκεσίλαος] κ. τ. λ. » Ἐπειδὴ τὸ ἐπίθετον, Πότνια, ἐλέγετο μόνον, πρὸς γυναῖκας, εἰς σημασίαν τοῦ Δέσποινα, Τιμία, ἢ Σεβαστή (ὡς τὸ ἐξηγοῦν), εἴτε τοῦτο ἐνοοῦσεν ὁ Ἡμων διὰ τοῦ κατ' ἀπόστροφον Πότνι', εἴτε καὶ τὸ μηδέποτε λεγόμενον ἀρσενικῶς Πότνιε, παροξυνθεῖς ὁ Ἀρκεσίλαος, τὸν ἠρώτησε, Γύναι, τί μοι κ. τ. λ. ἐλέγχων τὸν δυστυχῆ νέον ὡς κίναιδον.

- » Ἔστιν δὲ ποταπὸς τὸ γένος οὗτος; — Πλούσιος.
 » Τούτους δὲ πάντες φασὶν εὐγενεστάτους·
 » Πένητας εὐπατρίδας γὰρ οὐδὲ εἰς ὄρᾳ » (1).

ΗΡΙΑΔΑΝΟΣ. Ἀπὸ νόμισμα (2). Ἐπειδὴ ποταμὸς ὀνομαζόμενος οὕτως εἰς τὴν **Χίον** δὲν εὐρίσκεται, εἶναι ὄνομα ἀνδρὸς **Χίου** (ἴσως ἐνιαυσίου ἄρχοντος), καθὼς καὶ ἄλλαι τοιαῦται ὀμωνυμῖαι, οἷον **Ἴσρος**, ποταμὸς, καὶ **Ἴσρος**, ἱστορίας συγγραφεύς· **Λύκος**, ποταμὸς, καὶ **Λύκος**, συγγραφεύς· **Φοίνιξ** ὄνομα ποταμοῦ, καὶ ὄνομα συγγραφέως.

ΗΡΟΣΤΡΑ. Ἀπὸ νόμισμα ἔχον τὰ ἑπτὰ μόνα γράμματα, καὶ τὸν βότρυ (3). Τὸ ἐντελὲς ἔπρεπε νὰ ᾔηται **ΗΡΟΣΤΡΑΤΟΣ**.

ΘΕΟΓΝΙΣ. **Χῖος**, σοφιστής. Τοῦτο σημαίνει, διδάσκαλος (*professeur*) τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων. **Z.** Δημοτέλης.

ΘΕΟΔΟΤΟΣ, ὁ φονεύσας τὸν Πομπήϊον, **Χῖος** κατὰ τὸν Πλούταρχον (4), **Σάμιος** κατὰ τὸν Ἀππιανόν (5). Ὁθεν καὶ ἂν ἐκατάγετο, ἀχρεῖον ἀνδράποδον ἐφάνη, ἐπειδὴ ἐφόνευσε πρόσφυγα πρὸς χάριν δεσπότη, τοῦ Πτολεμαίου.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ, Στωϊκὸς φιλόσοφος (6), ζήσας ἀναμφιβόλως μετὰ τὸν Ζήνωνα, ἀρχηγὸν τῆς Στωϊκῆς αἵρέσεως, ὅστις ἤκμασε περίπου τὸ 280 ἔτος πρὸ **Χριστοῦ**.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ, σοφιστής, ῥήτωρ, ἱστορικὸς, καὶ ποιητής, ἐξαιρέτως σκωπτικῶν ἐπιγραμμάτων· ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται καὶ ἡ ὀξύτης τοῦ νοός του. Λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Σουΐδας,

(1) Ἀθην. IV, σελ. 159. — (2) Ἴδε RASCHÉ, *Lexic. univ. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 513. — (3) IDEM, *ibid.* pag. 517. — (4) Πλούταρχ. Πομπ. § 77 καὶ Βρούτ. § 33. — (5) Ἀππιαν. Ρώμ. ἐμφυλ. II, 84. — (6) Διογένης Λαέρτ. II, 104.

« Θεόκριτος Χίος, ρήτωρ, μαθητής Μητροδώρου τοῦ Ἴσο-
 » κρατικοῦ. Ἐγραψε χρείας. Ἀντεπολιτεύσατο δὲ Θεοπόμπω
 » τῷ ἱστορικῷ. Φέρεται δὲ αὐτοῦ Ἱστορία Λιβύης, καὶ ἐπι-
 » σολαὶ Θαυμασῖαι » (1). Ὅτι δὲν ἦτο φίλος τοῦ συμπολίτου
 αὐτοῦ Θεοπόμπου, μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα (2)· ὅθεν
 συμπεραίνεται, ὡς καὶ ἀπ' ἄλλα σημεῖα πολλά, ὅτι ὁ Θεόκριτος
 ἦτο τῆς φιλίας τῶν δημοκρατικῶν. Ὀνομάζει τὸν Θεόκριτον καὶ
 ὁ ὁμώνυμός του ποιητῆς τῶν Βουκολικῶν Θεόκριτος, λέγων,

Ἄλλος ὁ Χίος· ἐγὼ δὲ Θεόκριτος, ὅς τὰδ' ἔγραψα
 Εἷς ἀπὸ τῶν πολλῶν εἰμι Συρηκοσίων (3).

Ἦκμασε κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνοιο. Ὁ
 Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ κατέλυσε τὸν Πέρσην, τρυφήσας αὐτὸς ὡς
 Πέρσης, ἠθέλησε νὰ κάμῃ τρυφηλοὺς καὶ τοὺς στρατηγούς καὶ
 φίλους του· ὅθεν, ἀποφασίσας νὰ τοὺς ἐνδύσῃ ὄλους πορφύρα,
 ἔγραψε πρὸς τὰς Ἰωνικὰς πόλεις, καὶ πρώτην τὴν Χίον, νὰ
 τοῦ στείλῃσι πορφύραν, πρᾶγμα βαρῦτιμον, τὸ ὁποῖον φυσικὰ
 ἔπρεπε νὰ εὑρίσκεται εἰς τοὺς Χίους, ὡς μεγαλεμπόρους καὶ
 μακρεμπόρους (4). Ὅταν ἀνεγινώσκετο ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀλεξάν-
 δρου εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν Χίων, εὔρεθεις παρῶν ὁ Θεόκρι-
 τος, πλέον φίλος τῆς πατρίδος του παρά τοῦ δεσπότη Μακε-
 δόνος, Τώρα εἶπεν ἐκατάλαβα τί ἐνόει ὁ Ὀμηρος,
 ὀνομάζων πορφυροῦν τὸν θάνατον (5),

————— Τὸν δὲ κατ' ὄσσε
 Ἐλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταῖή (6).

(1) Σουΐδας, λέξ. Θεόκριτος. — (2) Στράβ. Γεωγραφ. σελ. 645.
 — (3) Ἰδε Menag. *Observat. in Diogen. Laert.* V, 11. —
 (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 26-27. — (5) Περ' Ἀθην. XII, σελ. 540.
 — (6) Ἰλιάδ. ε', 82.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἔμαθε τὸ σκῶμμα, ἠρέσθη εἰς μόνην τὴν ὄργην κατὰ τοῦ Θεοκρίτου. Ἄλλ' εἰς ἀπὸ τοὺς διαδόχους του, ὁ Ἀντίγονος, δὲν ἐφάνη τόσον μακρόθυμος εἰς τὰς ἀσειότητας τοῦ Θεοκρίτου. Ἐπειδὴ ἤκουσεν, ὅτι τὸν ὠνόμαζε Κύκλωπα, διότι ἦτο μονόφθαλμος, ἔσειλε τὸν ἀρχιμάγειρόν του, νὰ τὸν προσκαλέσῃ· ὁ δὲ Θεόκριτος ἀπεκρίθη πρὸς τοῦτον, « Εὖ οἶδα, » ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραθεῖναι. » σκώπτων ἐν ταύτῳ καὶ τὸ μονόφθαλμον τοῦ Ἀντιγόνου, καὶ τὸ μαγειρικὸν ἐπάγγελμα (μὲ τὸ Παραθεῖναι) τοῦ ἀπεσαλμένου (1). Ἄλλ' ἐπλήρωσε τὰ σκῶμματά του ὁ δυσυχῆς Θεόκριτος μὲ τῆς κεφαλῆς τὴν ἀπώλειαν. Καὶ οὐδ' εἰς τοιαύτην συμφορὰν ἔπαυσε νὰ σκώπτῃ· ἕνας ἀπὸ τοὺς κρατήσαντας αὐτὸν νὰ τὸν ὑπάγωσιν εἰς τὸν Ἀντίγονον, τὸν εἶπε διὰ παρηγορίαν, Ὅταν παρασταθῆς εἰς τοὺς ὈΦΘΑΛΜΟΥΣ τοῦ βασιλέως, θέλει σὲ συγχωρήσειν· καὶ ὁ Θεόκριτος τὸν ἀπεκρίθη, Ἀδύνατος εἶναι λοιπὸν ἡ σωτηρία μου· διότι δηλαδὴ ὁ Ἀντίγονος δὲν εἶχε πλὴν ὈΦΘΑΛΜΟΝ (2). Ἐὰν οὐδὲ περὶ βασιλέων ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὴν γλῶσσάν του ὁ Θεόκριτος, πρὸς τοὺς ἰδιώτας ἔπρεπε νὰ ἦναι πολὺ πλέον ἀχλίνωτος. Τὸν ὁμοτέχνον Ἀναξιμένην ἔσκωπτε συχνά, διότι ἐνδύνητο παράξενα, « Ὡς » ἀπαίδευτον μέμφεσθαι τὴν Ἀναξιμένους περιβολήν (3). » Εἰς ὀψοφάγον τινά, ὀνομαζόμενον Διοκλέα, ἐπειδὴ εἰς τὸ νεκρόδειπνον τῆς γυναικὸς του, ἐλαιμάργει πάλιν μὲ δακρυμένους ὀφθαλμούς, « Παῦσε (τὸν εἶπε) κλαίων, ὦ πόνηρε· οὐδὲν » γὰρ πλέον ὀψοφαγῶν ποιήσεις (4). » Εἰς τὸν αὐτὸν ἴσως

(1) Πλούταρχ. Περὶ παιδ. ἀγωγ. § 14. — (2) Ὁ αὐτ. Συμποσιακ. II, 8, σελ. 265, Wyt. — (3) Ἀθην. σελ. 21. — (4) Ἰδε Ἀθην. σελ. 344. Ἡ ὀξύτης εἶναι εἰς τὸ ὀψοφαγῶν, διότι παρηγορῶν ἔπρεπε νὰ εἶπῃ, οὐδὲν πλέον κλαίων ποιήσεις δὲν κερδαίνεις τίποτε μὲ τὰ δάκρυά σου.

Διοκλέα, εἰς τὸ αὐτὸ νεκρόδειπνον, εἶπε καὶ τοῦτο, « Θάρρει, » βέλτισε, οὐ σοὶ μόνω ταῦτα γέγονεν (1). » Ἄλλην φοράν, ὁ αὐτὸς Διοκλῆς, ἀφοῦ ἀσώτευσεν τὰ ὑπάρχοντά του εἰς ὀψοφαγίαν καὶ ἄλλας ἡδονάς, ἕως νὰ πωλήσῃ καὶ τὴν πατρογονικὴν του γῆν, εὐρέσθη εἰς συμπόσιον, ὅπου καταπίνων μέρος ὀψαρίου ὑπέρζεσον, ἐπειδὴ ἐφώναξε, Τὸν οὐρανίσκον μου ἔκαυσα, ὁ Θεόκριτος τὸν ἀπεκρίθη, Ἄλλο δὲν μένει πλέον παρὰ νὰ πῆς καὶ τὴν Θαλάσσαν, διὰ νὰ δείξῃς ὅτι ἠφάνισες τρία πράγματα τὰ μέγιστα τῆς φύσεως, γῆν, οὐρανὸν καὶ Θαλάσσαν (2).

Οὐδ' αὐτὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν διδάσκαλον, Ἀριστοτέλην, ἀφῆκεν ὁ Θεόκριτος ἀκέντητον· τὸν ἔσκωψεν ὡς προκρίναντα νὰ κυλιέται εἰς δεσποτῶν αὐλὰς, παρὰ νὰ διδάσκη τοὺς νέους εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ ἐδῶ, κατὰ δυσυχίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, ἔκαμε δριμύτερον τὸ σκῶμμα τοῦ Θεοκρίτου καὶ ὁ τόπος· τὸ πλησίον τῆς Πέλλας, πατρίδος τοῦ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου, ποτάμιον ὠνομάζετο Βόρβορος. Ἰδοὺ πῶς ἐσόλισεν ὁ Χῖος τὸν Σταγειρίτην,

Ὅς διὰ τὴν ἀκρατῆ γαστρὸς φύσιν εἴλετο ναίειν
 Ἄντ' Ἀκαδημείας Βορβόρου ἐν προχοαῖς (3).

Ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε φιλίαν καὶ συμπενθηρίαν μὲ τὸν Ἑρμίαν δυνάστην τοῦ Ἀταρνέως, εὐνοῦχον, καὶ δούλον τοῦ προτέρου δυνάστου Εὐβούλου, τὸν ὁποῖον φονεύσας ἔλαβε τὴν δυναστείαν. Ἀποθανόντος τοῦ Ἑρμίου, ὁ φιλόσοφος, διὰ τὴν συγγένειαν ἢ ἄλλας εὐεργεσίας, τοῦ ἔκτισε κenoτάφιον. Τοῦτο ἐτάραξε πολὺ

(1) Στοβ. CXXIII, σελ. 617. Τὸ « Οὐ σοὶ μόνω κ. τ. λ. » δύναται νὰ σημάνη καὶ « Δὲν εἶσαι μόνος ὅστις ἔχασες τοὺς οἰκίους σου » καὶ « Τὰ φαγητὰ δὲν ἔγιναν διὰ σὲ μόνον. » — (2) Ἴδε Ἀθήν. σελ. 344. — (3) Menag. Observat. in Diogen. Laert. V, 11, pag. 190. Ἴδε καὶ Πλούταρχ. Περί φυγ. § 10.

τὸν Θεόκριτον, ὥστε νὰ τὸν κτυπήσῃ πάλιν μὲ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Ἐρμίου εὐνούχου ἢδ' Εὐβούλου ἄμα δούλου
Σῆμα κενὸν κενόφρων τεύξεν Ἀριστοτέλης (1).

Τῆς ἀσειότητος τοῦ Θεοκρίτου ἀκόμη εἶναι, ὅ,τι εἶπεν εἰς τὸν νυκτοκλέπτην, ὅσιν τὸν ἠρώτησεν ἀπαντήσας, ἂν δειπνᾷ τοβραδὺ εἰς φίλου· Ναι (τὸν ἀπεκρίθη), ἐκεῖ δειπνῶ, ἀλλ' ἐκεῖ καὶ μελετῶ νὰ κοιμηθῶ (2). Ἄλλην φοράν, εὐρισκόμενος εἰς τὸ λουτρὸν, ἐπειδὴ δύο ἀπὸ τοὺς συλλουομένους, ὁ ἓνας ξένος, ὁ ἄλλος γνῶριμος κλέπτης, τοῦ ἐζήτησαν νὰ τοὺς δανείσῃ τὴν ξύσραν του, ἀπεκρίθη, εἰς μὲν τὸν ξένον, Δέν σε γνωρίζω, εἰς δὲ τὸν κλέπτην, Πολλὰ καλὰ σέ γνωρίζω (3). Εἰς πολυλόγον τινὰ ἐρωτήσαντα, Ἐποῦ σε βλέπω αὔριον; ἀπεκρίθη, Ὅπου ἐγὼ νὰ μὴ σε βλέπω (4). Τοὺς λόγους τοῦ ῥήτορος Ἀναξιμένους ἔλεγεν ὅτι ἦσαν Λέξεων ποταμὸς, καὶ νοῦ σαλαγμός (5). Εἰς ἄλλον ἀδέξιον ποιητὴν, ἀπαγγέλλοντα τὰ ποιήματά του, ἐπειδὴ τὸν ἠρώτησε, Ποῖα μάλιστ' ἀπ' αὐτὰ τὸν ἄρεσαν; Ὅσ' ἀφῆκες, ἀπεκρίθη (6).

Ἀπὸ τὸ δημοτικὸν ἦθος τοῦ Θεοκρίτου, καὶ τινὰ του σκώμματα, συμπεραίνεται, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποσρέφεται τὴν πλεονεξίαν καὶ τὸ ψεῦδος· ὅθεν ἔλεγεν ὅτι τὰ ἄγρια θηρία

(1) Ἀμβρόσιον, παρὰ Διογεν. Λαερτ. V, 3 καὶ 11. — (2) Πλουτάρχ. Συμποσιακ. II, 4. — (3) Ὁ αὐτ. Περὶ δυσωπ. § 14. — (4) « Ἐρωτηθεὶς ὑπὸ ἀδολέσχου, ὅπου αὐτὸν αὔριον ὄψοιτο, ὅπου, ἔφη, ἐγὼ σε οὐκ ὄψομαι. » Στοβ. XXXIII, σελ. 214. — (5) « Θεόκριτος Ἀναξιμένους λέγειν μέλλοντος, Ἄρχεται, εἶπε, λέξεων μὲν ποταμὸς, νοῦ δὲ σαλαγμός. » Στοβ. XXXVI, σελ. 217. — (6) « Ἄφροῦς ποιητοῦ ἀκρόασιν ποιούμενος, ἐρωτώμενος ὑπὸ αὐτοῦ, Ποῖά ἐστι τὰ καλῶς εἰρημένα, ἔφη, Ἄ παρέλιπες » Ἀντών. καὶ Μάξιμ. (ἐκδ. μετὰ τοῦ Στοβ.) σελ. 208.

τῶν πόλεων, ἦσαν οἱ τελῶναι (financiers) καὶ οἱ συκοφάνται, ὡς τῶν βουνῶν αἱ ἄρκτοι καὶ οἱ λέοντες (1).

Ἰδαμεν ἀνωτέρω ὅτι, κατὰ τὸν Σουίδα, ὁ Θεόκριτος ἐσύγγραψε καὶ Ἱστορίαν Λιβύης· τὸ ὁποῖον πισθόνει καὶ ὅ,τι ἔλεγα περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἐμπορίου τῶν Χίων εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἀφρικῆς (2). Κατὰ τὸν Στοβαῖον ὅμως, ἡ ἱστορία τοῦ Θεοκρίτου ἤθελε διασχεθῆν, ἂν ἡ γραφὴ τοῦ Στοβαίου ἦτον ἀδίστακτος, ἢ ἐξῆς· « Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς, Διὰ τί οὐ » συγγράφει; ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι, οὐ δύναμαι, » ὡς δὲ δύναμαι, οὐ βούλομαι (3). » Εἰς ἀντίγραφα τινὰ ἢ ῥῆσις φέρεται αὐξημένη μὲ δύο λέξεις, « Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς » [ἐπὶ ποιημάτων], Διὰ τί κ. τ. λ. » Λύεται πιθανῶς τὸ ἀπόρημα, ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὁ Θεόκριτος, ὅτ' ἔκαμε τὴν μετριοφρονα ταύτην ἀπόκρισιν, ἀληθῶς δὲν εἶχεν ἀκόμη συγγράφειν τί εἰς πεζὸν λόγον. Ὅπως ἂν ἦναι, ἀσειότερα ἀπεκρίθη ὁ Σωκράτης εἰς παρομοίαν ἐρώτησιν, « Σωκράτης » ἐρωτηθεὶς, Διὰ τί οὐ συγγράφει, ὅτι, εἶπεν, ὁρῶ » τὰ χαρτία πολὺ τῶν γραφησομένων τιμιώ- » τερα (4). » Ἀδίκως, Σωκράτη, ἐφοβεῖσο τὴν γραφὴν τῶν σωτηρίων σου παραγγελμάτων· τὰ ὁποῖα ἤθελαν μᾶς εἶσθαι ἄγνωστα, ἂν δὲν τὰ ἔγραφαν οἱ μαθηταί σου·

Τοῦ Θεοκρίτου ἢ πρὸς τὸν Θεόπομπον ἀλλοτριότης εἶχε τὴν αὐτὴν αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑπέφερε ν' ἀκούῃ οὐδὲ τοῦ Μακεδόνα Ἀλεξάνδρου τὸνομα, τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐθεράπευε τοὺς Ἀριστοκρατικούς τῆς Χίου, καὶ τῶν

(1) α Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς, Ποῖα τῶν θηρίων ἐστὶ χαλεπώτατα; » εἶπεν, Ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν, ἄρκτοι καὶ λέοντες, ἐν δὲ ταῖς πόλεσι, » τελῶναι καὶ συκοφάνται. » Παρὰ τῷ Στοβ. σελ. 31. ==

(2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 26-27. == (3) Στοβ. XXI, σελ. 176. ==

(4) Ὁ αὐτ. αὐτόθ.

ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων, ὡς ἱκανοὺς νὰ κρατῶσι τὰ εἰς τὴν ἐλευθερίαν κινήματα τῶν δήμων, φοβούμενος μὴ τὸν ἀναγκάσωσι ν' ἀφήσῃ τοὺς Πέρσας, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Θεόκριτος ἦτον, ὡς εἶπα, ἀπὸ τοὺς δημοτικούς, τοὺς ὁποίους οἱ κατὰ τῶν Περσῶν Θρίαμβοὶ τοῦ Μακεδόνα καὶ ἡ ἄκρα του φιλοδοξία, ἕως καὶ νὰ θεοποιηθῇ, πιστεύων τοὺς κόλακας, ἐτάρασσαν, ὡς προοίμια τῆς καταδουλώσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ ἀληθῶς συνέβη τὸ πρᾶγμα. Διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφθασεν ἡ φήμη τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὴν Χίον, εἶπεν ὁ Θεόκριτος εἰς τοὺς συμπολίτας, νὰ μὴν ἀπελπίζωνται, ἕωσοῦ βλέπουν ἀποθνήσκοντας καὶ τοὺς θεοὺς πρὸ τῶν ἀνθρώπων (1).

Πολλὰ ἄλλα ἠθέλαμεν μάθειν περὶ τοῦ Θεοκρίτου, ἀν ἐσώζετο ὅλος του ὁ βίος, γραμμένος ἀπὸ τὸν Ἀμβρόωνα (2), ἐκ τοῦ ὁποίου ἐπάρθη καὶ τὸ ἀνωτέρω (3) κατὰ τοῦ Ἀριστοτέλους ἐπίγραμμα.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ (ἄλλος). Χῖος, πατὴρ Μητροδώρου τοῦ φιλοσόφου. Ζ. Μητρόδωρος.

ΘΕΟΜΝΙΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθ.

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ, υἱὸς Δαμασισράτου (4). Χῖος, ρήτωρ καὶ ἱστορικός ἐνδοξός, μαθητὴς τοῦ ρήτορος Ἰσοκράτους· ἤκμασε

(1) « Ἄγαμμι τοίνυν τὸν Χίον σοφιστὴν· Θεόκριτος ὄνομα αὐτῶ. Μετὰ » τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἐπισκώπτων ὁ Θεόκριτος τὰς δόξας τὰς κενὰς » τῶν ἀνθρώπων, αἳ εἶχον περὶ θεῶν, πρὸς τοὺς πολίτας, Ἄνδρες » (εἶπε), θάρρειτε, ἄχρῃς ἂν ὀράτε τοὺς θεοὺς πρότερον τῶν ἀνθρώ- » πων ἀποθνήσκοντας » (Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Προτρεπτ. σελ. 61). —

(2) Διογένης Λαερτ. V, 11. — (3) Σελ. 203. — (4) Δαμασί- » στρατον τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Σουΐδας (λέξ. Θεόπομπος), καὶ ὁ Πανσανίας III, 10 καὶ VII, 18. Ἄλλοῦ ὅμως (λέξ. Ἀναξιμένης) ὁ αὐτὸς Σουΐδας τὸν ὀνομάζει Δαμῶστρατον, ὡς τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Φώτιος.

κατὰ τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου. Κατὰ τὸν Σουίδα, ἔγραψεν Ἐπιτομὴν τῆς Ἱστορίας Ἡροδότου, εἰς βιβλία δύο, εἰς τὴν ὁποίαν συνήργησε καὶ ὁ συμμαθητής του Ἐφορος· Φιλιππικά, εἰς βιβλία 72· Ἑλληνικάς Ἱστορίας, εἰς βιβλία 11, συνεχεῖς τῆς Ἱστορίας τοῦ Θεουκιδίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος, ἡγουν περιεχούσας τὰ ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ κάτω· παρά ταῦτα ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλά. Ταῦτα λέγει ὁ Σουίδα (1).

Κατὰ δὲ τὸν Φώτιον, ὁ πατὴρ τοῦ Θεοπόμπου Δαμόστρατος ἐφυγαδεύθη, ὡς λακωνιστής, μὲ τὸν υἱὸν του ἀπὸ τὴν Χίον· ἔπειτα ἐπέσρεψε διὰ μεσιτείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνα, γράψαντος πρὸς τοὺς Χίους, ὅτε ὁ Θεόπομπος ἦτο τεσσαρακονταπενταετῆς τὴν ἡλικίαν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου, διωκόμενος πάλιν ὁ Θεόπομπος, κατέφυγεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὅπου τὸν ἐπρόσμεναν ἄλλοι κίνδυνοι· ἐπειδὴ μόλις, διὰ μεσιτείας φίλων, ἐσώθη ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ τότε βασιλεύοντος ἐκεῖ Πτολεμαίου, ὅστις ἐβουλήθη νὰ τὸν θανατώσῃ ὡς πολυπράγμονα (2). Καὶ πολυπράγμων (intrigant) ἀληθῶς ἐνομίσθη ὁ Θεόπομπος, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Φώτιος, συμπεραίνων ἀπὸ τὰ ἱστορούμενα ἀπ' αὐτὸν περὶ ἑαυτοῦ.

Πλουσίου πατρὸς υἱὸς καὶ πλούσιος, ὁ Θεόπομπος περιῆλθεν ὅλας τὰς Ἑλληνικάς χώρας καὶ πόλεις, ὅπου ἐξ ἑνὸς μέρους ἔδειχνε καὶ ἀνεγίνωσκε τοὺς ῥητορικοὺς του λόγους, καὶ ἀπὸ τᾶλλο ἐσυνάθροιζε τὴν ὕλην τῆς Ἱστορίας του. Ἐκαυχᾶτο, ὡς ἔχων τὰ πρωτεῖα τῆς λογιότητος μὲ τρεῖς ἄλλους συγχρόνους του, τὸν διδάσκαλόν του Ἰσοκράτην, Θεοδέκτην (3) τὸν

(1) Σουίδ. Λέξ. Θεόπομπος. — (2) Φωτ. κωδ. 176. —

(3) Ὁ Θεοδέκτης ἦτο καὶ αὐτὸς Μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους· ἴσως καὶ ὁ Ναυκράτης.

Φασηλίτην, καὶ τὸν ὑπομνηματιστὴν τοῦ Ὀμήρου, Ναυκράτην τὸν Ἐρυθραῖον (1). « Ἄλλ' ὁ μὲν Ἴσοκράτης (ἔλεγε κομπάζων » ὁ Θεόπομπος) καὶ ὁ Θεοδέκτης, μὴν ἔχοντες πῶς νὰ » ζήσωσιν, ἀναγκάζονται νὰ γράφωσι καὶ νὰ διδάσκωσι τοὺς » νέους μὲ μισθόν (2). ἐγὼ δὲ καὶ ὁ Ναυκράτης, ζῶντες μὲ » αὐτάρκειαν, ἀσχολούμεθα εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ φιλομάθειαν. » Δὲν εἶναι λοιπὸν παράξενον νὰ ἡμαί ἕνας ἀπὸ τοὺς πρῶ- » τους, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ὄσων ἔγραψα λόγων ἐπιδεικτικῶν, » καὶ διὰ τὴν πολὺ μακροτέραν Ἱστορίαν μου, περιέχουσαν » τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων τὰς πράξεις » (3).

Οὗτ' εἰς τὴν ὀνομασίαν τῆς Ἱστορίας ταύτης οὗτ' εἰς τῶν βιβλίων τὸν ἀριθμὸν συμφωνεῖ ὁ Φώτιος μὲ τὸν Σουίδα. Οὗτος τὴν ὀνομάζει Ἑλληνικὰς ἱστορίας, ὁ δὲ Φώτιος, Λόγους ἱστορικούς. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι ἀδιάφορον· ἀλλ' εἰς μὲν τὸν Σουίδα συμποσοῦνται εἰς βιβλία ἕνδεκα, ὁ δὲ Φώτιος τὰ ἀριθμεῖ 58, ἐκ τῶν ὁποίων ἐσώζοντο ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ 53. Κατὰ τὸν Σουίδα, τὰ Φιλιππικὰ (ἤγουν Ἱστορία τῶν πράξεων Φιλίππου τοῦ Μακεδόνο) ἦσαν εἰς βιβλία ἑβδομήκοντα δύο. Τὰ ὀνομάζει καὶ ὁ Φώτιος, ἀλλὰ τὰ ἀριθμεῖ δεκαεξί, ὅχι ὁμῶς χωριστὸν τοῦ Θεοπόμπου σύγγραμμα, ἀλλ' ὡς ἀπάνθισμα τῆς ἱστορίας του, τὸ ὁποῖον ἐσυνάθροισεν ὁ τελευταῖος τῶνομα, καὶ παρατελευταῖος τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Φίλιππος. Ἄλλο δὲν ἔκαμεν ὁ Φίλιππος οὗτος, πλὴν νὰ χωρίσῃ ἀπὸ τὴν μεγάλην Ἱστορίαν τοῦ Θεοπόμπου μόνα τὰ ἱστορούμενα περὶ τοῦ ὁμωνύμου τοῦ Φιλίππου τοῦ πρώτου, καὶ νὰ τὰ ἐνώσῃ ἀκολούθως, εἰς ἰδίαν του χρῆσιν· ὅθεν εὐλόγως

(1) Ἰδε Στέφ. Βυζάντ. λέξ. Ἐρυθρά. — (2) Περὶ τῆς πενίας τοῦ Ἴσοκράτους, ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 131, σημ. 5. — (3) Ἰδ. Φώτ. κωδ. 176, σελ. 392-394.

ὠνομάσθη τὸ βιβλίον τοῦτο, Φιλιππικά, ὄχι μόνον ὡς περιέχον τὰς πράξεις τοῦ Φιλίππου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἀλλὰ καὶ ὡς συναθροισθὲν ἀπὸ Φίλιππον ἄλλον, καὶ αὐτὸν τῆς Μακεδονίας βασιλέα. Ἐσύγχυσε λοιπὸν ὁ Σουίδα τὴν ἱστορίαν τοῦ Θεοπόμπου, μὲ τὸ ἀπ' αὐτὴν ἀπάνθισμα τοῦ Φιλίππου, ἀκόμη καὶ μὲ τὴν ὁποῖαν ἀποδίδει εἰς τὸν Θεόπομπον Ἐπιτομὴν τοῦ Ἡροδότου, ἣτις οὐδ' αὐτὴ, νομίζω, ἦτο χωριστὸν σύγγραμμα, ἀλλὰ περιείχετο εἰς τὴν μεγάλην ἱστορίαν.

Ἐκ τῶν ἐξῆς ἴσως ἀνακαλύπτεται ἡ πηγὴ τῆς πλάνης τοῦ Σουίδα. Δύο βιβλία ἀριθμεῖ τῆς Ἐπιτομῆς ταύτης. 2, ἑνδεκά τῶν (ὡς τὰς ὀνομάζει) Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν. 11 (1), ἑβδομήκοντα δύο τῶν (κατ' αὐτὸν) Φιλιππικῶν. . . 72,

85.

Ὁ Φώτιος ὀνομάζει τῆς ἱστορίας τοῦ Θεοπόμπου βιβλία. 58,

καὶ τῶν Φιλιππικῶν 16,

74.

Ἄν ἀφαιρέσης ἀπὸ τὰ 85 τὰ 11 τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν τοῦ

(1) Ταῦτα εἶναι τὰ ὀνομαζόμενα καὶ ἀριθμούμενα 12 βιβλία τῶν Ἑλληνικῶν πράξεων ἀπὸ τὸν Σικελιώτην Διόδωρον, εἰς τὰ ὅποια περιείχοντο μόνον τὰ συμβάντα ἀπὸθεν τελευτῆ τοῦ Θεουκυδίδου ἢ ἱστορία (ἔτ. 410 πρὸ Χρ.) ἕως τῆς κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων νίκης τοῦ Κόνωνος (ἔτ. 394 πρὸ Χρ.), ὡς τὸ σαφηνίζει αὐτὸς ὁ Διόδωρος· « Ξενοφῶν δὲ καὶ Θεόπομπος, ἀφ' ὧν ἀπέλιπε Θεουκυδίδης τὴν ἀρχὴν » πεποιήνται· καὶ Ξενοφῶν μὲν περιέλαβε χρόνον ἑτῶν τισσράκοντα » καὶ ὀκτώ, Θεόπομπος δὲ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις διεληθῶν ἐπ' ἑτη » ἑπτακαίδεκα, καταλήγει τὴν ἱστορίαν εἰς τὴν περὶ Κνίδου ναυμαχίαν » ἐν βίβλοις δυοκαίδεκα » (Διόδωρ. Σικελ. XIII, 42).

Σουίδα μένει ὁ ἀριθμὸς τοῦ Φωτίου 74, ἵγουν, βιβλία 58 γραμμένα ἀπ' αὐτὸν τὸν Θεόπομπον (εἰς τὰ ὁποῖα πιθανὸν ὅτι περιείχεται καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀπὸ τὸν Σουίδα ἐπιτομὴ (1) τοῦ Ἡροδότου εἰς δύο βιβλία), καὶ βιβλία 16 τὰ ἀπανθισμένα ἀπὸ τὸν Φίλιππον Φιλιππικά.

Μ' ὄλον τοῦτο, ἀν καὶ εὐκολοπλάνητος, δὲν ἐπλανήθη μόνος ὁ Σουίδας εἰς τοῦτο· τὸ αὐτὸ ἔπαθον καὶ ἄλλοι, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸν Ἀθηναίων, εἰς τὸν ὁποῖον, περὶ τῶν πράξεων τοῦ Φιλίππου, ἄλλοτε φέρονται εἰς μαρτυρίαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἱστορίαι, ἄλλοτε τὰ Φιλιππικά· διότι ἀληθῶς περιείχοντο αἱ πράξεις καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Θεοπόμπου πρωτοχάρακτοι, καὶ εἰς τὰ ἐξ αὐτῆς ἀπανθισθέντα Φιλιππικά.

Λέγει προσέτι ὁ Σουίδας, ὅτι ὁ Θεόπομπος παρὰ τὴν ἱστορίαν ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλά· ὁ δὲ Ἀθηναῖος ὀνομάζει τὰ ἐξῆς·

- 1 Περὶ τῶν ἐκ Δελφῶν συληθέντων χρημάτων (2),
- 2 Κατὰ τῆς Πλάτωνος διατριβῆς (3),
- 3 Πρὸς Ἀλέξανδρον συμβουλαὶ (4),
- 4 Πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπιστολὴ (5),
- 5 Περὶ τῆς Χίας ἐπιστολῆς (6).

Τὸ πρῶτον πιθανὸν ὅτι ἦτο μέρος τῆς ὅλης ἱστορίας τοῦ Θεοπόμπου, καὶ μέρος ἀναγκαῖον, ἐπειδὴ ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (7), φέρων μάρτυρα τὸν Θεόπομπον περὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου, ὅτε ἔγινε καὶ ἡ σύλησις τῶν Δελφικῶν χρημά-

(1) Τὴν Ἐπιτομὴν ταύτην κρίνει καὶ ὁ Οὐόσσιος λάθος τοῦ Σουίδα, ἢ κάθενός ἄλλου σύγγραμμα, καὶ ὄχι τοῦ Θεοπόμπου. Voss. *De Histor. Graec.* lib. I, cap. III, pag. 16, et VII, pag. 31. —

(2) Ἀθην. σελ. 532 καὶ 605. — (3) Ὁ αὐτ. σελ. 508. —

(4) Ὁ αὐτ. σελ. 230. — (5) Ὁ αὐτ. σελ. 595. — (6) Ὁ αὐτ.

σελ. 586. — (7) Σχολ. Ἀριστοφάν. εἰς τὰς Ὀρν. 556.

των, ονομάζει τὸ εἰκοστὸν πέμπτον τῆς ἱστορίας του. Τὸ δεύτερον, ἴσως ἦτον ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιδεικτικούς λόγους, ἡ χωριστὸν συγγραμμάτιον ὑπόθεσιν ἔχον τὴν ἀνασκευὴν τῶν Πλατωνικῶν δογμάτων καὶ συγγραμμάτων. Τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον, ἐπειδὴ ἔχουν τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, κατηγορίαν κατὰ τοῦ Ἄρπαλου (1), δὲν εἶναι πλὴν μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστολή, ἡ δὺο ἀπὸ τὰς πολλὰς πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπισολάς. Διὰ τοῦτο καὶ τινὲς ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσι τὸ « Ἐν τοῖς περὶ τῆς Χίας ἐπισολῆς » τοῦ Ἀθηναίου ἄλλος κατ' ἄλλον τρόπον. Πιθανὴ διόρθωσις μὲ φαίνεται ἡ μεταβολὴ εἰς τὸ, « Ἐν τῇ περὶ τῆς Χίου ἐπισολῇ » πλὴν ἂν κρίνη τις πιθανώτερον νὰ ἐξηγήσῃ τὸ, « Ἐν τοῖς περὶ τῆς ΧΙΑΣ » ἐπισολῆς, » ὡς σημαῖνον τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ἔλεγε, Ἐν τοῖς περὶ τῆς ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΙΟΥΣ ἐπισολῆς, νοῶν τὴν ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον πρὸς τοὺς Χίους ἐπιστολήν, ὅτ' ἐξήτει ἀπ' αὐτοὺς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Θεοπόμπου εἰς τὴν πατρίδα του, ἢ ὅτε τοὺς ἐξήτει πορφύραν (2). Ἐμεινε τὸ τρίτον, « Αἰ πρὸς » Ἀλέξανδρον συμβουλαί » τὸ ὁποῖον νομίζω τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ νὰ ἔλεγε Πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπισολαί, τὰς ὁποίας ἔγραψεν ὁ Θεόπομπος πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐρισκόμενον τότε εἰς τὴν Ἀσίαν, ποτὲ μὲν συμβουλευῶν αὐτὸν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ δηλοποιῶν τὴν ὄλην κατάσασιν τῆς Ἑλλάδος, ποτὲ δὲ καὶ κατηγορῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡς ἦτον ὁ Ἄρπαλος, ἢ καὶ τοὺς ἰδίους ἀντιπολίτας, ὡς ἦτον ὁ Θεόκριτος, φροντίζων ὅμως πάντοτε νὰ προβάλλῃ καὶ νὰ ζητῇ ἀπὸ τὸν δεσπότην, ὅ,τι κἂν ἐνόμιζε συμφέρον εἰς τὴν πατρίδα του Χίον, ἢ εἰς τῆς πατρίδος του τὴν ἀριστοκρατικὴν

(1) Ἰδ. Ἀθην. σελ. 586 καὶ 595. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 200, καὶ 206.

Φατρίαν, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἦτο μέλος, ὡς ὁ Θεόκριτος ἐφα-
τρίαζε μὲ τοὺς δημοκρατικούς. Ἴδου τί γράφει πρὸς τὸν Ἀλέ-
ξανδρον περὶ τοῦ Θεοκρίτου, « Τώρα πίνει ἀπὸ χρυσᾶ καὶ
« ἀργυρᾶ ποτήρια, καὶ σκεύη τῆς τραπέζης ἔχει τῆς αὐτῆς
» ὕλης, ὅσους πρότερον, ὄχι ἀργυρᾶ, ἀλλ' οὐδὲ χαλκίνα ἀπ-
» ἔκτησε ποτὲ, μαθημένος εἰς τὰ πῆλινα, καὶ τοῦτα κάποτε
» κολοβά (1). »

Δὲν παύει μέχρι τούτου ἡ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ
Θεοπόμπου ἀπορία. Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς ἀναφέρει εἰς
αὐτὸν καὶ ἄλλας ἐπισολάς, ἐπιγραφομένας ἈΡΧΑΪΚΑΣ, ἢ
κατ' ἄλλην γραφὴν, ἈΧΑΪΚΑΣ. Οἱ κριτικοὶ ἐπρόκριναν
τὴν δευτέραν γραφὴν (2), ἀλλὰ δισάζοντες εἰς τὴν ση-
μασίαν τοῦ ἐπιθέτου. Κρίνω σφαλμένας καὶ τὰς δύο γραφάς,
καὶ γράφω ἀντ' αὐτῶν ΧΙΑΚΑΣ. Χιακαὶ ἐπισολαὶ σημαί-
νουν ἀβιάσως ὅσας ἔγραφεν ὁ Θεόπομπος ἀπὸ τὴν Χίον,
εἰς τὴν Χίον, ἢ καὶ περὶ τῆς Χίου· καὶ ἂν ἡ εἰκασία μου
κριθῆ πιθάνῃ, ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ αἱ ἐπιγραφομέναι Πρὸς
Ἀλέξανδρον συμβουλαί, καὶ ἡ Πρὸς Ἀλέξανδρον
ἐπισολή, καὶ τὸ Περὶ τῆς Χίας ἐπισολῆς, περιείχοντο
εἰς τὰς Χιακὰς ἐπισολάς· ἂν παρατηρήσωμεν μάλιστα, ὅτι
ταύτας μόνας ἀναφέρει ἐπισολάς τοῦ Θεοπόμπου ὁ Διονύσιος,
καὶ ὄχι ἄλλας, καὶ ταύτας μόνας ἐγνώρισεν ἴσως καὶ ὁ Κικέρων,
ὀνομάζων αὐτάς Συμβουλάς (3).

(1) « Ἐξ ἀργυρωμάτων δὲ καὶ χρυσῶν πίνει, καὶ τοῖς σκεύεσι χρῆ-
» ται τοῖς ἐπὶ τῆς τραπέζης ἑτέροις τοιούτοις, ὁ πρότερον οὐχ ὅπως
» ἐξ ἀργυρωμάτων οὐκ ἔχων πίνειν, ἀλλ' οὐδὲ χαλκῶν, ἀλλ' ἐκ κερα-
» μέων, καὶ τούτων ἐνίοτε κολοβῶν » Ἀθήν. σελ. 250. — (2)
Διονύσιος. Ἀλικαρν. Πρὸς Γεν. Πομπ. ἐπισολ. σελ. 782. Ἴδε καὶ Voss.
De historic. Graec. I, pag. 30. — (3) CICERO. *Epistol. ad*
Attic. XII, 40.

Ὄνομάζονται παρὰ ταῦτα δύο ἀκόμη τοῦ Θεοπόμπου συγγραμμάτα, τὰ Θαυμάσια, καὶ τὸ Περὶ Εὐσεβείας (1). Τὸ πρῶτον δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι περιείχετο εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν· τὸ δεύτερον πιθανὸν ὅτι ἦτον ὑπόθεσις ἐνὸς ἀπὸ τῶν ἐπιδεικτικῶν τοῦ λόγου.

Εἰς τὸν Θεόπομπον ἀπέδωκαν τινὲς ἀπὸ τῶν παλαιῶν καὶ τὸ ὄγδοον βιβλίον τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου (2). Ἴσως δὲν εἶναι συγγραφεὺς τούτου τοῦ βιβλίου ὁ Θουκυδίδης· ἀπίθανον ὅμως ὅτι τὸ συνέγραψεν ὁ Θεόπομπος.

Διὰ τὰ πληροφορηθῆ τις πόσον ἐζημιώθημεν, χάνοντες τὴν πολὺβιβλον ἱστορίαν τοῦ Θεοπόμπου, ἀρκεῖ τὰ ἐξετάσει ὅσας μαρτυρίας ἔλαβαν ἐξ αὐτῆς ὁ Στράβων, ὁ Διόδωρος, ὁ Πολύβιος, ὁ Πausanias, ὁ Πλούταρχος, ὁ Ἀθήναιος, ὁ Πλίνιος καὶ ἄλλοι, καὶ ὅσα λείψανα μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Στοβαῖος, οἱ Σχολιασταὶ καὶ ὅλοι οἱ παλαιοὶ Λεξικογράφοι· καὶ πρὸ πάντων τὰ ἀναγνώσῃ τὴν περὶ αὐτῆς κρίσιν Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασέως· Ἱστορῶν (λέγει) τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἀρκεῖται εἰς τὰ φανερά, ἀλλ' ἐξετάζει καὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας καὶ τὰ πάθη, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκινήθησαν εἰς αὐτάς, καὶ ἀνακαλύπτει τοὺς ὑποκριτὰς τῆς ἀρετῆς (3). Διὰ τοῦτο (προσθέτει ὁ Διονύσιος) ἐκρίθη ὁ Θεόπομπος βλάσκαρος, μιμούμενος τοὺς ἰατροὺς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι, καίοντες καὶ τέμνοντες τὰ γαγγραινωμένα, ἐγγίζουσι κα-

(1) Ἴδε Ἀπολλων. Κατεψευσμ. ἱστορ. X, μετὰ τὰς σημ. τοῦ Teucher.
 (2) Ἴδ. Μαρκελλιν. Περὶ τοῦ Θουκυδίδ. Βίου. (3) « Τὸ » κατ' ἐκάστην πράξιν μὴ μόνον τὰ φανερά τοῖς πολλοῖς ὄραν καὶ » λέγειν, ἀλλ' ἐξετάζειν καὶ τὰς ἀφανεῖς αἰτίας τῶν πράξεων καὶ τῶν » πραξάντων αὐτάς, καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἃ μὴ ῥάδιον τοῖς πολ- » λοῖς εἰδέναι, καὶ πάντα ἐκκαλύπτειν τὰ μυστήρια τῆς τε δοκούσης » ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγνοουμένης κακίας. » Διον. Ἀλικαρν. Πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ. § 6, σελ. 785, Reisk.

ποτε καὶ τὰ ὑγιῆ μέρη τοῦ σώματος (1). Τὸν Πολύβιον νοεῖ ἐδῶ ὁ Διονύσιος· διότι ὁ Πολύβιος μάλιστα κατηγόρησεν ὄχι ὀλιγώτερον πικρὰ τὴν (ὡς τὴν ὀνομάζει) πικρίαν τοῦ Θεοπόμπου, φέρων μόνον παράδειγμα ὅσα εἶπεν ὁ Θεόπομπος κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ (2). Ὠνειδίσει καὶ ὁ Λουκιανὸς τὸν Θεόπομπον ὡς φιλαπεχθήμονα (3), ἤγουν ὡς ἄνθρωπον, ὅστις διήγειρε πολλοὺς ἐχθροὺς καθ' ἑαυτοῦ διὰ τοὺς κατ' ἐκείνων φόβους. Ἐξήλιτευσεν ὁμοίως Διονύσιον, τὸν τύραννον τῆς Σικελίας (5), τοὺς κόλακας καὶ φίλους αὐτοῦ (6), ἄλλους τῆς Ἑλλάδος προδότας ὄχι ὀλίγους· ἐψέξε τὴν ἀσωτίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ μάλιστα τῶν δημαγωγῶν καὶ στρατηγῶν αὐτῶν (7), τῶν Ταραντίνων, τῶν Μηθυμναίων, τῶν Ροθίων, τῶν Κολοφωνίων, τῶν Βυζαντίων, τῶν Λακεδαιμονίων (8). Ἡ φθορὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἠθῶν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Φιλίππου εἶχε προχωρήσειν τόσον, ὥστε καὶ τῶν μετρίων πολιτῶν αἱ ἐπιθυμίαι ἐξισοῦντο μετὰς ἐπιθυμίας τῶν δυναστῶν· « Νῦν δὲ οὐδεὶς ἐστὶ (λέγει ὁ Θεόπομπος) καὶ τῶν μετρίως εὐπορουμένων, ὅστις οὐ πολυτελεῖ

(1) « Διὸ καὶ βᾶσκανος ἔδοξεν εἶναι, προλαμβάνων τινὰ τοῖς ἀναγκαίοις ὀνειδισμοῖς καὶ τὰ τῶν ἐνδόξων προσώπων οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα, ὁμοίων τι ποιῶν τοῖς ἰατροῖς, οἳ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς βάθος τὰ καυσήρια καὶ τὰς τομάς φέροντες, οὐδὲ τῶν ὑγαινότων καὶ κατὰ φύσιν ἐχόντων στοχαζόμενοι » Διον. Ἀλικαρν. Πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ. § 6, σελ. 785, Reischk. — (2) Πολύβ. VIII, 11-13. — (3) Λουκιαν. Πῶς δεῖ ἴσορ. συγγραφή. § 59. — (4) Ἀθην. σελ. 166-167, 260, καὶ 435-436. — (5) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. Ἰδε καὶ Αἰλιαν. Ποικ. ἴσορ. VI, 12. — (6) Ἀθην. σελ. 249, καὶ 259. — (7) Ὁ αὐτ. σελ. 166 καὶ 532-533. — (8) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. καὶ σελ. 442, 445, 526, 527, 536.

» μὲν τράπεζαν παρατίθεται, μαγείρους δὲ καὶ Θεραπείαν ἄλλην
 » πολλὴν κέκτηται, καὶ πλείω δαπανᾷ τὰ καθ' ἡμέραν, ἢ πρό-
 » τερον ἐν ταῖς ἐορταῖς καὶ ταῖς θυσίαις ἀνήλισκον (1). » Καὶ
 τὰ αἷτια τῆς τόσης φθορᾶς ἦσαν τὸ πεμπόμενον εἰς τοὺς δημα-
 γωγούς τῆς Ἑλλάδος χρυσίον, πρῶτον ἀπὸ τὸν Μέγαν βασιλέα
 τῆς Περσίας, ἔπειτ' ἀπὸ τὸν Φίλιππον· μετέπειτα οἱ συληθέντες
 μεγάλοι θησαυροὶ ἀπὸ τὸ Ἱερόν τῶν Δελφῶν, καὶ σκορπισθέντες
 εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα (2), καὶ τελευταῖον τὰ μετακομισθέντα
 ἄπειρα πλούτη ἀπὸ τὴν Ἀσίαν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Περσι-
 κῆς βασιλείας (3). Τὸ πολὺ τοῦτο χρυσίον ἐδίδαξε τοὺς Ἕλληνας
 ὅτι εἶναι καὶ ἄλλος τρόπος ἀποκτήσεως χρημάτων εὐκολώτερος
 παρά τὰ ἀποκτώμενα μὲ τοὺς καθενὸς ἰδίους κόπους· τοῦτο
 ἐδίδαξε τοὺς στρατηγούς των νὰ φορολογῶσιν, ἢ μᾶλλον νὰ λη-
 στεύωσι τὰς συμμάχους νήσους καὶ πόλεις· τοῦτο τελευταῖον
 ἠνάγκασε τὰς πρώτας πολιτείας τῆς Ἑλλάδος, τοὺς Λακεδαι-
 μονίους καὶ τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι καὶ μόνον τῷνομα τοῦ
 βασιλέως δὲν ὑπέφεραν ἄλλοτε ν' ἀκούσωσι, νὰ σέλλωσι τότε
 πρέσβεις εἰς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν κολακεύωσι.

Οἱ κατὰ τῶν τοιούτων ὄνειδισμοὶ τοῦ Θεοπόμπου λοιπὸν
 ἦσαν πλέον ψυχῆς μισοπονήρου κραυγαί, παρά πικρίαί, καὶ
 ὁμοίαζαν καὶ τὴν λέξιν καὶ τὸ πρᾶγμα τὰς κατὰ τῶν προδοτῶν

(1) Θεοπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 275. — (2) Ἀπὸ τὰ Δελφικά
 ταῦτα ἱερά χρήματα ἐσάλησαν εἰς τὸν Χάρητα, στρατηγὸν τῶν Ἀθη-
 ναίων, ἐξήκοντα τάλαντα (σχεδὸν 235 χιλιάδες φράγκων). Ἀθην. XII,
 σελ. 535. — (3) « Συληθέντος γοῦν τοῦ Πυθικοῦ ἱεροῦ ὑπὸ τῶν
 » Φωκικῶν τυράννων, ἐπέλαμψε παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁ χρυσὸς, εἰσεκώ-
 » μασε δὲ καὶ ὁ ἄργυρος. Ὑστερον δὲ, τοῦ μεγίστου Ἀλεξάνδρου τοὺς
 » ἐκ τῆς Ἀσίας θησαυροὺς ἀνελομένους, ὄντως ἀνέτειλεν ὁ κατὰ Πίν-
 » δαρον Εὐρυσθενῆς πλοῦτος. » Ἀθην. VI, σελ. 231.

κραυγὰς τοῦ Δημοσθένους, ὡς τὰς κρίνει ὁ Διονύσιος (1). Τούτους τοὺς προδίδοντας τὰς πατρίδας των διὰ τῆς γαστρὸς τὰς ἡδονὰς ἀπέδλεπε (μὴν ἀμφιβάλλομεν) ὅταν ἔλεγε, « Τὸ γὰρ » ἐσθίειν πολλὰ τοὺς μὲν λογισμοὺς ἐξαιρεῖ, καὶ τὰς ψυχὰς » ποιεῖται βραδυτέρας, ὀργῆς δὲ καὶ σκληρότητος, καὶ πολλῆς » σκαιότητος ἐμπίπλησι (2). » Ἄν ὑπερέβη που τὸ μέτρον τῆς κατηγορίας, ἔκαμαν ὅ,τι ἔκαμαν οἱ σύγχρονοὶ του κωμικοὶ ποιηταί, τῶν ὁποίων τὰ σωζόμενα λείψανα εἶναι ἀληθινὰ σατυρικὰ ποιήματα κατὰ τῆς κολακείας, τῆς τρυφῆς, τῆς ἀσελγείας, εἰς ἓνα λόγον τῆς κατεχούσης τότε τοὺς Ἕλληνας φθορᾶς, ἧτις μετεμόρφωσε πολλοὺς, ὡς ἡ μάγισσα Κίρκη, εἰς χοίρους, καὶ τινὰς εἰς ἄγρια θηρία (σπαράτσουντα τῆς πατρίδος των τὰ σπλάγχνα), ὡς τοὺς ὠνόμασεν ὁ σύγχρονος τοῦ Θεοπόμπου Φιλίμων ὁ κωμικός:

Φεῦ, ὡς πονηρόν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις·
 Τὸ σύνολον! οὐ γὰρ ἄν ποτ' ἐδεήθη νόμου.
 Οἷετι τι τῶν ἄλλων διαφέρειν θηρίων
 Ἄνθρωπον; Οὐδέ μικρὸν, ἀλλὰ σχήματι·
 Πλάγι' ἐστὶ τᾶλλα, τοῦτο δ' ὀρθὸν θηρίον (3).

Αὐτὸς ὁ Κικέρων, ὁ ζήσας εἰς τοὺς ἐμφυλίους τῆς πατρίδος του πολέμους, καὶ θανατωθεὶς τελευταῖον δι' αὐτοὺς, μάρτυς αὐτόπτης τῆς κατεχούσης τὴν πατρίδα του φθορᾶς, αἰσθάνθη τὴν χρεῖαν τοιοῦτου χαρακτηῖρος λόγου, ὁποῖος ἦτον ὁ χαρακτήρ

(1) « Ὅταν ἐπιτρέψη [Θεόπομπος] τοῖς πάθεσι, μάλιστα δ', ὅταν » ὀνειδίξῃ πόλεσιν ἢ στρατηγοῖς πονηρὰ βουλευόμενα καὶ πράξεις ἀδί- » κους. Πολὺς γὰρ ἐν τούτοις καὶ τῆς Δημοσθένους δεινότητος οὐδέ » κατὰ μικρὸν διαφέρει. » Διον. Ἄλικαρν. Πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ. § 6, σελ. 786. — (2) Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 157. — (3) Παράτῳ Στοδ. λόγ. II, σελ. 64, Schow.

τοῦ Θεοπόμπου, εἰς τοιαύτας τῶν ἐθνῶν ἠθικὰς ἀρρώσιās. Μὲ ὅλον ὅτι ἔκρινεν αὐστηρὸν τὸν Θεόπομπον, γράφων ὁμῶς πρὸς τὸν φίλον του Ἀττικόν, ὑπόσχεται νὰ τὸν πέμψῃ, « Σύνταγμα » ἀνεκδότων, γραμμένων εἰς χαρακτῆρα λόγου Θεοπόμπου, καὶ τοῦ Θεοπομπείου ἔτι πολὺ τραχύτερον· διότι » (λέγει), ἄλλο τί τώρα δὲν πολιτεύομαι, πλὴν νὰ μισῶ τοὺς » πονηροὺς, καὶ τοῦτο ἀκόμη ὄχι μὲ ὀργήν, ἀλλὰ καὶ μὲ » κάποιαν ἡδονὴν τοῦ γράφειν »: *Ἀνέκδοτα, quæ tibi uni legamus, Theopompino genere, aut etiam asperiore multo, pangentur. Neque aliud jam quicquam πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, et id ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi voluptate* (1).

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι καὶ τοῦτο, ὅτι αἱ σφοδραὶ τῶν ἐθνῶν ἠθικαὶ φθοραὶ σφοδρύνουν ἐξανάγκης καὶ τῶν συγχρόνων ποιητῶν ἢ λογογράφων τοὺς ὀνειδισμούς. Ἡ ἄκρα φθορὰ τῶν Ῥωμαίων ἐγέννησε τοὺς Σατυρικοὺς ποιητάς, τὸν Ωράτιον, τὸν Πέρσιον, καὶ τὸν πικρότατον Ἰουβενάλιον. Ὁ ἔνδοξος τῶν Γάλλων Σατυρικός (Boileau) ἤκμασεν εἰς τοῦ δεκάτου τετάρτου Λοδοβίκου τοὺς χρόνους, ὅτε τῶν Ἰησουϊτῶν ἡ ἠθικὴ κατεμόλυνε τοὺς Γάλλους.

Ἐπειτα δὲν εἶναι μόνος ὁ Θεόπομπος, ὅστις ἔκρινε τῆσον αὐστηρὰ τὸν Φίλιππον. Ἴσοῦ τί λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Παυσανίας, « Στρατηγὸν δὲ ἀγαθόν, οὐκ ἂν τις φρονῶν ὀρθὰ καλέσειεν » αὐτόν· ὅς γε καὶ ὄρκους θεῶν κατεπάτησεν αἰεὶ, καὶ σπονδάς » ἐπὶ παντὶ ἐψεύσατο, πῖσιν τε ἠτίμασε μάλιστα ἀνθρώπων » (2). Ἄν ὁ Θεόπομπος ἔκρινε τινὰς ὄχι μὲ πολλὴν δικαιοσύνην, δὲν

(1) CIGER. *Epistol. ad Attic.* II, *Epistol.* 6. — (2) Παυσαν. VIII, 7.

ἐσιώπησεν ὁμῶς τὴν ἀλήθειαν (1), ὅσάκις ἔλαβ' ἀφορμὴν νὰ ἱστορήσῃ καὶ ἀρετάς.

Καὶ τοῦ μὲν Πολυβίου ἡ περὶ Θεοπόμπου κρίσις, ἂν ὑπερέβη τὸ δίκαιον, φαίνεται κἂν ἀπαθής. Ἄλλ' ὁ Θεόπομπος ἔπεσεν εἰς ἄλλων ἐχθρῶν σόματα, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς καὶ ἐσπούδασαν νὰ τὸν καταστήσωσι μισητὸν εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Τοιοῦτον σκοπὸν εἶχεν ὁ δόλος τοῦ συγχρόνου τοῦ Ἀναξιμένους τοῦ Ῥήτορος. Ὁ μαθητὴς οὗτος τοῦ Ζωίλου, ἀλλ' ἀναιδέστερος τοῦ διδασκάλου συκοφάντης, ἔγραψε, μιμούμενος τὸ ὕφος τοῦ Θεοπόμπου κατὰ τῶν Ἀθηναίων, τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν Θηβαίων, ὅχι ὅσα εἶχεν ὁ Θεόπομπος εἰς τὴν ἱστορίαν του, συγχωρημένα εἰς ἱστορικούς, ἀλλὰ βλάσφημα, καὶ συκοφαντικά πολλά, καὶ διασπείρας τὰ βιβλία ὡς συγγράμματα τοῦ Θεοπόμπου, τὸν ἔβλαψε πολὺ (2).

Εἰς τὴν ἀξιόλογον ταύτην τοῦ Θεοπόμπου ἱστορίαν, καθὼς εἰς ὅλους τοὺς παλαιούς ἱστορικούς, εὐρίσκονται καὶ τινὰ μυθώδη. Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεὺς ἐσημείωσε τὸ περὶ τοῦ φρικτοῦ δράκοντος, ὅστις ἐναυμάχησε πρὸς τριήρη, καὶ τὸ περὶ τοῦ Σιληνοῦ (3). Ἄλλὰ τοῦ Σιληνοῦ τὴν παράδοξον συνομιλίαν μὲ τὸν Μίδα, τὴν ἱσόρησε καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος Ἀριστοτέλης (4). Ἦθελα πλέον ψεῖξιν τὸν Θεόπομπον, ἂν ἐπίστευε καὶ ὅσα ἱσόρει, ὡς εἶναι τὸ γινόμενον κατ' ἔτος Θαῦμα εἰς τὴν Ἡλείαν τῆς Πελοποννήσου, κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Διονυσίων (5), ἢ τὸ

(1) « Θεοπόμπου τοῦ Χίου, ἀνδρὸς φιλαλήθους, καὶ πολλὰ κατὰ ἀναλώσαντος εἰς τὴν περὶ τῆς ἱστορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆ. » Ἀθην. III, σελ. 85. — (2) Ἰδε Πανσαν. VI, 18, καὶ Σουίδ. λέξ. Ἀναξιμένης. — (3) Διον. Ἀλικαρν. Πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ. § 6, σελ. 787. καὶ Δίλιαν. Περὶ ζ. ἱστορ. XVI, 39, καὶ Ποικ. ἱστορ. III, 18. — (4) Ἰδε Πλούταρχ. Παραμυθ. πρὸς Ἀπολλών. § 27. — (5) Θεόπομπ. παρ' Ἀθην. σελ. 34.

θαυματουργούμενον ἄλλο εἰς τοῦ Διὸς τὸ ἱερόν κατὰ τὴν Ἀρκαδίαν, ὡς τὸν κατηγορεῖ ὁ Πολύβιος (1). Ἄλλὰ τὰ ἰσορεῖ, καὶ αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια, ἀπλῶς χωρὶς ἐπὶ κρισιν, ὡς ἰσόρησαν καὶ ἄλλα ἄλλοι πολλοὶ παλαιοὶ ἰστορικοί.

Ὅσιν ἐπιθυμεῖ πλείοτερα περὶ Θεοπόμπου, τὸν πέμπω εἰς τὸ Περὶ τῶν Ἑλληνῶν ἰστορικῶν σύγγραμμα τοῦ Οὐσσίου. Τοῦτο μόνον ἄς προσεθῆ, ὡς ὄχι πολλὰ γνωστὸν εἰς ὅλους μαρτύριον τῆς ἰστορίας τοῦ Θεοπόμπου. Ὄταν ἐμπρήσθη ὁ περιβόητος ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος εἰς τὴν Ἔφεσον, ναὸς κτισμένους ἀπὸ κεινῆν δαπάνην ὅλων τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, ἐπειδὴ ὁ ἐμπρηστῆς (ὡς λέγει ἡ ἰστορία) ἄλλην ἀφορμὴν τοιοῦτου ἀνομήματος δὲν εἶχε παρὰ τὴν μανιώδη ἐπιθυμίαν νὰ ἀπαθανατίσῃ τὸ ὄνομα του, οἱ Ἐφέσιοι ἔδωκαν ψήφισμα ἀπαγορευτικὸν νὰ μὴ προσφέρῃ τουλοικοῦ κἀνεὶς τοιοῦτου ἀσεβοῦς ἀνθρώπου ὄνομα. Τὸ ψήφισμα δὲν ἦτον οὔτε φρόνιμον, οὔτε πολιτικόν· καὶ μόνος ὁ Θεόπομπος μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι ὁ ἐμπρηστῆς ὠνομάζετο Ἡρόστρατος (2).

Ὁ Θεόπομπος εἶχε καὶ ἀδελφὸν ὀνομαζόμενον Καύκαλον, ῥήτορα κ' ἐκείνου, πιθανὸν ὅτι καὶ μαθητὴν τοῦ αὐτοῦ διδασκάλου Ἰσοκράτους. Ὁ Καύκαλος ἔγραψεν Ἐγκώμιον εἰς Ἡρακλέα (3).

ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ ἕτερος. Ὄνομα χαραγμένον εἰς ἀργυροῦν νόμισμα Χίων. Τὰ ὀνόματα ταῦτα ὡσεπιπολὺ φανερόνουν τὸν, ὅτι ἐχαράχθη τὸ νόμισμα, ἄρχοντα τῆς Χίου. Ἐνδεχόμενον ὅμως, νὰ ἐτυπώθη καὶ εἰς τιμὴν τοῦ προλεγμένου Θεοπόμπου τοῦ ἰστορικοῦ, ὡς ὑποπτεύεται ὁ νομισματογράφος Ράσχης (4).

(1) πολύβ. XVI, 12. — (2) Valer. Max. VIII, 5, A. Gell. II, 6. Διον. Ἀλικαρνησ. IV, 25, Στράβ. σελ. 640. —

(3) Ἴδε τὸν Ἀθήν. σελ. 412. — (4) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* Supplementor. tom. I, pag. 1774.

ΘΕΡΣΗ ἢ ΘΕΡΕΗΣ. Οὕτω χαραγμένον, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ Ε ποτὲ δὲ διὰ τοῦ Σ, κατὰ σύγχυσιν τῶν δύο τούτων στοιχείων συχνὴν καὶ εἰς τὰ νομίσματα καὶ εἰς τὰ βιβλία. Ὄνομα Ἄρχοντος, μὲ τῆς Χίου τὰ παράσημα (1).

ΙΚΕΣΙΟΣ. Ὄνομα ἄρχοντος, μὲ τὰ αὐτὰ παράσημα (2). Ἴσως ὁ αὐτὸς καὶ ὁ συνευρεθεὶς μὲ τὸν Λύσανδρον εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ναυμαχίαν (3). Ζ. Ἐρμόφαντος.

ΙΠΠΙΑΣ. Ζ. Ἰππίης.

ΙΠΠΙΗΣ. Ἐπιγραφή νομίσματος ἀργυροῦ, εἰς τὸ ὁποῖον φαίνεται τυπωμένη καὶ ἡ Σφιγξ μὲ τὸ δίωτον κεράμιον, καὶ μὲ βότρυον σαφυλῆς. Ὁ Ἰππίας ἦτον ἄρχων τῆς πόλεως. Ὁ Ἴωνικὸς σχηματισμὸς (Ἰππίης) φανερόντι δῶσοῦν τὸν χρόνον τῆς χαράξεως τοῦ νομίσματος. Τελευταῖος Ἴωνιστὶ γράψας εἰς πεζὸν λόγον εἶναι ὁ τραγωδὸς Ἴων. Τὸ νόμισμα λοιπὸν ἐχαράχθη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἴωνος, ἢ ὄχι πολὺ μετὰ τὸν Ἴωνα. Εὐρίσκειται ὁμοίως καὶ Ἰππίας (διὰ τοῦ $\bar{\alpha}$) εἰς ἄλλο νόμισμα τῆς Χίου. Ἴσως δύο ὁμώνυμοι, ἄρξαντες, ὁ μὲν, ὅτ' ἔγραψαν ἀκόμη εἰς τὴν Ἴωνικὴν διάλεκτον, καὶ ὁ δεῦτερος μετ' ἐκείνην (4).

ἸΠΠΟΚΛΟΣ, βασιλεὺς τῆς Χίου, φονευθεὶς ἀπὸ τοὺς Χίους εἰς τὸν γάμον ἑνὸς ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του, διὰ κακῶς ἐξηγηθεῖσαν ἀσειότητα, ὡς ἰσορεῖ ὁ Πλούταρχος (5).

ἸΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, Χίος (6), μαθηματικὸς (7), μαθητὴς

(1) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517 supplement. tom. I, pag. 1776. — (2) IDEM, *ibid.* tom. I, part. II, pag. 517. — (3) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 128. — (4) Ἰδε RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 513 et supplement. tom. I, pag. 1774. — (5) Ἰδε ἀνωτέρ. σελ. 15. — (6) Ἰδε Barthelem. *Voyage du jeun. Anachars.* tom. VII, tabl. VI, au mot *Hippocrate.* — (7) Πλούταρχ. Σολ. § 2.

Μητροδώρου τοῦ Χίου. Ὁ Σουίδας (1) τὸν ἐσύγχυσε μὲ τὸν μέγαν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, πλανηθεὶς ἀπὸ τὴν ὁμώνυμίαν, ἴσως δὲ διότι ὁ Μητρόδωρος ἦτο καὶ ἰατρός (Ζ. Μητρόδωρος). Ὀνομάζει μὲ τὸν Ἱπποκράτην τοῦτον, καὶ μαθητὴν αὐτοῦ Αἰσχύλον, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης « Παραπλησίως δὲ τούτοις » καὶ οἱ περὶ τὸν Ἱπποκράτην τὸν Χίον, καὶ τὸν μαθητὴν » αὐτοῦ Αἰσχύλον ἀπεφάναντο » (2), καὶ κατωτέρω, « Καθάπερ » φησὶν Αἰσχύλος καὶ Ἱπποκράτης. » Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν Κομητῶν ἀσέρων. Πιθανὸν ὅτι Χίος ἦτο καὶ ὁ Αἰσχύλος, ὡς ὁ διδάσκαλός του.

ἼΩΝ, Χίος, υἱὸς Ὀρθομένου, τοῦ ἐπωνομασμένου Ξούθου (3), λογογράφος, καὶ ἐνδοξος ποιητής, τραγικός καὶ λυρικός. Ὁ Σουίδας τὸν ὀνομάζει καὶ φιλόσοφον. Ἐγραψε δράματα 12, κατ' ἄλλους 30, κατ' ἄλλους 40 (4), Ἐλεγεία, Διθυράμβους, Παιάνας, Ὑμνοὺς, Σκολιὰ καὶ Ἐπιγράμματα (5). Εἰς δὲ τὸν πεζὸν λόγον μνημονεύονται τρία του συγγράμματα, τὸ Περί Χίου, αἱ Ἐπιδημίαι καὶ οἱ Τριαγμοί.

Εἰς τὴν νεότητά του εὐρέθη εἰς τῶν Ἰσθμίων τὴν πανήγυριν Θεωρός, κατὰ τύχην πλησίον τοῦ ἐνδοξοῦ τραγωδοῦ Αἰσχύλου, καὶ ἐπειδὴ διὰ τὴν πληγὴν ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πύκτας ὄλον τὸ θέατρον κινούμενον εἰς συμπάθειαν ἀνεβόησεν, ὁ Αἰσχύλος σείσας τὸν Ἴωνα, Ἰβλέπεις, τὸν εἶπε, πόσον δύναται ἡ ἄσκησις; ὁ πληγωμένος σιωπᾷ, καὶ οἱ θεαταὶ φωνάζουσι (6).

(1) Σουίδ. λέξ. Δημόκριτος. — (2) Ἀριστοτέλ. Μετεωρολογ. I, 6. — (3) Ξούθος (ὄνομα κύριον, ἀπὸ τὸ ἐπίθετον Ξουθός, συνώνυμον τοῦ Ξανθός) ὀνομάζετο καὶ ὁ πατήρ του ἀρχαίου κτίστου Ἰωνος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔλαβαν τὸ ἔθνηκὸν ὄνομα καὶ οἱ Ἴωνες, καὶ αἱ Ἴωνι καὶ ἀποικίαι. — (4) Σουίδας, καὶ Ἀρποκρατ. λέξ. Ἴων. — (5) Σχολ. εἰς τὸν Ἀριστοφάν. Εἰρήν. 835. — (6) « Ὁρᾶς (ἔφη), οἶον » ἡ ἄτκτησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὸς σιωπᾷ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσι. Πλούταρχ. » Πῶς ἂν τις αἰσθῆτο κ. τ. λ. § 8.

Θαυμασὴ γέροντος εἰς νέον παραίνεσις! εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρέω-
σησεν ἴσως ὁ Ἴων ὄλην τοῦ τὴν ἐξῆς προκοπὴν.

Μικρὸν ἔπειτα ὑπῆγεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγνώρισε γέ-
ροντα τὸν ἐνδοξὸν στρατηγὸν Κίμωνα, καὶ συνεδείπνησε μ' αὐτὸν
εἰς τοῦ Λαομέδοντος, πολίτου Ἀθηναίου. Εἰς τὸ σύνδειπνον (ὡς
ἰσορεῖ αὐτὸς ὁ Ἴων) παρεκάλεσαν τὸν Κίμωνα νὰ τραγωδήσῃ,
καὶ ἐπειδὴ ἐπαινέθη ἀπὸ τοὺς συμπότας, ὡς ἀνώτερος τοῦ Θε-
μισοκλέους, « Ὁ Θεμισοκλῆς (ἀπεκρίθη ὁ γέρον Κίμων) δὲν
» ἔμαθε νὰ τραγωδῇ οὐδὲ νὰ καθαρίζῃ· ἤξευρεν ὁμῶς νὰ μεγα-
» λύγῃ καὶ νὰ πλουτίσῃ τὰς ταπεινάς πόλεις (1). » Ἄλλο τοῦτο
μάθημα διὰ τὸν νέον Ἴωνα. Μετὰ ταῦτα ἐγνώρισεν ὁ Ἴων καὶ
τὸν Σοφοκλέα εἰς τὴν Χίον (2).

Ἀπὸ τὰ δρᾶματα ἢ τραγωδίας τοῦ Ἴωνος μνημονεύονται εἰς
τὸν Ἀθηναίων, Ἀγαμέμνων (κατὰ μίμησιν ἴσως τοῦ σωζομένου
Ἀγαμέμνονος τοῦ Αἰσχύλου), Εὐρυτίδαι, Λαέρτης, Ὀμφάλῃ,
Φοῖνιξ, Φοῖνιξ δεύτερος, Φρουροὶ, καὶ παρὰ ταῦτα, εἰς τὸν
Ἡσύχιον, Ἀλκμήνη, Ἀργεῖοι, Μέγα δρᾶμα, Γεῦκρος, ὅλα
ἐντάμα ἑνδεκα, καὶ ὅλα ἐπιγραφόμενα μὲ ὀνόματα γνωστὰ εἰς τὴν
Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, πλὴν τοῦ Μεγάλου δράματος, τὸσον
πλέον ἀπόρου τὴν σήμερον εἰς ἡμᾶς, ὅσον οὐδ' εὐρίσκεται εἰς
κἀνέν' ἄλλον τραγικὸν ἢ κωμικὸν ποιητὴν (3) τοιαύτη δρᾶματος
ἐπιγραφή. Μόνος ὁ Ἡσύχιος κοὶ ὁ Φώτιος τὸ ὀνομάζουν, ὁ
πρῶτος λέγων, « Ὀνοταζομένη, πορθουμένη. Ἴων Μεγάλω

(1) « Ἐκεῖνον γὰρ ἄδειν μὲν οὐ φάναι μαθεῖν, οὐδὲ καθαρίζειν,
» πόλιν δὲ ποιῆσαι μεγάλην καὶ πλουσίαν ἐπίσχεσθαι. » Πλουτάρχ.
Κιμ. § 9. — (2) Ἀθην. σελ. 604. — (3) Πλὴν ἴσως εἰς τὸν
Ἀριστοφάνην. Μνημονεύονται τοῦ Κωμικοῦ τούτου, δύο δρᾶματα,
« Δράματα ἢ Νίοβος » καὶ « Δράματα ἢ Κένταυρος » ἴδ. Ἀθην. τόμ.
IX, σελ. 55, édit. Schweig.

» δράματι. Κυρίως δὲ ἐπὶ τοῦ ἐκφραλίζεσθαι. » Ὁ δὲ Φώτιος,
« Ὀνοταζομένη, ἐκφραλιζομένη. Ἴων Μεγάλῳ δράματι. »

Εἰς τὸν Ἀθηναῖον, εἰς τὸν Πλούταρχον, καὶ ἄλλους, εὐρίσκονται πολλὰ τοῦ Ἴωνος ἀποσπασμάτια καὶ ἀπὸ τὰς τραγωδίας καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ του ποιήματα. Ἀπ' αὐτὰ, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ τὰ Ἐλεγεία, ὁ Ἴων φαίνεται ἄνθρωπος ἀσεῖος, συμποτικός, φίλος τῶν ἡδονῶν, τῶν τιμίων ὁμως καὶ ὄχι τῶν κτηνωδῶν ἡδονῶν, ὡς αὐτὸς τὸ μαρτυρεῖ, λέγων εἰς τὸ τέλος ἐνὸς Ἐλεγείου,

Πίνειν καὶ παίζειν, καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν (1).

Ὅσαι ἡδοναὶ συνοδεύονται μὲ τὴν δικαιοσύνην, ὅλαι εἶναι ἀβλαβεῖς, καὶ ἀκολούθως συγχωρημέναι· ὁ φίλος τῆς δικαιοσύνης, οὔτε πίνων ὑπερβαίνει τὰ ὄρια τῆς εὐθυμίας, οὔτε παίζων ἀμελεῖ τὰ σπουδαῖα. Φαίνεται ἀκόμη ὁ φιλασεῖος καὶ χαριέστατος χαρακτήρ τοῦ Ἴωνος, ἀπὸ τὴν περὶ τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Κίμωνος κρίσιν, ἣτις δὲν ἤρесе τὸν Πλούταρχον· « Ὁ δὲ ποιητῆς Ἴων »
» μοθωνικὴν φησι τὴν ὁμιλίαν καὶ ὑπότυπον εἶναι τοῦ Περικλέους, καὶ ταῖς μεγαλαυχίαις αὐτοῦ πολλὴν ὑπεροψίαν »
» ἀναμεμίχθαι καὶ περιφρόνησιν τῶν ἄλλων· ἐπαινεῖ δὲ τὸ »
» Κίμωνος ἐμμελὲς καὶ ὑγρὸν καὶ μεμουςωμένον ἐν ταῖς περιφοραῖς. Ἄλλ' Ἴωνα μὲν, ὡσπερ τραγικὴν διδασκαλίαν, »
» ἀξιοῦντα τὴν ἀρετὴν ἔχειν τι πάντως καὶ σατυρικὸν μέρος »
» ἐῷμεν (2). » Ἐνδεχόμενον νὰ προήρχετο ἡ κρίσις τοῦ Ἴωνος καὶ ἀπὸ πάθος ζηλοτυπίας· διότι ἦτον ἀντερασῆς τοῦ Περικ-

(1) Ἀθην. σελ. 447. — (2) Πλούταρχ. Περικλ. § 5.

κλέους. Ἡ ἐρωμένη των ὠνομάζετο Χρυσίλλα ἀπὸ τὴν Κόρινθον, τὴν ὁποίαν ὁ Ἴων ὀνομάζει καὶ εἰς τὰ Ἐλεγεία του (1).

Ὁ Ἴων ἰσορεῖ ἀκόμη καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Περικλέους διὰ τὴν κατὰ τῶν Σαμίων νίκην. Ἐκαυχᾶτο ὁ Περικλῆς ὅτι εἰς ἐννέα μηνῶν διάστημα ὑπέταξε τοὺς δυνατωτάτους τῶν Ἰώνων Σαμίους, ὁπότε ὁ Ἀγαμέμνων ἐδαπάνησε δέκα ἔτη διὰ τὴν κυριεύσῃ τὴν Τροίαν (2).

Εἰς τὸν Πλούταρχον εὐρίσκεται τὸ ὠραῖον ἀπόφθεγμα τοῦ Ἴωνος. Ἐλεγεν, ὅτι

Τὸ ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ, τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
Ἔργον δ', ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν (3),

διὰ τὴν δειξῆναι, πόσον ὀλίγοι εἶναι οἱ δυνάμενοι τὴν γνωρίσωσι καὶ τὴν διορθώσωσιν ἑαυτοὺς, καὶ ὅτι ἡ δυσκολία προήρχετο ἀπὸ τὰ πάθη· ὅθεν μόνος ὁ θεὸς ὡς ἀπαθῆς, γνωρίζει ἀληθῶς ἑαυτόν. Τοῦ Ἴωνος εἶναι καὶ τὸ,

Πόλλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἐν μέγα·
Στρόβιλος ἀμφ' ἄκανθαν εἰλίξας δέμας,
Κεῖται θιγεῖν τε καὶ θακτεῖν ἀμήχανος (4),

τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει, ὅτι ὅστις ἐξεύρει τὴν μεταχειρίζεται δικαίως τὰ ἀπὸ τὴν φύσιν δοθέντα εἰς σωτηρίαν ὄπλα, εὐκολ' ἀποφεύγει τῶν πανούργων τοὺς δόλους, καθὼς ὁ ἀκανθόχοιρος σώζε-

(1) Παρὰ τῷ Ἀθήν. σελ. 456. — (2) Πλούταρχ. Περικλ. § 28. — (3) Ὁ αὐτ. Παραμυθητ. πρὸς Ἀπολλών. § 28. — (4) Παρὰ τῷ αὐτ. Πότερ. τῶν ζ. φρονιμωτέρ. § 16. Εἰς τὰς τελευταίας ἐκδόσεις τοῦ Πλουτάρχου, τὸ Κεῖται ῥῆμα ἀφῆρέθη ἀπὸ τὸν τρίτον, καὶ ἐπροσκολλήθη εἰς τὸν δεύτερον στίχον, ὥστε νὰ μείνῃ ὁ εἰς κολοβός, καὶ ὁ ἄλλος ὑπέρμετρος.

ται ἀπὸ τὴν θολίαν ἀλώπεκα, μύνας προβάλλον εἰς αὐτὴν τὰς ἀκάνθας του. Εἰς μίαν ἄλλην ἀπὸ τὰς τραγωδίας του, ἐπαινῶν τὴν Λακωνικὴν βραχυλογίαν λέγει,

Οὐ γὰρ λόγοις Λάκαινα πυργοῦται πόλις·
 Ἀλλ' εὐτ' ἂν Ἄρης νεοχμὸς ἐμπέσῃ στρατῶ,
 Βουλὴ μὲν ἄρχει, χεὶρ δ' ἐπεξεργάζεται (1).

Ὁ Πausanias ἀναφέρει καὶ ὕμνον τοῦ Ἴωνος εἰς τὸν ΚΑΙΡΟΝ (occasion), τὸν ὁποῖον ἐμυθολόγει ὕσατον υἱὸν τοῦ Διὸς (2). Εἰς τὰς γενεαλογίας μάλιστα τῶν Θεῶν εἶχε χώραν ἡ ποιητικὴ λεγομένη ἄθεια.

Εἶχα καὶ ἄλλα πολλὰ νὰ φέρω ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Ἴωνος· ἀλλ' ἄρκοῦν καὶ τὰ ὀλίγα ταῦτα νὰ δεῖξωσι, πόσον ἦτο κομψὸς ὁ ποιητικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ. Ὄταν ὁ Ἀριστοφάνης τὸν περιπαίξῃ, ὀνομάζων αὐτὸν Ἐῶν ἄστ' ἔρα, τὸν κοινῶς λεγόμενον Ἀυγερινὸν (étoile du matin),

Ἴων ὁ Χίος, ὅσπερ ἐποίησεν πάλαι
 Ἐνθάδε τὸν ΛΟΪΟΝ ποῦσ', ὥς γ' εὐθείως
 ΛΟΪΟΝ αὐτὸν πάντες ἐκάλουν ἈΣΤΕΡΑ (3),

σκώπτει ὄχι ἀπλῶς τὴν ποίησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνους τοὺς Διθυράμβους, εἰς τοὺς ὁποίους, καθὼς ὅλοι οἱ Διθυραμβοποιοί,

(1) Παρά Σέξτ. Ἐμπειρικ. Πρὸς τοὺς Μαθηματικ. II, σελ. 294. —

(2) « Ἴωνι δὲ οἶδα τῷ Χίῳ καὶ ὕμνον πεποιημένον Καιροῦ· γενεαλο-
 » γεῖ δὲ ἐν τῷ ὕμνῳ νεώτατον παίδων Διὸς Καιρόν. » (Πausan. V,
 14). Ὁ Παλλαδάς, εἰς ἐν ἀπὸ τὰ Ἐπιγράμματα του (BRUNCK,
Analect. tom. II, pag. 431), ἀποδίδει εἰς τὸν Μένανδρον
 τὴν Θεοποίησιν τοῦ Καιροῦ, « Εὔγε λέγων, τὸν Καιρόν ἔφης Θεόν,
 » εὐγε Μένανδρε κ. τ. λ. » Ὁ κωμικὸς Μένανδρος ἤχμασεν ἑκατὸν
 ἔτη τεύλαχισον μετὰ τὸν τραγικὸν Ἴωνα. — (3) Ἀριστοφάν. Εἰρήν.
 835-837.

ἔμεταχειρίσθη κάποτε τὸν ληκυθικὸν χαρακτήρα (le style amproulé) τοῦ λόγου. Εἰς ἀπὸ τοὺς διδυράμβους τούτους τοῦ Ἴωνος ἤρχιζεν οὕτως,

ΛΟΪΟΝ ἀμεροφοίταν ἈΣΤΕΡΑ μείναμεν,
Ἀελίου λευκοπτέρυγα πρόδρομον·

καὶ τοῦτο περιπαίζει ὁ Ἀριστοφάνης, ὡς ὀρθῶς τὸ ἐξηγεῖ ὁ σχολιαστὴς του.

Ἐπειτα, ὁ πανοῦργος Ἀθηναῖος Κωμικὸς εἶχε καὶ ἄλλην ἀφορμὴν νὰ σκώψῃ τὸν Χίον ποιητὴν, ὡς ἔσκωψε καὶ τοὺς Χίους ὅλους εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην κωμωδίαν,

Τοῦμοῦ θανάτου
Πέντε τάλανθ' ἡ πόλις ἡ Χίον
διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὀφλήσει (1),

μ' ὅλον ὅτι εἰς ἄλλο δράμα, τοὺς Ὀρνιθας, τοὺς ἐπαινεῖ ὁ αὐτὸς Κωμικός. Ἴδου ἡ λύσις τῆς ἀντιφάσεως.

Τὸ δράμα, ἡ Εἰρήνη, ἐδόθη κατὰ τὸ 13 ἔτος. (419 πρὸ Χρ.) τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (2), ἤγουν ὅτε ἐσυμμάχουν οἱ Χῖοι μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους· οἱ δὲ Ὀρνιθες μετὰ πέντε ἔτη (414 πρὸ Χρ.), ὅτε ἐκίνει ὁ Ἀλκιβιάδης μὲ τὸν στόλον εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου πάλιν οἱ Χῖοι συνεταξίδευσαν ὡς σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων (3). Ἐσύμφερε λοιπὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἔχοντας μάλιστα εἰς αὐτὴν τὴν Χίον μέγα μέρος τῶν δημοτικῶν φίλους, νὰ τοὺς κολακεύωσιν εἰς τὰ θεάτρα των. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀρι-

(1) Ἀριστοφάν. Εἰρήν. 171, ὅπου ὁ σχολιαστὴς του λέγει, «Κωμῳδίῃ δὲ Χίους ὡς εὐρυπρώκτους ὄντας, καὶ ἐτοιμοὺς ὄντας πρὸς τὸ ἀποπατεῖν. — (2) Ὁ αὐτ. αὐτόθι, 990. — (3) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 122.

σοφάνης εἰς τοὺς Ὀρνίθας, ὅταν ὁ Χορὸς εὐχεται εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Χίους ὁμοῦ,

Υγίειαν καὶ σωτηρίαν
 Αὐτοῖσι καὶ Χίοισι,

πλάττει τὸν Πεισθέταιρον λέγοντα, Χαίρω ἀκούων εἰς τὰς εὐχὰς μας μνημονευομένους παντοῦ τοὺς Χίους

Χίοισιν ἤτθην πανταχοῦ προσκειμένοις (1).

Τοιαύτη ἦτο, κ' ἔπρεπ' ἐξανάγκης νὰ ἦναι, ἡ διαγωγή τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Χίους, νὰ τοὺς ἐπαινῶσιν, ὅτε εἰς τὴν Χίον εἶχαν τὸ κράτος οἱ δημοτικοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐπρόσμεναν ὠφέλειαν καὶ συμμαχίαν, νὰ τοὺς κωμωδῶσιν, ὅτε ὑπερίσχυαν οἱ ἀριστοκρατικοὶ τῆς Χίου, πλεόν φιλοὶ τῶν Λακεδαιμονίων παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Εὐπόλις, ἄλλος κωμικὸς, ὀλίγον ἀρχαιότερος τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐπαινεῖ καὶ αὐτὸς τοὺς Χίους, ἀλλὰ μὲ εἰ-

(1) Ἀριστοφάν. Ὀρν. 878-880. Εἰς τοῦτο τὸ μέρος, φέρει ὁ σχολιαστὴς μαρτυρίαν τοῦ ἱστορικοῦ Θεοπόμπου τοῦ Χίου ταύτην· « Οἱ δὲ » πολλοὶ τοῦ ταῦτα πράττειν ἀπέειχον, ὥς τὰς εὐχὰς καὶ περὶ ἐκείνων [τῶν Χίων] καὶ περὶ σφῶν αὐτῶν ἐποιούντο [οἱ Ἀθηναῖοι], » καὶ σπένδοντες ἐπὶ ταῖς θυσίαις ταῖς δημοτελέσιν, ἤρχοντο τοῖς » θεοῖς, Χίοις διδόναι τὰ γαθὰ καὶ σφίσειν αὐτοῖς. » Ἐπειτα λέγει, ὅτι καὶ οἱ Χίοι εἰς τὰς ἐορτὰς καὶ θυσίας των ἤρχοντο τὰ ὅμοια εἰς τοὺς Ἀθηναίους, πιθανὸν ὅτι οἱ Ἀριστοκρατικοὶ δι' ἀνάγκην, οἱ δὲ Δημοτικοὶ δι' ἀγάπην, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Θεοπόμπου « Οἱ δὲ πολλοὶ τοῦ ταῦτα πράττειν ἀπέειχον, » ἤγουν δὲν ἤθελαν νὰ ἀποχωρισθῶσιν ὁλότελα ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους.

ρωνείαν, ἥτις δείχνει ὅτι ἡ συμμαχία τῶν Χίων ἦτο πάντοτε ἀναγκαστὴ καὶ ὑποπτος·

Αὕτη Χίος, καλὴ πόλις·

Πέμπει γὰρ ὑμῖν ναῦς μακρὰς, ἄνδρας τ' ὅταν θεήσῃ,
Καὶ τ' ἄλλα πειθαρχεῖ καλῶς, ἀπλήκτος ὡσπερ ἵππος (1).

Πεζὰ τοῦ Ἴωνος συγγράμματα ἀριθμοῦνται, ὡς εἶπα, τρία, αἱ Ἐπιδημῖαι, τὸ Περὶ Χίου (2), καὶ οἱ Τριαγμοί. Τὸ Περὶ Χίου περιεῖχε τὴν ἀρχαιολογικὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του· καὶ ἐκ τούτου ἔλαβεν ὁ Πausανίας τὴν ὁποίαν ἔφερε μαρτυρίαν περὶ τῆς ἀποικίας τῆς Χίου (3). Αἱ Ἐπιδημῖαι ἱσοροῦσαν τὰς εἰς Χίον κατὰ καιρὸν ἐπιδημίας τινῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν: De adventibus clarorum virorum in Chium insulam, ὡς τὸ παρέφρασαν οἱ κριτικοί, συμπεραίνοντες, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἱσορούμενον, κατὰ τὸν Ἀθήναιον (4), εἰς τὰς Ἐπιδημίας, περὶ Σοφοκλέους, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ὁ Ἴων εἰς τὴν Χίον. Τὸ πισεύω, φοβούμενος τὸν ψόγον τῶν κριτικῶν· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω, ἂν ἀρκοῦσε τοῦτο νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἐπιγραφὴν, Ἐπιδημῖαι, χωρὶς ἄλλην τινὰ προοδηκὴν, μάλις, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰς αὐτὰς Ἐπιδημίας φέρει ὁ Ἀθήναιος καὶ δευτέραν μαρτυρίαν (5), εἰς τὴν ὁποίαν ὁ λόγος εἶναι περὶ χημῶν, τῶν καινῶς Ἀχηβάδων (moules), καὶ τρίτην ἄλλην (6), ὅπου ὀνομάζεται τὸ μαγειρικῶς σκευασμένον ἐπίπλοον (fraise).

(1) Εὐπυλ. παρὰ τῷ Σχολιαστῇ Ἀριστοφάν. Ὄρν. 881. — (2) Ἀθην. σελ. 426. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 4. — (4) Ἀθην. σελ. 603-604. — (5) Ὁ αὐτ. σελ. 93. — (6) Ὁ αὐτ. σελ. 107.

Οἱ Τριαγμοί, ῥηματικὸν ὄνομα τοῦ Τριάζω (1), σημαίνει κυρίως τρεῖς πτώσεις ἐπαλλήλους τοῦ παλαισοῦ ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον. Ἐδῶ ἐμεταχειρίσθη μεταφορικῶς τὴν λέξιν ὁ Ἴων· ἀλλὰ τί ἐνόει μ' αὐτήν, ἐγὼ κἀν δὲν τὸ νοῶ. Ὁ Ἄρποκρατίων ὀνομάζει τοὺς Τριαγμοὺς φιλόσοφον σύγγραμμα, καὶ φέρει καὶ μαρτυρίαν ἀπ' αὐτὸ τὴν ἐξῆς· « Ἀρχὴ δέ μοι τοῦ λόγου πάντα τρία, » καὶ πλέον τοῦδε, πλέον ἐλάσσων τούτων τριῶν (Ἰσ. γρ. καὶ » πλέον ἢ ἔλασσον τούτων τριῶν)· ἐνὸς ἐκάστου ἀρετὴ τριάς, » σύνεσις, καὶ κράτος, καὶ τύχη (2). » Ὁ χαρακτήρ τοῦ λόγου ὁμοιάζει ὀλίγοντάς φράσεις τῶν Ψευδοχημικῶν (Alchimistes), τῶν Νεοπλατωνικῶν, ἢ τῶν Φωτισμένων (Illuminés) τῆς Γερμανίας. Κλίνω πλέον εἰς τὴν γνώμην τῶν κρινάντων, ὅτι οἱ Τριαγμοὶ δὲν εἶναι τοῦ Ἴωνος, ἀλλὰ τοῦ Ἐπιγένου (3). Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους φαίνεται ὅτι ἀποδίδει εἰς τὸν Ἴωνα καὶ Κωμωδίας, καὶ ἄλλα πεζὰ συγγράμματα· « Ἐγραψε δὲ » καὶ Κωμωδίας καὶ Ἐπιγράμματα, καὶ Παιᾶνας, » καὶ Ὑμνοὺς, καὶ Σκολιὰ, καὶ καταλογάδην τὸν Πρε- » σβευτικὸν λεγόμενον (ὃν νόθον ἀξιούσι τινες εἶναι, οὐχί » αὐτοῦ). Φαίνεται δὲ αὐτοῦ καὶ Κτίσις καὶ Κοσμολογικ- » κός, καὶ Ὑπομνήματα, καὶ ἄλλα τινά. Καὶ πάνυ δόκι- » μος ἦν. Φασὶ δὲ αὐτὸν ὁμοῦ διθύραμβον καὶ τραγωδίαν ἀγω- » νισάμενον Ἀθήνησι, καὶ νικήσαντα, ἐκάσῳ τῶν Ἀθηναίων » δοῦναι Χῖον κεράμιον. Υἱὸς δὲ ἦν Ὀρθομένους, ἐπίκλησιν δὲ » Ξούθου. Ἠρξάτο δὲ τὰς τραγωδίας διδάσκειν ἐπὶ τῆς ὀγδοη-

(1) « Τριαχθῆναι λέγουσιν οἱ παλαιστρικοὶ ἀντὶ τοῦ τρεῖς πεισεῖν, ἢ » τὸ τρεῖς στοχάσαντα (γρ. τροχάσαντα) νικηθῆναι, ζάδιον, δῖαν- » λον, δόλιχον. » Φωτ. — (2) Ἄρποκρατ. λέξ. Ἴων. Ὄνομάζει τοὺς Τριαγμοὺς τοῦ Ἴωνος καὶ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (Στρωμάτ. I, σελ. 333). — (3) Ἄρποκρατ. λέξ. Ἴων.

» κοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος κ. τ. λ. (1). » Ἀπὸ τὰ πεζὰ του συγγράμματα, φέρει ὁ Πλούταρχος (μὴ φανερόνων ἀπὸ ποῖον σύγγραμμα), τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο· « Ἴων μὲν οὖν ὁ » ποιητὴς ἐν τοῖς δὶχα μέτρον καὶ καταλογάδην αὐτῶ γεγραμ- » μένοις, φησὶν, Ἀνομοιότατον πρᾶγμα τῆ Σοφία » τὴν Τύχην οὐσαν, ὁμοιοτάτων πραγμάτων γί- » νεσθαι δημιουργόν (2). »

ἼΩΝ (ἄλλος), Χίος, υἱὸς Τυδέως, φονευθεὶς ἀπὸ τὸν Λακεδαιμόνιον Ἀρμοσὴν Παιδάρητον, ὡς Ἀττικίζων (3).

ΚΑΥΚΑΛΟΣ, Χίος, ῥήτωρ, ἀδελφὸς τοῦ Ἱστορικοῦ Θεοπόμπου (4).

ΚΑΥΚΑΣΘΣ. Γράφεται εἰς τὰ νομίσματα ποτὲ μὲ τέσσαρα **ΚΑΥΚ**. ποτὲ μὲ πέντε **ΚΑΥΚΑ**. καὶ ποτὲ μὲ ἕξ γράμματα **ΚΑΥΚΑΣ**. (5). Ὄνομα Ἄρχοντος, σπάνιον εἰς τοὺς Ἕλληνας· εἰς τὴν Χίον ὁμῶς ἦτο καὶ τόπος ἢ χωρίον ὀνομαζόμενον **Καύκασα**. (6).

ΚΗΛΕΜΑ. Τοῦτα μόνα τὰ γράμματα, μὲ τὸ δῖωτον, καὶ ἀριστερόθεν κηρυκτεῖον, βλέπω εἰς νόμισμα· ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω ὁποῖον πρέπει νὰ ἦναι τὸ ὀλόκληρον ὄνομα (7). Ἴσως ἐσυγχύθη ἀπὸ τὸν γλύπτην μὲ ἄλλο ὄνομα. **Z. Τηλεμα**.

ΚΗΦΙΣΙΔΗΜΟΣ. Χίου ἄρχων. Ἀπὸ τὰ ὀκτώ γράμματα

(1) Σχολιαστὴς Ἀριστοφάν. Εἰρήν. 855. Ἡ Κτίσις χωρὶς ἀμφιβολίαν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Περὶ Χίου σύγγραμμα· ὁ Κοσμολογικὸς πιθανὸν ὅτι εἶναι ὁ ἀπ' ἄλλου ὀνομασθεὶς Τριαγμὸς ἢ Τριαγμοί.

==== (2) Πλούτρχ. Περὶ τῆς Ῥώμ. Τύχ. § 1. Ἴδε καὶ Συμποσιακ. VIII, 1, § 1. === (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 126. === (4) Ἰδ. ἀνωτέρ.

σελ. 218. === (5) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517, et Supplem. tom. I, pag. 1776. ===

(6) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 12. === (7) RASCHE, *ibid.* pag. 517.

τῶν νομισμάτων ΚΗΦΙΣΙΔΗ. (1), εἴκασα τὸν Κηφισίδημον.
Οἱ Ἄττικοὶ τὸ ἔγραφαν Κηφισόδημος.

ΚΗΦΙΣΟΚΛΗΣ. Ζ. Ἐρμόφαντος.

ΚΗΦΙΣΟΚΡΙΤΟΣ. Τοιοῦτον εἴκασα τὸνομα ἀπὸ τὰ
εὕρισκόμενα εἰς τὰ νομίσματα στοιχεῖα ΚΗΦΙΣΟΚΡΙ. (2).
Ἄρχων Χίου.

ΚΡΕΩΦΥΛΟΣ. Μόνος ὁ Σουίδας (διεάζων ὁμως) τὸν
λέγει ΧΙΩΝ. « Κρεώφυλος, Ἄστυκλέος, Χίος, ἢ Σάμιος,
» ἐποποιός. Τινὲς δὲ αὐτὸν ἰσόρησαν Ὀμήρου γαμβρὸν ἐπὶ
» θυγατρί· οἱ δὲ φίλον μόνον γεγονέναι αὐτὸν Ὀμήρου
» λέγουσι, καὶ ὑποδεξάμενον Ὀμηρον, λαβεῖν παρ' αὐτοῦ
» τὸ ποιῆμα τὴν τῆς Οἰχαλίας ἄλωσιν. » Περὶ τοῦ ποιή-
ματος τοῦ ἐπιγραφομένου Οἰχαλίας ἄλωσις, οἱ μὲν τὸ
ἐνόμισαν γέννημα τοῦ Ὀμήρου, χαρισθὲν εἰς τὸν Κρεώφυλον
δι' εὐγνωμοσύνην, ὅτι τὸν ὑπεδέχθη εἰς τὸν οἶκόν του. Κατὰ
δὲ τὸν Καλλιμάχον, ἐξεναντίας, γνήσιος πατὴρ τοῦ ποιή-
ματος ἦτον ὁ Κρεώφυλος, καὶ ταύτην μόνον ἔλαβε χάριν ἀπὸ
τοῦ Ὀμηρον, γὰρ τὸ ἐπιγράφη Ὀμηρικόν· ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ
ἔξῃς ἐπίγραμμα τοῦ Καλλιμάχου·

Τοῦ Σαμίου πόνος εἰμί, δόμῳ ποτὲ θεῖον Ὀμηρον
Δεξαμένου· κλαίω δ' Εὐρυτον, ὅσσ' ἔπαθεν,
Καὶ ξανθὴν Ἰόλειαν. Ὀμήρειον δὲ καλεῖμαι
Γράμμα. Κρεωφύλω, Ζεῦ φίλε, τοῦτο μέγα (3).

Δὲν ἔλειψαν οὐδ' οἱ νομίσαντες τὸν Κρεώφυλον διδάσκαλον
τοῦ Ὀμήρου, ὡς λέγει ὁ Φώτιος· « Κρεώφυλος... Τοῦτου
» τινὲς καὶ διδάσκαλον Ὀμήρου λέγουσι γεγονέναι· καὶ ἔστιν
» αὐτοῦ Οἰχαλίας ἄλωσις. Ἀρχαῖος μὲν οὖν ἔστι, νεώτερος

(1) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517. — (2) *IBEM, ibid.* pag. 513. — (3) Ἰδὲ Στρα-
των. Γεωγραφ. XIV, σελ. 638, καὶ Εὐσταθ. Ἰλιάδ. β, σελ. 330.

» δὲ ἰκανῶς Ὀμήρου (1). » Ὁ Πλάτων τὸν ὀνομάζει τοῦ Ὀμήρου ἑταῖρον (2).

ΚΤΑΦΗ. Τοῦτα μόγα τὰ στοιχεῖα εὐρίσκονται χαραγμένα εἰς νόμισμα (3), σημαίνοντα κύριον ὄνομα δὲν ἐξεύρω ποῖον.

ΚΥΛΛΑΝΟ. Οὕτω γράφεται εἰς τὰ νομίσματα (4) Κυλλαν. καὶ Κυλλανο. Ἴσως Κύλλανος ἢ Κυλλανίων.

ΚΥΝΑΙΘΟΣ. Χῖος, πρῶτος Ὀμηριστῆς, ἢ Ἐραψωδὸς τοῦ Ὀμήρου. Εἰς τὸν Κύναιθον ἀποδίδουν τινὲς τὸν νομιζόμενον Ὀμήρου Ὑμνον εἰς Ἀπόλλωνα (5). Ἐκατηγόρησαν τὸν Κύναιθον, ὡς φθείραντα τοῦ Ὀμήρου τὴν ποίησιν. « Ἐπιφανεῖς » δὲ [Ὀμηρίδαι] ἐγένοντο, οἱ περὶ Κύναιθον, οὓς φασι πολλὰ » τῶν ἐπῶν ποιήσαντας ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ὀμήρου ποίησιν. » Ἦν δὲ ὁ Κύναιθος Χῖος· ὃς καὶ τῶν ἐπιγραφομένων » Ὀμήρου ποιημάτων τὸν εἰς Ἀπόλλωνα γεγραμμένον Ὑμνον » λέγεται πεποιηκέναι κ. τ. λ. (6). » Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ Εὐστάθιος· « Τοῦ δὲ ἀπαγγέλλειν τὴν Ὀμήρου ποίησιν σκε- » δασθεῖσαν, ἀρχὴν ἐποίησατο Κύναιθος ὁ Χῖος· ἐλυμή- » ναντα δὲ φασι αὐτῇ πάμπολλα οἱ περὶ τὸν Κύναιθον, καὶ » πολλὰ τῶν ἐπῶν αὐτοὶ ποιήσαντες παρενέβαλον (7). »

ΛΑΜΠΡΟΣ, Χῖος. Ἄρχοντος ὄνομα εἰς νόμισμα, μὲ τὸ δῖωτον, δᾶδ' ἀναμμένην (flambeau), καὶ ὀρνέου πτέρυγα (8).

ΛΑΤΡΙΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθήκ.

(1) Ἴδε καὶ Πλούταρχ. Λυκούργ. § 4, μετὰ τῶν σημ. σελ. 380, καὶ Στράβ. Γεωγραφ. σελ. 638. — (2) Πλάτ. Πολιτ. X, σελ. 600. — (3) RASCHE, *Lex. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517. — (4) IDEM, *ibid.* pag. 517, et *Supplem.* pag. 1770. — (5) Ἴδε Fabric. *Bibliothec. Græc.* tom. I, pag. 265 καὶ 355. — (6) Σχολ. Πινδάρ. Νεμ. II, 1. — (7) Εὐστάθ. εἰς τὴν Ὀμήρ. Ἰλιάδ. α, σελ. 6. — (8) RASCHE, *Lexic. etc.* tom. I, part. II, pag. 517.

ΛΕΩΜΕ. και ΛΕΩΜΕΔ. ἤγουν ΛΕΩΜΕΔΩΝ, με τὸ δῖωτον. Χῖος, Ἄρχων (1).

ΛΙΚΥΜΝΙΟΣ, Χῖος, λυρικός ποιητής· ἔγραψε διδυράμβους. Ἡ χάρις τῶν ποιημάτων του φαίνεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐνὸς διδυράμβου, ὅπου λέγει περὶ τοῦ ὕπνου, ὅτι κοιμίζων τὸν Ἐνδυμίωνα, τοῦ ἄφινεν ὁμῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς·

Ὑπνος δὲ χαίρων ὀμμάτων
αὐγαῖς, ἀναπεπταμένοις ὄσσοις
κοιμίζει κοῦρον (2).

και ἀπὸ ἄλλην ἀρχὴν σκολιοῦ, ἡ ὕμνου εἰς τὴν Ὑγείαν·

Λιπαρόμματα μᾶτερ ὑψίστων θρόνων
Σεμνῶν Ἀπόλλωνος, βασιλεία ποθεινά,
Πραῦγελως Ὑγεία,

τοῦ ὁποίου τὸ τέλος εἶναι,

Τίς γὰρ πλούτου χάρις, ἡ ΤΟΚΗΩΝ,
Ἡ τὰς ἰσοδαίμονος ἈΝΘΡΩΠΟΥ βασιληίδος ἀρχᾶς;
Σέθεν δὲ χωρὶς οὐ τίς εὐδαίμων ἔφυ (3).

Τὰ τελευταῖα τοῦτα ἤθελαν ἴσως μεταφρασθῆν, εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν·

‘Τί χρήζουν τὰ πολλὰ κτήματα, καὶ τὰ τέκνα;
Τί και αὐτὴ ἡ μὲ θεοὺς ἴση παμβασιλεία;
Δὲν εὐδαιμόνησε κανεὶς χωρὶς ἐσέ, ὙΓΕΙΑ.

Ὁ χρόνος, ὅτ’ ἔζησεν ὁ Λικύμνιος, εἶναι ἄδηλος. Εἰς τοῦ

(1) RASCHÉ, *Lexic.*, etc. tom. I, part. II, pag. 517. —

(2) Παρ’ Ἀθην. σελ. 564. Ἴδε και σελ. 603. — (3) Ἴδε Σέξτον τὸν Ἐμπειρικὸν (Πρὸς Μαθηματικ. IX, σελ. 700), ὅστις ὀνομάζει ῥητῶς πατέρα τοῦ ὕμνου τούτου Λικύμνιον τὸν Χῖον. Τὸ τέλος ὁμοιάζει πολὺ μὲ ὁμοίως ἐπιγραφόμενον Ὑμνον, εἰς Ὑγείαν, τοῦ Ἀρίφρονος, σωζόμενον εἰς τὸν Ἀθήναιον (σελ. 702), ὅπου γράφεται ὀρθότερα εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ΤΕΚΕΩΝ (ἤγουν τέκνων) και εἰς τὸν δεύτερον, ἈΝΘΡΩΠΟΙΣ.

Ἀναχάρσιδος τοὺς Πίνακας (1) τὸν ἔθεσαν ἀπὸ τὰ 400 ἔτη πρὸ Χριστοῦ καὶ κάτω. Τὸν νομίζω ἀρχαιότερον, σύγχρονον ἴσως τοῦ Κροίσου· διότι ὁ Παρθένιος (2), διηγούμενος τὴν ἄλωσιν τῶν Σάρδεων ἀπὸ τὸν Κῦρον (συμβᾶσαν περὶ τὸ 545 ἔτος πρὸ Χριστοῦ), λέγει, ὅτι τὸ διήγημα εὐρίσκεται, « Παρὰ » Δικυμνίῳ τῷ Χίῳ μελοποιῷ, καὶ Ἑρμησιάνακτι. »

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ. Ζ. εἰς τὰς Προσθήκ.

ΜΑΛΑΣ (3), Χίος, ἀγαλματοποιὸς, πατὴρ ἀγαλματοποιῦ τοῦ Μικκιάδου. Ὁ Μικκιάδης ἐγέννησε κ' ἐδίδαξεν ἀγαλματοποιὸν τὸν Ἄνθερμον. Τοῦ Ἄνθερμου τούτου δύο υἱοὶ ἀγαλματοποιοὶ, πατροδίδακτοι καὶ αὐτοὶ, εἶναι ὁ ὁμώνυμος Ἄνθερμος, καὶ ὁ Βούπαλος, ἀκμάσαντες κατὰ τὴν ἐξηκοντῆν Ὀλυμπιάδα (ἤγουν περὶ τὸ 540 ἔτος πρὸ Χριστοῦ), ὡς λέγει ὁ Πλίνιος. Ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν ἐφημίσθη μάλις α ἡ Ἄρτεμις, θεμένη ὑψηλὰ, καὶ κατασκευασμένη εἰς τρόπον, ὥστε ὁ πλησιάζων εἰς τὸ ἄγαλμα ἐφαντάζετο τῆς θεᾶς τὸ πρόσωπον λυπηρόν· ὁ ἀναχωρῶν καὶ μακρυνόμενος τὸ ἔβλεπεν ἠλαρόν: *Dianæ facies in sublimi posita, cujus vultum intrantes tristem, exeuntes hilaratum putant* (4). Πολλὰ ἀγάλματα τῶν δύο τούτων ἦσαν, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου, μετακομισμένα εἰς τὴν Ῥώμην. Αἱ πλησιόχωροι τῆς Χίου πόλεις καὶ νῆσοι ἔγεμαν ἀπὸ ἀγάλματα τοῦ Ἄνθερμου καὶ τοῦ Βουπάλου. Τοῦ Ἀπόλλωνος τὸ Ἄγαλμα τὸ εἰς τὴν Δῆλον ἔφερε καὶ σιχηρὰν ἐπιγραφὴν λέγουσαν, ὅτι « Ἡ Χίος ἦτον » ἐνδοξος ὄχι μόνον διὰ τὰς ἀμπέλους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἔργα

(1) *Voyag. d'Anachars.* tom. VII, pag. 242. — (2) Περὶ ἐρωτικ. παθηματ. § 22. — (3) Οὕτω τὸν ὀνομάζει (Malas) ὁ Πλίνιος· ἴσως ὁμοιω ἦτο Melas, Μίλας. — (4) *PLIN. Histor. natur.* XXXVI, 4.

» τῶν υἰῶν τοῦ Ἀνθέρμου, *Non vitibus tantum censere*
 » *Chium, sed et operibus Anthermi filiorum* (1).
 Συγχωρημένη ἢ καύχησις, ἐπειδὴ ἀναφέρεται εἰς τὴν πατρίδα.
 Ζ. καὶ Βούπαλος.

ΜΕΓΑΡΕΥΣ. Ζ. Ἀπολλωνίδης.

ΜΕΓΙΣΤΗ. Δύο γυναῖκες Χῖαι, οὕτως ὠνομασμένοι. Ζ.
 εἰς τὰς Προσθήκ. λέξ. Μεγίστη.

ΜΕΛΑΣ. Ζ. Μάλας, σελ. 233, σημ. 3.

ΜΕΝΕΣ. Τὰ πέντε γράμματα μὲ τὸ δίωτον. Ἰσως
 ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΟΣ (2) ἢ ΜΕΝΕΣΘΕΥΣ.

ΜΕΝΕΣΘ. Μὲ δίωτον, καὶ πλοίου πηδάλιον. Εἰς ἄλλο
 δὲ ΜΕΝΕΣΘΕΙ. Τὸ ὀλόκληρον πιθανὸν ὅτι ἦτο ΜΕΝΕ-
 ΣΘΕΪΣ (3).

ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΟΣ. Πιθανὸν ὅτι καὶ Χῖος, ὡς μαθητὴς
 Μητροδώρου τοῦ Χίου. Ζ. Μητρόδωρος.

ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ. Ὀλόκληρον οὕτω χαραγμένον, μὲ τὸ
 δίωτον κεράμιον, καὶ δύο πῖλους μὲ δύο ἀσέρας, ἀντὶ τοῦ
 ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἐχαράχθη πρὸ τῆς
 εἰσαγωγῆς τῶν μακρῶν φωνηέντων εἰς τὸ Ἀλφάθητον, ἀν καὶ
 μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἐκράτησεν ἀκόμη μακρὸν ἢ χρῆσις τοῦ
 ω ἀντὶ τοῦ ο. Οἱ δύο ἀσερισμένοι πῖλοι, χαραγμένοι καὶ
 εἰς ἄλλα Χῖα νομίσματα, σημαίνουν τοὺς Διουσκούρους (Κάσσορα
 καὶ Πολυδεύκη), ὡς προσάτας τῶν θαλασσοπορούντων ὅτι
 Χῖοι ὡς ἔχοντες ναυτικὸν, καὶ ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν, φυσικὰ
 ἔπρεπε νὰ σέβωνται τοιοῦτους θεοὺς. Οἱ Διόσκουροι, ἢ αὐτοὶ
 γλυμμένοι ὀλόσωμοι, ἢ μόνον τῶν οἱ πῖλοι (*bonnets de*
laine) μὲ τοὺς ἀσέρας, φαίνονται καὶ εἰς νομίσματα ἄλλων
 πόλεων, μάλιστα παραθαλασσίων (4). Διὰ τοῦτο καὶ πολλὰ

(1) PLINIUS, *Histor. natur.* XXXVI, 4. — (2) RASCHE, *Lexic. etc.*, tom. I, part. II, pag. 517. — (3) IDEM, *ibid.*
 — (4) IDEM, *ibid.* et tom. III, part. I, pag. 308-314.

πλοῖα ἔφεραν εἰς τὴν πρῶραν τὸ παράσημον (enseigne) τῶν Διοσκούρων, ὡς τὸ Ἀλεξανδρινὸν πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμβῆκεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος διὰ νὰ περάσῃ εἰς τὰς Συρακούσας; (1).

ΜΗΤΡΑΣ, Χῖος. Ἀπὸ μόνον τὸν κωμικὸν Ἀντιφάνην γνωρίζομεν τοῦ Χίου τούτου τὸνομα, τὸ ὁποῖον ὁμως ἔπρεπε νὰ γράφεται περισπωμένως, Μητρᾶς, ὑποκοριστικῶς συγκομμένον ἀπὸ τὸ Μητρόδωρος, ὡς τὸ Μηνᾶς, ἀπὸ τὸ Μηνόδωρος. Θέλων ὁ κωμικὸς νὰ δείξῃ, ὅτι αἱ μητέρες εἶναι δίκαιον νὰ ἀγαπῶνται πλέον τῶν πατέρων ἀπὸ τὰ τέκνα, φέρει παράδειγμα πολλῶν πραγμάτων ὀνόματα συνυπακουόμενον ἔχοντα τῆς μητρὸς τὸνομα,

ἘΜΜΗΤΡΟΝ ἐὰν ᾖ τὸ ξύλον, βλάστην ἔχει.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ἐστίν, οὐχὶ πατρόπολις.

ΜΗΤΡΑΝ τινὲς πωλοῦσιν, ἕδιστον κρέας.

ΜΗΤΡΑΣ ὁ Χῖος ἐστὶ τῷ δήμῳ φίλος (2).

Ἄλλο τί δὲν μαθαίνομεν ἐκ τούτου, πλὴν ὅτι διέτριβεν εἰς τὰς Ἀθήνας Χῖός τις, ὀνομαζόμενος Μητρᾶς (πιθανὸν ὅτι καὶ σύγχρονος τοῦ Ἀντιφάνους), ὑπερβολῆ εὐάρεστος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ Ἀντιφάνης ἤμαζε κατὰ τὴν ἐννενηκοστὴν τρίτην Ὀλυμπιάδα (3), ἤγουν 350 σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ.

ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ Θεοκρίτου (4), Χῖος, Μαθητὴς Νέσσου τοῦ Χίου, ἢ κατ' ἄλλους, Δημοκρίτου (5), καὶ διδάσκαλος

(1) Πράξ. Ἀποστόλ. κή, 11. — (2) Παρ' Ἀθην. III, σελ. 100. — (3) Σουίδ. λέξ. Ἀντιφάνης. — (4) Μόνος ὁ Στοβαῖος (Ἐκλογ. Φυσικ. σελ. 304, Heeren) ὀνομάζει τὸν πατέρα τοῦ Θεόκριτου. — (5) Διογεν. Λαερτ. IX, 58, καὶ Σουίδ. λέξ. Δημοκρίτος.

Ἐπικούρου, μαθηματικός φιλόσοφος, ἰατρός, ἔτι καὶ ἱστορικός, ἂν ἔγραψε τὰ Τρωϊκὰ, ὡς λέγει ὁ Ἀθήναιος (1), καὶ τὰ Ἴωνικὰ, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος (2). Ὁ Κικέρων ὀνομάζει βιβλίον Μητροδώρου περὶ φύσεως (3). ὁ Πλίνιος ἄλλο, ἐπιγραφόμενον, Ἐπιτομὴ τῶν ριζοτομουμένων (4). Δὲν ἤρκειτο νὰ συναθροίσῃ τὰ εἰς ἰατρικὴν χρήσιμα φυτὰ, καὶ νὰ τὰ ξηραίνῃ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐξωγράφει (5).

Ἀρχὰς ἔλεγε τὰ ἄτομα καὶ τὸ κενόν (6). Τὸ πᾶν, κατ' αὐτὸν, ἦτον αἰδίδιον (7), κόσμοι, ὄχι ἓνας ἀλλὰ πολλοί, διότι ἐνόμιζεν ἐπίσης ἄτοπον ἓνα κόσμον εἰς τὸ ἄπειρον, ὡς καὶ ἓνα μόνον σάχυν εἰς μέγα χωράφιον « Ἄτοπον εἶναι » ἐν μεγάλῳ πεδίῳ ἓνα σάχυν γεννηθῆναι, καὶ ἓνα κόσμον » ἐν τῷ ἀπείρῳ (8). » Ἔας λοιπὰς τοῦ Μητροδώρου φυσικὰς δόξας περὶ Οὐρανοῦ, Ἀσέρων, Βροντῶν, Θαλάσσης, Γῆς, Σεισμῶν, ἐμπορεῖ ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ τὰς ἀναγνώσῃ εἰς τὸν Πλούταρχον (9) καὶ εἰς τὸν Στοβαῖον (10). δόξας, ὁποῖαι ἦσαν, κ' ἔπρεπε νὰ ἦναι, τῶν πρώτων φιλοσόφων αἱ περὶ τῶν

(1) Ἀθήν. σελ. 184. — (2) Πλούταρχ. Συμποσιακ. VI, 8. — (3) CICERO. *Academ. quaest.* IV, 23, et FABRIC. *Bibliothec. Graec.* tom. I, pag. 821. — (4) PLIN. *Histor. natur.* XX, 20, § 81. — (5) IDEM, *ibid.* XXV, 2, § 4. — (6) Πλούταρχ. Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. I, 18, II, 1, Στοβ. Ἐκλογ. φυσικ. σελ. 304 καὶ 380, Heeg. Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Προτρεπτικ. σελ. 43. — (7) Πλούταρχ. λείψαν. τῶν οὐ σωζομ. VIII, § 11. — (8) Ὁ αὐτ. Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. I, 5, Στοβ. Ἐκλογ. φυσικ. I, σελ. 496, Heeg. Σίξτ. Ἐμπειρικ. πρὸς τοὺς Μαθηματικ. VII, 48. — (9) Πλούταρχ. αὐτόθ. II, 16, 17, 20, III, 3, 5, 9, 15, 16. — (10) Στοβ. Ἐκλογ. φυσικ. σελ. 510, 518, 524, 558, 574, 580, 590, Heeg.

τοιούτων δόξαι, σεβασάς ὁμως καὶ Θαυμασάς, ἐπειδὴ ἐξ αὐτῶν προβαίνοντες κατὰ μικρὸν, ἔφθασαν οἱ νεώτεροι εἰς τὰς ἀκριβεσέρας.

Αἱ ἠθικαὶ τοῦ Μητροδώρου δόξαι δὲν ἐδιάφεραν ἀπὸ τὰς Σωκρατικὰς, ὅσον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν σήμερον ἀπ' ὅσα μᾶς ἀφῆκεν ὁ χρόνος διεξοδικῶν συγγραμμάτων σκελετευμένα μικρὰ λείψανα. Ἐν ἀπὸ τὰ ἠθικά του συγγράμματα ἔφερον ἐπιγραφὴν ταύτην· Περὶ τοῦ μείζονα εἶναι τὴν καρ' ἡμᾶς αἰτίαν πρὸς εὐδαιμονίαν τῆς ἐκ τῶν πραγμάτων (1), ἱκανὴν νὰ φανερώσῃ πόσον ἀξιόλογος ἔπρεπε νὰ ἦναι τοῦ συγγράμματος ἡ ὕλη. Ἐκ τούτου πιθανὸν ὅτι εἶναι ἡ ἀναφερομένη καὶ Θαυμαζομένη ἀπὸ τὸν Κλήμεντα τοῦ Μητροδώρου, πρὸς τὴν μαθητὴν του Μενέσρατον μακρὰ ῥῆσις· « Μέννησο, Μενέσρατε, διότι Θνητὸς φύς, καὶ » λαβῶν βίον ὠρισμένον, ἀναβάς τῆ ψυχῇ ἕως ἐπὶ τὸν αἰῶνα » καὶ τὴν μαρτυρίαν τῶν πραγμάτων, κατεῖδες καὶ τὰ » ἐσόμενα, πρό τ' ἐόντα κ. τ. λ. (2). »

ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ ἄλλος. Νόμισμα Χίου, φέρον τὴν συνθήην εἰς τῆς Χίου τὰ νομίσματα σφίγγα, καὶ πῶραν πλοίου εἰς τοὺς πόδας τῆς, σεφανωμένην μὲ ἀμπελόφυλλα, καὶ ὄνομα **ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣ ΧΙΟΣ** (3). Τοῦτο σημαίνει τὸν τότε Ἄρχοντα τῆς πολιτείας. Ἐνδεχόμενον ὅμως καὶ νὰ ἐχαράχθη εἰς τιμὴν τοῦ προλεγμένου φιλοσόφου **ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ**.

ΜΙΚΚΙΑΔΗΣ. Χίος, ἀγαματοποιὸς, υἱὸς τοῦ ἀγαματοποιοῦ Μάλα, καὶ πατὴρ τοῦ ἀγαματοποιοῦ Ἀνθήρμου. Ζ. Μάλας.

(1) Παρὰ Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωματ. II, σελ. 417. — (2) Ὁ αὐτ. V, σελ. 614. — (3) Ἴδε τὸν RASCHE, *Lexic. univers. g. numismat.* tom. I, part. II, pag. 513.

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ. Χίος, πατήρ Ἀρίωνος τοῦ φιλοσόφου.
Z. Ἀρίωνων.

ΝΕΣΣΟΣ. Z. Μητρόδωρος, σελ. 235.

ΝΗΡΕΪΣ. Χίος, περιβόητος μάγειρος. Ἴδε τὰ προσημειωθέντα περί αὐτοῦ (1).

ΞΗΝΙΣ ΧΙΟΣ. Οὕτως ἀπαράλλακτα χαραγμένον εἰς ἀργυροῦν νόμισμα, εἰς τὸ ὁποῖον φαίνονται καὶ τὸ δίωτον κεράμιον, καὶ δύο πῖλοι (σκούφαι) μὲ ἀστέρας (2), σημαίνοντες τοὺς Διοσκούρους (3), « Ἐπιούρους ναυτιλῆς » ὡς τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἀπολλώνιος (4), φύλακας καὶ σωτῆρας τῶν πλεόντων, καὶ διὰ τοῦτο μάλις αὐτοῦ οἰκείου καὶ φίλου τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἐμπορίαν Χίων. Τὸ ΞΗΝΙΣ ἔπρεπε νὰ ᾔηται, ΖΗΝΙΣ, ὄνομα γνωστὸν (5)· καὶ τὰ δύο ταῦτα σοιχεῖα (Ξ καὶ Ζ) συγχέονται συχνά, καὶ μάλις εἰς τὰς λιθικὰς ἐπιγραφάς.

ΞΕΝΟΜΗΔΗΣ. Χίος, ἱστορικὸς ἐπίσημος, ἀκμάσας μικρὸν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὡς λέγει Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεύς· « Ὀλίγω δὲ πρεσβύτεροι τῶν Πελοποννησιακῶν, καὶ μέχρι τῆς Θουκυδίδου παρεκτείναντες ἡλικίας, » Ἑλλάνικὸς τε ὁ Λέσβιος, καὶ Δαμάστης ὁ Σιγεύς, καὶ » Ξενομήδης ὁ Χίος κ. τ. λ. (6). » Ἀπορεῖ ὁ Οὐόσσιος, διὰ τί ὁ Στράβων ὀνομάσας τὸν Χίον Θεόπομπον τὸν ἱστορικὸν, ἐλησμόνησε τὸν ἀρχαιότερόν του Ξενομήδην (7).

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 111. — (2) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 514. — (3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 234. — (4) Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. IV, 650. — (5) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 197. — (6) Διονύσιος. Ἀλικαρνασ. Περὶ τοῦ Θουκυδίδ. χαρακτῆρ. κ. τ. λ. § 5, σελ. 818, Reisk. — (7) VOSSII, *De Historic. Graec.* pag. 11 et 451.

ΞΟΥΘΟΣ. Ζ. Ὀρθομένης.

ΞΩΜΕΔΙ. Νόμισμα φέρον τὸ δίωτον κεράμιον μὲ σάχυν κριθῆς, καὶ μόνον τὰ ἐξ ταῦτα σιχίαι ΞΩΜΕΔΙ (1), ἐκ τῶν ὁποίων οὔτε κύριον οὔτε προσηγορικὸν ὄνομα τί δύναμαι νὰ ἀπεικάσω.

ΟΙΝΟΠΙΔΗΣ. Χῖος, ἀστρονόμος, σύγχρονος Δημοκρίτου (2). Εἰσηγητὴς τοῦ μεγάλου ἐνιαυτοῦ, ἤγουν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος ἢ κύκλου, ὅτε ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἀποκαταστένονται ὅθεν τὴν ἀρχὴν ἐκινήθησαν. Πρὸ τοῦ Οἰνοπίδου, ὁ μέγας ἐνιαυτὸς ἐλογίζετο ἐτῶν ὀκτώ· κατ' ἄλλους ἔπειτα, δεκαεννέα (3). Ὁ Οἰνοπίδης τὸν ἐμάκρυνεν εἰς τὰ πενήτηντα ἐννέα ἔτη· καὶ τὸν εἰκόνισεν εἰς χαλκενον πίνακα, ἀφιερῶσας αὐτὸν εἰς τὴν Ὀλυμπίαν (4). Αὐτὸς εὔρηκε καὶ τὴν λόξωσιν τοῦ Ζωδιακοῦ, διὰ τὴν ὁποίαν, ἐπειδὴ τὴν ἐγνώριζε καὶ ὁ Πυθαγόρας, ἐσυκοφαντήθη ὡς σφετερισθεὶς τὰ ἀπ' ἄλλους εὑρημένα (5). Ἄλλ' ὁ Σικελιώτης Διόδωρος, ἱσορῶν εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον τὴν εἰς Αἴγυπτον ἀποδημίαν καὶ τοῦ Οἰνοπίδου καὶ τοῦ Πυθαγόρου, λέγει περὶ μὲν τούτου, ὅτι ἐδιδάχθη ἀπὸ τοῦ Αἰγυπτίου Θεολογίαν, γεωμετρίαν, ἀριθμητικὴν, καὶ τὰ περὶ μετεμψυχώσεως· περὶ δὲ τοῦ Οἰνοπίδου, ὅτι ἤκουσεν ἀπ' ἐκείνου τὴν λοξὴν τοῦ ἡλίου πορείαν (6). Ἄν ἦναι λοιπὸν Ἕλληγος εὔρημα ἢ λόξωσις, χρεωσέεται εἰς τὸν Οἰνοπίδην· ἂν ἦναι τῶν Αἰγυπτίων, ὁ

(1) RASCHE, ubi supra, pag. 517. — (2) Διόδωρ. Σικελ. I, 41 καὶ 98, Πλούταρχ. Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. II, 12, Στοβ. Ἐκλογ. φυσικ. σελ. 502. — (3) Διόδωρ. Σικελ. XII, 36. — (4) Αἰλιαν. Ποικ. ἱσορ. X, 7. — (5) Πλούταρχ. Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. II, 12, Στοβ. Ἐκλογ. φυσικ. σελ. 502. — (6) Διόδωρ. Σικελ. I, 98.

Οίνοπίδης πάλιν πρῶτος τὴν ἐγνώρισεν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀκόμη ἐξέτασε καὶ τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου (1). Εἰς τὸν Οἰνοπίδην ἀναφέρεται καὶ ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ μηνίσκου (2). Τοῦ Οἰνοπίδου σώζονται τὰ ἐξῆς ἀποφθέγματα.

« Οἰνοπίδης, ὄρων, μειράκιον πολλὰ βιβλία κτώμενον,
 » ἔφη, Μὴ τῆ κιθωτῶ, ἀλλὰ τῶ σῆθει. Ὁ αὐτὸς
 » ἔλεγε, Τὰ βιβλία, τῶν μὲν μεμαθηκότων ὑπο-
 » μνήματα εἶναι, τῶν δὲ ἀμαθῶν, μνήματα. Ὁ
 » αὐτὸς εἶπε, Τὸν νοῦν παραίτιον δαίμονα, τοῖς
 » μὲν πεπαιδευμένοις ἀγαθῶν, τοῖς δὲ ἀπαιδευ-
 » τοῖς κακῶν εἶναι (3). »

ΟΙΝΟΠΙΩΝ, Κτίσης Χίου, καὶ Χίος ἐπωνομασμένος ἀπὸ τὸν Ἄρατον (4).

ΟΜΗΡΟΣ (5). Τοῦ Ὀμήρου, καθὼς ὁ τόπος, οὕτω καὶ ὁ χρόνος τῆς γενέσεως ἔμεινεν ἀμφίβολος. Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐσυνάθροισε τὰς περὶ τοῦ χρόνου γνώμας πολλῶν παλαιῶν, τόσον διαφόρους μίαν τῆς ἄλλης, ὥστε δὲν εἶναι παράξενον, ἂν ἡμεῖς ἀποροῦμεν σήμερον περὶ αὐτοῦ. Κατὰ τὸν Κλήμεντα, ἄλλοι ἔθεταν τὴν γένεσιν τοῦ Ὀμήρου 80 ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας, ἄλλοι 100, ἄλλοι 140, ἄλλοι 180, ἄλλοι 200. Καὶ τούτων μὲν ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι μεγάλη· ἀλλ' ὁ Θεόπομ-

(1) Διόδωρ. Σικελ. I, 41. Ἰδ. καὶ Ἀθην. II, σελ. 71, ἐκδ. Schweig. τόμ. I, σελ. 282. — (2) Ἰδε Menag. Observat. in Diogen. Laert. IX, 37, pag. 407. Μηνίσκον ὠνόμαζαν τὸ περιεχόμενον σχῆμα ἀπὸ δύο περιφερείας ἢ κύκλους, ἔχοντας ὄχι τὸ αὐτὸ κέντρον. — (3) Ἄντων. καὶ Μαξιμ. (ἐκδ. μετὰ τοῦ Στοβ.) σελ. 208. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 3 καὶ 21. — (5) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 516.

πος, ὅς τις ὡς Χίος ἔπρεπε νὰ ἐρευνήσῃ ἀκριβέστερον περὶ τούτου, ἀριθμῆι 500 ἔτη (1). Καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀλωσις τῆς Τροίας συνέβη, κατὰ τοὺς χρονολόγους, περίπου τὸ 1270 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἀφαιροῦντες ἀπὸ τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τοῦτον τὰ 500 ἔτη, εὐρίσκομεν τὴν γένεσιν τοῦ Ὀμήρου εἰς τὸ 770 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ὅμως, ὅς τις ἤκμαζε κατὰ τὸ 460 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἐπειδὴ λέγει ὅτι ὁ Ὀμηρος ἦτο 400 ἔτη προγενέστερος αὐτοῦ (2), ὁ χρόνος τῆς γενέσεως, ἢ μάλλον τῆς ἀκμῆς τοῦ Ὀμήρου, συμπίπτει μὲ τὸ 860 ἔτος πρὸ Χριστοῦ, ἡγουν διαφέρει μόλις μίαν ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ τὴν ἀπαριθμησιν τοῦ Θεοπόμπου. Ὁ Λαρχῆρος θέτει τὴν ἀκμὴν τοῦ ποιητοῦ κατὰ τὸ 907 ἔτος πρὸ Χριστοῦ.

Ἀπὸ τὰς φιλονεικούσας ἑπτὰ πόλεις περὶ τῆς γενέσεως τοῦ Ὀμήρου δύο μάλιστα ἔχουν πλειοτέρα πιθανότητα παρὰ τὰς ἄλλας, ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Χίος. Ὁ Στράβων δὲν ἐτόλμησε νὰ βεβαιώσῃ, ποί' ἀπὸ τὰς δύο ἔχει τὸ πιθανώτερον, ἀλλ' ἠρκέσθη νὰ ἐκθέσῃ τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους καθεμί' ἀπ' αὐτὰς ἐδυσχυρίζετο νὰ ἦναι πατρίς τοῦ Ὀμήρου (3). Χίον ὁμοίως τὸν ἐνόμιζεν ὁ Θουκυδίδης, ἐπειδὴ ἀναφέρει τὸν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνον, ἐκ τοῦ ὁποίου φαίνεται κατοικία τοῦ Ὀμήρου ἢ Χίος (4). Χίον ἀοιδὸν τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Θεόκριτος (5). Χίον ἀκόμη καὶ ὁ Ἱστορικὸς Εὐθυμένης (6), ὅς τις ὡς Μασ-

(1) Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωμάτ. I, σελ. 327. — (2) Ἡροδοτ. II, 53 μὲ τὴν σημ. τοῦ Larcher. — (3) Στράβ. Γεωγραφ. XIV, σελ. 645-646. — (4) Θουκυδίδ. III, 104. — (5) Θεόκριτ. Εἰδυλλ. VII, 47, καὶ XXII, 218. — (6) « Εὐθυ-
 » μένης δὲ, ἐν τοῖς χρονικοῖς, συνακμάσαντα [Ὀμηρον] Ἡσιόδῳ, ἐπὶ
 » Ἀκάσου, ἐν Χίῳ γενέσθαι περὶ τὸ διακοσιοστὸν ἔτος ὑστερον τῆς
 » Ἰλίου ἀλώσεως. Ταύτης δὲ ἐστὶ τῆς δόξης καὶ Ἀρχέμαχος, ἐν
 » Εὐβοϊκῶν τρίτῳ. » (Κλήμ. Ἀλεξανδρ. Στρωμάτ. I, σελ. 327).

σαλιώτης (1), ἤγουν ὡς Ἴων, ἔπρεπε νὰ ἐξεύρη τί πλέον περὶ τοῦ Ἴωνος Ὀμήρου παρά τοὺς ἄλλους. Εἰς τὴν Χίον, τελευταῖον, ἔλεγεν ἡ φήμη ὅτι εὔρηκε τὸν Ὀμηρον διατρίβοντα ὁ νομοθέτης τῶν Λακεδαιμονίων Λυκοῦργος (2).

Δὲν ἀρκοῦν ταῦτα νὰ παύσωσι τὴν φιλονεικίαν τῶν πόλεων οὐδ' ἐγὼ τὰ φέρω ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθοῦς πατριῶδος τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλ' ἐὰν ἡ Χίος δὲν ἐγέννησε τὸν Ὀμηρον, αὐτὴ χωρὶς ἀμφιβολίαν ἐχρημάτισεν ἡ θετὴ του πατρίς, ἐπειδὴ εἰς αὐτὴν εὔρηκε φιλοφρονεστέραν ὑποδοχὴν, καὶ εἰς αὐτὴν παρά εἰς κάμμίαν ἄλλην ἐπρόκρινε νὰ διατρίψῃ τὸν βίον του. « Ὅ » εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος (λέγει ἓνας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς » φιλοσόφους), καὶ ἂν δὲν ἦναι ἀληθῶς τοῦ Ὀμήρου (ὡς » ἐπιστεύετο ἀναμφιδόλως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Θουκυδίδου), » ἐποιήθη ἐξάπαντος εἰς χρόνον πλησίον τοῦ χρόνου τῆς ζωῆς » τοῦ Ὀμήρου. Ὅ,τι λέγει περὶ τῆς κατοικήσεως αὐτοῦ εἰς » τὴν Χίον, στηρίζεται, ναί, εἰς φήμην, ἀλλ' εἰς φήμην » παλαιωτάτην, ὅποια δὲν ἔχει τί ἀπίθανον, ἱκανὸν νὰ γεννήσῃ » δις αἰγμὸν (3). » Ὅστις ἀναγνώσῃ ὅσα λέγει ὁ Πλού-

(1) Ἰδ. Ἀρτεμιδώρ. Γεωγραφ. τόμ. I, σελ. 444, ἐκδ. Βιεν. 1807.

== (2) « Ἐντυχόντα δὲ [Λυκοῦργον], ὡς φασί τινες, καὶ Ὀμήρω » διατρίβοντι ἐν Χίῳ, κατὰρχει πάλιν εἰς τὴν οἰκίαν » Στραβ. Γεωγραφ. X, σελ. 482. == (3) Wenn dieser hymnus auch nicht Homerisch ist (wofür er in Thucydides zeitalter ungezweifelt galt), so musste er doch aus einem solchen zeitalter seyn, das dem Homerischen sich nähert. Die nachricht, das Homer auf Chios gewohnt habe, mag allerdings auf der sage beruhen. Aber es ist dog eine sehr alte sage; und eine nachricht die durchaus nichts unwahrscheinliches hat, das uns bewegen könnte sie in zweifel zu ziehn (HEEREN, *Id. über die Polit.* etc. Th. III, S. 173-174).

ταρχος, ὁ Ψευδοηρόδοτος, ὁ Σουΐδας, καὶ ἄλλοι περὶ Ὀμήρου, θέλει κρίνειν τὰ πλείοτερα, ὡς εἶναι δίκαιον, μυθώδη· ἀλλ' ὅταν συλλογισθῇ ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ μυθώδη ὅλα, ἢ καὶ τὰ πλείοτερα, συμφωνοῦν περὶ τῆς εἰς Χίον κατοικίας τοῦ Ὀμήρου· τί ἄλλο δύναται νὰ συμπεράνη, πλὴν ὅτι μόνοι οἱ Χῖοι, κρίναντες τὴν ἀξίαν τοῦ Ποιητοῦ, τὸν υἱοθέτησαν καὶ τὸν ἔκαμαν πολίτην ἴδιον;

Προσθέτω καὶ τὸν ἱστορικὸν Ὑπερμένην, Χῖον, ἴσως καὶ Ῥαψῳδὸν, ὅστις γράφων ἴδιον σύγγραμμα Περὶ Χίου, λαλεῖ περὶ τοῦ Ὀμήρου, ὡς ὁμολογουμένου τρόπον τινὰ ἐντοπίου τῆς νήσου ἐπειδὴ ἴσσορεῖ, ὅτι οἱ Χῖοι ἐξημίωνσαν τὸν δούλον τοῦ Ὀμήρου χιλίας δραχμάς, ὡς ἀμελήσαντα νὰ καύσῃ (κατὰ τὴν συνήθειαν) τὸ σῶμα τοῦ ἀποθανόντος αὐτοῦ δεσπότου (1). Εἰς τὸ πιθανὸν τῆς κατοικίας τοῦ ποιητοῦ εἰς τὴν Χίον, ἐπρόσθεσεν ὁ ἱστορικὸς καὶ τὸ ἀπίθανον ὅτι εἶχε δούλον, καὶ δούλον ἰκανὸν νὰ ζημιωθῇ χιλίας δραχμάς, ὁ μόνος τὰ πρὸς ζωὴν ἀναγκαῖα ἔχων Ὀμηρος!

Αὐτοὶ οἱ, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ὀμήρου, σώσαντες τὰ ποιήματα αὐτοῦ, καὶ ὀνομασθέντες διὰ τοῦτο Ὀμηρίδαι, εἰς τὴν Χίον πρώτην ἐφάνησαν, καὶ ἀπὸ τὴν Χίον διεδόθη καὶ ἡ τέχνη καὶ τὸ ὄνομα τῶν Ὀμηριδῶν εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος.

Σώζονται καὶ νομίσματα Χῖα, φέροντα τὴν εἰκόνα τοῦ Ὀμήρου (2).

ὈΝΟΜΆΔΗΜΟΣ, Χῖος. Ἐσώθη ἡ μνήμη του, ὡς δημαγωγοῦ. Συνέδη στάσις μεταξὺ τῶν Χίων καὶ διαίρεσις εἰς δύο

(1) « Ὑπερμένης ἐν τῷ Περὶ Χίου, Ὀμήρου φησὶ γενέσθαι θανάτου ποντα Σκινδαψὸν ὀνόματι, καὶ τοῦτον ζημιωθῆναι ὑπὸ Χίων » χιλίας δραχμάς, διὰ τὸ μὴ καῦσαι τελευτήσαντα τὸν δεσπότην » (Πτολεμ. Ἡφαίσ. παρὰ τῷ Φωτ. Μυριοβιβλ. Κωδ. CXC, σελ. 490).

==== (2) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 175.

φατρίας, τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν. Ἐνίκησεν ἢ μία τὴν ἄλλην, καὶ ὁ Ὀνομάδημος εὐτύχησε νὰ ᾔῃαι τοῦ μέρους τῶν νικητῶν. Αἱ τοιαῦται νίκαι συνοδεύονται γὰρ σφαγᾶς, ἢ καὶ ἐξορίας τῶν νικημένων. Ἄλλ' ὁ Ὀνομάδημος ἐσυμβούλευσε τοὺς συστασιώτας του νὰ μὴν ἐξορίσωσιν ὅλους τοὺς ἀντισυσιώτας, φοβούμενος, ὡς ἔλεγε, μὴ ἐξορίσαντες ὅλους τοὺς ἐχθροὺς, ἀρχίσωσι νὰ ἐχθρεύωνται ἀλλήλους· « Ὀ » τῶν Χίων δημαγωγὸς Ὀνομάδημος, οὐκ εἶα τῇ στάσει κρα- » τήσας πάντας ἐκβάλλειν τοὺς ὑπεναντίους· Ὅπως (ἔφη) » μὴ πρὸς τοὺς φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεισθαι, » τῶν ἐχθρῶν παντάπασι ἀπαλλαγέντες » (1). Ὁ τοῦτο ἰσορῶν Πλούταρχος, ἐδῶ μὲν κρίνει μωρὰν τὴν συμβουλήν τοῦ Ὀνομαδήμου· ἀλλοῦ δὲ τὴν ἐπαιεῖ (2), σύμφηφον ἔχων καὶ τὸν Αἰλιανόν (3). Τὸ φρονιμώτερον εἰς τοιαύτας περιστάσεις εἶναι, μῆτε νὰ ἐξορίσωσι, μῆτε νὰ φονεύσωσιν οἱ νικηταὶ τοὺς νικημένους, ἀλλὰ νὰ προβάλλωσι τοιαύτην πολιτείαν κατάσασιν, ὁποία νὰ δεσμεύῃ ὅλους τοὺς πολίτας ἐπίσης εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους· **ΙΣΟΤΗΣ, ΦΙΛΟΤΗΣ.**

Ὁ χρόνος, ὅτε συνέβη ἡ στάσις, εἶναι ἄδηλος· φαίνεται ἡ αὐτὴ καὶ τῆς ὁποίας οἱ φυγαδευθέντες κατέφυγαν εἰς τὴν Ἄντισσαν, πόλιν τῆς Λέσβου, ὅθεν ἔπειτα ἐδιώχθησαν (4). Παρὰ τὴν στάσιν ταύτην ὁ Ἀριστοτέλης ἰσορεῖ καὶ ἄλλην στάσιν ὀλιγαρχικῶν πρὸς ὀλιγαρχικοὺς τῆς Χίου (5).

ὈΡΘΟΜΕΝΗΣ, ἐπὶ κλην Ἰούθου, Χίος, πατὴρ Ἴωνος τοῦ ποιητοῦ. Τὸνομά του χρεωσεῖται εἰς τὸν σχολιασὴν τοῦ

(1) Πλούταρχ. Πολιτικ. Παραγγελμ. § 16. — (2) Ὁ αὐτ. Πῶς αὐτὸς ὑπ' ἐχθρ. ὠφελοῖτ. § 10. — (3) Αἰλιαν. Ποικ. ἰσορ. XIV, 25. — (4) Ἀριστοτέλ. Πολιτικ. Ε', β', § 11, σελ. 148. — (5) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. Ε', ε', § 11, σελ. 156.

Άριστοφάνους (1). Τοιούτων υιών πατέρες δὲν εἶναι δίκαιον
 νὰ μένωσιν ἀμνημόνευτοι. Ζ. Ίων.

ΠΑΝΘΕΪΔΗΣ. Χίος, γαμβρὸς τοῦ Θεμισοκλέους, λαβὼν
 εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰταλίαν (2). Ἡ ἀρετὴ τοῦ
 Πανθεΐδου συμπεραίνεται ἀπὸ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Θεμισοκλέους,
 ὅστις Ἀθηναῖος ὢν ἔλαβε γαμβρὸν ἀπὸ τὴν Χίον· διότι, ὡς ἰσορεῖ
 ὁ Πλούταρχος, ἐπρόκρινε τὴν ἀρετὴν παρὰ τὸν πλοῦτον· «Τῶν
 » δὲ τὴν θυγατέρα μνωμένων αὐτοῦ [Θεμισοκλέους], τὸν
 » ἐπεικὴ τοῦ πλουσίου προτιμήσας, Ἄνδρα ἔφη ζητεῖν χρημά-
 » των θεόμενον μᾶλλον, ἢ χρήματα ἀνδρός (3).»

ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ, Χίος. Ὡς τῶν χρησῶν ἀνδρῶν, ἡ τῶν
 ὀπωσοῦν ὠφελίμων εἰς τὴν πατρίδα, οὕτω καὶ τῶν ἀνοσίων
 ἀνθρώπων ἡ μνήμη φυλάσσεται δικαίως ἀπὸ τὴν ἰστορίαν, πρὸς
 διδασκαλίαν τῶν μεταγενεσέρων. Ὁ ἀλιτήριος οὗτος Πανιώνιος
 δὲν εὔρηκε πορισμὸν ἄλλον ζωῆς πρὰ νὰ εὐνουχίζη νέα εὐειδῆ
 παιδάρια, καὶ νὰ τὰ πωλῆ εἰς τοὺς Πέρσας. Ὁ ἰσορῶν τὸ ἀνόσιον
 ἔργον τοῦτο Ἡρόδοτος ἐπροσισόρησε καὶ τὴν ὁποίαν ἐπλήρωσε
 ποινὴν τῆς κακίας του ὁ Πανιώνιος. Εἰς ἀπὸ τοὺς εὐνουχισθέντας
 νέους, τὸνομα Ἐρμότιμος, εὐτύχησε νὰ κατασθῆ ἐντιμότερος
 ὄλων τῶν εὐνούχων τοῦ Ξέρξου, μὲ τὸν ὁπαῖον καὶ ἦλθεν εἰς
 τὰς Σάρδεϊς, εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν. Ἐκεῖθεν
 κατέβη δι' ὑπερησίας βασιλικᾶς εἰς τὸν Ἀταρνέα, χώραν τῆς
 Μυσίας ὑποκειμένην εἰς τοὺς Χίους, ὅπου κατὰ τύχην εὔρηκε
 τὸν Πανιώνιον. Ἄφου ἀπατήσας τὸν ἐκράτησεν αὐτὸν καὶ τὰ
 τέκνα του, τὸν ἠνάγκασε παρῶν νὰ εὐνουχίσῃ τοὺς τέσσαρας

(1) Εἰς τὴν Ἀριστοφάν. Εἰρήν. 835. Ἰδ. καὶ Ἀρποκρατ. λῆξ. Ἰων.
 —(2) Πλούταρχ. Θεμιστοκλ. § 32. —(3) Ὁ αὐτ. Ἀπορθεγμ.
 βασιλ. κ. τ. λ. Θεμισοκλ. II, σελ. 736, Wyttemb.

υιούς του, ἔπειτα τούτους νὰ εὐνουχίσωσι τὸν πατέρα των (1).

ΠΑΝΤΪΑΣ. Χῖος, ἀγαματοποιός, υἱὸς καὶ μαθητὴς ἀγαματοποιοῦ, τοῦ Σωσράτου. Τρεῖς ἀνδριάντας ἀναθεμένους εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἰσορεῖ ὡς αὐτόπτης ὁ Παυσανίας (2). Ζ. καὶ Σώσρατος.

ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΣ καὶ **ἌΜΦΙΚΛΟΣ**, δύο προεσῶτες, ἢ ὡς τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἀθήναιος, τύραννοι τῆς Χίου, σύγχρονοι Κνώπου, τοῦ κτίστου τῶν Ἐρυθρῶν (3), ἢ ἀπογόνου τινὸς ὁμωνύμου. Ὡσαύτως ὁ Ἄμφικλος οὗτος τῆς Χίου, πιθανὸν ὅτι εἶναι ἓνας τῶν ἀπογόνων τοῦ πρότερον (4) ὀνομασθέντος Ἀμφίκλου. Ἴδου πῶς ἰσορεῖται ἀπὸ τὸν Ἀθήναιον ἡ δυστυχία τοῦ Κνώπου. Βασιλεύων εἰς τὰς Ἐρυθράς, ἐπερικυκλώθη ἀπὸ κόλακας· ἐκ τούτων τρεῖς, ὀνομαζόμενοι, Ὀρύγης, Ἴρος καὶ Ἐχαρος, καὶ ἐπονομαζόμενοι Πρόσκυνες, διὰ τὴν κυνικὴν αὐτῶν ἀναισχυντίαν, θέλοντες νὰ μεταβάλωσι τὸ πολίτευμα εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐπεδουλεύθησαν τὸν Κνώπον, καὶ μίαν τῶν ἡμερῶν εὕρισκόμενοι μ' αὐτὸν εἰς πλοῖον, ὡς ἐμακρύθησαν ὀλίγον ἀπὸ τὴν γῆν, ἔδεσαν τὸν Κνώπον καὶ τὸν ἔρρηξαν εἰς τὴν θάλασσαν· ἔπειτα πλεύσαντες εἰς τὴν Χίον, καὶ λαβόντες δύναμιν ἀπὸ τοὺς ἐκεῖ τυράννους, τὸν Ἀμφίκλον καὶ τὸν Πολύτεκνον, ἐγύρισαν τὴν νύκτα εἰς τὰς Ἐρυθράς, ὅπου ἐνταυτῷ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κνώπου ἐκβρασμένον ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ἐνταφιάζετο ἀπὸ τὴν γυναῖκά του Κλεονόην. Ἔτυχε τότε καὶ πανήγυρις εἰς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος.

(1) « Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος, ὃς τὴν ζῆν κατεσχέσατο ἀπ' ἔργων » ἀνοσιωτάτων· ὅπως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἴδος ἐπαμμένους, ἐκ- » τάμνων, ἀγνέων ἐπώλειε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἐφεσον χρημάτων μεγάλων. » Παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροις τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνουχοί, πίσιος εἵνεκα » τῆς πάσης, τῶν ἐνορχίων κ. τ. λ. » Ἡρόδοτος. VIII, 105-106. Ἴδ. κκι Ἀθην. VI, σελ. 266. — (2) Παυσαν. VI, 3, 9 καὶ 14. — (3) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 33. — (4) Ἀνωτέρ. σελ. 4.

Οἱ τρεῖς φονεῖς, ἐμβαίνοντες αἰφνιδίως τὴν νύκτα μὲ τὴν ὁποίαν ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς δύο τυράννους τῆς Χίου δύναμιν, ἔσφαξαν πρῶτον ὄλους τοὺς φίλους καὶ οἰκείους τοῦ Κνώπου, πλὴν τῆς γυναικὸς του, ἣτις ἔφθασε νὰ φύγῃ εἰς τὴν Κολοφῶνα, ἔπειτα ὄσους ἄλλους ὑπωπεύοντο τῶν πολιτῶν, κατέλυσαν τοὺς νόμους, ἐκλείσθησαν εἰς τὸ τεῖχος, μὴ συγχωροῦντες εἰς κανένα δημοτικὸν νὰ τοὺς πλησιάσῃ, καὶ ἐξεδόθησαν εἰς τόσῃν ἀσέλγειαν, ὥστε νὰ φθείρωσι τὰς γυναῖκας, τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν πολιτῶν, μὲ ποινὴν θανάτου, ὅσας δὲν ἤθελε νὰ πεισθῇ εἰς τὰ θελήματά των. Ὄταν ἀπέθνησκε τις ἀπὸ τὴν ἑταιρίαν αὐτῶν, ἠνάγκαζαν τοὺς πολίτας μὲ μάστιγας ὄχι μόνον νὰ συνέρχωνται εἰς τὴν ταφὴν, ἀλλὰ καὶ νὰ θρηνώσι τὸν ἀποθανόντα μὲ βοᾶς τρανᾶς καὶ στηθοκοπήματα. Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἔπαθαν οἱ Ἐρυθραῖοι ἀπὸ τοὺς ἀλιτηρίους τούτους, ἕως ἦλθεν ὁ Ἰππότης, ἀδελφὸς τοῦ Κνώπου, καὶ τοὺς ἀπώλεσε κακοὺς κακῶς (1).

ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ. Ζ. Εἰς τὰς Προσθ.

ΠΡΟΘ... ΧΙΟΣ. Ταῦτα μόνον τὰ στοιχεῖα φέρει ἐν ἀπὸ τὰ νομίσματα, μὲ τὴν Σφίγγα καὶ μὲ τὸ δίωτον κεράμιον (2). Τὰ πρῶτα σημαίνουν, ἂν δὲν λαμβάνωμαι, ΠΡΟΘΟΟΣ, ὄνομα Λακωνικὸν (3), ὡς καὶ τὰ πρότερον ἈΡΓΕΪΟΣ καὶ ΜΕΓΑΡΕΪΣ (4), εἰς τοὺς Δωριεῖς πλέον παρὰ εἰς τοὺς Ἴωνας ἢ Ἀθηναίους συνήθη. Εἰς τούτους τὰ ἐλάμβαναν οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἢ φιλολάκωνες. Ἐν ἀπ' ὅσα ὠνείδιζαν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Κίμωνα, ὡς λακωνίζοντα, ἦτον ὅτι καὶ ὠνόμασε τοὺς υἱοὺς του μὲ τοιαῦτα ὀνόματα (5).

(1) Παρ' Ἀθῆν. σελ. 259. — (2) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 518. — (3) Ἰδ. *Ξενοφ. Ἑλληνικ.* VII, 4 § 2 καὶ ἄλλους. — (4) Ἄνωτέρ. 182 καὶ 204. — (5) Πλουταρχ. Κίμ. § 16.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ. ΧΙΟΣ, ἤγουν Πτολεμαῖος Χῖος. Τὸνομα εἶναι πλέον Μακεδονικὸν παρά Ἑλληνικόν· ὅθεν συγχωρεῖται νὰ συμπεράνωμεν τὸν χρόνον τῆς χαράξεως, ὅτι ἦτον ὁ χρόνος τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου Πτολεμαίων τῆς Αἰγύπτου. Δὲν ἐχαράχθη ὁμοίως εἰς τιμὴν κάθενὸς τούτων. Μόνα χαραγμένα εἰς ὄνομα βασιλέως, μεταξύ τῶν ἐπονομαζομένων Βασιλικῶν Χίων νομισμάτων, φαίνονται τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ Ἀντίχου τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας. Σημαίνει λοιπὸν ἢ τὸν Ἄρχοντα τῆς Χίου, ὡς ὑπολαμβάνει ὁ Ράσσης (1), ἢ καὶ ἄλλον Χίον οὕτως ὠνομασμένον, ἢ καὶ Μακεδόνα τινὰ πολιτογραφημένον εἰς τὴν Χίον.

ΡΑΒΙΡΙΟΣ. Τὸνομα δὲν εἶν' Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ Ῥωμαϊκόν· ὅθεν οὐδὲ χώραν ἤθελ' ἔχειν ἐς τὸν παρόντα κατάλογον, ἀν δὲν εἶχε προηγούμενον τῆς νήσου τὸνομα οὕτως. **ΧΙΟΣ ΡΑΒΙΡΙΟΣ** (2). Ὀνομάζει ὁ Κικέρων Ῥωμαῖον τινὰ Ραβίριον Rabinus (3). Τὸ ἐχάραξαν λοιπὸν οἱ Χῖοι, εἰς τιμὴν τινὸς Ῥωμαίου ἐπισήμου, ἢ καὶ ἄρχοντος τῆς Χίου, ἀφοῦ ἔχασεν ἡ Χῖος τὴν αὐτονομίαν, ἢ καὶ Ἕλληνας ὠνομασμένου Ῥωμαϊκῶς.

ΡΗΓΙΝΟΣ. Χῖος, ἀγαλματοποιὸς ἐδίδαξε τὴν τέχνην τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς του Σώστρατον. Ζ. Σώστρατος.

ΣΙΜΩΝΑΚΤΙΔΗΣ, Χῖος. Τοῦτον εὐρίσκω συγκαταριθμούμενον μὲ πολλοὺς ἄλλους περιδοῆτους ὀψοποιούς, καὶ συγγραφεῖς ὀψοποιίας· « Καὶ Ζωπυρίνου... Συγκαταριθμοῖτο » δ' ἀν τούτοις, Ἡρακλείδης τε ὁ Συρακούσιος, καὶ Τυνν δάριχος ὁ Σικυώνιος, καὶ Σιμωνακτιδῆς ὁ Χῖος, καὶ Γλαῦκος

(1) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. IV, part. I, pag. 422. — (2) IDEM, *Supplement.* tom. I, pag. 1774. — (3) CICER. *In Pison.* § 2.

» ὁ Λοκρός, ἑφοποιητικῆς πραγματείας σοφισταί (1). »
 Καί τοῦτο μέ κάμνει νά διςάζω, μήπως ὁ προμνημονευθεῖς (2)
 ἈΚΤΪΔΗΣ ἦτο κακὴ γραφή τοῦ Ἀθηναίου, ἀντί τοῦ ΣΙΜΩ-
 ΝΑΚΤΪΔΗΣ τοῦ Πολυδεύκου. Ἐκδέτω αὐτὴν ὁλόκληρον τὴν
 ῥῆσιν τοῦ κωμικοῦ Βάτωνος·

Εὐγ', ὦ Σιθύννη, τὰς νύκτας οὐ καθεύδομεν,
 οὐδ' ἈΝΑΓΕΓΡΑΜΜΕΘ', ἀλλὰ καίεται λύχνος,
 Καὶ βιβλίον ταῖς χερσὶ, κί φροντίζομεν
 Τί σοφὸν ΚΑΤΑΛΕ' ΔΟΙΠΕΝ, ἢ ΤΙΣ ἩΜῶΝ ἈΚΤΪΔΗΣ
 Ὁ Χίος, ἢ Τυνδαρικὸς ὁ Σικυνῶνιος,
 ἢ Ζωπύρινος αὐτὸς (3)—————

Οὕτω γράφεται ἡ ῥῆσις εἰς τὴν τελευταίαν ἔκδοσιν τοῦ Ἀθη-
 ναίου. Εἰς τὸν δεύτερον στίχον διορθόνω, ἈΝΑΠΕΠΑΪΜΕΘ'.
 Ὁ τέταρτος εἰς τὴν παλαιότεραν ἔκδοσιν γραμμένος,

Τί σοφὸν καταλειπέται, ἢ τίς ἡμῶν Ἀκτίδης,

ἑδιωρθόνετο ἀπὸ τὸν Κασωβῶνα,

Τί σοφὸν καταλέλοιπεν, τίς ἡμῖν Ἀκτίδης.

Ἀπέβαλε δικαίως τὴν διόρθωσιν ταύτην ὁ τελευταῖος ἐκδότης.
 Ἴσως ἐδύνατό τις νά προβάλῃ διόρθωσιν,

Τί σοφὸν ΚΑΤΑΛΕ' ΛΟΙΦ' ἩΜῖΝ ἢ ΣΙΜΟΝΑΚΤΪΔΗΣ,

ἂν δὲν ἐναντιοῦτο ἢ διὰ τοῦ ὀ γραφῆ τοῦ κυρίου ὀνόματος, τὸ
 ὁποῖον ἔπρεπε νά γράφεται Σιμωνακτίδης, πατρωνυμικὸν
 τοῦ Σιμώναξ, συνηρημένου ἀπὸ τὸ Σιμόναξ, ὡς τὸ

(1) Πολυδευκ. VI, 10, σελ. 287. — (2) Ἀνωτέρ. σελ. 18α.
 — (3) Παρ' Ἀθην. XIV, σελ. 66α.

Πλεισώναξ ἀπὸ τὸ Πλεισοάναξ. Ὅπως ἂν ἦναι, ἡ ταυτότης τῶν λοιπῶν κυρίων ὀνομάτων εἰς τὸν Πολυδεύκην καὶ εἰς τὸν Ἀθηναῖον δείχνει ὅτι καὶ τὸ πρῶτον ἓνα μόνον ὄψοποιὸν δηλοῖ, καὶ ὄχι δύο, εἴτ' Ἀκτιδὴν, εἴτε Σιμωνακτιδὴν προκρίνεις νὰ τὸν ὀνομάσης. Τὸ δεύτερον ὄνομα γράφεται ὀρθότερον εἰς τὸν Πολυδεύκην Τυνδάριχος· τὸ τρίτον πρέπει νὰ προπερισπασθῆ Ζωπυρίνος, ὡς ὑποκοριστικὸν τοῦ Ζώπυρος.

ΣΚΥΜΝΟΣ. Χῖος, γεωγράφος, ἀκμάσας περίπου τὰ ἐνεήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ (1). Ἐγραψε Γεωγραφίαν διὰ στίχων ἰαμβικῶν, προσφωνήσας αὐτὴν εἰς τὸν τελευταῖον τῆς Βιθυνίας βασιλέα Νικομήδην. Σώζονται τῆς ἀπὸ τὸν χρόνον κολοβωθείσης ταύτης Γεωγραφίας 741 στίχοι, συνεχεῖς ἀπ' ἀρχῆς, καὶ 236 ἄλλοι ἀλλαχόθεν συναθροισμένοι. Ἡ στιχουργία του δὲν εἶναι λαμπρά· τὸ πραγματικὸν ὁμῶς αὐτῆς μᾶς φέρει εἰς πόσον καὶ ὄσον ὁ χρόνος ἠφάνισεν ἐξ αὐτῆς. Διότι ὁ Σκύμνος δὲν ἠρέσθη νὰ ἐρμισθῆ τὰ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἰσορημένα, ἀλλὰ γεωγραφεῖ καὶ πολλὰ πρῶτην φοράν ἀπ' αὐτὸν αὐτοπτικῶς γνωρισμένα, περιελθὼν τὴν Ἑλλάδα, τὴν Σικελίαν, μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, τὴν Καρχηδόνα, καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἀφρικῆς, ὡς αὐτὸς μαρτυρεῖ

Ἄθ' αὐτὸς ἰδίᾳ φιλοπόνως ἐξητακῶς,
 Αὐτοπτικὴν πίσιν τε προσενηνεγμένος,
 Ὡς ἂν Θεατῆς οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος,
 Ἡ τῶν κατὰ Σικελίαν κειμένων πολισμάτων·
 Ἰςωρ δὲ γεγονῶς τῶν τε περὶ τὸν Ἀδρίαν,
 Καὶ τῶν κατὰ τὸν Ἴόνιον ἐξῆς κειμένων,
 Ἐπεληλυθῶς δὲ τοὺς τε τῆς Τυρρήνιας,
 Καὶ τοὺς Σικελικοὺς καὶ πρὸς ἑσπέραν ὄρους,
 Καὶ τῆς Λιβύης τὰ πλείστα καὶ Καρχηδόνας (2).

(1) Ἰδ. FABRIC. *Bibliothec. Græc.* tom. III, pag. 35. —

(2) Ἰδ. Σκύμν. Χίου, Περιηγ. 127-135.

Ἡ ἡλικία τοῦ Σκύμνου συμπίπτει μὲ τοὺς Μιθριδατικούς πολέμους, καὶ ἀκολούθως μὲ τῆς Χίου τὴν καταστροφὴν (1).

ΣΤΑΦ. Ταῦτα μόνον τὰ στοιχεῖα φαίνονται εἰς νόμισμα, μὲ τὸ δίωτον κεράμιον, καὶ πρόραν πλοίου, χαραγμένα. Σημαίνουν ΣΤΑΦΥΛΟΣ, ὄνομα κύριον τοῦ τότε ἄρχοντος τῆς Χίου. Σταφυλος ὠνομαζέτο καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς υἱοὺς τοῦ Θησέως, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χίου Ἴωνος (2). Τοῦ Σταφύλου ἀδελφὸς ἦτον ὁ πρῶτος συνοικιστὴς τῆς Χίου Οἰνοπίων, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἴωνα (3).

ΣΤΑΦΥΛΟΣ ἄλλος. Ζ. Εἰς τὰς Προσθ.

ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ ΧΙΟΣ. Οὕτω χαραγμένον εἰς νόμισμα παλαιόν. Τὸ Στεφανηφόρος ἐκρίθη ἀπὸ τινος ἐπίθετον (ἤγουν Στεφανηφοροῦσα Χίος)· ἄλλοι δὲ τὸ νομίζουν ὄνομα κύριον ἄρχοντος τῆς Χίου, Στεφανηφόρος Χίος (4). Εὐρίσκεται καὶ ἄλλοῦ (5) ὡς ὄνομα κύριον ὁ Στεφανηφόρος.

ΣΤΡΑΤΤΙΣ. Τύραννος τῆς Χίου (6).

ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ. Χίος, ἀγαματοποιὸς, ἀνεψιὸς καὶ μαθητὴς Ῥηγίνου. ἤκμασε κατὰ τὴν 114 Ὀλυμπιάδα (324 πρὸ Χρ.) ὡς ἱσορεῖ ὁ Πλίνιος (7). Ἐδίδαξε τὴν τέχνην τὸν υἱὸν του Παντίαν. Ζ. Παντίας.

ΣΩΣΤΡΑ. Χίος. Χαραγμένα τὰ ἕξ μόνον στοιχεῖα (ἀντὶ τοῦ Σώσρατος), μὲ τὸ σύνθηρες δίωτον κεράμιον καὶ πλοίου πηθάλιον (8). Ἄν δὲν ἦναι ἄρχοντος ὄνομα, ἐχάραχθη ἴσως εἰς τιμὴν τοῦ προλεγμένου ἀγαματοποιοῦ Σωσράτου.

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 161. — (2) Ἰδ. Πλουταρχ. Θησ. § 20. — (3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. Ἰδε καὶ ἀνωτέρ. σελ. 3. — (4) Ἰδ. RASCHE, *Lexic. univ. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 513. — (5) CORSIN. *Fast. Attic.* tom. II, pag. 465. — (6) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 88, 99 καὶ 102. — (7) PLIN. *Histor. natur.* XXXIV, 8, § 19 καὶ 5. — (8) Ἰδε τὸν RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517.

ΤΗΛΕΜΑ, ἤγουν ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ, ὄνομα Ἄρχοντος χαραγμένον εἰς νόμισμα, μεῦ μόνον τὸ δίωτον (1). Ζ. Κηλεμα.

ΤΙΜΑΝΔΡΟΣ. Ὄνομα Ἄρχοντος. Φέρει τὸ δίωτον, ἀριστερόθεν στάχυν σίτου, καὶ δεξιόθεν ἀστέρα (2).

ΤΙΜΟΚΛΗΣ. Ὄνομα Ἄρχοντος εἰς νόμισμα, μεῦ τὸ δίωτον (3).

ΤΥΔΕΥΣ, Χίος. Ζ. ἀνωτέρ. σελ. 126.

ΥΔΗΜΟΣ. Ζ. Διογένης.

ΥΠΕΡΜΕΝΗΣ. Πιθανώτατον ὅτι Χίος (4).

ΦΙΣΙΝΟΣ, εἰς ἀπὸ τοὺς τρεῖς προδότας τῆς Χίου (Ζ. Ἀπολλωνίδης). Οὕτω γράφεται εἰς τὸν Ἀρρίανόν· ἀλλὰ τὸνομα δὲν με φαίνεται Ἑλληνικόν· πλὴν ἀν τὸ γράψης Φυσίνος ἢ Φυσίνου, ὡς συνήθως διττογραφοῦνται τὰ ἀπὸ τὸ Νοῦς σύνθετα, οἷον Ἀρχίνος καὶ Ἀρχίνους, Καλλίνος καὶ Καλλίνους, Πασίνος καὶ Πασίνους.

ΦΛΥΣΤΟΣ. Ὄνομα χαραγμένον εἰς Χίον νόμισμα, με φύλλον κισσοῦ (5), Ἕλληνας ἴσως, ὄχι Ἑλληνικόν, ἀλλ' οὐδὲ Ῥωμαϊκόν ὅμως, παρεκτός ἀν τὸ ὑποθέσης (κατὰ τὴν συνήθη σύγχυσιν τοῦ Λ καὶ τοῦ Α) γραφικῶς σφαλμένον, ἢ καὶ ἀπὸ τὸν χρόνον ἀλλοιωμένον, ἀντὶ τοῦ ΦΑΥΣΤΟΣ (Faustus). Ὁ Φαῦστος ἐνδέχεται νὰ ἦτον ἄρχων τῆς Χίου, Ῥωμαῖος ἀπὸ Ῥωμαῖους σταλμένος, ἀφοῦ ἐσέρησαν τοὺς Χίους τὴν ἐλευθερίαν, ἢ καὶ ἐντόπιος Χίος, Ῥωμαϊσμένος τὸνομα, ὡς ὠνομάζοντο καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἕλληνες, οἱ μὲν διὰ τινὰ σχέσιν ἢ

(1) Ἴδε τὸν RASCHE, *Lexix. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 517. — (2) IDEM, *ibid.* pag. 518, et tom. V, part. I, pag. 62. — (3) IDEM, *ibid.* pag. 518. — (4) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 243. — (5) RASCHE, *ibid.* pag. 518.

φιλίαν ἀναγκαίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας, οἱ δὲ καὶ κολακεύοντες αὐτοὺς αἰσχροῦς, ὡς τοὺς ὀνειδίζει ὁ Ἀπολλώνιος καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἴωνας, γράφων πρὸς αὐτοὺς τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν, ἀξίαν νὰ μεταγραφῆ πρὸς διδασκαλίαν τῶν νέων (1). « **ἼΩΣΙΝ.**
 » Ἕλληνες οἴεσθε δεῖν ὀνομάζεσθαι διὰ τὰ γένη, καὶ τὴν ἔμπροσθεν ἀποικίαν. Ἕλλησι δ' ὡσπερ ἔθνη καὶ νόμοι, καὶ γλῶττα,
 » καὶ βίος ἴδιος, οὕτω καὶ σχῆμα καὶ εἶδος ἀνθρώπων. Ἄλλ' ὑμῶν γε οὐδὲ τὰ ὀνόματα μένει τοῖς πολλοῖς· ἀλλ' ὑπὸ τῆς νέας ταύτης εὐδαιμονίας ἀπολωλέκατε τὰ τῶν προγόνων σύμβολα. Καλῶς (ἴσ. γρ. Καὶ ὅλως) οὐδὲ τοῖς τάφοις ἐκεῖνοι
 » δέχονται ἂν ἄτε ἀγνώτας αὐτοῖς γενομένους· εἶγε πρότερον ἠρώων ἦν ὀνόματα, καὶ ναυμάχων καὶ νομοθετῶν, νυνὶ δὲ Λουκουλλῶν τε καὶ Φαβρικίων καὶ Λευκίων τῶν μακαρίων.
 » Ἐμοὶ μὲν εἶη μᾶλλον ὄνομα Μίμνερος (2) »

Μόλις ἐτελείωσα τὴν παροῦσαν σημείωσιν, καὶ μοῦ ἐγεννήθη δισαγμὸς, μὴ τὸ κύριον ὄνομα ἦτον ὄχι μόνον Ἕλληνικόν, ἀλλὰ καὶ ἰδιάζον εἰς τοὺς Χίους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐτιμάτο καὶ Διόνυσος Φλεῶν ἢ Φλυοῦς (3). Τὸ ἐπίθετον παράγεται ἀπὸ τὸ Φλύω· τούτου δὲ ῥηματικὸν ἄλλο εἶναι τὸ Φλύσος (ὡς τοῦ Ἀνύω τὸ Ἀνυσός), καὶ μὲ τὴν συνήθη μετάθεσιν τοῦ

(1) Παρὰ τῷ Φιλοστράτῳ. Ἐπιστολ. Ἀπολλων. 71, σελ. 407. — (2) Προκρίνει ὁ Ἀπολλώνιος νὰ ὀνομάζεται Μίμνερος, ἢ διότι τὸ ὄνομα τοῦτο, ἂν καὶ Ἕλληνικόν, κατήντησε νὰ νομίζεται γελοῖον (ὡς τὸ ἐνέησεν ὁ ἐκδότης Ὀλεάριος), ἢ διὰ τὸ παντάπασιν ἀσύνηδες (ἐπειδὴ παρὰ τὸν ἐλεγειακὸν ποιητὴν Μίμνερον, δυσκόλως εὑρίσκειται εἰς τὴν Ἕλληνικὴν ἱστορίαν ἄλλος Μίμνερος), ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, γνῶσθαι εἰς τοὺς ὁποίους ἔγραψεν ὁ Ἀπολλώνιος. Ὅπως ἂν ἦναι, νοεῖ τοῦτο· Προκρίνω ὅτιδήποτε ἄλλο Ἕλληνικὸν ὄνομα, παρὰ τὰ ὀνόματα τῶν ΕΥΔΑΙΜΟΝΩΝ Ῥωμαίων· καὶ αἰνίττετ' ἐνταυτῷ καὶ τὴν παροιμίαν « ΕΥΔΑΙΜΩΝ ὁ Κόρινθος· ἐγὼ δ' εἶην Τενεάτης » (ἴδ. Στράβων. VIII, σελ. 380 καὶ Ζηνόβ. III, 96). — (3) ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 29.

τόνου, Φλύσος. Καί μόνον τοῦ κισσοῦ τὸ φύλλον (σύμβολον τοῦ Διονύσου) ἀρκεῖ νὰ βεβαιώσῃ τὴν γνησιότητα τοῦ ὀνόματος.

ΦΟΙΝΙΞ. Ὄνομα ἄρχοντος, μὲ τὸ δῖωτον, ἄραγαμένον εἰς νόμισμα (1).

ΧΙΟΣ. Ἄλλοτε μὲν τοῦτο τὸνομα, ἄλλοτε δὲ τὸ ΧΙΩΝ, καὶ πολλάκις τὸ Χ μόνον σοιχεῖον, μὲ κἀνὲν ἀπὸ τὰ συνήθη παράσημα, σημαίνοντα τὴν νῆσον ἢ τοὺς κατοίκους. Μίαν μόνην φοράν τὸ βλέπω ἄραγαμένον ἀνάσροφα; ΣΟΙΧ (2), λείψανον τῆς παλαιᾶς (δεξιόθεν εἰς ὀρισερά) Ἑλληνικῆς γραφῆς (3). Σώζεται καὶ νόμισμα μὲ εἰκόνα νέου ἀγεναίου, τυλεμένου μὲ ταινίαν τῶν κεφαλῆν, παρασένοντος αὐτὴν τῶν Χίων τὴν δημοκρατίαν, μὲ τὰς πέντε ταύτας λέξεις ΔΗΜΟΣ ΧΙΩΝ, ἐχούσας δεξιόθεν τὸ ΟΜΟΝΟΙΑ ΧΙΩΝ ΕΡΥΘΡΑΙΩΝ (4). Τοιαῦτα νομίσματα ἔχαράσσοντο εἰς μνήμην συμμαχίας τῶν πόλεων, ἢ εἰρήνης μετὰ κατάλυσιν πολέμου· ὡς σύζεται καὶ ἄλλο νόμισμα (ἔχι πλέον αὐτόνομον, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν) μὲ τὰ γράμματα ΣΤΡ. ΚΑΠΙΤΩΔΕΙΝΟΥ. ΧΙΩΝ ΣΜΥΡΝΑΙΩΝ ΟΜΟΝΟΙΑ (5).

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ. Νομίσματα, τὰ μὲν φέροντα τὸν Ἀπόλλωνα ἔχοντα δεξιόθεν κρατῆρα, ἀριστερόθεν κωπίον, καὶ τὸν Διόνυσον, δεξιόθεν, κἀνθαρον (εἶδος ποτηρίου), ἀριστερόθεν, θύρσον, μὲ γράμματα ΕΠΙ ΑΡΧ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΥ ΧΙΩΝ. Τὰ δὲ μὲ τὸ δῖωτον, τὴν Σφίγγα, καὶ γράμματα, ΕΠΙ ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΥ ΤΟΥ ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΥ ΧΙΩΝ (6).

(1) RASCHE, *Lexic. univers. r. numar.* tom. I, part. II, pag. 518. — (2) RASCHE, *ibid.* pag. 518; *et Supplementor.* tom. I, pag. 1776. — (3) Ἡρόδοτ. II, 36, καὶ V, 58. — (4) RASCHE, *ubi supra*, pag. 518. — (5) IDEM, *ibid.* — (6) IDEM, *ibid.* pag. 514-515; *et Supplementor.* tom. I, pag. 1774.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

ΣΕΛΙΔΙ 37 Στίχ. 16 « Καί σοφωτέρους τῶν ποιημάτων του κριτάς. » Μαρτύριον τούτου τὸ ἐξῆς. Τόσον ἐνδοξος ἐχρημάτισεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἡ ποίησις τοῦ Ὀμήρου, ὥστε, μετὰ τὴν πρώτην αὐτῆς συνάθροισιν καὶ ἔκδοσιν ἀπὸ τὸν Πεισίστρατον, πολλοὶ κατιδίαν ἔκαμαν διαφόρους ἐκδόσεις, ὅχι κατὰ πάντα συμφώνους· καὶ τὸ ἐνδοξότερον διὰ τὸν Ποιητὴν, καὶ πόλεις ὀλόκληροι ἐφρόντισαν νὰ τὸν ἐκδώσωσι μὲ δημοσίον δαπάνην. Ἐξ ἐκδόσεις τοιαῦται, Πολιτικαί, ἢ Ἀπὸ πόλεων (ὡς τὰς ὠνόμαζαν), ἐγνωρίσθησαν ἕως τώρα, καὶ μί' ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἡ Χία· αἱ λοιπαὶ εἶναι τῆς Μασσαλίας, τῆς Σινώπης, τοῦ Ἄργους, τῆς Κύπρου καὶ τῆς Κρήτης (Ἰδ. Οὐολφ. Προλεγομ. εἰς τὴν Ἰλιάδ. σελ. CLXXV)· καὶ ἀπὸ ταύτας φέρουν πολλάκις μαρτυρίας οἱ σχολιασταὶ εἰς τὴν κρίσιν τῶν διαφόρων γραφῶν. Παραδείγματος χάριν, εἰς τὸ Εὐτ' ὄρεος κορυφῆσι τοῦ Ὀμήρου (Ἰλ. γ', 10) λέγουν οἱ σχολιασταὶ, « Ἐν » ἐνίαις δὲ τῶν ἐκδόσεων, τῇ τε Χίᾳ καὶ τῇ Μασσαλιωτικῇ, » καὶ τισιν ἄλλαις, ἐκ πλήρους ἐγγράπτο, Ηὐτε ὄρεος κορυφῆσι » Εἰς τὸ Ὑψόσ' ἔεργε τοῦ Ποιητοῦ (Ἰλ. ξ', 349) οἱ σχολιασταὶ, « Οὕτως Ἀρίσταρχος... ἐν δὲ τισιν, Ὑψόσ' » ἄειρε, καὶ Ὑψόσ' ἔερπε, διὰ τοῦ π· ἐν δὲ τῇ Χίᾳ » Ὑψόσ' ἱκανε· »

ΣΕΛΙΔΙ 39. Ὁ Αἰλιανὸς (Ποικ. ἱστορ. ΙΧ, 15) μνημονεύει καὶ τὴν Θυγατέρα τοῦ Ὀμήρου, ἐκδομένην εἰς γάμον ἀπὸ τὸν

πατέρα της με προΐκα τὰ Κύπρια ἔπη· καὶ τὰ Κύπρια ταῦτα ἔπη εἶναι ποίημα τοῦ Στασίνου, καὶ ὄχι τοῦ Ὀμήρου! Ὀνομάζουσι καὶ γαμβρὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν Στασίνον! Κατὰ τὸν Σουΐδαν, ἡ γυνὴ τοῦ Ὀμήρου ὠνομάζετο Ἀρσινόη· ὁ δὲ Τσέτσης τὴν ὀνομάζει Ἀρσιφόνην, καὶ ὄχι γυναῖκα, ἀλλὰ θυγατέρα τοῦ Ποιητοῦ.

ΣΕΛΙΔΙ 46, σημ. 1. Ἐσημείωσε καὶ ὁ Πλίνιος τὴν σπουδὴν τῶν γυναικῶν τῆς Χίου νὰ τρίβωνται τὴν Χίαν γῆν, εἰς εὐμόρφισιν τοῦ δέρματος, *Est in medicaminibus et Chia terra candicans, effectus ejusdem, qui Samiae. Usus ad mulierum maxime cutem* (PLIN. *Histor. natural.* XXXV, 18, § 56).

ΣΕΛΙΔΙ 44-45. Κατὰ τὸν Πλίνιον, εἰς τῆς Χίου τὰς λιθοτομίας ἐφάνησαν πρῶτον καὶ μάρμαρα ποικιλόχρωτα (*marbres panachés*), μετὰ τὰ ὁποῖα (λέγει) οἱ Χιοὶ ἐκτίζαν τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, ὅτε εὐρέθη εἰς τὴν Χίον κατὰ τύχην καὶ ὁ Κικέρων τοῦ ὁποίου μᾶς ἐφύλαξε καὶ τὸ πρὸς τοὺς Χίους σκῶμμα. Ἐπειδὴ οὗτοι ἐκαυχῶντο εἰς τὰ ποικιλόχρωτά των μάρμαρα, δείχνοντές τα εἰς τοὺς ξένους, ὡς μεγαλοπρεπῆ καὶ ἀξιοθαύμαστα, Πολὺ πλέον εἶπεν ὁ Κικέρων ὅτι ἤθελα θυμάσθαι τὸ τεῖχος σας, ἂν τὸ ἐκτίζετε ἀπὸ μάρμαρα τοῦ Τιβούρτου: *Primum (ut arbitror) versicolores istas maculas Chionum lapidicinæ ostenderunt, quum extruerent muros, faceto in id M. Ciceronis sale: omnibus enim ostentabant, ut magnificum. Multo, inquit, magis mirarer, si Tiburtino lapide fecissetis* (PLIN. *Histor. natural.* XXXVI, 6, § 5). Τὸ σκῶμμα τοῦ Κικέρωνος σέκει εἰς τοῦτο· τὰ πλείοτερα τῆς Ῥώμης οἰκοδομήματα ἐκτίζοντο ἀπὸ μάρμαρα τοῦ Τιβούρτου (Στραβ. V, σελ. 238), ἀπέχοντος ἕξ ἢ ἑπτὰ λεύγας

ἀπὸ τὴν Ῥώμην. Ἐλέγε λοιπὸν ὁ Κικέρων, Πολὺ πλεόν ἤθελα θαυμάσειν τὸ τεῖχος σας, ὦ Χῖοι, ἂν τὸ ἔβλεπα κτισμένον ἀπὸ μάρμαρα τοῦ Τιβούρτου (σήμερον Tivoli), τῶν ὁποίων δηλαδὴ ἢ εἰς Χίον μετακομιδὴ ἐχρειάζετο δαπάνην βασιλικήν.

ΣΕΛΙΔΙ 51. Τὸν Κάδον (μέτρον οἴνου), ὡς τὸν ὀνομάζει καὶ ὁ Ωράτιος, ἐνόει ὁ Σωκράτης. Ἐλέγετο καὶ Μετρητής, καὶ Κεράμιον. Ἴδε Α. Βοσκῆ, *die Staatshaushalt. der Athen.* I, B. S. 66, 107-108.

ΣΕΛΙΔΙ, 70. Ἡ ἔλευσις τοῦ ἀγάλματος τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὰς Ἐρυθρὰς ἀπὸ τὴν Τύρον, πισώνει ἀκόμη καὶ τὴν εἰς ἄλλας νήσους καὶ πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐμπορίαν τῶν Φοινίκων, καὶ τὴν ὁποίαν ἐμεταχειρίζοντο δεισιδαιμονίαν, διὰ νὰ ἡμερόνῳσι τοὺς κατοίκους, φέροντες μαζῇ καὶ τοὺς θεοὺς των. Αὐτοὶ ἴσως ἔφεραν πρῶτοι καὶ τὴν προφήτισσαν Σίδυλλαν, ἐπειδὴ μί' ἀπὸ τὰς ἀριθμουμένας δέκα Σιδύλλας ἦτον ἡ περιβόητος Ἐρυθραία Σίδυλλα, κυρίως ὀνομαζομένη Ἡροφίλη, ἐπισημοτέρα παρὰ τὰς ἄλλας, γεννημένη πρὸ τῶν Ἑρῶν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, ἀλλ' ἐπονομασθεῖσα Ἐρυθραία, ὡς λέγει ὁ Ἰσίδωρος (Origin. VIII, 8), διότι εἰς τὰς Ἐρυθρὰς εὐρέθησαν οἱ χρησμοὶ της. Δὲν ἠρκέσθησαν εἰς αὐτὴν οἱ Ἐρυθραῖοι, ἀλλ' ἰδιοποιήθησαν ἀκόμη καὶ ἄλλην Σίδυλλαν ἐκ τῶν δέκα, τὴν ὀνομαζομένην Ἀθηναίδα, ἀκμάσασαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπονομάσαντες καὶ αὐτὴν Ἐρυθραίαν (Στράβ. XIV, σελ. 645. Ἰδ. καὶ Πausan. X, 12).

ΣΕΛΙΔΙ 114. Ὡς ἀρχηγὸν τῆς κιναιδολογίας ἰσόρησε καὶ ὁ Στράβων (XIV, σελ. 648) τὸν Σωτάδην· καὶ ταύτου τὰ ποιήματα ἔβαλαν ἔπειτα ἄλλοι εἰς μέλος, διὰ νὰ τὰ κατασῆσωσιν ὀλεθριώτερα· « Ἦρξε δὲ Σωτάδης μὲν πρῶτος τοῦ κιναι-
» ὀλογοῦν, ἔπειτα Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλός· ἀλλ' οὔτοι μὲν

» ἐν ψιλῷ λόγῳ · μετὰ μέλους δὲ Λύσις, καὶ ἔτι πρότερος
» τούτου ὁ Σίμος. »

ΣΕΛΙΔΙ 121. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τρεῖς ταύτας, Καρ-
δαμύλην, Φάνας καὶ Λευκῶνιον, συνέβη ἴσως τὸ ἰσορούμενον
ἀπὸ τὸν Πλίνιου, ὅτι οἱ Χῖοι πολιορκούμενοι ἠναγκάσθησαν
νὰ τρέφονται μὲ βαλανίδια τῆς φηγού : *dulcissima
omnium [glans] fagi, ut qua obsessos durasse in
oppido Chio tradat Cornelius Alexander (PLIN.
Histor. natur. XVI, 6)*. Φηγός ὀνομάζεται καὶ τὸ δένδρον
(hêtre καὶ ἀρχαῖκ. fayard), Φηγός (faîne) καὶ ὁ καρπός,
φαγησερός δηλαδὴ, ὡς σημαίνει καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ *Es-
culus* συνώνυμον τοῦ *Fagus*.

ΣΕΛΙΔΙ, 161 (Ἔτ. 78-76 πρὸ Χρ.). Μετὰ τὸ 81 ἔτος
πρὸ Χριστοῦ πιθανὸν ὅτι πρέπει νὰ τοπισθῇ ἡ ἀνωτέρω (σελ. 256)
μνημονευθεῖσα παρουσία τοῦ Κικέρωνος εἰς τὴν Χίον, ὅστις
διὰ τὸν φόβον τοῦ Σύλλα, ἐπιστρέψαντος ἀπὸ τὸν Μιθριδατικὸν
πόλεμον, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Ῥώμην, τὸ 78 ἔτος πρὸ Χρι-
στοῦ, καὶ διέτριψεν ἔτη δύο εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τότε πιθανὸν ὅτι
ἐπέρασε καὶ εἰς τὴν Χίον, κ' εὔρηκε τοὺς Χίους ἀσχολουμέ-
νους εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ τείχους των.

ΣΕΛΙΔΙ 162. Ἡ ἀρπαγὴ τῶν κειμηλίων τῆς Ἑλλάδος
ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος, εἶχε
φθάσειν εἰς τόσῃ ἀναίδειαν, ὥστε ὁ Κικέρων γράφων πρὸς
τὸν ἀδελφόν του Κυϊντον, ἀνθύπατον τότε τῆς Ἀσίας, συγ-
καταριθμεῖ τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ κτήματα μὲ τὰς
σπανιωτάτας ἀρετάς : *Præclarum est enim, summo
cum imperio fuisse in Asia triennium, sic ut
nullum te signum, nulla pictura, nullum vas,
nulla vestis, nullum mancipium, nulla forma
cujusquam, nulla conditio pecuniæ (quibus*

rebus abundat ista provincia) ab summa integritate continentiaque deduxerit, etc. CICER. *Epistol. ad frat. I, 1.*

ΣΕΛΙΔΙ 165 (Ἔτ. 12 πρὸ Χρ.). Δέν ἠρκέσθη ὁ Μιθριδάτης εἰς τοὺς φόνους, καὶ τὴν κατασκαφὴν τοῦ τείχους τῶν Χίων, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι κατέσκαψε καὶ ἄλλας δημοσίουσ οἰκοδομάς πολλὰς, ὥστε διὰ τὰς ἀνασῆσωσιν ἔπειτα οἱ Χῖοι, ἐχρειάσθησαν εὐεργεσίαν ξένην. Καὶ τίνοσ εὐεργέτου! Ὅχι ὀλιγώτερον μαιφόνου παρὰ τὸν πρῶτον αὐτῶν εὐεργέτην Σύλλαν, τοῦ Ἡρώδου, βασιλέωσ τῶν Ἰουδαίων. Ὁ Ἡρώδης, κολακεύων τὸν Αὐγουσον Καίσαρα, ἠγαπήθη τόσον, ὥσε ὄχι μόνον νὰ δεσπόζη ἀπολύτωσ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτείνη πολὺ τὴν βασιλείαν του, καὶ νὰ καταπλουτισθῇ ἀπὸ τὰς ἀρπαγὰσ καὶ ἀδικίασ. Σπεύδων νὰ φθάσῃ τὸν γαμβρὸν τοῦ Αὐγούσου Ἀγρίππαν, πλέοντα τότε εἰς τὸν Βόσπορον, καὶ ἐμποδιζόμενος ἀπ' ἐναντίουσ ἀνέμουσ, ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Λέσβον εἰς τὴν Χίον (περίπου τὸ 12 ἔτοσ πρὸ Χριστοῦ), καὶ εὗρηκε τοὺσ Χίουσ ἀσχολουμένουσ ἀκόμη ν' ἀνεγείρωσιν ὄσα κατέσκαψεν ὁ Μιθριδάτης· καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ μία στοὰ, τὴν ὁποίαν ἀμέλησαν οἱ Χῖοι, μὴν ἔχοντεσ πῶσ νὰ τὴν ἀνασῆσωσιν εἰς τὴν προτέραν αὐτῆσ μεγαλοπρέπειαν καὶ πολυτέλειαν, ὁ Ἡρώδης ὄχι μόνον τοὺσ ἐπαρακίνησεν εἰς τὴν ἀνέγερσιν, ἀλλ' ἐχορήγησε καὶ χρήματα πλειότερα τῆσ χρειαζομένησ δαπάνησ· « Πλεύσασ διὰ Ῥόδου καὶ Κῶ, » προσέσχε περι Λέσβον, οἰόμενος ἐκεῖ καταλήψεσθαι τὸν » Ἀγρίππαν. Ἐκεῖ δὲ αὐτὸν ἀπολαμβάνει πνεῦμα βόρειον, » εἶργον τὴν ἀναγωγὴν τῶν νεῶν. Ὁ δ' ἐπιδιέτριβεν ἡμέρασ » πλείουσ ἐν τῇ Χίῳ· καὶ πολλοὺσ μὲν τῶν προσιόντων » αὐτῷ ἀνελάμβανε βασιλικαῖσ δωρεαῖσ· αὐτῆσ δὲ τῆσ » πόλεωσ ἰδὼν πεπτωκυῖαν στοάν, ἦν, ἐν τῷ Μιθριδατικῷ

» πολέμῳ καθαιρεθεῖσαν, οὐχ ὡσπερ τὰ ἄλλα, διὰ μέγεθος
 » καὶ κάλλος, ἀναστῆναι (γρ. ἀναστῆσαι) ῥάδιον ἦν, χρήματα
 » θοῦς ὅσον μὴ μόνον ἐπικρεῖν ἀλλὰ καὶ περιττεύειν ἐδύνατο
 » πρὸς τὴν συντέλειαν τοῦ κατασκευάσματος, ἐνετέλλετο
 » μὴ περιορᾶν, ἀλλὰ θάττον ἐγείρειν, ἀποκαθιστάστας τῇ
 » πόλει τὸν ἴδιον κόσμον. » Ἰώσηπ. Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ.
 XVI, 2, § 2, σελ. 708.

ΣΕΛΙΔΙ 190-191. Τοῦ Γλαύκου ὁ κρατὴρ ἐθαυμάσθη
 τόσον, ὥστ' ἔγινε παροιμία λεγομένη περὶ παντὸς καλλιτέχνου
 κατασκευάσματος· « Γλαύκου τέχνη· παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ
 » ῥαδίως κατεργαζομένων. Διονυσόδωρος δὲ τὴν περὶ τὸν
 » σιδήρον κόλλητιν· Γλαῦκος γὰρ Χίος σιδήρου κόλλησι
 » εὔρεν. » Πσύχ.

ΣΕΛΙΔΙ 212, στίχ. 2. Τὸ Περὶ Εὐσεβείας ἴσως τοῦτο
 νοεῖ καὶ Διονύσιος ὁ Ἄλικαρνασσεύς (Πρὸς Γν. Πομπ. ἐπιστολ.
 § 6, σελ. 784) ὅταν, ἐπαινῶν τὸν Θεόπομπον, λέγῃ « Καί
 » ἔτι πρὸς τούτοις ὅσα φιλοσοφεῖ παρ' ὄλην (ἴσ. γρ. παρ-
 » αινῶν) τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ΕΥΣΕΒΕΙΑΝ, καὶ περὶ τῶν
 » ἄλλων ἀρετῶν πολλοὺς καὶ καλοὺς διεξερχόμενος λόγους. »

ΣΕΛΙΔΙ 213, σημ. 1. « Διὸ καὶ βάσκανος ἔδοξεν εἶναι
 » ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΩΝ ΤΙΝΑ ΤΟῖΣ ἀναγκαίοις ὄνειδισμοῖς
 » ΚΑΙ ΤΑ τῶν ἐνδόξων προσώπων οὐκ ἀναγκαῖα πράγματα
 » κ. τ. λ. » Τὸ κείμενον ἐδῶ τοῦ Διονυσίου δέν με φαίνεται
 σαφές. Ἴσως ἐγράφετο πάλαι ΠΡΟΣΛΑΜΒΑΝΩΝ ΤΟῖΣ
 ἀναγκαίοις ὄνειδισμοῖς ΚΑΙ ΤΙΝΑ, διὰ τὸ νᾶ ἦναι τὸ νόημα,
 Λαμβάνων πρὸς τοῖς ἀναγκαίοις ὄνειδισμοῖς καὶ τινα οὐκ
 ἀναγκαῖα πράγματα τῶν ἐνδόξων προσώπων.

ΣΕΛΙΔΙ 216. Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Κικέρων περὶ τοῦ χαρα-
 κτήρος τοῦ λόγου τοῦ Θεοφράστου. Τὰς δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον
 συμβουλάς του τὰς ἔκρινεν, ὡς καὶ τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους,

τόσον σοφᾶς, ὥστ' ἐμελέτα νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Καίσαρα παρομοίας περὶ τῶν τότε κατεχόντων τὴν Ρώμην ἐμφυλίων πολέμων. Ἐκρινεν ὁμοίως ἔπειτα, ὅτι οὔτ' ὁ Καίσαρ οὔτ' οἱ περὶ τὸν Καίσαρα ἤξιζαν τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς γράφει πρὸς τὸν φίλον του τὸν Ἀττικὸν (Epistol. ad Attic. XII, 40) : Συμβουλευτικὸν sæpe conor ; nihil reperio : et quidem mecum habeo et Ἀριστοτέλους et Θεοπόμπου πρὸς Ἀλέξανδρον. Sed quid simile ? illi et quæ ipsis honesta essent , scribebant , et gratia Alexandro. Ecquid tu ejusmodi reperis ?

ΣΕΛΙΔΙ 218, στίχ. 5, « Ὅστις ἐπιθυμεῖ πλείοτερα » περὶ Θεοπόμπου κ. τ. λ. » Ἄν πιστεύσωμεν τοὺς ἀλαζόνας Ἰουδαίους, ὁ Θεόπομπος καὶ ἐπαραφρόνησε ποτέ. Καυχώμενοι εἰς τὸν ἀπὸ Θεοῦ δοθέντα νόμον εἰς αὐτοὺς, ἀκόμη καὶ ἀφοῦ τὸν ἐδόλωσαν μὲ τὰς Φαρισαϊκὰς παραδόσεις, ἔπλασαν μῦθον, ὅτι ὁ Θεόπομπος ἐβλάβη Θεόθεν τὸν νοῦν, διότι ἐτόλμησε νὰ μεταφράσῃ ἢ νὰ ἰσορήσῃ τὰ τῆς Παλαιᾶς γραφῆς. Καὶ διὰ νὰ κάμωσι τὸν μῦθον πιθανώτερον, τὸν ἐπροσκόλλησαν εἰς Δημήτριον τὸν Φαληρέα. Κατὰ τὸν Ἰουδαῖον Ἰώσηπον, ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τοὺς Μωσαϊκοὺς νόμους, μεταφρασμένους εἰς τῶν Ἑλλήνων τὴν γλῶσσαν, θαυμάσας αὐτοὺς, ἠρώτησε τὸν Δημήτριον, Ἐπὶ τί κάνεις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας δὲν ἐπεριεργάσθη, ἢ δὲν ἐφιλοτιμήθη νὰ τοὺς γνωρίσῃ ἕως τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα; Καὶ ὁ Δημήτριος τὸν ἀπεκρίθη, διότι ὅσοι τὸ ἐπεχείρησαν, ἐπλήχθησαν ἀπὸ τὸν Θεόν, φέρων παράδειγμα τὸν ἰσορικὸν Θεόπομπον καὶ τὸν τραγωδῶν Θεοδέκτην. « Ὅ » δὲ Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τῆς τῶν νόμων τούτων » ἀναγραφῆς ἄψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν εἶναι καὶ σεμνίν, » ἔφασκε, καὶ ὅτι βλαβεῖεν ἤδη τινὲς τούτοις ἐπιχειρήσαντες

» ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· δηλῶν ὡς Θεόπομπός τε, βουλευθεὶς ἰσο-
 » ρῆσαι τι περὶ τούτων, ἐταράχθη τὴν διάνοιαν πλείοσιν
 » ἢ τριάκοντα ἡμέραις, καὶ παρὰ τὰς ἀνέσεις ἐξιλιάσκετο τὸν
 » Θεόν, ἐντεῦθεν αὐτῷ γενέσθαι τὴν παραφροσύνην ὑπονοῶν.
 » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τοῦτ' αὐτῷ συμβαίη
 » περιεργαζομένα τὰ θεῖα, καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν ἐπὶ κοινούς ἀν-
 » θρώπους θελήσαντι· καὶ ἀποσχόμενος κατέστη τὴν διάνοιαν.
 » Ἐδήλου δὲ καὶ περὶ Θεοδέκτου τοῦ τῶν τραγωδιῶν ποιητοῦ
 » ἀναφέρεσθαι, ὅτι βουλευθεὶς ἐν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ
 » ἱερᾷ βίβλῃ γεγραμμένων μνησθῆναι τὰς ὄψεις γλαυκωθεῖη,
 » καὶ συνιδῶν τὴν αἰτίαν, ἀπαλλαγείη τοῦ πάθους, ἐξευμε-
 » νισάμενος τὸν Θεόν. » Ἰώσηπ. Ἰουδαϊκ. ἀρχαιολογ. XII,
 2, § 13, σελ. 518.

ΧΙΑΚΑΪ ΕΠΙΓΡΑΦΑΪ.

Αἱ ἕως τῶρα ἀνακαλυφθεῖσαι εἰς τὴν Χίον ἐξῆς δέκα
 λιθικαὶ ἐπιγραφαί (ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἦσαν καὶ πρὸ πολλοῦ
 γνωσταί) ἐξεδόθησαν ἐσχάτως ἀπὸ τὸν Κόμητα Βιδούαν εἰς
 τὴν πόλιν Ταυρίνον (A comit. Carol. Vidua, Taurin
 1824) μὲ πολλὰς ἄλλας ἄλλων πόλεων ἐπιγραφάς. Τὰς
 μετεξέδωκεν ἔπειτα (1826 καὶ 1828), εἰς τοὺς Παρισίους ὁ
 Ἀκαδημιακὸς Λετροννης (M. Letronne), ἐξηγήσας καὶ τινὰς
 ἐξ αὐτῶν. Ἀπὸ τὴν δευτέραν ταύτην ἔκδοσιν τὰς μεταγράψω,
 ἀρχίζων ἀπὸ τὴν ἐξῆς εὐρεθεῖσαν εἰς τὴν γειτονίαν ὀνομαζο-
 μένην Παλαιόκαστρον, πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

ΑΒΡΟΣΥΝΗ. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι χαραγμένη (Vidua,
 Tab. XL, 1) εἰς τέσσαρας στίχους τὸν ἐξῆς τρόπον·

Ο ΔΗΜΟΣ
ΑΒΡΟΣΥΝΗΝΖΗΝΙΔΟΣ
ΓΥΝΑΙΚΑΔΕ

ΑΠΕΛΛΩΙΤΟΥΘΕΟΜΝΙΔΟΣ

« Ὁ Δῆμος [τῶν Χίων ἑσφανοῖ] Ἀβροσύνην [θυγατέρα
» τοῦ] Ζήνιδος, γυναῖκα δὲ [τοῦ] Ἀπελλῶ [υἱοῦ] τοῦ Θεό-
» μνιδος. »

Ἀπαντήσαμεν ἀνωτέρω (σελ. 112) τὸ οὐσιαστικὸν Ἀβρο-
σύνη ὡς συνώνυμον τοῦ Τρυφή (luxe). Ἀπὸ τὴν ἐπιγραφὴν
μανθάνομεν, ὅτι εἰς τοὺς Χίους ἦτο καὶ γυναικὸς ὄνομα κύριον,
ἧτις ἐξεφανώθη ἀπὸ τὸν δῆμον τῶν Χίων δι' εὐεργεσίας ἀγνώ-
στους σήμερον εἰς ἡμᾶς.

Ὁ πατὴρ τῆς Ἀβροσύνης Ζῆνις, ἴσως εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ
ἀνωτέρω (σελ. 238) μνημονευθεὶς Ζῆνις, ἄρχων τῆς Χίου·
ἴσως δὲ καὶ μόνον ὁμώνυμος ἐκεῖνου. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός
τῆς, Ἀπελλῶς, εἶναι σπάνιον διὰ τὸν σχηματισμὸν του. Συν-
ηθέσερον εἶναι τὸ ἀνωτέρω (σελ. 182) Ἀπελλῆς, καὶ τὸ
Ἀπολλῶς τῆς Νέας Διαθήκης (Πράξ. ιη', 24). Ἄλλ' ὅλα
ταῦτα δὲν εἶναι πλὴν διάφοροι σχηματισμοὶ ἢ ὑποκορισμοὶ ἐνὸς
ὀνόματος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις ἐπροφέρετο καὶ διὰ τοῦ ε
Ἀπέλλων ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς, κατὰ τὸν Εὐστάθιον (Ἰλιάδ.
β', σελ. 183). Ἡ δὲ κατὰ δοτικὴν γραφὴν, ΑΠΕΛΛΩΙ
(Ἀπελλῶ), εἶναι ἴσως ἀμάρτημα τοῦ λιθογράφου· ἔπρεπε
να ᾗναι εἰς γενικὴν, ΑΠΕΛΛΩ (Ἀπελλῶ).

Σπάνιον καὶ τὸ Θεόμνις, ἀδίσακτον ὁμῶς. Γνωριμώτερον
εἶναι τὸ Θεόγνις· ἀλλ' ὡς τοῦτο εἶναι συγκοπὴ τοῦ Θεό-
γνητος, παρόμοια ἐσυγκόπη καὶ τὸ Θεόμνις ἀπὸ τὸ
Θεόμνηστος. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ λεκτικοῦ τῆς ἐπι-
γραφῆς.

Τὸ [δὲ πραγματικὸν αὐτῆς εἶναι πολὺ ἀξιολογώτερον· διότι

φανερώνει τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἑλευθερίαν καὶ εὐνομίαν τῆς Χίου. Αἱ εἰς τοὺς πολίτας τιμαὶ τῶν ἑλευθέρων Δήμων δὲν ὁμοιάζουν τὰς τιμὰς τῶν βασιλέων. Οὗτοι στολίζουν μεταινίας ταγματῶν διαφόρως ὠνομασμένων, καὶ καταπλουτίζουν, μὲ τοὺς ἰδρωτὰς τοῦ λαοῦ, πολλάκις ἀνθρώπους ἀναξίους τιμῆς, κάποτε δὲ καὶ ἀξίους νὰ καταπτύωνται ἀπὸ τὸν λαόν. Ὁ Δῆμος ἐξεναντίας σπανίως ἀπατάται εἰς τὰς χαριζομένας τιμὰς καὶ δωρεὰς του. Ὅποια καὶ ὁπόση ἂν ἦτον ἢ εἰς τὴν Ἄβροσύνην ἀμοιβή, μόνος ὁ μεγαλοπρεπὴς λακωνισμὸς τῆς ἐπιγραφῆς τὴν δείχνει πολίτιδα ἐπίσημον διὰ τὰς εἰς τὴν πατρίδα πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας τῆς. Ἡ τοῦ δήμου τόση εὐνοία εἰς αὐτὴν μᾶς ἐνθυμίζει τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν Φουᾶν (Fouy) αὐτόμακτον πάνδημον εὐγνωμοσύνην τῶν Γάλλων.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ζ. Λούκιος.

ΑΝΤΩΝΕΙΝΟΣ. Ζ. Λούκιος.

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ, ὄνομα γυναικὸς Χίας, χαραγμένον εἰς λίθον τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοσόμου, εἰς τὴν γειτονίαν ὀνομαζομένην Παλαιόκαστρον (Tab. XL, 3).

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ

ΖΗΝΟΦΑΝΟΥ

ΘΥΓΑΤΗΡ

ΓΥΝΗΔΕ

ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟ[Υ]

Ὅλα γνωστὰ ὀνόματα προσώπων ἀγνώστων.

ΑΠΕΛΛΩΣ. Ζ. Ἄβροσύνη.

ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΟΣ. Ζ. Ζηνόδοτος.

ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ. Ζ. Μεγίστη.

ΔΙΝΝΥΣ. Ὄνομα σπάνιον. Ζ. Διόδωρος.

ΔΙΟΔΩΡΟΣ Λυσιμάχου. Ἐπιγραφή ὀκτάστιχος χαραγμένη

εἰς λίθον , εἰς τοῦ φρουρίου τὸν πύργον τὸν βλέποντα πρὸς τὸν λιμένα (Tab. XXXVII, 4).

ΟΙ ΠΡΕΣΒΥΤ[ΕΡΟΙ Δ]ΙΟΔΩΡΟΝ ΛΥΣΙΜΑΧΟΥ[Α]ΡΞΑΝΤ[Α] ΤΟΥ
 ΠΡΕΣΒΥΤΙΚΟΥ ΕΥΣΕΒΗΑΣ ΕΝΕΚΕΝ ΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΘΕΟΥΣ ΚΑΙ
 ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΕΜΙΑΣ ΤΗΣ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΥΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣΙΝ
 ΔΙΑΙΩΝΟΣ ΧΡΥΣΩ ΣΤΕΦΑΝΩ ΙΕΔΟΞΕΝ ΤΟΙΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΙΣ
 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥΣ ΘΑΪΚΑ ΤΕΝΙΑΥΤΟΝ ΧΡΥΣΩ ΣΤΕΦΑΝΩ
 ΤΗΝ ΕΝΕΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ ΤΟΥ ΑΡΤΕΜΕΙΣΙΩΝΟΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΙΣ
 ΛΟΙΠΑΙΣ ΤΑΙΣ ΕΠΙΤΕΛΟΥΜΕΝΑΙΣ ΘΥΣΙΑΙΣ ΠΡΩΤΟΝ
 ΔΙΝΝΥΝ ΕΛΙΞΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΔΙΟΔΩΡΟΝ ΛΥΣΙΜΑΧΟ[Υ]

« Οἱ Πρεσβύτεροι Διόδωρον Λυσιμάχου, Ἄρξαντα τοῦ Πρε-
 » σβυτικοῦ, Εὐσεβείας ἕνεκεν τῆς εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἀρετῆς
 » καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς ἑαυτοὺς, στεφανοῦσιν δι' αἰῶνος χρυσῶ
 » σφάνω. Ἐδοξεν τοῖς πρεσβυτέροις περὶ τοῦ σφαναοῦσθαι
 » κατ' ἑνὶ αὐτὸν χρυσῶ σφάνω, τῇ ἑννεακαιδεκάτῃ τοῦ Ἄρτε-
 » μεισίωνος, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς ταῖς ἐπιτελουμέναις θυσίαις,
 » πρῶτον Δίννυν Ἐλίξου, δεύτερον Διόδωρον Λυσιμάχου. »

Εἰς τὸν δεύτερον στίχον ἐχαράχθη Εὐσεβείας, ἀντὶ τοῦ Εὐ-
 σεβείας (ὡς εἰς τὸν τρίτον Φιλοτεμίας, ἀντὶ τοῦ Φιλοτι-
 μίας), ἢ δι' ἄγνοιαν τοῦ γλύπτου, ἢ διὰ λάθος τοῦ μεταγράψαν-
 τος ἀπὸ τὸν λίθον. Ἄν ἡ ἄγνοια προῆλθεν ἀπὸ σύγχυσιν τῆς
 προφορᾶς, μαρτυρεῖ τὴν ἀρχαιότητα τῆς συνήθους σήμερον
 ταυτότητος εἰς τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ἦ καὶ τοῦ εἶ.

Σημεῖωσε δεύτερον, ὅτι εἰς τὰς δοτικὰς τοῦ ἕκτου στίχου
 ἀμελήθη τὸ προσγραμμένον ἢ ὑπογραμμένον ἱ, μ' ὅλον ὅτι
 ἐφυλάχθη εἰς τὸν τέταρτον καὶ πέμπτον. Ἴσως συγχρονεῖ ἢ ἐπι-
 γραφή μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀμελείας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἰσόρησε
 καὶ ὁ Στράβων (XIV, σελ. 648): « Πολλοὶ γὰρ χωρὶς τοῦ ἱ

» γράφουσι τὰς δοτικάς, ἐκβάλλουσί τε τὸ ἔθος, ὡς φυσικῶν
 » αἰτίαν οὐκ ἔχον. » Τὴν ἀρχὴν, λέγων, νοῶ τοὺς Ἴωνας· διότι
 οἱ Αἰολεῖς (καὶ ὅλοι ἴσως οἱ Ἕλληνες, πρὸ τῶν Ἴωνικῶν καὶ Ἀτ-
 τικῶν συγγραφέων) δὲν ἐγνώριζαν τὸ εἰς τὰς δοτικάς, ὡς
 μαρτυρεῖ ὁ Κορίνθου Γρηγόριος (Περὶ διαλέκτ. σελ. 283,
 Koen).

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι ἀξιόλογος, ἐπειδὴ μᾶς διδάσκει πρᾶγμα
 ἀλλαχόθεν ἄγνωστον, ἴσως δὲ καὶ σπάνιον εἰς τὰς Ἑλληνικὰς
 πόλεις. Οἱ ἐδῶ ὀνομαζόμενοι Πρεσβύτεροι δὲν ἔχουν τι κοι-
 νὸν μὲ τοὺς Ἄρχοντας τῆς πόλεως. Τὸ περιεκτικῶς λεγόμενον
 Πρεσβυτικὸν σημαίνει τοὺς γέροντας τὴν ἡλικίαν Χίους, ἐνω-
 μένους εἰς ἰδιαιτέραν κοινωνίαν, ἢ ὡς τὴν ὀνομάζομεν σήμερον,
 Ἀδελφοσύνην, ἀναλογοῦσαν ὅπως οὖν μὲ τὰς συνήθεις εἰς
 τὰ πολιτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη Ἐταιρίας, τὰς λεγομένας
 Κλωβοῦς (Clubs), ἢ τοὺς εἰς τὴν Ἰταλίαν ὀνομαζομένους
 Οἰκίσκους (casini). Εἰς τὸν οἰκίσκον τοῦτον ἐσυναθροίζοντο
 πολλάκις, ἐγυμνάζοντο γυμνασίας γεροντικὰς, ἐθυσίαζαν εἰς
 τοὺς Θεοῦς των, ἐσυμποσίαζαν, ἐσυνέπαιζαν, παίγνια ὁμοῦ
 καὶ συμπόσια ἐνωμένα μὲ πολιτικὰς συνομιλίας περὶ τῶν κοινῆ
 συμφερόντων εἰς τὴν πατρίδα, κατὰ τὸ,

Πίνειν, καὶ παίζειν, καὶ τὰ δίκαια φρονεῖν,

τοῦ συμπολίτου των Ἴωνος, ὅστις πιθανὸν ὅτι ἔγινε καὶ αὐτὸς
 μέλος τοῦ Πρεσβυτικῆ εἰς τὸ γῆρας του. Παρόμοιον τί γερόντων
 κοινὸν συνέδριον καὶ γυμνάσιον εὐρίσκειτο καὶ εἰς τῆς καταντικρῆ
 ἠπείρου τὴν Νύσαν, πόλιν Καρικὴν, πλὴν ὅτι, ἀντὶ Πρεσβυτι-
 κ ο ῦ, τὸ ὠνόμαζαν ἐκαῖνοι Γεροντικόν. Περὶ τῆς Νύσης λαλῶν
 ὁ Στράβων (XIV, σελ. 649) λέγει, « Τῷ δὲ Θεάτρῳ δύο ἄκραι,
 » ὧν τῇ μὲν ὑπόκειται τὸ γυμνάσιον τῶν νέων, τῇ δ' (ἴσ. τῇ δ' ἢ)
 » ἀγορὰ καὶ τὸ ΓΕΡΟΝΤΙΚΟΝ. » Δὲν ἀμφιβάλω, ὅτι τοιοῦτόν

τι γερόντων συνέδριον ἦτο καὶ τῶν Χίων τὸ ΠΡΕΣΒΥΤΙΚΟΝ· καὶ ἡ πλανῶμαι πολὺ, ἡ καὶ αὐτὸς ὁ ἀνωτέρω (σελ. 9) ὀνομασθεῖς ἀπὸ τὸν Αἰλιανὸν Γερόντων λιμῆν, τούτους τοὺς Πρεσβυτέρους σημαίνει, καὶ τούτου τοῦ Πρεσβυτικοῦ μέρος ἦτον, ὡς τὸ πιθανολογεῖ ἀκόμη καὶ ὁ τόπος, ὅπου ὁ περιηγητῆς εὔρηκε τὴν ἐπιγραφὴν, εἰς τὸ μέρος τοῦ φρουρίου τὸ βλέπον πρὸς τὸν λιμένα, ὡς λέγει: *In arce urbis Chii, in latere turris, quæ portum prospicit.* Εἰς τὸν λιμένα λοιπὸν, ἡ ὄχι μακρὰν ἀπ' αὐτὸν, ἦτο τὸ Πρεσβυτικόν, ἡγουν ὁ οἶκος ὅπου ἐσυναθροίζοντο οἱ γέροντες τῶν Χίων, καὶ ὅπου μεταξὺ τῶν ἄλλων γεροντικῶν γυμνασίων, ἡ παιγνίων, ἡμέρουσαν καὶ τοῦ λιμένος τὰ ὀψάρια, ὥστε νὰ τὰ τρέφωσι ἀπὸ χειρός.

Ὁ εἰς τὸν πρῶτον στίχον ὀνομαζόμενος Διόδωρος, υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου πιθανὸν ὅτι ἦτον ὁ πρωτογέρων καὶ πρόεδρος τοῦ Πρεσβυτικοῦ· ἀλλ' εἰς τὸν τελευταῖον ὀνομάζεται καὶ ἄλλος πρότερος αὐτοῦ ὁ Δίννυς (ὄνομα σπάνιον), υἱὸς τοῦ Ἐλίξου. Τοῦτο φαίνεται τρόπον τινά, ἀλλὰ δὲν εἶναι, ἀνακόλυθον· δύο μέρη περιέχει τὸ ψήφισμα· τὸ πρῶτον τελευτᾷ εἰς τοῦ τετάρτου στίχου τὸ ΣΤΕΦΑΝΩΙ, διὰ τοῦ ὁποίου στεφανόνεται ὁ Διόδωρος· τὸ δεύτερον ἀρχίζει ἀπὸ τὸ ΕΔΟΞΕΝ, ὅπου κρίνεται στεφάνου ἄξιος καὶ ὁ Δίννυς, δι' εὐεργεσίας παρομοίας, καὶ διότι εἶχεν ἴσως προεδρεύσειν πρὸ τοῦ Διοδώρου (Ζ. Ἐλιξος).

Εἰς τὸν ἕκτον στίχον τὸνομα τοῦ μηνὸς παραξενίζει, καὶ διὰ τὸν τύπον, καὶ διότι φαίνεται ἀλλότριος τοῦ Χιακοῦ Μηνολογίου. Ὁ μὲν ἐλέγετο Ἀρτεμίσιος, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ πολλὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς, καὶ ὄχι Ἀρτεμεισίων ἢ Ἀρτεμεισιών. Ἀλλ' ἦτο μὲν Μακεδονικὸς, ὄχι Ἀττικὸς, ὡς ἔπρεπε νὰ μηνολογῶσιν οἱ Χῖοι, ὡς ἄποικοι τῶν Ἀθηναίων. Καὶ ὁ μὲν τύπος ἐκαινοτομήθη πρὸς τὴν συνήθειαν πολλῶν ἄλλων ὀνομάτων μὲ διπλῆν κατάληξιν εἰς ὄσ καὶ ὦν. Αὐτὸ δὲ τὸνομα, εὐρισκόμενον

καὶ εἰς ἐπιγραφὰς τῆς Ἐφέσου, ἡ ἐδόθη εἰς ἓνα μόνον ἀπὸ τοὺς Ἀττικοὺς δώδεκα μῆνας ἐξαίρετον, διὰ τὴν Ἐφεσίαν Ἄρτεμιν καὶ τὸ Πανιώνιον, κοινὸν καὶ εἰς τοὺς Χίους συνέδριον, ἡ ἐχαράχθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μακεδονικῆς δυναστείας. Κύριοι τῆς μικρᾶς Ἀσίας πρὸ τῶν Ῥωμαίων, οἱ Μακεδόνες ἤλλαξαν καὶ τὰ μηνολόγια τῶν κυριευομένων πόλεων. Ἴδε τὸν Κορσῖνον (*Fast. Attic.* tom. II, pag. 458). Εἰς αὐτὸν (*CORSIN. ibid.* pag. 449) ὀνομάζεται ἀπὸ τοὺς Ἐφεσίους ὁ μῆν, καὶ Ἄρτεμισίων, ὅπου ἡ κατ' αἰτιατικὴν σύνταξις τῆς φερομένης μαρτυρίας, ἀπαιτεῖ Ἄρτέμισον ἢ Ἄρτεμισίωνα. Ὅπως ἂν ἦναι, ὁ Ἄρτεμισίος φαίνεται καὶ εἰς ἄλλων Ἑλληνικῶν πόλεων ἐπιγραφὰς, καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Λακεδαιμόνος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκυδίδου (V, 19), ὅστις τὸν παραβάλλει μὲ τὸν Ἐλαρηβολιῶνα τῶν Ἀθηναίων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. Ἐπιγραφὴ ὀκτάστιχος (Tab. XLI, 3), σωζομένη εἰς τὴν ἐξοχὴν τῆς νήσου, εἰς τὸ ὀνομαζόμενον Βαρβάσι, ἀπέχον τριτημόριον ὥρας ἀπὸ τὴν πόλιν πρὸς νότον, ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὸν ποταμὸν Παρθένιν, καὶ χαραγμένη εἰς τοῖχον Τουρκικῆς κατοικίας. Ἐξεδόθη πρὸ πολλοῦ καὶ ἀπ' ἄλλους.

ΕΒΔΟΜΟΝΕΙΣΔΕΚΑΤΟΝΤΕΒΙΟΥΔΥΚΑΒΑΝΤΑΠΕΡΩΝΤ[Α]
 ΜΟΙΡΑΜΕΠΡΟΣΘΑΔΑΜΟΥΣΑΡΠΑΣΕΦΕΡΣΕΦΟΝΑΣ
 [Α]ΔΑΜΠΑΔΑΓΑΡΖΩΑΣΜΕΔΡΑΜΕΙΝΜΟΝΟΝΗΘΕΛΕΔΑΙΜΩ[Ν]
 ΤΟΝΔΕΜΑΚΡΟΝΓΗΡΩΣΟΥΚΕΤΙΘΕΙ[Ν]ΔΟΔΙΧΟΝ
 ΑΡΤΙΔΕΦΗΒΕΙΑΙΣΘΑΛΛΩΝΔΙΟΝΥΣΙΟΣΑΚΜΑΙΣ
 ΚΑΙΣΕΛΙΣΙΝΜΟΥΣΩΝΗΛΑΥΘΟΝΕΙΣΑΙΔΑΝ
 ΑΛΛΑΠΑΤΕΡΜΑΤΕΡ[ΤΕ]ΠΡΟΔΕΙΠΕΤΕΠΙΚΡΟΝΟΔΥΡΜΟΝ
 ΤΕΡΜΑΓΑΡΕΙΣΜΕΒΙΟΥΜΟΙΡΕΡΕΚΡΑΝΕΤΟΔΕ.

Ἐβδομον εἰς δέκατόν τε βίου λυκάβαντα περῶντα
 Μοῖρά με πρὸς Θαλάμους ἄρπασε Φερσεφόνας.
 Λαιπάδα γὰρ ζωᾶς με δραμεῖν μόνον ἤθελε δαίμων,
 Τὸν δὲ μακρὸν γήρως οὐκέτι θεῖν δόλιχον.
 Ἄρτι δ' ἐφηβείαις θάλλων Διονύσιος ἀκμαῖς,
 Καὶ σελίσιν Μουσῶν, ἤλυθον εἰς Αἶδαν.
 Ἀλλὰ πάτερ, μάτερ τε, προλείπετε πικρὸν ὀδυρμόν·
 Τέρμz γὰρ εἶς με βίον μοῖρ' ἐπέκρανε τότε.

Εἰς τὸν τέταρτον σίχον οἱ πρότεροι ἐκδόται ἔγραφαν « Οὐκ »
 » ἐτίθει δόλιχον. » Ὁ τελευταῖος ἐκδότης (Letronne) ὀδη-
 γούμενος ἀπὸ τὴν χαρακτὴν ἐπιγραφῆν, ἔγραψεν « Οὐκέτι »
 » θεῖν. » Εἰς τὸν πέμπτον, ἀντὶ τοῦ Ἐφηβείαις (δοτικ.
 πληθ.) τῆς χαρακτῆς καὶ τῶν προτέρων ἐκδοτῶν, ὁ τελευταῖος
 ἐπρόκρινε τὴν γενικὴν, Ἐφηβείας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἕτερος. Z. Μεγίστη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἄλλος. Z. Μεγίστη.

ΕΛΙΞΟΣ. Ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω (σελ. 265) Χίαν ἐπιγραφῆν
 γνωρίζεται καὶ δεύτερον τὸ κύριον ὄνομα τοῦτο. Τὸ πρῶτον
 μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Ἄρποκρατίων, « Ἐλιξος, εἰς τῶν ἐπιφανῶν »
 » ἀνδρῶν παρὰ Μεγαρεῦσιν. »

ZΗΝΙΣ. Z. Ἄβροσύνη.

ZΗΝΟΔΟΤΟΣ. Μόνα τὰ ἐξῆς γράμματα (Tab. XL, 2)
 εὑρέθησαν εἰς τὸ Παλαιόκαστρον, πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ Τα-
 ξιάρχου,

ZΗΝοΔοΤοΣΑΡΙΣΤοΛοΧ[οΥ]

Ὄνόματα γνωστὰ προσώπων ἀγνώστων. Τοῦτο μόνον ἔχει ση-
 μειώσεως ἄξιον ἢ ἐπιγραφῆν, τὴν μικροτέραν τῶν μικρῶν ὁ γρα-

φὴν, ἣτις εὐρίσκεται καὶ εἰς ἄλλων πόλεων ἐπιγραφάς (Ἰδ. Tab. XII, 3).

ΖΗΝΟΦΑΝΗΣ. Ζ. Ἀρτεμισία.

ΘΕΟΜΝΙΣ. Ζ. Ἀβροσύνη.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΦΗΣΗΝΟΣ. Εὐρέθη εἰς τὸν δρόμον τοῦ Ἁγίου Δημητρίου (Tab. XLI. 1) ἔχουσα τὰ ὀνόματα χαραγμένα εἰς δύο σίχους,

ΚΛΑΥΔΙΟΣ

ΦΗΣΗΝΟΣ.

Τὸ Κλαύδιος, Ῥωμαϊκὸν ὄνομα (Claudius), δείχνει ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐχαράχθη, ὅτε ἡ Χίος ἔπεσεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων· καὶ τὸ δηλούμενον πρόσωπον, ἢ ἦτο γνήσιος Ῥωμαῖος, κατοικῶν τὴν Χίον, ἢ Ἕλληνα σολισμένος μὲ Ῥωμαϊκὸν ὄνομα, ὡς ἐσυνεΐθιζαν τότε (Ἰδ. ἀνωτερ. σελ. 253).

Πλέον παράξενον εἶναι τὸ δεύτερον ὄνομα ἢ ἐπώνυμον, ΦΗΣΗΝΟΣ, τὸ ὁποῖον, ἂν τὸ προφέρῃς Ῥωμαῖσι, Fesenus ἢ Phesenus, δὲν σημαίνει τίποτε. Ἀπαντήσαμεν ἀνωτέρω (σελ. 252) ὁμοίως ἄπορον, ἀλλὰ μὲ παντάπασι διάφορον γραφὴν ὄνομα, τὸν ΦΙΣΙΝΟΝ. Ἄλλ' ἐκεῖνος ἦτον Ἕλληνα· τοῦ δὲ ΦΗΣΗΝΟΥ, εἴτε Ῥωμαίου εἴτ' Ἕλληνος Ῥωμαίζοντος, δὲν ἔχω πῶς νὰ ἐξηγήσω τὸ ὄνομα.

ΛΑΤΡΙΟΣ. Ζ. Λούκιος.

ΛΟΥΚΙΟΣ. Ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή (Tab. XXXVIII, 1), χαραγμένη εἰς τὸ ἐξω τοῦ τοίχου τῆς φυλακῆς (prison), φέρει καθαρὰ τὰ στίγματα τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους δουλείας τῶν Ἑλλήνων.

Ο ΔΗΜΟΣ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΚΑΙΣΑΡΑΛΟΥ
 ΚΙΟΝΑΥΡΗΛΙΟΝΟΥΗΡΟΝΣΕ
 ΒΑΣΤΟΝΔΗΜΑΡΧΙΚΗΣΕΞΟΥ
 ΣΙΑΣΤΟΒΘΕΟΥΑΝΤΩΝΕΙΝΟΥ
 ΥΙΟΝΘΕΟΥΑΔΡΙΑΝΟΥΥΙΩΝΟΝ
 ΘΕΟΥΤΡΑΙΑΝΟΥΕΚΓΟΝΟΝΘΕ
 ΟΥΝΕΡΟΥΑΑΠΟΓΟΝΟΝ
 ΕΠΙΜΕΛΗΘΕΝΤΟΣΤΗΣ
 ΑΝΑΣΤΑΣΕΟΣΠΟΜΠΗΙΟ[Υ]
 ΛΑΤΡΙΟΥΤΟΥΠΡΩΤΟΥ
 ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

« Ὁ Δῆμος Αὐτοκράτορα Καίσαρα , Λούκιον Αὐρήλιον
 » Οὐῆρον Σεβασόν, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ δεύτερον , Θεοῦ
 » Ἀντωνείνου Υἱόν, Θεοῦ Ἀδριανοῦ υἱώνον, Θεοῦ Τραϊά-
 » νοῦ ἔκγονον, Θεοῦ Νερούα Ἀπόγονον, ἐπιμεληθέντος τῆς
 » ἀναστάσεως Πομπηίου Λατρίου, τοῦ πρώτου στρατηγοῦ. »

Καὶ ἐδῶ, Ο ΔΗΜΟΣ, ὡς καὶ ἀνωτέρω (σελ. 263)· ἀλλ' ἐκεῖ ἐτίμα πολίτιδα ἐπίσημον ἐπισήμων πολιτῶν συγγενῆ, ἐδῶ δὲ Καίσαρα Ῥωμαῖον· καὶ ποῖον Καίσαρα! Ἴδε κατωτέρω (σελ. 278) περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ΔΗΜΟΣ.

Ὁ Λούκιος Αὐρήλιος οὗτος, ἄνθρωπος ἀσελγῆς, συνεβασίλευσε μὲ τὸν σωφρονέστατον Μάρκον Αὐρήλιον. Ἐμιμήθη ὅλας σχεδὸν τὰς κακίας τοῦ Νέρωνος, πλὴν τῶν φόνων καὶ τῆς βωμολοχίας : *Vitæ semper luxuriosæ, atque in pluribus Nero, præter crudelitatem et ludibria* (Jul. *CAPITOLIN. Ver. Imperator*, § 10). Καὶ τοῦτο, χάρις εἰς τὸν συμβασιλεύοντα Μάρκον τὸν φιλόσοφον, ὅστις ἐχαλίνωνεν, ὅσον ἐδύνατο, τὴν διαγωγὴν τοῦ Λουκίου· οὐδ' ἤθελ' ὑποφέρειν νά

συμβασιλεύη μὲ τοιοῦτον Σαρδανάπαλον, ἂν δὲν εἶχεν υἱοθετηθῆναι μὲ αὐτὸν ἀπὸ Ἀντωνεῖνον τὸν Εὐσεβῆ (ὡς υἱοθετήθη ὁ Ἀντωνεῖνος ἀπὸ τὸν Ἀδριανόν, ὁ Ἀδριανὸς ἀπὸ τὸν Τραϊανόν, καὶ οὗτος ἀπὸ τὸν Νερούαν), μὲ συνθήκην νὰ συγκληρονομήσωσι τὴν βασιλείαν. Ὁ χρηστὸς Μάρκος ἔσειλε τὸν ἀδελφοποιητὸν καὶ συμβασιλέα τοῦτον Λούκιον εἰς τὸν κατὰ τῶν Πάρθων πόλεμον, καὶ διὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν κοινὴν φθορὰν τῆς Ρώμης, καὶ μὲ ἐλπίδα νὰ διορθωθῇ ἡ διαγωγὴ του ἀπὸ τὰς στρατηγικὰς φροντίδας τοῦ πολέμου· ἀλλ' ὁ Λούκιος ἐπέσρεψεν ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν, προσαποκτήσας καὶ τὴν Συριακὴν ὄχι μικροτέραν τῆς Ρωμαϊκῆς ἀσέλγειαν. Εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Ἑλλάδα ὅλην, καὶ τὰς Ἀσιανὰς Ἑλληνικὰς πόλεις καὶ νήσους, ἐκ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ Χίος. Οἱ Χῖοι, καὶ ὡς ὑποκείμενοι ἤδη εἰς τοὺς Ρωμαίους, καὶ διὰ τὴν εἰς ἑαυτοὺς εὐνοίαν καὶ τὰς εὐεργεσίας τινῶν αὐτοκρατόρων, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ σεβασμιωτάτου Μάρκου, ἐτίμησαν, ἢ παρόντα ἢ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ συμβασιλέα του Λούκιον, ἀναστήσαντες ἢ ἐξεύρω ἑποῖον οἰκοδόμημα δημόσιον, ἀπὸ χορηγίαν ἴσως τῶν Ρωμαίων, δι' ἐπιμελείας Πομπηίου Λατρῖου, στρατηγοῦ Ρωμαίου τῆς Χίου. Ἡ ἐπιγραφή ὀνομάζει τὸν Λούκιον υἱὸν (fils) Θετὸν, τοῦ Εὐσεβοῦς Ἀντωνεῖνου (ὡς ὀνομάζετο καὶ αὐτὸς ὁ Μάρκος), υἱωνὸν (petit-fils) τοῦ Ἀδριανοῦ, ἔκγονον (arrière-petit-fils) τοῦ Τραϊανοῦ, καὶ ἀπόγονον τοῦ Νερούα. Υἱωνὸς εἶναι ὁ σήμερον ὀνομαζόμενος Ἐγγονος. Μὲ τὸ Ἐκγονος οἱ Χῖοι Ἕλληνες ἠρμηνεύσαν τὸ Pronepos τῶν Ρωμαίων, τὸν ἀπὸ ἡμᾶς ὀνομαζόμενον Δισέγγονον· μὲ τὸ Ἀπόγονος, τὸ Ρωμαϊκὸν Abnepos, καὶ τὸν τῆς γλώσσης μας Τρισέγγονον (fils de l'arrière-petit-fils).

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ. Ζ. Διόδωρος.

ΜΕΓΙΣΤΗ. Εύρεθη εἰς γωνίαν ἰδιωτικῆς οἰκίας, πλησίον βρύσεως (Tab. XXXVIII, 2), χαραγμένη εἰς τρεῖς σίχους,

ΜΕΓΙΣΤΗΔΙΟΝΥΣΙΟΥΤΗΝΕΑΥΤΗΣΜΗΤΕΡΑ

ΜΕΓΙΣΤΗΝΑΣΚΑΗΠΙΑΔΟΥΓΥΝΑΙΚΑΔΕ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

ἦγουν « Μεγίστη [θυγάτηρ] Διονυσίου τὴν ἑαυτῆς μητέρα »
 » Μεγίστην, [θυγατέρα] Ἀσκληπιάδου, γυναῖκα δὲ Διονυσίου »
 ἠλλειπτικῶς τοῦ Θάπτει, Ἐνταφιάζει ἢ ἄλλου τινὸς ταῖ-
 τοσήμου ἢ ἀναλόγου ῥήματος· διότι κρίνω τὴν ἐπιγραφὴν
 ἐπιτάφιον, χαραγμένον εἰς μῆμα.

Σημείωσε, ὅτι τὸ αὐτὸ ὄνομα τῆς μητρὸς ἔφερον ἡ ἄγαμος
 θυγάτηρ, καὶ πατέρα εἶχεν, ὁμώνυμον τοῦ πάππου τῆς, Διο-
 νύσιον.

ΝΕΡΟΥΑΣ. Ζ. Λούκιος.

ΠΟΜΠΗΪΟΣ. Ζ. Λούκιος.

ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ. Ζ. Ἀρτεμισία.

ΣΤΑΦΥΛΟΣ. Ἐπιγραφὴ πρῶτον εὑρεθεῖσα εἰς τὴν γει-
 τονίαν τῆς πόλεως, ὀνομαζομένην Παλαιόκαστρον (Tab.
 XXXIX).

. . Α . . Ν Α ΥΧ Κ
 ΣΤΑΦΙΔΟΥΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝΠΡΟΣΤΟΥΣΧΕΙΩΝΠΡΕΣΒΕΙΣΑΝΑΓΕΙΝΩΣ
 ΤΩΝΕΠΙΣΤΟΛΗΝΑΝΤΙΣΤΙΟΥΟΥΕΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΜΟΥΑΝΘΥΠΑΤ
 ΑΝΔΡΟΣΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟΥ ΚΑΤΑΚΟΛΟΥΘ. ΝΤΗΚΑΘΟΛΙΚΗΜΟΥ
 ΘΕ. ΕΙΤΟΥ . Π . . ΕΙΝΤΑΥΠΟΤΩΝΠΡΟΕΜΟΥΑΝΘΥΠΑΤΩΝΓΡΑΦΕΝΤ
 ΛΑΤΤΕΙΝΚΑΙΤΗΝΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΩΝΦΕΡΟΜΕΝΗΝΕΠΙΣΤΟΛΗΝΟΥΕΤΕ
 ΕΥΛΟΓΟΝΗΓΗΣΑΜΗΝ ΥΣΤΕΡΟΝΔΕΕΚΑΤΕΡΟΥΜΕΡΟΥΣΕΞΑΝΤΙΚΑ
 ΣΤΑΣΕΩΣ ΠΕΡΙΤΩΝΚΑΤΑΜΕΡΟΣΖΗΤΗΜΑΤΩΝΕΝΤΥΧΟΝΤΟΣΔΙΗ
 ΣΑΚΑΙΚΑΤΑΤΗΝΕΜΗΝΣΥΝΗΘΕΙΑΝΠΑΡΕΚΑΤΕΡΟΥΜΕΡΟΥΣΕΠΙΜΕ

ΤΕΡΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΑ ΗΤΗΣΑΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ . . . ΛΒΩΝΚΑΙΚΑΤΑΤΟΙ
 ΛΟΝΕΠΙΣΤΗΣΑΣΕΥΡΟΝΤΟΙΣΜΕΝΧΡΟΝΟΣΑΡΧΑΙΟΤΑΤΟΥΔΟΙΜΑ . .
 ΣΥΝΚΑΗΤΟΥΑΝΤΙΣ . . ΛΓΙΣΜΑΓΕΓΟΝΟΤΟΣΔΟΥΚΙΩΣΥΛΛΑ ΤΟΔΕ . .
 ΡΟΝΥΠΑΤΩ ΙΕΝΩΜΑΡΤΥΕΠΟΕΙΣΙΤΟΙΣΧΕΙΟΙΣΟΣΑΥΠΕΡΡΩΜΑΙΩΝΑ
 ΚΑΝΤΕΜΙΘΡΙΔΑΤΗΝΑΝΔΡΑΓΛΘΟΥΝΤΕΣΚΑΙΥΠΑΥΤΟΥΕΠΑΘΟΝΗΣΥ
 ΤΟΣΕΙΔΙΚΩΣΕΒΕΒΑΙΩΣΕΝΟΠΩΣΝΟΜΟΙΣΤΕΚΑΙΕΘΕΣΙΝΚΑΙΔΙΚΑΙΟΙ
 ΤΑΙΑΕΣΧΟΝΟΤΕΤΗΡΩΜΑΙΩΝΛΙΑΠΡΟΣΗΛΘΟΝΙΝΑΤΕΥΠΟΜΗΘΩΤΙΣ
 ΤΥΠΩΩΣΙΝΑΙΧΟΝΤΩΝΗΑΝΤΑΡΧΟΝΤΩΝ . ΟΙΤΕΠΑΡΑΥΤΟΙΣΟΝΤΕΣΙ
 ΘΙΤΟΙΣΧΕΙΩΝΥΠΑΚΟΥΩΣΙΝΝΟΜΟΙΣ . ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣΔΕΘΕΟΥΥΙΩ
 ΒΑΣΤΟΥΤΟΟΓΔΩΩΝ ΥΠΑΤΟΥ . ΕΠΙΣΤΟΛΗΠΡΟΣΚΕΙΟΥΣΓΡΑΦΟΝΤ . . .
 ΙΣΠΕΝΤΗΝΠΟΛΙΝΕΓΥΘ . .

Τὰ πρῶτα ἕξ γράμματα (Α . . ΝΑ . . . ΥΧ . . . Κ), λεί-
 ψανα πληρεςέρας ἐπιγραφῆς, ἔγιναν σήμερον αἰνίγματα.
 Γράφω τὰ λοιπὰ κατὰ τὰς ἀναπληρώσεις καὶ διορθώσεις τοῦ
 Ἀκαδημαικοῦ Λετρόννου (Letronne) « Σταφύλου ὑπαρ-
 » χόντων, πρὸς τοὺς Χείων πρέσβεις, ἀναγινωσ[κόν]των
 » ἐπιστολὴν Ἀντισίου Οὐέτερος, τοῦ πρὸ ἐμοῦ ἀνθυπάτ[του],
 » ἀνδρὸς ἐπιφανεστάτου. Κατακολουθῶν τῇ καθολικῇ μου
 » [προ]θέ[σ]ει τοῦ π[ράττ]ειν τὰ ὑπὸ τῶν πρὸ ἐμοῦ ἀνθ-
 » υπάτων γραφέντ[α, φυ]λάττειν, καὶ τὴν ὑπὲρ τούτων
 » φερομένην ἐπιστολὴν Οὐέτε[ρος] εὐλογον ἡγησάμην·
 » ὕστερον δὲ, ἑκατέρου μέρους, ἐξ ἀντικα[τα]στάσεως,
 » περὶ τῶν κατὰ μέρος ζητημάτων ἐντυχόντος διή[κου]σα,
 » καὶ, κατὰ τὴν ἐμὴν συνήθειαν, παρ' ἑκατέρου μέρους
 » ἐπιμε[λῶς τὰ σφέ]τερα γεγραμμένα ἤτησα ὑπομνήματα·
 » [ἀλ]αδῶν, καὶ κατὰ τὸ ἐπι[βάλ]λον ἐπισήσας, εὗρον
 » τοῖς μὲν χρόνοις ἀρχαιοτάτου δόγμα[τος τῆς] συγκλήτου
 » ἀντισ[φρ]άγισμα γεγονότος, Λουκίῳ Σύλλᾳ τὸ δε[ύτε]ρον
 » ὑπάτῳ, ἐν ᾧ μαρτυροποιοῦσα τοῖς Χείοις ἂ ὑπὲρ Ῥωμαίων

» δι[ήντλη]κάν τε Μιθριδάτην ἀνδραγαθοῦντες, καὶ ὑπ'
 » αὐτοῦ ἔπαθον, ἢ Σύν[κλη]τος εἰδικῶς ἐβεβαίωσεν, ὅπως
 » νόμοις τε καὶ ἔθεσιν καὶ δικαίοις [χρῶν]ται, ἃ ἔσχον, ὅτε
 » τῆ Ῥωμαίων [φι]λία προσῆλθον, ἵνα τε ὑπὸ μίθ' ὤτιμι[οῦν]
 » τύπῳ ὧσιν ἀρχόντων ἢ ἀνταρχόντων· οἱ τε παρ' αὐτοῖς
 » ὄντες Ῥω[μαῖ]οι τοῖς Χείων ὑπακούωσιν νόμοις· αὐτοκρά-
 » τорос δὲ Θεοῦ υἱοῦ Σ[ε]βαστοῦ τὸ ὄγδοον ὑπάτου. Ἐπιστολὴ
 » πρὸς Χείους, γράφοντ[ος]. περὶ τὴν πόλιν. »

1. Τοῦ πρώτου σίχου τὸ Στάφυλος (κακὰ χαραγμένον εἰς τὸν λίθον διὰ τοῦ ι·), ἴδαμεν καὶ ἀπὸ τὰ νομίσματα (σελ. 251) καὶ ἀπὸ τὸν ὁμώνυμον ἀδελφὸν τοῦ κτίσου Οἰνοπίωνος Στάφυλον (σελ. 3) ὅτι ἦτον ὄνομα κύριον σύνηθες εἰς τοὺς Χίους. Ἀπὸ τὴν πρὸς τὰ λοιπὰ ἀσυνταξίαν τῆς ἀκολουθου πληθυντικῆς μετοχῆς, Ὑπαρχόντων, φαίνεται, ὅτι ἠφανίσθησαν ἀπὸ τὸν λίθον καὶ ἄλλα κύρια ὀνόματα πολιτῶν, συνοδευόντων τὸν Στάφυλον, οἱ ὅποιοι ὀνομάζονται Ὑπάρχοντες σχετικῶς πρὸς τῆς Χίου τὸν Ἄρχοντα, σαλθέντες ἀπ' αὐτὸν εἰς τὸν τότε τῆς Ἀσίας Ἀνθύπατον Ῥωμαίων, νὰ φανερώσωσι τὴν χρόνους ἀρχήτερα δοθεῖσαν ἀπὸ τὸν προκάτοχόν του ἐπιστολὴν εἰς τοὺς πρέσβεις τῶν Χίων. Ἰσως μετὰ τὸ Ὑπαρχόντων ἐξέπεσε τὸ ἄρθρον ΤΗΝ, διὰ νὰ ἦναι ἡ σύνταξις « Τοῦ Σταφύλου καὶ τῶν συνυπαρχόντων αὐτοῦ » ἀναγινωσκόντων ΤΗΝ πρὸς τοὺς Χίων πρέσβεις ἐπιστολὴν » τοῦ Ἀντισίου κ. τ. λ.» Ὁ λαλῶν εἰς τὸ ψήφισμα τοῦτο Ἀνθύπατος ὀνομάζει τὸν προκάτοχον αὐτοῦ, Ἀντίσιον, χωρὶς νὰ ὀνομάζεται αὐτός.

4. Τὸ Π.ΕΙΝ τοῦ τετάρτου σίχου ἀνεπλήρωσεν ὁ Λ. ΠΡΑΤΤΕΙΝ, προσσημειόνων ὅτι ἐδύνατο νὰ διορθωθῆ καὶ ΠΟΙΕΙΝ.

6. Τὸ Ἐξ ἀντικαταστάσεως εἶναι νομικὴ φράσις, σημαίνουσα ὅτι σημαίνουν καὶ οἱ Γάλλοι διὰ τοῦ contra-

dictoirement. Εἰς τὸν μεσαιῶνα, ἐλέγετο καὶ Ἐξ ἀντιρρήσεως, καὶ Κατὰ διάγνωσιν, ἤγουν παρόντων καὶ τῶν δύο προσώπων, τοῦ ἐγκαλοῦντος καὶ τοῦ ἐγκαλουμένου, ἐνάντια στεκόντων πρὸς ἀλλήλους, λεγόντων καὶ ἀντιλεγόντων, ἢ ὡς τὸ μετέφρασεν ὁ Λ. les confrontant l'une [partie] avec l'autre. « Ἐξ ἀντιρρήσεως, τουτέστι, Κατὰ » διάγνωσιν, Ex contradictione » λέγουν τὰ Γλ.

9. Τὸ ἀποκατέστησεν ὁ Λ. Κατὰ τὸ ἐπιβάλλον. Καὶ τοῦτο νομικὴ φράσις, (compétence), « Κατὰ τὸ » ἐπιβάλλον ἐπισήσας » σημαίνει ἐρευνήσας ὡς δικαστῆς πρόσφορος, ἤγουν κατὰ τὴν ἀνήκουσαν εἰς ἐμὲ περὶ τῶν τοιούτων κρίσιν· « Τὸ ἐπιβάλλον, Competens » Γλ. Διότι ἔλεγαν καὶ Δικαστὴν πρόσφορον τὸν Juge compétent, ὡς ἐξεναντίας Δικαστὴν ἀπρόσφορον, τὸν Juge incompetent (Ἰδ. Δουκάγγ. σελ. 1256).

10. Τοῦ χαράξαντος σφάλμα τὸ ΧΡΟΝΟΣ ἀντὶ τοῦ ΧΡΟΝΟΙΣ. Τὸ ὑπερθετικὸν, Ἀρχαιοτάτου, ἐκρίθη ἀπὸ τὸν πρὸ ἐμοῦ ὑπερβολῇ ὑπερθετικόν· διότι ἀπὸ τοῦ χρόνου, ὅτε ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα τῆς Συγκλήτου ὑπὲρ τῶν Χίων, κατὰ τὴν δευτέραν ὑπατείαν τοῦ Σύλλα, ἕως τοῦ χρόνου τοῦ Αὐγούστου Καίσαρος, ὅτε συνέβησαν τὰ ἰσορούμενα εἰς τὴν παρούσαν ἐπιγραφὴν, ἀριθμοῦνται ἔτη 56.

11. Τὸ πρῶτον σοιχεῖον Σ τοῦ ὀνόματος, Σύλλα, εἰς τοῦ Βιδούα (Vidua) τὸ πρωτότυπον εἶναι χαραγμένον ὡς Ξ. Τὸ « Λουκίῳ Σύλλα τὸ δεύτερον ὑπάτω » εἶναι Λατινισμὸς, ἀντὶ » τοῦ « Λουκίου Σύλλα τὸ δεύτερον ὑπατεύοντος. »

11. Τὸ Ἀντισφράγισμα σημαίνει, Ἀντίγραφον ἐσφραγισμένον, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Λ.

12. Ἐφέροντο εἰς τὸν λίθον τὰ ἀσήμαντα ταῦτα γράμματα ΜΑΡΤΥΕΠΟΕΙΣΙ (Μαρτυεποεῖσι), τὰ ὁποῖα ἐξ εἰκασίας ἔτρε-

ψεν ὁ Λ. εἰς τὴν μετοχὴν *Μαρτυροποιούσα*. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι περιέχεται εἰς αὐτὰ τὸ ῥῆμα τοῦ παρακλιμαζοντος Ἑλληνισμοῦ *Μαρτυροποιῶ*, πλασθὲν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων τὸ *Testificor*. Ἴσως ὁμοῦς ἦτο χαραγμένον, ἢ ἔπρεπε νὰ χαραχθῆ εἰς τὸν λίθον, *ΕΜΑΡΤΥΡΟΠΟΙΕΙ* ἢ *ΜΑΡΤΥΡΕΠΟΙΕΙ* (*Ἐμαρτυροποιεῖ* ἢ *Μαρτυρεποιεῖ*) ἢ *ΕΜΑΡΤΥΡΟΠΟΙΗΣΕ* (*Ἐμαρτυροποίησε*), ἀναφερόμενον εἰς τὸν Σύλλαν· διότι τὸ δόγμα τῆς Συγκλήτου ἐξεδύθη διὰ τὴν ὑπὲρ τῶν *Χίων* λαμπρὰν μαρτυρίαν τοῦ Σύλλα. Ἐνδεχόμενον ἀκόμη νὰ ἦτο *Μαρτυροποιούτος*, τοῦ Σύλλα δηλαδὴ. Δὲν ἔχω τί βεβαιότερον νὰ προβάλλω.

Τὰ ἀκόλουθα γράμματα *ΔΙ... ΚΑΝ* ἀνεπλήρωσεν, ὁ Λ. *Δι[ήντλη]καν* (τυπογραφικῶς ἀμαρτηθὲν ἀντὶ τοῦ *Διηντλήκασιν*). Ἄλλ' οὐδὲ τὸ *Διαντλῶ* μὲ φαίνεται ἀρμόδιον ἐδῶ. ἦτο χαραγμένον, ἀν δὲν ἀπατῶμαι, πρὶν ἐξαλειφθῶσι τὰ μεταξὺ γράμματα, *ΔΙΗΝΕΓΚΑΝ* (*Διήνεγκαν*).

14. Τὸ ἕκτον σοιχείον Λ ἀντὶ τοῦ Δ, σφάλμα χαρακτηριστικόν.

15. Ὑπὸ μῆθ' ὠτινιοῦν. Τὸ νόημα φανερόν· ἢ δὲ σύνταξις παράξενος. Εἶναι καὶ τοῦτο ἴσως Λατινισμὸς, *Sub nulloquoque* ἢ *Sub nullocunq̄ue*. Ἑλληνικώτερον ἦτο Ὑπὸ μῆθενί, ἢ κατὰ τμησιν Ἀττικῆν, *Μήθ' ὑφ' ἐνί*.

16. Τὸ *Τύπω* ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ *Κανόνι* ἢ *Διαταγῆ*· τὸ Ἀρχόντων ἢ Ἀνταρχόντων δηλοῖ ἴσως, Ὑπάτων ἢ Ἀνθυπάτων (*consuls ou proconsuls*). Πρώτην φοράν φαίνεται ἡ λέξις, Ἀντάρχων, ἐδῶ (ὡς τὸ ἐσημείωσε καὶ ὁ Λ), ἀκαταχώριστος ἀκόμη εἰς τὰ Λεξικά. Τὸ δὲ ἐξῆς, « *Οἱ τε* » παρ' αὐτοῖς κ. τ. λ. » δείχνει τὴν συγχωρηθεῖσαν εἰς τὴν *Χίον* αὐτονομίαν καὶ παντελῆ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦς Ῥωμαίους δι' ὅσα τοῦς ἐβοήθησαν οἱ *Χιοὶ* κατὰ τοῦ *Μιθριδάτου*, καὶ δι' ὅσα ἔπαθον δι' αὐτοὺς κακὰ ἀπὸ τὸν *Μιθριδάτην*.

17. Σεβασὸν νοεῖ τὸν πρῶτον μοναρχήσαντα τῆς Ῥώμης

Ὀκτάβιον Αὐγούστου, θετὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουλίου Καίσαρος· διότι ὅλοι οὗτοι ἐγίνοντο Θεοὶ μετὰ θάνατον. Ἡ ὀγδόη ὑπατεία τοῦ Αὐγούστου συμπίπτει μὲ τὸ 6 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Τὰ ἀκόλουθα, ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΧΙΟΥΣ σημαίνουν (κατὰ τὸν Λ.) ἢ αὐτὸ τὸ ψήφισμα, ἢ τὴν πρὸς τοὺς Χίους ἐπιστολὴν τοῦ Ἀντισίου Οὐέτερος. Τὸ ΟΓΔΟΟΝ ἐχαράχθη εἰς τὸν λίθον ΟΓΔΟΩΝ. Τὰ λοιπὰ σπαράγματα τῆς ἐπιγραφῆς προσμένω νὰ διδαχθῶ ἀπὸ κανένα, διὰ νὰ τὰ ἐξηγήσω κ' ἐγὼ πρὸς ἄλλους.

ΤΡΑΪΑΝΟΣ. Εἰς τὴν ὁδὸν, Ἅγιος Δημήτριος, εἰς τοῖχον ἰδιωτικῆς οἰκίας, οἱ ἐξῆς τρεῖς στίχοι (Tab. XLI, 2),

ΗΓΕΡΟΥΣΙΑ

ΤΟΝΑΥΤΟΚΡΑ

ΤΟΡΑΤΡΑΙΑΝΟΝ

» Ἡ Γερουσία τὸν Αὐτοκράτορα Τραϊανόν. » Δὲν λαλεῖ πλέον ἐδῶ ἢ ἐλευθέρᾳ, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους Χίους, οὐδὲ ΔΗΜΟΝ ἐπιγράφει, ἀλλὰ ΓΕΡΟΥΣΙΑΝ, κατὰ μίμησιν (senatus) τῆς δεσποίνης Ῥώμης, δοξάζουσα τὸν δεσπότην Τραϊανόν, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τὸ 98 ἕως τὸ 117 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Καὶ εἶναι ἀπορίας ἄξιον, διὰ τί εἰς τὴν ἀνωτέρω (σελ. 270) ἐπιγραφὴν, μεταγενεστέραν τῆς παρούσης 50 σχεδὸν ἔτη, φαίνεται πάλιν ὁ ΔΗΜΟΣ τῆς Χίου εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἀλλὰ μετὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐβασίλευεν ὁ Μάρκος Αὐρήλιος· οὐδ' ἀμφιβάλλω ὅτι ἐχρημάτισε καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς ἀρετῆς τοῦ φιλοσόφου καὶ μισοδεσπότη Μάρκου, νὰ παρηγορήσῃ τὴν τόσον ἀξιολόγου πόλιν τῶν Χίων, συγχωρῶν εἰς αὐτὴν νὰ ἀναλάβῃ τὸνομα τοῦ ΔΗΜΟΥ.

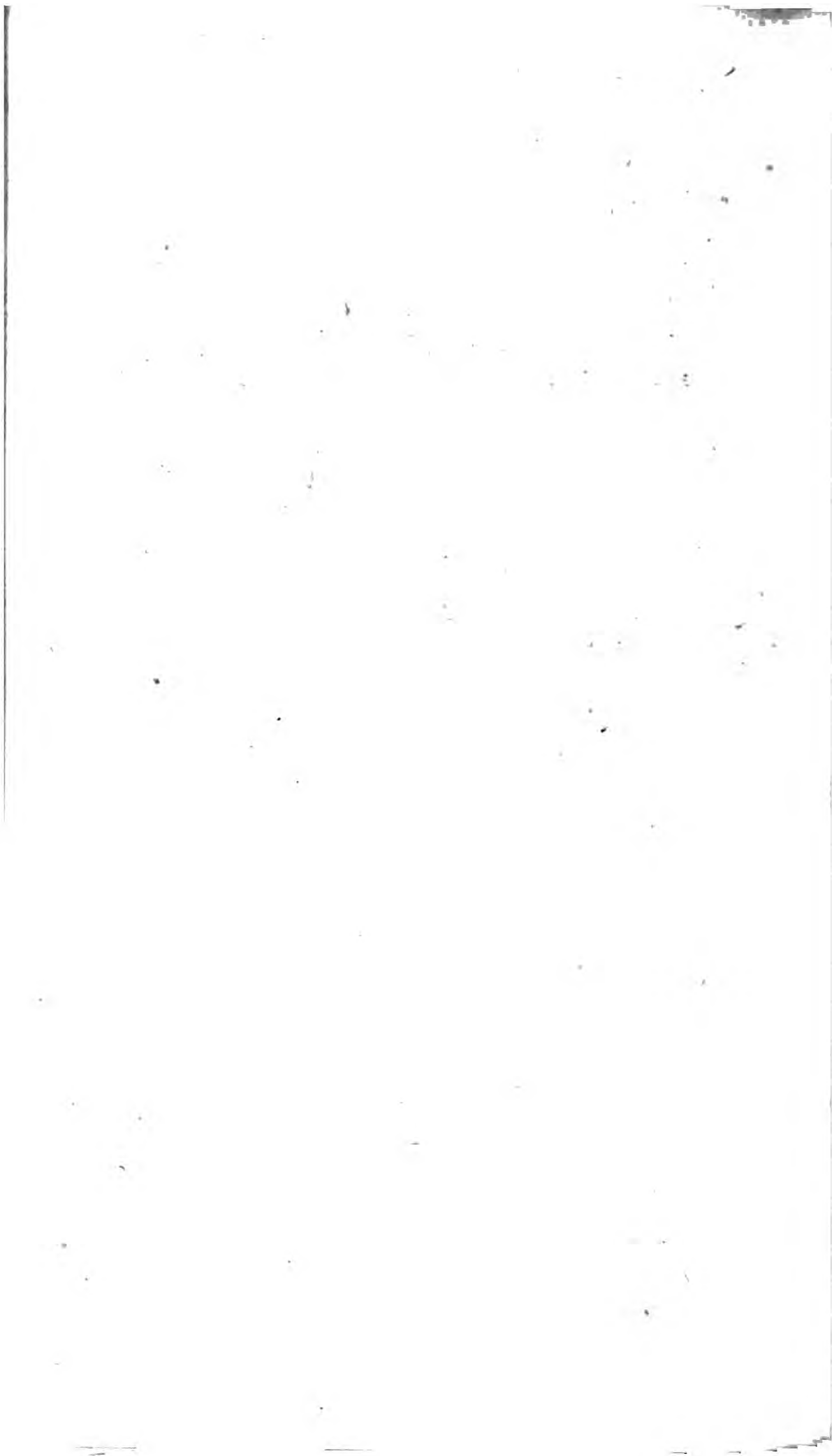
ΦΗΣΗΝΟΣ. Ζ. Κλαύδιος.

ΤΕΛΟΣ.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΝΕΑΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

Η ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦ. α. 1.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

Παῦλος δούλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ πίσιν ἐκλεκτῶν Θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν·

2. Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγεῖλατο ὁ ἀψευδὴς Θεὸς πρὸ χρόνων αἰώνιων,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Παῦλος δούλος Θεοῦ, καὶ ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν πίσιν τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ὅπου εἶναι κατὰ τὴν εὐσέβειαν·

2. Εἰς τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἔταξεν ὁ ἀψευδὴς Θεὸς προτίτερα ἀπὸ καιροῦς αἰώνιους,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

1. Παῦλος, δούλος Θεοῦ, ἀπόστολος δὲ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ [εἰς τὸ κήρυγμα] τῆς πίστεως τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν τελείαν γνῶσιν τῆς ἀληθινῆς εὐσεβείας,

2. Μὲ ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη πρὸ χρόνων αἰώνιων ὁ ἀψευδὴς Θεός,

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

3. Ἐφάνερωσε δὲ καιροῖς ἰδίους τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπισεύθη ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ.

4. Τίτω γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινήν πίσιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς, καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃ κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγὼ σοι διαταξάμην.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Καὶ τὴν ἐφάνερωσεν εἰς καιροὺς διωρισμένους, ἤγουν τὸν λόγον του εἰς τὸ κήρυγμα τὸ ὁποῖον τὸ ἐνεμπιστεύθηκα ἐγὼ, μὲ πρόσαξιν τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ.

4. Εἰς τὸν Τίτον τὸ γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν κοινήν πίσιν, ἃς εἶναι χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ τὸν Θεὸν τὸν πατέρα, καὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν σωτῆρά μας.

5. Διὰ τούτην τὴν ἀφορμὴν σὲ ἄφησα εἰς τὴν Κρήτην, διὰ νὰ διορθώσῃς ἐκεῖνα ὅπου λείπουσι, καὶ νὰ καταστήσῃς εἰς κάθε πόλιν πρεσβυτέρους, καθὼς ἐγὼ σὲ ἐδιάταξα.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

3. Τὴν ἐφάνερωσε δὲ εἰς τοὺς πρέποντας καιροὺς, διὰ τοῦ λόγου τοῦ κηρύγματος, τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς ἐμὲ ἐκ προσαγῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

4. Εὐχομαι εἰς τὸν Τίτον, γνήσιον τέκνον κατὰ τὴν κοινήν ἡμῶν πίσιν, χάριν, ἔλεος, εἰρήνην ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5. Διὰ τοῦτο σ' ἀφῆκα εἰς τὴν Κρήτην, νὰ ἐπιδιορθώσῃς τὰ λειπόμενα, καὶ νὰ καταστήσῃς, ὡς σ' ἐδιάταξα, εἰς πᾶσαν πόλιν πρεσβυτέρους,

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

6. Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ.

8. Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ.

9. Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδασχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ἐὰν εἶναι κενένας ἀκατηγόρητος, μιᾶς γυναίκα ἀνδρας, καὶ ἔχει τέκνα πιστὰ, ὄχι κατηγορημένα ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7. Διατί ἀναγκαῖον εἶναι ὁ ἐπίσκοπος νὰ εἶναι ἀκατηγόρητος, ὡσὰν οἰκονόμος τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴν εἶναι αὐθάδης, νὰ μὴν εἶναι ὀξύθυμος, νὰ μὴν εἶναι ὑβριστής, νὰ μὴν εἶναι δάρτης, νὰ μὴν ἀγαπᾷ κακὰ κέρδη.

8. Ἀλλὰ νὰ ἀγαπᾷ τοὺς ξένους, νὰ ἀγαπᾷ τὸ καλὸν, νὰ εἶναι σώφρων, δίκαιος, ὄσιος, ἐγκρατής.

9. Νὰ κρατῆ τὸν πιστὸν λόγον τῆς διδασχῆς, διὰ νὰ δύ-

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

6. Ὅτινα γνωρίζης ἀνέγκλητον, μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα, ἔχοντα τέκνα πιστὰ, ὄχι κατηγορούμενα ὡς ἄσωτα ἢ ἀνυπότακτα.

7. Διότι ὁ ἐπίσκοπος χρεωσεῖ νὰ ᾔῃ ἀνέγκλητος, ὡς οἰκονόμος Θεοῦ, νὰ μὴν ᾔῃ αὐτάρεσκος, ὀργίλος, νὰ μὴν ἀτακτῆ ὡς μεθυσιμένος, νὰ μὴ κτυπᾷ, νὰ μὴν ᾔῃ αἰσχροκερδής.

8. Ἀλλὰ φιλόξενος, φίλος τοῦ καλοῦ, σώφρων, δίκαιος, ὄσιος, ἐγκρατής.

9. Προσκολλημένος εἰς τὸν διδασχθέντα λόγον τῆς πίσεως,

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

δυνατὸς ἢ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

10. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς·

11. Οὓς δεῖ ἐπισομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες & μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

12. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

νεταὶ καὶ νὰ νοθετᾶ τοὺς ἄλλους μὲ τὴν διδασκαλίαν τὴν ὑγιῆ, καὶ νὰ ἐλέγχι ἐκεῖνους ὅπου ἐναντιοῦνται.

10. Διατί εἶναι πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ ὅπου ἀπατοῦσι τοὺς λογισμοὺς, μάλιστα ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι ἀπὸ τὴν περιτομὴν·

11. Τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς ἀποσομώνωμεν· οἱ ὅποιοι ὀλάκαιρα ὀσπήτια γυρίζουσιν ἄνω κάτω, ἔζωντας νὰ διδάσκουσιν ἐκεῖνα ὅπου δὲν πρέπει, διὰ ἄσχημον κέρδος.

12. Κάποιος ἀπ' αὐτοὺς ἐδικὸς τους προφήτης εἶπεν·

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

διὰ νὰ δύναται καὶ νὰ παρακινή εἰς τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν, καὶ νὰ ἐλέγχι τοὺς ἀντιλέγοντας.

10. Ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλοὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι, φρενοπλάνοι, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ τὴν περιτομὴν [ἐρχόμενοι εἰς τὸν Χριστόν].

11. Τοὺς ὁποίους χρεωσοῦμεν νὰ ἐπισομίζωμεν. Αὐτοὶ ἀναποδογυρίζουν ὀλοκλήρους οἰκίας, διδάσκοντες, διὰ κέρδος αἰσχρὸν, ὅσα δὲν πρέπει [νὰ διδάσκωνται].

12. Ἐμαρτύρησε τις ἀπ' αὐτοὺς ἴδιός των προφήτης, λέγων·

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἀεὶ ψεύσαι, κακὰ θηρία,
γασέρες ἀργαί.

13. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής· δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίσει·

14. Μὴ προσέχοντες Ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποσρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμιάνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Οἱ Κρητικοὶ πάντα εἶναι ψεύσαις, κακὰ θηρία, κοιλίαις ἀκαμάτραις.

13. Ἡ μαρτυρία ἐτούτη εἶναι ἀληθινή· διὰ τοῦτο ἔλεγγε τοὺς σκληρὰ, διὰ νὰ ὑγιαίνωσιν εἰς τὴν πίσιν·

14. Νὰ μὴν ἔχουν τὸν νοῦν τοὺς εἰς μύθους Ἰουδαϊκοὺς, καὶ παραγγελίας ἀνθρώπων, ὅπου ἀποσρέφονται τὴν ἀλήθειαν.

15. Ὅλα εἶναι καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρούς· ἀμὴ εἰς τοὺς μεμιασμένους καὶ ἀπίστους δὲν εἶναι κανένα καθαρὸν, ἀλλὰ εἶναι μεμιασμένος καὶ ὁ νοῦς τοὺς καὶ ἡ συνείδησίς τοὺς.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

Οἱ Κρητικοὶ πάντοτε ψεύσαι, κακὰ θηρία, κοιλῆαι ἀργαί.

13. Καὶ ἡ μαρτυρία εἶν' ἀληθινή· διὰ τὸ ὅποιον ἔλεγγε τοὺς αὐστηρὰ, διὰ νὰ ὑγιαίνωσιν εἰς τὴν πίσιν,

14. Μὴ προσέχοντες εἰς μύθους Ἰουδαϊκοὺς καὶ εἰς ἐντολάς ἀνθρώπων ἀποσρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15. Ὅλα καθαρὰ εἰς τοὺς καθαρούς· εἰς δὲ τοὺς μιαινοὺς καὶ ἀπίστους τίποτε δὲν εἶναι καθαρὸν, ἀλλ' ἔχουν μισασμένον καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν συνείδησιν·

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

16. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὁμολογοῦν γὰρ γνωρίζουν τὸν Θεὸν, ἀμὴ μὲ τὰ ἔργα τὸν ἀρνοῦνται, ἔσωντας γὰρ εἶναι συχαντοί, καὶ ἀπειθεῖς καὶ εἰς κάθε ἔργον ἀγαθὸν ἀνεπιτήδειοι.

ΚΕΦ. β'. 2.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ.

Ἀμὴ ἐσὺ λάλει ἐκεῖνα ὅπου πρέπει εἰς τὴν ὑγιῆ διδασκαλίαν.

2. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνοὺς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

2. Οἱ γέροντες γὰρ εἶναι ἀμέθυσοι, γὰρ εἶναι τιμημένοι, σώφρονες, ὑγιεῖς εἰς τὴν πίστην, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν ὑπομονήν.

3. Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν κατασήμετι ἱεροπρεπεῖς, μὴ

3. Ὁμοίως καὶ ἡ γερόντισαις γὰρ εἶναι μὲ ἐνδύματα ὅπου

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

16. Ὁμολογοῦν ὅτι γνωρίζουν τὸν Θεὸν, μὲ τὰ ἔργα τῶν δὲ τὸν ἀρνοῦνται, ἄνθρωποι σικχαμένοι, ἀπειθεῖς, καὶ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἄχρηστοι.

Κεφ. β', 2.

Σὺ δὲ λάλει τὰ πρέποντα εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν.

2. Τοὺς γέροντας [συμβουλευόντων], γὰρ ἀπέχωνται ἀπὸ μέθην, γὰρ ἦναι σεμνοὶ, φρόνιμοι, ὑγιαίνοντες τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην, τὴν ὑπομονήν.

3. Τὰς γραιῖας ὁμοίως, [γὰρ φαίνονται] εἰς κατάστασιν πρέ-

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

διαβόλους, μὴ οἶνω πολλῶ δε-
δουλωμένους, καλοδιδασκάλους,

4. Ἴνα σωφρονίζωσι τὰς
νέας, φιλόανδρους εἶναι, φιλο-
τέκνους,

5. Σώφρονας, ἀγνάς, οἰκου-
ροὺς, ἀγαθὰς, ὑποτασσομένας
τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ
λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται.

6. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως
παρακάλει σωφρονεῖν,

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

να̅ πρέπει εἰς τὴν ἀγιοσύνην,
να̅ μὴν εἶναι καταλαλήτραις,
να̅ μὴν δουλώνονται εἰς πολὺ
κρασί, να̅ εἶναι διδάσκαλοι τῆς
καλοσύνης.

4. Διὰ να̅ σωφρονίζουσι ταῖς
νέαις, να̅ ἀγαποῦσι τοὺς ἄν-
δρας τοὺς καὶ τὰ παιδία τοὺς,

5. Να̅ εἶναι σωφροισμέναις,
καθαραῖς, να̅ φυλάγουσι τὸ ὄσπη-
τι, να̅ εἶναι ἀγαθαῖς, να̅ ὑπο-
τάσσονται εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς
ἄνδρας διὰ να̅ μὴ βλασφημῆται
ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

6. Τὸν αὐτὸν τρόπον νου-
θέτει καὶ τοὺς νεωτέρους να̅
σωφρονοῦσιν,

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ποῦσαν εἰς ἱερούς [ἀνθρώπους], να̅ μὴ καταλαλῶσι, να̅ μὴ
δουλώνονται εἰς τὴν πολυποσίαν, [ἀλλὰ] να̅ διδάσκωσι τὰ
καλά·

4. Διὰ να̅ παραγγέλλωσι τὰς νέας, ν' ἀγαπῶσι τοὺς ἄνδρας
καὶ τὰ τέκνα των,

5. Να̅ ἦναι σώφρονες, καθαραὶ, καλαὶ φύλακες [καὶ οἰκο-
νόμοι] τῆς οἰκίας, να̅ ὑποτάσσονται εἰς τοὺς ἄνδρας των, διὰ
να̅ μὴ βλασφημῆται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ.

6. Ὁμοίως νουθέτει καὶ τοὺς νεωτέρους να̅ σωφρονῶσι,

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

7. Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφορίαν, σεμνότητα,

8. Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωσον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῆ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.

9. Δούλους ἰδίους δεσπότης ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐάρεσους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας·

10. Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίσιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθὴν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

7. Εἰς ὅλα δίδε τοῦ λόγου σου παράδειγμα τῶν καλῶν ἔργων, (ὄντας) εἰς τὴν διδασκαλίαν ἀδιάφθορος καὶ σεμνός,

8. Καὶ ἔχωντας λόγον ὑγιῆ καὶ ἀκατάγνωσον, διὰ νὰ ἐντραπῆ ὁ ἐναντίος, νὰ μὴν ἔχη νὰ λέγῃ τίποτες κακὸν διὰ λόγου σας.

9. Οἱ δοῦλοι νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς αὐθεντάς, εἰς ὅλα νὰ εἶναι εὐάρεστοι, νὰ μὴν ἀντιλέγουσι·

10. Νὰ μὴν ἰδιοποιουσι τὰ ξένα, ἀλλὰ νὰ δείχνουσι καθελογῆς πίσιν καλήν· διὰ νὰ σολίζουσιν εἰς ὅλα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

7. Προβάλλων αὐτὸν ἐσὲ παράδειγμα καλῶν ἔργων εἰς ὅλα, διδάσκων μὲ ἀδιαφορίαν, μὲ σεμνότητα,

8. Λόγον ὀρθὸν καὶ ἀκατάκριτον, διὰ νὰ συσταθῆ ὁ ἐναντίος [τῆς πίσεως] μὴν ἔχων τί κακὸν νὰ λέγῃ δι' ἐσᾶς.

9. Τοὺς δούλους [συμβούλευε], νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἰδίους δεσπότης, νὰ τοὺς εὐαρεσῶσι κατὰ πάντα χωρὶς ἀντιλογίας·

10. Νὰ μὴ κλέπτωσιν, ἀλλὰ νὰ δείχνωσι πᾶσαν πίσιν ἀγαθὴν, διὰ νὰ σολίζωσι κατὰ πάντα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

11. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις·

12. Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι·

13. Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. Ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς

11. Διατί ἐφανερῶθη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις·

12. Ὅπου μᾶς διδάσκει, διὰ τὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀσέβειαν καὶ ταῖς κοσμικαῖς ἐπιθυμίαις, καὶ νὰ ζήσωμεν σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς, εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα·

13. Ἀπαντεχαινόντες τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρός μας Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. Ὁ ὁποῖος ἔδωκε τὸν ἑαυτὸν του διὰ λόγου μας, διὰ

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

11. Διότι ἐφανερῶθη ἡ σωτήριος εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους χάρις τοῦ Θεοῦ,

12. Διδάσκουσα μᾶς, ν' ἀρνηθῶμεν τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ νὰ ζήσωμεν σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν·

13. Προσμένοντες τὴν μακαρίαν τῆς ἐλπίδος ἡμῶν πλήρωσιν, καὶ τὴν φανέρωσιν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

14. Ὅστις ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθάρ-
ριση ἑαυτῶ λαὸν περιούσιον,
ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

15. Ταῦτα λέλει, καὶ παρα-
κάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης
ἐπιταγῆς· μηδεὶς σου περιφρο-
νεῖτω.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ ἀπὸ κάθε
λογῆς ἀνομίαν, καὶ νὰ καθάρισῃ
εἰς τοῦ λόγου του λαὸν ἐδικόν
του, ἐπιμελετὴν τῶν καλῶν
ἔργων.

15. Ἐτοῦτα λέλει, καὶ νου-
θέτα, καὶ ἔλεγχε μὲ κάθε λογῆς
ἐξουσίαν· καὶ κανένας ἄς μὴν
σε καταφρονᾷ.

Κεφ. γ'. 3.

Ἰπὸμίμησκε αὐτοὺς ἀρ-
χαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσ-
σεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν
ἔργον ἀγαθὸν ἐτοιμοὺς εἶναι·

2. Μηδένα βλασφημεῖν,
ἀμάχους εἶναι, ἐπεικειῖς, πᾶσαν

Ἄναθύμιζέ τους νὰ ὑπο-
τάσσωνται εἰς ταῖς ἀρχαῖς καὶ
ταῖς ἐξουσίαις, νὰ ὑπακούουσι,
νὰ εἶναι ἐτοιμοὶ εἰς κάθε ἔργον
καλόν·

2. Κανένα νὰ μὴν βλασφη-
μοῦσι, νὰ εἶναι ἄμαχοι, ἴλα-

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ἀπὸ πᾶσαν ἀνομίαν, καὶ νὰ μᾶς καθάρισῃ εἰς ἐκλεκτὸν αὐτοῦ
λαὸν, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

15. Τοῦτα λέλει, καὶ παρακίνηει, καὶ ἔλεγχε, μὲ πᾶσαν
ἐξουσίαν [ἀπὸ Θεοῦ]· φρόντιζε νὰ μὴ σε καταφρονῇ κανείς.

Κεφ. γ', 3.

Ἐνθύμιζέ τους νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ
ἐξουσιασᾶς, νὰ τοὺς ὑπακούωσι, νὰ ἦναι ἐτοιμοὶ εἰς πᾶν
ἔργον ἀγαθόν·

2. Κανένα νὰ μὴ κακοφημίζωσι, [μὲ κανένα] νὰ μὴ μάχωνται,

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

3. Ἡμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, συζητοὶ, μισοῦντες ἀλλήλους.

4. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,

5. Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνην ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ πα-

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ροῖ, δείχνοντες καθεπραότητα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

3. Διατὶ καὶ ἡμεῖς ἓνα καιρὸν ἤμεσθαι ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, καὶ ἐδουλεύαμεν ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς πολλῶν λογίων, περνῶντες εἰς κακίαν καὶ φθόνον, μισημένοι, καὶ μισοῦντες ἓνα τὸν ἄλλον.

4. Ἀμὴν ὅταν ἐφανερῶθη ἡ καλωσύνη καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ σωτῆρός μας Θεοῦ,

5. Ὅχι ἀπὸ ἔργα δίκαια ὅπου ἐκάμαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔλεός του μᾶς ἔσωσε, διαμέσου τοῦ λουσίματος τῆς

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

νὰ ἦναι συγκαταβατικοί, δείχνοντες πᾶσαν πραότητα εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

3. Διότι καὶ ἡμεῖς ἡμεθα πρότερον ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες πάσης λογῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡδονᾶς, διάγοντες εἰς τὴν κακίαν καὶ τὸν φθόνον, μισητοὶ καὶ μισοῦντες ἓνα τὸν ἄλλον.

4. Ἀλλ' ὅτε ἐφανερῶθη ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ φιλανθρωπία τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ,

5. Ὅχι δι' ἰδιά μας ἔργα δίκαια, ἀλλὰ διὰ τὸ [πρὸς ἡμᾶς]

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

λιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως
Πνεύματος ἁγίου·

6. Οὐ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς
πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

7. Ἴνα δικαιωθέντες τῇ ἐκεί-
νου χάριτι, κληρονόμοι γενώ-
μεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰώ-
νιου.

8. Πιστὸς ὁ λόγος· καὶ περὶ
τούτων βούλομαί σε διαβεβαι-
οῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν
ἔργων προίεσθαι οἱ πεπιστευ-
κότες τῷ Θεῷ· ταῦτά ἐστι τὰ
καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώ-
ποις.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ξαναγεννήσεως καὶ ἀνακαινώ-
σεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος·

6. Τὸ ὁποῖον ἔχυσεν εἰς
ἐμᾶς πλουσίως, διαμέσου τοῦ
Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρός
μας·

7. Διὰ τὰ γενουμένοι κληρο-
νόμοι, κατὰ τὴν ἐλπίδα τῆς
αἰωνίου ζωῆς, μετὰ τὸ τὰ ἐδι-
καιώθημεν μετὰ τὴν χάριν τοῦ·

8. Ὁ λόγος ἐτοῦτος εἶναι
πιστός· καὶ ἐτοῦτα θελω τὰ
βεβαιώσῃς διὰ τὰ φροντίζουσι
τὰ ὑπερέχουσιν εἰς τὰ καλὰ
ἔργα ἐκεῖνοι ὅπου ἐπίστευσαν εἰς
τὸν Θεόν· ἐτοῦτα εἶναι τὰ καλὰ
καὶ ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

ἔλεος αὐτοῦ, μᾶς ἔσωσε μετὰ τὸ λουτρὸν τῆς ἀναγεννήσεως καὶ
ἀνανεώσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος,

6. Τὸ ὁποῖον ἐξέχυσε πλουσίως εἰς ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ
τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

7. Διὰ τὰ δικαιωθῶμεν μετὰ τὴν χάριν ἐκείνου, καὶ τὰ κληρο-
νομήσωμεν τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὡς ἐλπίζομεν.

8. Πιστὸς ὁ λόγος [μου]· καὶ θελω τὰ λαλῆς μετὰ πᾶσαν βε-
βαιότητα περὶ τούτων, διὰ τὰ φροντίζωσι τὰ προσέκωσι τὰ
καλὰ ἔργα ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Θεόν. Τοῦτα εἶναι τὰ καλὰ καὶ
ὠφέλιμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

9. Μωρὰς δὲ ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ ἔρεις, καὶ μάχας νομικὰς περιέζασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς, καὶ μάταιοι.

10. Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ·

11. Εἰδὼς ὅτι ἐξέσραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἀμαρτάνει, ὧν αὐτοκατάκριτος.

12. Ὄταν πέμψω Ἄρτεμᾶν πρὸς σε ἢ Τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρὸς με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Ἀμὴ τὰ λωλὰ ζητήματα, καὶ ταῖς γενεαλογίαις, καὶ ταῖς φιλονεικίαις, καὶ ταῖς μάχαις ταῖς νομικαῖς, ἀποσρέφου ταις· διατὶ εἶναι ἀνωφελεῖς καὶ μάταιαις.

10. Τὸν ἄνθρωπον τὸν αἰρετικὸν, ὕστερα ἀπὸ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν, ἀποσρέφου τον·

11. Ἐξεύρων ὅτι ὁ τοιοῦτος εἶναι διεσραμμένος, καὶ ἀμαρτάνει, ὧντας αὐτοκατάκριτος.

12. Ὄταν πέμψω εἰς ἐσένα τὸν Ἄρτεμᾶν ἢ τὸν Τυχικὸν, σπούδασε νὰ ἔλθῃς εἰς ἐμένα εἰς τὴν Νικόπολιν· διατὶ ἐκεῖ ἀποφάσισα νὰ ξεχειμάσω.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

9. Τὰς δὲ μωρὰς ζητήσεις, καὶ γενεαλογίας, καὶ φιλονεικίας, καὶ μάχας νομικὰς, περιφευγέ τας, ὡς ἀνωφελεῖς καὶ ματαίαις.

10. Παραιτοῦ τὸν αἰρετικὸν ἄνθρωπον, ἀφοῦ τὸν νουθετήσης μίαν καὶ δύο φορές·

11. Γνωρίζων, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐξέσραφη [ἀπὸ τὴν πίσιν], καὶ ἀμαρτάνει, γινόμενος αὐτοκατάκριτος.

12. Ὄταν σὲ πέμψω τὸν Ἄρτεμᾶν ἢ τὸν Τυχικὸν, σπούδασε νὰ ἔλθῃς πρὸς ἐμὲ εἰς τὴν Νικόπολιν· διότι ἐκεῖ ἀπεφάσισα νὰ περάσω τὸν χειμῶνα.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ.

13. Ζηναῦν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη.

14. Μαυθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων πρόστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

15. Ἀσπάζονται σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες· ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίσει· ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

†. Πρὸς Τίτον, τῆς Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας.

ΠΑΛΑΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. Τὸν Ζηναῦν τὸν νομικόν, καὶ τὸν Ἀπολλῶ, ταχέως στείλους, φροντίζοντας, νὰ μὴν τοὺς λείψη τίποτες.

14. Καὶ ἄς μαθαίνουνσι καὶ οἱ ἐδικοί μας νὰ ὑπερέχουσιν εἰς τὰ καλὰ ἔργα, διὰ ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις, διὰ νὰ μὴν εἶναι ἄκαρποι.

15. Ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι μετὰ τοῦ λόγου μου σὲ χαιρετοῦσι· χαιρέτισε ἐκεῖνους ὅπου μᾶς ἀγαποῦσι μετὰ πίσιν· ἡ χάρις ἄς εἶναι μετὰ ὅλους σας. ἀμήν.

†. Ἡ εἰς Τίτον, τῆς τῶν Κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ Νικόπολιν τῆς Μακεδονίας.

ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ.

13. Ζηναῦν τὸν νομικὸν καὶ τὸν Ἀπολλῶ πρόπεμψε γρήγορα, φροντίζων νὰ μὴ τοὺς λείψη τίποτε.

14. Ἄς μαυθάνωσι καὶ οἱ ἡμέτεροι νὰ ἐργάζωνται καλὰ ἔργα εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, διὰ νὰ μὴ γίνωνται ἄκαρποι.

15. Σὲ ἀσπάζονται ὅλοι οἱ εὐρισκόμενοι μ' ἐμέ. Ἄσπασε [καὶ σὺ] τοὺς ὁμοπίστους φίλους ἡμῶν. Ἡ χάρις [τοῦ Θεοῦ] ἄς ᾔηται εἰς ὅλους σας! Ἀμήν!

†. Ἐγράφη ἀπὸ τὴν Νικόπολιν τῆς Μακεδονίας πρὸς τὸν Τίτον, πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Κρητικῆς ἐκκλησίας.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

ΚΕΦ. Α.

Ὁ Τίτος, πρὸς τὸν ὁποῖον γράφει ὁ Παῦλος, ἦτον Ἕλληνα, ὡς μαρτυρεῖται ἀπ' ἄλλην ἐπιστολὴν (1). Ἡ πατρίς του εἶναι ἀδελος. Ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν φαίνεται ὅτι τὸν ἐκατάστησεν Ἐπίσκοπον τῆς Κρήτης.

1. ΚΑΤÀ ΠΙΣΤΙΝ ἘΚΛΕΚΤῶΝ ΘΕΟΥ. Ἐκλεκτοὺς Θεοῦ λέγει τοὺς πιστεύσαντας εἰς Χριστὸν, τοὺς ὁποίους κατωτέρω (β', 14) ὀνομάζει Λαὸν περιούσιον. Τὸ Κατὰ πίστιν ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἀπόστολος. Σταλμένος (λέγει) ἀπὸ τὸν Χριστὸν, νὰ διδάσκω τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, καὶ τὴν ἀληθινὴν εὐσεβειαν. Καὶ τοῦτο εἰς διάκρισιν τῆς τῶνομα μόνον εὐσεβείας· διότι εὐσεβεῖς ὠνομάζοντο καὶ οἱ πιστεύοντες πολλοὺς Θεοὺς, ἀντοὺς ἐπίστευαν πληροφορημένοι περὶ τῆς ὑπάρξεώς των.

2. ΖΩΗΣ Αἰωνίου... ΠΡὸ Χρόνων Αἰωνίων. Αἰών, κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ Ἀριστοτέλους (2), Αἰεὶ ὢν, σημαίνει διαμονὴν, μὴτ' ἀρχὴν μῆτε τέλος ἔχουσαν, ὡς λέγομεν Αἰώνιον τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπαρξίν· κατ' ἐπέκτασιν, σημαίνει τὴν ἔχουσαν ἀρχὴν, ἀλλ' ὄχι καὶ τέλος, ὡς ἐδῶ τὸ Ζωῆς αἰωνίου· καὶ καταχρηστικῶς, δηλοῖ τὸν μακρότατον χρόνον, ὡς εἶναι τὸ Πρὸ χρόνων αἰωνίων· ἤγουν πολλοὺς καὶ μακροὺς χρόνους πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ ὑπεσχέθη ὁ Θεὸς τὴν αἰώνιον ζωὴν διὰ τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, ἀμυδρῶς ὁμῶς· τῶρα δὲ τὴν ἐφάνερωσε σαφέστερα διὰ τῆς Νέας διαθήκης.

5. ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΣ ὠνομάζαν τοὺς σήμερον ὀνομαζομένους ἱερεῖς, διότι καὶ ἀληθῶς οἱ πρεσβύτεροι τὴν ἡλικίαν ἐκλέ-

(1) Πρὸς Γαλάτ. β', 3. — (2) Ἀριστοτέλ. Περὶ οὐραν. I, 9, σελ. 617.

γοντο εἰς τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα. Ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα τοὺς ὀνομάζει *prêtres et anciens*· τὸ πρῶτον ὄνομα (φθαρμένον ἀπὸ τὸ Πρεσβύτερος) φέρουν οἱ ἱερεῖς τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας· τὸ δεύτερον, οἱ Λουθηροκαλδινισαί. Ἡμεῖς δὲ σήμερον Πρεσβύτερον ὀνομάζομεν τὸν ἔχοντα γυναῖκα ἱερέα, ὡς ἦσαν καὶ οἱ Πρεσβύτεροι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας· Ἱερομόναχου δὲ, τὸν ἄγαμον ἱερέα.

6. ἈΝΕΓΚΛΗΤΟΣ. Ἄψογος, καὶ κοινότερον Ἀψεγάδιασος. Ἀπὸ τὸ σύνθετον Ἐγκαλῶ, δικαιοκλήν λέξιν, τῆς ὁποίας ἐφυλάξαμεν εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν τὸ ἀπλοῦν Καλῶ, καθὼς ὅταν λέγωμεν, Τὸν ἐκάλεσα εἰς τὴν κρίσιν, ἐκφράζοντες τὸ συνώνυμον αὐτοῦ, Ἐνάγω, μὲ τὸ, Τὸν ἔσυρα εἰς τὴν κρίσιν. Ἀνεγκλητος λοιπὸν εἶναι κυρίως, ὅτινα κάνεις δὲν καλεῖ εἰς δικασήριον, ὡς ἀδικημένος· καὶ μεταφορικῶς, ὅτινα κάνεις δὲν ψέγει οὐδ' ὀνειδίζει, ὡς πράξαντα τι ἄδικον ἢ ἄτοπον. Τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Χρυσόσομος, λέγει, « Τὸ » Ἀνεγκλητον, ἐπίτασις τοῦ Ἀμώμου· ἀνεγκλητον γὰρ » τότε λέγεται, ὅταν μηδὲ μέχρι καταγνώσεως, μηδὲ μέχρι ἐγκλήματος ἢ τι πεπραγμένον (1). — **ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ἈΝΗΡ.** Τοῦτο παραγγέλλει καὶ τὸν Τιμόθεον (2)· τὸ ὁποῖον ἐξηγήθη διαφόρως. Οἱ μὲν ἐνόμισαν, Νὰ μὴ συνοικῆ συγχρόνως μὲ δύο γυναῖκας· καὶ ταύτης τῆς γνώμης εἶναι ὁ Θεοδώρητος. Οἱ δὲ, Νὰ μὴ δευτερογαμήσῃ, ἀν χάσῃ τὴν πρώτην του γυναῖκα· ἄλλοι, τελευταῖον, Νὰ ἀρκῆται εἰς τὴν γυναῖκα του μόνην, χωρὶς νὰ περιεργάζεται ἢ νὰ πειράζῃ ἄλλας γυναῖκας ξένας (3). — **ΤΕΚΝΑ... ἈΝΥΠΌΓΑΚΤΑ.** Διότι ἡ ἀν-

(1) Ἰδὲ *Suicer. Thesaur. ecclesiast.* τόμ. II, σελ. 329. —

(2) Α. Πρὸς Τιμόθ. γ', 2. — (3) Ἰδ. *Rosenmull. Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 28.

υποταξία, ἡ ἀσωτία, καὶ ἀπλῶς ἡ κακὴ διαγωγή τῶν τέκνων, μαρτυρεῖ τὴν ὀλίγην φροντίδα τῶν πατέρων νὰ τὰ ἀναθρέψωσιν ὡς ἔπρεπε. Ἐπειδὴ ἔχει νὰ διδάξῃ τοὺς ἄλλους, ὅστις δὲν ἐφρόντισε γὰ παιδαγωγήσῃ τὰ ἴδια του τέκνα; Παράγγελμα χρήσιμον, ὄχι μόνον εἰς χειροτονίαν πνευματικῶν προσεσώτων, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκλογήν παντός ἄλλου προσώπου, εἰς ὅτινα θελομεν νὰ ἐμπιστευθῶμεν διοίκησιν ἰδίων ἢ κοινῶν πραγμάτων. Οὕτω, παραδείγματος χάριν, οἱ ἀρχαιρεσιάζοντες εἰς τὰς πολιτείας, διὰ νὰ ἐκλέξωσιν ἄρχοντας, βουλευτάς, γεραυσιασάς, προεσώτας καὶ διοικητάς τῶν κοινῶν, χρεωσθῶσιν σιμὰ τῶν ἄλλων νὰ συλλογίζωνται καὶ τὴν οἰκιακὴν διαγωγὴν τοῦ ἐκλεγομένου, ἐνθυμούμενοι τὸ ἀποστολικόν τοῦτο παράγγελμα· ὅστις δὲν εἶναι καλὸς νὰ διοικήσῃ εὐτάκτως τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του, ἔπειδὴ ἔχει νὰ διοικήσῃ τὰ κοινά; « Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου » προσῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται (1); » Ὅμοιον τούτου εἶναι καὶ τοῦ Ἰσοκράτους τὸ, « Ὁ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλευσεται περὶ τῶν ἄλλοτριῶν » (2). Καθενὸς πολίτου οἰκία λογίζεται μία μικρὰ πόλις, καὶ ἀπὸ τὰς μικρὰς ταύτας πόλεις συγκροτεῖται ἡ μεγάλη πόλις, ἡ λεγομένη Πολιτεία. Τῶν μικρῶν αἱ ἀταξίαι ἐξανάγκης ἀτακτίζουσι καὶ τὴν μεγάλην. Διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπαράγγελλε καὶ ὁ Πυθαγόρας τὴν παιδείαν τῶν τέκνων· « Ἀρχὴ » ἐστὶν ἡ περὶ τὸν οἶκον δικαία διάθεσις τῆς ὅλης ἐν ταῖς πόλεσιν » εὐταξίαις· ἀπὸ γὰρ τῶν οἴκων αἱ πόλεις συνίστανται (3). »

7. ΤὸΝ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ. Ἐπίσκοπος ἀπλῶς σημαίνει ἐπιθεωρητὴν (inspecteur), ἡγουν ἐπιμελητὴν, φροντιστὴν καὶ

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. γ', 5. — (2) Ἰσοκράτ. Πρὸς Δημόνικ. § 4, σελ. 8. — (3) Ἰαμβλιχ. Περὶ τοῦ Πυθαγορικ. βίου, XXX, σελ. 144.

φύλακα τενός ἔργου ἢ πράξεως· καὶ τοῦτο τῶνομα ἔδιδεν ἡ ἀρχαία ἐκκλησία, χωρὶς διάκρισιν, εἰς ὅλους τοὺς ὀνομαζομένους τότε Πρεσβυτέρους, καὶ σήμερον Ἱερεῖς, ὡς ἐπισκεπτομένους καὶ φυλάσσοντας τὰς ψυχὰς τῶν εἰς αὐτοὺς ἐμπιστευθέντων Χριστιανῶν ἀπ' αὐτὸν τὸν Χριστὸν, ὅστις πρῶτος ὠνομάσθη « Ποιμὴν καὶ ἐπί- » σκοπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν (1). » Σήμερον Ἐπισκόπους ἰδιαίτερος ὀνομάζομεν τοὺς Ἀρχιερεῖς, ἡγουν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἱερέων, κατὰ τὴν ὁποίαν σημασίαν τὸ λαμβάνουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς Ἄγγλους ἐφύλαξαν τὸ τάγμα τῶν Ἐπισκόπων· ὁθεν ὠνομάσθησαν καὶ Ἐπισκοπιανοὶ (Épiscopaux), εἰς διάκρισιν τῶν ἀρκουμένων εἰς Πρεσβυτέρους, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομαζομένων Πρεσβυτεριανῶν (Presbytériens). — ἈΝΕΓΚΛΗΤΟΝ, ὩΣ ΘΕΟῦ Οἰκονόμον. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω (ἀ, 6) τὸ Ἀνεγκλητος. Πρὸς τὸν Τιμόθεον γράφων, ἐμεταχειρίσθη τὸ συνώνυμον, Ἀνεπίληπτον (2). Ἀνεπίληπτος, ἀπὸ τὸ Ἐπιλαμβάνομαι (πιάνω, κρατῶ), λέγεται ὅστις δὲν δίδει ΛΑΒῆΝ, ἀφορμὴν ἢ πρόφασιν κατηγορίας εἰς κἀνένα, ἢ κοινότερον, ὅτινα κἀνεῖς δὲν ἔχει νὰ πιάσῃ ἀμαρτάνοντα. Τοῦτο ἐξηγῶν ὁ Θεοφύλακτος, λέγει, « Ἀνεπί- » ληπτον, τουτέστι πᾶσαν ἀρετὴν ἔχοντα, ὡσεὶ μήτε ἄλλους » αὐτοῦ, μήτε αὐτὸν ἑαυτοῦ ἐπιλαμβάνεσθαι. » Εἰς τὸ Ἀνεγκλητον προσθέτει ὁ Ἀπόστολος καὶ παραβολὴν, « Ὡς Θεοῦ » οἰκονόμον » νοῶν, ὅτι ὡς ὁ κοσμικὸς οἰκονόμος καὶ διοικητὴς κτημάτων, ἢ χρημάτων, χρεωσθεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν κύριον αὐτῶν λογαριασμὸν τῆς διοικήσεως τόσον ἀκριβῆ, ὡσεὶ νὰ μὴν ἔχη τί νὰ τοῦ ζητήσῃ περιπλέον ὁ κύριος, ὁμοίως καὶ ὁ ἐμπιστευθεὶς

(1) Α. Πέτρ. β', 25. — (2) Α. Πρὸς Τιμόθ. γ', 2.

φυγῶν οἰκονομίαν χρεωσεί νὰ προσέχη νὰ μὴν ἀπολεσθῆ κάμ-
 μία δι' αὐτόν. — Αὐθάδης. Τὸ ἐρμήνευσα Αὐτάρεσκον,
 ὡς τὸ ἐξήγησε καὶ ὁ Θεοφύλακτος, « Αὐθάδης, αὐτάρεσκον,
 » αὐτογνώμως καὶ αὐτοβούλως, καὶ ἄνευ γνώμης τῶν ἀρχομέ-
 » νων· τοῦτο γὰρ τυραννικόν (1). » Διότι τὸ Αὐθάδης εἰς
 τὴν κοινὴν γλῶσσαν, σημαίνει μᾶλλον τὸν προπετῆ καὶ θρασὺν,
 ἑλαττώματα γεννώμενα ὄχι πάντοτε ἀπὸ τὴν κυρίως ὀνομαζομέ-
 νην ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς Αὐθαδεῖαν (2). — Μὴ Πάροινον.
 Πάροινος κυρίως λέγεται ὁ διὰ μέθην εὐκόλα κινούμενος εἰς
 ὕβρεις, μάχας, ἢ ὀπωσδήποτε ἀτακτῶν, μεταφορικῶς δὲ, καὶ ὁ
 χωρὶς μέθην πρᾶστων ὡς μεθυσμένος. « Παροινία, ἢ ἐκ τοῦ οἴνου
 » ὕβρις, καὶ οἰαδήποτε ἁμαρτία » Ἡσύχ.— Μὴ Πλήκτην.
 Ὁ Πλήκτης (καὶ σπανιώτερον Τύπης) σημαίνει κατὰ λέξιν τὸν
 κτυπητῆν, μεταφορικῶς δὲ τὸν φιλόνεικον, καὶ ἔτοιμον νὰ ἀνα-
 κομβωθῆ εἰς πληγὰς καὶ μάχας (batailleur), ἀπὸ τὸ Πλήσσω
 (blesser, battre.) « Τύπης, πλήκτης » λέγει ὁ Ἡσύχιος·
 καὶ « Πλήκτης, μάχιμος, ὕβρισις » καὶ « Πληκτίζεσθαι, μά-
 » χεσθαι, ὕβριζειν (3). » Ὁ Χρυσόστομος ἐξήγησε τὸ Πλή-
 κτης εἰς μεταφορικὴν σημασίαν· « Οὐ τὸν μὴ πλήττοντά φησι
 » ταῖς χερσί· τί οὖν ἔστι, Μὴ πλήκτην; ἐπειδὴ εἰσὶ τινες
 » ἀκαίρως πλήττοντες τῶν ἀδελφῶν τὴν συνείδησιν, τούτους

(1) Ἰδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 572. —

(2) « Αὐθαδης, αὐτάρεσκος, θυμώδης, θρασὺς, ὑπερόπτης, ὑπερ-
 » ἤφανος » Ἡσύχ. καὶ BEKKER, *Anecd. græc.* σελ. 462. — (3) Ἡ
 πρὸ ταύτης γλῶσσα τοῦ Ἡσυχίου, « Πληγεῖτε, ἀπεγνωσμένοι
 » ἀνίατοι, ἀδιόρθωτοι συντριβῆ καὶ ἀφανισμῶ ὑπεύθυνοι » οὔτε εἰς τὸ
 ΠΛΗΚΤΑΙ, οὔτε εἰς τὸ ΠΛΗΚΤΙΚΟὶ πρέπει νὰ μεταβαλθῆ, ὡς
 ἐνόμισαν τινές. Εἶναι παρείσακτος κακὴ ἐξήγησις τοῦ εἰς τὸν προφήτην
 Ἡσαΐαν (α', 5) λεγομένου, « Τί ἔτι πληγήτε προσιθέντες ἀνομίαν; πᾶσα
 » κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. »

» νῦν αἰνίττεσθαι μοι δοκεῖ. » Τὴν αὐτὴν ἐξήγησιν ἔκαμαν καὶ ἄλλοι πατέρες, πλὴν τοῦ Θεοφυλάκτου, ὅσους τὸ ἐνόησε καὶ κατὰ τὰς δύο σημασίας· « Μὴ πλήκτην, μήτε διὰ χειρῶν » πλήττοντα, μήτε διὰ πικρῶν λόγων καὶ ἀποτόμων ἀκαίρως. » Ἰατρὸς γάρ ἐστιν· ὁ δὲ ἱατρὸς ἰᾶται τὰ πεπληγότα μᾶλλον, » οὐκ αὐτὸς πλήττει (1). » Ἐφάνη τὸν Χρυσόσομον ἀπίθανον ὅτι εἰς τοὺς χρόνους τῶν ἀποστόλων εὐρίσκοντο ἐπίσκοποι Πληκται, γρονθοκοπῆται δηλαδὴ ἢ ξυλοκοπῆται, ὅποτε ἴσως οὐδὲ εἰς τοὺς χρόνους του (τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα) ἐγνώρισε τοιοῦτους, εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοῦλάχισον. Διότι εἰς τὴν Δύσιν (κατὰ τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα) ἡ ἐκλογή τοῦ Πάπα ἐπροξένησεν, ὅχι ξυλοκοπήματα ἢ γρονθοκοπήματα, ἀλλὰ θεινὴν αἵματοχυσίαν (2). Ὅτι συνέβαιναν ἔπειτα καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν τοιαῦται πληγαί, παρὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα Θεοφυλάκτου, τὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἕκτην Νεαρά τοῦ Ἰουστινιανοῦ· « Ἄλλ' οὐδὲ οἰκείαις χερσὶν ἐξ- » ἐστιν ἐπισκόπῳ τινὰ πλήττειν· τοῦτο γὰρ ἀλλότριόν ἐστιν » ἱερέων (3). » — Αἴσχροκερδῆ. Ἐδῶ φέρουν τινὲς ἐκδόσεις διάφορον γραφὴν Αἴσχρολόγον, ὅχι κακὴν, ἐπειδὴ ἡ παροιμία φέρει καὶ τὴν αἰσχρολογίαν. Πιθανὸν ὅμως ὅτι τὸ Αἰσχροκερδῆ ἐπρόκρινεν ὁ Ἀπόστολος ἐπίτηδες, γράφων πρὸς Κρητικούς, οἱ ὅποιοι, κατὰ τοῦ Πολυβίου τὴν μαρτυρίαν, ἔκλιναν πολὺ εἰς τὴν αἰσχροκέρδειαν, « Καθόλου ὁ περὶ τὴν αἰσχρο- » κέρδειαν καὶ τὴν πλεονεξίαν τρόπος οὕτως ἐπιχωριάζει παρ' » αὐτοῖς, ὥστε παρὰ μόνοις Κρηταῖοις τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων » μηδὲν αἰσχρὸν νομίζεσθαι κέρδος (4). »

(1) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 752. —

(2) Ἰδ. Συμβουλ. τρ. ἐπισκόπ. σελ. 30. — (3) SUICER. *ub. sup.* pag. 751. — (4) Πολύβ. VI, 46, § 3. Ἰδε καὶ ROSENMULL. *Schol. in Nov. Testam.* tom. 5, pag. 113.

8. ΦΙΛΟΞΕΝΟΝ. Ἐπίτηδες, ὡς εἰς τὸν Τιμόθεον (1), παραγγέλλει καὶ εἰς τὸν ἐπίσκοπον Τίτον, καὶ εἰς ὄλους τοὺς ἐπισκόπους τὴν φιλοξενίαν· διότι εἰς αὐτοὺς πρώτους, ὡς εἰς κοινούς τῆς χριστιανικῆς πόλεως πατέρας, παρουσιάζονται οἱ ἀλλοχόθεν ἐρχόμενοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ καὶ λαϊκοί, ἄλλοι δι' ἄλλας αἰτίας, καὶ πολλοὶ πολλάκις διὰ χρηματικᾶς ἀπορίας. — ΔΙΚΑΙΟΝ, ὍΣΙΟΝ. Τὸ πρῶτον, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὸ δεύτερον, πρὸς τὸν Θεόν. Εἰς τὰ δύο ταῦτα σφηρίζεται ἡ ἀληθῆς χριστιανικὴ λατρεία, « Λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιο- » σύνῃ (2). » Τὴν παραγγελομένην ἀπὸ τὸν ἀπόστολον εἰς τοὺς ἱερωμένους ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην, τοὺς τὴν ἐνθυμίζου κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ σιγμὴν οἱ κοσμικοί, ὀνομάζοντες αὐτοὺς Πανοσιωτάτους, καὶ νομίζοντές τους ἔτι καὶ δικαιοτάτους, ἐπειδὴ ἀδικούμενοι ἀπ' ἄλλους, τοὺς ἱερεῖς πολλάκις βάλλουν μεσίτας μεταξὺ τοῦ ἀδικούντος καὶ τοῦ ἀδικουμένου.

10. ἈΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙ, οἱ μὴ ὑποτασσόμενοι εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἀντιτίθεντες εἰς αὐτήν· « Ἄνθ- » ἴσανται τῇ ἀληθείᾳ (3). » — ΦΡΕΝΑΠΑΤΑΙ. Δὲν εὐρέθη ἀκόμη εἰς κανένα Ἕλληνα συγγραφέα ἢ καλὴ λέξις αὕτη Φρεναπάτης, παρὰ εἰς τοῦτο τὸ ῥητὸν τοῦ Παύλου, ὅστις ἐμεταχειρίσθη ἀλλοῦ (4) καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ῥῆμα, Φρεναπατῶ. Φρεναπάτης, ὁ ἀπατῶν τὰς φρένας, τὴν ψυχὴν, τὸ λογικόν, εἶναι ὁ κοινῶς λεγόμενος Παροδηγητής (5), καὶ χυδαϊκώτερον Ξελογιαστής. — Οἱ ἔκ περιτομῆς. Νοεῖ τοὺς περιτμημένους, ἤγουν τοὺς πιστεύσαντας εἰς Χριστὸν Ἰουδαίους, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ, κατεχόμενοι ἀλόγη ἀπὸ τὸν Ἰουδαϊσμόν,

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. γ', 2. — (2) Λουκ. α', 75. — (3) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 8. — (4) Πρὸς Γαλάτ. ζ', 3. — (5) Καλὴ λέξις τὸ Παροδηγητής (séducteur), θησαυρισμένη εἰς τὸ Λεξικὸν τοῦ Σομαυέρα, ὅστις ἔχει καὶ τὸ ῥῆμα Παραδηγῶ (γρ. Παραδηγῶ).

ἐτάρασαν τοὺς λοιποὺς χριστιανούς, σπουδάζοντες νὰ τοὺς ὑποτάξωσιν εἰς ὅλας τὰς Ἰουδαϊκὰς τελετὰς, καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν περιτομὴν, τὴν ὁποίαν ἐνόμιζαν ἀναγκαίαν εἰς σωτηρίαν. Ἐκ τούτων ἦσαν οἱ ταραξάντες τοὺς χριστιανούς τῆς Ἀντιοχείας (1), λέγοντες, « Ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, οὐ » δύνασθε σωθῆναι. » Εἰς τὰς πόλεις ὅπου οἱ ἀπὸ Ἰουδαίους Χριστιανοὶ ὑπερεπλεόναζαν τοὺς ἀπὸ τὰ ἔθνη Χριστιανούς ἐφυλάσσοντο τὰ Ἰουδαϊκὰ ἔθιμα, καὶ μετὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίσιν καὶ τὸ βάπτισμα, ἀπαράλλακτα καθὼς φυλάσσονται σήμερον ἀπὸ μέγα μέρος τῶν Ἀδυσσινῶν Χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι (ὡς ἰσοροῦν οἱ περιηγηταί) ἐορτάζουν καὶ τὸ Σάββατον καὶ τὴν Κυριακὴν, καὶ βαπτίζονται καὶ περιτέμνονται. Καὶ ἐκ τούτου τοπλέον προέρχεται, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν καὶ ἔτι κατωτέρω ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους ἐσύγγχεαν τὴν Ἰουδαϊκὴν καὶ τὴν Χριστιανικὴν Θρησκείαν· παραδείγματος χάριν, ὁ Ἐπίκτητος (2) ὀνομάζει Γαλιλαίους τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ Μάρκος Ἀυρήλιος (3) ὀνομάζει Χριστιανούς.

11. ἘΠΙΣΤΟΜΙΖΕΙΝ. Μίαν μόνην φοράν εὐρίσκεται τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην, σημαῖνον Ἀναιρῶ τινὸς λόγους διὰ λόγων τόσοις ἰσχυρῶν, ὡς τὸν ἀναγκάζω νὰ σιωπήσῃ, ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοφύλακτος, « Ἐλέγχειν σφοδρῶς, » ὡς ἐπικλείειν αὐτοῖς τὰ στόματα (4). » Κοινῶς τὸ συνθετόμεν μὲ τὴν Ἀπό, λέγοντες· Ἀποσομίζω καὶ Ἀποσομόνω (réduire au silence). Εἰς τὸν παρακμάζοντα Ἑλληνισμόν εὐρίσκονται καὶ τῶν δύο (Ἀποσομίζω καὶ Ἀποσομόω) παραδείγματα, εἰς σημασίαν τοῦ Ἀμβλύνω (émousser). Ἀρ-

(1) Πράξ. Ἀποστόλ. ιε', 1. — (2) Διατρ. IV, 7, § 6. — (3) XI, 3. — (4) SUICER. *Thes. eccles.*, tom. I, pag. 1193.

μόξει ν' ἀφήσωμεν εἰς τὸ πρῶτον (Ἀποσομίζω) τὴν μεταφορικὴν σημασίαν τοῦ Ἐπισομίζω, ἤγουν κατασιγάζω, καὶ νὰ μεταχειριζώμεθα τὸ δεύτερον (Ἀποσομόνω) ὡς συνώνυμον τοῦ Ἀμβλύνω, λέγοντες, παραδείγματος χάριν, Ἀπεσόμισα τὸν λάλον ἢ πολυλόγον, καὶ Ἀπεσόμωσα τὸ μαχαίριον, ἤγουν ἔφθειρα τὴν οξύτητά του. — ὍΛΟΥΣ ΟἴΚΟΥΣ ἈΝΑΤΡΕΠΟΝΤΕΣ. Ἐπολιορκοῦσαν μάλιστα τῶν πλουσίων τὰς οἰκίας, καὶ ὡς ἔμπειροι τῆς τέχνης ἤρχιζαν ἀπὸ τὰς γυναῖκας· « Ἐκ » τούτων γὰρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις κ. τ. λ. (1). » — Αἴσχροῦ Κέρδους Χάριν. Διότι δὲν ἐδίδασκαν ὅλοι τὴν περιτομὴν καὶ τὰ λοιπὰ νόμιμα τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἀπὸ ζῆλον ἢ ἐνθουσιασμόν κινούμενοι. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ἐξαιρέτως οἱ Φαρισαῖοι (2), δὲν ἤρχοντο εἰς τὸν χριστιανισμόν, παρά μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἦναι μόνοι αὐτοὶ διδάσκαλοι τῆς θρησκείας, ν' ἀπολαύωσι καὶ εἰς αὐτὴν (ὡς ἦσαν μαθημένοι εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν) τὰς πρωτοκλισίας, νὰ πλανῶσι τὸν ἀπαιδεύτον λαὸν μὲ τὰς δεισιδαίμονας παρατηρήσεις, νὰ κερδαίνωσι καὶ τὰς προσκυνήσεις καὶ τὰ χρήματα τῶν ἀνοήτων, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν (3), εἰς ἓνα λόγον νὰ κατασῆσωσιν ἐμπόριον τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ « Πορισμὸν τὴν Εὐσέβειαν (4). »

12. ἸΔΙΟΣ Αὐτῶν Προφήτης. Τὸ Προφήτης (ἀπὸ τὸ Προφάω, Πρόφημι) σημαίνει τὸν προλέγοντα τὰ μέλλοντα, τὸν μάντιν. Ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ καὶ μὲ τὸ Ποιητής, ὡς καὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ Vates (ἤγουν Φάτης, ἀπὸ τὸ Φάω) σημαίνει καὶ τὸν ποιητὴν καὶ τὸν μάντιν. Προφήτην τῶν Κρητῶν νοεῖ ὁ Ἀπόστολος τὸν Ἐπιμενίδην, καὶ ὄχι τὸν Καλλίμαχον, ὡς τὸ ἐξήγησαν

(1) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 6. — (2) Πράξ. Ἀποστόλ. ιε', 5 καὶ 24. — (3) Ματθ. κγ', 13-33. Ἰδ. καὶ Συμβουλ. τρ. ἐπίσκοπ. σελ. 29. — (4) Α. Πρὸς Τιμόθ. ε', 5.

τινές (1). — ΚΡΗΤΕΣ ΑΕΙ κ. τ. λ. Ἡ ῥῆσις τοῦ Ἐπιμενίδου εἶναι στίχος ἑξάμετρος ,

Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί,

οἷσις κατὰ τὴν ἀρχὴν μόνον συμφωνεῖ μετὰ τὸ σωζόμενον ἀληθῶς τοῦ Καλλιμάχου (2),

Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι· καὶ γὰρ τάφον, ὦ Ἄννα, σείο
Κρήτες ἐτεκτάναντο, σὺ δὲ οὐ θάνας· ἐσσι γὰρ αἰεὶ.

Ἀλλὰ δὲν ἀκολουθεῖ ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἐνόησε τὸν Καλλιμάχον· διότι ὁ Καλλιμάχος ὀνομάζει τοὺς Κρήτας ψεύσας, ὄχι διὰ μόνον τὸ ψεῦδος, τὸ περὶ τοῦ Διὸς, τοῦ ὁποίου ἐκαυχῶντο ὅτι εἶχαν τὰ λείψανα καὶ τὸν τάφον (παρόμοια ψεύδη ἐπλάσσοντο καὶ ἐπίστεύοντο καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς ὅλας ἑλληνικὰς πόλεις), ἀλλὰ διότι ἐψεύδοντο καὶ κατὰ τοῦτο, ὡς κατὰ τὴν λοιπὴν αὐτῶν συνήθη διαγωγὴν, ὅθεν ἐγεννήθη καὶ ἡ παροιμία ἀρχαιότερα τοῦ Καλλιμάχου « Κρήτες αἰεὶ ψεύσαι, » ὡς καὶ ἄλλη παροιμία « Πρὸς Κρήτας κρητίζειν » (3) καὶ αὐτὸ τὸ Κρητίζειν (ruser) ἀντὶ τοῦ ψεύδεσθαι καὶ ὁ Κρητισμὸς (ruse) ἀντὶ τοῦ δόλος. Τοιαύτην ὑπόληψιν εἶχαν οἱ Κρήτες τοαρχαῖον, καὶ κατὰ δυσυχίαν τὴν σώζουσαν ἀκόμη (ἀδίκως βέβαια) καὶ σήμερον (4). — ΓΑΣΤΕΡΕΣ ΑΡΓΑΪ. Ἡ εἰς τὴν κοιλίαν δούλωσις γεννᾷ φυσικὰ τὴν ἀργίαν, καὶ ἡ ἀργία πάλιν τὴν κοιλιοδουλείαν, ὡς τὸ μαρτυροῦν καὶ τὰ σύνθετα ὀνόματα, Λαιμαργία (λαιμὸς ἀργὸς) καὶ Γαστριμαργία (γαστήρ ἀργή).

(1) Ἰδ. ROSENMULLER, *Schol. in Nov. Testam.* tom. V, pag. 116.

(2) Ὑμν. εἰς Δία, 8. (3) Avec des Crétois, il faut agir en Crétois. (4) Ὡς τὸ μαρτυρεῖ νέα ἄλλη παροιμία, « Κρητικὸν κἂν κάμης φίλον, κράτει πάντοτε καὶ ξύλον. »

13. ΜΑΡΤΥΡΙΑ. Μαρτυρία γεννημένη ἀπὸ παροιμίαν· αἱ παροιμίαι εἶναι πολλῶν καὶ μακρῶν παρατηρήσεων συμπεράσματα.

14. ἸΟΥΔΑΪΚΟΙΣ ΜΥΘΟΙΣ, τοὺς ὁποίους ἄλλοῦ (1) ὀνομάζει « Βεθῆλους καὶ γραῶδεις μύθους. » — ἘΝΤΟΛΑΪΣ ἈΝΘΡΩΠΩΝ, διότι ἦσαν ἀληθῶς ὄχι παραγγέλματα τοῦ Νόμου, ἀλλ' ἐφευρέματα τῶν Φαρισαίων, περὶ τῶν ὁποίων τοὺς ὀνειδίζει καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς (2).

15. ΠΑΝΤΑ ΜΕΝ ΚΑΘΑΡὰ ΤΟΙΣ ΚΑΘΑΡΟΙΣ. Τῶν Φαρισαίων ἡ διδασκαλία ἦτο, Τοῦτο μὴν ἐγγίσης, ἐκ εἴνο μὴ φάγης « Μὴ ἄψη, μηδὲ γεύση, μηδὲ θίγης » (3), καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔλεγαν καυχώμενοι « Νησεύω δις τοῦ » σαββάτου (4). » Ὁ Χριστὸς ἐξεναντίας λέγει « Πάντα » καθαρὰ ὑμῖν ἐσιν (5), » καὶ « Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ » σῶμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον κ. τ. λ. (6). » — ΜΕΜΙΑΝΤΑΙ... Ὁ ΝΟΥΣ ΚΑὶ Ἡ ΣΥΝΕΪΔΗΣΙΣ. « Κατεφθαρμένους τὸν νοῦν » ὀνομάζει ἄλλοῦ (7), τοὺς λεγομένους ἐδῶ μεμιασμένους. Ἡ φθορὰ ἢ μίανσις τοῦ νοῦ εἶναι νὰ μὴ διακρίνη τὰ καλὰ ἀπὸ τὰ κακὰ· ἢ δὲ τῆς συνειδήσεως μίανσις, καὶ νὰ προκρίνη ἐκουσίως τὰ κακὰ, μηδὲ νὰ τύπτεται ποσῶς δι' αὐτά. Τοιαύτη συνειδήσις ὀνομάσθη ἀπὸ τὸν Ἀπόστολον καὶ μὲ λέξιν ἰατρικὴν Κεκαυτηριασμένη (cautérisée), σημαίνουσαν κυρίως Καυμένην μὲ ὄργανον καυτήριον, μεταφορικῶς δὲ, Σκληρυμένην τόσον, ὥστε νὰ μὴν αἰσθάνεται πλέον, καθὼς τὰ καυμένα μὲ καυτήριον (cautère) μέρη τοῦ σώματος χάνουν τὴν αἴσθησιν. Οἱ καυτηριασμένοι οὗτοι ἐδίδασκαν τὴν ἀγαμίαν, τὴν ἀποχὴν

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. δ', 7. — (2) Ματθ. ιε', 1-11. — (3) Πρὸς Κολοσσ. β', 21. — (4) Λουκ. ιη', 12. — (5) Λουκ. ια', 41. — (6) Ματθ. ιε', 11. — (7) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 8.

τινῶν βρωμάτων, καὶ ἄλλας τοιαύτας δαιμονιακὰς διδασκαλίαις, ὡς τὰς ὀνομάζει ὁ Ἀπόστολος « Πρὸς ἔχοντες πνεύμασι πλάνοις, » καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, » **ΚΕΚΑΥΤΗΡΙΑΣΜΕΝΩΝ** τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, κωλύοντων » γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν εἰς μεταλήψιν » μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν· » ὅτι πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ » εὐχαριστίας λαμβανόμενον· ἀγιάζεται γὰρ διὰ λόγου Θεοῦ » καὶ ἐντεύξεως (1). »

16. **ΘΕὸΝ ὈΜΟΛΟΓΟΥΣΙΝ** κ. τ. λ. Τοὺς τοιοῦτους ἐπαρωμοίασεν ἄλλοῦ μὲ τοὺς σκηνηκούς (*histrions*), οἱ ὅποιοι, καλυμμένοι μὲ προσωπεῖον, ἔπαιζαν εἰς τὸ θεάτρον ὑποκρινόμενοι ἄλλοτ' ἄλλο πρόσωπον, πάντοτ' ἀνόμοιον, καὶ πολλάκις ἐναντίον τῆς ἰδίας των προσωπικῆς καταστάσεως « Ἐχοντες μόρφω- » σιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι (2) » Μόρφωσιν λέγων τὸ προσωπεῖον. Τοὺς φέροντας τὴν τοιαύτην μόρφωσιν ὠνόμασεν ὁ Ἰγνάτιος διὰ μιᾶς λέξεως **Μόρφωνας**· « Τί με » καλεῖτε, **Κύριε Κύριε**, καὶ οὐ ποιεῖτε ἅ λέγω; οἱ γὰρ » τοιοῦτοι οὐκ εὐσυνειδήτοι, ἀλλ' εἴρωνές τινες καὶ **Μόρφω-** » **ΝΕΣ** εἶναι μοι φαίνονται (3). » — **ΒΔΕΛΥΚΤΟΪ**. Ἄξιον γὰρ τοὺς βδελύσσεται ὁ ἀνυπόκριτος χριστιανός, καὶ γὰρ τοὺς φεύγει, ὡς φεύγει καὶ τὰ βρωμερά· διότι τοῦτο (βρωμερός) σημαίνει τὸ **Βδελυκτὸς ἢ Βδελυρὸς** (4). — **ἈΔΟΚΙΜΟΙ**. Ἀδόκιμον λέγεται κυρίως τὸ δολωμένον νόμισμα, τὸ τουρκοχυδαῖσι λεγόμενον ἀπὸ τινος **Κάλπικον**, καὶ Ἀδόκιμος ἄνθρωπος, μετα-

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. δ', 1-5. — (2) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 5. — (3) Ἰγνάτ. ἐπιστολ. πρὸς Μαγνησ. — (4) Ῥηματικὸν τοῦ βδελύσσομαι, ἀπὸ τὸ θεματικώτερον βδέλλειν, συνώνυμον τοῦ βδέειν, καὶ ἄλλου ἴσως βρωμερωτέρας πράξεως ὀνόματος· ἐπειδὴ, κατὰ τὸν Ἠσύχιον, τὸ βδελύσσεσθαι σημαίνει καὶ τὸ « κενουῖσθαι τὴν κοιλίαν. »

φορικῶς, ὁ ἀνωφελὴς καὶ ἄχρηστος, καὶ διὰ τοῦτο ἀποβολῆς ἄξιος, ὡς ἀποβάλλεται καὶ τὸ δολωμένον ἀργύριον (1).

ΚΕΦ. Β'.

1. **ΥΓΙΑΙΝΟΥΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ.** Ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν ὀνομάζει μεταφορικῶς, ὡς ἀνωτέρω (α', 9) τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ἥγουσαν ἐλευθερίαν πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀθείας καὶ τῆς δεισιδαιμονεσάτης πολυθείας, « Ἐτι γὰρ Χριστὸς ὄντων » ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε (2). » ἔπειτα καὶ ἀπὸ τὴν λέπραν τῶν κακῶν ἔργων, ὡς εἶναι ἡ διαγωγὴ τῶν ἐπαγγελλομένων μὲν, ὅτι πιστεύουν εἰς Χριστὸν, πρᾶσσόντων δὲ καὶ διδασκόντων, ὅσα ἀπαγορεύει ὁ Χριστὸς· τούτων τὴν διδασκαλίαν, ὠνόμασε Διδασκαλίαν δαιμονίων, ὡς ἴδαμεν ἀνωτέρω.

2. **ΠΡΕΣΒΥΤΑΣ ΝΗΦΑΛΙΟΥΣ.** Πρεσβύτας νοεῖ τοὺς γηραλέους. Νηφάλιος (ἀπὸ τὸ Νήφω ῥῆμα) κυρίως λέγεται ὁ ἀπεχόμενος ὀλότελ' ἀπὸ οἴνου, ἢ ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὸν μετριώτατα, ὡς ἐνὰ μὴ μεθύῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν χρῆσίν του· καὶ κατ' ἐπέκτασιν σημασίας, ὁ μετριάζων καὶ εἰς τὰ φαγητὰ (sobre) καὶ εἰς ὅλας τὰς σαρκικὰς ἀπολαύσεις· διότι καὶ τούτων ἡ ἄμετρος χρῆσις μεθύζει τρόπον τινὰ τὴν ψυχὴν, « Νήφε, γρηγόρει, » σωφρόνει βίῳ » λέγει ὁ Ἡσύχιος. — **ΣΩΦΡΟΝΑΣ.** Ἐδῶ σημαίνει τὸ Φρονίμους· « Σώφρων, φρόνιμος » Ἡσύχ. — **ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΑΣ Τῆ ΠΙΣΤΕΙ.** Πιστεύοντας εἰς Χριστὸν κατὰ τὴν μικρὴν ἀνωτέρω ὀνομασθεῖσαν Ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν.

(1) « Ἄδοκιμον, πονηρὸν, ἀπόβλητον, ἄχρηστον » Ἡσύχ. —
 (2) Πρὸς Ῥωμ. ε', 6.

3. ΠΡΕΣΒΥΤΙΔΑΣ. Τὰς γηραλέας.— ἘΝ ΚΑΤΑΣΤΗ-
ΜΑΤΙ ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΪΣ. Πιθανόν ὅτι κατὰ δοτικὴν ἔγραψεν ὁ
Ἀπόστολος καὶ τὸ ἐπίθετον, « Ἐν καταστήματι ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΪ »
καὶ ὄχι ΙΕΡΟΠΡΕΠΕΪΣ, ἂν καὶ χωρὶς τοιαύτην διόρθωσιν,
νοῆται τὸ λεγόμενον. Κατάστημα, ὡς κάποτε καὶ τῶν Γάλλων τὸ ἐκ
τούτου état (Ῥωμ. status) σημαίνει, τὴν κατάστασιν, τὸ σχῆμα,
τὴν ἐξιν (maintien), τὸ χρῶμα, τὴν ἰσχύσιν, τὴν κίνησιν, τὴν
φωνήν, τὸ βλέμμα, καὶ ἀπλῶς τὴν σχέσιν ὅλην (contenance)
τοῦ σώματος τὴν ἐξωτερικὴν (l'extérieur), καθόσον αὐτὰ
φανερῶνουν τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς κατάστασιν. Εἰς αὐτὰ
περιέχεται καὶ αὐτὴ ἡ ἐνδυμασία ἢ ἰσολή, κατὰ τὴν ἀλλοῦ (1)
παραγγελλομένην « Κατασολὴν κόσμιον. » Δὲν εἶν' ὅμως χρεῖα
διὰ τοῦτο νὰ περιορίσωμεν, μεταφράζοντες, τὸ Κατάστημα εἰς
μόνην τὴν ἐνδυμασίαν, ἔχοντες μάλιστα λέξιν συνώνυμον τὸ
Κατάστασις, ὡς ὅταν λέγωμεν, περὶ ἀνοήτως λαλοῦντος,
κινουμένου, ἢ καὶ μεθύοντος, εἰρωνευόμενοι, ὀβραία κατὰ-
στασις! ἢ Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἐτόλμησες νὰ
φανῆς ἐμπρός μου! Τὸ Κατάστασις εἶναι μέση λέξις· ὅθεν
ὀνομάζομεν καὶ Κατάστασιν ἀπλῶς τὸν κοινὸν νοῦν (2),
καί μὲ τὰ ἐπίθετα, Καλὴν ἢ Κακὴν κατάστασιν· καὶ Ἀκατά-
στατον, ὄχι μόνον τὸν μὴ εὕρισκόμενον εἰς καλὴν κατὰ-
στασιν, τὸν « Ἐξω τοῦ καθεστηκότος » ὡς ἔλεγον οἱ παλαιοί,
ἀλλὰ καὶ τὸν ἀλλάσσοντα ἄλλοτ' ἄλλην κατάστασιν (inconstant),
κατὰ τὸ ἀποσολικόν, « Ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐ-
» τοῦ (3) » τοῦ ὁποίου ὁ ἐναντίος ἐλέγετο Καταστηματι-
κός (4). Κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον ὀνομάζομεν Ἀκατάστα-

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. β', 9. — (2) Διατριβ. Ἐπικτήτ. III, 6, § 8.
— (3) Ἰακώβ. Ἐπιστολ. 8. — (4) « Ἰδέα προσώπου, καὶ
» βλέμματι καὶ κινήματι, πρῶτος καὶ καταστηματικός ἦν » Πλούταρχ.
Τισερ. Γρ. § 2.

τον καιρόν, τὸν μεταβάλλοντα συχνὰ ἀπὸ ψυχρὸν εἰς θερμὸν, ἀπὸ ξηρὸν εἰς ὑγρὸν, ἀπ' ἀνεμώδη εἰς εὐδίον, καὶ ἀνάπαλιν, ὡς ἔλεγαν καὶ Κατάσθημα ἀπλῶς τὴν κατάσασιν τῆς ἀτμοσφαιρας (état de l'atmosphère). Ἱεροπρεπὲς κατάστημα λοιπὸν λέγει « τὴν τῆς σεμνότητος εὐκοσμίαν » ὡς τὸ ἐξηγεῖ ὁ Θεοδώρητος, τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς ἱεροὺς, καὶ ὄχι μόνην τὴν περιβολὴν (1) ἢ ἐνδυμασίαν. Ἱεροὺς δὲ λέγει τοὺς Ἁγίους, καθὼς ἐπωνομάζοντο τότε ὅλοι χωρὶς ἐξαιρέσειν οἱ Χριστιανοί, ὡς τὸ μαρτυρεῖ εἰς πολλὰ μέρη ἡ Θεία γραφή. Ὄταν ὁ Παῦλος γράφων πρὸς τοὺς Ἐφεσίους λέγη « Τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ (2) » νοεῖ τοὺς χριστιανούς ὅλους τῆς Ἐφέσου. Καὶ τοῦτο ἐξηγῶν ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Βουλγαρίας Θεοφύλακτος λέγει « Ὅρα πόση ἦν » τότε ἡ ἀρετὴ! ὅτε ἁγίους καὶ πιστοὺς καλεῖ ἄνδρας βιωτικούς, » γυναῖκας ἔχοντας καὶ παιδιά· ἀλλὰ νῦν οὐδὲ ἐν ὄρεσι καὶ » σπηλαίοις τοιοῦτοι (3).» Ὁ χρηστὸς Ἀρχιεπίσκοπος δὲν εὔρισκε, κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα (ὅτε ἤκμαζεν), οὐδ' εἰς τὰ βουνὰ πλέον ἁγίους. — ΔΙΑΒΟΛΟΥΣ. Συκοφάντριας, ἢ καὶ ἀπλῶς καταλάλους. — ΚΑΛΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥΣ. Διδασκούς τὰ καλὰ καὶ ἔργα καὶ λόγια. Εἰς μόνον τὸν Παῦλον εὐρίσκειτ' ἡ σύνθετος λέξις αὕτη, Καλοδιδάσκαλος, ἀντὶ τοῦ Καλῶν διδάσκαλος.

4. ἸΝΑ ΣΩΦΡΟΝΙΖΩΣΙ κ. τ. λ. Νὰ διδάσκωσι, νὰ παραγγέλλωσι, ἢ νὰ παιδεύωσιν, ὡς τὸ ἐξήγησεν ὁ Θεοφύλακτος (4). Οὕτω πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ ἐδῶ τὸ Σωφρονίζω. Ἡ παλαιὰ μετάφρασις, Διὰ νὰ σωφρονίζουσι, γεννᾷ ταυτολογίαν διὰ τὸ « Σώφρονας » τοῦ ἐξῆς ἐδαφίου· ἔτι δὲ καὶ

(1) Ἰδ. Ζωναρ. Συναγωγ. λέξ. σελ. 740. — (2) Πρὸς Ἐφεσ. α, 1.
 — (3) Ἰδε SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 61.
 — (4) IDEM, *ibid.* tom. II, pag. 1224.

ἀκυρολογίαν· διότι τὸ Σωφρονίζω σήμερον εἰς ἡμᾶς σημαίνει τὸ Νουθετῶ μετὰ τὸ ἀμάρτημα ὀνειδίζων, λοιδορῶν, ἢ καὶ σωματικῶς τιμωρῶν (*châtier*). Ὁρθότερα ἴσως ἤθελα ἐρμηνεύσειν, διὰ μόνου τοῦ Νά, τὸ Ἴνα τοῦ κειμένου. Τὸ μόριον τοῦτο εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην ἔχει διπλὴν δύναμιν, ὡς τὸ παρατήρησε καὶ ὁ Χρυσόσομος· τὴν αἰτιολογικὴν ἢ τελικὴν (*afin que*), καὶ τὴν ἀποδατικὴν (*que*), ἤγουν τὴν φανερόνουσαν τὸ ἀποβαῖνον καὶ ἀκολουθοῦν (*résultat*) ἀπὸ ἄλλα προηγούμενα. Τὴν πρώτην ἐκφράζομεν ὡσεπιπολὺ μὲ τὸ Διά νά, ὡς εἰς τὸ ἀκόλουθον ἐδάφιον « Ἴνα μὴ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ βλασφημῆται » Διά νά μὴ βλασφημῆται. Ἡ δευτέρα ἐρμηνεύεται ἀρκετὰ μὲ τὸ Νά, ἐπειδὴ τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ ἀπαρέμφατον, ἢ μόνον, ἢ συνταγμένον μὲ τὸ Ὡς, ὡς ἐδῶ, τὸ « Ἴνα σωφρονίζωσι » δηλοῖ τὸ παλαιὸν Σωφρονίζειν, ἐπειδὴ ἀκολουθεῖ τοῦ δευτέρου ἐδαφίου τὸ Εἶναι (1).

5. ΣΩΦΡΟΝΑΣ. Φρονίμους πρέπει νά ἐξηγηθῇ ἐδῶ, ὡς καὶ ἀνωτέρω (β', 2), ἢ Μετριόφρονας (*modestes*), εἰς ἀποφυγὴν τῆς ταυτολογίας. Εἰς τὸ πρὸ τούτου ἐδάφιον ἡ σωφροσύνη ἐσήμαινεν ὅ,τι καὶ σήμερον σημαίνει εἰς τὴν γλώσσάν μας, τὴν καθαρότητα ἀπὸ τὰ μὴ συγχωρημένα ἀφροδίσια (*chasteté*)· ἐδῶ σημαίνει τὴν φρόνησιν. — ἈΓΝΑΣ. Καθαράς, ἢ σώφρονας (*chastes*), κατὰ τὴν κοινὴν σημασίαν (2). — Οἴκοῦροῦς

(1) Ἐσημειώθη ἄλλου (Ἄτακτ. II, σελ 257) καὶ ἄλλη χρῆσις τοῦ Ἴνα. Ἀς προσεθῇ καὶ τρίτη ἢ ἐξῆς· « Ἐκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα » οὕτως ἀγαπάτω, ὡς ἑαυτόν· ἢ δὲ γυνὴ ἼΝΑ φοβῆται τὸν ἄνδρα » (Πρὸς Ἐφεσ. ε', 33). Ἐδῶ ἡ παλαιὰ μετάφρασις ἐρμηνεύει ὀρθά, Νά φοβᾶται, ἤγουν ἀπαρεμφάτως, Φοβεῖσθαι, καὶ τοῦτο ἀντὶ τοῦ προσακτικοῦ (διὰ τὸ προηγούμενον Ἀγαπάτω) Φοβεῖσθω, κατὰ παλαιὸν Ἀττικὸν σχῆμα. — (2) « Σώφρων, φρόνιμος, καθαρὸς, ἄγνός. » Ἡτύχ.

ἈΓΑΘΑΣ. Κακὰ διασίζετ^{αι} εἰς τὰς ἐκδόσεις Οἰκουροῦς, ἀγαθὰς, ἤγουν Νὰ φυλάσσωσι τὸν οἶκον, νὰ ἦναι καλαί. Εὐλογώτερον εἶναι τὸ Οἰκουροῦς ἀγαθὰς, καλὰς φύλακας τοῦ οἴκου, ἢ καλὰς οἰκονόμους (*bonnes ménagères*), ὡς εἶπε καὶ ὁ Ξενοφῶν (1) Ἀγαθοὶ οἰκονόμοι. Κατὰ τὸν Ἡσύχιον, « Οἰκουρὸς, ὁ φροντίζων τὰ τοῦ οἴκου καὶ φυλάττων. » Οὕρος γὰρ ὁ φύλαξ λέγεται. » Ὁ δὲ Σουίδας τὸ ἐξηγεῖ, « Οἰκουρὸς, οἰκονομικός, ἢ οἰκοφύλαξ κ. τ. λ. » — **ἸΝΑ ΜΗ... ΒΛΑΣΦΗΜῆΤΑΙ.** Αἰτιολογικῶς ἐδῶ τὸ Ἰνα, Διὰ νὰ μὴ βλασφημῆται. Ἰδε κατωτέρω (2) τὴν ἐξήγησιν τοῦ Βλασφημῶ.

6. ΣΩΦΡΟΝΕῖΝ. Ἐδῶ κατὰ τὴν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν σημασίαν, Νὰ σωφρονῶσιν ὡς ἔλεγε καὶ ὁ Ἐπίκτητος « Περὶ » ἀφροδίσια εἰς δύναμιν πρὸ γάμου καθαρευτέον (3). »

7. ΤΥΠΟΝ. Παράδειγμα. Διότι δὲν ὠφελοῦν τίποτε αἱ διδασκαί τοῦ ἱερωμένου πρὸς τὸν λαϊκόν, ἂν ἐκεῖνος πρῶτος δὲν πράσῃ ὅσα διδάσκει. Πρὸς τοὺς τοιοῦτους διδασκάλους σρέφων τὸν λόγον εἶπεν ἄλλοῦ ὁ Ἀπόστολος μὲ ρητορικὴν δεινότητα, « Ὁ » οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ » κλέπτειν, κλέπτεις; ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἰδῶλα, ἱεροσυλεῖς; ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, » διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἀτιμάζεις (4); »

— **ἘΝ Τῆ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ἈΔΙΑΦΘΟΡΙΑΝ.** Τὸ αὐτὸ ὡς καὶ νὰ ἔλεγε Διδασκαλίαν ἀδιάφθορον, ἤγουν ὑγιαίνουσαν, ὡς τὴν ὠνόμασεν ἀνωτέρω (α', 9. καὶ β', 1). — **ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ.** Δὲν ἀρκεῖ ἡ ἀδιαφθορία τῆς διδαχῆς εἰς τοῦ Χριστοῦ τὰ παραγγέλματα, ἀλλὰ χρεωσθεῖ ὁ διδάσκων νὰ τὰ διδάσκη καὶ μὲ σεμνότητα, νὰ φαίνεται δηλαδὴ, εἰς τὴν ὥραν τῆς διδαχῆς, σεμνός

(1) Ἀπομνημ. Β. 10, § 4, σελ. 70. — (2) Σελ. 319. — (3) Ἐπικτῆτ. Ἐγχειρίδ. XXXIII, 8. — (4) Πρὸς Ῥωμ. β', 21-23.

εἰς τὴν φωνήν, σεμνὸς εἰς τὴν γάσιν, σεμνὸς εἰς τὴν κίνησιν τοῦ σώματος, διὰ τὰ ἐμπνέη εἰς τοὺς ἀκούοντας σέβας, καὶ ἀκολούθως τὰ τοὺς πείθη. « Σεμνὸς, παρὰ τὸ Σέβω, σεβνὸς καὶ σεμνὸς, » ὁ σεβασμοῦ ἄξιος, ὁ θαυμαστὸς καὶ ἄξιος ἐντροπῆς (1). » Αἱ φωνασκίαι, καὶ τοῦ σώματος αἱ συχναὶ μεταθέσεις ἀρμόζουσι εἰς τοὺς σκηنيκούς καὶ εἰς τὰς τραγωδίας, διὰ τὰ πείσῳσι τοὺς θεατάς· εἰς τὸν ἱεροκήρυκα, ἐξεναντίας, ἀντὶ πειθοῦς κινουὺν εἰς γέλωτα.

8. ΛΟΓΟΝ ὙΓΙΗ. Διδασκαλίαν ὑγιαίνουσαν, σημαίνει καὶ τοῦτο. Λόγος πολλάκις εἰς τὴν Νέαν διαθήκην σημαίνει ἀπλῶς τὸ εὐαγγελικὸν κήρυγμα, αὐτὸ τὸ Εὐαγγέλιον, οἷον, ὅταν ὁ Χριστὸς λέγῃ « Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας (2), » ἤγουν τὸ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ κήρυγμα. — ΑΚΑΤΑΓΝΩΣΤΟΝ. Ἀπὸ τὸ Καταγινώσκω, λέξιν δικανικὴν, κυρίως Καταδικάζω, καταψηφίζω, καὶ μεταφορικῶς, Καταφρονῶ, ἀποβάλλω. — ΠΕΡΙ ὙΜῶΝ. Ἀντίγραφατινὰ φέρουσι πρωτοπροσώπως, ΠΕΡΙ ἩΜῶΝ· τὸ ὁποῖον ἴσως εἶναι ὀρθότερον, Περὶ ἡμῶν, ὅλων δηλαδὴ τῶν Χριστιανῶν.

9. ΔΟΥΛΟΥΣ... ΜΗ ἈΝΤΙΑΛΕΓΟΝΤΑΣ. Οἱ τότε Ἕλληνας, καὶ οἱ κύριοι τῶν Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι, εἶχαν δούλους. Ἐκ τῶν δούλων τούτων, ὡς καὶ τῶν δεσποτῶν, πολλοὶ ἤρχοντο εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, ὅσους δὲν γνωρίζει οὐδὲ δέχεται οὔτε δούλους οὔτε δεσπότης, ἐπειδὴ τοὺς ἐξηγόρασεν ὁσους, καὶ ἀκολούθως τοὺς θέλει τὰ συζῶσιν ἰσόνομοι, ὡς ἀδελφοὶ ὑπὸ μόνον ἓνα δεσπότην, τὸν ἐξαγοραστὴν· « Τιμῆς ἠγοράσθητε· μὴ γίνεσθε δούλοι ἀνθρώπων (3). » Ἄλλ' ἡ πειρὰ ἐδίδαξεν, ὅτι οἱ δούλοι πρέπει τὰ ἀπομάθῳσι πρῶτον κατὰ μικρὸν τὰ δουρικὰ φρονήματα,

(1) Ἐτυμολογικ. σελ. 709. — (2) Ματθ. ιγ', 19. — (3) Α'. Πρὸς Κορινθ. ζ', 23.

διὰ τὰ κατασθῶσιν ἄξιοι ἐλευθερίας· εἰ δὲ μὴ, θέλουσιν πράξειν, ὡς τὰ ἀπολυόμενα χωρὶς προφυλακῆν ἀπ' ἀλυσιδᾶς ἄγρια θηρία, ἀρχίζοντες τὴν ἐκδίκησιν ἀπ' αὐτοῦ των τοὺς δεσπότης. Ὁ κίνδυνος ἦτο μέγας, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχρεώσουν τὰ μὴ δώσωσιν ἀφορμὴν οἱ κήρυκες τῆς εὐαγγελικῆς ἰσότητος· καὶ τοῦτο ἔπραξαν, διδάσκοντες τοὺς μὲν δούλους τὴν ὑπομονήν, τοὺς δεσπότης των δὲ, τὴν πρὸς ἐκείνους φιλανθρωπίαν. Εἰς τοὺς δούλους ἔλεγον τὰ ἡσυχάζωσι, μηδὲ τὰ ζασιάζωσι κατὰ τῶν δεσποτῶν, « Ἐκαστος ἐν » τῇ κλήσει, ἢ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω. Δοῦλος ἐκλήθη; μὴ » σοι μελέτω κ. τ. λ. (1) » ἀλλ' ἐξεναντίας τὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτούς· « Οἱ δούλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα » κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' » ἐν ἀπλότῃ καρδίᾳ φοβούμενοι τὸν Θεόν (2). » Τοὺς δεσπότης πάλιν ἐδίδασκαν τὰ μεταχειρίζονται τοὺς δούλους με δικαιοσύνην· « Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δού- » λοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε Κύριον ἐν οὐρα- » νοῖς (3). » — **ἘΝ Πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας.** Δὲν εἶναι χρεῖα τὰ σημειωθῆ, ὅτι τοῦτο παραγγέλλεται με ὑπεξαίρεσιν (restriction). Διδάσκων τοὺς δούλους τὴν πρὸς τοὺς δεσπότης εὐαρέσῃσιν κατὰ πάντα, δὲν νοεῖ βέβαια ὅτι πρέπει τὰ τοὺς ὑπακούωσι, καὶ ὅταν προσάσσωνται πράξεις ἀνόμους καὶ ἀδίκους. Με τὸ ἀνωτέρω « Κατὰ σάρκα » κυρίοις » ἐφανέρωσε τὴν ὑπεξαίρεσιν, λέγων εἰς τοὺς δούλους, ὅτι τὰ σώματα μόνα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἡ ψυχὴ, ἢ ἡ συνείδησις των, ἦσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν δεσποτῶν· προσθέτων ἔτι καὶ τὸ « Φοβούμενοι τὸν Θεόν » ἤγουν μὴ πειθόμενοι εἰς τὸν δεσπότην, ὅταν ὁ δεσπότης τοὺς προσάσῃ ἔργα ἐναντία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ.

(1) Α'. Πρὸς Κοριθ. ζ', 20-21. — (2) Πρὸς Κολοσσ. γ', 22. Ἰδὲ καὶ Πρὸς Ἐφεσ. ε', 5-8. — (3) Πρὸς Κολοσσ. δ', 1.

10. ΜΗ ΝΟΣΦΙΖΟΜΕΝΟΥΣ. Μὴ κλέπτοντας · « Νο-
 » σφίζεται, ιδιοποιεῖ (ἴσ. ιδιοποιεῖται), κλέπτει, ἀποσπερεῖ, ἀφαι-
 » ρεῖ, χωρίζει » κατὰ τὸν Ἡσύχιον.— ΠΙΣΤΙΝ... ἈΓΑΘΗΝ.
 Δὲν εἶναι λατινισμὸς, ὡς ἐνόμισαν τινὲς, τὸ Ἀγαθὴ πῖσις,
 κατὰ τῶν Ῥωμαίων τὸ bona fides (bonne foi), ἀλλ' ἰδία τῶν
 ἀποστολικῶν συγγραφέων χρῆσις, ἰσοδύναμος μὲ τὸ Πίσιν
 βεβαίαν, κατὰ τὸ « Ἐλπίδα ἀγαθὴν (1), » ἢ μὲ τὸ Πίσιν
 καὶ ἀγαθότητα, ἢ Πίσιν μετ' ἀγαθότητος, ὡς
 ἤνωσαν ἄλλοῦ (2) τὰ ἐπίθετα, « Εὖ δοῦλε ἀγαθὸ καὶ πισέ. »
 Καὶ μόνον κατ' αὐτὸ τὸ Ἀγαθὸν σημαίνει κάποτε τὸ πισόν,
 οἷον « Μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν (3), » ἤγουν
 ἡ πῖσις σας, ὡς τὸ ἐξηγοῦν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας (4).

11. ἘΠΕΦΆΝΗ. Ἡ ἐξήγησις τοῦ Ζωναρᾶ, « Διὰ τοῦτο,
 » εἶπεν, Ἐπεφάνη, ἵνα τὴν ἀνωθεν ὑπαρξιν μηνύσῃ· εἰ γὰρ
 » εἶπεν Ἐφάνη, ἀρχὴν εἰσηγεῖτο τοῦ αἰεὶ ὄντος. Παῦλος ὁ
 » Ἀπόστολος· Ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτή-
 » ριος· ἐπειδὴ ὁ ὢν ἐφάνη (5), » ἢ ἐξήγησις αὕτη, λέγω,
 εἶναι πλέον περιέργος παρά σύμφωνος μὲ τῶν πατέρων τὴν γνώ-
 μην, οἱ ὅποιοι Ἐπιφάνεια ἐνόησαν ὅλοι τὴν ἐπί γῆς φανέρωσιν
 τοῦ Χριστοῦ· ὡς τὸ ἐξήγησεν ἄλλοῦ αὐτὸς ὁ Ἀπόστολος μὲ συν-
 ὠνυμον ῥῆμα, « Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί (6). » — Ἡ ΧΆΡΙΣ
 ΤΟῦ ΘΕΟῦ. Κατ' ἐξοχὴν Χάρις ὀνομάζεται ἡ χριστιανικὴ
 θρησκεία, ἢ Νέα Διαθήκη, πρὸς διάρρισιν τοῦ Νόμου, ἤγουν τῆς
 Παλαιᾶς Διαθήκης, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ « Ὁ νόμος διὰ Μωσέως
 » ἐδόθη· ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο (7). »

(1) Πρὸς Θεσσαλ. β', 16. — (2) Ματθ. κε', 21. — (3) Πρὸς Ῥωμ. ιθ', 16. — (4) Ἰδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.*
 tom. I, pag. 14. — (5) Ζωναρ. Συναγωγ. λέξ. σελ. 831. —
 (6) Α. Πρὸς Τιμόθ. γ', 16. — (7) Ἰωάνν. α', 17.

Καί τοῦτο, διότι, ὡς θελ' εἰπεῖν κατωτέρω (γ', 5), ἔσωσε τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸν ἔλεον αὐτοῦ, καὶ ὄχι διὰ τὰ ἔργα των.

12. **ΑΣΕΒΕΙΑΝ.** Ἀσεβειαν ὀνομάζει τὴν πολυθεΐαν τῶν ἔθνῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς λέγει πάλιν ὁ αὐτὸς, « Ἐσεβάσθησαν » καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τὸν κτίσαντα (1). » Ἀσεβειαν ἀκόμη λέγει καὶ τὴν προξενηθεῖσαν ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους φθορὰν τῆς Ἰουδαϊκῆς θρησκείας. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ Ἰουδαϊσμός ἐκατήντησεν εἰς καθαρὸν Φαρισαϊσμόν· καὶ τοῦτο ἐσήμαινε ὁ Χριστὸς, λέγων (2) πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ περὶ τῶν Φαρισαίων « **Μάτην δὲ ΣΕΒΟΝΤΑΙ** » με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. » — **ΚΟΣΜΙΚΑΣ ΕΠΙΘΥΜΙΑΣ.** Δὲν ἀναιρεῖ τὰς φυσικὰς ἐπιθυμίας, φυτευμένας ἀπὸ τὸν δημιουργὸν αὐτὸν εἰς τὰς ψυχὰς μας· ἀλλὰ τὰς **Κοσμικὰς ἐπιθυμίας**, ἡγουν τὰς ἀμέτρους ἐπιθυμίας, ὅσαι ἀποβλέπουν τὸν παρόντα κόσμον μόνον, ὁποῖαι ἦσαν τοῦ πλουσίου τῆς παραβολῆς (3), ὅστις ἔλεγε, « Ψυχὴ, » ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, » πῖε, εὐφραίνου. » Τοιαῦται ἐπιθυμίαι εἶναι κτήνους, ὄχι ἀνθρώπου ἐπιθυμίαι.

13. **ΠΡΟΣΔΕΧΟΜΕΝΟΙ... ἘΛΠΙΔΑ.** Μετωνυμικῶς ἀντὶ τοῦ Προσδεχόμενοι τὰ ἐλπίζόμενα· ὁ ἐλπίζων ἔχει, δὲν ἀπαντέχει ἐλπίδα· ἀλλὰ τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἐλπιζομένου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ μακαριότης, ἡγουν ἡ τελεία εὐδαιμονία.

14. **ΛΑὸΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΟΝ.** Λαὸν ἐκλεκτὸν, ὡς τοὺς ὠνόμασε καταρχὰς τῆς ἐπιστολῆς (α', 1), ἡγουν, διαλεγμένον ἐκ πολλῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἰδιόκτητον καὶ ἀγαπητόν. Τὸ **Περιοῦσιος**, μίαν μόνην φοράν εὐρισκόμενον εἰς τοῦτο τῆς Νέας

(1) Πρὸς Ῥωμ. α', 25. — (2) Ματθ. ιε', 9. — (3) Λουκ. ιβ', 19.

Διαθήκης τὸ μέρος, ἐπλάσθη ἀπὸ πρώτους τοὺς Ἑβδομήκοντα ἐπίθετον, ἀπὸ τὸ μόνον γνωστὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς οὐσιαστικὸν *Θηλυκὸν Περιουσία*, λέξιν ἀκόμη σήμερον συνήθη εἰς τὴν γλῶσσάν μας. Ὡς τὸ ἀπλοῦν *Οὐσία* (ἀπὸ τὴν μετοχὴν *Οὔσα*) ἐσήμαινε τὰ καὶ πάλαι καὶ σήμερον λεγόμενα Ὑπάρχοντα, τὸν Βίον, καὶ τὸ χυδαιέστερον ὀνομαζόμενον ἀπαρεμφατικὸν, Ἐχειν, οὕτω *Περιουσία*, (ἀπὸ τὴν μετοχ. *Περιοῦσα*) ἐλέγετο ὅτι λείπεται ἢ περισσεύει μετὰ τὰ δαπανηθέντα εἰς τὰ πρὸς τὸν βίον ἀναγκαῖα ἢ χρήσιμα, συνώνυμον τοῦ *Πλοῦτος*. Διότι τοῦτο ἀληθῶς τὸ περίσσευμα εἶναι ὁ Πλοῦτος, τὰ λεγόμενα *Κτήματα*, καὶ ἀκολούθως τὸ φυλακῆς καὶ λόγου ἄξιον, ὅθεν ὠνομάσθη καὶ *Λογάριον* (1). Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐξήγησαν ἐδῶ τὸ *Λαὸν περιούσιον*, « *Λαὸν ἐξελεγμένον, ἐξσίρετον, οἰκεῖον, ἐκ περιουσίας ἀγαπώμενον* (2). » Καὶ οὕτω τὸ ἐνόησαν καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα (Ἐξοδ. ιθ', 15) λέγοντες, « *Ἔσεσθέ μοι λαὸς περιούσιος* » πλὴν ὅτι ἔπρεπεν, ἀκολούθως τοῦ Ἑβραϊκοῦ *הַאֲדָמָה* (Σεγουλά), νὰ εἰπῶσιν, *Ἔσεσθε μοι περιουσία*, ἢ, ὡς τὸ μετέφρασαν ἄλλοῦ, οὐσιαστικῶς καὶ μετὰ τὴν πρόθεσιν *Εἰς περιουσιασμόν* (3), ἢ καὶ *Εἰς περιποίησιν* (4). Τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐπρόκρινεν ὁ ἀπόστολος Πέτρος (5). — *ΖΗΛΩΤΗΝ*. Μιμητὴν, σπουδαστὴν. Καλὸν ὄνομα· τὸ ὁποῖον σφετερίζονται πολλάκις καὶ οἱ μὴ κατ' ἐπίγνωσιν ζηλωταί, οἱ σπουδασταὶ τῶν κακῶν ἔργων, ὅχι μόνον αὐτοπραγοῦντες, ἀλλὰ καὶ ἐρεθίζοντες ἄλλους εἰς τὴν πρᾶξιν. « *Ζηλωτῆς, ἐρεθιστῆς, μιμητῆς* » λέγει ὁ Ἡσύχιος. *Τοιοῦτοι Ζηλωταί* (οὕτω καὶ ὀνομασθέντες) ἐφάνησαν μεταξὺ

(1) Ἰδ. Ἄτακτ. II, σελ. 296. — (2) SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. II, pag. 678. — (3) Ψαλ. ρλ', 4. — (4) *Μαλαχ.* γ', 17. — (5) *Πετρ.* Δ', β', 9.

τῶν Ἰουδαίων, ὅτε ἐπολεμοῦντο ἀπὸ τὸν Οὐεσπασιανόν, καί, μὲ πρόφασιν ζήλου ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐπροξένησαν εἰς τὸ ταλαίπωρον αὐτῶν γένος μυριάκις πλείοτερα κακά, ὅσων ἔπαθαν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους (1).

15. ΜΕΤÀ ΠÁΣΗΣ ἘΠΙΤΑΓῆΣ. Μὲ πλήρη καὶ τελείαν ἐξουσίαν, ὄχι ὁμῶς ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τὸν Χριστὸν δοθεῖσαν, ὡς φαίνεται ἀπὸ ἄλλην ἐπιστολὴν, « Παῦλος Ἀπόστολος... κατ' » ἐπιταγὴν σωτῆρος ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ (2). » Ἡ ἐπιταγὴ τοῦ Ἐπισκόπου περιορίζεται, ὡς καὶ τῶν Προφητῶν, εἰς τὴν φανέρωσιν τῆς ἐπιταγῆς τοῦ Θεοῦ, « Τάδε λέγει Κύριος » τοῦτο προσάσσει ἡ Θρησκεία, τοῦτο ἀπαιτοῦν αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ· καὶ οὐδ' αὐτὴ πάλιν συγχωρεῖται, πλὴν εἰς ἐκείνους τοὺς Ἐπισκόπους, ὅσοι πρῶτοι αὐτοὶ δείχνουν, ὅτι ὑποτάσσονται εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Θεοῦ. — **ΜΗΔΕΪΣ ΣΟΥ ΠΕΡΙΦΡΟΝΕΪΤΩ.** Δὲν προσάσσει τοὺς λαϊκοὺς νὰ μὴ καταφρονῶσι τὸν Ἐπίσκοπον· ἀλλὰ τοῦτον, νὰ μὴ γίνεταί καταφρονητός· διότι ἡ καταφρόνησις γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀσυμφωνίαν τῆς διαγωγῆς τοῦ Ἐπισκόπου μὲ τὴν διδασχὴν του. Ὅτι τοῦτο νοεῖ, τὸ μαρτυρεῖ ἄλλη, πρὸς τὸν Τιμόθεον, παραγγελία παράλληλος « Μηδεῖς » σου τῆς νεότητος καταφρονεῖτω, ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν » ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν » ἀγνείᾳ (3). » Ὅταν γίνεταί τύπος καὶ παράδειγμα πρῶτος αὐτὸς ὅσων διδάσκει τοὺς ἄλλους, ἀναγκάζει ὄχι μόνους τοὺς χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἔξω τῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ νὰ τὸν σέβωνται, θέλונτες μὴ θέλונτες· ὡς ἄλλοῦ παραγγέλλει ῥητῶς τοὺς Ἐπισκόπους νὰ διάγῳσιν εἰς τρόπον, ὥσε καὶ οἱ ἑτερόθη-

(1) Ἰωσηπ. Περὶ τοῦ Ἰουδ. πολέμ. IV, 11-20. — (2) Α'. Πρὸς Τιμόθ. α', 1. — (3) Α'. Πρὸς Τιμόθ. δ', 12.

σκοι ἢ ἑτερόδοξοι νὰ τοὺς ἐπαινῶσι· « Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρ-
 » τυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν (1), » Ἐξῶθεν ὀνομά-
 ζων τοὺς ἔξω τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας.

ΚΕΦ. Γ'.

1. ἈΡΧΑΪΣ ΚΑΙ ἘΞΟΥΣΙΑΙΣ κ. τ. λ. Εἰς τοὺς ἄρχοντας
 δηλαδή καὶ ἐξουσιασὰς, ὅποιοι τότε ἦσαν οἱ αὐτοκράτορες τῶν
 Ῥωμαίων καὶ οἱ κατὰ χώρας αὐτῶν ἀνθύπατοι· εἰς τοὺς ὁποίους,
 ἂν καὶ ἀλλοτρίους, πολλοὺς δ' ἐξ αὐτῶν καὶ ἐχθροὺς τῆς χρι-
 στιανικῆς Θρησκείας, ἐπαράγγελεν ὁ Παῦλος τοὺς τότε χριστιανούς ὄχι
 μόνον νὰ ὑποτάσσωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προσεύχωνται δι' αὐτούς,
 « Ποιεῖσθαι... δεήσεις, προσευχὰς ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων
 » τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων· » προσθέτων ἀμέσως καὶ τὴν αἰτίαν,
 « Ἴνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν κ. τ. λ. (2). » Ἡ χρι-
 στιανικὴ Θρησκεία δὲν γνωρίζει βασιλεῖς· ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς εὐ-
 ρηκεν, ἐπέβαλε χρέος ἀπαραίτητον εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ ὑπο-
 τάσσωνται ἀσασιάσως εἰς αὐτούς, διὰ τὰ ἀναπόφευκτα ὀλεθρία
 κακὰ τὰ γεννώμενα ἀπὸ τὰς κατὰ τῶν βασιλέων ζάσεις· « Ἀνάγκη
 » ὑποτάσσεσθαι οὐ μόνον διὰ τὴν ὄργην, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν
 » συνείδησιν (3). » — ΠΡὸς Πᾶν Ἔργον Ἀγαθὸν
 Ἐτοίμοις εἶναι. Μετὰ τὴν συμβουλὴν τῆς εἰς τοὺς βα-
 σιλεῖς χρεωσομένης ὑποταγῆς, ἐμπήγει ἀμέσως καὶ τὰ ὄρια
 τῆς ὑποταγῆς, τὰ καλὰ ἔργα· ἂν ὁ βασιλεὺς ἢ ἄρχων προσάσση
 ἔργα ἐναντία εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, τότε σὲ ἀπολύει ἀπὸ
 πᾶσαν ὑποταγὴν.

2. ΜΗΔΕΝΑ ΒΛΑΣΦΗΜΕΪΝ. Τὸ Βλασφημῶ (κατὰ
 συγκοπὴν ἀπὸ τὸ Βλαψιφημῶ) σημαίνει κυρίως Βλάπτω τὴν

(1) Α'. Πρὸς Τιμόθ. γ', 7. — (2) Α. Πρὸς Τιμόθ. β', 1-2.
 — (3) Πρὸς Ῥωμ. ιγ', 5.

φήμην τινός, τὸν κακοφημίζω, καταλαλῶν, κατηγορῶν, ὑβρίζων, ἢ καὶ συκοφαντῶν· καὶ εἰς ταύτην τὴν σημασίαν τὸ μεταχειρίζεται ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος. Σήμερον εἰς ἡμᾶς περιορίζεται εἰς τὴν σημασίαν τοῦ Προφέρω λόγους ἀσεβεῖς, ὅποιοι εἶναι ἢ κατάχρησις ὄχι μόνον τῶν συνήθων ὄρκων, ἀλλὰ καὶ ἡ προσεξέυρεσις νέων ἄλλων παντοδαπῶν φλυαρημάτων, ὡς μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀπὸ τοῦτο σχηματισθέντα καὶ ταυτόσημα, τὸ, *bestemmiare*, τῶν Ἰταλῶν, καὶ τὸ *blasphémer*, τῶν Γαλλῶν. Παρομοίαν τινα σημασίαν ἐδίδαν καὶ οἱ παλαιοὶ εἰς τὸ Βλασφημῶ, ὅταν ὁ λόγος ἦτο περὶ προφορᾶς τινῶν ὀνομάτων ἢ λέξεων, αἱ ὁποῖαι, ἂν καὶ κατ' αὐτὰς πολλάκις ἀδιάφοροι, ἐνομιζόντο δυσκοινωνισοὶ ἢ, ὡς κοινῶς λέγομεν, Κακομελέτητοι (*sinistres, de mauvais augure*), ἱκαναὶ νὰ προξενήσωσι τί κακὸν εἰς τὸν λέγοντα ἢ ἀκούοντα, καὶ μάλιστ' ἂν ἐπροφέροντο εἰς καιρὸν Δυσίας, μαντείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἱεροπραξίας (1). Ἡ δεισιδαιμονία ἦτο κοινὴ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους (2)· οὐδ' ἴσχυσεν ἀκόμη ὁ χριστιανισμὸς νὰ τὴν ἐξαλείψῃ ὁλότελα ἀπὸ πολλὰς ἀπαιδευτῶν κεφαλὰς· διότι ὁ χριστιανισμὸς χωρὶς διδασκαλίαν κατανατᾶ νὰ φοβῆται τὰ μὴ φοβερά, καὶ νὰ τολμᾷ τὰ φρίκης ἄξια.— ἘΠΙΕΙΚΕΪΣ. Τὸ Ἰλαροὶ τῆς παλαιᾶς μεταφράσεως εἶναι ἀκυρολογία. Μόνον τὸ Συγκαταβατικοὶ (ἴσως καὶ τὸ Καλόγνωμοι) δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὸ Ἐπιεικεῖς, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἀκόλουθον Πραότητα. Ἐπιεικῆς, « παρὰ τὸ εἶκεν καὶ ὑποχωρεῖν· καὶ γὰρ οἱ πραεῖς ὑποχωροῦσι καὶ οὐκ ἀντιτείνουσιν· ἔνθεν ἐπιεικεία (3).» Ἀρκετὰ ἐξήγησεν ὁ Ἀριστοτέλης (4), τί διαφέρει ἡ Ἐπιεικεία (*équité*)

(1) Ἴδε Θεοφράστ. Χαρακτῆρ. XIX. — (2) Ἐνας ἀπὸ τούτους, ὁ Σουετώνιος, ἐσύνταξε καὶ βιβλίον ὀλόκληρον « Περὶ δυσφήμων λέξεων, » ἧτοι βλασφημιῶν, καὶ πόθεν ἐκάστη » ὡς λέγει ὁ Σουΐδας (τόμ. III, σελ. 495), καὶ ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 151). — (3) Ἐτυμολογ. σελ. 359. — (4) Ἡθικ. Νικομάχ. V, 10, σελ. 102.

ἀπὸ τὴν Δικαιοσύνην (justice). Παραδείγματος χάριν, ἂν χρεωσῶν τις ὠρισμένην ἀργυρίου ποσότητα, δὲν θέλῃ νὰ τὴν ἀποδώσῃ, ἐμπορεῖ ὁ δανειστὴς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ κατὰ τοὺς νόμους νὰ τὴν πληρώσῃ μέχρις ὀβολοῦ· τοῦτο εἶναι ἡ Δικαιοσύνη. Ἄλλ' ὁ χρεωφειλέτης εἶναι πένης, ἢ ἀσθενῆς, ἢ ἔχει γυναῖκα καὶ τέκνα, τρεφόμενα ἀπὸ τοὺς κόπους του· τότε ὁ δανειστὴς, κινούμενος εἰς ἔλεον, τοῦ μακρύνει τὴν διορίαν τῆς πληρωμῆς, ἢ καὶ τοῦ χαρίζει μέρος ἐξ αὐτῆς· τοῦτο εἶναι ἡ Ἐπιείκεια, ἡγουν ἡ συγκατάβασις.

3. ἮΜΕΝ... ΠΟΤΕ. Τὸ Ποτέ ἐδῶ, ἀντὶ τοῦ Πρότερον, ἡγουν πρὶν διδαχθῶμεν τὴν χριστιανικὴν Ἐρησκείαν· ὡς εἶπε καὶ ἄλλοῦ (1), « Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ. » — ἩΔΟΝΑῖΣ ΠΟΙΚΙΛΑῖΣ. Ὅποιās ἀπολαύουν, οἱ ἄλλοῦ (2) κατακριθέντες ὡς φιλήδονοι. Αἱ ποικίλαι ἡδοναὶ περιέχονται εἰς τρία μάλισα κεφάλαια, τὴν Φιληδονίαν, τὴν Πλεονεξίαν καὶ τὴν Φιλοδοξίαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας γεννᾶται ὁ φθόνος καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος. Τὴν Πλεονεξίαν ὠνόμασεν ἄλλοῦ Εἰδωλολατρείαν (3). Ἡ Φιληδονία ὠνομάσθη « Ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀφθαλμῶν » καὶ ἡ Φιλοδοξία, « Ἀλαζονεία τοῦ βίου (4). » Ἀπὸ τὰς τρεῖς πηγὰς ταύτας ἀναβλύουν ὅλαι αἱ ἀδικίαι, καὶ ὅλοι οἱ πόλεμοι, καὶ πολιτῶν πρὸς πολίτας, καὶ πόλεων πρὸς ἄλλας πόλεις. Τόσας ἀπαριθμεῖ καὶ ὁ Πυθαγορικὸς Κλεινίας· « Αὗται δὲ τρεῖς » τυγχάνοντι, Φιλαδονία μὲν, ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι ταῖς διὰ » σώματος· Πλεονεξία δὲ, ἐν τῷ κερδαίνειν· Φιλοδοξία » δὲ, ἐν τῷ καθυπερέχειν τε τῶν ἴσων τε καὶ ὁμοίων (5). »

(1) Πρὸς Ῥωμ. ζ', 9. — (2) Β. Πρὸς Τιμόθ. γ', 4. — (3) Πρὸς Κολοσσ. γ', 5. — (4) Ἰωάνν. Α', β', 16. — (5) Πυθαγορ. συγγραμ. ἀποσπασμ. ἔκδ. Ἐρρ. Στεφ. σελ. 840.

7. ΚΑΤ' ΕΛΠΙΔΑ κ. τ. λ. Τὸ αὐτὸ καὶ ὡς νὰ ἔλεγε · Τῆς ἐλπίζομένης ζωῆς αἰωνίου.

8. ΚΑΛΩΝ ἜΡΓΩΝ ΠΡΟΪΣΤΑΣΘΑΙ, Ἐπαναλαμβάνει τὴν αὐτὴν φράσιν καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς (γ' , 14). Προΐσασθαι σημαίνει κυρίως , Στέκω ἔμπροσθεν τινός , μεταφορικῶς , τὸν φυλάσσω , καὶ ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ , καὶ ὑπερμαχῶ , ὡς εἶπεν ὁ Ὅμηρος ἐπιρρήματικῶς (1) .

Τάων οὐ τι ἐγὼ πρόσθ' ἴσασθαι , οὐδὲ μεγαίρω .

Ἐκ τούτου καὶ Προεσῶς οἴκου , ὁ οἰκοκύριος ἢ οἰκοδεσπότης , κατὰ τὸ , « Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προΐσάμενον » (2) . Προεσῶς ἐκκλησίας , ὁ πρεσβύτερος , ποιμὴν ἢ ἐπίσκοπος , περὶ τῶν ὁποίων λέγει , « Οἱ καλῶς προεσῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιού- » σθωσαν (3) . » Τὸ πρὸς τὸν Τίτον ἐδῶ παράγγελμα , ἂν καὶ ἀποδλέπη ὅλους τοὺς πιστοὺς (Οἱ πεπιστευκότες τῷ Θεῷ) , σκοπεύει κατεξαίρετον τοὺς προεσῶτας τῶν ἐκκλησιῶν ἱερωμένους , ὡς εἰς τοῦτο μάλιστα χειροτονουμένους , τὴν διδαχὴν καὶ προσασίαν τοῦ ποιμνίου . Καὶ ἐπειδὴ ἡ καλὴ προσασία τούτων εἶναι νὰ γίνωνται « Τύποι καλῶν ἔργων » ὡς εἶπεν ἄνωτέρω (β' , 7) , ἡγουν παραδείγματα καλῆς διαγωγῆς , πράσσοντες αὐτοὶ πρῶτοι ὅσα διδάσκουν τὸ ποίμνιον (4) , ἐκ τούτου καὶ τὸ Καλῶν ἔργων προΐσασθαι , σημαίνει , ὅτι χρεωσοῦν οἱ ἐπίσκοποι νὰ διδάσκωσι τὰ καλὰ καὶ τίμια ἔργα τοὺς ἄλλους συνεργαζόμενοί τα μ' αὐτοὺς , νὰ μιμῶνται τὸν λεγόμενον Χορηγόν , ὅστις κατ' ἄλλο δὲν διαφέρει ἀπὸ τοὺς συγχορευτάς , πλὴν ὅτι εἶναι πρῶτος τοῦ χοροῦ , εἰς ἓνα λόγον , νὰ γίνωνται καὶ νὰ

(1) Ἰλιάδ. δ' , 54 . — (2) Πρὸς Τιμόθ. Α' , γ' , 4 . — (3) Πρὸς τὸν αὐτ. Α' , ε' , 17 . — (4) Πέτρ. Α' , ε' , 3 .

λέγωνται (ἂν ἐσυνειθίζετο τοιαύτη καλὴ λέξις) Ἡγησάρετοι (1). Ἐτόλμησα γὰρ τὸ μεταφράσω, Νὰ πρὸς ἕκη τὰ καλὰ ἔργα, φράσιν ἴσως ξενίζουσιν, ἀλλ' ἐρμηνεύουσιν κατὰ λέξιν τὸ ῥητόν. Δὲν εἶπα, Νὰ πρὸς ατρυγίαν, διότι ἡ προσάτευσις γίνεται πολλάκις καὶ χωρὶς τὴν παρουσίαν τοῦ προσατεύοντος. Μᾶς ἐπαράδωκεν ἡ ἱστορία πολλοὺς ἐπισκόπους, ἀληθεῖς Σαρδαναπάλους, οἱ ὅποιοι ἐπροσάτευσαν ὁμῶς καὶ τινὰ καλὰ ἔργα, ἄλλοι διὰ φαρισαϊσμόν, καὶ ἄλλοι διὰ γὰρ παρηγορήσωσιν ὁπωσοῦν τοὺς σκανδαλιζομένους περὶ τῆς λοιπῆς τῶν διαγωγῆς. Δὲν παραγγέλλει τοιαύτην Προσάτευσιν (protection) ὁ Ἀπόστολος, ἀλλ' ἀληθῆ Πρὸς ασιν, ἡγουν παρουσίαν καὶ συνέργειαν (assistance), ὅποια ἤθελ' εἶσθαι, παραδείγματος χάριν, γεωργοῦ γεωργοῦντος μὲ τὰ τέκνα του τὸν ἴδιον ἀμπελῶνα, καὶ κρατοῦντος, ὡς ἐκεῖνα, εἰς τὰς χεῖρας τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, μηδὲ διαφέροντος κατ' ἄλλο, πλὴν ὅτι πρωτεύει ὡς πατήρ. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας. Ἄλλ' ὅστις, κατοικῶν εἰς μητρόπολιν λαμπράν, μαλακὰ φορῶν, μαλακὰ ἀναπαυόμενος, μαλακὰ γαστριζόμενος, περικυκλωμένος ἀπὸ πλῆθος διακόνων, ὡς σατράπης ἢ δεσπότης Ἀσιανός, ἔπειτα καταβαίνων εἰς τὴν ἐκκλησίαν διδάσκει τὴν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν, ἐκεῖνος δὲν ἔχει τί κοινὸν μὲ τοὺς Ἐπισκόπους τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὁμοιάζει τοὺς περὶ τῶν ὁποίων εἶπεν ὁ Χριστὸς « Δεσμεύουσι φορτία βαρῆα καὶ δυσβάστακτα, καὶ » ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ » αὐτῶν οὐ θέλουσι κινήσαι αὐτά (2). »

9. ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΑΣ. Διαφόρως ἐξηγήθη ἡ λέξις. Ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις εἶναι τῶν νοούντων, ὅτι ὁ Ἀπόστολος, ἐπαναλαμβάνων ἐδῶ ὅ,τι εἶπε καὶ εἰς τὸν Τιμόθεον « Μηδὲ

(1) Hegesareus, Ἡγησάρετος, ὄνομα κύριον Ἕλληνας, φίλου τοῦ Κικέρωνος. (Ἰδ. CICERO. *Epistol. ad divers.* XIII, 25, pag. 402).

— (2) Ματθ. κγ', 4.

» προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις κ. τ. λ. (1) » ἐλέγχει τὴν μαριάν τῶν Ἰουδαίων, ὅσοι καὶ ἀφοῦ ἤρχοντο εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν θρησκείαν, ἐδουλοῦντο ὁμῶς, καταφρονοῦντες τὴν διδασκομένην ἀπ' ἐκεῖνον ἰσότητά, ὅτι ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἀπὸ τοὺς ἐθνικοῦς, καὶ ἐξαιρέτως τοὺς Ἕλληνας, ἐρχομένων εἰς Χριστόν· διότι ἐκατάγοντο ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ, διότι ὠνομάσθησαν Λαὸς περιούσιος τοῦ Θεοῦ, διαλεγμένος καὶ χωριστὸς ἀπὸ τὰ ἔθνη· καὶ εἰς τοῦτο ἠλαζονεύοντο μάλις αὐτοὶ Νομοδιδάσκαλοι καὶ οἱ Φαρισαῖοι « Μὴ νοοῦντες μήτε ἀλέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται (2). » Ἐκ τῶν μωρῶν τούτων ἦσαν οἱ λέγοντες (καὶ ταπεινωμένοι ἀκόμη ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Ῥωμαίων) πρὸς τὸν Χριστόν « Σπέρμα Ἀβραάμ » ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστὶν » πρὸς τοὺς ὁποίους ἀπεκρίθη ὁ Χριστός, « Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἄν... » ὑμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ κ. τ. λ. (3). » — ΠΕΡΙ-ΙΣΤΑΣΟ. Ὡς τὸ Ἀνθίσταμαι, σημαίνει κυρίως, Στένω κατακταρὸν τινὸς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, καὶ μεταφορικῶς Ἀντιστένω, ἀντιπολεμῶ· ἐξεναντίας τὸ Περιίσταμαι, κυρίως εἶναι, Στένω ἢ τοπιζομαι γύρω τινὸς, μεταφέρομαι εἰς τὰ δεξιὰ ἢ ἀριστερά του, καὶ μεταφορικῶς, παραμερίζω, μὴ δυνάμενος ἢ μὴ θέλων νὰ τὸν ἀντισταθῶ. Τὸ Περιίστασο λοιπὸν ἐδῶ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐξῆς Παραίτου, ἢ Ἐκκλινε (éviter). Τὸ ἐμετάφρασα, Περιφεύγε, ἀκολουθήσας τὸν Ἠσύχιον « Περιίστασο... περιφεύγε. » Ἡ λέξις (Περιφεύγω), συχνὴ εἰς τοὺς παλαιούς, εἰς ἡμᾶς εἶναι ἀναγκαία, ὡς μόνη ἀκριβῶς ἐρμηνεύουσα τὸ Περιίσταμαι.

10. ΑἲΡΕΤΙΚΟΝ. Αἲρετικοὶ τότε ἐλέγοντο, ὅσοι ἔπρασαν

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. α', 4. — (2) Ο αὐτ. αὐτόθ. 7. — (3) Ἰωάνν. ἡ, 33, 39, 44.

κ' ἐδίδασκαν ἐναντία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας· καὶ τοιοῦτοι μάλις α ἦσαν οἱ ἀπὸ τοὺς νεωσὶ φωτιζομένους Ἰουδαίους, οἱ ὁποῖοι ἔφεραν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διχοσασίας καὶ σκάνδαλα. — ΠΑΡΑΙΤΟΥΪ. Τὴν αὐτὴν σημασίαν τοῦ, Ἄφες, ἐφύλαξε καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλώσσαν τὸ Παραίτου, ἡγουν μὴ τὸν δέχεσαι πλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν σου, ὡς ὁμόδοξον, ἐὰν ζητῇ νὰ σοῦ φθείρῃ τὸ ποιμνιον ὄλον· ὡς καὶ ἀλλοῦ (1) λέγει περὶ τῶν αὐτῶν, « Σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοσασίας » καὶ τὰ σκάνδαλα... ποιούντας· καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. » Ὅ,τι σημαίνει ἐκεῖ ἡ Ἐκκλησις, τοῦτο ἐδῶ ἡ Παραίτησις, καὶ ὄχι τί πλέον. Ὅσις δὲν ἀρκεῖται εἰς τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, διώκει, κατατρέχει, ζημιώνει εἰς χρήματα ἢ εἰς ζώην, τοὺς αἰρετικούς, ἐκεῖνος γίνεται ἀληθῶς αἰρετικὸς, καὶ αἰρέσεως σατανικῆς, τοῦ χοροῦ δηλαδὴ τῶν αἰρετικῶν ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἡ Γραφή ὀνομάζει Ἄνδρας αἰμάτων (2).

11. ἘΞἙΣΤΡΑΠΤΑΙ. Τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Διέστραπται ἀπὸ τὸ Διαστρέφω (pervertir). Τοῦτο σώζεται καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλώσσαν, καὶ συχνότερον ἢ μετοχὴ του, ὡς εἶναι τὸ Διεστραμμένος ἄνθρωπος. — Αὐτοκατάκριτος. Τὸ ἀφῆκα, ὡς λέξιν τῆς κοινῆς γλώσσης, ἐπειδὴ τὸ ἐφύλαξε καὶ ὁ παλαιὸς μεταφραστής. Ὁ Οἰκουμένιος τὸ ἐξηγεῖ διπλῶς « Ἀναπολόγητος, ἢ αὐτὸς » ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ τῆς οἰκείας συνειδήσεως κατακρινόμενος (3).» Ἡ δευτέρα ἐξήγησις ἤθελ' εἶπαι ἢ μόνη ὀρθή, καὶ ἀνάλογος εἰς ἄλλα σύνθετα μὲ τὴν αὐτὴν ἀντωνυμίαν, ἂν ἦτο βέβαιον, ὅτι ἡ συνειδήσις δὲν σβένεται πτε εἰς κανένα. Ἀλλὰ τὸ προηγούμενον, Ἐξέστραπται, ζητεῖ τὴν πρώτην ἐξήγησιν (Ἀναπο-

(1) Πρὸς Ῥώμ. 15', 17. — (2) Ψαλμ. 79', 2. — (3) ἴδ. SUICER. *Thesaur. ecclesiast.* tom. I, pag. 582.

λόγητος), ἥτις ὁμως δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος μὲ τὴν δευτέραν. Ὁ λόγος εἶναι περὶ τῶν ὁποίων ἔλεγεν ἀνωτέρω (α', 15) « Μερμιάνται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνειδήσις » καὶ εἶπεν ἄλλου (1) « Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, » προάγουσαι εἰς κρίσιν· » ἤγουν περὶ ἀνθρώπων τόσοῦ δι-εσραμμένων ὥστε αὐτοὶ των οἱ λόγοι καὶ αὐταὶ των αἱ πράξεις τοὺς καταξένουν ἀναπολογήτους, καὶ ἀκολούθως αὐτοκατακρίτους.

12. ἈΡΤΕΜᾶΝ. Φίλου τινὸς ἡμαθητοῦ τοῦ Παύλου κύριον ὄνομα ὁ Ἀρτεμᾶς, τύπου ὑποκοριστικοῦ, ἀπὸ τὸ Ἀρτεμί-δωρος, ὡς καὶ τὸ Ἑρμᾶς ἀπὸ τὸ Ἑρμόδωρος. — ΤΥΧΙΚΟΝ. Ὄνομα κύριον τοῦ συνοδεύσαντος τὸν Παῦλον εἰς τὴν Ἀσίαν (2). Ὄνομάζεται καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Νέας διαθήκης. — ΝΙΚΟΠΟΛΙΣ. Ὄνομα πόλεως κτισθείσης ἀπὸ τὸν Αὐγουστον, καὶ ὀνομασθείσης οὕτω διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἀντωνίου νί-κην (3). Σήμερον ὀνομάζεται Πρέβεζα.

13. ΖΗΝᾶΝ. Ὄνομα καὶ τοῦτο κύριον, ὑποκοριστικὸν τοῦ Ζηνόδωρος· τὸν ἐπονομάζει Νομικόν, ἴσως διότι ἦτο Νομοδιδάσκαλος Ἰουδαῖος, πρὶν ἔλθῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. — ΠΡΟΠΕΜΨΟΝ. Τὸ Προπέμψω ἐδῶ, ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Νέας γραφῆς (4), ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, συνώνυμον τοῦ Ἐφοδιάζω (équiper), μαρτυρουμένην καὶ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα, « Ἴνα μηδὲν αὐτοῖς λείπη. »

14. ΜΑΝΘΑΝΕΤΩΣΑΝ κ. τ. λ. Ἡ συνάφεια τοῦ ἐδαφίου τούτου μὲ τὸ πρότερον εἶναι τοιαύτη· Ἐφοδίασε τὸν Ζηνᾶν καὶ τὸν Ἀπολλῶ μὲ προθυμίαν, ὥστε νὰ μὴ τοὺς λείψῃ τίποτε, διὰ νὰ μάθωσιν ἀπὸ τοῦτο καὶ οἱ ἡμέτεροι (ἤγουν οἱ λοιποὶ

(1) Α. Πρὸς Τιμόθ. ε', 24. — (2) Πράξ. κ', 4. — (3) Στράβ. Γεωγραφ. VII, σελ. 324-325. — (4) Α. Πρὸς Κορινθ. ις', 6, 11.

326 ΔΟΚ. Ν. ΜΕΤΑΦΡ. ΤΗΣ Ν. ΔΙΑΘΗΚΗΣ.

αὐτοῦ εὐρισκόμενοι ὁμόπισοί μας), μάλισα οἱ προεσῶτες τῆς ἐκκλησίας, νὰ προθυμῶνται εἰς τὰ καλὰ ἔργα καὶ εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας τῶν ἀδελφῶν.—ΚΑΛῶΝ ἜΡΓῶΝ ΠΡΟΪΣΤΑΣΘΑΙ. Ἐξηγήθη τοῦτο ἀνωτέρω (σελ. 321). Ἐδῶ διὰ τὸ ἀκόλουθον Ἀναγκαίας χρείας, σημαίνει ἀπλῶς, Νὰ ἐργάζωνται καλὰ ἔργα, ἤγουν Νὰ εὐεργετῶσι τοὺς χρείαν ἔχοντας ἀδελφούς των.

15. ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΝΤΑΣ ΗΜΑΣ ἘΝ ΠΙΣΤΕΙ. Τὸ Ἐν πίστει δὲν εἶναι διάλυσις ἐπιρρήματος τοῦ Πισῶς, ἀναφερομένου πρὸς τὴν μετοχὴν, οὐδὲ σημαίνει τοὺς πιστοὺς φίλους· ἀλλὰ δηλοῖ τοὺς ὁμοπίστους φίλους, τοὺς κοινωνοὺς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ὡς ἔλεγεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιστολῆς (α', 4), « Τίτω γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν. »

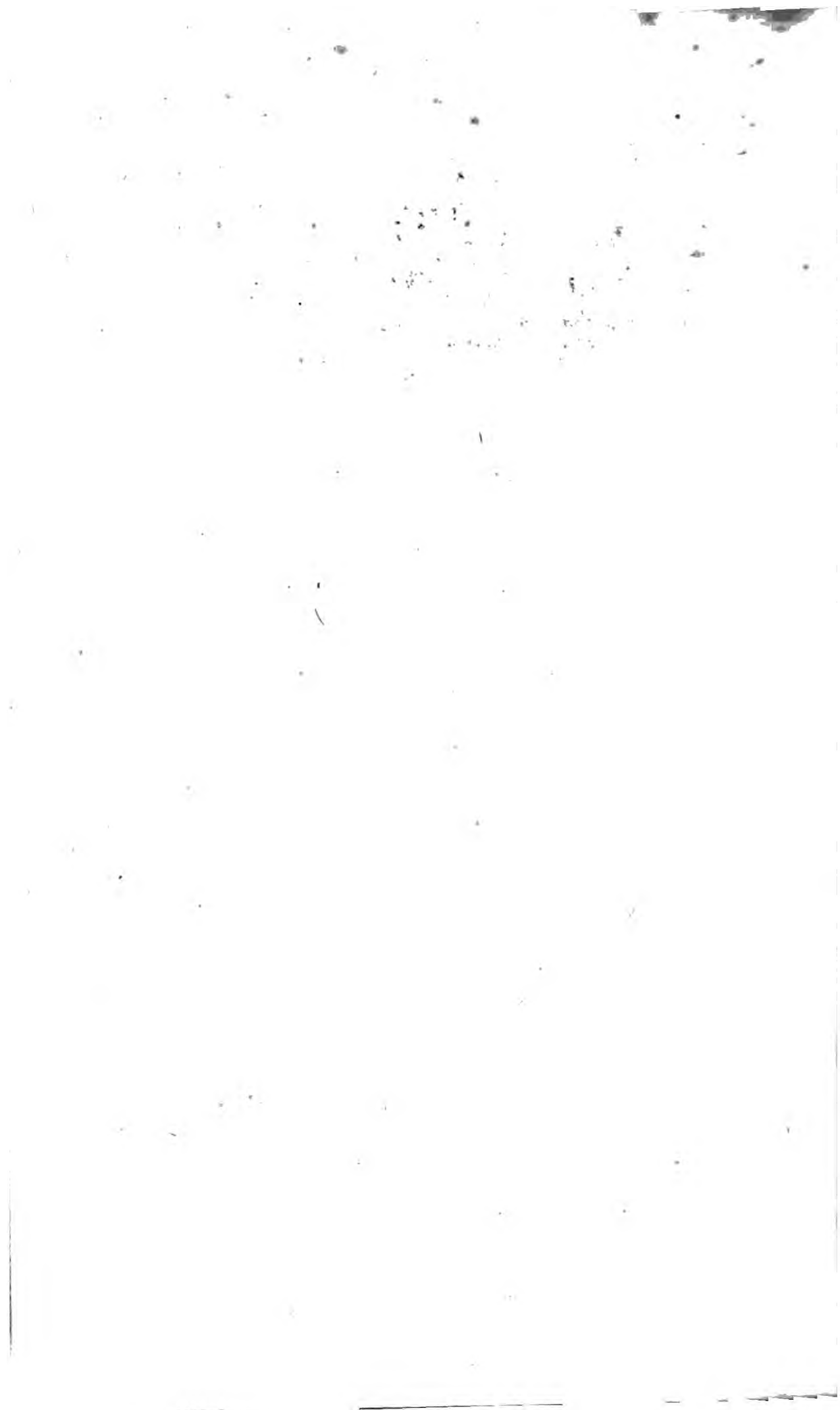
5 Σεπτεμβρίου 1829, (1).

(1) Ἡ ἀνωτέρω μετάφρασις καὶ ἐξηγήσις ἦσαν πρὸ πολλοῦ σχεδιασμένοι, ὅτε ἔμαθα ἀπὸ ἱερέα τῆς Ἀγγλικανῆς ἐκκλησίας, ὅτι εἰς τὸ Λονδίνον ἐξεδόθη ἡ ἐκδίδοται νέα μετάφρασις ὅλης τῆς Νέας Διαθήκης. Μέχρι τῆς παρούσης ὥρας εἶναι εἰς ἐμὲ ἄγνωστος· ἀν τὴν ἐγνώριζα, ἤθελα ἴσως ὠφελῆθην ἀπ' αὐτὴν, ἢ καὶ κρίνειν ὅπως περιττὴν τὴν μερικὴν μου μετάφρασιν ταύτην.

ΤΕΛΟΣ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ ΑΓΙΟΥ ΦΩΤΟΣ.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ,

ΦΩΤΙΟΣ, ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ.

Φ. Σ' ἐρώτησα καὶ ἄλλοτε, καὶ δὲν ἠθέλησες ποτὲ νὰ μὲ φανερώσης καθαρά τὴν γνώμην σου.

Κ. Ἐπεὶ τίνας;

Φ. Περὶ τοῦ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ θαυματουργοῦμένου ἁγίου φωτός.

Κ. Ἄγιον φῶς ἄλλο δὲν γνωρίζω παρὰ τὸ « Φῶς ἐκ φωτός, » θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ » ὡς τὸ μαρτυρεῖ τὸ Σύμβολον τῆς πίσεως.

Φ. Οὐδ' ἐγὼ ἀμφισβῆλω περὶ τούτου. Ἄλλ' εἰς τούτου τοῦ Φωτός τὸν τάφον, ἂν πισεύσωμεν τοὺς ἁγιοταφίτας, καὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ προσκυνητάς, φαίνεται κατ' ἔτος ἄλλο φῶς ὑλικὸν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνάπτουν οἱ προσκυνηταὶ τὰς λαμπάδας των.

Κ. Τρόπους καὶ μέσα νὰ φωτίζωσι τὸ σκότος εὐρήκασιν οἱ ἄνθρωποι πολλὰ, καὶ ἡ πρόοδος τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης τοὺς ἐδίδαξε πλειότερα. Εἰς τὰ φωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη σήμερον, τὸ πλέον ἀσθενὲς παιδάριον, ἢ πλέον χυδαία γυνή, ἀνάπτουν φῶς, εἰς ῥοπὴν ὀφθαλμοῦ, μὲ τὰ γνωστὰ φωσφορικὰ πυρεῖα (briquets phosphoriques).

Φ. Τὰ γνωρίζω.

Κ. Μὲ κάνένα τρόπον παρόμοιον πιθανὸν ὅτι ανάπτει τίς πρῶτον ἐπάνω τοῦ ἁγίου τάφου τὴν λαμπάδα του, κ' ἔπειτ' ἀπ' αὐτὴν οἱ λοιποὶ τὰς ἰδικὰς των.

Φ. Ὅχι μὲ τούτους τοὺς γνωστὸς τρόπους, ἀλλ' ἐξ οὐρανοῦ, λέγουν, καταβαίνει τὸ Φῶς.

Κ. Ἐξ οὐρανοῦ ψευδοκαταίβασα φῶτα, μᾶς ἐφύλαξεν ἡ ἴσσορία πολλά. Ἐνθυμᾶσαι βέβαια, τί λέγει ὁ Πausανίας περὶ τῶν ναῶν τῆς Λυδίας, ὅπου οἱ Ἱερεῖς ἀναπταν τὰ ξύλα διὰ τὰς θυσίας μὲ πῦρ ἀόρατον (1). Τοιοῦτόν τι ἐγένετο εἰς τὴν Ἐγνατίαν, πόλιν Ἰταλικὴν (2). Τοιοῦτον εἰς τὴν Μακεδονίαν εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Διονύσου (3). Τοιοῦτον ἀκόμη εἰς τὴν νῆσον Τήνον (4), καὶ εἰς ὅχι ὀλίγας ἄλλας πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ταῦτα ἦσαν τὰ πρὸ Χριστοῦ. Ἄν θέλῃς νεώτερα, ἀνάγνωσε τὸν Ζώσιμον, συγγραφέα τῆς πέμπτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος.

Φ. Τὸν ἀνέγνωσα· ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι τί λέγει.

Κ. Ἴσσορεῖ μὲ μεγάλην εὐλάβειαν (ὡς ἔθνικὸς) τὸ φαινόμενον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀφροδίτης εἰς τὸν ἀέρα φῶς, ποτὲ μὲν σφαιροειδὲς, ποτὲ δὲ εἰς σχῆμα λαμπάδος, καὶ τὸν ἄπειρον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, ὅσον ἐθησαύριζαν οἱ Ἱερεῖς δι' αὐτό (5).

Φ. Ποῦ καὶ πότε;

Κ. Σὲ εἶπα, κατὰ τὴν πέμπτην ἑκατονταετηρίδα. Ὁ δὲ τόπος ἦτον εἰς τὴν Συρίαν, εἰς αὐτὸ τῆς Ἀφροδίτης τὸ Ἱερόν, πλησίον

(1) Πausαν. V, 27. — (2) PLIN. II, 107. HORAT. *Satyr.* I, 5, § 99. — (3) Ἀριστοτέλ. Περὶ θαυμασ. ἀκουσμ. κεφ. 133. — (4) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. κεφ. 193. — (5) Ὁ Ζώσιμος (ἴσσορ. I, 58) λέγει, ὅτι τὸ θαῦμα ἐγένετο ἕως εἰς τὸν καιρὸν του· «Μέχρι τῶν» καθ' ἡμᾶς χρόνων.» Τὸ Ἱερόν τῆς Ἀφροδίτης ταύτης, ἐπονομαζομένης Ἀφακίτιδος, κατεσκάφη ἀπὸ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον, κατὰ τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα.

τῆς Ἡλιουπόλεως (1). Εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτης τῆς Θεᾶς ἐθαυματοργεῖτο τὸ θαῦμα.

Φ. Ἄλλ' ἐκεῖνα ἦσαν μηχανουργήματα λαοπλάνων Ἱερέων ἐθνικῶν. Ἐγὼ λαλῶ περὶ χριστιανῶν.

Κ. Μὲ λέγεις λοιπὸν θαῦμα ἐθνικὸν ἐνεργούμενον ἀπὸ χριστιανούς, ἤγουν πρᾶγμα ἀδύνατον.

Φ. Δὲν πιστεύεις λοιπὸν τὰ θαύματα!

Κ. Δὲν ἠπίσησα ποτὲ εἰς τὰ ἀληθινὰ θαύματα· ἀλλὰ βλέπεις ὅτι ἔγιναν πολλάκις, κ' ἐνδεχόμενον νὰ γίνωνται ἀκόμη, ἀπὸ μὴ Χριστιανούς, καὶ ψευδοθαύματα. Τί παράδοξον, ἀνεύρεθησαν καὶ μεταξὺ Χριστιανῶν τοιοῦτοι θαυματοργοί.

Φ. Μὲ βάλλεις εἰς δεινὴν ἀπορίαν.

Κ. Δὲν πρέπει ν' ἀπορῆς, ἀν ἔχῃς ἰδέαν ἀκριβῆ τοῦ θαύματος. Ἐπί οὐνομαζεις θαῦμα;

Φ. Ἔργον τῆς παντοδυναμίας τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῶν νόμων τῆς φύσεως.

Κ. Εἶναι λοιπὸν τὸ θαῦμα ἀταξία τῆς φύσεως. Ἐπί οὐνομαζεις τὴν φύσιν; τίς ἔδωκε νόμους σταθεροὺς εἰς αὐτήν, ὁποίους βλέπομεν καθημέραν ἀπαραβάτους, εἰς ζῶα, εἰς φυτὰ, εἰς ὄρυκτά, ἥλιον, σελήνην, ἀστέρας, εἰς ἓνα λόγον, εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἰς τὴν γῆν;

Φ. Ἡ ἀπειρος δύναμις καὶ σοφία τοῦ δημιουργοῦ τῆς φύσεως.

Κ. Ἀπὸ τὴν ἀπειρον λοιπὸν ταύτην σοφίαν τοῦ τεχνίτου συμπεραίνεται, ὅτι θαύματα ἢ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνωνται ὀλότελα, ἢ νὰ συμβαίνωσι σπανιώτατα καὶ διὰ μεγάλης ἀνάγκας. Ἐν ἀπὸ τὰ ἀπαραιτήτως ἀπαιτούμενα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ θαύματος εἶναι ἡ σπανιότης· θαῦμα ἐνεργούμενον συχνά, δὲν εἶναι πλῆρον θαῦμα· καὶ ὅστις τὸ πιστεύει, κατηγορεῖ ἀτεχνίαν τοῦ δημιουργοῦ,

(1) Ἡ Ἡλιούπολις εἶναι ἡ σήμερον ὀνομαζομένη Βαλβέκα (Balbek).

ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ δημιουργήσῃ κόσμον τέλειον, οὐδὲ νὰ δώσῃ νόμους εἰς αὐτὸν τοιούτους, ὅποιοι νὰ μὴ ταράσσωνται, μηδὲ νὰ ἀτακτῶσι καθημέραν. Ἡ τί ἤθελες ὀνομάσειν, παραδείγμα-
τος χάριν, ὠρολογᾶν, τοῦ ὁποίου τὰ ὠρολόγια, ἀντὶ νὰ γυρί-
ζωνται μίαν φοράν καθημέραν, διὰ νὰ κινῶνται ἀδιακόπως
εἰκοσιτέσσαρας ὥρας, εἶχαν χρεῖαν νὰ γυρίζωνται πᾶσαν ὥραν;
Ἐπιτεχνικός σε φαίνεται τοιοῦτος ὠρολογᾶς;

Φ. Οὐδ' ὠρολογᾶν ὄλωσ ἤθελα τὸν ὀνομάσειν.

Κ. Πόσον μᾶλλον λοιπὸν ὁ πάνσοφος τῆς φύσεως ἀρχιτέ-
κτων, ὁ Ἀριστοτέχνης Θεός, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Πίνδαρος (1),
ἔπρεπε νὰ δώσῃ εἰς τὴν φύσιν δρόμον ἀδιάκοπον.

Φ. Δὲν ἐμπορεῖς ὅμως νὰ ἀρνηθῆς ὅτι τὸν ἐδιάκοψε πολ-
λάκις.

Κ. Ναί· ὄχι ὅμως πολλάκις, ἀλλὰ σπανιώτατα, καθὼς εἶπα,
καὶ διὰ μεγάλας ἀνάγκας. Τοιαύτη ἀνάγκη συνέβη εἰς τὴν φα-
νέρωσιν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, πρῶτον διὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς, ἔπειτα
διὰ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, τῆς ὁποίας πρόδρομος ἔγινεν
ἡ Ἰουδαϊκὴ. Ἡ ἀπαράβατος τάξις τῆς φύσεως, ὁ ἀδιάκοπος
δρόμος καὶ ἡ σταθερὰ διαδοχὴ τῶν ὥρῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ,
κατὰ τὰς διαφόρους σχέσεις τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν γῆν, ἔκαμε
τοὺς ἀνθρώπους νὰ πισεύσωσι δημιουργὸν αὐτὸν τὸν ἥλιον,
ἔπειτα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, καὶ νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτοὺς
τὴν χρεωσούμενην εἰς τὸν ἀληθῆ δημιουργὸν λατρείαν (2).
Ἐπιτεχνικός καὶ τοσαύτη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πλάνη πῶς ἄλλως

(1) Παρὰ Πλουτάρχ. Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θ. βραδ. τιμωρονμ. § 4,
σελ. 220. — (2) « Πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πρὸς πάντας
» τοὺς ἀστέρας, καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν σφαίραν τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ἠγάπησαν,
» καὶ οἷς ἐδούλευσαν. . . . καὶ οἷς προσεκύνησαν αὐτοῖς. » Ἰερεμ. ἡ, 2.

εἶχε νὰ διαλυθῆ παρὰ μὲ τὴν φανέρωσιν τοῦ Δημιουργοῦ τῆς φύσεως, ὅς τις δὲν ἦτο δυνατόν να γνωρισθῆ χωρὶς θαυμάτων ; Ἔθελεις μεγαλητέραν τῆς ἀνάγκης ταύτης ἀνάγκην ἄλλην ; Ἐφανερῶθη λοιπὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὁ ἀληθὴς Δημιουργὸς τῆς φύσεως μὲ τὰ θαύματα πρῶτον τῆς Παλαιᾶς, ἔπειτα καὶ τῆς Νέας διαθήκης, ὅσα ἐθαυματούργησεν ὁ Χριστὸς, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ ἀπόστολοί του καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς, ἕως νὰ ἐξαπλωθῆ καὶ νὰ σε-ρεωθῆ ἡ κηρυχθεῖσα ἀπ' ἐκείνους θρησκεία.

Φ. Ἐπιπλέον δὲν γίνονται πλέον θαύματα;

Κ. Ὁχι, πλὴν ἂν μᾶς καταλάβῃ πάλιν παρομοία ἀνάγκη.

Φ. Καλὲ τί λέγεις!

Κ. Δὲν τὸ λέγω ἐγὼ· αὐτοὶ πρῶτοι οἱ κηρύξαντες τὸ εὐαγγέλιον Ἀπόστολοι λέγουν ῥητῶς, ὅτι τὰ θαύματα ἐγένοντο ἐξ-ἀνάγκης εἰς μαρτυρίαν καὶ βεβαίωσιν, ὅτι τὸ κήρυγμά των ἦτο διδασκαλία Θεόπνευτος· « Ἐξεληθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ » Κυρίου συνεργούντος, καὶ τὸν λόγον ΒΕΒΑΙΟΥΝΤΟΣ διὰ » τῶν ἐπακολουθούντων σημείων (1). » Καὶ πάλιν· « Παρήρησια- » ζόμενοι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ τῷ ΜΑΡΤΥΡΟΪΝΤΙ τῷ λόγῳ τῆς » χάριτος αὐτοῦ, καὶ διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ » τῶν χειρῶν αὐτῶν (2). » Τὸ λέγουσιν ἔπειτα ἄνδρες ἀξιόπιστοι, οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐξαιρέτως ὁ Χρυσόστομος, ὁμολογοῦντες, ὅτι εἰς τοὺς χρόνους αὐτῶν δὲν ἐγένοντο πλέον θαύματα [Α].

Φ. Ἐπιπλέον δὲν πιστεύω λοιπὸν ὅσα λέγουσιν περὶ τοῦ ἀγίου φωτός;

Κ. Ὁχι, ἐπειδὴ οὐδ' ὁ Χρυσόστομος τὸ ἐπίστευεν, ἢ μᾶλλον οὐδὲ τὸ ἐγνώριζε· διότι, ἂν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ ἐθαυματοουργεῖτο

(1) Μάρκ. ις', 20. — (2) Πράξ. Ἀποστόλ. ιδ', 3. Ἴδε καὶ τὴν Πρὸς Ἑβρ. β', 4.

τὸ ἄγιον φῶς, ἵ πῶς ἦτο δυνατόν νὰ λέγη ὅτι δὲν ἐγίνοντο πλέου
Θαύματα ;

Φ. Λέγεις λοιπὸν λαοπλάνους τοὺς ἀγιοταφίτας.

Κ. Ἄπαγε! φίλε· οὐδ' ἐσὲ συμβουλεύω νὰ δώσης εἰς αὐτοὺς
τόσον αἰσχρὸν ἐπίθετον. Ἰ Δὲν ἐνθυμᾶσαι τί λέγει ὁ Χριστός ;

Φ. Τί ;

Κ. « Ὡς ἂν εἶπη τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, Μωρὲ , ἐνοχος ἔσαι
» εἰς τὴν γένναν τοῦ πυρός (1). »

Φ. Ἀλλ' ἂν δὲν ἦναι μωροὶ, ἀκολουθεῖ, ὅτι εἶναι πανουῆργοι,
θησαυρίζοντες χρήματα μωρῶν.

Κ. Χειρότερον ἀκόμη τοῦτο· ἔπειτα συλλογ σου, ὅτι κατηγο-
ρεῖς ὄχι μόνον τοὺς αὐτουργοὺς τοῦ Θαύματος, τοὺς καὶ μό-
νους ἀξιόους κατηγορίας, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Μακαριώτατον
τῆς Ἱερουσαλήμ Πατριάρχην· κατηγορεῖς τοὺς λοιποὺς τρεῖς
Πατριάρχας, ὅλους τοὺς Ἀρχιερεῖς μας, ὅλου τὸν κλῆρον
τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, οἱ ὅποιοι δὲν ἤθελαν ὑποφέρειν
τοιούτου ὄνειδος, ἐάν... .

Φ. Ἰ Διὰ τί λοιπὸν τὸ ὑποφέρουν, διὰ τί δὲν καταλύουν τοι-
οῦτον Θαυματουργημά ;

Κ. Ἐπιθυμοῦν, μὴν ἀμφιβάλλης, τὴν κατάλυσίν του, ἵ ἀλλ'
εἶναι τάχα εἰς τὴν ἐξουσίαν των ;

Φ. Δὲν εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν των! Ἰ Ἀπὸ τίνος λοιπὸν ἐξ-
ουσίαν κρέμεται ;

Κ. Τοῦ καιροῦ, τῆς ἐξαπλώσεως τῶν φώτων εἰς τὸν κοινὸν
λαόν. Δὲν ἔπλασαν αὐτοὶ τὸ Θαῦμα· τὸ εὐρήκασιν ἀπ' ἄλλους
πρὸ πολλοῦ πλασμένοι, καὶ δὲν τολμοῦν νὰ τὸ σαλεύσωσι.

Φ. Ἰ Τίνα φοβοῦνται ;

Κ. Αὐτοὺς τοὺς Ἄραβας λησᾶς, οἱ ὅποιοι συμμαρίζονται

(1) Ματθ. ε', 22.

μέ τους άγιοταφίτας τὰ κέρδη τοῦ Θαύματος· αὐτούς (τὸ πλέον ἀξιοθρήνητου) τοὺς κατέτος τρέχοντας μωρούς προσκυνητάς τοῦ Θαύματος. Ἡ νομίζεις εὐκόλον μετά μακράν καί πολυχρόνιον πλάνην, νὰ φανερώσης εἰς τοὺς πλανημένους, ὅτι ἐθαυματούργεις διὰ νὰ τοὺς πλανᾷς;

Φ. Εἶπες, ὅτι δὲν ἐγνώριζεν ὁ Χρυσόσομος τὸ Θαῦμα τοῦτο. Ἐπεθύμουν νὰ μάθω, ἂν ἐγένετο κἂν εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων.

Κ. Ὅχι βέβαια, πλὴν μίαν μόνην φοράν, εἰς τὴν ἀνάσασιν τοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἐφάνη ὁ ἄγγελος εἰς τὸν τάφον του. Ἐπειδὴ, κατὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τὴν μαρτυρίαν (1), ἡ μορφή τοῦ ἀγγέλου ὡμοίαζε τὴν ἀσραπὴν; ἀκολουθεῖ ὅτι καὶ ὁ τάφος ἐφωτίσθη.

Φ. Ἴσως ἐκ τούτου ἔλαβε τὴν ἀφορμὴν τὸ Θαῦμα.

Κ. Ἐκαὶ πόθεν δὲν λαμβάνουν ἀφορμὰς οἱ Θαυματοπλάσαι; ἀλλὰ τοῦτο ἐγινε μίαν μόνην φοράν, ὡς εἶπα.

Φ. Εἶσαι βέβαιος, ὅτι δὲν ἐφωτίσθη ὁ τάφος καὶ τὸ ἐξῆς ἔτος, καὶ τὰ ἀκόλουθα, καθὼς φωτίζεται τὴν σήμερον.

Κ. Βέβαιος, καθὼς δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι σὲ βλέπω τὴν ὥραν ταύτην παρόντα.

Φ. Πόθεν;

Κ. Πρῶτον ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ πράγματος· ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Θαῦμα δὲν γίνεται πλὴν μίαν μόνην φοράν, καὶ διὰ μεγάλην, ὡς ἐλέγαμεν, ἀνάγκην, ὅποια ἦτον ἡ ἀνάγκη νὰ βεβαιωθῇ τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀνάσασις εἰς τοὺς γνωρίσαντας αὐτοῦ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον· τὸ ἐξῆς καὶ τὰ ἀκόλουθα ἔτη δὲν ἦτον ἀνάγκη πλέον οὐδεμία νὰ ἀνανεωθῇ τὸ αὐτὸ πάλιν Θαῦμα. Βεβαιοῦται προσέτι ἡ παῦσις τοῦ Θαύματος ἀπὸ τὴν περί αὐτοῦ αἰωπὴν

(1) Μκτθ. κη', 2-3, « Ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ, » προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον. . . ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀσραπὴ » κ. τ. λ. » Ἰδε καὶ Λουκ. κδ', 4.

αὐτῶν τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν καθεζῆς παλαιῶν χριστιανῶν. Ἄς ὑποθέσωμεν προσώρας δυνατὴν τὴν ἐτήσιον ἀνανέωσιν τοῦ θαύματος· εἶχαν ἰσχυροτέραν ἀποδείξιν ἄλλην παρά τοῦτο οἱ πρῶτοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ νὰ πείσωσι τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν Χριστόν;

Φ. Ὅχι βέβαια.

Κ. Ἡ ἰσχυροτάτη ὄλων τῶν ἀποδείξεων ἦτο...

Φ. Τὸ « Ἐρχου καὶ ἴδε. »

Κ. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν τὴν ἐμεταχειρίσθησαν ποτέ. Φέρουν πολλὰς ἄλλας ἀποδείξεις, ἐνεργοῦν ἄλλα τινὰ θαύματα, χύνουν αὐτὸ των τὸ αἷμα, διὰ νὰ πεισώσωσι τὴν ἔνσαρκον οἰκονομίαν, καὶ σιωποῦν τὴν ἰσχυροτάτην ὄλων τῶν ἀποδείξεων, τὴν ἐτήσιον ἐπιφάνειαν τοῦ ἁγίου φωτός. σιωπᾷ περὶ αὐτῆς τὸ Εὐαγγέλιον, σιωποῦν αἱ Πράξεις καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἐπὶ πῶς ἄλλως ἔχεις νὰ ἐξηγήσης τὴν τύσιν σιωπῆν;

Φ. Πῶς ἄλλως, μὰ τὴν ἀλήθειαν, πλὴν διότι δὲν ἐφαίνετο κατέτος εἰς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφον ἅγιον φῶς.

Κ. Τὴν αὐτὴν σιωπὴν ἐφύλαξαν καὶ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Φ. Ὠνόμασες τὸν Χρυσόστομον.

Κ. Ὅχι μόνον αὐτός, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ σύγχρονοὶ τοῦ πατέρος ἐσιώπησαν. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Νύσσης Γρηγόριος, ἀδελφὸς τοῦ μεγάλου Βασιλείου, γράφει ἐπιστολὴν (1) πρὸς φίλον, ὅστις τὸν ἠρώτησεν, ἂν χρεωσῆ ὁ χριστιανὸς νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα...

Φ. Τὴν ἐγνώρισα, ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνέγνωσα μὲ πολλὴν προσοχὴν, ἐπειδὴ ἐπίστευσα τοὺς νομίζοντας αὐτὴν ὄχι γνησίαν τοῦ Νύσσης ἐπιστολὴν.

Κ. Ἐπρεπε πρῶτον, ἐπειδὴ γνωρίζεις καλὰ τὴν ἐλληνικὴν

(1) Ἴδε τὴν ἐπιστολὴν κατωτέρω, μετὰ τὸ τέλος τοῦ Διαλόγου.

γλώσσαν, νὰ μὴ πισεύσης ἄλλον παρά τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, παραβάλλων τὴν ἐπιστολὴν μὲ τὰ λοιπὰ τοῦ Γρηγορίου συγγράμματα, καὶ οὕτω νὰ κρίνης, ἂν τὸ ὕφος αὐτῶν συμφωνῇ. Ἐπειτα, ἂν εἶχες χρεῖαν καὶ μαρτύρων, νὰ πισεύσης τοὺς ἐνδόξους κριτικούς, καὶ ὄχι Καρδινάλιους καὶ Ἰησουίτας [B].

Φ. Λέγε με, ἐπειδὴ δὲν ἐνθυμοῦμαι καλὰ τὴν ἐπιστολὴν, ἴ Τί ἀπεκρίθη ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν ἐρωτήσαντα φίλον του; τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ μάθω.

Κ. Τὸν παραγγέλλει ὄχι μόνον νὰ μὴν ὑπάγῃ αὐτός, ἀλλὰ νὰ συμβουλεύῃ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἀπέχων ἀπὸ τὸ ταξίδιον τῆς Ἱερουσαλήμ (1), ὡς πλειότερας βλάβης παρά ψυχικῆς ὠφελείας πρόξενον, διὰ τὰ ἐκεῖ συμβαίνοντα τότε πολλὰ ἄτοπα....

Φ. Τὰ ὅποια σήμερον εἶναι καὶ πλειότερα καὶ χειρότερα.

Κ. Εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἐπιστολὴν λαλεῖ περὶ ἄλλων σημείων τῆς ἐκεῖ παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, ἐνεργηθέντων εἰς τὸν καιρὸν τῶν Ἀποστόλων, περὶ δὲ τοῦ ἁγίου φωτός δὲν λέγει τίποτε. ἴ Πῶς σε φαίνεται τοῦτο;

Φ. Παράξενον.

Κ. Ἄκουσε παραξενώτερον ἄλλο. Αὐτὸς ὁ ὀλίγον ἀρχαιότερος τοῦ Χρυσοστόμου Πατριάρχης τῶν Ἱεροσολύμων Κύριλλος....

Φ. Τὸν συγγραφέα τῶν Κατηχήσεων λέγεις.

Κ. Ναί, τὸν Κατηχητὴν Κύριλλον.

Φ. Ἐπειδὴ ἦτο Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἐπειδὴ ἐκατήχει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, πιθανὸν ὅτι εἰς τὰς κατηχήσεις του λέγει τί καὶ περὶ τοῦ ἁγίου φωτός.

(1) « Συμβούλευσον οὖν, ἀγαπητέ, τοῖς ἀδελφοῖς ἐκδημεῖν ἀπὸ τοῦ » σώματος πρὸς τὸν Κύριον, καὶ μὴ ἀπὸ Καππαδοκίας εἰς Παλκε- » στήνην. » Γρηγόρ. Νύσσο.

Κ. Οὐδὲ γὰρ, φίλε.

Φ. Ἐξέτασες τοὺς Δυτικούς πατέρας ;

Κ. Καλὰ μ' ἐνθύμισες τοὺς Δυτικούς· εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ἱερώνυμος, διέτριψε πολὺν καιρὸν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπέθανεν εἰς τὴν Βηθλεέμ, καὶ ὁμως οὐδ' αὐτὸς δὲν ἶδε τὸ ἅγιον φῶς. Ἐξεναντίας, γράφων πρὸς Παυλῖνον τινά, ὅστις ἐμελέτα νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν συμβουλεύει νὰ ἀπέχη ἀπὸ τὸ ταξείδιον [Γ].

Φ. Ἴδου λοιπὸν τέσσαρες ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδες, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὀνομάζεται τὸ μέγα τοῦτο Θαῦμα.

Κ. Μὴ φοβηθῆς νὰ προσθέσῃς καὶ τέσσαρας ἄλλας τὰς ἀολούθους.

Φ. Τοῦτο κάμνει δυσκολωτέραν τὴν ἀπορίαν. Ἐποτέ λοιπὸν ἤρχισε νὰ φαίνεται φῶς εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ; Τίς πρῶτος ἔγινεν ἀρχηγὸς τῆς δείξεώς του;

Κ. Δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε τὸν ἀρχηγὸν, οὔτε τὸν καιρὸν τῆς πρώτης αὐτοῦ δείξεως, ἢ μᾶλλον πλάσεως, ἀκριβῶς νὰ διορίσωμεν. Τοῦτο μόνον μᾶς λέγει ἡ ἱστορία, πότε πρῶτον ἠκούσθη ὄνομα ἀγίου φωτός.

Φ. Ἐποτέ;

Κ. Κατὰ τὴν ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα.

Φ. Ἐτίς πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἁγιοταφίτας τὸ ὠνόμασε;

Κ. Δὲν ἦτον ἁγιοταφίτης· ἀλλ' ἓνας ἀπὸ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας τοὺς Μοναχοὺς·

Φ. Ἄ! Ἄ! Ἄ!

Κ. Ἐεἰς τί ἀπορεῖς, καὶ τί θαυμάζεις;

Φ. Μ' ἔκαμες νὰ ὑποπτεύωμαι, μὴ μας ἐπλάσαν τὸ Θαῦμα οἱ Δυτικοί, ἐπειδὴ καὶ πρῶτοι τὸ ὠνόμασαν.

Κ. Δὲν εἶναι ἀτοπος ἡ ὑποψία σου, μάλιστα ἂν παρατηρήσωμεν, ὅτι κάνεις ἀπὸ τοὺς ζήσαντας εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα

τῆς τετάρτης καὶ τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καθεξῆς Ἀνατολικούς Πατέρας, τὸν Θεοδώρητον, τὸν Ἰλάριον, τὸν Ἰσίδωρον, τὸν Βασίλειον Σελευκείας, Ἰωάννην τὸν Δαμασκηνὸν, αὐτὸν τὸν σοφώτατον Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Φώτιον, καὶ τοὺς καθεξῆς, ὅτι κάνεῖς λέγω ἀπ' αὐτοὺς δὲν ἐγνώρισεν οὐδ' ὠνόμασεν ἅγιον φῶς.

Φ. Εἶπέ με λοιπὸν τὸν Δυτικὸν Μοναχὸν, πότε καὶ πῶς τὸ ὠνειρεύθη.

Κ. Ὡγομάζετο Βερνάρδος, Γάλλος τὸ γένος, Μοναχὸς τοῦ τάγματος τῶν Βενεδικτείων, ἀπὸ τὸ περίφημον Μοναστήριον τοῦ ὄρους ἁγίου Μηχαήλ (1). Κατὰ τὸ 870 ἔτος ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ (ὅτε ἡ Ἱερουσαλήμ εἶχε περάσειν εἰς τῶν Σαρακηνῶν τὰς χεῖρας), εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου. Ἐκεῖθεν ἐπιστρέφων ὁ Βερνάρδος οὗτος, ἐδιηγῆθη καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός, ὡς μάρτυς αὐτόπτης, καὶ ὡς ἐνεργούμενον συνήθως κατέτος, τὸ μέγα σάββατον.

Φ. Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγένετο τὸ θαῦμα καὶ πρὸ τοῦ Βερνάρδου.

Κ. Οὐδ' ἐγὼ σὲ εἶπα, ὅτι πρῶτος πρώτην φοράν τὸ ἴδεν ὁ Βερνάρδος· ἀλλ' ὅτι ἀπ' αὐτοῦ πρώτου τὸ γόμα ἠκούσθη καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν Δύσιν τὸνομα τοῦ ἁγίου φωτός. Σημείωσε μόνον ἀκριβῶς τὸ ἔτος 870, διότι ἐκ τούτου ἔχομεν νὰ ἀνακαλύψωμεν καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ θαύματος.

Φ. Συμπίπτει σχεδὸν μὲ τοὺς χρόνους τοῦ Πατριάρχου Φωτίου (2).

Κ. Τὸν ὁποῖον ἴδαμεν ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸ θαῦμα. Ἰ Πότε

(1) Mont-Saint-Michel, Abbaye de Bénédictins. ἴδε BECKMANN, *Litteratur. der älter. Reisebeschreib.* II, S. 517-520.

== (2) Ὁ Φώτιος ἤμαζε κατὰ τὸ 857 ἔτος.

340 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ

ἐπῆραν οἱ Σαρακηνοὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους Ἀυτοκράτορας;

Φ. Εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος (λέγει ἡ ἱστορία), ὅτε ἠρήμωσαν καὶ τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰς ἐκκλησίας, ὅσας ἔκτισεν ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ Ἑλένη.

Κ. Πρόσθετε καὶ ὅσας ἄλλας, μετὰ σχεδὸν 110 ἔτη, ἔκτισεν ἡ χωρισμένη ἀπὸ τὸν ἀνδρατὸς Θεοδοσίον τὸν δεύτερον, δι' ὑποψίαν μοιχείας, Ἀυτοκρατόρισα Εὐδοκία [Δ]. Καὶ ὁμως οὔτε λέγεται, οὔτ' ἀκούεται τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν τόσον λαμπρῶν σολισμάτων, τὰ ὅποια ἐγιναν ἀφορμὴ νὰ συντρέχωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ προσκυνηταὶ καὶ ἀπὸ τὴν Δύσιν, ἕως ὅλην τὴν ἕκτην ἑκατονταετηρίδα. Ἡ συμβᾶσα ἔπειτα ἐρήμωσις αὐτῶν ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς ἔπαυσε καὶ τοὺς προσκυνητὰς, ἕως πρὸς τὰ τέλη τῆς ὀγδόης, ὅτε ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς δύσεως Μέγας Κάρολος (Charlemagne), λαβὼν τὴν ἄδειαν ἀπὸ τὸν τότε Καλιφᾶν (Calife), τὸν περιβόητον Ἀαρὼν Ἀλ Ρασχίδ, ἐσόλισε παλιν τὴν Ἱερουσαλήμ μετ' ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια, καὶ ἀνανέωσε τὸν ζῆλον τῶν προσκυνητῶν, πλειοτέρων ὁμως τῶν ἀπὸ τὴν Δύσιν παρά ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν.

Φ. Ἐὰν τί πλειοτέρων ἀπὸ τὴν Δύσιν;

Κ. Πρῶτον μὲν, διότι ἦτο Δυτικὸς Ἀυτοκράτωρ ὁ ἀνακαινιστὴς, καὶ Δυτικοὶ οἱ κρατοῦντες τὰ ἀνακαινισθέντα ἱερεῖς καὶ Μοναχοί· ἔπειτα καὶ διότι ἐκυφορεῖτο τότε τὸ μέλλον μετ' ὀλίγους χρόνους νὰ γεννηθῆ σχίσμα τῶν δύο ἐκκλησιῶν. Καθὼς οἱ δύο Ἀυτοκράτορες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως δὲν ἐκαλόβλεπαν ἕνας τὸν ἄλλον, παρόμοια καὶ ἀπὸ τοὺς δύο Ἱεράρχας, τῆς νέας καὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, ὁ Πάπας δὲν ὑπόφερε ν' ἀκούῃ τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπ-

ονομαζόμενον Οίκου μενικόν, και οὔτος πάλιν τὸν Πάπαν, Καθολικὸν Ἄκρον Ἀρχιερέα.

Φ. Ὅθεν ἔμειναν οἱ Δυτικοὶ μόνοι σχεδὸν κτήτορες και κύριοι τοῦ ἁγίου τάφου.

Κ. Ὅχι ὁμως ἀτάραχοι διὰ παντός.

Φ. Ἰ Τίς τοὺς ἐτάραξε;

Κ. Ὁ Θάνατος τοῦ Καλιφᾶ, και μετ' ὀλίγον τοῦ Καρόλου (1), τῶν ὁποίων ἡ φιλία ἔσωξε και τὴν ἡσυχίαν τῶν ἀγρίων ἐκείνων τόπων. Ἀφοῦ ἐκείνοι ἀπέθαναν, οἱ Ἄραβες ἤρχισαν τὰς συνήθεις λησείας και καταδρομὰς, αἱ ὁποῖαι φυσικὰ ὀλιγόσυσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν προσκυνητῶν, και ἐπομένως τὰ κέρδη τῶν Λατίνων Μοναχῶν....

Φ. Μεγάλην δυσυχίαν τῶν Μοναχῶν με λέγεις· ἀλλὰ δὲν βλέπω ἀκόμη τὸ ἅγιον φῶς, οὐδὲ....

Κ. Αὐτὸ ἔμελλα νὰ σὲ δείξω, ἀν δὲν ἐδιάκοπτες τὸν λόγον μου. Οἱ Μοναχοί, ὡς φρόνιμοι, δὲν ἤργησαν νὰ θεραπεύσωσι τὴν δυσυχίαν, ἐπινοήσαντες τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός. Τοῦτο και τῶν ἡλιθίων Ἀράβων τὴν ἀγριότητα ἠλπίζετο νὰ μετριάσῃ ὀπωσοῦν, και τῶν προσκυνητῶν τὸν ἡλίθιον ζῆλον νὰ ἐνισχύσῃ.

Φ. Δὲν εἶχα λοιπὸν ἄδικον (ἂν εἰκάξης ὀρθῶς) ὑποπτευόμενος ἀρχηγὸς τοῦ θαύματος τοὺς Δυτικούς.

Κ. Ἡ εἰκασία δὲν εἶναι ἰδική μου. Ἄκουσε τί λέγει ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐμπειροτέρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας νεωτέρους Θεολόγους· « Ἡ ἀρχὴ τοῦ φωτός τούτου συμπίπτει με τοὺς χρόνους » τοῦ Μεγάλου Καρόλου. Ὁ Κάρολος, καθὼς εἶναι γνωστὸν εἰς » τοὺς γνωρίζοντας τὰς πράξεις τοῦ Αὐτοκράτορος τούτου,

(1) Ὁ Καλιφᾶς ἀπέθανε κατὰ τὸ 809, και ὁ Κάρολος κατὰ τὸ 814 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ.

» ἐζήτησε διὰ πρέσβων τὴν φιλίαν τοῦ Ἀαρῶν Ῥασχίδ, κρα-
 » ταιοτάτου βασιλέως τῆς Περσίας, καὶ Καλιφᾶ τῶν Σαρα-
 » κηνῶν, εἰς τὸν ὁποῖον τότε ὑπετάσσετο ἡ πόλις Ἱερουσαλήμ,
 » ὡς καὶ ὅλη ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ Συρία. Λαβὼν τὴν ἄδειαν ἀπὸ
 » τὸν Ἀαρῶν ὁ Κάρολος, ἐσπούδασε νὰ κάμῃ πολλὰ νέα εἰς
 » τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔμβασε τοὺς Λατίνους εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ ἁγίου
 » τάφου, ἐφρόντισε νὰ κτίσῃ ξενοδοχεῖον διὰ τοὺς ἐρχομένους
 » προσκυνητὰς ἀπὸ τὴν Δύσειν, ἐσυναθήροισε βιβλιοθήκην, καὶ
 » κατεπλούτισε τὸν ἅγιον τάφον καὶ τὸν περιέχοντα ναὸν μὲ
 » δῶρα. Παρακινήθentes ἐκ τούτων οἱ Λατῖνοι ἐταξείδευαν συ-
 » χνότερα παρὰ ποτὲ εἰς τοὺς ἁγίους τόπους· μάλιστα ἐπειδὴ
 » τὸ ταξειδίον ἐγίνετο εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέςτερον, διὰ τὸ
 » πρὸς τὸν Κάρολον σέβας τῶν Σαρακηνῶν. Ἀφοῦ ὁμοῦς ἀπ-
 » ἔθανεν (809) ὁ Ἀαρῶν, καὶ μετ' ὀλίγους χρόνους (814) ὁ
 » Κάρολος, ἡ εὐτυχία τῶν προσκυνητῶν τοῦ ἁγίου τάφου ἤλατ-
 » τώθη παραπολύ. Οἱ Μωαμεθανοὶ, ἐπιστρέψαντες εἰς τὴν προ-
 » τέραν αὐτῶν φύσιν, ἐνωχλοῦσαν καὶ τὸν ἅγιον τάφον καὶ τοὺς
 » φύλακας αὐτοῦ μὲ παντὸς εἶδους ἀδικίας, καὶ ἐμεταχειρίζοντο
 » ὡς δούλους τοὺς ἐρχομένους ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ξένους. Ταύ-
 » την τὴν δυσυχίαν ὑποπτεύομαι ὅτι ἐγινεν αἰτία καὶ ἀφορμὴ
 » τοῦ Θαῦματος. Ἐπειδὴ τῶν προσκυνητῶν ὁ ἀριθμὸς ὀλιγό-
 » σενε καθημέραν, διὰ τὸν φόβον τῶν κινδύνων τοῦ ταξειδίου,
 » τὸν ἐπικεῖμενον ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνό-
 » ματος, οἱ φύλακες τοῦ ἁγίου τάφου, μὴν ἔχοντες πλέον
 » πῶς νὰ χορτάσωσι τὴν ἀπλησίαν τῶν Σαρακηνῶν, καὶ νὰ
 » πληρώσωσι τὰς ἰδίας τῶν χρείας, ἐνόμισαν πρᾶγμα συγχω-
 » ρημένον νὰ ἐλαφρύνωσι μὲ πλασόν τι Θαῦμα τὴν δυσυχίαν
 » των, ἀυξάνοντες πάλιν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξωθεν ἐρχομένων
 » χριστιανῶν. Καὶ πιστεύω, ὅτι τὸ Θαῦμα ἐπενοήθη πλέον ἀπὸ
 » τοὺς τότε εὐρισκομένους εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ Λατίνους, παρὰ

» ἀπὸ τοὺς Σύρους, Γραικοὺς, ἢ ἄλλους τῆς Ἀνατολῆς κατ-
 » οἴκους. . . Οἱ Λατῖνοι εἶναι ἐπιδεξιώτεροι εἰς τὰ τοιαῦτα
 » καὶ ταύτην αὐτῶν τὴν ἐπιδεξιότητα νὰ πλανῶσι τὸν λαὸν μὲ
 » πλασὰ θαῦματα, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Καρόλου μάλισα, δὲν
 » τὴν ἀρνοῦνται οὐδ' αὐτοὶ οἱ πλέον λόγιοι καὶ πλέον ἐνάρετοι
 » τῆς ἐκκλησίας των ἄνδρες » [E]. Ἰὼς σε φαίνεται τοῦ
 συγγραφέως ἢ εἰκασία;

Φ. Πολλὰ πιθανῆ, καὶ τολμῶ εἰπεῖν βεβαία. Σὲ εὐχαρισῶ,
 ὅτι ἐσήκωσες μέγα βᾶρος ἀπὸ τὴν ψυχὴν μου· ὅτινος καὶ ἀν-
 ῆναι τὸ πλάσμα, δὲν τὸ ἐπλασε βέβαια ἢ ἐκκλησία μας. Γοῦτο
 μόνον μὲ λυπεῖ, ὅτι τὸ ἐδέχθη. Ἰὼτε ἐπέρασεν εἰς χεῖρας τῶν
 Γραικῶν, ἢ μᾶλλον τῶν Γραικορωμαίων;

Κ. Ὁ χρόνος δὲν ἐδιωρίσθη ἀκριβῶς, συμπεραίνεται ὁμως
 ἀπὸ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἱστορίας. Ἰδαμεν ὅτι ἡ συμβᾶσα μετα-
 βολὴ τῶν ἀγιοταφικῶν πραγμάτων, τὴν ἐνάτην ἑκατονταετη-
 ρίδα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀαρὼν καὶ τοῦ Καρόλου, ἔδωκεν
 ἀφορμὴν εἰς τὴν γέννησιν τοῦ θαύματος. Οὕτω γεννημένον, τὸ
 ἔτρεφαν καὶ τὸ ἐζωοποιούσαν κατέτος οἱ τρεφόμενοι καὶ τρυ-
 φῶντες ἀπ' αὐτὸ πατέρες του, ἕως περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνδεκά-
 της ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ὁ Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, Ἀχέμ
 Βαμριλλάχ (Hachem Bamrillah), ἀκούσας ὅτι ἐγίνετο
 μὲ δόλον τῶν ἱερέων, θαῦμα ἐτήσιον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ὠργί-
 σθη τόσον, ὥστε καὶ τὸν ναὸν τοῦ ἀγίου τάφου κατέσκαψε [Z],
 καὶ ὅλα τὰ εὐρεθέντα εἰς αὐτὸν πλούτη ἐμετάφερεν εἰς τὸν βα-
 σιλικὸν θησαυρόν (1).

Φ. Ὡς ἐπαυσε πάλιν τὸ θαῦμα.

Κ. Πρὸς ὀλίγον καιρὸν· τόσον ἐπικερδὲς ἐργασήριον, τοῦ
 ὁποίου τὰ κέρδη ἀπέλαυσαν διακοσίους σχεδὸν χρόνους οἱ Δυτι-
 κοὶ Μοναχοί, δὲν ἦτο πιθανὸν ὅτι ἐμελλαν νὰ τὸ ἀμελήσωσι

(1) MOSHEM, *de lumin. sanct. sepulcr.* § XI, pag. 256.

πολὺν καιρὸν κατασκαμμένον. Ἐκίνησαν πάντα λίθον, ἕωσοῦ ἐσυγ-
χωρήθησαν πάλιν νὰ τὸ ἀνεγείρωσιν (1) ἀπὸ συνεισφορὰς τῶν
πανταχοῦ εὑρισκομένων χριστιανῶν· καὶ οὕτω πάλιν ἐπραγμα-
τεύοντο τὸ Θαῦμα, ὅχι ὁμως παντάπασιν ἀνενόητοι καὶ ἀπὸ
τοὺς Σουλτάνους, καὶ ἔτι πλέον ἀπὸ τοὺς πλησιεσέρους Ἄρα-
βας, τῶν ὁποίων τὴν ἀγριότητα ἠναγκάζοντο νὰ χαλινώσῃ με
βαρυτάτους φόρους.

Φ. Ἐν ἤτον ἀρκετὸν τὸ Θαῦμα νὰ τοὺς χαλινώσῃ;

Κ. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἀράβων,
ἂν ἦτον ἀληθινὸν Θαῦμα. Διὰ παρομοίας ἀνάγκας γίνονται τὰ
Θαύματα, καὶ ὁμως οἱ καλοὶ Θαυματουργοὶ οὗτοι Ἄραβας κἀν-
ένα δὲν ἐπέσρεψαν εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίσιν· τὸ Θαῦμά των
ἐνεργεῖτο εἰς μόνὰ τὰ πουγγία τῶν προσκυνητῶν, οἱ ὁποῖοι
ἐκατήντησαν εἰς τόσῃ μωρίαν, ὥστε νὰ τρέχωσι κατέτος εἰς τὴν
Ἱερουσαλήμ, ὅχι πλέον κατ' ἀνδρας μερικῶς, ἀλλὰ κατὰ χιλιά-
δας ἀνδρῶν. Τοιαύτη συνοδία, ἐπτὰ χιλιάδων Γερμανῶν,
ἐκίνησαν κατὰ τὸ 1064 ἔτος εἰς προσκύνησιν τοῦ ἀγίου
τάφου, καλῶς ὠπλισμένοι διὰ νὰ ἀντισέκωσιν εἰς τὰς κατα-
δρομὰς τῶν Ἀράβων (2).

Φ. Ἐδῶ ἐχρειάζετο νέον ἄλλο Θαῦμα, νὰ πείσῃ τοὺς Ἄρα-
βας ν' ἀφίνωσιν ἡσύχους καὶ τοὺς προσκυνητὰς, καὶ τοὺς
Λατίνους Μοναχοὺς.

Κ. Τὸ ἐνήργησαν καὶ τοῦτο, ὅχι κυρίως Θαῦμα, πολλὰ Θαυ-
μάσιον ὁμως ἔργον.

(1) Διὰ μεσιτείας (λέγουν οἱ ἱστορικοὶ) τῆς μητρὸς τοῦ Βαμριλλάχ,
ἧτις ἦτο χριστιανὴ, ὀνομαζομένη Μαρία. Κατ' ἄλλους, μετὰ τὸν θάνα-
τον τοῦ Βαμριλλάχ, ἀπὸ τὸν υἱὸν του Δαέρ, καὶ κατ' ἄλλους, ἄλλως.
MOSHÉM, *de lumin. Sanct. Sepulcr.* § XII, pag. 261. — (2)
Ἴδε Δεξιζ. Βιογραφή. τόμ. IX, σελ. 233, Ἄρθ. Urbain II, ἐκδ. 1789.

Φ. Ἔ Ποῖον;

Κ. Ἐπενόησαν νά κυριεύσωσιν αὐτοί, ἀρπάζοντες τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοὺς Σουλτάνους, καὶ ὑποτάσσοντες τοὺς Ἄραβας.

Φ. Τοὺς σταυρικούς πολέμους λέγεις.

Κ. Μόλις ἐπέρασαν πεντήκοντα χρόνοι ἀπὸ τὴν τελευταίαν ἀνέγερσιν τοῦ Ἱεροσολυμιτικοῦ ναοῦ καὶ ἐκηρύχθη (1095) ὁ πρῶτος σταυρικός πόλεμος, καὶ ἀναγορεύθη (1099) βασιλεὺς χριστιανὸς τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ σχεδὸν ὅλης τῆς Παλαιστίνης, Γοδεφρίδος ὁ Βουϊλλών (1). Τοῦτο ἦτον ἀληθῶς ἄξιον νά δοξολογηθῆ, ἂν ὄχι ὡς θαῦμα, ὡς ἔργον καὶ θαυμασιώτατον, ἂν ἐγενναῖτο ἀπὸ ζῆλον ἀληθινόν, καὶ ὄχι ἀπὸ θεοβλάβειαν τῶν Λατίνων χριστιανῶν· τῶν ὁποίων (ὡς εἶπαν ἄλλοτε περὶ τοῦ πολέμου τῶν Ἰεβουσαίων κατὰ τοῦ Δαυὶδ, ὅτι « Ἀντέστησαν οἱ τυφλοὶ καὶ οἱ » χωλοὶ (2), » μέγα μέρος τοῦ κινήσαντος στρατεύματος νά ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοὺς Σαρακηνούς τὴν πόλιν τοῦ Δαυὶδ, ἦσαν ἀληθῶς τυφλοὶ καὶ χωλοὶ τὴν ψυχὴν, ἐπειδὴ ἐπίστευαν, ὅτι ἡ ἀπόκτησις τῆς Ἱερουσαλήμ ἔμελλε νά ἐξαλείψῃ ὅλας τὰς πρὸ τῆς ἐκστρατείας ἀνομίας των, καὶ ὅσας δὲν ἔπαυσαν νά ἀνομῶσιν εἰς αὐτὴν τὴν ἐκστρατείαν, καταστρέφοντες πόλεις, ληστεύοντες, φονεύοντες ἄνδρας καὶ γυναῖκας ἀθώους, βιάζοντες παρθένους, εἰς ἓνα λόγον, πράσσοντες ὅσα ἀπαγορεύει μὲ ἀπειλὴν κολάσεως ὁ Χριστὸς, τοῦ ὁποίου ἔφεραν σημεῖον τὸν σταυρόν.

Φ. Ἡ ἐκστρατεία ὁμῶς αὕτη δὲν ἦτον ἔργον τῶν φραγκοπατέρων τῆς Ἱερουσαλήμ.

Κ. Ἐπειδὴ γνωρίζεις τὴν ἱστορίαν τῶν σταυρικῶν πολέμων, ἔλησμόνησες ὅτε αὐτοὶ ἔδωκαν τὴν ἀφορμὴν τῆς ἐκστρατείας, προσκλαιόμενοι καθημέραν εἰς τοὺς κατὰ τὴν Εὐρώπην ὁμο-

(1) Godefroi de Bouillon. Ἰδὲ MULLER, *Histoir. Universel.*, Trad. Franç. tom. II, pag. 389. — (2) Βασιλ. Β. ἑ', 6.

θρήσκους των διὰ τὰ ἐκ τῶν Σαρακηνῶν κακὰ; Ἐλησμόνησες ὅτι ὁ αἷτιος τοῦ πρώτου σταυρικοῦ πολέμου ἦτο Μοναχὸς, ὅτι ἐσρατήγησεν αὐτοπροσώπως μέρος τοῦ στρατεύματος; Ἐλησμόνησες ὅτι εἰς τὸ στρατεῦμα τοῦτο ἦσαν καὶ πολλαὶ μυριάδες ἄλλων Μοναχῶν, περιζωσμένων ἀγγέλου ἐξολοθρευτοῦ ῥομφαίαν;

Φ. Πέτρον τὸν ἐρημίτην (Pierre l'Hermitte) λέγεις.

Κ. Ναί, τὸν Πέτρον τοῦτον ἢ Κουκουπέτρον (Cucupière), ὡς τὸν ὀνομάζει ἡ Κομνηνὴ Ἄννα (1). Ὁ Κουκουπέτρος οὗτος, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου εἶχεν ὑπάγειν εἰς προσκύνησιν, ἰστόρησεν εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν τὸν δεύτερον ὅσα κακὰ ἔπασχαν ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς οἱ ἐκεῖ ὑπάγοντες προσκυνηταί, μὲ τόσον ἐνθουσιασμόν, ὥστε ὁ Πάπας, ὅστις ἐπεθύμει τὴν ἀπόκτησιν [H] τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅλης τῆς Ἀνατολῆς, ἃν ἦτο δυνατὸν, ἐδέχθη τὸν Κουκουπέτρον ὡς εὐτυχὲς εὔρημα, καὶ τὸν ἔκρινε μόνον ἱκανὸν νὰ ἐνθουσιάσῃ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης εἰς τὸν κατὰ τῶν Σαρακηνῶν πόλεμον· τὸ ὅποιον καὶ ἐκατώρθωσε (2). Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκυρίευσαν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀφίνω σε νὰ συλλογισθῆς, ἃν ἐσυνέχισαν τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός.

Φ. Δίκαιον εἶχαν νὰ τὸ ἐνεργῶσιν, ὡς καὶ πρότερον, ἐπειδὴ αὐτοὶ καὶ τὸ ἐφευρήκασιν.

Κ. Καὶ τὸ ἐνεργοῦσαν μὲ τόσῃν προθυμίαν καὶ χαρὰν, ὥστε ὅλον τὸ διάστημα, ὅσον ἐκράτησαν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐμπορεῖ

(1) Θυγάτηρ τοῦ Αυτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ. —

(2) Ἰδε VOLTAIRE, *Essai sur les mœurs et l'esprit des nations*, chap. 54; MULLER, *Histoir. Universel. Trad. Franç.* tom. II, pag. 387; DAΥΝΟΥ, *Essai Historiq. sur la puissance temporel. des Papes*, tom. I, pag. 141, et pag. 193, 194.

δικαίως νά ὀνομασθῆ ὁ Χρυσοῦς αἰὼν τῶν Μοναχῶν τῆς Ρώμης. Οἱ προσκυνηταὶ ἔτρεχαν πανταχόθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, φωνάζοντες τώρα μάλισα, ὅ,τι ἐφώναζαν τὴν τετάρτην ἑκατονταετηρίδα οἱ Ἀνατολικοὶ, ὡς πλήρωσιν τῆς Δαυϊτικῆς προφητείας « Προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ [Θ]. »

Φ. Ἄ! Τὸν ψαλμὸν τοῦ Δαυὶδ ἐνόμισαν προφητείαν περὶ τῆς μελλούσης προσκυνήσεως τῶν Ἱεροσολύμων! Θαυμάζω πῶς δὲν ἐπροσάρμοσαν καὶ ὅ,τι λέγει κατωτέρω εἰς τὸν αὐτὸν ψαλμὸν ὁ προφήτης, περὶ τῶν Ἰουδαίων ἱερέων τῆς Ἱερουσαλήμ.

Κ. Καλὰ σοῦ ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν ἡ ἀκολουθία τοῦ ψαλμοῦ, διότι, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἂν τὰ πρῶτα λόγια ἀπέβλεπαν τοὺς προσκυνητάς, τὰ ἀκόλουθα εὐλόγως ἔπρεπε νά προσαρμοσθῶσιν εἰς τοὺς θησαυρίζοντας τὰ δῶρα τῶν προσκυνητῶν ἱερεῖς· « Τὴν θήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς » χορτάσω ἄρτων, τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν, καὶ » οἱ ὀσσοὶ αὐτῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται (1). »

Φ. Ἐκράτησε πολὺν καιρὸν ἡ εὐλογημένη θήρα, τὸ χρυσοῦν τοῦτο κυνήγιον τῶν Λατίνων ἱερέων ;

Κ. Ὀγδοήκοντα ὀκτῶ ἔτη ἔθρεψαν μὲ τὸ θάυμα τοῦτο τὴν ἀκολασίαν των [1], ἕωσοῦ ἐπέρασε πάλιν εἰς χεῖρας τῶν Ἀνατολικῶν ὁ ἅγιος τάφος.

Φ. Ἐπῶς ;

Κ. Ὁ περίφημος Σαλαδῖνος, Σουλτάνος τῆς Αἰγύπτου, ἀφοῦ ἀπέκτησε τὴν Ἱερουσαλήμ (1187), ἐχάρισε τὸν ἅγιον τάφον εἰς τοὺς Ἀνατολικούς (2).

Φ. Ἐπὶ τί ὄχι εἰς τοὺς Δυτικούς ;

Κ. Πρῶτον, διότι ἔλαβε τὴν πόλιν ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, ὡς

(1) Ψαλμ. ρλβ', 15-16. — (2) VOLTAIRE, *Essai sur les mœurs et l'esprit des nations*, chap. 56.

ἀπ' ἐχθρούς, με πολλὴν αἰματοχυσίαν· ἔπειτα διότι εἶχε καὶ φίλον τὸν τότε βασιλεύοντα Γραικορωμαῖον Ἀυτοκράτορα, Ἰσαὰκ τὸν Ἄγγελον, ὅστις εἶχε συμμαχήσειν μ' αὐτόν.

Φ. Χριστιανὸς σύμμαχος τῶν Σαρακηνῶν κατὰ Χριστιανῶν!

Κ. 'Τί ἤθελες νὰ κάμῃ; Διὰ νὰ μὴν ἀφανισθῇ ἀπὸ τοὺς σταυροφόρους, ἠναγκάσθη νὰ προσδράμῃ εἰς τὸν Σαλαδῖνον [Κ].

Φ. Πιθανὸν ὅτι ἐλύπησε πολὺ τοὺς Δυτικούς ἢ μετάδασις τοῦ ἁγίου τάφου εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀνατολικῶν.

Κ. Τόσον πολὺ, ὥστε ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ τρίτος ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν λύπην τῆς ἀγγελίας τῆς ἀλώσεως (1).

Φ. Καὶ ἐχαροποίησεν ἐξεναντίας τοὺς Ἀνατολικούς.

Κ. Χωρὶς ἀμφιβολίαν.

Φ. 'Τὸ Θαῦμα δὲν με λέγεις τί ἀπέγινε;

Κ. Ἐπέρασε καὶ τοῦτο ἐντάμα με τὸν τάφον εἰς τοὺς Ἀνατολικούς.

Φ. Ἄτοπον τοῦτο· ἐχρεωσοῦσαν νὰ λάβωσι τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ χωρὶς τὸ Θαῦμα, διὰ νὰ δείξωσι κἂν ὅτι τὸν εἰσέβοντο πλέον παρὰ οἱ Δυτικοί.

Κ. Δὲν ἔκαμαν βέβαια καλὰ· μὴ τοὺς κρίνης ὅμως τόσον αὐστηρά. Ἢ τότε καταλαβοῦσα τὸ γένος ὄλον βαρβαρότης τοὺς ἔκαμε νὰ συγχύσωσι τὰ συμφέροντα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, με τὰ κοσμικὰ κέρδη. Ἐπραξαν ὅ,τι ἤθελε πράξειν καὶ πᾶς ἄλλος κοσμικὸς, ὅστις κληρονομῶν ἐργαστήριον πλούσιον, συχνάζομενον ἀπὸ πολλοὺς ἀγοραστὰς, δὲν τὸ κλείει· ἐξεναντίας φροντίζει καὶ τὰς πραγματείας ν' αὐξήσῃ, καὶ τοὺς ἀγοραστὰς νὰ πολυπλασιάσῃ.

(1) MULLER, *Histoire Universelle. Trad. Franç.*, tom. II, pag. 410.

Φ. Ωραία ἀπολογία! Ωραία παραβολή πραγματειῶν ἀνθρωπίνων μὲ τὴν πραγμάτευσιν τῶν Θεῶν!

Κ. Ἡ παραβολή δὲν γίνεται ἀπολογία· οὐδ' ἐγὼ τὴν ἕκαμα διὰ τὰ τοὺς δικαιώσω. Ἀλλ' ὅταν τις κρίνῃ τινὰ, χρεωσθεῖ τὰ ἐξετάξῃ τὰς πράξεις του σχετικῶς πρὸς τὰς περιστάσεις, καὶ ἐξαιρέτως πρὸς τὸν χρόνον ὅτε ἐξῆσε, καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους συνέζησε. Τοιοῦτον δόλον δὲν ἤθελαν βέβαια δεχθῆν οἱ Ἀνατολικοὶ εἰς τοὺς χρόνους τῶν Γρηγορίων καὶ τῶν Χρυσόσμων. Ἀλλὰ τὸν εὐτυχῆ καιρὸν ἐκεῖνον ἐδιαδέχθησαν οἱ δυστυχέστατοι τελευταῖοι χρόνοι τῶν Γραικορωμαίων Ἀυτοκρατόρων. Οἱ βασιλεῖς (οἱ ὅποιοι ποτὲ δὲν γίνονται κακοὶ χωρὶς τὰ μεταδώσωσιν εἰς τοὺς λαοὺς τὴν κακίαν των) ἦσαν τοιοῦτοι, ὥστε τὰ σφάζωσιν ἕνας τὸν ἄλλον, διὰ τὰ σφετερίζωνται τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον, κλονούμενον καὶ ἀπὸ τὰς καταδρομὰς εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν τῶν Τούρκων, καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιβουλάς καὶ λεηλασίας τῶν Σταυροφόρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης [Α]. Οἱ λόγιοι πάλιν ἄνδρες (φυσικὰ διδάσκαλοι καὶ παιδευταὶ τοῦ γένους) ἐμεταμορφώθησαν εἰς ἀθλίους σχολαστικούς, σερημένους ἀπὸ πᾶσαν κρίσιν καὶ γεῦσιν τοῦ καλοῦ, τὸ ὁποῖον ἐνόμιζαν, ὅτι ζέκει εἰς ἑλληνικὰ λεξείδια βαρβάρως συμπλεκόμενα.

Φ. Πολλὰ πάλιν αὐστηρὰ κρίνεις καὶ σὺ τοὺς λογίους.

Κ. Ἐπειδὴ γνωρίζεις τὴν Βυζαντικὴν ἱστορίαν· ἀπορῶ πῶς ἐλησμόνησες τὸν Μανασσῆν, τὸν Τσέτσην, τὸν Πτωχοπρόδρομον, τὸν Νικήταν, καὶ ἄλλους πολλοὺς τοιούτους τῆς αὐτῆς ἐκείνης δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, συγγραφεῖς ἢ ποιητὰς, ὅτε ἐπέρασεν ὁ ἅγιος τάφος ἀπὸ τοὺς Δυτικούς εἰς τῶν Ἀνατολικῶν τὴν ἐξουσίαν. Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ φωστῆρες ἐκείνου τοῦ αἰῶνος.

Φ. Ὀνόμασέ τους μᾶλλον σκοτιστῆρας· δὲν θέλω λησμονήσειν ποτὲ τὴν ὁποίαν μ' ἐπροξένησεν ἀηθίαν ἢ ἀνάγνωσις των.

Κ. Ἄν ἔξης ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἤθελε σ' εὐφραίνειν ἢ ἀνάγνωσίς των, ὡς εὐφραине πολλοὺς τῶν τότε, πλεόν παρά τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐνδόξων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, καὶ ὡς εὐφραине τοὺς μικρὸν προτέρους ἐκείνων (τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος) ὁ Πισίδης πλεόν παρά τὸν Εὐριπίδην (1).

Φ. Ἴσως. Ἐὰν τίς κοινωνία τοῦ ἁγίου φωτὸς μὲ τῶν σχολαστικῶν τὴν ἀκρισίαν;

Κ. Κοινωνία ἀδιάλυτος. Ἐπιπεύεις, ὅταν φθαρῇ τὸ λογικὸν εἰς αὐτὰ του τὰ γεννήματα, τοὺς λόγους, ὅτι τοῦ μένει πλεόν δύναμις νὰ διακρίνη τὰ ὑπὲρ λόγον τῆς θρησκείας θαύματα ἀπὸ τὰ πλάσματα τῶν λαοπλάνων; Ἐξέτασε τὴν ἰσορίαν· αἱ θρησκευτικαὶ δόξαι τῶν ἔθνων ἠκολούθησαν πάντοτε τὴν αὐξήσιν ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῆς λογικῆς των παιδείας. Ὅπου βλέπεις βάρβαρον ἔθνος, συμπέρανε ὅτι δὲν ἔχει θρησκείαν ἀληθῆ, ἢ τὴν ἐμόλυνε μὲ μύθους· ὅπου βλέπεις θρησκείαν μολυσμένην, συμπέρανε, ὅτι καὶ ἡ βαρβαρότης τῶν πιπευόντων εἶναι ἀνάλογος τοῦ μολυσμοῦ, ὀλίγη, ἂν ὁ μολυσμὸς περιορίζεται εἰς ὀλίγα τινὰ, πολλή, ἂν ἐκεῖνος ἀμαυρώσῃ τὴν θρησκείαν ὀλότελα.

Φ. Τοῦ βαρβάρου ἔθνους βάρβαροι πρέπει λοιπὸν νὰ ἦναι καὶ οἱ ἱερεῖς.

Κ. Τοῦτο ἐνοοῦσα κ' ἐγὼ λέγων, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν τῶν Γρηγορίων καὶ τῶν Χρυσόσομων οὐτ' ἦτον, οὐτ' ἠδύνατο νὰ πλασθῇ ἅγιον φῶς. Ἐποῦς ἐπρωτοπλασθῇ;

Φ. Τὴν ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα ἔλεγε.

Κ. Ἦγουν, ὅτε τὸ σκότος τῆς ἀπαιδευσίας ἐπαχύνετο ἐπιπλεόν.
Ἐποῦς τὸ ἐπρωτόπλασαν;

(1) Ἴδε Μύθ. Αἰσωπ. συναγωγ. Προλεγομ. σελ. λά, ἔκδ. Κορ.

Φ. Οί Δυτικοὶ χριστιανοὶ ἔλεγες,

Κ. Οἱ ἀσυγκρίτως δηλαδὴ βαρβαρώτεροι παρά τοὺς τότε Ἀνατολικούς. Ἐπότε ἐπέρασεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Δυτικῶν εἰς τοὺς Ἀνατολικούς;

Φ. Τὴν δωδεκάτην ἑκατονταετηρίδα, εἶπες.

Κ. Ὅτε δηλαδὴ ἡ βαρβαρότης τῶν Ἀνατολικῶν ὀλίγον ἐδιάφερον ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα τῶν Δυτικῶν. Εἰς τοιαύτην ἐλεεινὰν κατάστασιν τοῦ γένους, ἔτι ἤθελες νὰ κάμωσιν οἱ ἀγιοταφῖται ἱερεῖς; Ἐπραξαν βέβαια (πάλιν τὸ λέγω) κακὰ, υἱοθετήσαντες τὸ γέννημα τῶν Δυτικῶν ἔπραξαν ὁμως, ὅ,τι ἠθέλαμεν πράξαι ἴσως καὶ σὺ κ' ἐγὼ, ἀν ἐζῶμεν εἰς τοὺς δυσυχεῖς ἐκείνους χρόνους.

Φ. Τοῦτο ἴσως δικαιώνει τοὺς Θεωροῦντας καὶ πισεύοντας ὡς ἀληθῆς τὸ ψευδὲς Θαῦμα, ἀλλ' ὄχι καὶ τοὺς Θαυματουργοὺς αὐτοῦ· δικαιώνει τοὺς μωροὺς, ὄχι τοὺς πανούργους. Ἐὰν καὶ μεταξὺ μωρῶν πῶς εὐρίσκονται πανούργοι; Εἶναι καὶ τοῦτο ἄπορον.

Κ. Αἶ! φίλε μου. Ἡ μωρία τῶν ἀνθρώπων δὲν ὁμοιάζει κατὰ πάντα τὴν μωρίαν τῶν κτηνῶν. Τὰ κτήνη εἶναι ἐξίσου ὀλα μωρά· δὲν ἐγνώρισες βέβαια ποτὲ πρόβατον, παραδείγματος χάριν, προβάτου φρονιμώτερον.

Φ. Ὄχι ποτέ.

Κ. Ἀλλὰ μεταξὺ μωρῶν ἀνθρώπων εὐρίσκονται πάντοτε καὶ τινὲς τῶν ὁποίων ἡ μωρία δὲν εἶναι προβατική. Ἐνα τοιοῦτον ἀνθρώπον, περικυκλωμένον ἀπὸ μωροτέρους του, νόμισε ὅτι εἶναι περικυκλωμένος ἀπὸ τόσα πρόβατα, ἀπὸ τόσους πειρασμοὺς, ἱκανοὺς νὰ τὸν ἐξυπνίσωσι, καὶ νὰ τοῦ ἀναπτύξωσι τὴν ὁποίαν τρέφει φυσικὰ ὁ ἀνθρώπος κλίσιν, νὰ ἀποκτᾷ καὶ νὰ ἰσχύη πλέον παρά τοὺς ἄλλους, εἰς ἓνα λόγον, νὰ τὸν κάμωσι πανούργον.

Φ. Όχι βέβαια ἐμέ, καὶ ἂν ἤθελαν εἶσθαι μωροὶ ὅλοι χωρὶς ἐξαίρεσιν ὅσους συνανασρέφομαι.

Κ. Μὴ λαλῆς, φίλε, μεγάλα. Πτύσε εἰς τὸν κόλπον σου, ὡς λέγει ἡ χυδαϊκὴ παροιμία. Ἐν ἐνθυμᾶσαι τὴν θείαν παραγγελίαν τοῦ Χριστοῦ;

Φ. Ἐποῖαν;

Κ. Νὰ λέγωμεν νύκτα καὶ ἡμέραν προσευχόμενοι « Μὴ » εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. » Μὲ περικυκλόνεις ἀπὸ μωρῶν ἀνθρώπων χορὸν, ἐτοιμῶν νὰ κενώσωσι τὰ πουγγία των, καὶ σὲ φαίνεται παράξενον, ἂν ἐτοιμασθῶ κ' ἐγὼ νὰ γεμίσω τὸ ἰδικόν μου! Μὲ συνοδεύεις μ' ἀνθρώπους ζητοῦντας ποῦ νὰ ῥήξωσι τὰ φλωρία των, καὶ ἀπορεῖς ὅτι τοὺς προσκαλῶ κ' ἐγὼ μὲ τὸν δίσκον μου! Ὅσους ἐπιθυμῶ διὰ μωρίαν νὰ πτωχεύσῃ, διεγείρει φυσικὰ εἰς τοῦ πανούργου τὴν ψυχὴν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ πλουτήσῃ.

Φ. Ἀρκετὰ ἐδικαιολόγησες τοὺς τότε ἀγιοταφίτας, ὡς ἀνθρώπους πειραζομένους ἀπὸ σφοδρῶν πειρασμῶν· ἀλλὰ περὶ τῶν σημερινῶν τί ἔχεις ν' ἀπολογηθῆς, ἐπειδὴ οἱ πειρασμοὶ ἔπαυσαν πλέον, διὰ τὴν ἀρχομένην ἐξάπλωσιν τῶν φώτων εἰς τὸ γένος;

Κ. Ἐπειδὴ ἡ ἐξάπλωσις δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἤρχισεν, εἰπὲ μᾶλλον, ὅτι ἠλαττώθησαν οἱ πειρασμοὶ, ὅχι ὅτι ἔπαυσαν ὁλότελα. Ὅταν ὁ κοινὸς λαὸς πληροφορηθῇ, ὅτι « Ἡ βασιλεία τοῦ » Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστίν, » ὡς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ὅτι ἀπὸ τὴν θέλησιν καθενὸς κρέμεται νὰ καταστήσῃ τὴν ψυχὴν του κατοικίαν τοῦ Χριστοῦ, οὐδ' ἔχει χρεῖαν νὰ ὑπάγῃ νὰ ζητῇ τὸν τάφον του εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ (1)· εἰς ἓνα λόγον, ὅταν παύσῃ νὰ χύνη ἔλαιον εἰς τὸν λύχνον, τότε θέλει παύσειν ν' ἀνάπτεται κατέτος ἁγίου φῶς. Ἀρκεῖ κατὰ τὸ παρὸν ὅτι καὶ

(1) Ἴδε σημείωσ. Γ.

τῶν προσκυνητῶν ὁ ἀριθμὸς ὀλιγοσεύει καθημέραν, καὶ μεταξὺ τοῦ κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας πολλὰ ὀλίγοι ἔμειναν σήμερον οἱ ἐγκωμιάζοντες τὸ Θαῦμα.

Φ. Εἰς τοῦτο ἴσως πλανᾶσαι. Ἐγὼ δὲν ἤθελα τολμήσειν νὰ λέγω, ὅσα λέγεις, διὰ τὰς ἐνδεχομένας ἐκ μέρους τῶν Θαυματουργῶν συκοφαντίας.

Κ. Οὐδ' ἐγὼ, φίλε, τολμῶ νὰ τὰ λέγω εἰς ὅλους· εἰς ἐσὲ τὰ εἶπα, ἐπειδὴ μὲ ἠνάγκασες νὰ σοῦ φανερώσω τὴν γνώμην μου, καὶ εἰς ἐσὲ παρακαλῶ νὰ μείνωσιν ἀπόρρητα. Ἐνθυμοῦμαι τί ἔπαθα, κρίνων τὸ φαινόμενον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἴχνος τοῦ ποδὸς τοῦ Χριστοῦ, ὅτε...

Φ. Ἰπῶς; Γίνονται παρὰ τὸ ἅγιον φῶς καὶ ἄλλα Θαύματα;

Κ. Καὶ πολλὰ καὶ παράδοξα, ἂν πιστεύσωμεν τοὺς ἰδόντας καὶ ἰσορήσαντας αὐτά. Ἰδαμεν ὅτι οἱ Γραικορωμαῖοι Αὐτοκράτορες ἐσόλισαν τὴν Ἱερουσαλήμ μὲ ἐκκλησίας, μοναστήρια καὶ ἄλλα ἀναθήματα· Ἰδαμεν, ὅτι ἔπειτα καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Δύσεως, ἐρημωθέντα ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς τὰ ἀνεκαίτισε, καὶ ἐπρόσθεσεν εἰς αὐτὰ ἰδιά του ἄλλα πολλὰ. Ἀφοῦ ὁ ἅγιος τάφος ἐπέρασεν ἀπὸ τοὺς Δυτικούς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀνατολικῶν, οἱ Γραικορωμαῖοι Αὐτοκράτορες τῆς δωδεκάτης καὶ τῶν καθεξῆς ἑκατονταετηρίδων, μέχρι τῆς ἀλώσεως, δὲν ἠμέλησαν οὐδ' αὐτοὶ νὰ σολίζωσι τὴν γῆν τῆς Ἱερουσαλήμ, δι' ἐξάλειψιν ὅσων ἔχυναν αἱμάτων συγγενικῶν, καὶ ὅσων ἀδικιῶν ἀδικοῦσαν καθημέραν τοὺς ταλαιπώρους ὑπηκόους των, τοὺς ὁποίους ἐπαράδοσαν τελευταῖον εἰς ἔθνος ἀλλότριον. Εἰς ὅλα ταῦτα τὰ μοναστήρια ἢ ἐκκλησίας τῆς Ἱερουσαλήμ ἐγίνοντο καὶ γίνονται ἴσως ἀκόμη Θαύματα. Παραδείγματος χάριν, τὸ ὁποῖον ἔλεγα ἴχνος τοῦ ποδὸς τοῦ Χριστοῦ, Θαῦμα τόσον πλέον ἄταπον, ὅσον οὐδ' ἐφρόντισαν κἂν νὰ συμφωνήσωσι τὴν περὶ αὐτοῦ ἰσορίαν οἱ πλάσαντες αὐτά· διότι ἄλλοι

τὸ ἐπροσκόλλησαν εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν, καὶ ἄλλοι εἰς τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Χριστοῦ [Μ]. Ἴδού καὶ ἄλλο Θαῦμα, ἂν ἀγαπᾶς ὡς ἀκούης Θαύματα.

Φ. Λέγε μόνον.

Κ. Εἰς τὸν πρόναον τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης, γονέων τῆς Θεοτόκου, ἦτο δένδρον, τὸ ὁποῖον κατέτος εἰς τὰ Γενέθλια τῆς Παρθένου, ἐβλάσανε καρπούς· ἀπὸ τούτους ἔτρωγαν μὲ μεγάλην εὐλάβειαν ὅσαι σείραι ἐπεθύμουν νὰ τεκνογονήσωσιν. Ἀριθμῆται τὰ Θαύματα, ἂν ἀγαπᾶς ὡς ἀκούσης καὶ ἄλλα.

Φ. Ναί, ἀριθμῶ· δύο, τὸ ἶχνος τοῦ ποδὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὁ κατέτος βλασάνων τεκνογόνος καρπός.

Κ. Πρὸς τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, εἶναι ὁ τάφος τῆς ἁγίας Πελαγίας. Ὅσιν περιεργασθῆ νὰ περάσῃ τὸ μεταξὺ διάστημα τοῦ τείχους καὶ τοῦ τάφου, πρέπει πρῶτον νὰ ἐξομολογηθῆ· μίαν μόνην ἁμαρτίαν ἂν ἀφήσῃ ἀνεξομολόγητον, δὲν τὸ περνᾷ χωρὶς κίνδυνον νὰ συσφιγθῆ ἀπὸ τὰ μάρμαρα τοῦ τείχους καὶ τοῦ τάφου, καὶ νὰ σχάσῃ. Δύο προσκυνηταὶ (1) αὐτόπται ἰσοροῦν τὸ Θαῦμα. Κατ' ἄλλον ὁμῶς τρίτον, κ' ἐκεῖνον αὐτόπτην, τὸ Θαῦμα γίνεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ὅπου δὲν εἶναι πλέον τάφος καὶ τεῖχος, ἀλλὰ μάρμαρον τρυπημένον, διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται ἡ διάβασις (2).

Φ. Δὲν τὸ ἀριθμῶ τοῦτο, ἐπειδὴ δὲν συμφωνοῦν οἱ ἰσορήσαντες.

Κ. Ἐξεναντίας, ἀριθμῆσέ τα δύο. Ἔτι παράξενον, ἂν

(1) ΠΕΡΔΙΚ. Ἐκφρ. τῶν ἐν Ἱεροσολ. κυρ. Θεμ. ἈΝΩΝΥΜ. Ἀπόδειξ. περὶ τῶν Ἱεροσολ., ἐν τοῖς Συμμίκτ. Λέοντ. Ἄλλατ. βιβλ. Α', σελ. 72 καὶ 87. — (2) ΕΠΙΦΑΝ. ΜΟΝΑΧ. Διήγησις κ. τ. λ. ἐν τοῖς αὐτοῖς Συμμίκτ. σελ. 53.

τὸ αὐτὸ Θαῦμα ἐγένετο καὶ εἰς τὸν τάφον τῆς ἁγίας Πελαγίας καὶ εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου ;

Φ. Οὕτω λοιπὸν γίνονται τέσσαρα.

Κ. Ἀναμφιβόλως τέσσαρα. Εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν, πλησίον τοῦ τρυπημένου μαρμάρου, βρῦει κατέτος τρεῖς ὥρας τὸ αἷμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του (1).

Φ. Τοῦτο εἶναι πολὺ παραδοξότερον παρὰ τὸ γινόμενον Θαῦμα ἀπὸ τοὺς Δυτικούς, εἰς τὴν Νεάπολιν, μετὰ τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου τὸ αἷμα [N]. Νὰ τὸ ἀριθμήσω λοιπὸν πέμπτον.

Κ. Ναι, πέμπτον.

Φ. Ὑποπτεύομαι μὴ καὶ τοῦτο ἐπέρασεν εἰς ἡμᾶς, καθὼς καὶ τὸ ἅγιον φῶς, ἀπὸ τοὺς Δυτικούς. Πιθανὸν ὅτι οἱ Σταυροφόροι, κινήσαντες ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ἀφοῦ ἐκυρίευσαν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἔμβασαν εἰς αὐτὴν ἄλλος ἄλλο Θαῦμα, ὅ,τι καθεὶς ἐγνώριζε θαυματουργούμενον εἰς τὴν πατρίδα του. Οἱ Νεαπολίται, ἔχοντες πρόχειρον τὸ Θαῦμα τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου, τὸ ἐπροσκόλλησαν εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον τῆς Ἱερουσαλήμ.

Κ. Ἡ ὑποψία σου μοῦ ἐνθυμίζει ἄλλην ἄλλου τινὸς ὑποψίαν, τὴν ὁποίαν ἐλησμόνησα καταρχάς.

Φ. Ἐποῖαν ;

Κ. Ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ἅγιον φῶς κατὰ μίμησιν παρομοίου θαύματος θαυματουργουμένου πρότερον εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐπλάσθη ἀπὸ τοὺς Δυτικούς.

Φ. Ἄ! Ἐἰς ποῖον μέρος τῆς Εὐρώπης ἐθαυματουργεῖτο ;

Κ. Ραδεγόνδη (Radegonde) σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Κλοταίρου (Clotaire), μνημονευομένη μέχρι τῆς σήμερον ὡς ἁγία, ἔκτισε κατὰ τὸ 569 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, εἰς τὴν πόλιν Πικταύιον (Poitiers) μοναστήριον Καλογραιῶν, εἰς τὸ

(1) ἘΠΙΦΑΝ. ἐν τοῖς Συμμίχτ. σελ. 53.

ὁποῖον καὶ ἐμόνασεν ἔπειτα, ζῶντος ἀκόμη τοῦ ἀνδρός της. Αὕτη λοιπὸν ἡ Ραδεγόνδη, ἐπιθυμοῦσα νὰ καταστήσῃ τὸ μοναστήριον κατὰ πάντα ἀξιοσέβασον, τὸ ἐσόλισε μὲ πολλῶν ἀγίων λείψανα, μετακομισμένα μὲ βαρύτατα ἔξοδα ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν· ὅθεν ἔλαβε δωρεὰν καὶ ἄλλα ἀπὸ τὸν τότε βασιλεύοντα τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτορα, Ἰουστίνον τὸν δεύτερον (1), μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ μέρος τοῦ τιμίου ξύλου. Δὲν ἠρέσθη εἰς ταῦτα ἡ Ραδεγόνδη, ἀλλ' ἠθέλησε νὰ ἐνεργῶνται καὶ θαύματα εἰς τὸ μοναστήριόν της.

Φ. Μεγάλην ἡδονὴν ἐπροξένησεν εἰς τὰς Καλογραίας ἡ εὐσεβὴς βασίλισσα.

Κ. Καὶ κέρδος ὄχι μικρόν. Ἐν ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦτα ἦτο καὶ τὸ ἅγιον φῶς.

Φ. Τὸ ἅγιον φῶς! Ἐὐλογημένε καὶ δὲν με τὸ ἔλεγεσ ἀρχήτερα!

Κ. Ὅχι ὅμως κατὰ πάντα ὁμοιον τοῦ Ἱεροσολυμικοῦ φωτός.

Φ. Καθὼς οὐδὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀγίου Γεωργίου τῆς Ἱερουσαλήμ ὁμοίαζε κατὰ πάντα τὸ αἷμα τοῦ ἀγίου Ἰανουαρίου τῆς Νεαπόλεως.

Κ. Παρόμοιόν τι. Εἰς τοῦ Πικταυίου τὸ Μοναστήριον ἐφαίνετο τὴν μεγάλην παρασκευὴν, καὶ ὄχι τὸ μέγα σάββατον, ὡς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ...

Φ. Δὲν βλέπει τῆς ἡμέρας ἡ διαφορά.

Κ. Οὐδ' ἀναπταν ἀπ' αὐτὸ λαμπάδας, καθὼς ἀπὸ τὸ φῶς

(1) Οὗτος ἦτον ὁ Ἰουστίνος, ὅστις ἐφόνησε τὸν ἐξάδελφον καὶ ὁμώνυμόν του Ἰουστίνον, ὅστις ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ τὰς συμβουλὰς τῶν αὐλικῶν καὶ τῆς γυναικὸς του Σοφίας, καὶ ὅστις ἔχασε τὴν Ἰταλίαν (ἴδ. τὴν Γαλλικὴν Βιογραφ. εἰς τὰ κεφ. Justin II, καὶ Radegonde).

τοῦ ἁγίου τάφου· ἀλλὰ κατέλαμπε μόνον τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τὸ ἐπρόσμεναν προσευχόμενοι οἱ πιστοί [Ξ.]

Φ. Οὐδὲ τοῦτο βλάπτει· ἀρκεῖ ὅτι τὸ ἐπρόσμεναν, καὶ ὅτι τὸ ἔβλεπαν τὴν πρὸ τῆς ἀναστάσεως ἑβδομάδα.

Κ. Ἀρκεῖ βέβαια νὰ ἀποδείξῃ τὴν ὁμοιότητα τῶν δύο φώτων, καὶ τὴν γένεσιν τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ ἄλλο, τοῦ Ἱεροσολυμικοῦ λέγω ἀπὸ τὸ Πικταυικόν· καὶ μάλισα, ἐπειδὴ, ὅτε ἐθαυματοουργεῖτο εἰς τὴν Γαλίαν τὸ Θαῦμα τοῦτο, οὐδὲ τὸνομα ἀκόμη τοῦ ἁγίου φωτὸς ἐγνωρίζετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐδ' εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν [Ο].

Φ. Ἐγὼ δὲν ἀμφιβάλλω πλέον οὔτε περὶ τούτου οὔτε περὶ τῶν ἄλλων Θαυμάτων τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτι τὰ χρεωσοῦμεν ὅλα εἰς τοὺς Δυτικούς. Παρὰ τὸ ἅγιον φῶς ἠριθμήσαμεν πέντε. Λέγε με τὰ λοιπά.

Κ. Ὁ καιρὸς θέλει μὲ λείψειν, φίλε, νὰ σὲ τὰ διηγηθῶ ὅλα. Διὰ τὸ συντομώτερον, σὲ πέμπω εἰς τοὺς Γραικορωμαίους συγγραφεῖς, ὅσοι ἐλάλησαν περὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸ μέσον τῆς δωδεκάτης ἑκατονταετηρίδος καὶ κάτω, ἐπειδὴ πρὸ ταύτης, ἴδαμεν ὅτι κάνεις ἀπὸ τοὺς Ἀνατολικούς, εἴτε πατέρας ἐκκλησίας, εἴτ' ἱστορικούς ἄλλους (1), δὲν ἐγνώριζε τὸ Θαῦμα.

Φ. Ἐνα μόνον ἀπὸ τοὺς Γραικορωμαίους τούτους ὀνομαζόμενον Ἰωάννην Φωκᾶν [Π] ἀνέγνωσα...

Κ. Καὶ ὅμως, ἂν ἐπαρατήρησες, οὐδ' αὐτὸς λέγει τίποτ περὶ τοῦ ἁγίου φωτὸς, μ' ὅλον ὅτι ἦτον ἱερεὺς, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ 1185 ἔτος, ἤγουν δύο ἔτη πρὶν ὁ Σαλαδῖνος τὴν ἐπάρῃ ἀπὸ τοὺς Λατίνους.

Φ. Τὸ εἰσιώπησεν ἴσως, διὰ τὴν πρὸς τοὺς Λατίνους ἔχθραν.

Κ. Ἰσως.

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 339.

Φ. Ἔτινες εἶναι οἱ λοιποί;

Κ. Πρὸ τοῦ Φωκά, τὸν ὁποῖον ἀνέγνωσες, εἶναι ὁ ὀνομαζόμενος Βαρθολομαῖος [Ρ], ὃς τις ὑπῆγε δις εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, κατὰ τὸ 1158 καὶ τὸ 1168 ἔτος, ἤγουν ὅτ' ἐκράτουν ἀκόμη τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ Λατῖνοι, κ' ἔγινεν αὐτόπτης τοῦ Θαύματος.

Φ. Ἐπειτα;

Κ. Ἐπιφάνιος τις Μοναχὸς [Σ], ὃς τις διηγεῖται τὸ ὁποῖον ἔλεγα (1) Θαῦμα περὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Μετ' αὐτὸν εἶναι Περδίκκας ὁ Ἐφέσιος· οὗτος ἔγραψε διὰ σίχων. Μετὰ τὸν Περδίκκαν ἄλλος τις Ἀνώνυμος [Τ].

Φ. Πότε ἐξήσαν οἱ τρεῖς οὗτοι;

Κ. Δὲν εἶν' εὐκόλος ὁ διορισμὸς τοῦ χρόνου. Εἰκάζουν ὁμῶς ὅτι ὁ Ἀνώνυμος καὶ ὁ Περδίκκας, ἤμαζαν τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα· τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος νομίζω καὶ τὸν Ἐπιφάνιον· τόσον εἶναι βάρβαρον καὶ τὸ λεκτικὸν καὶ τὸ πραγματικὸν αὐτῶν, καὶ ἐξαιρέτως τοῦ Περδίκκα καὶ τοῦ Ἀνω-
νύμου.

Φ. Τίς ἄλλος ἔμεινε;

Κ. Εἰς τὴν αὐτὴν ἑκατονταετηρίδα ἐμπορεῖς ἀκόμη νὰ τάξης καὶ τὸν Αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν [Υ], ὃς τις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1347 ἕως τὸ 1355 ἔτος. Αὐτὸς ἔγραψεν Ἀπολογία τῆς χριστιανικῆς Θρησκείας κατὰ τοῦ Μωάμεθ· εἰς τὴν ὁποίαν φέρει καὶ τὸ ἅγιον φῶς, ὡς ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τοῦ χριστιανισμοῦ.

Φ. Ἀπόδειξιν ἐπιτηδειοτέραν νὰ καταργήσῃ παρὰ νὰ στηρίξῃ τὸν χριστιανισμόν. Ὡ τὸν σοφώτατον Αὐτοκράτορα! Οὕτως ἀποδείχνουν οἱ Οὐλεμάδες καὶ οἱ Δερβίσαι τὸν μωαμεθισμόν.
Ἐχεις ἕλλον μάρτυρα;

(1) Ἀνωτέρ. σελ. 355.

Κ. Ἐχω, ἀλλὰ τόσον ὑπερβαίνει τοὺς ἄλλους ὅλους εἰς τὴν ἀπλότητα (διὰ τὰ μὴ προφέρω ἄλλο τι βαρύτερον), ὡς' ἐντρέπομαι τὴν μαρτυρίαν του.

Φ. Ἐπὶ τὸν ὀνομάζεις;

Κ. Χριστοφόρον, ἐπονομαζόμενον Ἄγγελον, τὴν πατρίδα Πελοποννήσιον. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος (1610), φεύγων τὰς καταδρομὰς τῶν Τούρκων, ὑπῆγεν εἰς τὸ Λουδῖνον, ὅπου ἰσόρησεν εἰς τοὺς Ἄγγλους τὸ Θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός.

Φ. Ὡς αὐτόπτης βέβαια.

Κ. Ἐξακοῆς φαίνεται ὅτι τὸ ἐδιηγήθη· οὐδ' ἠρκέσθη εἰς τοῦτο μόνον ὁ καλὸς οὗτος χριστιανὸς, ἀλλ' ἐπρόσθεσε καὶ ἄλλο ὄχι μικρότερον τεράσιον, ἐτήσιον καὶ τοῦτο, ὡς τὸ ἅγιον φῶς.

Φ. Ἐἰς τὴν Ἱερουσαλήμ;

Κ. Ὁχι· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τερατωδέστερον. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐνεργεῖται τὸ Θαῦμα κατέτος· ἀρχίζει τὴν μεγάλην πέμπτην, καὶ κρατεῖ ἕως τῆς ἀναλήψεως. Εἰς ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα ἡ πλησίον τοῦ Νείλου γῆ ἐξερνᾷ νεκρῶν σώματα [Φ].

Φ. Τερατῶδες, μὰ τὴν ἀλήθειαν! Ἐν λέγει ἂν τὰ νεκρὰ τοῦτα σώματα ἐμψυχώνωνται, ἀφοῦ ἡ γῆ τὰ ἐξεράσῃ; διότι συμπεραίνω, ὅτι καθὼς ἀπὸ τὴν ἀληθῶς θαυματουργηθεῖσαν πρώτην ἐκείνην λάμψιν εἰς τὸν τάφον, τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ (1), ἔπλασαν τὸ κατέτος θαυματουργούμενον ἅγιον φῶς, παρόμοια καὶ ἀπὸ τὴν γενομένην ἀνοιξίν τῶν μνημείων καὶ πολλῶν νεκρῶν ἀνάστασιν (2) ἐπενοήθη τὸ πλησίον τοῦ Νείλου γινόμενον κατέτος Θαῦμα.

Κ. Σιωπᾷ περὶ τούτου, ἀρκούμενος εἰς μόνην τὴν μαρτυρίαν

(1) Ματθ. κη, 3. — (2) Ματθ. κζ, 52-53.

τοῦ Ἡαίου, ὅσις (ὡς δὲν ἀμφιβάλλει ὁ Χριστοφόρος) ἐπροφήτευσε καὶ περὶ τῶν δύο Θαυμάτων.

Φ. Τοῦ Ἡσαίου τὴν προφητείαν ἐπιθυμῶ ν' ἀκούσω.

Κ. Ἄκουέ τὴν ἀπὸ τὸ ῥόμα τοῦ Χριστοφόρου· « Ἀσφαλῶς » λέγει, περὶ τοῦ Ἁγίου Φωτός, καὶ περὶ τοῦ σαυροῦ τοῦ » εὐρεθέντος ἐν Ἱερουσαλήμ, λέγων, Ἦξει πᾶσα σὰρξ » τοῦ προσκυνησαί ἐνώπιον ἐμοῦ εἰς Ἱερουσα- » λήμ, εἶπε κύριος... (1). Περὶ δὲ τῆς ὄψεως τῶν νεκρῶν » λέγει, Καὶ ἐξελεύσονται, καὶ ὄψονται τὰ κῶλα » τῶν ἀνθρώπων τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ » γὰρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει καὶ τὸ πῦρ » αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ἔσονται εἰς ὄρασιν » πάση σαρκί (2). » Ἰπῶς σε φαίνεται τὸ ἈΣΦΑΛῶΣ τοῦ Χριστοφόρου;

Φ. Ἀσφαλεστάτη λογική!

Κ. Κατὰ τὴν λογικὴν τῶν γραϊδίων.

Φ. Ἐμειναν ἄλλοι παρὰ τοὺς ὀνομασθέντας μάρτυρας τοῦ ἁγίου φωτός;

Κ. Ἐμποροῦσα ἀκόμη νὰ ἀναφέρω δύο· ἄλλ' εἰς τί ἤθελαν χρησιμεύσειν, ἂν ἦσαν καὶ μύριοι; τὸ ἀδύνατον δὲν γίνεται ποτὲ δυνατόν, καὶ ἂν ὅλος ὁ κόσμος μαρτυρήσῃ τὴν ὑπαρξίν του.

Φ. Εἰπέ μέ τους ὅμως.

Κ. Δύο Πατριάρχας τῆς Ἱερουσαλήμ.

Φ. Καὶ Πατριάρχαι μαρτυροῦντες! Τοῦτο, ἂν δὲν ἦν' ἐσχάτη νέκρωσις τοῦ Λογικοῦ, δὲν ἔχω πλέον τί νὰ τὸ ὀνομάσω. ἸΤίνες εἶναι οἱ δύο Πατριάρχαι τῆς Ἱερουσαλήμ;

Κ. Ὁ Νεκτάριος, ὅσις ἐπατριάρχευσε μετὰ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος (1660), καὶ ὁ Χρῦσανθος,

(1) Ἡσαίου ἐς', 23. — (2) Αὐτ. αὐτ. 24.

ὁ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς δεκάτης ὀγδόης (1707). Τὸν Νεκτάριον μαρτυρῶ ἀπ' ἄλλους (1), ὅτι ἐγενεαλόγει τὸ κατέτος φαινόμενον ἅγιον φῶς, ἀπὸ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔλαμψεν εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως. Τοῦ Χρυσάνθου δὲν ἔχω πλὴν τὸ ἐπιγραφόμενον « Ἐγχειρίδιον » περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς ἀγίας πόλεως Ἱεροσολήμων κ. τ. λ. » [X]. Τὸ δίκαιον ὁμῶς ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ὁ Χρυσάνθος εἰς ὅλον τοῦτο τὸ Ἐγχειρίδιον, ἂν καὶ δισχυρίζεται ν' ἀποδείξῃ σχεδὸν χρέος ἀπαραίτητον παντὸς Χριστιανοῦ τὴν παρουσίαν προσκύνησιν τοῦ ἀγίου τάφου ἢ καὶ τὴν πεμπομένην εἰς αὐτὸν ἐλεημοσύνην, ἂν καὶ πολεμῇ τοὺς συγχρόνους του Σιναΐτας, οἱ ὅποιοι ἐκήρυτταν, ὡς καὶ κηρύττουσιν ἀκόμη, πλεον θεάρεςου τὴν προσκύνησιν τοῦ Σινᾶ ὄρους παρὰ τὴν προσκύνησιν τοῦ ἀγίου τάφου, ἂν καὶ σπουδάζῃ νὰ δείξῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ Γρηγορίου Νύσσης τὴν ἐπιστολὴν ψευδεπίγραφον (2), μ' ἕλα ταῦτα δὲν ἐτόλμησε νὰ προφέρῃ τὸνομα τοῦ θαύματος ῥητῶς.

Φ. Χάριν μεγάλην πρέπει νὰ χρεωσθῶμεν εἰς τὸν Χρυσάνθον καὶ διὰ τὴν σιωπὴν του.

Κ. Ὁ Χρυσάνθος ἔγραψε Σφαιρικὰ, καὶ Γεωγραφικὰ, τῶν ὁποίων τὴν ἐπιστήμην εἶχεν ἀποκτήσειν εἰς τὰς Ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ πῶς ἦτο λοιπὸν δυνατὸν, ἄνθρωπος σολισμένος μὲ παιδείαν, καὶ μάλιστα Πατριάρχης, ἡγουν λειτουργὸς Θρησκείας, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς ὀνομάζεται ἈΛΗΘΕΙΑ, νὰ μαρτυρήσῃ περὶ πράγματος ψευδοῦς; Ἐπὶ πῶς ἠθέλε τολμήσειν νὰ βεβαιώσῃ αὐτὸς ὑπαρξίν θαύματος (καὶ θαύματος ἀδιακόπως ἐνεργουμένου), περὶ τοῦ ὁποίου ἐσιώπησαν τόσοι Πατέρες τῆς Ἐκκλη-

(1) MOSHEM, *De lumin. Sanct. Sepulcr.* § V, not. 4, pag. 251. — (2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 336-337.

σίας, ὅσους ἴδαμεν ἀνωτέρω, Βασίλειον, Χρυσόσομον, τὸν Θεολόγον Γρηγόριον, τὸν Νύσσης Γρηγόριον, Ἰερόνυμον, Ἀγουσιῖνον, αὐτὸν τὸν Κύριλλον, Πατριάρχην τῆς αὐτῆς πόλεως, ὡς καὶ ὁ Χρῦσανθος, ἀλλ' ἀσυγκρίτως κατὰ πάντα ἀνώτερον τοῦ Χρυσάνθου. . . .;

Φ. Δὲν λέγεις τοὺς Ἀποστόλους;

Κ. Αὐτοὺς ἔμελλα νὰ προσθέσω· διότι μόνων αὐτῶν ἡ σιωπὴ ἀρκεῖ νὰ καταστήσῃ ἄπιστον τὸ θαῦμα, καὶ ἂν τὸ ἐμάρτυρουσαν ὅλοι τῆς Ἐκκλησίας οἱ Πατέρες. Ἀλλὰ τώρα, βλέπεις, σιωποῦν οἱ Ἀπόστολοι, σιωποῦν τόσοι Πατέρες μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, εἰς πολλῶν ἑκατονταετηρίδων διάστημα. Μετὰ τόσον μακρὰν καὶ τοσοῦτων ἀγίων ἀνδρῶν σιωπὴν, ἵ πῶς δύναται τις νὰ πιστεύσῃ θαῦμα, πρώτην φοράν τὴν ἐννάτην ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἀπὸ πρώτους τοὺς Δυτικοὺς ἀκούμενον, καὶ πάλιν ἀπὸ πρώτους αὐτοὺς καταφρονούμενον, ἢ καὶ δισαζόμενον;

Φ. Δισαζόμενον! Ἐπειδὴ αὐτοὶ τὸ ἐγέννησαν, ὡς ἀπέδειξες, μὲ ποῖον πρόσωπον τολμοῦν νὰ ἀποκηρύξωσιν ὡς νόθον τὸ ἴδιον τέκνον;

Κ. Λέγουν, ὅτι ἀντὶ τοῦ γησίου οὐρανοκαταιβάτου ἀγίου φωτός, τὸ ὁποῖον κατέλαμπεν αὐτοὺς, ὅτ' ἐκρατοῦσαν τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπλασαν οἱ Γραικοὶ, μετὰ τὴν ἐξωσιν ἐκείνων, νέον ἄλλο φῶς.

Φ. Ἀπίστευτος εἶναι τόση ἀναισχυντία.

Κ. Καὶ ὅμως σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν [Ψ]. Ἐνόσω εἶχαν τὸ μονοπώλιον, τὸ θαῦμα ἦτο θαῦμα· ἀφοῦ ἐπέρασαν εἰς χεῖρας τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ ἡ πραγματεία καὶ τὰ κέρδη τῆς ἐκρίθησαν κίβδηλα.

Φ. Ὡ τῆς ἀναισχυντίας!

Κ. Εἶναι ὅμως τινὲς ἐξ αὐτῶν. . .

Φ. Ὁί ὁποῖοι τὸ πιστεύουν;

Κ. Ὅχι μὲ καθαράν ὁμολογίαν ὅλοι· τινὲς μὲν σιωποῦν, ἢ λαλοῦν περὶ αὐτοῦ ἱστορικῶς, χωρὶς φανέρωσιν τῆς γνώμης των, ἄλλοι δὲ καὶ δικαιολογοῦν τοὺς Γραικοὺς, ὡς ἀναγκαζομένους νὰ καταφεύγωσιν εἰς τοιοῦτον δόλον.

Φ. Ἐκ ποίαν ἀνάγκην;

Κ. Διπλὴν, ἢ μᾶλλον τριπλὴν ἀνάγκην. Λέγουσιν, ὅτι οἱ Γραικοὶ (καὶ τοῦτο ἀποβλέπει ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ὅχι μόνους τοὺς Ἱεροσολυμίτας), ἀφοῦ μίαν φορὰν ἐπαράλαβαν ἀπὸ τοὺς Δυτικοὺς πλασμένον τὸ Φαῦμα, ἀμελήσαντες ἴσως καταρχὰς δι' ἄλλας αἰτίας νὰ τὸ καταργήσωσι, τὸ ἐμεταχειρίσθησαν ἔπειτα ὡς ὄπλον ἐπιτήθειον νὰ πολεμῶσι τὴν καινοτομηθεῖσαν (1582) ἀπὸ τὸν Πάπαν Γρηγόριον τὸν δέκατον τρίτον διόρθωσιν τοῦ Μηνολογίου, καὶ ἀκολούθως τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα.

Φ. Δὲν καταλαμβάνω.

Κ. Ἐκ καταλαμβάνεις, ὅτι, κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην (τὴν ὁποίαν, πλὴν ἡμῶν καὶ τῶν Ῥώσων, δέχονται σήμερον ὅλα τὰ χριστιανικὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης), συμβαίνει πολλάκις νὰ ἐορτάζωμεν τὸ Πάσχα μακρὰν μετὰ τὴν αὐτὴν τῶν Δυτικῶν ἐορτὴν; Τὸ ἅγιον λοιπὸν φῶς, φαινόμενον εἰς τῶν Ἀνατολικῶν, καὶ ὅχι τῶν Δυτικῶν, τὸ Πάσχα, δείχνει φανερά, ὅτι τὸ παλαιὸν μηνολόγημα (vieux style) τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος εἶναι τὸ μόνον ἀληθές, καὶ ἢ κατ' αὐτὸ γινομένη ἐορτὴ τοῦ Πάσχα ἢ μόνη ἀψευδὲς ἀτὴ, καὶ ὅχι τοῦ Πάπα Γρηγορίου τὸ μηνολόγημα (nouveau style), ἂν καὶ μαρτυρημένον ἀπ' ὅλους τοὺς νέους Ἀστρονόμους, καὶ μάλιστα τοὺς Ἀστρονόμους τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῶν Καλδίων, οἱ ὅποιοι, καὶ μὴ Φέλουτες ἐδέχθησαν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, τῶν Παπισῶν, τὴν διόρθωσιν, ἀναγκασμένοι ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

Φ. Ἀθλία ἀπόδειξις! διότι καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Ῥῶσοι μετ' ὀλίγους χρόνους τὴν αὐτὴν ἀνάγκην μέλλομεν νὰ πάθωμεν.

Κ. Καὶ ὅμως εἰς ταύτην τὴν ἀπόδειξιν θριαμβεύει καὶ ὁ καλὸς Χριστόφορος· καὶ Δὲν τὸν μέλει (λέγει) τίποτε περὶ σοφίας ἀνθρώπων [Ω].

Φ. Ἄ! Δὲν μέλει τὸν Χριστόφορον περὶ σοφίας ἀνθρώπων.

Κ. Οὐτ' αὐτὸν, οὔτε τοὺς παρόντας τότε αὐτόπτας τῶν δύο θαυμάτων.

Φ. Καὶ ὅμως ἡ ἀνθρωπίνη σοφία εἶναι δῶρον καὶ ἀπόρρητος τῆς ἀπείρου τοῦ Θεοῦ σοφίας.

Κ. Διὰ τοῦτο, ἂν τὸ ἐπαρτήρησες, κάνεις ἀπὸ τοὺς καταφρονητὰς τούτους τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας, δὲν σέβεται τὴν Θεῖαν σοφίαν. Διὰ τοῦτο συκοφαντοῦν τὴν φιλοσοφίαν, διότι φοβοῦνται μὴ μεταχειρισθῆ κατ' αὐτῶν αὐτὰ τὰ ὄπλα τῆς Θεῖας σοφίας, τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ψευδῶς ἐπαγγέλλονται. Παραδείγματος χάριν, τῆς Θεῖας σοφίας οἱ λόγοι περιέχονται εἰς τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὰς ἐπιστολάς τῶν Ἀποστόλων. Ἡ φιλοσοφία, ἣτις δὲν ἀσχολεῖται εἰς μόνας τὰς φυσικὰς ἐπισήμας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν Θεολογίαν, καὶ ἀπλῶς εἰς ὅσα δίδουν ἀφορμὴν ἐρεύνης καὶ κρίσεως μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους, ἡ φιλοσοφία λέγω, ὅταν δὲν ἐμπορῇ νὰ τοὺς πολεμήσῃ μὲ τὰ ἴδιά της ὄπλα, ὀπλίζεται τὰ ἀκαταμάχητα τῆς Ἱερᾶς γραφῆς ὄπλα. Ἐπί ἄλλο συχνότερον εὐρίσκομεν εἰς αὐτὴν παρὰ τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας καὶ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ψεύδους; Αὐτὴ μᾶς ἐπροφήτευσεν ὅτι μέλλου νὰ γεννηθῶσιν εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν πονηροὶ καὶ γόητες ἀνθρώποι (1), ὑποκριταί, ψευδολόγοι, ψευδόχριστοι, πλανῶντες τοὺς ἀνθρώπους μὲ δαιμονικὰς διδασκαλίας (2),

(1) Πρὸς Τιμόθ. Β, γ', 13. — (2) Πρὸς αὐτ. Α, δ', 1-3.

πλεονέκται, ἔμπορευόμενοι τοὺς χριστιανοὺς μὲ πλαστοὺς λόγους (1), μὲ μύθους γραῶδεις (2) μὲ ψευδῆ θαύματα (3), διὰ νὰ τρέφωσι τὰς καθημερινὰς τρυφὰς καὶ νὰ πληρόνωσι τὰς ἡδονὰς των (4).

Φ. Ὅλα ταῦτα καλὰ, φίλε μου, κ' ἤθελαν εἶσθαι πολὺ καλῆτερα, ἂν ἦτον ἀκίνδυνος ἢ φανέρωσις των.

Κ. Διὰ τοῦτο σ' ἐπαρκαλέσσα κ' ἐγὼ, νὰ μείνωσιν ἀπόρητα μεταξύ μας ὅσα ἐλάλησαμεν περὶ τοῦ ἁγίου φωτός. Μ' ὅλον τοῦτο ἴσως ἐσύμφερε νὰ πληροφορηθῶσι κὰν οἱ καλοὶ μας ἀγιοταφῖται τὴν ὁποίαν ἕως τώρα δὲν ἐγνώριζαν ἀλήθειαν. . . .

Φ. Ἰ Ποίαν ἀλήθειαν;

Κ. Ὅτι δὲν ἔπλασαν αὐτοὶ τὸ ἅγιον φῶς, ἀλλ' ὅτι πλασμένον τὸ ἔλαβαν ἀπ' ἄλλους.

Φ. Ἐχρεώσου (πάλιν σὲ λέγω) ὄχι νὰ τὸ λάβωσιν, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀποβάλωσιν ὡς πλασμένον ἀπὸ τοὺς Δυτικούς.

Κ. Αἰ! φίλε, σὲ εἶπα κ' ἐγὼ νὰ μὴ τοὺς κρίνης τόσο ἀυστηρά· συμπεραίνεις ἀπὸ τοῦ Χριστοφόρου τοὺς λόγους, ὅτι ἠναγκάσθησαν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους (κατ' ἐκεῖνον ἴσως τὸν καιρὸν, ὅτε ἐμελετοῦσαν τὴν κατάργησιν αὐτοῦ) νὰ τὸ διατηρήσωσι, ἢ μᾶλλον νὰ ὑποφέρωσι τὴν διατήρησιν αὐτοῦ, φοβηθέντες τὴν νέαν μηνολογίαν τοῦ Πάπα Γρηγορίου.

Φ. Ἡ νέα μηνολογία ὁμῶς ἦτον ἀληθὲς δῶρον, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ δεχθῶσι καὶ ἂν ἐπροσφέρετο ἀπὸ εἰδωλολάτρας.

Κ. Ἐλησμόνησες, φίλε, πόσῃ ἰσχὺν ἔχουν αἱ προλήψεις; Ἰ Δὲν συλλογίζεσαι, ὅτι ἀκόμη σήμερον μετὰ 250 ἔτη ἀπὸ τῆς

(1) Πέτρ. Β, β', 3. — (2) Πρὸς Τιμόθ. Α, α', 4, δ', 7, Β, δ', 4. Πρὸς Τίτ. α', 14. — (3) Ματθ. κδ', 24. Πρὸς Θεσσαλον. Β, β', 9. — (4) Πέτρ. Β, β', 13.

διορθώσεως τοῦ μηνολογίου ἐπιμένομεν ἀκόμη καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ Ῥῶσοι εἰς τὸ σφαλερὸν μηνολόγιον; ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Λουθηροκαλδῆνοι δὲν τὸ ἐδέχθησαν πλὴν μετὰ πολλοὺς χρόνους μετὰ τὴν διόρθωσιν, διὰ μόνην τὴν κατάρατον πρόληψιν ὅτι ὁ διορθωτὴς τοῦ μηνολογίου ἦτο Πάπας. Καὶ ὅμως οἱ Λουθηροκαλδῆνοι, κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον [ΑΑ] δὲν ἦσαν εἰς τὴν δυσυχῆ κατάστασιν τῆς βαρβαρωθείσης Ἑλλάδος, ἀλλ' εἶχαν ἐπισήμας, εἶχαν ἀστρονόμους, ἱκανοὺς νὰ κρίνωσιν, ἂν ἡ διόρθωσις τοῦ Πάπα ἦτον ἀναγκαία ἢ ὄχι.

Φ. Ἄς μᾶς συγχωρηθῆ προσώρας ἢ ἀποβολὴ τῆς Παπικῆς διορθώσεως, ἐπειδὴ καὶ σοφωτέρους ἄλλους ἐκυρίευσεν ἡ αὐτὴ πρόληψις· ἀλλὰ δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ βεβαιώσωμεν καὶ μὲ Θαῦμα τὴν πρόληψιν.

Κ. Ἀναγκαῖον ἐνομίσθη ἀπ' ἐκείνους τότε νὰ Θεραπεύσωσι τὸ κακὸν μὲ ἄλλο κακὸν, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς σκοτιζομένους ἀπὸ προλήψεις.

Φ. Ἀρκετὰ περὶ τῆς πρώτης ταύτης ἀνάγκης, ἂν καὶ δὲν ἀρκῆ νὰ δικαιώσῃ τοὺς ἀναγκαζομένους. Εἰπέ με τὴν δευτέραν καὶ τρίτην.

Κ. Ἀναγκάζονται δεύτερον οἱ Ἀνατολικοὶ νὰ λέγωσι πρὸς τοὺς Τούρκους, ὅταν οὔτοι τοὺς ὀνειδίζωσιν ὡς ψευδοθαυματουργοὺς, ὅτι διὰ τοῦτο ἐνεργοῦν τὸ Θαῦμα, διὰ νὰ δύνανται νὰ πληρόνωσι πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἐπιβαλλομένους βαρυτάτους φόρους [ΒΒ].

Φ. Ἐάν ἄλλως νὰ κρατήσωσι τὸν ἅγιον τάφον δὲν ἦναι δυνατὸν, διὰ τοὺς βαρεῖς φόρους, παρὰ μὲ Θαῦμα πλαστὸν, προτιμότερον νὰ ἀφεθῆ ὁ ἅγιος τάφος, παρὰ νὰ ἀτιμάζεται ὁ ἐνταφιασθεὶς Χριστὸς μὲ πλάσματα. Λέγε τὴν τρίτην.

Κ. Ἡ τρίτη εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτὴ καὶ τὴν ὁποίαν ἔλεγ' ἀρχή-

τερα (1), ὁ κίνδυνος δηλαδή, μὴ ἢ φανέρωσις τῆς πλάνης τοῦ
 Θαύματος, ψυχράνη τοὺς Χριστιανούς καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς τελε-
 τὰς, ἴσως καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ δόγματα τῆς Θρησκείας. Τοιαύτην
 ἀπολογία ἀπολογεῖται ὑπὲρ τῶν Ἀνατολικῶν ἕνας ἀπὸ τοὺς
 Γάλλους περιηγητὰς. « Οἱ Πατριάρχαι των (λέγει), δὲν τοὺς
 » σύρου ἀπὸ τὴν πλάνην, διότι εἶναι πολλάκις ἐπικίνδυνος ἢ
 » κατάργησις τινῶν τελετῶν ἀδιαφόρων, ὡς δυναμένη νὰ ψυ-
 » χράνη τὴν πίσιν. Καὶ βέβαια, ἂν ἐπεχείρει τις νὰ φανερώσῃ
 » εἰς τοὺς Χριστιανούς, ὅτι τὸ ἅγιον φῶς δὲν καταβαίνει ἀπὸ
 » τὸν οὐρανὸν, ἤθελαν ἴσως διδάσειν καὶ περὶ τῆς ἀληθείας
 » τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, ἢ κἂν μετριάσειν τὴν εἰς τοὺς
 » ἁγίους τόπους εὐλάβειαν, ὅπου ὑπάγουν κατέτος ἀπ' ὅλα
 » τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, διὰ νὰ ἴδωσιν, ὅτι δὲν βλέπουν, ἂν
 » καὶ δισχυρίζωνται ὅτι τὸ βλέπουν [ΓΓ]. »

Φ. Τοιαύτην ἀπολογία, φίλε, ἄς τὴν κάμη, ἂν ἀγαπᾶ, ὁ
 καλὸς σου Γάλλος, διὰ τοὺς Θαυματουργοὺς Μοναχοὺς τῆς
 ἐκκλησίας του. Τελετὰς ἀδιαφόρους ὀνομάζει τὰ ψευδῆ
 Θαύματα! καὶ νομίζει συγχωρημένον νὰ ὑπερασπίζεται ἡ Θρη-
 σκεία μὲ παντοίους δόλους καὶ πάσης λογῆς ἀνομήματα. Θαυ-
 μασῆ Θρησκεία, ἣτις ἐπισηρίζεται εἰς πλασὰ Θαύματα! Τοιού-
 των Θαυμάτων ἔχουν χρεῖαν αἱ ψευδοθρησκεῖαι, καὶ ὄχι ἡ
 παραδοθεῖσα ἀπὸ τὸν Χριστὸν Θρησκεία.

Κ. Λέγεις σχεδὸν ὅσα λέγει καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀντιπαπιστὰς
 Θεολόγους, κατακρίνων τοῦ Γάλλου τούτου τὴν ἀπολογία.

Φ. Τί λέγει; ἐπιθυμῶ νὰ τὰκούσω.

Κ. Λέγει ὅτι, κτὰ τοῦ Γάλλου τὴν κρίσιν, συγχωροῦνται
 πάσης λογῆς ἀνοσιουργαίαι καὶ ὕβρεις κατὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων,
 διὰ νὰ παρακινήται ὁ λαὸς ὄχι νὰ πισεύῃ, ἀλλὰ νὰ δοξάζῃ μόνου

(1) Ἀ.ωτέρ. σελ. 355.

ἀληθινὴν τὴν παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν Θρησκείαν (1).

Φ. Κρίσις τοῦ θεολόγου δικαία καὶ σύμφωνος μὲ τοῦ Ἀποστόλου τοὺς λόγους, « Μὴ ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ » ἀγαθὰ (2)· » ἡ ἀληθὴς θρησκεία ὅχι μόνον δὲν ἀσφαλίζεται μὲ τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ καὶ τρέχει μέγαν κίνδυνον νὰ καταφρονηθῇ παντάπασι, καὶ νὰ συναριθμηθῇ μὲ τὰς ψευδεῖς Θρησκείας, ὁπότε μεταχειρίζεται τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα μέσα, ὅσα συνεργοῦν εἰς σερέωσιν ἐκείνων. Σήμερον κἄν, ὅτε ἤρχισεν ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς νὰ φωτίζεται, χρεωσοῦν οἱ Ἰερωμένοι μας νὰ παύσωσι τὸ θαυματουργήμα, τὸ ὁποῖον ἀτιμάζει τόσο τὴν Θρησκείαν.

Κ. Εἰπέ ὅτι καὶ φθείρει τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ.

Φ. Περὶ τῆς φθορᾶς τῶν ἠθῶν δὲν ἀμφιβάλλω. Ἐμποδίζοντες τὴν ἐξάπλωσιν τῶν φῶτων, ἐμποδίζουν ἀκολούθως καὶ πᾶσαν χρηστοθήθειαν.

Κ. Οἱ ἱερεῖς μας ὅμως ἐπαινεῦν ταύτην τὴν ἐξάπλωσιν·

Φ. Πολλὰ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν. Ἐπειτα, ἵ τί ὠφελεῖ ὁ φιλὸς ἔπαινος, ὅταν ἐξ ἑνὸς μέρους ἐγκωμιάζωσι, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀσωτεύωσι τόσα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἀποκτῶνται τὰ φῶτα;

Κ. Ἰπῶς ἀσωτεύουν;

Φ. Δέν σε λανθάνει βέβαια πόσαι χιλιάδες προσκυνητῶν ὑπάγουν κατέτος εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ πόσας μυριάδας γροσιῶν ἐξοδεύει καθεὶς ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ ἀξιωθῇ νὰ ἴδῃ τὸ ἅγιον φῶς.

Κ. Ἐχεις δίκαιον. Πιθανόν, ὅτι πολλαὶ μυριάδες ἀργυρίων δαπανῶνται ματαίως εἰς αὐτό.

Φ. Πρόσθετες καὶ ὅσας ἐξοδεύουν οἱ ταλαίπωροι Γραικοὶ εἰς τὰ σπαρμένα καθ' ὅλην τὴν Ἀσιανὴν καὶ Εὐρωπαϊάν Ἑλλάδα

(1) Ἰδε τὴν σημ. ΓΓ. — (2) Πρὸς Ῥωμ. γ'. 8.

μετόχια τῶν Ἄγιοταφитῶν, διὰ τὴν πρὸς τὸ ἅγιον φῶς εὐλάβειαν.

Κ. Ἄν προσθέσης καὶ ταῦτα, γίνονται νομίζω πολλότατα ἑκατομμύρια γροσίων· ἐπειδὴ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, τῶν Ἄγιοταφитῶν τὰ μετόχια βλέπω πολὺ πλουσιώτερα τῶν ἄλλων.

Φ. Ἴσως μόνος ὁ ἅγιος τάφος φορολογεῖ τῶν Γραικῶν τὸ γένος φόρον, ὅσον δὲν λαμβάνουν ὅλα τὰλλα μοναστήρια ἐντάμα. Ἀφίνω σε τώρα νὰ συλλογισθῆς, ἐὰν μὲ τόσην ἀργυρίου ποσότητα, ἀντὶ δύο ἢ τριῶν ταπεινῶν ἀκόμη σχολίων ἐπιστημονικῶν, δὲν ἐδυναμέθα νὰ ἔχωμεν πολλὰ γυμνάσια σολισμένα μὲ πολλοὺς διαφόρων ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν διδασκάλους· ἀντὶ διακοσίων νέων σπουδαζόντων εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην, τετρακοσίους ἢ πεντακοσίους· ἐὰν μὲ τόσα μέσα φωτισμοῦ, δὲν ἤθελ' εἰς πολλὰ μικρὸν χρόνον διάστημα ἢ ταλαίπωρος Ἑλλάς συνερίζεσθαι μὲ τὰ σοφώτερα ἔθνη τῆς Εὐρώπης.

Κ. Δέν σε λέγω τὸ ἐναντίον.

Φ. ὦ δυσυχία! ὦ μωρία! ὦ τυφλότης! Ἄρα ἐσυλλογίσθησαν ποτὲ πόσην ζημίαν προξενοῦν εἰς τὸ γένος, γινόμενοι ἐμπόδιον τῆς προκοπῆς καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων; ἢ νομίζουν τάχα, ὅτι δὲν εἶναι αὐτοὶ μέλη τοῦ γένους, ἀλλ' ἀφοῦ ἐρασοφόρησαν ἔπαυσαν πλέον νὰ ἦναι Ἕλληνες;

Κ. Καὶ τὴν προξενουμένην ἀπ' αὐτοὺς ζημίαν συλλογίζονται πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸ γένος ἀγαποῦν, καὶ μέλη του νὰ ἦναι καὶ νὰ λέγωνται καυχῶνται. Ἄλλὰ τί νὰ κάμωσι· πῶς νὰ καταργήσωσι τὸ ψεῦδος;

Φ. Βάλλοντες εἰς τόπον αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν.

Κ. Αἶ! φίλε μου, τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ὅσον τὸ φαντάζεσαι εὐκολον.

Φ. Καλὲ τί λέγεις! ἢ ἀλήθεια δυσκολεύεται νὰ λάβῃ τὸν τόπον τοῦ ψεύδους! ὁ Χριστὸς τὸν τόπον τοῦ Σατανᾶ! Τοῦτον ὀνομά-

370 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ

ζει ὁ Χριστός « Πατέρα τοῦ ψεύδους (1) » ἑπεὶ δὲ ἑαυτοῦ τί λέγει; « Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια (2). »

Κ. Τὴν ἀλήθειαν! τὴν ἀλήθειαν! Ἐλησμόνησες, βλέπω, τὴν Παροιμίαν· « Ἡ ἀλήθεια εἶναι μαλλώτρια. »

Φ. Καταλαμβάνω. Παραβάλλεις λοιπὸν τοὺς ἀγιοταφίτας με τοὺς σαυρωτάς Φαρισαίους;

Κ. Ἄπαγε! φιλε μου, ἄπαγε! Ἐξεναντίας τοὺς λυποῦμαι, ὅτι, ἐπιθυμοῦντες καὶ αὐτοὶ τὴν παῦσιν τῆς ἀπάτης, δὲν εὐρήκασιν ἕως τὴν σήμερον τὸν τρόπον νὰ τὴν παύσωσιν. Ὅλοι (ἂν ἐξαιρέσης ὀλίγους τινὰς γόητας) ὑποφέρουν τὸ θαυματουργημα, ὅχι μὲ σκοπὸν νὰ πλανῶσιν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον μὴ ταραξῶσιν, ὡς εἶπα (3), τοὺς πλανωμένους ἀνακαλύπτοντες τὴν πλάνην.

Φ. Ἄλλο πάλιν τοῦτο παράδοξον.

Κ. Εἶπέ μᾶλλον ὅτι εἶναι ἀπὸ τὰ συμβαίοντα συνήθως εἰς τοὺς πλανωμένους. Ἡ δεισιδαιμονία, καθὼς ὅλα τὰ πάθη, ἀφοῦ μίαν φοράν κυριεύσῃ ὡς ἐξὶς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ζαλιζει τὸν νοῦν ζάλην ἀσυγκρίτως ταραχωδεστέραν τῆς προξενουμένης ἀπὸ τὴν μέθην ζάλης. Δοκίμασε ν' ἀρπάσῃ ἀπὸ χειῶρας μεθυσμένου τὸ ποτήριον, καὶ θέλεις ἰδεῖν πόσον ἀγριαίνεται κατὰ σοῦ. Δοκίμασε νὰ κηρύξῃ εἰς τοὺς προσκυνητάς, ὅτι ματαίως ἐξοδεύου τόσα χρήματα, ματαίως κοπιάζου ταξειδεύοντες μακρὰν διὰ θαῦμα, τὸ ὁποῖον καθένας ἀκόπως καὶ χωρὶς θάπανην, καθήμενος εἰς τὸν οἶκόν του δύναται νὰ θαυματουργῇ, ὅχι τὸ μέγα σάββατον μόνον, ἀλλὰ καθημέραν, καθώραν, κατὰ πᾶσαν στιγμὴν. Δοκίμασε, λέγω, νὰ διδάξῃ τὴν τόσον ἀπλὴν ἀλήθειαν ταύτην, καὶ θέλεις ἰδεῖν στρατεύμα προσκυνητῶν με-

(1) Ἰωάν. ἡ, 44. — (2) Αὐτ. ιδ', 6. — (3) Ἀνωτέρ. σελ. 355.

θυσμένων, ἢ (ὡς δὲν αἰσχύνονται νὰ ὀνομάζωνται) Χατσήδων, στρατηγούμενον ἀπὸ ὀλίγους Ξρατυτάτους γόητας, πνέοντας τὸν ὕλεθρόν σου, ὡς ἀνατροπέως τῶν καθεστώτων.

Φ. Ἐπιπλέον διὰ τοὺς μεθυσμένους τούτους πρέπει ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς νὰ γυμνώνεται ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς εἰς τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας προκοπῆς, καὶ (τὸ πλέον ἀξιοθρήνητον) νὰ ὀνειδίζεται ἀπὸ τοὺς ἀλλογενεῖς, ὡς καταντήσασα εἰς ἀνίατον βραβαρότητα, ἢ μᾶλλον εἰς ἀληθινὴν νηπιώδη μωρίαν;

Κ. Ναι, φίλε, διὰ τούτους. Οἱ μεθυσμένοι πρῶτον πρέπει νὰ ἀνανήψωσι, καὶ νὰ ἐντραπῶσι διὰ τὰς ἀσημοσύνας τῆς μέθης· καὶ τότε παύουν ἀφ' ἑαυτῶν καὶ οἱ γόητες νὰ κερνώσιν εἰς αὐτοὺς τὸ φαρμακερὸν τῆς δεισιδαιμονίας κέρασμα.

Φ. Δικαίως ἤθελες ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἂν ἐσιωποῦσαν καὶν περὶ τῆς εἰς Ἱερουσαλήμ προσκυνήσεως. Ἄλλ' αὐτοὶ ἐξεναντίας, ὄχι μόνον τὴν κηρύττουν, ὡς ἔργον σχεδὸν ἀναγκαῖον εἰς σωτηρίαν, ὄχι μόνον δὲν παύουν νὰ παρακινῶσι τοὺς ἀπλουςέρους νὰ τρέχωσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, διὰ νὰ ἀσωτεύωσιν ἐκεῖ ὅ,τι χρεωσθῶν νὰ οἰκονομῶσιν εἰς ἀνατροφήν τῶν ἰδίων τέκνων, ἢ ἄλλην κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ γένους τινὰ, ἀλλὰ καὶ ὅσους ὑποπεύονται ἢ ἀκούουν ἐμποδίζοντας τῆς Ἱερουσαλήμ τὸ ταξείδιον δὲν αἰσχύνονται νὰ διαβάλλωσιν ὡς ἀσεβεῖς.

Κ. Ἐφάνησαν καὶ τινὲς τοιοῦτοι, ὡς νὰ διαβάλλωσι τοὺς ἀθώους [ΔΔ]· ἀλλὰ δὲν εἶναι οὐδὲ τοῦτο κοινὴ νόσος τοῦ κλήρου μας.

Φ. Τοὺς Σιναίτας ἴσως ζητεῖς νὰ ἐξαίρεσης· τούτων ὅμως ὁ σκοπὸς (ἂν πισεύσωμεν καὶ τούτων τοὺς ἀντικατηγόρους ἀγίαταφίτας) εἶναι ὄχι νὰ ἐλευθερώσωσι τοὺς Χριστιανούς ἀπὸ τὴν πλάνην, ἀλλὰ νὰ τοὺς σύρωσιν, αὐτοὺς καὶ τοὺς Ξησαυρούς των, ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ Σίναιον ὄρος.

Κ. Δὲν ἀντιφέρονται μόνοι οἱ Σιναῖται εἰς τὸ Θαῦμα τῆς Ἱερουσαλήμ. Παρὰ τούτους γνωρίζω πολλοὺς ἄλλους σεβασμίους ἐκκλησιαστικούς, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ ὄνειδος τοῦ αἰσχροῦ Θαυματουργήματος· ἀλλὰ ἀναγκάζονται (πάλιν τὸ λέγω) νὰ σιωπῶσι, διὰ τοὺς μεθυσμένους.

Φ. Ἐξεύρεις τί συλλογίζομαι μέσον ἱκανόν, κατὰ τὴν κρίσιν μου, νὰ ταχύνῃ τὴν ἀνάνηψιν τῶν μεθυσμένων;

Κ. Ἰ Τί;

Φ. Νὰ δημοσιεύσωμεν διὰ τοῦ τύπου ὅσα μου ἰσόρησες περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τοῦ ἀγίου φωτός.

Κ. Μέσον Θαυμασὸν νὰ μᾶς λιθοβολήσωσι καὶ τοὺς δύο. Δὲν εἶν' ἀκόμη καιρὸς τοιαύτης δημοσιεύσεως.

Φ. Ἐπέρασε καὶ ὁ καιρὸς τῆς λιθοβολίας. Ἐδίσταξα κ' ἐγὼ καταρχάς· ἀλλὰ τώρα μ' ἐθάρρυναν αἱ τόσαι σου ἀποδείξεις. Ἢ φοβεῖσαι μὴ μας κηρύξωσιν ἄθεους.

Κ. Ἰ Καὶ τὸ κρίνεις τοῦτο μικρόν;

Φ. Μέγα καὶ δεινόν· Ἰ ἀλλὰ τί με μέλει, ἂν μὲ συκοφαντήσωσιν ὡς ἄθεον, ὅταν ἡ συνείδησίς μου μαρτυρῇ, ὅτι δὲν ἐδίστασα ποτὲ περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ; Πολὺ δεινότερον ἦθελ' εἶσθαι, ἂν, δυνάμενος νὰ δείξω εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, πῶς θέλει ὁ Θεὸς νὰ λατρεύεται, ἐσιωποῦσα διὰ τῆς συκοφαντίας τὸν φόβον. Εἰς τοῦ βίου τὴν σκηνὴν ὅστις ἀναλαμβάνει φιλοσόφου πρόσωπον, πρέπει νὰ τὸ δραματίξῃ, ὡς ὑπαγορεύουν τῆς φιλοσοφίας αἱ νόμοι, μὴδὲ νὰ τὸ φθειρῇ χαριζόμενος εἰς ὀλίγους τινὰς ἀναισθήτους τῶν καλῶν Θεατῶν.

Κ. Φίλος τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀληθείας ἐπαγγέλλομαι κ' ἐγὼ νὰ σ' ἐξομολογηθῶ ὅμως τὴν ἀλήθειαν, δὲν αἰσθάνομαι πολλὴν ὄρεξιν οὔτε νὰ λιθοβοληθῶ, οὔτε νὰ ὀνομασθῶ ἄθεος, οὐδὲ πισεύω, ὅτι χρεωστῶ νὰ κινδυνεύσω τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν μου, διὰ νὰ φωτίσω τοὺς μωρούς. . . . Ἰ Τί κινεῖς τὴν κεφαλὴν;

Φ. Ὅτι, φίλε μου, φοβούμενος ἀθεότητος συκοφαντίαν, λέγεις ὁμῶς καὶ φρονεῖς ὅτι ἐφρονοῦσαν οἱ ἄθεοι.

Κ. Ἐπῶς;

Φ. Ἐλθσάμενος τί ἔλεγε περὶ τοῦ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ζήλου ὁ περιβόητος τὴν ἀθείαν Θεόδωρος; Κατὰ τοῦτον, δὲν χρεωσθεῖ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος νὰ θυσιασθῇ, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, διὰ τὴν πατρίδα του, ἐπειδὴ πατρίς εἶναι ὅλος ὁ κόσμος, οὐδὲ νὰ μωραυθῇ αὐτός, διὰ νὰ ὠφελήσῃ τοὺς μωρούς (1).

Κ. Εἰς τοὺς κόρακας καὶ ὁ Θεόδωρος καὶ τὸ δόγμα του! Ὅτι εἶμαι ἔτοιμος νὰ θυσιασθῶ ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ γένους μου, οὐδὲ σὺ ἀμφισβᾷς, νομίζω, περὶ τούτου· ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν ἦλθεν ἀκόμη ὁ καιρὸς τῆς ὠφελείας, εἰς τί χρησιμεύει ἡ θυσία;

Φ. Καὶ τίς σε ἔφερεν εἰς τόσῃ ἀπελπισίαν; Σὺ αὐτὸς ἐπαρτήρησες καὶ ὠμολόγησες, ὅτι τῶν μωρῶν ὁ ἀριθμὸς ὀλιγοσεύει καθημέραν, διὰ τὴν ἐνεργουμένην τῶν φώτων ἐξάπλωσιν.

Κ. Ἄλλ' εἶπα καὶ ὅτι δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἤρχισεν ἡ ἐξάπλωσις. Τὸ πλῆθος τῶν μωρῶν ὑπερβαίνει ἀκόμη πολὺ τὸν ἀριθμὸν τῶν φρονίμων.

Φ. Ὅσον μωρούς καὶ ὅσον πολλοὺς καὶ ἂν ὑποθέσῃς τοὺς μωρούς μας, δὲν ἔφθασαν εἰς τόσῃ ἀλογίαν, ὥστε νὰ μὴ κλονηθῶσιν, ἀναγινώσκοντες τὴν ὁποίαν ἔκαμες ἀκριβῆ ἰστορίαν τοῦ ἁγίου φωτός. Ἔως τῶρα δὲν τὴν ἐγνώριζαν οὔτ' αὐτοί, οὔτε πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φρονίμους, καθὼς οὐδ' ἐγὼ ἀκόμη. Δύο μόνους ἢ τρεῖς ἂν κερδήσωσιν οἱ λόγοι σου, ἐπλήρωσες τὸ πρὸς τὴν

(1) « Ἐλεγε δὲ [ὁ Θεόδωρος] καὶ εὐλογον εἶναι, τὸν σπουδαῖον μὴ » ἐξαγαγεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἑαυτὸν· ἀποβαλεῖν γὰρ τὴν φρόνησιν » ἔνεκα τῆς τῶν ἀφρόνων ὠφελείας· εἶναι τε πατρίδα τὸν κόσμον. » Διογένης. Λαερτ. II, 98.

πατρίδα σου χρέος, μεταβάλλων ἀληθῶς (ὡς ἐσυμβούλευεν ὁ Δημοσθένης τοὺς Ἀθηναίους) τὰ θεωρικὰ εἰς στρατιωτικά, καὶ μεταφέρων εἰς τὰς χρείας τῆς πατρίδος τὰ μωρῶς ἐξοδευόμενα εἰς θῆαν θαύματος πλασμένου ἀπὸ φραγκοπατέρας, ἐχθροὺς ἀσπόνδους τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας. Ἐλευθερόνεις δ' ἐνταυτῷ καὶ τὴν ἐκκλησίαν μας ἀπὸ ὄνειδος τόσον μᾶλλον ἄδικον, ὅσον ὄνειδιζόμεθα ἀπ' αὐτοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι μᾶς κατέστησαν ἀξίους ὄνειδισμού. Ἄλλ' ἂς ὑποθέσωμεν καὶ τὸ χειρότερον, ὅτι δὲν ἐκέρδησες κἀνένα ἀπὸ τοὺς μωρούς· οἱ φρόνιμοι θέλουσι δῶσεν προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους σου· καὶ ἐνδυναμούμενοι ἀπ' αὐτοὺς, ἐμποροῦν εὐκολώτερα νὰ πολεμῶσι τὰς δεισιδαιμονίας. Τέλος, ὑποθέτω καὶ τὸ χεῖρισον, ὅτι οὐδὲ φρόνιμοι ἔμειναν πλέον εἰς τὸ γένος, ἀλλὰ, κατὰ τὴν Δαυϊτικὴν μαρτυρίαν, « Πάντες ἐξέκλιναν, » ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστιν ἕως ἐνός (1)· » οὐδ' ἦ τόσον ἔλειπεν κατάσασις ἀρκεῖ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν σιωπὴν τοῦ φιλοσόφου.

Κ. Τότε ὁμως λαλεῖ εἰς τοὺς τοίχους τῆς πόλεως καὶ ὄχι πλέον εἰς τοὺς πολίτας.

Φ. Ὅχι βέβαια εἰς τοὺς ζῶντας καὶ παρόντας· ἀλλὰ τότε ἡ φωνὴ του γίνεται κατὰ τῆς ζωῆς καὶ παρουσίας γενεᾶς ἀληθῆς διαμαρτυρία, ἥτις δύναται νὰ χρησιμεύσῃ, εἰς τοὺς πολίτας τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς· τότε, ὄνειδιζων τοὺς συγχρόνους, προοδοποιεῖ καὶ εὐκολύνει τὴν διόρθωσιν τῶν μεταγενεσέρων ὁμογενῶν. Ὁ θάνατος χωρίζει μόνον μας τὰ σώματα ἀπὸ τοὺς ζῶντας, ἀλλὰ δὲν ἀφανίζει καὶ τὰς ψυχικὰς ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς σχέσεις· μᾶς ἐλευθερόνει ἀπὸ τὰ μερικὰ πρὸς τοὺς συγχρόνους πολίτας χρέη καὶ καθήκοντα, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀπὸ τὸ εἰς τὴν πατρίδα αἰδίον

(1) Ψαλμ. νγ', 3.

χρέος. Πολλά ὀλίγους ὠφέλησεν ἢ διὰ ζώσης φωνῆς διδασκαλία τοῦ Σωκράτους, κ' ἤθελε περιορισθῆν εἰς ἐκείνων μόνων τῶν ὀλίγων τὴν ὠφέλειαν, ἂν δὲν ἐφρόντιζαν οἱ μαθηταὶ του νὰ μᾶς τὴν παραδώσωσιν ἐγγράφως. ἸΠόσαι, νομίζεις, μυριάδες Ἑλλήνων, ἀφοῦ ἔπαυσε νὰ ζῆ ὁ Σωκράτης, ὠφελήθησαν, καὶ πόσαι μέλλουν νὰ ὠφεληθῶσιν ἀκόμη, ἕως σέκει ὁ κόσμος, ἀπὸ τὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ Ξενοφῶντος; διὰ νὰ μὴ λέγω τὰ φωτισμένα ἄλλα ἔθνη, ὅσοι τὰ ἀναγινώσκουν μεταφρασμένα εἰς τὴν γλῶσσάν του καθένας. ἸΔὲν βλέπεις ὅτι ἤρχισαν νὰ φαίνωνται καὶ εἰς ἡμᾶς τῆς σωκρατικῆς διδασκαλίας οἱ καρποὶ (1);

Κ. Πολλά ὀλίγοι.

Φ. Πολλά ὀλίγοι βέβαια ἀκόμη· διότι ἕως τώρα ἐσπείροντο εἰς τῶν νέων τὰς ψυχὰς ἀπὸ σχολαστικούς, γραμματικῶς καὶ ὄχι φιλοσοφικῶς. Δὲν σε λανθάνει, ὅτι καθὼς εἰς τῆς Ψησκειᾶς, παρόμοια καὶ εἰς τῆς φιλοσοφίας τὰ παραγγέλματα, ὅσας ἐξετάζει μόνας τὰς λέξεις, μόνην αὐτῶν τὴν σύνταξιν καὶ τοὺς κανόνας τῆς συντάξεως, εἰς ἕνα λόγον, ὅσας προσκολλᾶται εἰς μόνον τὸ γράμμα, δυνατὸν νὰ γένη καλὸς γραμματικὸς, τρέχει ὅμως καὶ μέγαν κίνδυνον νὰ γένη μωρὸς καὶ κάκιστος ἄνθρωπος. Ἀλλὰ βλέπεις τώρα, ἀφοῦ ἤρχισαν οἱ διδάσκαλοί μας νὰ παραδίδωσι τῶν παλαιῶν φιλοσόφων τὰ συγγράμματα μὲ μέθοδον ὀρθοτέραν, πόσον διαφέρουν οἱ σημερινοὶ μας νέοι ἀπὸ τοὺς πρὸ τριάκοντα ἐτῶν νέους. Τούτους μόνους ἀρκεῖ νὰ συλλογισθῆς, ὅτι θέλουν καταλάβειν πάραυτα τὸν παρόντα Διάλογον, καὶ προσπαθήσειν νὰ τὸν κάμωσι καταληπτὸν καὶ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς των· δείχνοντες

(1) « Εἰ ὄντες ἡμεν ὠφέλιμοι, οὐχὶ πολὺ μᾶλλον ἀποθανόντες... » Καὶ νῦν Σωκράτους ἀποθανόντος, οὐδὲν ἤττον, ἢ καὶ πλεῖον, ὠφέλιμός ἐστιν ἢ μνήμη ὧν ἔτι ζῶν ἐπραξεν ἢ εἶπε. » (Ἐπικειήτ. Διατριβ. IV, 2, § 168-169).

376 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ

εἰς αὐτοὺς, πόσον εἶν' αἰσχρὸν ὄντες Ἕλληνες καὶ Χριστιανοὶ νὰ ἐπονομάζωνται Χαντσηῖται, ἐπωνύμιον καὶ βάρβαρον καὶ ἀντιχριστιανικόν. Τοῦτο μόνον ἐπεθύμουν, νὰ προσθέσῃς εἰς τὸ τέλος τοῦ Διαλόγου σύντομον τινὰ περίληψιν ὅσων ἰσόρησες περὶ τοῦ ἁγίου φωτός·

Κ. Ἐνακεφαλαίωσιν λέγεις;

Φ. Ἐνακεφαλαίωσιν, Ἐπίλογον, Περιοχὴν, ὀνόμασέ την ὅπως ἀγαπᾶς, ἀλλὰ νὰ περιλαμβάνῃ χρονολογικῶς καὶ συντόμως τὴν ἱστορίαν τοῦ Θαύματος.

Κ. Ἄκουε, ἂν σ' ἀρέσκῃ τὸ ἐξῆς σχεδιάσμα τῆς ἀνακεφαλαιώσεως.

Φ. Μὲ κάμνεις χάριν νὰ τὴν σχεδιάσῃς.

Κ. Προσθέτω λοιπὸν τὰ ἐξῆς :

Τὸ σήμερον κατέτος φαινόμενον, κατὰ τὸ μέγα σάββατον, Θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός, δὲν ἐθαυματουργεῖτο εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ἀποστόλων. Μετὰ τοὺς Ἀποστόλους, δὲν τὸ ἐγνώρισαν οὔτε τῆς Ἀνατολικῆς οὔτε τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας οἱ πατέρες· ἐξεναντίας τινὲς ἐξ αὐτῶν καὶ αὐτὸ τὸ εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου γινόμενον ταξείδιον ἐμπόδισαν (ἐμποδισμὸν ἄτοπον, ἂν ἀληθῶς ἐγίνετο τοιοῦτον Θαῦμα). Οἱ ἰσορήσαντες τὴν εἰς Ἱερουσαλήμ παρουσίαν, πρῶτον τῆς Ἑλένης, μητρὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἔπειτα τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εὐδοκίας (1), δὲν λέγουσιν τίποτε περὶ τοῦ Θαύματος (2).

569 ἔτος. Παρόμοιον τι φῶς ὅμως ἐθαυματουργεῖτο, ὄχι εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ Μοναχοῦς Ἀνατολικούς, οὐδὲ τὸ μέγα σάββατον, ἀλλ' ἀπὸ Μοναχοῦς Δυτικούς, κατὰ τὴν μεγάλην παρασκευὴν, εἰς πόλιν τῆς Γαλλίας, τὸ Πικταύιον, εἰς μοναστήριον καλογορραιῶν, κτισμένον περίπου τὸ 569 ἔτος ἀπὸ βασιλίσσαν τῆς Γαλλίας (3).

(1) ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 340. — (2) ἴδ. σημ. Δ. — (3) ἴδ. ἀνωτέρ. σελ. 355-356.

622. Τὸ ἔτος τοῦτο ἐπῆραν οἱ Σαρακηνοὶ ἀπὸ τοὺς Γραικο-ρωμαίους Ἀυτοκράτορας τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν ἠρήμωσαν. Θρηνεῖ τὴν ἄλωσιν ταύτην ἢ ἰσορία, διὰ τὴν ἐξανάγκης παῦσιν τῶν προσκυνητῶν· ἀλλὰ δὲν λέγει τίποτε περὶ ἁγίου φωτός.

800. Περὶ τὸ ἔτος ταῦτο, ὁ Ἀυτοκράτωρ τῆς δύσεως, Μέγας Κάρολος, ἔλαβεν ἀπὸ τὸν τότε Καλιφᾶν τῶν Σαρακηνῶν τὴν ἄδειαν νὰ εὐολίση πάλιν τὴν Ἱερουσαλήμ μὲ ναοὺς καὶ μοναστήρια. Ὅθεν ἤρχισαν νὰ συντρέχωσι πανταχόθεν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου, πλειότεροι ὅμως ἀπὸ τὴν Δυτικὴν παρά ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν (1). Ἄλλ' οὐδὲ τῶρ' ἀκόμη ἀκούεται ὄνομα ἁγίου φωτός.

809. Ἀποθνήσκει ὁ Μέγας Κάρολος.

814. Ἀποθνήσκει ὁ φίλος τοῦ Καρόλου Καλιφᾶς. Ὅθεν ἤρχισε πάλιν νὰ ἐνοχλῆται ἀπὸ τοὺς Ἄραβας ὁ ἅγιος τάφος, καὶ ἀκολούθως νὰ ὀλιγοσεύη τῶν προσκυνητῶν ὁ ἀριθμὸς, καὶ τὰ ἀπ' αὐτοὺς κέρδη τῶν Δυτικῶν Μοναχῶν. Πιθανὸν ὅτι ἀπὸ τοῦτο τὸ ἔτος (814) καὶ κάτω ἐπλάσαν οἱ Δυτικοὶ Μοναχοὶ τὸ ἅγιον φῶς, ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐξανάψωσι τὸν ζῆλον τῶν προσκυνητῶν (2).

870. Διότι πρώτην φοράν ἠκούσθη τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου φωτός ἀπὸ πρώτου Μοναχοῦ Δυτικοῦ εἶδος, τοῦ Γάλλου Βερνάρδου, ἐπιστρέφοντος ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ὅπου εἶχεν ὑπάγειν τὸ ἔτος τοῦτο 870 (3).

1007. Κατασκάπτουν οἱ Σαρακηνοὶ τὰς λαμπρὰς οἰκοδομὰς τοῦ Μεγάλου Καρόλου· καὶ παύει πάλιν τὸ θαῦμα πρὸς καιρὸν (4). ἤρχισε δεύτερον νὰ ἐνεργῆται, ἀλλὰ μὲ μεγάλας τῶν προσκυνητῶν δυσκολίας, διὰ τὰς καταδρομὰς καὶ λησείας τῶν

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 339·340. — (2) Σελ. 342. — (3) Σελ. 359. — (4) Σελ. 343, καὶ σημ. Z.

Ἀράβων, ἕως περὶ τὰ τέλη τῆς ἐνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος (1).

1095. Αἱ δυσκολίαι αὗται ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τοὺς Σταυρικούς τῶν Δυτικῶν πολέμους. Ὁ πρῶτος συνέβη κατὰ τὸ 1095 ἔτος, ὅτε ἐπῆραν οἱ Σταυροφόροι τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν (2), καὶ τὴν ἐκράτησαν ἕως τὸ 1187 ἔτος. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο οὐδεμί' ἀμφιβολία ὅτι τὸ Θαῦμα ἐνηργεῖτο καὶ λαμπρότερα καὶ ἀσφαλέστερα παρά ποτέ.

1158. Τὸ ἔτος τοῦτο 1158, καὶ δεύτερον τὸ 1168, ὑπάγει εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ Βαρθολομαῖος τις (πιθανὸν ὅτι Μοναχὸς Λατῖνος (σελ. 358, καὶ σημ. Ρ), καὶ γίνεται μάρτυς αὐτόπτης τοῦ ἁγίου φωτός, μ' ὄλον ὅτι κατὰ τὸ ἔτος

1185. Φωκᾶς τις, ἱερεὺς Ἀνατολικὸς, ἰσορῶν καὶ αὐτὸς, ὡς αὐτόπτης, ὅσα ἴδεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ τοῦ ἁγίου φωτός.

1187. Τὸ ἔτος τοῦτο, λαμβάνουν ὀπίσω τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοὺς Σταυροφόρους οἱ Σαρακηνοὶ, στρατηγούμενοι ἀπὸ τὸν Σαλαδῖνον· ὅσους χαρίζει τοὺς ἱεροὺς αὐτῆς ναοὺς εἰς τοὺς Ἀνατολικούς. Λαβόντες αὐτοὺς οἱ Ἀνατολικοὶ, λαμβάνουν ἐντάμα καὶ τὸ Θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός, καὶ τὸ ἐνεργοῦν μέχρι τῆς σήμερον, ὡς μαρτυρεῖται ἀπὸ τοὺς συγγραφεῖς τῆς δεκάτης τρίτης καὶ τῶν καθεξῆς ἑκατονταετηρίδων, καὶ ἀπὸ τοὺς εἰς Ἱεροσόλυμα κατέτος ὑπάγοντας προσκυνητάς.

1211. Πρῶτον μάρτυρα εὕρισκω Λατῖνον ἱερωμένον, Γερμανὸν, τὸν Ὀλδεμβόργον (Willebrandus ab-Oldenborg), ὅστις ὑπῆγεν εἰς προσκύνησιν τῶν Ἱεροσολύμων κατὰ τὸ 1211 ἔτος, καὶ ἴδε τὸ ἅγιον φῶς.

1317 ἕως 1400. Εἰς τοῦτο τὸ διάστημα φέρω μάρτυρα

(1) Σελ. 340-343. — (2) Σελ. 345, καὶ σημ. Η.

δεύτερον Ἰωάννην τὸν Καντακουζηνὸν, Ἀυτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων, ὅστις ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ 1347 μέχρι τοῦ 1355 ἔτους (1).

Μεταξὺ τῶν αὐτῶν χρόνων (ἴσως καὶ μέχρι τοῦ 1500 ἔτους) θάτω καὶ τὸν Ἐπιφάνιον, τὸν Περδίκκαν, καὶ τὸν Ἀνώνυμον. Ὁ Περδίκκας καὶ ὁ Ἀνώνυμος λαλοῦν ὡς αὐτόπται μάρτυρες περὶ τοῦ ἁγίου φωτός· ὁ Ἐπιφάνιος δὲν λέγει τίποτε, μ' ὅλον ὅτι ἰσορεῖ ἄλλα πολλὰ τερατώδη (2).

1610. Χριστοφόρος Ἄγγελος λαλεῖ ὄχι μόνον περὶ τοῦ ἁγίου φωτός, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄλλου πολὺ τερατωδέςερον θαύματος, ὄχι ὁμῶς ὡς μάρτυς αὐτόπτης (3).

1660. Νεκτάριος, Πατριάρχης Ἱεροσολύμων, ἰσορεῖ τὸ ἅγιον φῶς (4).

1728. Χρῦσανθος, Πατριάρχης καὶ οὗτος τῶν Ἱεροσολύμων, εἰς τὸ Ἐγχερίδιον του λέγει πολλὰ περὶ τοῦ ὁποίου ἔχουν χρέους οἱ Χριστιανοὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου, ἢ καὶ νὰ πέμπωσιν ἕκαστος εἰς αὐτὸν ἀργυρικὴν βεθήειαν, ἀκόμη καὶ ὑπὲρ τὴν δύναμίν του (6)· δὲν εὐρίσκω ὁμῶς τίποτ' εἰς αὐτὸ περὶ τοῦ ἁγίου φωτός, ὡς οὐδὲ περὶ κανενὸς ἄλλου θαύματος. Χαριζόμενος τὸν Χρῦσανθον ὁ σύγχρονος καὶ συναδελφὸς αὐτοῦ Παΐσιος, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἐκδίδει φρικτότατον ἀφορισμὸν κατ' ἐκείνων, ὅσοι ἐμποδίζουν τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα προσκύνησιν· ἀλλὰ φυλάσσει καὶ αὐτὸς βαθυτάτην σιωπὴν περὶ τοῦ ἁγίου φωτός (7).

Ἰπῶς κρίνεις τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ταύτην;

Φ. Ὡς τὴν ἐπεθύμουν. Τοιοῦτοτρόπως, ἀπὸ τοῦς χρόνους τῆς σιωπῆς, τῆς δηλώσεως, καὶ πάλιν σιωπῆς, ἀπ' αὐτοῦς τοῦς πρωτονομάσαντας ἅγιον φῶς, καὶ τοῦς καθεξῆς ἰσορήσαν-

(1) Ἰδ. σελ. 353. — (2) Ἰδ. Αὐτόθ. — (3) Ἰδ. σελ. 359.
 — (4) Ἰδ. σελ. 360. — (5) σελ. 361. — (6) Ἰδ. σημ. X.
 — (7) Ἰδ. σημ. ΔΔ.

τας, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλοι τὸ ὁμολογοῦν, ἄλλοι ἐντρέπονται ἢ διςάζουν τὴν ὁμολογίαν τοῦ· ἀπ' ὅλα ταῦτα λέγω, γίνεται φανερόν, πρῶτον, ὅτι τὸ ἅγιον φῶς εἶναι πλάσμα ἀσεβῆς καὶ ἀναίσχυντον, δεύτερον, ὅτι ἐπλάσθη καὶ ἀπὸ Μοναχοῦς ὄχι τῆς Ἀνατολικῆς, ἀλλὰ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας, κατὰ μίμησιν τοῦ πρότριάκοσιών σχεδὸν ἐτῶν πλασθέντος εἰς τὴν Γαλλίαν ἀγίου φωτός. Τοῦτο μόνον ἔσφαλαν οἱ ἡμέτεροι Μοναχοί, ὅτι τὸ ἐδέχθησαν, καὶ δὲν τὸ ἀπέβαλαν ὡς ἀλλότριον φραγκοπατερικὸν γέννημα.

Κ. Δὲν τὸ ἤξευραν οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ἦτο Λατίνων Μοναχῶν πλάσμα.

Φ. Ὡς οὐδ' ἐγώ. Ἐπεθύμουν ὁμῶς νὰ μάθω, τί λέγουν, τί φρονοῦν περὶ τοῦ ἀγίου φωτός οἱ σημερινοὶ λόγιοι τῶν πολιτισμένων ἔθνων καὶ ἐξαιρέτως τῶν Γάλλων.

Κ. Καλὰ μὲ τὸ ἐνθύμισες. Λέγουν καὶ φρονοῦν, ὅτι χρεωσῶν νὰ λέγωσι καὶ νὰ φρονῶσιν ὅσοι γνωρίζουν τὴν ἱστορίαν, κ' ἔχουν καὶ καθαρὰν ἀπὸ προλήψεως κεφαλὴν, νὰ κρίνωσι τὰ ἱστορούμενα. Εἰς ἐξ αὐτῶν, ζῶν ἔτι, καὶ τοιοῦτος, ὁποῖος μόνος ν' ἀξίζη πολλοὺς ἄλλους, ἀφοῦ ἰσόρησε τὰ μέχρι τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ, ἰδοὺ πῶς ἐξακολουθεῖ· « Μετὰ » 400 ἔτη. .. ὁ κληρὸς τῶν Λατίνων τῆς Παλαιστίνης ἐκήρυξεν, » ὅτι τὴν παραμονὴν τοῦ Πάσχα, αἱ μεγάλαι κανθῆλαι τοῦ » ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως, σβεσμέναι, ἐξανάπτοντο πάλιν ἀπὸ » Θεῖαν πνοήν. Μέγα πλῆθος εὐλαβῶν ἔτρεξαν ἀπὸ μέσσην τὴν » Δύσιν νὰ ἴδωσι τὸ Θαῦμα καὶ νὰ λάβωσι τινὰ σπινθῆρα ἀπὸ » τὴν Θεῖαν ταύτην φλόγα, ἱκανὴν νὰ θεραπεύη ὅλας καὶ τῆς » ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος τὰς ἀρρώστιας [ΕΕ]. »

Φ. Πάλιν Λατίνων κληρὸν, πάλιν προσκυνητὰς Λατίνους βλέπω. Μὴν ἀναβάλης, σὲ παρακαλῶ, τὴν ἐκδοσιν τοῦ Διαλόγου· σὲ δίδω ἀπὸ τῶρα, ἂν θελῆς, καὶ τὴν πληρωμὴν διακοσίων ἀντιτύπων ἀπ' ὅσα μέλλεις νὰ τυπώσης.

Κ. Ἐὰν τὰ κάμης τί;

Φ. Ἐὰν τὰ μοιράζω δωρεάν εἰς τοὺς ἐξεύροντας ἢ ἀναγινώσκωσι, καὶ ἂν τὰ ἀναγινώσκω εἰς τοὺς ἀμαθεῖς. Ἀπόστολος ἐπιθυμῶ ἂν γένω, ἐμποδίζων τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὴν θείαν τοῦ ἁγίου φωτὸς ἂν ἐξοδεύωσιν εἰσμάτην τὰ χρεωστούμενα εἰς ἑαυτοὺς, εἰς τὰ τέκνα των, εἰς τὴν πατρίδα χρήματα.

Κ. Ἐὰν δὲν φοβῆσαι τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Πατριάρχου Παϊσίου (1);

Φ. Δὲν ἔχω τί ἂν φοβηθῶ ἐμποδίζων ὅ,τι ἐμπόδιζαν δύο ἐπίσημοι πατέρες τῆς ἐκκλησίας (2).

Κ. Ἀφόβως λοιπὸν κ' ἐγὼ θέλω δημοσιεύσειν τὸν Διάλογόν μας.

Φ. Ἀφόβως, ἀφόβως.

(1) Ἰδε σημ. ΔΔ. — (2) Ἰδε σελ. 337-338, καὶ σημ. Γ.

18 Φεβρουαρίου 1826.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

Α, ΣΕΛΙΔΙ 333.

Ὁ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ὅστις ἐστόλιξε τὸν ἱερατικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τὰ τέλη τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος) μαρτυρεῖ εἰς πολλὰ μέρη τῶν Ὁμιλιῶν του, ὅτι τὰ θαύματα εἶχαν παύσειν εἰς τοὺς χρόνους του, διότι δὲν ἦσαν πλέον ἀναγκαῖα, καθὼς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ στηριχθῇ χωρὶς θαύματα, « Τὰ σημεῖα τότε » χρησίμως ἐγένετο, καὶ νῦν χρησίμως οὐ γίνεται » (1). Καὶ πάλιν, « Διὰ τοῦτο παρὰ μὲν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀναξίοις χαρίσματα » ἐδίδοτο· χρεῖαν γὰρ εἶχε τὸ παλαιὸν, τῆς πίσεως ἕνεκα, » ταύτης τῆς βοηθείας. Νῦν δὲ οὐδὲ ἀξίοις δίδονται· ἡ γὰρ ἰσχὺς » τῆς πίσεως οὐκέτι ταύτης δεῖται τῆς συμμαχίας. » (2). Καὶ πάλιν, « Ὡσπερ οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πισεύσαντες μακά- » ριοι, οὕτως οἱ χωρὶς σημείων πισεύοντες... Τὸ κεφάλαιον ἔχομεν τῶν ἀγαθῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος· ἄφεσιν » ἀμαρτημάτων ἐλάβομεν, ἁγιασμὸν, πνεύματος μετᾶληψιν, » υἰοθεσίαν, ζωὴν αἰώνιον. Τί βούλεσθε πλέον; Σημεῖα; ἀλλὰ » ΚΑΤΗΡΓΗΤΑΙ. Πίσιν ἔχεις; ἐλπίδα; ἀγάπην; τὰ μένοντα » ταῦτα ζήτει· ταῦτα σημείων μείζω. » (3). « Τὸ σημεῖα » αἰτεῖν πειραζόντων ἐστὶ... εἰ γὰρ πισὸς εἶ, ὡς χρῆ, καὶ » φιλεῖς τὸν Χριστὸν, ὡς φιλεῖν δεῖ, οὐ χρεῖαν ἔχεις σημείων·

(1) Ὁμιλ. ε', εἰς τὴν Α, πρὸς Κορινθ. — (2) Ὁμιλ. μβ', εἰς τὰς Πράξ. τῶν Ἀποστολ. — (3) Ὁμιλ. μ', εἰς τὰς αὐτ.

» ταῦτα γὰρ τοῖς ἀπίστοις δίδονται. » (1). Λέγων ὁ Χρυσό-
σομος, ὅτι τὰ θαύματα εἶχαν πλέον παύσειν, νοεῖ τοῦ
Ἀποστόλου τοὺς λόγους. « Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει· εἴτε
» ἐν προφητεῖαι, ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΣΟΝΤΑΙ, εἴτε γλῶσσαι,
» παύσονται, εἴτε γνώσεις, ΚΑΤΑΡΓΗΘΗΣΕΤΑΙ. » (2).

B, ΣΕΛΙΔΙ 337.

Πρῶτος ὁ Καρδινάλιος Βελλαρμίνος, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Ἰη-
σουίτης Ριχώμιος (Richeaume) ἐτόλμησαν νὰ κρίνωσι ψευ-
δεπίγραφον τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γρηγορίου. Ἀρκεῖνὰ τὴν ἀναγνώση
τίς καὶ νὰ τὴν παραβάλη μετὰς λοιπὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ λοιπὰ
τοῦ Γρηγορίου συγγράμματα, διὰ νὰ πισωθῇ ὅτι τοιαύτη ἐπι-
στολὴ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κριθῇ γνήσια ἀπὸ κριτῆς Παπολάτρας.
Εἰς ὅσα εἶπαν ἄλλοι κατὰ τῆς ψευδοῦς ταύτης κρίσεως, τοῦτο
μόνον προσθέτω· συγχωρῶ εἰς τὸν Καρδινάλιον καὶ εἰς τὸν
Ἰησουίτην, ὅτι ἡ ἐπιστολὴ δὲν εἶναι τόκος γνήσιος τοῦ Γρηγο-
ρίου, ἀλλ' ἄλλου τινὸς χριστιανοῦ, ἱερωμένου ἢ κοσμικοῦ,
συγχρόνου τοῦ Γρηγορίου, ἡγουν ἀκμάσαντος κατὰ τὴν τετάρτην
ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδα, ὅτ' ἐζοῦσαν ἀκόμη ὁ μέγας
Βασίλειος, ἀδελφὸς τοῦ Γρηγορίου, ἄλλος Γρηγόριος, ὁ Θεο-
λόγος, ὁ Χρυσόσομος, ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὁ Κύριλλος
Ἱεροσολύμων, ὁ Ἐπιφάνιος, καὶ ἄλλοι τῆς Ἀνατολῆς πατέρες,
διὰ νὰ μὴν ἀναφέρω τοὺς δυτικὸν Ἀμβρόσιον, Ἱερόνυμον, Αἰ-
γυσιῖνον καὶ ἄλλους. Ἐρωτῶ τὸν Καρδινάλιον καὶ τὸν Ἰησουί-
την, ἂν ὁ Γρηγόριος, ἢ ὁ ὑποκριθεὶς τὸν Γρηγόριον, εἶχεν
αἰτίαν εὐλογον νὰ σιωπήσῃ τὸ κατ' ἔτος φαινόμενον ἅγιον
φῶς· ἂν ἐξεναντίας δὲν εἶχε πολλὰς ἀφορμάς, ἢ μᾶλλον δὲν
ἦτον ἠναγκασμένος νὰ λαλήσῃ περὶ αὐτοῦ. Ἐκαὶ ὁμῶς τί λέγει;

(1) Ὅμιλ. κδ' εἰς τὸν Ἰωάνν. — (2) Α'. Πρὸς Κορινθ. ιγ', 18.

« Εἰ μὲν ὁ ἦν ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο μέχρι τοῦ νῦν, τοῦ ἁγίου
 » πνεύματος ἐν εἴδει πυρὸς τῶν χαρισμάτων οἰκονομοῦντος
 » ἕκαστον, ἔδει πάντος εἶναι ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, ἐν ᾧ ἡ διανομή
 » τοῦ χαρίσματος ἐγένετο. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα, ὅπου θέλει πνεῖ,
 » καὶ οἱ ἐνταῦθα πισεύσαντες, μέτοχοι γίνονται τοῦ χαρίσμα-
 » τος, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίσεως, οὐ κατὰ τὴν ἀποδημίαν
 » τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις. » (1). Ἐρωτῶ δεύτερον, ἂν ἡ σιωπὴ
 τῶν ἄλλων, ὅσους ὠνόμασα ἀνωτέρω πατέρας τῆς Ἐκκλη-
 σίας, περὶ τῆς ἐτησίου ἀναλάμψεως τοῦ φωτός, δὲν ἦν
 ἀρκετὴ μαρτυρία κατὰ τοῦ φωτός. Ἀλλ' οὐδ' ἐσιώπησαν
 ἐπειδὴ ὁ Χρυσόσομος, λέγων ῥητῶς, Τα σημεῖα κατ-
 ἤργηται, καὶ Νῦν δὲ οὐδὲ ἀξίοις δίδονται (2), δὲν
 ἐξαιρεῖ τίποτε.

Γ, ΣΕΛΙΔΙ 338.

« Καὶ ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα (λέγει ὁ Ἱερώνυμος), καὶ ἀπὸ τὴν
 » Βρετανίαν ὁμοίως ἀνοικτὴ εἶναι ἢ εἰς οὐρανὸν ὁδὸς, ἐπειδὴ ἡ
 » βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ » : Et de Hiero-
 solymis et de Britania æqualiter patet aula cœ-
 lestis; regnum enim Dei intra vos est (3).

Δ, ΣΕΛΙΔΙ 340.

Μόνη ἡ Ἐλένη ἀνήγειρε τρεῖς μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, ἓνα
 εἰς τὸ Ὄρος Γολγοθᾶ, ἄλλον εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἐλαιῶν, καὶ
 τρίτον εἰς τὴν Βηθλεέμ. Ἡ Εὐδοκία δὲν ἠρκέσθη εἰς τοὺς ναοὺς,
 ἀλλ' ἔκτισε καὶ μοναστήρια, καὶ ἐτελεύτησε τὸν βίον καὶ εἰς τὴν
 Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ 460 ἔτος. Οἱ ὀσιώτατοι Μοναχοί, κολα-

(1) Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 424. — (2) Ἰδ. σημ. Α. — (3)
 Hieronym. ad Paulin. de institut. Monach.

κεύοντες τὴν εὐεργέτιδα βασίλισσαν, ἐπενόησαν ὅτι καὶ τὰς εὐεργεσίας καὶ αὐτὸ τὸνομα τῆς Εὐδοκίας ἐπροφήτευσεν ὁ Δαυὶδ, ὅταν ἔλεγεν, « Ἀγάθυνον κύριε ἐν τῇ Εὐδοκίᾳ σου » τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τείχη Ἱερουσαλήμ » (Ψαλμ. νά, 18). Ἐνας ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους νεωτέρους κριτικούς ἐπαρατήρητην, ὅτι τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον ψαλμὸν, τὸν ὁποῖον ἔψαλλ' ὁ Δαυὶδ, Ὑρηῶν καὶ ζητῶν συγχώρησιν ἀπὸ τὸν Θεόν, δι' ἰδίαν του μοιχείαν, ἐπροσάρμοσαν οἱ Μοναχοὶ εἰς τὴν ΜΟΙΧΑΛΙΔΑ Εὐδοκίαν. *Egregie profecto! quasi vates divinus, cum turpis delicti veniam supplice prece deum rogaret, ejusdem flagitii, ream græco sermone predicavit.* (WESSELING, *veter. Romanor. itinerar.* pag. 543). Δικαιότερον ἦτο νὰ εἶπη, ὙΠΟΠΤΕΥΘΕΪΣΑΝ ΜΟΙΧΑΛΙΔΑ, καὶ ὅχι ἀπλῶς ΜΟΙΧΑΛΙΔΑ. Ὅπως ἂν ἦναι, ὁ ἔπειτα βίος καὶ ἡ μακρὰ εἰς Ἱεροσόλυμα διατριβὴ τῆς Εὐδοκίας δὲν ἐπαινέθη ἀπὸ τὴν ἱστορίαν.

Ε, ΣΕΛΙΔΙ 343.

Origo lucis hujus in tempora incidit CAROLI MAGNI. Is, quod rerum ab hoc imperatore gestarum periti non ignorant, amicitiam per legatos appetiit AARONIS RASHID aut RASCHID, Persarum regis potentissimi et Saracenorum CALIPHÆ, cui tum urbs Hierosolyma non secus, ac universa Syria et Palæstina, parebat, ab eoque claves sancti sepulcri, una cum potestate pro lubitu et arbitrio, tamquam patrimonii sui parte, eo utendi obtinuit. Hac CAROLUS auctoritate accepta, multa Hierosolymis nova molitus est, Latinos in tem-

plum sancti sepulcri introduxit, domum extrui curavit advenis Latinis excipiendis dicatam, Bibliothecam condidit, S. Sepulcrum, ædemque, qua comprehenditur, muneribus ditavit et auxit. Quibus incitati rebus Latini multo, quam antea, crebrius ad loca sancta commeabant: idque facilius et securius facere poterant, quia CAROLUM Saraceni observabant, et reverebantur. Verum AARONE, *Calipha*, A. DCCCIX. et paucis post annis, A. DCCCXIV. CAROLO ipso extincto, dici vix potest, quantum de hac Christianorum ad S. Sepulcrum excubantium felicitate detractum sit. Ad ingenium nimirum Mahumedani revertebantur, variis contumeliis S. Sepulcrum, ejusque custodes vexabant, hospitesque ab Europa adventantes illiberaliter tractabant. Hanc ergo calamitatem occasionem et causam luminis nostri fuisse suspicor. Numerus enim peregrinorum Hierosolymam adeuntium quum in dies propter pericula ab hostibus Christiani nominis in itinere metuenda imminueretur, nec copiae suppeterent, unde conservatores locorum sacrorum Saracenorum cupiditati suisque necessitatibus satisfacerent, fas esse hi rati sunt, ficto quodam miraculo miseriæ suæ subvenire et exterarum gentium Christianos ad se invitare. Et crediderim fere, non tam Syros, Græcos, aut cæteros Orientis incolas, quam Latinos Hierosolymis tum degentes, tanti muneris effectores et moderatores fuisse. Sunt certe Syri, cæterique Christiani Orientem incolentes

superstitiosi, leves, vafri et ad fallacias commo-
liendas natura prompti et parati: sed jam dudum
tardiores et hebetiores fuerunt, quam ut miracula
excogitarent huic similia, quod sagacitatem quam-
dam, rerumque naturalium non mediocrem cogni-
tionem requirit. Latinorum major in hoc genere
virtus est: quos quidem, ab ætati CAROLI M. po-
tissimum, arte ingeniose confictis portentis ple-
bem fallendi mirifice valuisse, ne ex ipso quidem
cœtu Romano diffitentur, qui virtute ac erudi-
tione inter cæteros eminent (I. L. MOSHEM. *De
Lumin. S. Sepulcr. commentat.* § X. inter *Dissert.
ad histor. ecclesiast. pertinent.* Vol. II, pag. 247-
250).

Z, ΣΕΛΙΔΙ 343.

Ἡ κατασκαφή συνέβη κατὰ τὸ 1007, ἢ 1008, ἢ 1010,
κατ' ἄλλους 1028 ἔτος, ἀπὸ Χριστοῦ. Ἡ διαφωνία τοῦ χρόνου
εἶναι τῶν ἰσορούντων σφάλμα, καὶ ὄχι τοῦ ἰσορουμένου ἀμφι-
βολία. Κατ' αὐτούς, οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν αἰτιοὶ τῆς κατασκαφῆς,
μηνύσαντες εἰς τὸν Σουλτάνον τὸ ψευδὲς θαυματουργημα.
Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον οὐδὲ παράδοξον. Τὸ παράδοξον καὶ
φρικτὸν εἶναι, ὅτι μόλις διεσπάρη ἡ κατὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν
Ἰουδαίων εἴτε κατηγορία, εἴτε συκοφαντία αὕτη, κ' ἐκινήθη
μέγας διωγμὸς κατὰ τῶν εὐρισκομένων εἰς τὴν Εὐρώπην ταλαι-
πύρων Ἰουδαίων, τοὺς ὁποίους οἱ Χριστιανοὶ ἐδίωξαν, ἐδήμευσαν,
ἐθανάτωσαν μὲ μάχαιραν, μὲ πῦρ, καὶ μὲ πτυγμὸν εἰς τὰ νερά
(MOSHEM, *De Lumin. Sanct. Sepulcr.* § XI, pag.
255-259).

Η, ΣΕΛΙΔΙ 346.

Πρῶτος ὁ περιβόητος διὰ τὴν ἀντιχριστιανικὴν φιλαρχίαν τοῦ Πάπας, Γρηγόριος ὁ ἕβδομος (ὃς εἰς ἀπέθανε δεκατέσσαρα ἔτη πρὸ τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Οὐρβανοῦ) ἐπεχείρησε νὰ διεγείρῃ τοὺς Χριστιανούς βασιλεῖς τῆς δύσεως εἰς τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκστρατείαν, ὄχι διὰ ζῆλον Θεῖον, ἀλλὰ, ὡς λέγει ἡ ἱστορία, « Διότι » ἡ τοιαύτη ἐκστρατεία, πλατύνουσα τὴν ἐκκλησίαν του, ἔμελλε » νὰ συσείλῃ τὴν δύναμιν τῶν Γραικορωμαίων Ἀυτοκρατόρων, » ἢ νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Παπικὸν θρόνον. » Ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐλάμβανεν ἀφορμὴν νὰ διευθύνῃ » ἐνταυτῷ ὅλα τῶν χριστιανῶν βασιλέων τὰ κινήματα, νὰ κατα- » σταθῇ κριτὴς εἰς τὰς ἐνδεχομένας μεταξὺ των διαφορὰς, νὰ » τοὺς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τῶν ἰδίων βασιλειῶν, καὶ » ν' αὐξήσῃ, διὰ τῆς ἀποδημίας των, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὁ κληρὸς » ἐπιρροὴν εἰς ὅλας τῶν κοσμικῶν τὰς πράξεις. » Il avait conçu, le premier, l'idée de ces expéditions lointaines, qui devaient, en agrandissant l'église, diminuer la puissance des Empereurs Grecs, ou les forcer à rentrer sous la domination du Saint Siége. Il y voyait une occasion de régir à la fois tous les mouvemens des princes chrétiens, de s'établir le juge des querelles qui s'élèveraient entre eux, de les distraire du gouvernement de leurs États, et d'augmenter par leur absence, l'influence habituelle du clergé sur tous les genres d'affaires DAUNOU (*Essai historique sur la puiss. temporell. des Papes*, tom. I, pag. 141). Διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἀδιδάκτως ὁ ἀναγνώστης, ὅτι οἱ Πάπαι, διεγείροντες τοὺς Σταυ-

ρικούς πολέμους ἄλλον σκοπὸν δὲν εἶχαν παρὰ νὰ ὑποτάξωσι τοὺς Ἀνατολικούς χριστιανούς εἰς τὴν ἱεροκοσμικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἅς παραβάλῃ τὴν τότε τῶν Παπῶν ἀρειμανίαν μὲ τὴν σημερινὴν αὐτῶν ληθαργίαν, ὁπότε τῆς Ἀνατολικῆς ἐκκλησίας οἱ χριστιανοί, ἀπεσάτησαν ἀπὸ τὸν ἄγριον αὐτῶν τύραννον. Ὅλων τῶν ἄλλων αἰρέσεων οἱ ἱερωμένοι ἐδοθήθησαν καὶ μὲ τὰς εὐχὰς καὶ μὲ χρηματικὰς συνεισφορὰς τοὺς δικαίως πολεμοῦντας τὸν τύραννον Γραικοὺς· μόνος ὁ Παπικὸς κληρὸς κοιμᾶται βαθύτατον ὕπνον, οὐδ' ἐξυπνίζεται ἐκ διαλειμμάτων, παρὰ ἀπὸ τὸν κρότον τῶν ἐλεούντων τοὺς Γραικοὺς Δυτικῶν χριστιανῶν, διὰ νὰ λέγῃ εἰς αὐτοὺς, μὲ πρόσχημα τῆς πρὸς τοὺς οἰκείους εὐσπλαγχνίας, « Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη; ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ » μύρονπραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς» (Ματθ. κς', 8-9). Καὶ δικαίως. Κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ἡ χαμερπὴς τῶν Δυτικῶν βασιλέων ὑπόκλισις εἰς τοὺς ἱερωμένους τῶν ἔτρεφε τῶν Παπῶν τὴν ἐλπίδα, καὶ αὐτοὺς νὰ καταδουλώσωσι, καὶ δι' αὐτῶν εἰς τὸν αὐτὸν ζυγὸν νὰ ὑποτάξωσι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Γραικορωμαίων. Ἀλλὰ τὴν σήμερον τοιαῦται ἐλπίδες ἐματαιώθησαν πλέον. Ἄν οἱ πολεμοῦντες Γραικοὶ ἐξολοθρευθῶσιν ὁλότελα, οἱ Πάπαι ἐκδικοῦνται καὶ διὰ τὸ πρὸς τοὺς σχισματικούς (ὡς μᾶς ὀνομάζουσι) ἄσπονδον αὐτῶν μῖσος. Ἄν ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας τὸν ζυγὸν, οἱ Πάπαι χάνουσι ὁλότελα καὶ τὸ μικρὸν κέρδος, ὅσον ἐπροξενούσαν εἰς αὐτοὺς οἱ ἀπόστολοί των, ἀποσπῶντες κάποτε ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν ἐκκλησίαν κἀνένα τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἠλίθιον Γραικόν.

Θ, ΣΕΛΙΔΙ 347.

Οὕτως ἐξηγοῦσε τοῦ Δαυὶδ τοὺς λόγους ὁ Εὐσέβιος εἰς τὸν Βίον τοῦ Κωνσταντίνου (γ', 42), λαλῶν περὶ τῆς μητρὸς

390 ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΟΙΣ

αὐτοῦ Ἐλένης, « Ὡς δὲ τοῖς βήμασι τοῖς σωτηρίοις τὴν πρέ-
 » πουςαν ἀπεδίδου προσκύνησιν, ἀκολούθως τῷ προφητικῷ
 » λόγῳ φάντι, Προσκυνήσωμεν εἰς τὸν τόπον οὗ
 » ἔσῃσαν οἱ πόδες αὐτοῦ, τῆς οἰκειᾶς εὐσεβείας καρπὸν,
 » καὶ τοῖς μετέπειτα παραχρῆμα κατελίμπανεν. » Τὸ παρά-
 δειγμα τῆς Ἐλένης δὲν εἶν' ἀμφιβολία ὅτι συνήργησε πολὺ εἰς
 τὴν μετέπειτα συνήθειαν νὰ τρέχωσιν οἱ Χριστιανοὶ εἰς τὴν Ἱε-
 ρουσαλήμ, καθὼς τὸ παρατήρησαν καὶ ἄλλοι (WESSELING,
Veter. Romanor. itinerar. pag. 540). Καὶ ἡ μὲν Ἐλένη,
 πλουσία πλουσίου Αὐτοκράτορος μήτηρ, ἔπραξεν ἔργον εὐσεβείας,
 καὶ ὑπάγουσα εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ σολίζουσα
 τὴν Ἱερουσαλήμ μὲ ναοὺς καὶ ἀναθήματα· οἱ δὲ λόγοι τοῦ Δαυὶδ
 οἱ προσαρμοσθέντες εἰς αὐτὴν ἀπὸ τὸν Εὐσέβιον εἶναι τόσου
 ἀνάρμοσοι, ὅσον οὐδὲ μεταφράζουσι ἀκριβῶς τὸ ἑβραϊκὸν κείμε-
 νον, τὸ ὁποῖον λέγει « Προσκυνήσωμεν τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν
 » αὐτοῦ. » Ἡ Ἱερουσαλήμ, αὐτὸς ὁ ἱερὸς τάφος τοῦ Χριστοῦ,
 εὑρίσκεται εἰς παντὸς Χριστιανοῦ ψυχὴν, ἂν ἀληθεύῃ τὸ « Συν-
 » ετάφημεν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον »
 (Πρὸς Ῥωμ. 6', 4)· οὐδ' ἔχει χρεῖαν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Παλαι-
 σίνην νὰ τὸν προσκυνήσῃ. « Θεοῦ προσεγγισμὸν (λέγει ὁ Νύσ-
 » σης Γρηγόριος) τοπικὴ μετάσασις οὐ κατεργάζεται· ἀλλ'
 » ὅπουπερ ἂν ᾖς, πρὸς σὲ ἤξει ὁ Θεὸς, εἰάνγε τὸ τῆς ψυχῆς σου
 » καταγώγιον τοιοῦτον εὐρεθῇ, ὥστε ἐνοικῆσαι τὸν κύριον ἐν
 » σοὶ καὶ ἐμπεριπατῆσαι. » (Ἰδ. κατωτέρ. σελ. 423). Ἄλλὰ
 τί ὀνομάζω Γρηγόριον, ὅπότεν αὐτὸς ὁ Χριστὸς, προβλέπων ὅτι
 ὁ τάφος του ἔμελλε νὰ κατασθῇ ἐμπόριον, ἐλέγχῃ τοὺς νομί-
 ζοντας ἀναγκαίαν τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα προσκύνησιν; « Ἐρχεται
 » ὥρα (λέγει εἰς τὴν Σαμαρείτιδα), ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει οὔτε
 » ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρὶ. . . ὅτε οἱ ἈΛΗΘΙ-
 » ΝΟΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΙ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύ-

» ματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς
 » προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦν-
 » τας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν » (Ἰωάνν.
 δ', 21-24).

I, ΣΕΛΙΔΙ 347.

Διὰ τὰ μὴν ἀμφιβάλλη κάνεις, ἂν οἱ Δυτικοὶ ἱερωμένοι ἦσαν
 ἱκανοὶ νὰ πλάσωσι τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου φωτός, ἀρκεῖ νὰ ἐξ-
 ετάσῃ τὴν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους διαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὴν
 Ἱερουσαλήμ, ὅτε τὴν ἐπῆρ' ἀπ' αὐτοὺς ὁ Σαλαδῖνος. Ὁ τότε
 πατριαρχεὺν ἐκεῖ Ἡράκλειος (καὶ μὴ τον νομίση τις Ἕλληνα διὰ
 τὸ ὄνομα), Γάλλος τὸ γένος, ἀπὸ τὴν Ἀρουερνίαν (Auver-
 gne), ἐχρημάτισε πρῶτον μὲ μηχανὰς, ἐναντίας εἰς τοὺς
 κανόνας, Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, ὅπου ἔζησε ζωὴν ἀσελ-
 γεσάτην. Ζητῶν ἔπειτα ν' ἀναβῆ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον,
 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πατριάρχου Ἀλμερίκου (1180), καὶ
 ἐμποδιζόμενος, ὡς ἀνάξιος, ἀπὸ τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀρχιεπι-
 σκόπου Τύρου, Γρηγορίου, ἐξελύθη ἀπὸ τὰ ἐμπόδια φαρμα-
 κώσας τὸν Γρηγόριον. Εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ ἐζούσε
 μὲ παλλακὴν τόσον φανερά, ὡς' ὑπέφερε νὰ τὴν ἀκούῃ ὀνομα-
 ζομένην ἀπ' ὅλους Πατριάρχισσαν. Εἰς σύνοδον ἱερωμένων
 εὐρισκόμενος ἔλαβε τὴν ἀγγελίαν, ὅτι τοῦ ἐγέννησε θυγατέρα.
 » Δέσποτα Πατριάρχα (τὸν εἶπεν εἰς ἐπήκοον πάντων ὁ μηνυ-
 » τῆς), ἐτοίμασέ μου πλουσίαν ἀμοιβὴν διὰ τὸ χαρμόσυνον
 » μῆνυμα· ἡ συμβία σου ἐγέννησεν εὐτυχῶς ὡραίαν θυγατέρα.»
 Sire Patriarche, préparez-moi une riche récom-
 pense, car je vous apporte de joyeuses nouvelles ;
 votre femme est heureusement accouchée d'une
 belle fille. Ἀπὸ τοιούτου Πατριάρχου διαγωγὴν συμπεραίνεται
 ὅποια ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ διαγωγὴ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν.

« Ἱερεῖς καὶ μοναχοὶ (λέγει ἡ ἱστορία) ἐδόθησαν εἰς τόσῃν ἀσελ-
 » γειαν, ὥστε δὲν ἀφῆκαν οὐδεμίαν σχεδὸν γυναῖκα ἀμόλυντον
 » εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ὅθεν καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, βλέπων
 » ταύτας τὰς ἀκαθαρσίας εἰς πόλιν ὅπου ἔχυσε τὸ αἷμά του
 » διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ λαοῦ του, τοὺς ἐκόλασεν ὡς τὰ
 » Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα· καὶ ἐκαθάρισε τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ
 » τὴν ἀσελγείαν αὐτῶν τόσον καλὰ, ὡς' ἀπ' ὅλους, ὅσοι τὴν
 » ἑκατοικοῦσαν εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἡρακλείου, δύο μόνοι ἄν-
 » θρωποι ἀπέφυγαν τὴν αἰχμαλωσίαν, ὅτε τὴν ἐκυρίευσεν ὁ
 » Σαλαδῖνος. » **Les prêtres, les clercs et les moines**
étaient tellement adonnés à la luxure et à l'adul-
tère, qu'il n'y avait presque aucune femme qui
fût chaste dans Jérusalem, et que Jésus-Christ
voyant ces impuretés dans la ville où il avait ré-
pandu son sang pour la rédemption de son peuple,
ne les voulut point souffrir non plus que celles de
Sodôme et de Gomorrhe. C'est pourquoi il la re-
purgea si bien de cette sale impudicité, que de
tous ceux qui y demeuraient, au temps d'Héra-
clius, il n'y eut que deux personnes qui évitèrent
les fers, quand cette ville fut prise par Saladin.
 (BAYLE, *Diction. histor. et critiq.* Article *Héra-*
clius, tom. VIII, pag. 76, édit. de 1820).

Κ, ΣΕΛΙΔΙ 348.

Ὁ Βολταῖρος, ἀπολογούμενος περὶ τοῦ Ῥωμαίου Αὐτοκρά-
 τυρος, λέγει· « Ἡ συμμαχία αὕτη ἐσκανδάλισε πολὺ τὴν Εὐ-
 » ρώπην· φανερόν ὅμως, ὅτι ἦτον ἀπαραίτητος· κἀνεὶς δὲν
 » συμμαχεῖ μὲ τὸν φύσει ἐχθρὸν τοῦ χωρὶς ἀνάγκην. Αἱ σημε-

» ριναί μας συμμαχίαι με τοὺς Τούρκους, ὀλιγώτερον ἴσως
 » ἀναγκαῖαι, ἀὲν κατακρίνονται ὁμῶς τόσοι ἀνσηρά. » Cette
 alliance révolta l'Europe; mais il est évident
 qu'elle était indispensable : on ne s'allie point avec
 un ennemi naturel sans nécessité. Nos alliances
 aujourd'hui avec les Turcs, moins nécessaires
 peut-être, ne causent pas tant de murmures. (VOL-
 TAIR. *Ess. sur les m. et l'espr. des Nat.* chap. 56).
 Ταῦτα ἔλεγεν ὁ μέγας Βολταῖρος πρὸ πενήκοντα ἢ ἐξήκοντα
 ἐτῶν. Δὲν ἐξεύρω τί εἶχε νὰ εἶπῃ σήμερον (1822-1826) βλέ-
 πων τὴν ὀνομασθεῖσαν Ἱεράν συμμαχίαν βοηθοῦσαν τὸν τύραν-
 νον τῆς Ἑλλάδος νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς
 ὀλόκληρον χριστιανικὸν ἔθνος (Ἴδε τὴν ἐξῆς σημ. Α.).

Α, ΣΕΛΙΔΙ 349.

Ὅταν ὁ Βολταῖρος λέγῃ (Ἴδ. σημ. Κ), ὅτι ἡ συμμαχία τοῦ
 Ἰσαὰκ Ἀγγέλου μετὸν Σαλαδῖνον ἐσκανδάλισε τὴν Εὐρώπην,
 νοεῖ τοὺς Σταυροφόρους καὶ τὸν διεγείραντα αὐτοὺς Πάπαν,
 σκοπὸν ἔχοντας πλεόν νὰ ὑποτάξωσι τοὺς Γραικοὺς εἰς τὴν
 παπικὴν δεσποτείαν, παρὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν Ἱερουσαλήμ
 ἀπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς. Πολλοὶ τῶν πρὸ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ὄλοι οἱ
 μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντες, ἕως τὴν ἀπὸ τοὺς Λατίνους ἄλωσιν
 τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1204), ἦσαν βέβαια λησαὶ σφρανω-
 μένοι Αὐτοκράτορες.

1. Ὁ πρὸ τοῦ Ἰσαὰκ βασιλεύσας (1180) Ἀλέξιος Κομνηνὸς
 ὁ δεύτερος, φθείρεται τὰ ἤθη ἐπίτηδες ἀπὸ τὸν πενθερόν του
 Ἀνδρόνικον, καὶ πνίγεται ἀπὸ τὸν αὐτὸν Ἀνδρόνικον.

2. Ὁ Ἀνδρόνικος οὗτος ὁ Κομνηνός, ἀσελγὴς καὶ φονικὸς
 δεσπότης, βασιλεύει (1183) εἰς τόπον τοῦ Ἀλεξίου. Ὁ Μον-

τεσκιῶς τὸν ἐπωνόμασε Νέρωνα τῶν Γραικῶν· καὶ ὁ θάνατός του ὠμοίασε σχεδὸν τὸν θάνατον τοῦ Νέρωνος.

3. Ὁ προλεχθεὶς Ἰσαὰκ Ἄγγελος ὁ δεῦτερος διαδέχεται (1185) τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ζῆ ζῶν ἄσωτον περικυκλωμένος ἀπὸ πολλὰς χιλιάδας εὐνούχων καὶ ἐξωλεσάτων κολάκων.

4. Ἀλέξιος Ἄγγελος τρίτος ἀρπάζει (1195) τὸ σκήπτρον ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Ἰσαὰκ τὸν Ἄγγελον, καὶ τοῦ τυφλόνει τὰς ὄψεις.

5. Ἀλέξιος Ἄγγελος τέταρτος, υἱὸς Ἰσαὰκ τοῦ Ἀγγέλου, ὄχι χρηστότερος τοῦ πατρὸς, ἀναβαίνει εἰς τὸν θρόνον (1203), καὶ μετ' ὀλίγον πνίγεται ἀπὸ τὸν Ἀλέξιον Μουρτσουφλον, γαμβρὸν τοῦ Ἀλεξίου τρίτου.

6. Ἀλέξιος πέμπτος, ὁ ἐπονομασθεὶς Μουρτσουφλος, βασιλεύει (1204) εἰς τόπον τοῦ πνιχθέντος Ἀλεξίου τετάρτου· καὶ ἀφοῦ παρέδωκεν εἰς τοὺς Σταυροφόρους Βενετοὺς καὶ Γάλλους τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν ὀλιγήμερον βασιλείαν του, φεύγων κρατεῖται ἀπὸ τὸν εἰς Θράκην εὐρισκόμενον τότε πευθερόν του, Ἀλέξιον τὸν τρίτον, καὶ τυφλόνεται τὰς ὄψεις.

Εἰς τὸ πολλὰ μικρὸν λοιπὸν 24 ἐτῶν διάστημα διαδέχονται εἰς τὸν ἄλλον ἕξ Αὐτοκράτορες, φονικοὶ καὶ ληστρικοὶ τύραννοι! Μ' ὅλα ταῦτα, ὅσον λησταὶ κἀν ἦσαν, ὅσον κἀν ἐκαταφρονοῦσαν τῶν ἰδίων ὑπηκόων τὴν ὑπόληψιν, οὔτε ληστρικώτεροι τῶν Σταυροφόρων δεσποτῶν ἐφάνησαν, οὔτ' ἐδύνατο νὰ καταφρονήσωσι τὴν ἰσχυροτάτην ὄλων τῶν ὑπολήψεων, τὴν θρησκευτικὴν ὑπόληψιν. Καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ λαοὶ τῶν ἐνόησαν τὸν ὁποῖον ἔλεγα σκοπὸν τῶν Σταυροφόρων, καὶ τοῦ διεγείραντος αὐτοὺς μακαριωτάτου Πάπα, τόσον καλὰ, ὥσε δὲν πρέπει νὰ φανῆ παράδοξον, ἂν ὁ Ἰσαὰκ ἐπρόκρινε τὴν συμμαχίαν τοῦ Καλιφᾶ τῆς Αἰγύπτου παρά τὴν εἰς τὸν Καλιφᾶν τῆς Ρώμης ὑποδούλωσιν τῆς θρησκείας του. Αὐτὸς ὁ ἐξωλέσατος Μουρτσουφλος, ὅταν οἱ Λατῖνοι ἐμβήκασιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀπέβαλε τὰς

προβληθείσας ἀπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Βενετίας Δάνδολον συνθήκας, τῶν ὁποίων πρώτη ἦτον ἡ ὑποταγὴ τῶν Γραικῶν εἰς τὴν λατινικὴν κοινωνίαν (la soumission des Grecs à la communion latine), ὡς λέγει ἡ ἱστορία.

Μ, ΣΕΛΙΔΙ 354.

Ἴδου πῶς ἱστορεῖ τὸ Θαῦμα ὁ Ἰωάννης Φωκᾶς· « Ἡ δὲ σω-
 » τήριος τοῦ Χριστοῦ μεταμόρφωσις ἐν τῇ κορυφῇ γέγονε τοῦ
 » βουνοῦ [τοῦ Θαβωρίου ὄρους], καθ' ἣν καὶ τῶν Λατίνων ἐς ἰ-
 » μονή, ἧς ἐν τῷ τοῦ Θεοῦ (γρ. ἐν τῷ Θείῳ) θυσιαστηρίῳ ἐστὶν
 » ὁ τόπος, ἐφ' ᾧ ὁ κύριος μετεμορφώθη... ὑπάρχει δὲ ὁ χώρος
 » ἐκεῖνος ὑπὸ χαλκείων κιγκλίδων περιθριγγούμενος· ἐφ' ἃν δὲ
 » τόπον ἔξησαν οἱ τοῦ Κυρίου πόδες ὁράται ὀμφάλιον πάνυ
 » λευκόν, ἐν ᾧ μέσον ἐκτύπωσις Θείου σταυροῦ, ἐξ ἧς ἀρρήτος
 » εὐωδία ἐκπνέουσα τῶν προσιόντων κατευφραίνει τὴν ὄσφρησιν»
 (Λέων Ἀλλάτ. Συμμικτ. Μερ. Α, σελ. 14). Ἐδῶ ἄς σημειώσῃ
 ὁ ἀναγνώστης, ὅτι τὸ Μοναστήριον ἦτο τῶν Δυτικῶν καὶ ὄχι τῶν
 Ἀνατολικῶν· ὅτι ὁ ναὸς ἦτο τῆς Μεταμορφώσεως τῆς εἰς τὸ
 Θαβώριον ὄρος, καὶ ὄχι τῆς Ἀναλήψεως εἰς τὸ Ὄρος τῶν ἔλαιῶν,
 ὅπου κατ' ἄλλους συνέβη τὸ Θαῦμα· ὅτι οἱ φρόνιμοι φραγκοπα-
 τέρες ἐπρονόησαν νὰ περικυκλώσωσι τὸν τόπον τοῦ Θαύματος μὲ
 χάλκινον κιγκλίδα (balustrade), διὰ νὰ μὴ πλησιάζωσι παρα-
 πολὺ οἱ περίεργοι προσκυνηταί, ἀλλὰ ν' ἀρκῶνται εἰς τὴν ἀρ-
 ρήτον ἐκεῖθεν πνέουσαν εὐωδίαν. Ἄς ἀκούσωμεν τώρα καὶ ἄλλον
 μεταγενέστερον προσκυνητὴν ἀνώνυμον· « Καὶ ἀπάνω τῆς Γεθση-
 » μανῆς ἔναι τὸ ὄρος τῶν ἔλαιῶν ὅπου ἀνελήφθη ὁ Χριστὸς εἰς
 » τοὺς οὐρανοὺς. Καὶ ἔχει ναὸν παμμεγέθη, καὶ εἰς τὸ μέσον
 » τοῦ ναοῦ ἔναι κουβούκλιον πέτρινον ὠραιότατον, καὶ ἔχει
 » κολώναις μαρμαρέναις δεκαπέντε· καὶ εἰς τὴν μέσην τοῦ

» κουβουκλίου ἔναι τὸ πάτημα τοῦ Χριστοῦ, βουλομένο εἰς τὴν » πέτραν ὅπου ἐπάτησε καὶ ἀνελήφθη εἰς τοὺς οὐρανοὺς. » (Λ. Ἄλλατ. αὐτόθ. σελ. 87).

Ἄλλος πολὺ ἀρχαιότερος καὶ τοῦ Φωκᾶ καὶ τοῦ Ἀνωνύμου, Ἄγγλος ἱερωμένος, ὀνομαζόμενος Ἀρκουλφος, ὅστις ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ πρὸς τὰ τέλη τῆς ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος (περίπου τὸ 698 ἔτος), ἰσορεῖ καὶ αὐτὸς τὸ Θαῦμα τοῦ ἴχνους, ἀλλὰ τὸ ἰσορεῖ συμφώνως μὲ τὸν Ἀνώνυμον, ὡς φαινόμενον εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν (Ἴδε τὸν BECKMANN, *Litterat. der ält. Reisebeschreib.* τόμ II, σελ. 510). Ἡ πλεονεξία λοιπὸν τῶν Μοναχῶν ἐτόλμησε νὰ κατασχύνῃ μὲ τοιαύτας ἀλόγους δεισιδαιμονίας καὶ μὲ τοιοῦτους φρικτοὺς θόλους θρησκείαν, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀπόστολοι ὠνόμαζαν Λογικὴν λατρείαν (Πρὸς Ῥωμ. ιβ', 1) καὶ Λογικὸν ἄθρονον γάλα (Πέτρ. Α', β', 2), ὥσε νὰ τὴν ἐξίσωσῃ μὲ τὰς ψευθεῖς θρησκείας, τῶν ὁποίων βᾶσις εἶναι ἡ μυθολογία. Τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς τοῦ Ἡρακλέους ἐδείχντο εἰς δύο τόπους, εἰς τὴν Σκυθίαν (Ἡροδοτ. IV, 82) καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν (Ἀριστοτέλ. Περὶ Θαυμασ. ἀκουσμ. κεφ. CI, σελ. 204). Εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀκόμη ἐδείχναν ὡς Θαῦμα τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς τοῦ ἵππου τοῦ Κάστρος, ὡς λέγει ὁ Κικέρων περιγελῶν τοὺς πισειούτας αὐτὸ (CICER. *de Natur. Deor.* III, 5). Οἱ Τοῦρκοι σήμερον δείχνουν μὲ μέγα σέβας τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν τῆς καμήλου τοῦ Μωάμεθ (Ἴδε τὸν BECKMANN, *ibid.* σελ. 515)· καὶ οἱ Ἰνδοὶ εἰς τὴν νῆσον Ταπροβάνην (Ceylan) τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς τοῦ Θεοῦ Βούδδα (*Encyclopéd. modern.*, tom. VI, pag. 228).

N, ΣΕΛΙΔΙ 355.

Εἰς τὴν Νεάπολιν, φυλάσσονται εἰς φιὰλην ξηροὶ θρόμβοι

αίματος τοῦ ἁγίου Ἰανουαρίου, οἱ ὁποῖοι κατ' ἔτος, εἰς μόνην τὴν ἡμέραν τῆς ἑορτῆς του, διαλύονται, καὶ δείχνουν τὸ φυσικὸν αὐτῶν αἱματηρὸν χρῶμα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Νεαπολιτῶν καὶ τῶν ἀλλοπανταχόθεν συντρεχόντων Δυτικῶν χριστιανῶν. Μετὰ ταῦτα θαύματα βόσκουν τοὺς Λαζαρόνους τῆς Νεαπόλεως οἱ ἱερεῖς.

Ξ, ΣΕΛΙΔΙ 357.

Ἴδου πῶς ἱστορεῖ τὸ θαῦμα ὁ σύγχρονος Γρηγόριος, Ἀρχιεπίσκοπος Τουρόνων (Tours): *Sexta feria ante sanctum Pascha dum in vigiliis sine lumine pernostarent, circa horam tertiam noctis apparuit ante altare LUMEN parvulum in modum scintillæ: deinde ampliatur huc illucque comas fulgoris spargens, cœpit gradatim in altum conscendere: effectaque pharus magna obscuræ nocti, vigilantique plebeculæ lumen præbuit supplicanti, illucescente quoque cœlo paulatim deficiens, data terris luce, ab oculis mirantium evanuit.* ἤγουν « Τὴν πρὸ τοῦ » ἁγίου Πάσχα παρασκευὴν, περὶ τὴν τρίτην ὥραν τῆς νυκτός, » ἐνῶ ἐπαννύχιζαν [εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Πικταυϊκοῦ μοναστηρίου] χωρὶς φῶς, ἐφάνη εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν ΦῶΣ » μικρὸν ὡς σπινθήρ· πλατυνόμενον ἔπειτα, καὶ διασπεῖρον ἐδῶ » κ' ἐκεῖ ἀκτῖνας, ἤρχισε κατὰ μικρὸν νὰ ὑψόνεται, ἕωσοῦ ἔγινε » φανὸς μέγας εἰς τὴν σκοτεινὴν νύκτα, καὶ κατεφώτισε τὸν » παννυχίζοντα εἰς προσευχὴν ὄχλον. Ἐσμυκρύνθη δὲ πάλιν » καθόσον ἐπλησίαζεν ἡ ἡμέρα, ἕωσοῦ ἠφανίσθη ἀπὸ τοὺς » ὀφθαλμοὺς τῶν βλεπόντων » (Ἴδε I. L. MOSHEM, *ubi supr.* pag. 239).

Ο, ΣΕΛΙΔΙ 357.

« Ἰτί πιθανώτερον ἄλλο (λέγει ὁ Μοσσέμιος, ἀφοῦ ἔφερε
 » τὴν ἀνωτέρω μαρτυρίαν τοῦ Γρηγορίου), πλὴν ὅτι οἱ
 » αὐτοὶ οὗτοι Γάλλοι ἐμετάφεραν τὸ Πικταυικὸν αὐτῶν φῶς εἰς
 » τὴν Παλαιστίνην, κ' ἔπαιξαν καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ αὐτὸ
 » δράμα, μὲ μικρὰν παραλλαγὴν, τὸ ὁποῖον ἔπαιξαν εἰς τοῦ
 » Πικταυίου, καὶ εἰς ἄλλους ἴσως ναοὺς τῆς Γαλλίας; Quid,
 obsecro, veri est similius, quam hoc, hos ipsos
 Francos suum lumen in Palæstinam secum attu-
 lisse et eandem, quam Pictavi et aliis forte ædibus
 egerant, fabulam Hierosolymis, paucis quibusdam
 mutatis, egisse? I. L. MOSHEM, *ubi supr.* pag. 241.

Π, ΣΕΛΙΔΙ 357.

Τοῦ Φωκᾶ τὸ σύγγραμμα ἐπιγράφεται· « Ἰωάννου τοῦ Φωκᾶ
 » ἔκφρασις ἐν συνόψει τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας μέχρις Ἱεροσολύμων
 » κάσρων καὶ χωρῶν, Συρίας, Φοινίκης, καὶ τῶν κατὰ
 » Παλαιστίνην ἁγίων τόπων. » Ἴδε τὰ Σύμμικτα τοῦ
 Ἀλλατίου (τυπωμένα. Colon. Agripin. 1653. σελ. 1-46).
 Ὁ Φωκᾶς ἤκμαζεν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀυτοκράτορος Μανουήλ
 τοῦ Κομνηνοῦ (Αὐτ. αὐτ. σελ. 32 καὶ 36), καὶ ὑπᾶγεν εἰς τὴν
 Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ 1185 ἔτος, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὴν μαρτυ-
 ρίαν ταύτην· « Συγγραφεῖσα παρὰ Ἰωάννου ἱερέως τοῦ εὐσεβε-
 » ςάτου Φωκᾶ, υἱοῦ Ματθαίου Μοναχοῦ, τοῦ ἐνασκοῦντος ἐν
 » Πάτμῳ τῇ νήσῳ, ὅσπερ εἶδε τοὺς ἁγίους τόπους εἰς ἀρπέ »
 τὴν ὁποίαν κατεχώρισεν ὁ Ἀλλάτιος εἰς τὸ προοίμιον τῶν Συμ-
 μίκτων (Præf. pag. 3).

P, ΣΕΛΙΔΙ 358.

Τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βαρθολομαίου λαμβάνω ἀπὸ τὸν Μοσ-
σέμιον (I. L. MOSHEM, *ubi supr.* pag. 288), ὅστις τὴν
ἔλαβε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἀλλάτιον, (γραμμένην εἰς τὸ τέλος τοῦ
ἀγορασθέντος (δὲν ἐξεύρω τίνος) βιβλίου ἀπὸ τὸν Βαρθολομαῖον,
ἔχουσαν οὕτως· « Οἱ ἀναγινώσκοντες δὲ εὐχεσθε κάμοι τῷ τα-
» πεινῶ Βαρθολομαίῳ τῷ ἀπὸ τοῦ Βριτζιάνου, ἵνα ἐπιτύχω
» τῆς ἀνωκληρουχίας τῶν δικαίων. Ἀμήν. Θεοῦ δὲ εὐδοκοῦντος,
» δεύτερον ἀπῆλθον εἰς Ἱεροσόλυμα· τὸ μὲν πρῶτον ἐν τῷ
» ς'χ'ξ'ς' [ἦγουν 1158 ἀπὸ X.], τὸ δὲ δεύτερον ἐν τῷ ς'χ'ο'ς'
» [ἦγουν 1168 ἀπὸ X.], ὅταν καὶ τὴν παροῦσαν βίβλον
» ἠγόρασα. Καὶ ἀναξίου ὄντος μου, οἶδα τὸ ἅγιον φῶς τῷ
» μεγάλῳ σαββάτῳ· ἦλθεν ὥρα ἐνάτη ἐκεῖσε εἰς τὸν ἅγιον
» τάφον τοῦ Χριστοῦ. » Τὸ Βριτζιάνον (πόλις ἢ ἐπαρχία)
πατρίς τοῦ Βαρθολομαίου, πιθανὸν ὅτι εἶναι τὸ *Brixianum*
territorium, ἢ *Brixianus ager* (Γάλλ. *le Bressan*) τῶν
γεωγράφων, ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας, μητρόπολιν ἔχουσα τὴν
Βριξίαν (*Brixia*, Γάλλ. *Bresse*). Ὁ χρόνος (1168), ὅτε ὑπῆγε
δεύτερον εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ Βαρθολομαῖος, συμπίπτει μὲ τοὺς
χρόνους τοῦ Λατίνου Ἀμωρῦ (*Amaury*), ὅστις ἐβασίλευσεν εἰς
τὴν Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τοῦ 1165 ἕως τὸ 1173 ἔτος. Εἶναι ἴσως ὁ
αὐτὸς Βαρθολομαῖος Μοναχὸς ἐκ τοῦ τάγματος τῶν Ἐλασσόνων
ἀδελφῶν (*Frères mineurs*), μὲ τὸν ὁποῖον ἐδιαλέχθη ὁ τότε
τῆς Κερκύρας Μητροπολίτης Γεώργιος. Ὁ σοφώτατος οὗτος
μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν Γεώργιος ἐξάλη ἀπὸ τὸν Αὐτοκράτορα
Μανουὴλ τὸν Κομνηνὸν εἰς τὴν ἐν Λατεράνῳ σύνοδον τῶν Δυ-
τικῶν· ἀλλ' ἀρρώσθησας εἰς τὸν δρόμον, ἀνεκαλέσθη. Εἰς τὴν
Κωνσταντινούπολιν ἔπειτα εὕρισκόμενος ἔτυχε νὰ διαλεχθῇ μὲ

ἄλλους Δυτικούς περὶ τῶν Ἀζύμων, καὶ τοὺς κατέπεισε μὲ λόγους ἀναντιρρήτους. Τοῦτο δὲν ἦτο δύσκολον. Ἄλλ' εἰς τοὺς λόγους ἐπροσέθη καὶ πραγματικὴ ἀπόδειξις, ἥτις ἀπέκλεισε τῶν Δυτικῶν τὰ σώματα. Ἐδείξαν εἰς αὐτοὺς οἱ Ἀνατολικοὶ μέρος αὐτοῦ τοῦ ἄρτου, τὸν ὁποῖον ἔκλασεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν μουσικὸν δεῖπνον· « Ἀντειπεῖν οὐκ ἔβουλήθησαν οἱ Λατῖνοι... καὶ εὐρε-
 » θείσης καὶ μερίδος ἐκείνου τοῦ ἄρτου, ὃν ὁ Χριστὸς ἔδωκε
 » τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ δείπνῳ, ἐν τῷ τοῦ μεγάλου παλατίου
 » σκευοφυλακίῳ πᾶσα πρόφασις ἤρθη ἐκ μέσου » (FABRIC.
Bibliothec. Græc. tom. X. σελ. 661-662). Τί ἔχει
 νὰ εἴπῃ τις περὶ τοιούτων ἀποδείξεων, πλὴν τὸ « Σκότος ἐγέ-
 » νετο ἐφ' ὄλην τὴν γῆν » Τὸ σκότος ὅμως τοῦτο (πάλιν τὸ
 λέγω) ἦτο σκιόφως εἰς τοὺς Ἀνατολικούς, παραβαλλόμενον πρὸς
 τὸ ψηλαφητὸν τῶν Δυτικῶν σκότος.

Μετὰ τὸν Βαρθολομαῖον μαρτυρεῖται ἀκόμη τὸ ἅγιον φῶς ἀπὸ ἄλλου Δυτικὸν προσκυνητὴν τὸν Ὀλδεμβόργον (Willebrandus ab Oldemborg), ὅστις ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ 1211 ἔτος, καὶ συνίγραψε λατινιστὶ τὸ ταξιδίδιον του (Συμμικτ. Ἀλλατ. Μέρ. I, σελ. 122-152).

Σ, ΣΕΛΙΔΙ 358.

Τοῦ Ἐπιφανίου τὸ σύγγραμμα ἐπιγράφεται, « Ἐπιφανίου
 » Μοναχοῦ τοῦ ἁγιοπολίτου, τοῦ πνευματικοῦ ἡμῶν πατρὸς,
 » διήγησις εἰς τύπον περιηγητοῦ, περὶ τῆς Συρίας, καὶ τῆς
 » ἁγίας πόλεως, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἁγίων τόπων. » Ἁγιοπο-
 λίτης ἐπωνομάζετο, ὡς γεννημένος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,
 τὴν Ἱερουσαλήμ (Σύμμικτ. Ἀλλατ., σελ. 48). Περὶ
 τοῦ ἁγίου τάφου τοῦτο μόνον λέγει· « Μέσον δὲ τῆς ἁγίας
 » πόλεως ἔστιν ὁ ἅγιος τάφος τοῦ Κυρίου, καὶ πλησίον τοῦ

» τάφου ὁ τόπος τοῦ Κρανίου, ἔνθα ἐσαυρώθη ὁ Χριστός· »
περὶ δὲ τοῦ ἁγίου φωτός, οὐδὲ γρῦ. Σιωπὴ τόσοῦ πλέον παρά-
ξενος ὅσον ἰσορεῖ ἄλλα, ὅχι ὀλιγώτερον μυθώδη. Παρὰ τὸ
ἀνωτέρω (σελ. 355) ὀνομασθέν αἶμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἴδε
τὴν Λεκάνην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν ὁ
Χριστός, τὸ Ποτήριον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔπιε τὸ ὄξος καὶ τὴν χο-
λὴν, τὴν Λόγχην, τὸν Σπόγγον, τὸν Κάλαμον, τὸν Ἀκάνθινον
ζέφανον, τὴν Σινδόνα, τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ, οὐτ'
εἰς τῆς Ἀναλήψεως ὁμῶς οὐτ' εἰς τῆς Μεταμορφώσεως τὸν τό-
πον (ἴδε σημ. Μ), ἀλλ' ὅπου ἔσεκεν, ὅτε ἐκρίνετο ἀπὸ τὸν
Πιλάτον. Ἰδεν ἀκόμη καὶ τὸ δένδρον, ὅθεν ἐκρεμάσθη ὁ Ἰούδας
(Ἄλλατ. Συμμικτ. σελ. 49 καὶ 51)· ἀλλὰ τὸ μέρος τοῦ συγ-
γράμματος, ὅπου τὸ ἰσορεῖ (μὲ τοῦτα τὰ λόγια, « Καὶ δεξιὸν
» τοῦ ἀγροῦ τοῦ Κεραμέως εἰσὶν οἱ μοίριχες, εἰς οὓς Ἰούδας
» ἀπήγξατο ») πιθανὸν ὅτι εἶναι σφαλμογραφημένον, διότι ἡ
ἄδηλος λέξις Μοίριχες, (τὴν ὁποίαν καὶ ὁ Δουκάγγιος λαβὼν
ἀπὸ τὸν Ἐπιφάνιον τοῦτον μόνον, ἀφῆκεν ἀνεξήγητον) δὲν ἀρκεῖ
νὰ μᾶς φανερώσῃ ποίου γένους δένδρον ἦτον. Ὁ ἀνωτέρω (σημ. Μ
σελ. 397) ὀνομασθεὶς Ἀρκοῦλφος, αὐτόπτης καὶ αὐτὸς τοῦ δένδρου
τὸ ὀνομάζει συκῆν. Ἄν διαμένῃ ἀκόμη μέχοι τῆς σήμερον ἡ συκῆ,
ἡ ἡλικία τῆς ὑπερβαίνει τὰ χίλια ὀκτάσια ἔτη. Ὅπως ἂν ἦναι,
τὸ μέγα θαῦμα τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει, ὡς ἐσημείωσεν ὁ Βεκμάν-
νος (BECKMANN, *Litteratur. der ält. Reisebeschreib.*
tom. II, pag. 514) ἄλλο θαῦμα ἀρχαιότερον, τὴν συκῆν,
ὑποκάτω τῆς ὁποίας ἐθήλαζε τὸν Ῥῶμον καὶ τὸν Ῥωμύλον ἢ λύ-
καινα. Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ἱστορικοῦ Τακίτου (TACIT. *An-*
nal. XIII, 58), ἤγουν 840 ἔτη ἀπὸ Ῥωμύλου, ἐσώζετο
ἀκόμη ἡ Θαυμασίος αὕτη συκῆ· καὶ πιθανὸν ὅτι ἐξ αὐτῆς ἔλαβαν
ἀφορμὴν οἱ Δυτικοὶ Μοναχοὶ νὰ πλάσωσι καὶ τὴν συκῆν τοῦ
Ἰούδα· διότι ἡ Εὐαγγελικὴ ἱστορία, ὅχι συκῆν, ἀλλ' οὐδὲ δένδρον
ἀπλῶς ὀνομάζει τὸ ὅθεν ἐκρεμάσθη ὁ προδότης.

Τ, ΣΕΛΙΔΙ 358.

Ἡ ἐπιγραφή εἶναι « Περδίκου, πρωτονοταρίου τῆς Ἐφέσου » ἐκφρασις περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις κυριακῶν ΘΕΜΑΤΩΝ. » (Σύμμικτ. Ἄλλατ. σελ. 65), με διαφόρους γραφὰς τῆς τελευταίας λέξεως δύο, ΘΕΑΜΑΤΩΝ καὶ ΘΑΥΜΑΤΩΝ. Ὁ Περδίκας οὗτος ἰσορεῖ ῥητῶς καὶ τὰ περὶ τοῦ ἁγίου φωτός, λέγων·

Καὶ τὸ δὴ μείζον προφανῶς πιθοῖς τε καὶ ἀπίστοις,
Ἡ κατὰ τὴν παγκόσμιον ἀνάστασιν κυρίου
Φωτοχυσία πρόδηλος φωτός τοῦ παναγίου,
Μεταδιδούσα τοῖς πιθοῖς ἁγιασμὸν καὶ φῶτα.

Ὁ δὲ Ἀνώνυμος φέρει ταύτην μόνην ἐπιγραφὴν· « Ἀπόδειξις περὶ » τῶν Ἱεροσολύμων » (Ἄλλατ. Σύμμικτ. σελ. 82). Περὶ τοῦ ἁγίου φωτός λέγει· « Ἀπάνω τοῦ ἁγίου τάφου εἶναι κουδούκλιον » μικρὸν μολιβδοσκεπάσον. . . . ἰσορισμένον μετὰ τοῦ μουσίου » (en mosaïque) χρυσοῦ· ἐκεῖθεν καταβαίνει τὸ ἅγιον φῶς » τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ σαββάτῳ, ὥρα ἑσπερινοῦ, καὶ προσεγγίζει τοῦ ἁγίου τάφου τοῦ Χριστοῦ, καὶ εὐθύς ἅπτουσιν αἱ » πανθήλαις τοῦ ἁγίου τάφου. »

Υ, ΣΕΛΙΔΙ 358.

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνὸς ἔδωκε γυναῖκα εἰς τὸν Σουλτάνον Ὀρκάνην τὴν θυγατέρα τοῦ Θεοδώραν. Ὁ Ὀρκάνης, ὅστις εἶχεν ἀποσπάσειν μέγα μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τοῦς Γραικορωμαίους, ἐθρονίζετο τότε εἰς τὴν Προῦσαν· καὶ ἔκρινε δίκαιον νὰ ἀρπάσῃ καὶ τὸ ἐπίλοιπον ὡς γαμβρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων, καὶ κληρονόμος νόμιμος. Ὁ

Καντακουζηνός ἐπαραίτησε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ματθαίου, καὶ ἐμόνασε μετονομασθεὶς Ἰωάσαφ, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐξῆς σιχουργηθέντα ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Θηβῶν Σίμωνα (FABRIC. *Biblioth. Græc.* tom. VI, pag. 471).

Θρυλλοῖτο νῦν δὲ τοῖς ἀπείροις τῶν χρόνων
Ὁ στρατιώτης, ὁ στρατηγὸς ὁ βρέμων,
Καντακουζηνός, ὡς ἀναξ, ἸΩΑΝΝΗΣ,
Σεπτοῖς τε συζῶν ἀγίοις ἸΩΑΣΑΦ·
Τάξει πάση γὰρ ἐξέλαμψεν ἐλλόγως.

Ἐγραψε τὴν Ἀπολογίαὶν ἀφοῦ ἔγινε Μοναχός (FABRIC. *ibid.* σελ. 473). Δὲν ἐνθυμοῦμαι, ἂν εἰς τοῦτο, ἢ εἰς ἄλλο τοῦ σύγγραμμα, ἔγραψε καὶ κατὰ τοῦ Νικηφόρου Γρηγορά, ὑπερασπιζόμενος τοὺς Μοναχοὺς, τοὺς σηλιτευθέντας ἀπὸ τὸν Γρηγοράν· (SAINT-CROIX, *Exam. critiq. des Histor. d'Alexandr.* pag. 769, 2 édit.)

Φ, ΣΕΛΙΔΙ 359.

« Σημεῖον μέγα γίνεται ἔγγισα τοῦ Νείλου τοῦ ποταμοῦ καὶ
» τοῦ Καίρου, διὰ τὸ τὴν γῆν τὰ νεκρὰ σώματα ἀνάγειν. Ἀρχε-
» ται δὲ ἡ γῆ ἐκείνη ἀναπέμπειν τὰ νεκρὰ σώματα ἀπὸ τῆς
» μεγάλης πέμπτης, τουτέστιν ἀπὸ τῆς ἡμέρας, ἐν ἣ ὁ Χρι-
» στὸς ἐποίησε τὸ δεῖπνον τὸ μουσικόν, καὶ καθ' ἐκάστην ἡμέραν
» ἐκβάλλει τὰ νεκρὰ σώματα ἕως τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναλήψεως...
» καὶ μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ Πάσχα οὐκέτι ἐξέρχονται.
» Τοῦτο δὲ τὸ Θαῦμα Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες διηγοῦνται, οἷτινες
» πρὸς ἐκείνους τοὺς τόπους πορεύονται. Ὡσαύτως καὶ οἱ
» προσκυνηταὶ πορεύονται ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἕως ἐκείνου τοῦ
» τόπου ἰδεῖν τὸ Θαῦμα, καθὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προσκυνητῶν

» ἀκούεται. » (Χριστοφόρ. Ἀγγέλ. ἐγχειρίδ. περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σήμερ. εὐρισκομ. Ἑλλήν. σελ. 816). Ὁ ἐκδότης τοῦ Ἐγχειριδίου τούτου τοῦ Χριστοφόρου (Λειψ. 1668) φέρει εἰς τὰς σημειώσεις του (σελ. 837) μαρτυρίαν ἄλλου Γραικοῦ τινος (ὄχι βέβαια ὀξυνουσέρου παρὰ τὸν Χριστοφόρον), ὅστις ταξειδεύων εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Θαύματος, ἤργοπόρησε πλέον τοῦ συνήθους ἐμποδιζόμενος νὰ περάσῃ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν σωμάτων, *qui confirmabat se circa tempus paschale in illis locis fuisse, et propter multitudinem ejectorum cadaverum in via vehementer retardatum fuisse.* Δὲν ἠμέλησεν ὁ σκεπτικὸς Κολλίνσης νὰ προσάψῃ τὴν δεισιδαίμονα ἱστορίαν ταύτην εἰς τὴν Ψηφιστείαν, φέρων καὶ τρίτον ἄλλον μάρτυρα, διηγούμενον τὸ αὐτὸ τοῦτο Θαῦμα, ἂν καὶ ὄχι μὲ τὰς αὐτὰς περιστάσεις : *Hors la ville du Grand-Caire, sur les bords du Nil, on nous montra une mosquée, où on dit que durant le service divin, les morts sortent de leurs tombeaux, et demeurent hors de terre aussi longtemps que dure ce service divin, et qu'ensuite ils disparaissent; ceci est affirmé de tout le monde dans le Grand-Caire. (A. COLLINS, Discours sur la libert. de pens. tom. I, pag. 114, de la Traduc. Franç. à Londres 1776).* Παρομοίαν τινὰ νεκρῶν ἐξέρασαν ἱστορεῖ καὶ ὁ ἀνωτέρω (σημ. Ρ σελ. 400) ὀνομασθεὶς Ὀλδεμβόργος, συμβαίνουσαν τὸ παλαιὸν εἰς τὴν Κύπρον, ἀκούσας ἀπὸ τοῦ Κυπρίου. Οἱ νεκροὶ τῶν δὲν ἠσύχαζαν εἰς τοὺς τάφους, ἀλλὰ κινούμενοι ἀπὸ τὸν Διάβολον ἐξήρχοντο τὴν νύκτα, περιήρχοντο τὰς οἰκίας, κ' ἐνωχλοῦσαν τοὺς κατοίκους· ἕωσοῦ ἡ Ἑλένη, ἐπιστρέφουσα ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα, τοὺς ἐξώρκισε μὲ τὸν ὁποῖον ἔφερε σαυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἤλευθέρωσε τοὺς ζῶντας

ἀπὸ τῶν νεκρῶν τὴν ἐνόχλησιν (Ἀλλάτ. Σύμμικτ. Μέρ. 1, σελ. 143). Τὸ Θαῦμα τῆς Κύπρου δὲν ὁμοιάζει κατὰ πάντα τὸ Θαῦμα τοῦ Νείλου· εἶναι ὁμῶς τόσον πιστὸν ὡς ἐκεῖνο.

X, ΣΕΛΙΔΙ 361.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου ἐπιγράφεται ,
 « Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς κατ' ἐξοχὴν ὑπεροχῆς τῆς ἀγίας πόλεως
 » Ἱερουσαλήμ, καὶ τοῦ ἀγίου καὶ ζωοδόχου τάφου τοῦ Κυρίου,
 » τῆς τε πρὸς αὐτὸν κεχρεωσμένης ἐλεημοσύνης παρὰ πάντων
 » τῶν Χριστιανῶν, κατὰ τὴν ἀποστολικὴν διαταγὴν, καὶ τῆς
 » ὠφελείας τῶν εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐκεῖσε σε-
 » βασμίων τόπων παραγενομένων » καὶ ἐτυπώθη εἰς αὐτὴν τὴν
 Ἱερουσαλήμ κατὰ τὸ 1728 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Ἀπὸ τὴν μακρὰν
 ταύτην καὶ ὄχι πολλὰ κομψὴν ἐπιγραφὴν φαίνεται ὁ σκοπὸς
 ὅλος τοῦ συγγράμματος, ὅστις ἦτο νὰ κατασιγάσῃ τοὺς Σιναίτας,
 οἱ ὅποιοι καὶ αὐτοὶ, ὡς συμβαίνει φυσικὰ μεταξὺ δύο ἀντι-
 ζήλων, ἐσπούδαζαν νὰ σύρῳσι τοὺς προσκυνητὰς ἀπὸ
 τὸ ἐργαστήριον τῆς Ἱερουσαλήμ εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Σινᾶ
 ὄρους. Ἐργαστήριον εἶναι λέξις τολμηρὰ· ἀλλὰ δὲνεῖναι ἰδική
 μου. Αὐτὸς ὁ Πατριάρχης δίδει τὸνομα τοῦτο εἰς τὸν τάφον τοῦ
 Χριστοῦ καὶ τοὺς λοιποὺς ἱεροὺς τόπους· « Ἐν μὲν γὰρ τοῖς τοῦ
 » κόσμου ἐργαστηρίοις φθαρτὰς ἄνθρωποι φθαρτοὶ ἐπιτηδεύονται
 » τέχνας, ὧν τὸ τέλος φθορὰ· ἐν δὲ τοῖς τοῦ Δεσπότη Χρι-
 » στοῦ ἘΡΓΑΣΤΗΡΙΟΙΣ φημί τῷ ἀγίῳ σπηλαίῳ, ἐν ᾧ
 » ἐγεννήθη, τῷ Ἰορδάνῃ, ἐν ᾧ ἐβαπτίσθη, τῷ πανιέρῳ
 » Γολγοθᾶ, ἐν ᾧ ἐσαυρώθη, τῷ τοῦ ζωοδόχου τάφῳ, ἐν
 » ᾧ τέθαπται, ἄνθρωπος Θεοῦπόσατος ἀρρήτῳ τεχνουργία
 » παρθενικοῖς αἵμασιν ἐτεχνουργήθη... ἀνθ' ὧν καὶ τὰ
 » ΚΥΡΙΑΚὰ ΤΑῦΤΑ ἘΡΓΑΣΤΗΡΙΑ, ὡς τῶντι Θεῖα καὶ

» ζωῆς αἰδίου περιποιητικὰ ἀρμοζόντως κλητέα ἐς τὴν προσκυνητὰ
 » χριστιανοῖς πᾶσιν κ. τ. λ. » Μεταφορικῶς βέβαια ἐμεταχειρί-
 σθη τὸ Ἔργασήριον· ἀλλ' ὁ λόγος εἶναι, ἂν δὲν ἐχρεώσῃ
 ν' ἀποφύγη, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὸ τὸ Προοίμιον τοῦ συγγράμ-
 ματος, ὡς ὀλέθριον σκόπελον, τοιαύτην μεταφορὰν, ἣτις μᾶς
 ἐνθυμίζει, κατὰ δυσυχίαν, τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγο-
 ράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸ φραγέλλιον τοῦ Ἰησοῦ
 (Ματθ. κ', 12, Ἰωανν. β', 15). Τοιαύτη ἦτον ἡ πρὸ μιᾶς
 ἑκατονταετηρίδος παιδεία τοῦ γένους, ἣτις φαίνεται ὅχι μόνον
 ἐκ τούτου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ λοιπὰ τοῦ Ἐγχειριδίου ἀπ' ἀρχῆς
 ἕως τέλους. Διὰ τὴν ἀποδείξιν πόσον ὑπερέχει ἡ προσκύνησις τοῦ
 ἀγίου τάφου τὴν προσκύνησιν τοῦ Σινᾶ ὄρους, παρὰ τὰς προσ-
 αρμοζομένας ἀναρμόσως γραφικὰς μαρτυρίας, φέρει μάρτυρας
 καὶ τὰ τροπάρια τοῦ Κοσμᾶ καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ. Λέγει ὅτι οἱ
 χριστιανὸι ἔχουν χρέος νὰ τρέφωσι τοὺς ἁγιοταφίτας « βοηθοῦν-
 » τες, ἐλεοῦντες, οὐ μόνον ἐκ τοῦ περισσεύματος, ἀλλὰ καὶ ἐκ
 » τοῦ ὑσερήματος, οὐ μόνον κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ καὶ ἸΠΕΡ
 » ΔΥΝΑΜΙΝ, καὶ δὴ καὶ χρεωσικῶς, ὡς φησιν ὁ μέγας
 » Παῦλος κ. τ. λ. » Τὸ ἸΠΕΡ ΔΥΝΑΜΙΝ ἐναντιοῦται
 προφανῶς εἰς τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν (Πράξ. ια', 29) ὅστις λέγει,
 ὅτι οἱ χριστιανὸι τῆς Ἀντιοχείας ἔπεμψαν εἰς τοὺς χριστιανούς τῆς
 Ἱερουσαλήμ βοήθειαν, « καθὼς ἠὲ ἠπορεῖτό τις » ἤγουν, **ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΙΝ ΤΟΥ.** Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ « Χρεω-
 » σικῶς, ὡς φησιν ὁ μέγας Παῦλος ». Ὁ Παῦλος (Πρὸς Ῥωμ.
 ιε', 25-27) λαλῶν περὶ τῆς πεμπομένης ἀπὸ τοὺς χριστιανούς
 τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς πτωχοὺς τῆς Ἱερουσαλήμ ἐλεημοσύνης,
 λέγει, ὅτι ἐχρεωσούσαν τὴν σωματικὴν ταύτην βοήθειαν οἱ Ἕλ-
 ληνες χριστιανὸι εἰς τοὺς Ἰουδαίους χριστιανούς, διότι ἀπὸ
 τούτους πρῶτους ἔλαβαν τὴν πνευματικὴν χάριν τοῦ εὐαγγελι-
 κοῦ κηρύγματος, « Ὅφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευ-

» ματικοῖς αὐτῶν ἐκοινῶνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς
 » σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. » Περί δὲ τῆς ὁποίας ἔπεμπαν
 εἰς ἐκείνους ἐλεημοσύνης οἱ Κορίνθιοι (Πρὸς Κορινθ. Α ,
 ις', 2), λέγει « Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος παρ' ἑαυτῷ
 » τιθέτω, θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐδοῦται κ. τ. λ. » πάλιν,
ὍΤΙ ἂΝ ΕὔΟΔῶΤΑΙ, ὅ,τι εἰς καθένα εὐκολύνει ἡ χρηματικὴ
 του τύχη καὶ κατὰσσις, ὅ,τι καθεὶς δύναται. Τὰ ῥητὰ ταῦτα
 δὲν ἦσαν ἄγνωστα εἰς τὸν Χρῦσανθον, ἐπειδὴ τὰ φέρει (σελ. κá)
 εἰς συνηγορίαν τῆς ὁποίας ζητεῖ καὶ **ΥΠΕΡ ΔΥΝΑΜΙΝ** ἐλεη-
 μοσύνης· ἦσαν ὁμῶς ἀνοικεῖα εἰς τὸν σκοπὸν του. Οἱ ἐξ Ἰου-
 δαίων πτωχοὶ χριστιανοὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, διωκόμενοι ἀπὸ τοὺς
 ὄχι ἀκόμη πιστεύσαντας ἀδελφοὺς των Ἰουδαίους, ἐδέχοντο μετ'
 εὐγνωμοσύνης τὴν ἀπὸ τοὺς ἔξω χριστιανούς Ἕλληνας πεμπο-
 μένην βοήθειαν· ἀλλὰ δὲν ἐπεριήρχοντο τὴν Ἑλλάδα ψωμοξη-
 τοῦντες, οὐδ' ἐπροσκαλοῦσαν τοὺς Ἕλληνας εἰς προσκύνησιν τοῦ
 ἁγίου τάφου, ἐπειδὴ οὐδ' ἅγιον φῶς εἶχαν νὰ δεῖξωσιν εἰς αὐτούς.
 Ἄν τοιοῦτον θαῦμα ἐγίνετο τότε, ἰ τί μέσον ἄλλο παρά τοῦτο
 δραστηκώτερον νὰ παρακινήσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν πρὸς τοὺς
 Ἱεροσολυμίτας ἐλεημοσύνην εἶχεν ὁ Παῦλος; καὶ ὁμῶς ἀρκεῖται
 εἰς τὸ, « Εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινῶνησαν τὰ ἔθνη,
 » ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς. » Ἀλλ'
 οὐδ' ἐγὼ, ἤθελεν εἰπεῖν ὁ Χρῦσανθος, λαλῶ εἰς τὸ Ἐγχειρίδιόν
 μου περὶ ἁγίου φωτός. Ἡ σιωπὴ ἦτο καὶ φρόνιμος καὶ εὐσεβής·
 καὶ τὸν χρεωσοῦν περὶ αὐτῆς χάριν ὅσοι σέβονται τὴν θρησκείαν·
 Ἐλλὰ τί σημαίνει ἡ τόση σπουδὴ νὰ σύρῃ ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον
 τῶν Σιναϊτῶν εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς Ἱερουσαλήμ τοὺς Χριστια-
 νούς; Ἐ τί σημαίνει ἡ παράξενος ἀμφιβολία (σελ. λέ καὶ μδ'-νγ')
 περὶ τῆς ἐπισολῆς τοῦ Γρηγορίου Νύσσης, ὅσιν ἀποδείχνει
 περιττὴν τὴν εἰς Ἱεροσόλυμα συνδρομὴν; Συγχωρημένον ἦτον εἰς
 Καρδηνάλιους καὶ εἰς Ἰησουίτας (ἰδ. σημ. Β) νὰ ἀποβάλωσι τὴν

ἐπιστολήν ὡς ψευδεπίγραφον, ἀλλ' ὄχι εἰς Γραικὸν Πατριάρχην, εἰδήμονα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ἀκολούθως ἱκανὸν νὰ παραβάλλῃ τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς μὲ τὰ λοιπὰ τοῦ Γρηγορίου συγγράμματα. Καὶ ὁμως δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἀποβολὴν τοιαύτης μαρτυρίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς πιστεύοντας ἀδιστακτικῶς τὴν ἐπιστολὴν γνησίαν ὡς Λουθηροκαλβινόφρονας ἀναθεματίζει μετὰ τῆς ἐβδόμης ἀγίας οἰκουμενικῆς συνόδου (σελ. 75').

Ψ, ΣΕΛΙΔΙ 362.

Ὁ Πάπας Οὐρβανὸς ὁ δεῦτερος εἰς τὴν ἐν Κλαρομόντω (Clermont en Auvergne) συγκροτηθεῖσαν κατὰ τὸ 1095 ἔτος σύνοδον, παράκινῶν τοὺς Δυτικούς εἰς τὸν πρῶτον σταυρικὸν πόλεμον, ἀναφέρει σιμὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἅγιον φῶς, καὶ ὀνομάζει τοὺς μὴ πιστεύοντας αὐτὸ κτηνοκεφάλους (bestiales et insulsi capitis), ἤγουν ὁμολογεῖ ἐνεργούμενον ἀπὸ τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Καρόλου χρόνους ἕως τότε θάυμα (Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. 341-343), τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖτο ἔπειτα μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ λαμπρότερον καὶ πολυκερδέστερον. Ἀφοῦ ὁμως ἔχασαν οἱ δυτικοὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν ἀνακτήσωσι, ἤρχισαν νὰ δισάζωσι περὶ τοῦ θαύματος, λέγοντες, « Τὰ περὶ τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου θαύματος » τοῦ ἁγίου πυρὸς ἰσοραύμενα δὲν συμφωνοῦν ὁλότελα μὲ τὸ » σήμερον ὄχι ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, οὐδὲ διὰ χειρὸς ἀγγέλων, ὡς » πρότερον, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γῆν καὶ μὲ Σχισματικῶν χεῖρας ἀνά- » πτόμενον. » Pro antiqui illius sacri ignis miraculo adducta nullo modo suffragantur igni, qui hisce temporibus non e caelo, non manibus angelorum, ut olim, sed e terra et manibus schismaticorum accenditur. (FRANC. QUAR. apud MOSHEM, De

lumin. sanct. Sepulcr. § III, pag. 221). Ἴδου τί λέγει
καὶ ἄλλος Ἰταλὸς προσκυνητὴς τῆς Ἱερουσαλήμ κατὰ τὴν δεκάτην
ἕκτην ἑκατονταετηρίδα (1587). « Οἱ Γραικοὶ ὑπάγουσιν εἰς τὴν
» Ἱερουσαλήμ διὰ νὰ θεωρήσωσιν εἰς τὴν παραμονὴν τοῦ
» Πάσχα τὸ σοφισμένον καὶ ὀλερὸν αὐτῶν ἅγιον φῶς, τὸ
» ὁποῖον ὁ Πατριάρχης των πλάσσει, ὡς οὐρανόθεν κατα-
» βαῖνον. » I Greci vanno in Gierusalemme, per
vedere la vigilia di Pasqua lor sofisticato et
abusivo fuoco santo, ch' il lor Patriarca finge
discendere dal cielo. ΓΙΟΝ. ZVALLARD. apud Mos-
HEM, ubi supr. pag. 222.

Ω, ΣΕΛΙΔΙ 364.

« Γίνεται δὲ τὸ Θαῦμα αἰεὶ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ παλαιοῦ
» Πάσχατος, καὶ οὐδαμῶς κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ νέου Πάσχα-
» τος. Ἐδοκίμασαν οἱ Ἕλληνες ποτὲ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἴκοσι ἔτη
» πρότερον ποιῆσαι τὸ Πάσχα κατὰ τὸν νέον ἀριθμὸν (nou-
» veau style). ἀλλ' οὐδαμῶς ἐξήρχετο τὰ νεκρὰ σώματα
» κατὰ τὸν νέον ἀριθμὸν· καὶ ἄλλως τὸ ἅγιον φῶς οὐκ ἦλθε
» κατὰ τὸν νέον ἀριθμὸν, ὡς ἔθος ἐστὶν ἔρχεσθαι κατ' ἔτος ἐπὶ
» τοῦ ἁγίου τάφου τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸν παλαιὸν ἀριθμὸν
» (vieux style) τοῦ Πάσχα. Τότε οἱ Ἕλληνες περιέμευαν
» ἕως τοῦ παλαιοῦ ἀριθμοῦ τοῦ Πάσχα· κατὰ δὲ τὸν παλαιὸν
» ἀριθμὸν τοῦ Πάσχα ἦλθε καὶ τὸ ἅγιον φῶς· ὁμοίως καὶ ἡ γῆ
» ἀνέδωκε καὶ ἔκβαλε τὰ νεκρὰ σώματα, ὡς εἶωθε κατ' ἔτος.
» Καὶ τότε οἱ Ἕλληνες ἐποίησαν τὸ Πάσχα λέγοντες, Ἴδού ὁ
» Θεὸς δείκνυσιν ἡμῖν τὸ ἀληθινὸν Πάσχα, καὶ οὐ
» μέλει ἡμῖν περὶ σοφίας Ἀνθρώπων. » (ΧΡΙΣΤΟ-
ΦΩΡ. ἈΓΓΕΛ. Ἐγχειρίδ. σελ. 818). Καμμία ἀπόδειξις δὲν

ἤθελ' εἶσθαι τόσον ἰσχυρὰ ὅσον ἡ διὰ Θαυμάτων ἀπόδειξις, ἂν δὲν ἔδιδ' ἀφορμὴν εἰς τὸν ἀντιλέγοντα ν' ἀποδείξῃ κ' ἐκεῖνος τὴν ἐναντίαν γνώμην δι' ἄλλου Θαύματος. Καθὼς ὁ ἡμέτερος Χριστοφόρος ἀποδείχνει τοῦ ἀνατολικοῦ Μηνολογίου τὴν ὀρθότητα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ἀνωτέρω (σημ. Ρ, σελ. 400) ὀνομασθεῖς Λατῖνος Ὀλδεδμόργος, βεβαιώνει τῆς ἐκκλησίας του τὴν Πασχαλίον ἑορτὴν ὀρθήν (καὶ τέσσαρας σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῆς διορθώσεως) διὰ Θαύματος. Οὗτος, ὑπάγων εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἀδαμοδάναν (Adamodanam), ἣτις εἶναι νομίζω τὰ καὶ πάλαι καὶ σήμερον ὀνομαζόμενα Ἄδανα, πόλις τῆς Κιλικίας. Εἰς αὐτὴν, κατὰ τὴν Κυριακὴν τῶν βαΐων, καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ταύτης καὶ τρεῖς μετ' αὐτὴν, ὁ πλησίον ποταμὸς ἔδιδε τόσον πλῆθος ὀψαρίων, ὥστε καὶ οἱ κάτοικοι, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς περιοίκους τὰ ἐμετακόμιζαν μὲ ἀμάξια. Ἀλλὰ τὸ ἑπταήμερον τοῦτο Θαῦμα συνέβαινε κατὰ τὴν Βαϊοφόρον τῶν Δυτικῶν καὶ ὄχι τῶν Ἀνατολικῶν ἀπόδειξις, κατὰ τὸν ὄχι σοφώτερον τοῦ Χριστοφόρου Ὀλδεδμόργον, ὅτι τῶν Λατίνων τὸ Μηνολόγιον εἶναι τὸ μόνον ὀρθὸν Μηνολόγιον (Ἄλλατ. Σύμμικτ. Μέρ. I, σελ. 140).

ΑΑ, ΣΕΛΙΔΙ 366.

Ἔτι λέγω Κατ' ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, ἤγουν κατὰ τὸ 1582 ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ὅτε ὁ Γρηγόριος ἐδιώρθωσε τὸ Μηνολόγιον; Μόλις μετὰ ἑκατὸν εἴκοσι εἶτη ἐδέχθησαν τὴν διόρθωσιν οἱ ἀντιπαπισταὶ τῆς Γερμανίας· οἱ δὲ Ἄγγλοι (τὸ παραδοξότερον), καὶ ἀφοῦ ἐφωτίσθησαν ἀπὸ Βάκωνας καὶ Νεύτωνας, ἐκράτησαν ἰσχυρογνωμόνως τὸ παλαιὸν Μηνολόγιον ἕως τοῦ 1752 ἔτους, ὅτε ἠναγκάσθησαν νὰ ὁμολογήσωσι τὴν παπικὴν διόρθωσιν, τὴν ὁποίαν ἐχρεώσθουν νὰ δεχθῶσι, ὡς ἔλεγεν ὁ Βολταῖρος, καὶ ἂν ἐπροβάλλετο ἀπὸ Τούρκους: Les pro-

testans de toutes les communions s'obstinèrent à ne pas recevoir des mains du Pape, une vérité qu'il aurait fallu recevoir des Turcs, s'ils l'avaient proposée. (VOLTAIRE, *Essai sur les mœurs et l'espr. des Nat.*, chap. 183.)

BB, ΣΕΛΙΔΙ 366.

Il est assez ordinaire que les Pachas et les Cadis de Jérusalem envoient chercher les patriarches de ces chrétiens schismatiques, et leur font des avances sur bien des choses et sur l'abus qu'ils font de leur prétendu saint feu, avec lequel ils trompent les peuples. Leur réponse ordinaire est qu'il est constant que ce feu est réellement une fois descendu du ciel, et qu'ils sont obligés de feindre qu'il descend tous les ans, non-seulement pour entretenir la dévotion du peuple pour les saints lieux, et nourrir leur foi, mais encore pour pouvoir recueillir de leurs aumônes, de quoi payer les taxes et les contributions qu'ils doivent au Grand-Seigneur et à ses officiers. Cette raison est, sans contredit, celle qui frappe davantage les Turcs, etc. (*Mémoires du chevalier d'Arvieux*, apud MOSHEM, *De lumin. sanct. Sepulcr.* § III, pag. 225, not.). Ὁ περιηγητὴς οὗτος Γάλλος οὐδ' ὑπωπτεύετο κἀν, ὅτι ἀπὸ τοῦ ὁμοθρήσκου του ἱερωμένου ἐπέρασε τὸ ἅγιον φῶς εἰς τοὺς (ὡς αὐτὸς τοὺς ὀνομάζει,) Σχισματικούς Γραικούς.

ΓΓ, ΣΕΛΙΔΙ 367.

Ἴδου τοῦ Γάλλου οἱ λόγοι : Leurs patriarches ne les détrompent pas, parce qu'il est quelquefois dangereux de détruire certaines cérémonies indifférentes, lesquelles sont capables de causer du refroidissement dans la religion ; et en effet, si on voulait essayer de désabuser les chrétiens de la descente de ce feu, il serait à craindre que cela ne leur donnât des scrupules sur la vérité des articles de la foi, ou du moins ne ralentît leur dévotion pour les lieux saints où ils abordent tous les ans de tous les endroits de l'orient, pour voir ce qu'ils ne voient pas et croient opiniâtrément. (LA CROIX, *Etat pres. des nat. et des églis. grecques, etc.*) Τὴν ὑπὲρ τῶν ἁγιοταφιδῶν ἀπολογία ταύτην, συγκαταβατικωτέραν τὸ φαινόμενον, ἰδου πῶς τὴν κρίνει, ὁ ἀναφέρων αὐτὴν Μοσσεμίος· « Κατὰ τὸν Γάλλον τοῦτον κριτὴν (λέγει), συγχωροῦνται πάσης λογῆς ἀνοσιουργίαι καὶ ἀνομίαι, συγχωρεῖται γὰρ ὑβρίζωνται καὶ ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰς πλέον δεινάς ὑβρεις, διὰ γὰρ παρακινῆται ὁ λαὸς, ὅχι γὰρ πισειῆ, ἀλλὰ γὰρ νομίξῃ μόνον ἀληθῆ τὴν παραδοθεῖσαν ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν Θρησκείαν. Ὡς Θρησκείας ἀθλίαις ! ἢ μᾶλλον, ὡ διδασκάλων τῆς Θρησκείας ἀθλίων, οἱ ὅποιοι χωρὶς πλασὰ θαύματα δὲν ἔχουν πῶς γὰρ φυλάξωσι τὴν πίσιν ! Εὐκόλα καταλαμβάνω, πόθεν ἐκινήθη εἰς τὴν καλὴν ταύτην ἀπολογία ὁ Γάλλος· οὐδ' αὐτὸς φροντίζει πολὺ γὰρ τὸ κρύψῃ. Δέν τον ἐλάνθανεν, ὡς ἄνδρα νοήμονα, ὅτι οἱ Λατῖνοι ἱερεῖς τοῦ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπιδέξιοι παρὰ τοὺς Γραικοὺς γὰρ περιπαιζῶσι καὶ γὰρ παγιδεύωσι τὸν ἀπαίδευτον ὄχλον· ὅθεν τοιαύτην ἀπολογία

» ἠθέλησε νὰ χάριση εἰς τοὺς Γραικοὺς, ὁποῖαν, χρείας κα-
 » λούσης, νὰ ἐμπορῶσι νὰ μεταχειρίζωνται καὶ οἱ Λατῖνοι » :
 Hoc judice, fas est scelera quævis et flagitia com-
 mittere, Deumque non minus quam homines
 atrocissimis injuriis afficere, quo populus non
 credere, sed opinari tantum pergat, veram esse
 religionem a Jesu Christo traditam. Miseram vero
 religionem! aut miseros potius religionis profes-
 sores, quibus ad fidem alendam fictis prodigiis
 opus est! Video facile, quid pulchram hanc defen-
 sionem pepererit; nec valde dissimulat ipse patro-
 nus. Non nescire potuit minime stolidus, Latinos
 suos æque ingeniosos et diligentes esse, atque
 Græcos, in rudi populo illudendo et circumve-
 niendo: talem igitur Græcis excusationem suppe-
 ditare voluit, qualem Latini etiam, si res ita fer-
 ret, adhibere possent. (MOSHEM, *De lumin.
 sanct. Sepulcr.* § IV, pag. 229).

ΔΔ, ΣΕΛΙΔΙ 371.

Ἐπαρατήρησεν ὁ ἀναγνώστης (σημ. X, σελ. 405-408) τὴν φρό-
 νιμον τοῦ Χρυσάνθου περὶ τοῦ ἁγίου φωτὸς σιωπῆν· ἀλλὰ παρετή-
 ρησεν ἐντάμα καὶ τὴν σφοδρὰν αὐτοῦ πρὸς τοὺς χριστιανούς πρόσ-
 κλησιν νὰ καταδαπανῶσιν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὰ ἴδια καὶ ὙΠΕΡ
 ΔΥΝΑΜΙΝ, καὶ τὸν παράξενον αὐτοῦ διαγμὸν περὶ τῆς γνησιό-
 τητος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Γρηγορίου Νύσσης. Φοβούμενος ὅμως
 μὴ δὲν ἤθελαν πείσειν τοὺς ἀκούοντας οἱ λόγοι του, ἐφρόντισε
 νὰ τοὺς ἰσχυροποιήσῃ καὶ μὲ ἐπιστολὴν ἐγκύκλιον συλλειτουργοῦ,
 τοῦ τότε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παΐσιου, τὴν ὁποῖαν

κατεχώρισεν εἰς τὸ τέλος τοῦ Ἐγχειριδίου. Ἡ ἐγκύκλιος τοῦ Παΐσιου, διὰ τὰ ἀποδείξει τὴν προξενουμένην ἀνυπέροβλητον ψυχικὴν ὠφέλειαν ἀπὸ τὴν προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου, καὶ ἀπὸ τὴν εἰς αὐτὸν ἄφθονον ἐλεημοσύνην, λέγει ὅσα καὶ ὁ Χρῦσανθος, χωρὶς τὸ ὙΠΕΡ ΔΥΝΑΜΙΝ. Σιωπᾶ ὡσαύτως ὁ Παΐσιος καὶ περὶ τοῦ θαύματος τοῦ ἁγίου φωτός, ὡς ἐσιώπησε καὶ ὁ Χρῦσανθος. Ἔχει ὁμως ἐξαίρετον τοῦτο, ὅτι ἀσφαλίζει τὴν ἐγκύκλιον μὲ φρικτότατον ἀφορισμὸν κατὰ τῶν ἐμποδιζόντων τὸ εἰς Ἱερουσαλὴμ ταξείδιον· ἀφορισμὸν ἄτοπον, καὶ ἂν ἐκηρύσσετο ἀμέσως ἀπὸ τὸν ζητοῦντα τὴν ἐλεημοσύνην Χρῦσανθον· ἀτοπώτερον ὁμως εἰς τὸ σῶμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ, ὅστις τὸν προφέρει χαριζόμενος εἰς τὸν συλλειτουργὸν τοῦ Χρῦσανθου. Ἴδου πῶς συνοδευόμενος ἀπὸ δεκαπέντε ἀρχιερεῖς ὑπογραμμένους, ἀφορίζει ὁ Παΐσιος (κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1727 ἔτους) τοὺς ἐμποδιζοντας τὴν προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου·

« Ὅσοι δὲ χριστιανοί, ἱερωμένοι ἢ λαϊκοί, καὶ πνευματικοί
 » πατέρες, ἱερομόναχοι ἢ μοναστηριακοί, ἀπὸ ἀνευλάβειαν καὶ
 » ὀλιγοπιστίαν καὶ πλεονεξίαν καὶ αἰσχροκέρδειαν παρακινού-
 » μνοι, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ φθονοῦντος τὰ ἀγαθὰ καὶ ψυχωφελῆ
 » ἔργα θαίμονος ὑποσκελιζόμενοι, ἐμποδίζουσι καὶ ἀπο-
 » κόπτουσι μὲ ματαιολόγους φλυαρίας καὶ ψυχρολογίας, ἢ μὲ
 » κἀνένα ἄλλον τρόπον σατανικῆς ἀπάτης, τοὺς χριστιανούς
 » ἀπὸ τὸ νὰ πηγαίνωσιν εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἁγίου τάφου, καὶ
 » νὰ δίδωσιν εἰς αὐτὸν ἐλεημοσύνην καὶ ἀφιερώματα, καὶ γί-
 » νονται αἴτιοι εἰς αὐτοὺς μὲν ζημίας καὶ βλάβης ψυχικῆς, εἰς
 » δὲ τὸν Ἅγιον τάφον προξενούσι τὴν σέρησιν τῆς ἐλεημοσύνης
 » τῶν προσκυνητῶν χριστιανῶν· οἱ τοιοῦτοι, ἂν δὲν παύσωσιν
 » εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τὴν τοιαύτην τοὺς σατανικὴν καὶ ὀλέθριον
 » ἀνευλάβειαν καὶ ἀπιστίαν καὶ κακοβουλίαν, ἀφωρισμένοι
 » εἶησαν ἀπὸ Θεοῦ κυρίου παντοκράτορος καὶ κατηραμένοι καὶ

» ασυγχώρητοι καὶ μετὰ θάνατον ἄλυτοι. Αἱ πέτραι καὶ ὁ σί-
 » δηρος λυθήσονται, αὐτοὶ δὲ οὐδαμῶς· κληρονομήσειαν τὴν
 » λέπραν τοῦ Γιεζῆ, καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ἰούδα, καὶ εἶψαν
 » σένοντες καὶ τρέμοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ὁ Κάϊν· σχισθεῖη ἡ
 » γῆ καὶ καταπίοι αὐτοὺς, ὡς τὸν Δαθᾶν καὶ Ἀβειρών, καὶ ἡ
 » μερίς αὐτῶν μετὰ τοῦ προδότου Ἰούδα καὶ τῶν Θεομάχων
 » Ἰουδαίων, τῶν σαυρωσάντων τὸν Κύριον τῆς δόξης· ἡ ὀργὴ
 » τοῦ Θεοῦ εἶη ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν· τὰ πράγματα, τὰ κτή-
 » ματα, οἱ κόποι καὶ οἱ ἰδρωῶτες αὐτῶν εἶψαν εἰς παντελεῖαν
 » ἀφανισμόν καὶ ἐξολόθρευσιν, καὶ προκοπὴν οὐ μὴ ἴδοιεν πώ-
 » ποτε ἐφ' οἷς δουλεύουσι καθ' ὅλην τὴν ζωὴν αὐτῶν, ἔχοντες
 » καὶ τὰς ἀράς τῶν ἀγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ Θεοφόρων
 » πατέρων τῶν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῶν λοιπῶν ἀγίων συνόδων· καὶ
 » εἶψαν ὑπόδικοι τοῦ αἰωνίου πυρός, καὶ ὑπεύθυνοι τῆς
 » ἀτελευτήτου κολάσεως! »

Σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχα νὰ ἀνεθυμίσω τὸν ἀξιὸν αἰθίου λήθης φρικτὸν ἀφορισμὸν τοῦτου, παρὰ νὰ δεῖξω τὴν εὐτυχῆ τοῦ γένους προκοπὴν εἰς ἡμερώτερα καὶ πρεπωδέερα εἰς χριστιανούς φρονήματα. Ἄν παραβάλης μὲ τοὺς πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἀφοριστὰς ἱεράρχας, τοὺς σημερινούς ἡμῶν ποιμένας, κάνεις ἀπὸ τούτους, οὐδ' ὁ ἀμοιρότατος παιδείας, δὲν θέλει τολμήσειν νὰ προφέρῃ τοιοῦτον ἀφορισμὸν. Εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε, εἶναι τῆς Θρησκείας τὸ παράγγελμα (Πρὸς Ῥωμ. ιβ', 14), καὶ τούτου φιλανθρωπότερον ἀκόμη, Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ἡμᾶς (Ματθ. ε', 44). Οὐδ' αἰρετικὸν καταδικάζει ἡ ἐκκλησία, εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ καὶ τὴν ἀτελευτήτου κόλασιν, κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ Παΐσιου· ἀλλ' ἀρκεῖται νὰ τὸν χωρίσῃ, ὡς εἶναι δίκαιον, ἀπὸ τῶν ὀρθοδόξων τὴν ποιμήνην, κατὰ τὴν ἀποσθλικὴν παραγγελίαν· Αἰρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νοουθεσίαν

παραιτου (Πρὸς Τίτ. γ', 10), σύμφωνον μὲ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. ιη', 17), Ἐάν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούση, ἔσω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης. Οὔτε τὸν ἐθνικὸν ὁμῶς οὔτε τὸν τελώνην ἔχει τις δίκαιον νὰ καταδικάσῃ εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ καὶ τὴν ἀτελεύτητον κόλασιν· ἀρκεῖ, αὐτὸν μὲν νὰ μὴ δέχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν του· τὸν δὲ ἐκκλησιαζόμενον πιστὸν, ἀφοῦ πέσῃ εἰς ἔργα ἐθνικοῦ καὶ τελώνου, νὰ χωρίζῃ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Ἀφορισμὸς σημαίνει χωρισμὸν, καὶ ὄχι τί πλέον. Ἀφοῦ χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ λογισθῇ ὡς ἐθνικὸς, ἂν δὲν θελήσῃ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτὴν διὰ τῆς μετανοίας, οὔτ' αὐτὸς ὁ ἀφοριστὴς πλέον, οὔτ' οἱ ἀκούσαντες τὸν ἀφορισμὸν ἔχουν, διὰ τὸν ἀφορισμὸν, δίκαιον νὰ τὸν καταδιώκωσι, ἢ νὰ τοῦ σφερεύωσι τὰ λοιπὰ του πολιτικὰ δίκαια. « Τί » γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν ; » λέγει περὶ τῶν ἐθνικῶν ὁ Ἀπόστολος (Α. Πρὸς Κορινθ. ε', 12),

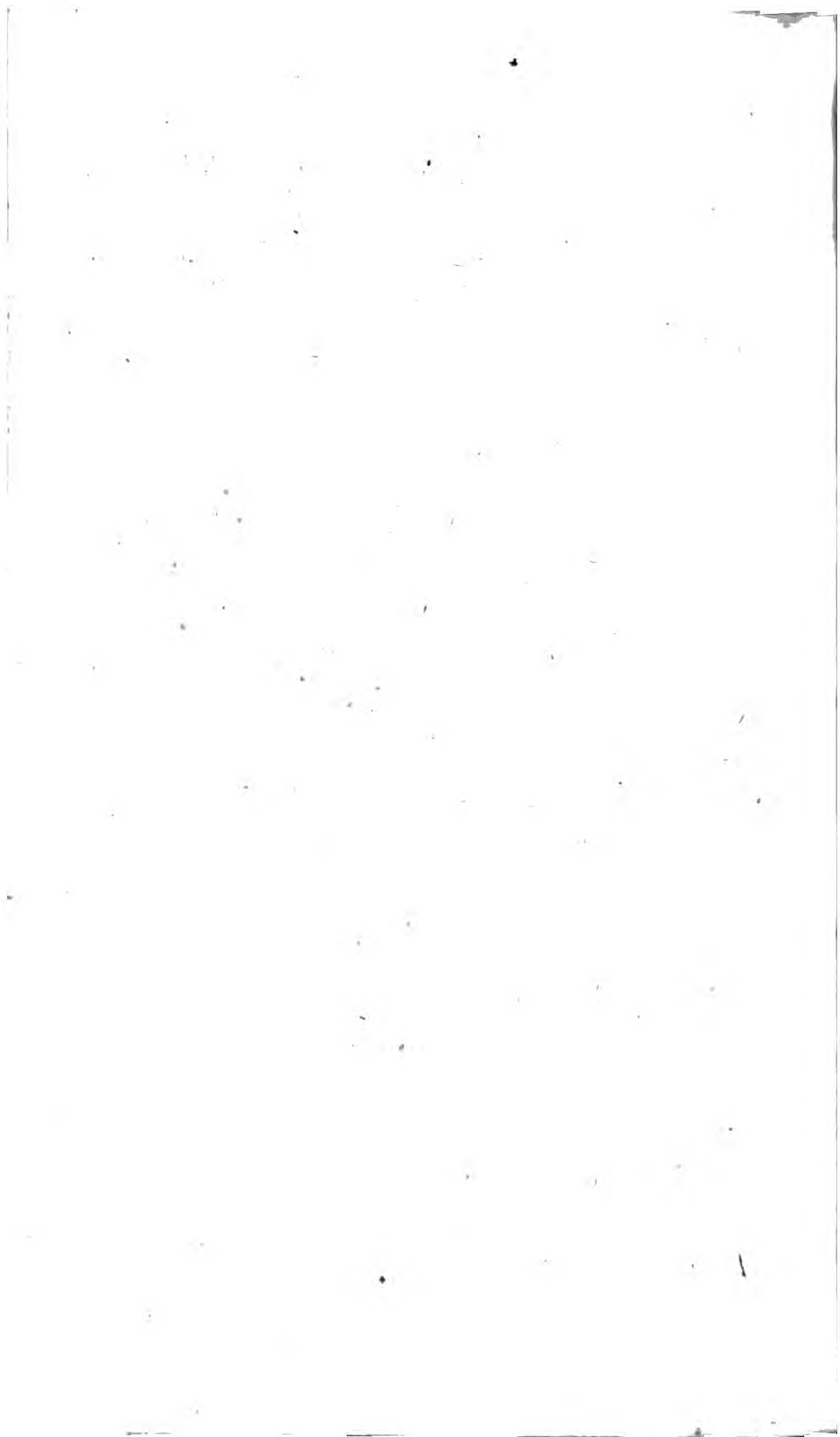
ΕΕ, ΣΕΛΙΔΙ 38ο.

Au bout de quatre cents ans... le clergé latin de la Palestine annonça que la veille de Pâques, aussitôt que les grandes lampes de l'église de la Résurrection étaient éteintes, elles se rallumaient au souffle de Dieu même. Des troupes de dévots vinrent du fond de l'Occident pour voir ce miracle, et pour recueillir une étincelle de cette flamme divine qui avait la propriété de guérir toutes les maladies de l'âme et du corps, ἡγουν « Μετὰ » τετρακόσια ἔτη [ἀπὸ τῶν τετρακοσίων δηλαδὴ μετὰ Χριστὸν » ἄλλα τετρακόσια], ὁ κληρὸς τῶν ΛΑΤΙΝΩΝ ἐκήρυξεν, ὅτι τὴν

» παραμονήν τοῦ Πάσχα, αἱ μεγάλαι κανδήλαι τοῦ ναοῦ τῆς
 » Ἀναστάσεως, εὐθύς μετὰ τὴν σβέσιν, ἐξανάπτοντο μὲ θεῖον
 » ἐμφύσημα. Μέγα πλῆθος εὐλαδῶν ἔδραμαν ἀπὸ μέσσην τὴν
 » Δύσιν, νὰ ἴδωσι τὸ θαῦμα, καὶ νὰ λάβωσι σπινθῆρα τινὰ
 » ἀπὸ τὴν θεῖαν ταύτην φλόγα, ἱκανὴν νὰ θεραπεύσῃ ὅλας καὶ
 » τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τὰς ἀρρώστιας. » (THOURET,
 dans l'*Encyclopéd. modern.*, au mot *Croisades*,
 tom. IX, pag. 108).

18 Νοεμβρίου, 1826.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΥΣΣΗΣ,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΙΟΝΤΩΝ ΕΙΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΑ.

ΕΠΕΙΔΗ ΠΕΡ ἠρώτησας, ὦ φιλε, διὰ τοῦ γράμματος, πρέπειν ὤψην περὶ πάντων σοι καθεξῆς ἀποκρίνασθαι. Ἐγὼ τοὺς ἅπαξ ἀνκατεθεικότας ἑαυτοὺς τῇ ὑψηλῇ πολιτείᾳ, καλῶς ἔχειν φημί πρὸς τὰς τοῦ Εὐαγγελίου διὰ παντὸς ἀποβλέπειν φωνάς· καὶ ὡσπερ οἱ τῷ κανόνι τὸ ὑποκείμενον ἀπευθύνοντες, κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κανόνος εὐθειᾶν τὰ σχολιά τὰ ἐν (1) χερσίν εἰς εὐθύτητα μεταβάλλουσιν, οὕτως προσήκειν ἡγοῦμαι, εἶόν τινα κανόνα ὀρθὸν καὶ ἀδιάσροφον, τὴν εὐαγγελικὴν λέγω δὴ πολιτείαν, τούτοις (2) ἐπιβάλλοντας, κατ' ἐκείνην πρὸς τὸν Θεὸν ἀπευθύνεσθαι. Ἐπεὶ τοίνυν εἰσὶ τινες τῶν τὸν μονήρη καὶ ἰδιάζοντα βίον ἐπανηρημένων, οἷς ἐν μέρει εὐσεβείας νενομίςαι τὸ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις τόπους ἰδεῖν, ἐν οἷς τὰ σύμβολα τῆς διὰ σαρκὸς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου ὁράται, καλῶς ἂν ἔχοι πρὸς τὸν κανόνα βλέπειν· καὶ εἰ ταῦτα βούλεται ἢ παρὰ τῶν ἐντολῶν χειραγωγία, ποιεῖν τὸ ἔργον, ὡς πρόσαγμα Κυρίου· εἰ δὲ ἔξω ἐστὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Δεσπότου, οὐκ οἶδα τί ἐστὶ τὸ μὴ διατεταγμένον τι (3) θέλειν ποιεῖν, αὐτὸν ἑαυτοῦ τοῦ καλοῦ νόμον γινόμενον. Ὅπου προσκαλεῖται πρὸς τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ὁ Κύριος τοὺς εὐλογημένους (4), τὸ ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐν τοῖς κατορθώμασιν οὐκ ἀπηρίθμησεν· ὅπου τὸν μακαρισμὸν διαγγέλλει (5), τὴν τοιαύτην σπουδὴν οὐ περιέλαβεν. Ὁ δὲ μήτε μακάριον ποιεῖ,

(1) Ἐκ διαφ. γραφ. ἀντὶ τοῦ, Τοῦ ἐν. — (2) Ἐκ διαφ. γραφ. ἀντὶ τοῦ, Τούτους. — (3) Ἐξ ἐτέρ. διορθ. ἀντὶ τοῦ, Τὸ διατεταγμένον τι. — (4) Ματθ. κί, 34. — (5) Ὁ αὐτ. ε', 3 - 12.

μήτε πρὸς τὴν βασιλείαν εὐθετον, ἀντὶ τίνος σπουδάζεται, ὁ νοῦν ἔχων ἐπισκεψάσθω. Καὶ εἰ μὲν ἐπωφελὲς ἦν τὸ γινόμενον, οὐκ ἦν οὐδὲ οὕτως καλὸν παρά τῶν τελείων σπουδάζεσθαι. Ἐπεὶ δὲ καταμαυθανόμενον δι' ἀκριθείας τὸ γινόμενον, καὶ ψυχικὴν προσρίβεται βλάβην τοῖς τὸν ἀκριθεῖ βίον ἐνσησαμένοις, οὐκ ἔστι τῆς μακρᾶς σπουδῆς ἄξιον, ἀλλὰ τῆς μεγίστης φυλακῆς, ὡς μηδενὶ τῶν καταβλαπτόντων ὁ κατὰ θεὸν προηρημένος ζῆν περιπείροιο. Τί οὖν ἐστὶν ἐν τούτοις βλαπτόν; Ἡ σεμνὴ πολιτεία πᾶσι πρόκειται καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξίν· ἴδιον δὲ τοῦ (1) κατὰ φιλοσοφίαν βίου ἢ εὐσχημοσύνη· αὕτη δὲ ἐν τῷ ἀμίκτῳ καὶ ἰδιάζοντι βίῳ τῆς ζωῆς κατορθοῦται, ὡς ἀνεπίμικτον καὶ ἀσύγχυτον εἶναι τὴν φύσιν, μήτε τῶν γυναικῶν ἐν ἀνδράσι, μήτε τῶν ἀνδρῶν ἐν γυναιξὶ πρὸς τὰ παρατετηρημένα τῆς εὐσχημοσύνης ὁρμώντων. Ἄλλ' ἢ τῆς ὁδοιπορίας ἀνάγκη λύει τὴν (2) ἐν τούτοις ἀκρίθειαν, καὶ πρὸς ἀδιαφορίαν τῶν παρατετηρημένων ἄγει· ἀμήχανον γὰρ γυναικί τοσαύτην ὁδὸν διαδραμεῖν, εἰ μὴ τὸν διασώζοντα ἔχοι, καὶ διὰ τὴν φυσικὴν ἀσθένειαν ἀναγομένη ἐπὶ τὸ (3) ὑποζύγιον, κακείθεν καταγομένη, καὶ ἐν ταῖς δυσχερείαις παρακρατουμένη. Ὅπερ δ' ἂν ὑποθώμεθα, εἴτε γνώριμον ἔχει τὸν τὴν θεραπείαν ἀποπληροῦντα, εἴτε μισθωτὸν τὸν τὴν διακονίαν παρεχόμενον, καθ' ἑκάτερον μέρος οὐ διαφεύγει τὴν μέμφιν τὸ γινόμενον· οὔτε γὰρ τῷ ξένῳ ἑαυτὴν προσαναπαύουσα, οὔτε τῷ ἰδίῳ, τὸν τῆς σωφροσύνης φυλάττει νόμον. Τῶν δὲ κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς τόπους πανδοχείων καὶ καταλυμάτων καὶ πόλεων πολλὰ (4) τὴν ἄδειαν καὶ πρὸς τὸ κακὸν τὴν ἀδιαφορίαν

(1) Ἐξ ἑτέρ. διορθ. ἀντὶ τοῦ, ἴδιον τοῦ. — (2) Ἐξ ἡμετέρ. διορθ. ἀντὶ τοῦ, Ἀεὶ τὴν. Ὁ Κασσῶν ἐπρόβαλλε, Ἀναίρει τὴν. — (3) Ἐξ ἡμετέρ. διορθ. ἀντὶ τοῦ, Ἰπὸ τὸ. — (4) Ἰσ. γρ. Πολλήν.

ἐχόντων, πῶς ἔσται δυνατόν τὸν διὰ καπνοῦ παριόντα μὴ δριμυχθῆναι (1) τὰς ὄψεις; ὅπου μολύνεται μὲν ἀκοή, μολύνεται δὲ ὀφθαλμὸς, μολύνεται δὲ καρδία δι' ὀφθαλμῶν καὶ ἀκοῆς δεχομένη τὰ ἄτοπα, πῶς ἔσται δυνατόν ἀπαθῶς περιελθεῖν τοὺς ἐμπαθεῖς τόπους; Τί δὲ καὶ πλέον ἔξει ὁ ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις γινόμενος, ὡς μέχρι τοῦ νῦν σωματικῶς τοῦ Κυρίου ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις διάγοντος, ἡμῶν δὲ ἀποφοιτῶντος; ἢ ὡς τοῦ ἁγίου Πνεύματος παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις πλεονάζοντος, πρὸς δὲ ἡμᾶς διαβῆναι ἀδυνατοῦντος; Καὶ μὴν, εἰ ἔστιν ἐκ τῶν φαινομένων Θεοῦ παρουσίαν τεκμηρίσθαι, μᾶλλον ἂν τις ἐν τῷ ἔθνει τῶν Καππαδοκῶν τὸν Θεὸν διαιτᾶσθαι νομίσειεν, ἢ ἐν τοῖς ἔξω τόποις· ὅσα γὰρ ἔστιν ἐν τούτοις θυσιαστήρια, δι' ὧν τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου δοξάζεται, οὐκ ἂν τις τοσαύτῃ πάσης σχεδὸν τῆς οἰκουμένης ἐξαριθμῆσαιτο θυσιαστήρια. Ἐπειτα καὶ εἰ (2) ἦν πλείων (3) ἡ χάρις ἐν τοῖς κατὰ Ἱεροσόλυμα τόποις, οὐκ ἂν ἐπεχωρίαζε τοῖς ἐκεῖ ζῶσιν ἡ ἁμαρτία. Νῦν μέντοι οὐκ ἔστιν ἀκαθαρσίας εἶδος, ὃ μὴ τολμᾶται παρ' αὐτοῖς, καὶ πορνεῖαι (4), καὶ μοιχεῖαι, καὶ κλοπαί, καὶ εἰδωλολατρεῖαι, καὶ φαρμακεῖαι, καὶ φθόνοι, καὶ φόνοι· καὶ μάλιστα γὰρ τὸ τοιοῦτον ἐπιχωριάζει κακὸν, ὡς μηδαμοῦ τοιαύτην (5) ἐτοιμότητα εἶναι πρὸς τὸ φονεῦειν, ὅσον ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, θηρίων δίκην τῷ αἵματι τῶν ὁμοφύλων ἐπιτρεχόντων ἀλλήλων ψυχροῦ κέρδους χάριν. Ὅπου τοίνυν

(1) Κυριολεκτικῶς λέγεται περὶ τοῦ καπνοῦ, ὅτι Δριμύσσει τὰς ὄψεις (picoter les yeux). — (2) Ἰσ. γρ. Ἐπειτα εἰ, ἢ Ἐπειτα δὲ, εἰ. — (3) Ἐξ ἡμετέρ. διορθ. ἀντὶ τοῦ, Πλέον. — (4) Ἐκ τῆς αὐτ. ἀντὶ τοῦ, Πορνείαι. — (5) Ἰσ. γρ. Τοσαύτην.

ταῦτα γίνεται, ποίαν ἀπόδειξιν ἔχει τοῦ πλείονα χάριν εἶναι ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις; Ἄλλ' οἶδα τὸ ἀντιλεγόμενον [ὑπὸ] τῶν πολλῶν πρὸς τὰ παρ' ἐμοῦ εἰρημένα· λέγουσι γάρ, Διὰ τί ταῦτα καὶ ἐπὶ σέ αὐτὸν οὐκ ἐνομοθέτησας; εἰ γὰρ μηδὲν ἦν κέρδος τῷ κατὰ Θεὸν ἐκδημήσαντι, ἀντὶ τοῦ γενέσθαι ἐκεῖ, ὑπὲρ τίνος μάτην ὑπέστης τὴν τοσαύτην ὁδόν; Ἀκουσάτωσαν οὖν τῆς ὑπὲρ τούτων παρ' ἐμοῦ ἀπολογίας· ἐμοὶ διὰ τὴν ἀνάγκην ταύτην ἐν ἧ ζῆν ἐτάχθη παρὰ τοῦ οἰκονομοῦντος ἡμῶν τὴν ζωὴν, ἐγένετο τῆς ἀγίας συνόδου ὀρισάσης (1), διορθώσεως ἕνεκεν τῆς κατὰ τὴν Ἀραβίαν ἐκκλησίας, μέχρι τῶν τόπων γενέσθαι· καὶ ἐπειδὴ ὁμορός ἐστὶν ἡ Ἀραβία τοῖς κατ' Ἱεροσόλυμα τόποις, ὑποσχόμενος καὶ συσχεψόμενος (2) τοῖς προεστῶσι τοῖς τῶν ἀγίων (3) Ἱεροσολυμιτῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τὸ εἶναι αὐτῶν ἐν ταραχῇ τὰ πράγματα, καὶ χρῆζειν τοῦ μεσιτεύοντος· ἔπειτα δὲ, καὶ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως (4) παρασχομένου τὴν εὐκολίαν τῆς ὁδοῦ διὰ δημοσίου ὀχήματος, οὐδεμία ἡμῖν ἀνάγκη ἐγένετο ταῦτα πάσχειν, ἀ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατενοήσαμεν· τὸ γὰρ ὄχημα ἡμῖν ἀντὶ ἐκκλησίας καὶ μοναστηρίου ἦν, διὰ πάσης τῆς ὁδοῦ συμψαλλόντων πάντων καὶ συννησευόντων τῷ Κυρίῳ. Τὸ οὖν ἡμέτερον μηδένα σκανδαλιζέτω·

(1) Ἐπρόσθεσα τὴν μετοχὴν, Ὀρισάσης, ἐξ εἰκασίας τοῦ Κασωθῶνος. Κατ' αὐτὸν, ἡ σύνοδος, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος, εἶναι ἡ δευτέρα οἰκουμένη, συγκροτηθεῖσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε καὶ ὁ Γρηγόριος. Ἄλλοι δὲ ἐνόμισαν σύνοδον τοπικὴν τῆς Ἀντιοχείας. — (2) Ὁ Κασωθῶν ἐπρόβαλε διόρθωσιν: Ὑποσχόμενον καὶ συσχεψόμενον, ἀνάρμοσον πρὸς τὰ λοιπὰ τῆς περιόδου. Ἴσως ἦτον: Ὑπεσχόμενον καὶ συσχεψέσθαι, ἢ Ὑπεσχόμενον ὡς καὶ συσχεψόμενος. — (3) Ἴσως: Τοῖς προεστῶσι τῶν ἀγίων. — (4) Τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, δηλαδὴ, κατὰ τὸν Κασωθῶνα.

μᾶλλον δὲ πιθανὴ γενέσθω (1) ἡ συμβουλία ἡμῶν, ὅτι περὶ
 ὧν τῷ ὀφθαλμῷ ὑπεβάλομεν περὶ τούτων καὶ συμβουλεύομεν.
 Ἡμεῖς γὰρ τὸν ἐπιφανέστατον Χριστὸν εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν ὡμολο-
 γήσαμεν καὶ πρὶν ἐπὶ τοῦ τόπου γενέσθαι καὶ μετὰ ταῦτα,
 οὔτε τῆς πίστεως ἐλαττωμένης (2), οὔτε μετὰ ταῦτα προσ-
 αυξηθείσης· καὶ τὴν διὰ τῆς παρθένου ἐνανθρώπησιν καὶ πρὸ
 τῆς Βηθλεὲμ ἐπιστάμεθα· καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἐξανάστασιν καὶ
 πρὸ τοῦ μνήματος ἐπιστεύσαμεν· καὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάβασιν
 καὶ δίχα τοῦ Ὄρους τῶν ἐλαιῶν ἰδεῖν, ἀληθῆ εἶναι ὡμολο-
 γήσαμεν. Τοσοῦτον δὲ μόνον ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ὠφελήθημεν,
 ὅσον ἐν συγκρίσει γινῶναι, ὅτι τὰ ἡμέτερα τῶν ἔξω πολὺ ἀγιώ-
 τερά ἐστιν. Ὅθεν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἐν οἷς ἐς τόποις
 αἰνέσατε αὐτόν· Θεοῦ γὰρ προσεγγισμὸν τοπικὴ μετάστασις οὐ
 κατεργάζεται· ἀλλ' ὅπου περ ἂν ᾦς, πρὸς σὲ ἤξει ὁ Θεός,
 εἰάν γε τὸ τῆς ψυχῆς σου καταγώγιον τοιοῦτον εὐρεθῆ, ὥστε ἐν-
 οικῆσαι τὸν Κύριον ἐν σοὶ καὶ ἐμπεριπατῆσαι. Εἰ δὲ πλήρη ἔχεις
 τὸν ἔσω ἄνθρωπον λογισμῶν πονηρῶν, κἂν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ
 ᾦς, κἂν ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν ἐλαιῶν, κἂν ὑπὸ τὸ μνῆμα τῆς ἀνα-
 στασεως, τοσοῦτον ἀπέχεις [τοῦ] τὸν Χριστὸν δέξασθαι ἐν ἑαυτῷ,
 ὅσον οἱ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ὡμολογήσαντες. Συμβούλευσον οὖν,
 ἀγαπητὲ, τοῖς ἀδελφοῖς ἐκδημεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος πρὸς τὸν
 Κύριον, καὶ μὴ ἀπὸ Καππαδοκίας εἰς Παλαιστίνην. Εἰ δέ τις
 τὴν τοῦ Κυρίου φωνὴν προβάλοι τὴν παρρησιασάν τοῖς μαθη-
 ταῖς μὴ χωρίζεσθαι ἀπὸ Ἱεροσολύμων, νοησάτω τὸ εἰρημένον·
 ἐπειδὴ περ ἡ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις καὶ διανομὴ οὕτω
 ἐπεφοίτησε τοῖς Ἀποστόλοις, προσέταξεν αὐτοῖς ὁ Κύριος ἐπὶ
 τὸ αὐτὸ μένειν, ἕως ἂν ἐνδύσωνται δύναμιν ἐξ ὕψους. Εἰ μὲν

(1) Ἰσ. Γινέσθω. — (2) Ἰσ. Ἐλαττωμένης.

424 ΓΡΗΓ. ΝΥΣΣ. ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠ. ΕΙΣ ΙΕΡΟΣ.

ὁ ἦν (1) ἀπ' ἀρχῆς ἐγένετο μέχρι τοῦ νῦν, τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν εἴδει πυρὸς τῶν χαρισμάτων οἰκονομοῦντος ἕκαστον, ἔδει πάντας εἶναι ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ, ἐν ᾧ ἡ διανομὴ τοῦ χαρίσματος ἐγένετο· εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ὅπου θελεῖ πνεῖ, καὶ οἱ ἐνταῦθα πιθεύσαντες μέτοχοι γίνονται τοῦ χαρίσματος, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίσεως, οὐ κατὰ τὴν ἀποδημίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις.

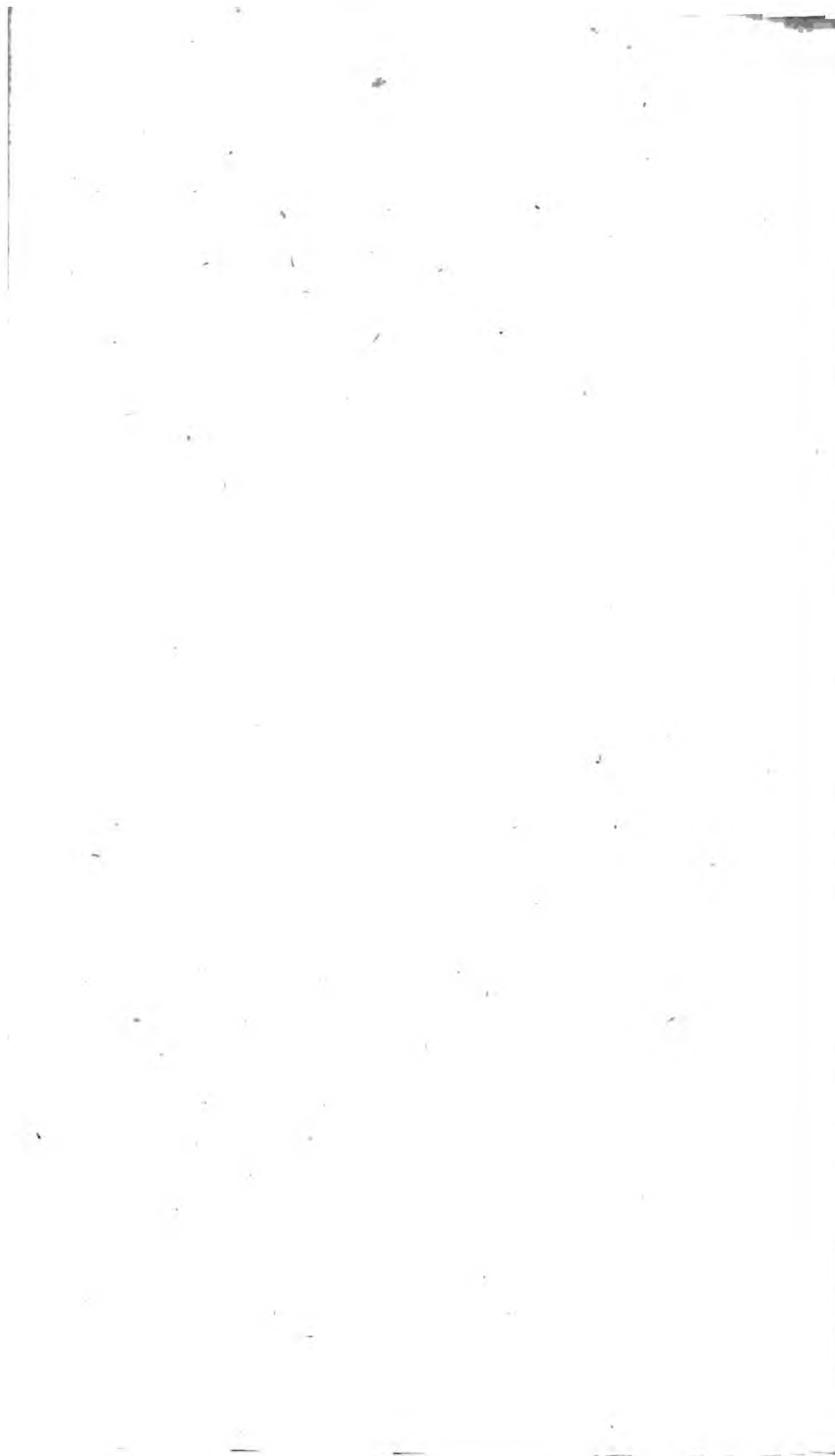
(1) Ἰσ. Εἰ μὲν οὖν ὁ ἦν.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΚΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ

ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΕΩΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΚΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ

ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΕΩΣ.

ΑΠΟΡΕΪΤΑΙ, πόθεν εισέβη και εις ἡμᾶς, και εις ὅλα τὰ Εὐρωπαϊα ἔθνη ἢ ἄλογος συνήθεια τῆς κατὰ δώδεκα ἀπαριθμῆσεως, τῆς κοινῶς ὀνομαζομένης Δοξίνας (1), ἀντὶ τῆς φυσικῆς δεκάδος.

Πιθανώτατον μὲ φαίνεται, ὅτι τὰ γενέθλιά της εἶναι Αἰγυπτιακά. Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον και τὴν Φοινίκην ἐπέρασε πρῶτον εις τοὺς Ἕλληνας, και ἀπὸ τούτους καθεξῆς εις τοὺς Ῥωμαίους και εις τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, ὅπου διαμένει ἀκόμη εις πολλά της μέρη.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, δώδεκα Θεοὺς ἐγνώριζαν οἱ Αἰγύπτιοι (2)· εις δώδεκα μοίρας ἐδιαίρεσαν τὸν Ζωδιακὸν κύκλον· εις δώδεκα μῆνας τὸν ἐνιαυτὸν (3)· εις δώδεκα ὥρας τὴν ἡμέραν· εις δώδεκα ἐπαρχίας τὴν Αἴγυπτον, κυβερνωμένην ἀπὸ δώδεκα βασιλεῖς (4).

(1) Δοξίνα γράφεται εις τὸν Σομαυέραν· προφέρεται και χυδαίερον Ντουζίνα, ἀπὸ τὸ Ἰταλικὸν dozzina (douzaine). — (2) Ἡρόδοτ. II, 145. — (3) Ὁ αὐτ. II, 4. — (4) Ὁ αὐτ. II, 147.

Μί' ἀπὸ τὰς πράξεις τοῦ Αἰγυπτίου Κέκροπος, ὅτε κατενωδώθη εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐχρημάτισε νὰ διαίρεσθαι τοὺς Ἀθηναίους εἰς δώδεκα πόλεις· « Κέκροπα πρῶτον εἰς δυωκαίδεκα » πόλεις συνοικίσει τὸ πλῆθος (1). » Ἡ αὐτὸς, ἢ ἄλλος μετ' αὐτὸν Αἰγύπτιος, ἔφερεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τοὺς δώδεκα θεοὺς, τῶν ὁποίων ἔσησαν κοινὸν βωμὸν οἱ Ἀθηναῖοι (2), ὀρκίζοντες καὶ ὀρκιζόμενοι εἰς αὐτοὺς,

Οὐ τοι, μὰ τοὺς δώδεκα θεοὺς, χαιρήσετον (3)

καὶ λέγοντες συνήθως, ὅτ' ἐκαταρῶντο τινά, « Οἱ δώδεκα θεοὶ » σ' ἐπιτίθειαν (4)! »

Οἱ δώδεκα θεοὶ οὗτοι ἦσαν, Ζεὺς, Ἥρα, Ποσειδῶν, Δημήτηρ, Ἀπόλλων, Ἄρτεμις, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἑρμῆς, Ἀθηνᾶ, Ἥφαιστος, Ἐστία, ἤγουν ὁ Ζεὺς μὲ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ποσειδῶνα, μὲ τὰς τρεῖς ἀδελφάς, Ἥραν, Δήμητρα, Ἐστίαν, μὲ τοὺς τέσσαρας υἱοὺς, Ἀπόλλωνα, Ἄρην, Ἑρμῆν, Ἥφαιστον, καὶ μὲ τὰς τρεῖς θυγατέρας τοῦ, Ἀθηνᾶν, Ἄρτεμιν καὶ Ἀφροδίτην. Τοιοῦτοτρόπως ἡ κυριαρχία ἐπεριωρίζετο εἰς βασιλικὸν καὶ Σεῖον αἷμα (le roi, les princes et princesses du sang). Τοὺς ἀνθρώπους ὁμως δὲν ἤρεσεν ἡ δωδεκαμερῆς αὕτη τῶν θεῶν κυριαρχία. Ὁ ρήτωρ Δημάδης (ὅστις πιθανὸν ὅτι οὐδὲ μόνον ἓνα ἐπίσειε) ἐσυμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ συγκαταψηφίσωσι μὲ τοὺς δώδεκα τρισκαιδέκατον θεὸν τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον· οὐδ' ἦτον ἄλλος ἀξιώτερος τοῦ Δημάδου νὰ προβάλλῃ τοιοῦτον ψήφισμα. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, ὅχι μόνον ἀπέβαλαν τὴν ἀναίσχυντον ταύτην κολακείαν, ἀλλ' ἐξημίωσαν καὶ τὸν κόλακα ἑκατὸν,

(1) Στράβ. Γεωγραφ. ΙΧ, σελ. 397. — (2) Ἡρόδοτ. ΙΙ, 4, 7 καὶ 43. Ἰδ. καὶ Πλάτων. Φαίδρ. σελ. 246. — (3) Ἀριστοφ. Ἰππ. 255. — (4) Ὁ αὐτ. Ὄρν. 95.

ὡς λέγει ὁ Αἴλιανός (1), ἢ δέκα, ὡς ἰσόρησαν ἄλλοι (2) πιθανώτερον, τάλαντα. Εἰς τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα τούτων θεῶν συνέβη καὶ ἐν ἀπὸ τὰ τεράστια, ὅσα ἐπροσήμαιναν τὸ δυσυχέστατον τέλος τῆς εἰς τὴν Σικελίαν ἀνοήτου ἐκστρατείας τῶν Ἀθηναίων (3).

Παρόμοιον τούτου βωμὸν καὶ Ἱερὸν ἀνέστησαν εἰς τὸν Θρακικὸν Βόσπορον, πλησίον τοῦ Βυζαντίου, καὶ οἱ Ἄργοναῦται (4) ἐκ τῶν ὁποίων ἓνας ἦτο καὶ ὁ περιβόητος Ἡρακλῆς, δώδεκα καὶ οὗτος ἄθλων ἀγωνιστής (5).

Τὴν Δωδεκαθεΐαν ταύτην περιπαίζων καὶ ὁ Λουκιανός, πλάσσει τὸν Ἀπόλλωνα, παραιτούμενον, ὡς νεώτερον, νὰ εἴπῃ τὴν γνώμην του εἰς τὸν σύλλογον τῶν Θεῶν, καὶ παρακινούμενον ἀπὸ τὸν Μῶμον μὲ τούτα τὰ λόγια· « Σὺ δὲ καὶ πάνυ ἔννομος εἶ » δημηγόρος, πρόπαλαι μὲν ἐξ ἐφήδων γεγονώς, ἐγγεγραμμένος » δὲ εἰς τὸ τῶν Δώδεκα ληξιαρχικόν » (6).

Οἱ Ἴωνες, περάσαντες ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἐδιαιρέθησαν εἰς δώδεκα πόλεις, καὶ διωχθέντες ἐκεῖθεν, ἐφύλαξαν πάλιν τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ὅπου ἀποικίστησαν εἰς τὴν Ἀσίαν, ἔχοντες κοινὸν συνέδριον τὸ Πανιώνιον (7). Τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν τῶν πόλεων ἐφύλαξαν καὶ οἱ διώξαντες αὐτοὺς Ἀχαιοί (8). Δώδεκα ὁμοίως ἦσαν καὶ τῶν Αἰολέων αἱ ἀποικίαι (9). Καὶ ἀπὸ δώδεκα πόλεις Ἑλληνικὰς ἐσέλλοντο συνέδριοι εἰς τὸ Ἀμφικτυονικὸν σύστημα (10).

(1) Αἴλιαν. Ποικ. ἰσορ. V, 12. — (2) Ἀθην. VI, σελ. 251. — (3) Πλούταρχ. Νικ. § 13. — (4) Ἀπολλων. Ἄργοναυτ. II, 531. — (5) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. I, 1318. — (6) Λουκιαν. Ζεὺς τραγωδ. § 26. — (7) Στράβ. Γεωγραφ. VIII, σελ. 383. — (8) Ἡρόδοτ. I, 142, 145-146. Στράβ. Γεωγραφ. VIII, σελ. 384. — (9) Ἡρόδοτ. I, 149. — (10) Στράβ. Γεωγραφ. IX, σελ. 420.

Ἄν προχωρήσωμεν κατωτέρω πρὸς τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, εὐρίσκομεν τὸν δωδεκαδικὸν ἀριθμὸν καὶ εἰς τὰς Θυσίας. Δώδεκα πρόβατα θυσιάζει ὁ Ἀλκίνοος,

Τοῖσιν δ' Ἀλκίνοος δυοκαίδεκα μῆλ' ἱέρυσεν (1).

Δώδεκα νέους Τρωαδίτας σφάζει καὶ ὁ Διογενὴς ἄγριος Ἀχιλλεύς θυσίαν εἰς τὸν φίλον του Πάτροκλον.

Ζωὺς ἐκ ποταμοῦ δωδέκα λέξατο κούρους,
Ποιὴν Πατρόκλοιο Μενoitιάδαο θανόντος (2).

Πιθανὸν ὅτι καὶ οἱ Τρωαδίται, δώδεκα νέους Ἕλληνας ἤθελαν θυσιάσειν, ἂν τοὺς ἔδειχνεν ἡ τύχη νικητὰς τῶν Ἑλλήνων, ἐπειδὴ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἐφύλασσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς ἄλλας τῶν θυσίας. Δώδεκα βώδια, μᾶς λέγει ὁ Ὅμηρος, ὅτι ἐθυσίασαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν,

Πότνι' Ἀθηναίη, ἐρυσέπτολι, δίξ θεάων,
——— αὐτίκα νῦν δυοκαίδεκα βοῦς ἐνὶ νηῶ,
Ἦνις, ἠκέσας, ἱερεύσομεν (3). ———

Ἀπὸ τὸν αὐτὸν ποιητὴν μαθαίνομεν, ὅτι ὁ Ζεὺς, συνωδευμένος μὲ τοὺς λοιποὺς ὄλους θεοὺς, δώδεκα ἡμέρας ἐσυμποσίατε μὲ τοὺς Αἰθίοπας, γείτονας καὶ διδασκάλους τῶν Αἰγυπτίων (4),

Ζεὺς γὰρ ἐς Ωκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα, θεοὶ δ' ἅμα πάντες ἔποντο.
Δωδεκάτη δέ τοι αὐτίς ἐλεύσεται Οὐλυμπόνδε (5).

Αἱ δωδεκαδικαὶ θυσίαι ἐφυλάχθησαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ μετὰ τοὺς Ὀμηρικοὺς χρόνους, ὡς μᾶς διδάσκει ὁ Ἡσύχιος:

(1) Ὀδυσσ. 9', 59. ——— (2) Ἰλιάδ. φ', 27. ——— (3) Αὐτόθ. ζ', 305-309. ——— (4) Λουκιαν. Περὶ Ἀστρολογ. § 5. ——— (5) Ἰλιάδ. α', 423.

α Δωδεκάδες (1), Ψυσίαι ἐκ δώδεκα ζώων... Δωδεκῆϊδα,
 » Ψυσίαν τὴν ἐκ δώδεκα ἱερείων· οἱ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν δώδεκα
 » μνῶν (2)... Δωδεκῆϊς, τέλειος Ψυσία. » Εἰς τὴν ἑορτὴν
 μάλισα τῶν Χόων (3) φαίνεται ὅτι ἐπροσφέροντο αἱ τοιαῦται
 Ψυσίαι, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔφερε καὶ ἡ ἑορτὴ, ὡς
 μαρτυρεῖ πάλιν ὁ Ἡσύχιος· « Δωδεκάτη, ἑορτὴ Ἀθήνησιν, ἦν
 » Χόας ἔλεγον. » Αὐτὸ τὸ μέτρον, ὁ Χοῦς ἢ Χοεὺς,
 προσέλαβε τὸνομα τῆς Δωδεκάδος, κατὰ τὸν αὐτὸν Ἡσύχιον,
 « Δωδεκεὺς, χοεὺς » ἢ ἀπὸ τὴν ἑορτὴν, ἢ διότι καὶ ἐδαιρειτο
 ἀληθῶς εἰς δώδεκα κοτύλας.

Εἰς αὐτάς των τὰς συναλλαγὰς, ὅτε δὲν ἐγνώριζαν ἀκόμη τὴν
 χρῆσιν τοῦ νομίσματος, ἐκτιμῶντες τὰ ἀλλασσόμενα, τὴν δω-
 δεκάδα πολλάκις ἐμεταχειρίζοντο. Δώδεκα βώδια ἤξιζεν ὁ τρί-
 πους, τὸν ὁποῖον ἐπρόβαλεν ἄθλον ὁ Ἀχιλλεὺς εἰς τὴν πάλην τοῦ
 Αἴαντος μὲ τὸν Ὀδυσσεά,

———— Μίγαν τρίποδ' ἐμπυριδῆτην,
 Τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τιὸν Ἀχαιοί (4).

(1) Ἴσως ἐγράφετο Δωδεκαίδες, ὡς τὸ γράφει καὶ ὁ Εὐστάθιος
 (Ὀδυσσ. λ', σελ. 1676) « Ἐλέγετο δὲ καὶ Δωδεκαῖς Ψυσία ἢ
 » ἐκ δώδεκα ζώων· ἢ θ' αὐτὴ καὶ διὰ τοῦ η̄, Δωδεκῆϊς. »
 Ἄλλου δὲ (Ὀδυσσ. α', σελ. 1386) τὸ γράφει Δωδεκίδες,
 δι' ἀπλοῦ τοῦ ῑ, ὡς καὶ ὁ Σουΐδας. ——— (2) Τὸ ΜΝΩΝ εἶναι
 διάρθρωσις τῶν κριτικῶν, ἀντὶ τοῦ γραμμένου πρότερον ΜΗΝΩΝ.
 « Μήποτε ἦτον ἈΜΝΩΝ, δὲν τολμῶ νὰ τὸ βεβαιώσω. ———
 (3) Ἀπὸ τὴν τρίτην τῆς ἑορτῆς ἡμέραν τῆς ὀνομαζομένης Διονύσια,
 ἀπὸ τὸν ἑορταζόμενον, Δήνια, ἀπὸ τὸν τόπον, καὶ Ἄνθεσῆρια,
 διότι ἐωρτάζετο τὸν Ἀνθεστηριῶνα μῆνα. Ἡ πρώτη τῆς ἑορτῆς ἡμέρα
 ἐλέγετο Πειθοίγια, διότι ἤνοιγαν τοὺς πίθους τοῦ νέου οἴνου· ἢ δευ-
 τέρα Χόες, διὰ τὰ ἀγγεῖα ὅθεν τὸν ἔπιναν, ὅθεν καὶ Χοοπότης
 αὐτὸς ὁ Διόνυσος (Ἀθην. Χ, σελ. 533)· ἢ τρίτη, Χύτροι, διὰ τὰς
 χύτρας εἰς τὰς ὁποίας ἐσκεύαζαν κατ' οἴκους τὰ φαγητὰ οἱ ἑορτάζοντες.
 ——— (4) Ἰλιάδ. ψ', 702.

Ἀπὸ τὴν εἰς τὸν δωδέκατον ἀριθμὸν κλίσειν ταύτην ἐγεννήθη καὶ ὁ μῦθος τῆς Λητοῦς, ἥτις μεταμορφωθείσα εἰς Λύκαιναν, ἦλθεν εἰς ἡμέρας δώδεκα ἀπὸ τοὺς Ὑπερβορέους εἰς τὴν Δῆλον, ὅπου ἐγέννησε τὸν Ἀπόλλωνα. Καὶ ἐκ τούτου ἄλλος μῦθος, ὅτι αἱ Λύκαιναι δὲν γεννοῦν πλὴν εἰς δώδεκα ὠρισμένας ἡμέρας τοῦ ἔτους· « Φασὶ γὰρ ἅπαντας τοὺς Λύκους ἐν δώδεχ' ἡμέραις » ἐνιαυτοῦ τίκτειν· τούτου δὲ τὴν αἰτίαν ἐν μύθῳ λέγουσιν, ὅτι » ἐν τισαύταις ἡμέραις τὴν Λητῶ παρεκόμισαν ἐξ Ὑπερβορέων » εἰς Δῆλον, λύκαιναν φαινομένην, διὰ τὸν τῆς Ἡρας » φόβον (1). »

Ἀφίπων τὸν δωδεκαήμερον τῶν λυκαινῶν τοκετὸν, τὸν ὁποῖον ἄλλοι ἄλλως ἐξήγησαν (2), ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσῃ τις, ὅτι τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅστις εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ Ἥλιος, ἡ δωδεκαήμερος γένεσις ἐπλάσθη ἀπὸ τὴν διὰ τῶν δώδεκα ζωθίων αὐτοῦ διάβασιν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀποτελεῖται ὁ δωδεκαμηνιαῖος ἐνιαυτὸς, ὁ διὰ τοῦτο καὶ Λυκάδας ὀνομασθεῖς, ὡς καὶ ὁ Ἀπόλλων ὀνομάσθη Λυκηγενής (3). Σημειώσιμον ἔτι καὶ τοῦτο, ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν ταύρων τοῦ Αὐγείου δώδεκα λευκοὶ ἦσαν ἐξαιρέτοι τοῦ Ἥλιου (4).

————— Δώδεκα βουκολέοντο
Ἱεροὶ Ἡελίου· χροίην δ' ἔσαν ἠύτε κύκνοι.

Παρά τοὺς ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Φοινίκην ἐλθόντας

(1) Ἀριστοτέλ. Περὶ ζ. ἰσορ. VI, 29. Ἰδ. καὶ Ἀντίγον. ἰσορ. παραδῶξ. LXI, καὶ τὸν Σχολιαστ. εἰς τὰ Ἀπολλων. Ἀργοναυτ. II, 123.

==== (2) Ὁ Αἰλιανὸς (Περὶ ζ. ἰδιότ. IV, 4) ἐνόησεν, ὅτι δώδεκα ἡμέρας κοιλοπονεῖ ἡ Λύκαινα. Ὁ δὲ Πλίνιος (VIII, 22) ὅτι δώδεκα μόνως ἡμέρας ὠρισμένας τοῦ ἔτους πλησιάζει τὸν Λύκον: Dies quibus coëat, toto anno non amplius duodecim. === (3) Αἰλιαν. Περὶ ζ. ἰδιότ. X, 26. === (4) Θεοκριτ. Εἰδ. XXV, 129.

συνήγησαν ἔπειτα πολὺ γὰρ σφαιρώσωσι τὴν δωδεκαδικὴν ἀριθμῶσιν οἱ πλεύσαντες εἰς Αἴγυπτον Ἕλληνες φιλόσοφοι, καὶ ἐξαιρέτως ὁ Πυθαγόρας, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Πλάτων, ἐπιχειρήσαντες καὶ γὰρ τὴν ἀποδείξωσι μὲ φυσικὰς ἀριθμητικὰς θεωρίας, τῆς φαντασίας των πλέον παρὰ τῆς φύσεως γεννήματα.

Δέν με λανθάνει, ὅτι ὁ Δεκαδικὸς ἀριθμὸς ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς Πυθαγορείους Ἰτέλειος (1). Ἄλλ' οἱ αὐτοὶ ὠνόμαζαν καὶ τὸν ἕκτον Πρῶτον τῶν τελείων (2), καὶ τὸν δωδέκατον, Ἰπερτέλειον (3). Κατ' αὐτοὺς, ἡ τοῦ παντὸς σφαῖρα, ἦτο δωδεκάεδρος· « Πυθαγόρας πέντε σχημάτων ὄντων σφαιρῶν, » ἅπερ καλεῖται καὶ μαθηματικὰ, ἐκ μὲν τοῦ κύβου φησὶ γεγενῆσθαι τὴν γῆν, ἐκ δὲ τῆς πυραμίδος τὸ πῦρ, ἐκ δὲ τοῦ ὀκταέδρου τὸν ἀέρα, ἐκ δὲ τοῦ εἰκοσαέδρου τὸ ὕδωρ, ἐκ δὲ τοῦ δωδεκαέδρου τὴν τοῦ παντὸς σφαῖραν. Πλάτων δὲ καὶ ἐν τούτοις πυθαγορίζει (4). » Καὶ ἡ σφαῖρα ἐσυναρμόζετο πάλιν ἀπὸ δώδεκα πεντάγωνα ἰσογώνια καὶ ἰσόπλευρα (5). Ὁ μέγας ὄρκος τῶν Πυθαγορείων, ἡ περιβόητος Τετρακτύς, ἐσυνμποσοῦτο ἀπὸ τρεῖς δωδεκάδας· « Ἡ δὲ καλουμένη Ἰτετρακτύς, τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα, μέγιστος ἦν ὄρκος, ὡς τεθρύλληται (6). »

Οἱ Πυθαγόρειοι ἐφύλασσαν ὡς μυσήρια τὰ τοιαῦτα φιλοσοφήματα· ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι τὰ ἔλαβαν ἀπὸ τοὺς μυσηριώδεις ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου. Πρῶτος ἀπὸ τοὺς Πυθαγορείους ὁ Ἰππασος ἐδημοσίευσεν τὴν δωδεκάεδρον σφαῖραν, καὶ ἐκρίθη

(1) I. MEURS. *Denar. Pythagoric.* cap. XII. — (2) *Idem, ibid.* cap. VIII. — (3) Ἰδε Ἰάμβλιχ. *Περὶ τῆς Νικομάχ. Ἀριθμητικ.* σελ. 43-44 μὲ τὰς σημειώσ. τοῦ Τεννυλ. — (4) Πλούταρχ. *Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ.* II, 6. — (5) Ὁ αὐτ. *Πλατωνικ. ζητήμ. τόμ. X,* σελ. 173-176. Reisk. — (6) Ὁ αὐτ. *Περὶ Ἰσ. καὶ Ὀσίρ. τόμ. VII,* σελ. 501 Reisk.

ἀσεβῆς διὰ τοῦτο, ὥς τε καὶ νὰ ἀποδώσῃσι τὸν διὰ Θαλάσσης τυχηρὸν αὐτοῦ πνιγμὸν εἰς τὴν ἀσέβειαν ταύτην· « Διὰ δὲ τοῦ » ἐξενεγκεῖν καὶ γράψασθαι πρῶτον σφαῖραν τὴν ἐκ τῶν δώδεκα » πενταγώνων, ἀπώλετο κατὰ Θαλάτταν ὡς ἀσεβήσας (1). »

Τῆς Πυθαγορικῆς ἢ Αἰγυπτιακῆς δωδεκάδος ἵχνη φαίνονται καὶ εἰς τῶν Ῥωμαίων τὴν πολιτείαν. Ὁ Νουμᾶς μεταβάλλει τὸν ἑνιαυτὸν ἀπὸ δεκαμηνιαῖον εἰς δωδεκαμηνιαῖον (2), καὶ κατα-
 ζένει δώδεκα πρυτάνεις ἢ ἱερεῖς Σαλίους (3). Διὰ ταῦτα ἐνο-
 μίσθη καὶ μαθητὴς ἢ μιμητὴς τοῦ Πυθαγόρου, μ' ὅλον ὅτι ἦτο
 δύο σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας ἀρχαιότερος ἐκείνου (4).

Ἐπειδὴ περὶ Ῥωμαίων ὁ λόγος, εὐλογον εἶναι νὰ μνημονευθῇ καὶ τὸ περιβόητον Δωδεκάθεον δεῖπνον τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου. Ὁ ὑποκρινόμενος τὸν πατέρα δεσπότης οὗτος, παρὰ τὰς συνήθειας ἄλλας τοῦ σωματικῆς ἀπολαύσεις, ἐσυγκρότει καὶ ἰδιαίτερα δεῖπνα κρυφά, καὶ τὰ ὠνόμαζε Δωδεκάθεα, διότι δώδεκα μόνοι ἦσαν οἱ σύνδειπνοι, αὐτὸς, μεταμορφωμένος εἰς Ἀπόλλωνα, μὲ πέντε τοῦ ἄλλους κόλακας, φέροντας τὰ παράσημα τῶν λοιπῶν θεῶν, καὶ ἕξ ἑτάϊρας μετασχηματισμένας ὁμοίως εἰς θεάς : *Coena quoque ejus secretior in fabulis fuit, quæ vulgo Δωδεκάθεος vocatur : in qua Deorum Dearumque habitu discubuisse convivas, et ipsum pro Apolline ornatum etc.* (5). Τοιοῦτον δεῖπνον δὲν αἰσχύνθη νὰ κάμῃ καὶ εἰς καιρὸν σιτοδείας· εἰς τὴν ὁποιάν οὐ ταλαίπωρος τῆς Ῥώμης λαὸς ἐπαρηγόρει τὴν πεινάν του, μὲ τὰ

(1) Ἰάμβλιχ. Περὶ τοῦ Πυθαγορικ. βίου, § 88, σελ. 74. —

(2) Πλουτάρχ. Νουμ. § 18. Ἴδε καὶ Λύδ. Περὶ μην. σελ. 8. —

(3) Λύδ. αὐτόθ. σελ. 56, καὶ Πλουτάρχ. Νουμ. § 13. — (4) Πλου-

τάρχ. Νουμ. § 8 καὶ 11. — (5) Sueton. Octavian. § 70.

σώματα, φωνάζοντες εἰς τοὺς δρόμους, Οἱ Θεοὶ ἔφαγαν ὅλον τὸ σιτάριον: Omne frumentum Deos comedis, καὶ Ὁ Καῖσαρ εἶναι ἀληθῆς Ἀπόλλων, ἀλλ' Ἀπόλλων Βασανιστής: Cæsarem esse plane Apollinem, sed Tortorem.

Πιθανὸν ὅτι καὶ πρὸ τοῦ Πυθαγόρου ἐγνωρίσθη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἢ Αἰγυπτιακῆ δώδεκάς καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Τρωάδα, κατοικημένην ἀπὸ ἔθνος ὄχι ἀλλότριον τοῦ Ἑλληνικοῦ (1).

Φιλοδώδεκατοι παρά πάντας ἐχρημάτισαν οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράξενον. Ὅχι μόνον ἐκατοίκησαν χρόνον μακρὸν τὴν Αἴγυπτον πρὶν περάσωσιν εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ καὶ ὁ νομοθέτης αὐτῶν Μωϋσῆς ἀνετράφη βασιλικῶς (2), κ' ἐδιδάχθη ὅσα ἐγνώριζαν τότε οἱ ἱερεῖς, ἴσως δὲ καὶ ἐχρημάτισεν ἱερεὺς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Στράβων (3). Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἀρκοῦσεν ἡ τοιαύτη αἰτία· συνήργησεν ἀκόμη καὶ ἡ τύχη. Ἐπειδὴ οἱ Ἑβραῖοι, καταγόμενοι ἀπὸ τοὺς δώδεκα υἱοὺς τοῦ Ἰακώβ, ἐδιαιρέθησαν εἰς δώδεκα φυλάς (4), ὁ νομοθέτης ἐφύλαξε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, καὶ εἰς πολλὰς Ἰουδαϊκὰς ἱεροπραξίας.

Ὅπως ἂν ἦναι, αἱ δώδεκα φυλαὶ ἐκυβερνῶντο ἀπὸ δώδεκα ἄρχοντας (5), εἶχαν κοινὸν θυσιαστήριον, κατασκευασμένον ἀπὸ δώδεκα λίθους (6). Εἰς τὴν Ἐπωμίδα τοῦ Ἄαρων ἦσαν οἱ δύο σμαράγδινοι λίθοι, φέροντες, (καθεὶς ἐξ) τὰ ὀνόματα τῶν δώ-

(1) Αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν Τρωϊκῶν ἡρώων τὸ μαρτυροῦν· Ἔκτωρ, Ἀλέξανδρος, Αἰνείας, Ἀγένωρ, Ἀντήνωρ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅχι Ἑλληνικά· δὲν τὰ ἐπλάσεν ὁ Ὅμηρος. — (2) Ἐξόδ. 6', 5-10. — (3) Γεωγραφ. XVI, σελ. 760. — (4) Ἐξόδ. κη', 21. — (5) Ἀριθμ. α', 44. — (6) Ἐξόδ. κθ', 4.

436 ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΑΠΑΡΙΘΜ.

δεκα φυλῶν, καὶ τὸ Λογεῖον, τὸ ὁποῖον τοῦ ἐσόλιξε τὸ σῆθος, εἶχε δώδεκα τιμίους λίθους (1). Αἱ προσφοραὶ τῶν ἦσαν δώδεκα ἄρτοι (2), τὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, δώδεκα τρυβλία, τόσαι φιάλαι, τόσαι θυίσκαι (3), αἱ θυίσκαι, δώδεκα βόες, τόσοι μύσχοι, τόσοι κριοὶ, τόσοι ἄμνοι, τόσοι χίμαροι (4), εἰς βραχυλογία, ὅλα κατὰ δώδεκα.

Εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Ἰεβοσθέ και τοῦ Δαυὶδ, φιλονεικίαν περὶ τῆς βασιλείας, δώδεκα νέοι ἐκλέγονται νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ τοῦ Δαυὶδ πρὸς ἄλλους δώδεκα ὑπὲρ τοῦ Ἰεβοσθέ (5). Ὅτε ἐβασίλευσεν ὁ Σαλωμών, ἐκατάσθησε δώδεκα πρώτους ὑπουργοὺς τῆς βασιλείας, ἄλλους δώδεκα οἰκονόμους τῆς βασιλικῆς καθημέραν δαπάνης (6). Εἰς τοῦ ναοῦ τὴν οἰκοδομήν, ἐσῆριξε τὴν χαλκίνην θάλασσαν ἐπάνω δώδεκα βοῶν χαλκίνων (7). Δώδεκα λέοντων ἀγάλματα ἐσόλιζαν τὸν βασιλικὸν του θρόνον (8).

Ἄρκοῦν ἔσα εἶπα περὶ τούτων νὰ δείξωσιν, ὅτι εὐλόγως ἀποβάλλεται ἡ δωδεκαδικὴ ἀπαρίθμησις. Ἡμεῖς οὐτ' Αἰγύπτιοι οὐτ' Ἰουδαῖοι εἴμεθα, οὔτε Πυθαγορικὴν φιλοσοφίαν φιλοσοφοῦμεν· καὶ ἀντὶ τῶν προγονικῶν δώδεκα μεγάλων θεῶν, ἓνα μόνον ὑψίστον θεὸν σεβόμεθα.

(1) Εξέθ. κη, 9-50. Περὶ τῶν δώδεκα τούτων λίθων ἔγραψεν ἰδίως ἐξήγησιν ὁ Ἐπιφάνιος Κύπρου· Παρόμοιον τὶ Λογεῖον ἔφερεν εἰς τὸν αὐχένα καὶ ὁ πρῶτος τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων (Ἴδε τὰς εἰς τὸν Ἀλιανὸν (Ποικ. ἰσορ. XIV, 33) σημειώσεις). — (2) Λευϊτ. κδ', 5. — (3) Ἄριθμ. ζ', 84. — (4) Αὐτόθ. 87. — (5) Βασιλ. Β, β', 15. — (6) Αὐτόθ. Γ, δ', 3-28. — (7) Αὐτόθ. ζ', 23-25. — (8) Αὐτόθ. ι', 20.

ΕΤΕΡΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΙΑΚΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΝ.

ΣΕΛΙΔΙ 28. Εἰς τὰ τοῦ Φλίου Διονύσου λεχθέντα πρόσθετες, ὅτι καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ οἰνοπότου τούτου Θεοῦ, τὰ Διονύσια, ἐωρτάζετο εἰς τὴν οἰνοφόρον Χίον, κατὰ τὸν Ἀνθηρηϊῶνα (Φεβρουάριον) μῆνα, μετὰ τὴν αὐτὴν λαμπρότητα, πιθανὸν ὅτι καὶ μετὰ τὴν αὐτὴν πολυποσίαν, ὡς καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν, τὰς Ἀθήνας. Τοῦτο μόνον εἶχεν ἴδιον παρ' αὐτὰς τὰς Ἀθήνας, καὶ κοινὸν μετὰ τὴν Τένεδον, ὅτι ἐθυσίαζαν εἰς τὸν Θεὸν καὶ πλαστὸν (simulé) ἄνθρωπον, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ φονευθέντος ἀπὸ τοῦ Τιτᾶνα Διονύσου, ὡς ἰσορεῖ ὁ Μακρόβιος (1).

ΣΕΛΙΔΙ 31, « Συμφωνοῦν εἰς τὴν καταρίθμησιν... πλὴν » τοῦ Βιτρουβίου κ. τ. λ. » Ἐπρεπε γὰρ προσθέσω, Καὶ πλὴν Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, ὅστις ἐξεναντίας ἀριθμεῖ ἐννέα Ἰωνικὰς πόλεις ἢ Ἀποικίας (2) συντελούσας εἰς τὸ Πασιώνιον. Οἱ κριτικοὶ τὸ ἐσημείωσαν ὡς μνημονικὸν ἀμάρτημα τοῦ Διοδώρου· ἀλλὰ δὲν εἶναι, νομίζω, τοιοῦτον. Ἐπὶ πῶς ἦτο δυνατόν γὰρ λησμονήσῃ δύο ἐπισήμους νήσους, τὴν Σάμον καὶ τὴν

(1) Λαμβάνω τὴν μαρτυρίαν ἀπὸ τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν (*Encycloped. modern. tom. IV, pag. 6*), μὴν ἔχων τὸν κριτὸν γὰρ ἐρευνήσω αὐτὸν τὸν Μακρόβιον. — (2) Διοδωρ. Σικελιωτ. XV, 49.

Χίον; Ἄλλ' ἠθέλησε νά ἰσορήσῃ μόνας τὰς ἠπειρωτικὰς ἀρχαίας τῶν Ἰώνων ἀποικίας αἱ ὁποῖαι εἰς τοὺς χρόνους του, πλὴν τῶν δύο νήσων καὶ τῆς Αἰολικῆς Σμύρνης, ἔπρεπε νά ᾔῃαι ἐννέα, ἐπειδὴ ἡ Μυοῦς μετοικίσθη εἰς τὴν Μίλητον.

ΣΕΛΙΔΙ 46. « Χία κεράμια. » Κεράμια ὠνομάζοντο » γενικῶς εἰς τὴν Χίον ὅλα τὰ πήλινα τῶν ὑγρῶν ἀγγεῖα. Ὁ Πολυδεύκης τὰ ὠνομάζει (σελ. 474) καὶ Στάμνους « Ἐκ » δὲ τῶν οἰνοφόρων ἀγγείων... καὶ Στάμνος καὶ Στάμνιον... » Ἀριστοφάνης δὲ ἐν Τελμησσεῦσι λέγει,

» Οἴνου τε Χίου ζάμνον ἤκειν καὶ μύρου. »

Τὰ ὠνόμαζαν ἔτι καὶ Κάδους, καὶ τοῦτο τὸνομα ἐφύλαξαν ἔπειτα καὶ οἱ Ῥωμαῖοι (1). Κεράμια ἔπειτα καταχρηστικῶς ἐλέγοντο καὶ τὰ ἐξ ὁποιασδήποτε ἄλλης ὕλης κατασκευασμένα ἀγγεῖα, ὅθεν καὶ αἱ φράσεις Ἀργυρᾶ, καὶ Χρυσᾶ κεράμια (2). Ὁ Λουκιανὸς ὠνομάζει καὶ Πίθους Χίους (3), καὶ αὐτοὺς ἀπὸ κέραμον, πλὴν πολὺ μεγαλητέρους.

ΣΕΛΙΔΙ 51. Νέκταρ, ὡς ὁ Βιργίλιος, ὠνόμασε τὸν Χίον οἶνον, καὶ Εὐδήμος ὁ ἰατρὸς εἰς μίαν ἀπὸ τὰς διαφόρους σκευασίας τῆς Σηριακῆς, σιχηρῶς γραμμένην,

Πάντα δ' ὁμοῦ Χίω νέκταρι συγκεράσας (4).

Ὁ βωμολόχος Λουκιανὸς ἔπλασε καὶ ποταμὸν ρέοντα οἴνου

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. 50. — (2) Ἀθην VI, σελ. 229. — (3) Λουκιαν. Ἀληθ. II, 40. — (4) Παρά τῷ Γαληνῷ. Περί ἀντι-δότ. II, τόμ. II, σελ. 452.

Χίου, τόσον βαθύν, ὥστε νὰ σηκόνῃ καὶ πλοῖα, « ἔλγε ἐνιαχοῦ » καὶ ναυσίπορον εἶναι δύνασθαι » (1).

ΣΕΛΙΔΙ 59. Ἡ Μασίχη ἐμβάλλετο καὶ εἰς τὴν πάλαι περιβόητον, καὶ σήμερον σχεδὸν ἄχρηστον Θηριακὴν τοῦ Ἀνδρομάχου,

Λοιπὴ δ' ἐκ κραναῆς Χίου δραχμῆς βάρος εἶη
Μασίχη (2).

ΣΕΛΙΔΙ 60-61. Ὁ Γαληνὸς πρώτην ὄλων κρίνει τὴν Τερμινθίνην τῆς Χίου (3). Τοιαύτη καὶ σήμερον κρίνεται.

ΣΕΛΙΔΙ 61. Μετὰ τὴν Τερμινθίνην ῥητίνην πρόσθετες καὶ τὴν Τραγορίγανον, ἢ τὸ Τραγορίγανον τῆς Χίου, ἀπὸ τὸν Διοσχορίδην, « Τραγορίγανος, Θαμνίσκος ἐστίν, ὀριγάνω » ἢ ἔρπύλλω ἀγρίῳ ὅμοιος τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνία... Ἄριστος » δὲ ἢ Κιλίκιος, καὶ ἢ ἐν Κῶ, καὶ Χίῳ, καὶ Σμύρῃ, καὶ » Κρήτῃ κ. τ. λ. (4). Τραγορίγανον, Ξηλυκῶς, τὴν ὀνομάζει καὶ ὁ Νίκανδρος,

Πολλάκι δ' αὐαλέης τραγοριγάνου, ἢ γάλακτος (5),

ὅπου ὁ σχολιαστὴς τοῦ μᾶς δίδει καὶ τὴν ἐτυμολογίαν τοῦ ὀνόματος, « Τραγορίγανον δὲ ἐστὶν ὄρειον (ἴσ. γρ. ὄρειον ὀρίγανον), » ὅπερ ἐσθίουντες οἱ τράγοι γίνονται κατωφερεῖς· διὸ οὕτως » εἴρηται. » Εἶναι εἶδος Ἐρπύλλου, ἢ κἂν ὁμοιάζει τὸ Ἐρπυλλόν (serpolet), ὡς λέγει καὶ ὁ Πλίνιος, μεταφράζων τὸν Διοσκο-

(1) Ἀληθ. Ἱστορ. I, 7. — (2) Παρὰ τῷ Γαλην. Περί ἀντιδότ. τομ. II, σελ. 431. — (3) Παρὰ τῷ αὐτ. αὐτόθ. τομ. II, σελ. 435 καὶ Περί Ξηρικ. σελ. 471. — (4) Διοσχορίδ. III, 35. — (5) Νικανδρ. Ἀλεξιφαρμάκ. 310.

ρίδην : *Tragoriganum similis est serpyllo silvestri* (1). Οἱ νεώτεροι βοτανικοὶ δὲν εὐτύχησαν ἀκόμη νὰ μᾶς διδάξωσιν εἰς ποῖον εἶδος τῶν σημερινῶν φυτῶν πρέπει νὰ ταχθῆ ἡ Τραγορίγανος. Τινὲς ἐνόμισαν ὅτι εἶναι ἡ *Thymus masticina* τοῦ Συσήματος· ὁ Σπρεγγέλιος τὴν ὀνομάζει *Thymus tragoriganum*, καὶ ἄλλοι ἄλλως. Ἐγχυμάτιζαν (*infuser*) ἀκόμη τὴν Τραγορίγανον καὶ μὲ τὸ γλεῦκος εἰς χρῆσιν ἰατρικὴν, καὶ τὴν ὀνόμαζαν Τραγοριγανίτην οἶνον (2).

ΣΕΛΙΔΙ 217, σημ 1. Τὸ φιλάληθες τοῦ Θεοπόμπου εἰς τὴν ἱστορίαν μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸν Σουΐδαν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μανδάνομεν καὶ ἄλλα τινὰ περὶ τοῦ ἐνδόξου τούτου ἱστορικοῦ. Παραβάλλων αὐτὸν μὲ ἄλλον ἱστορικὸν, τὸν συμμαθητὴν του Ἐφορον, λέγει. « Ὁ μὲν γὰρ Ἐφορος ἦν τὸ ἦθος ἀπλοῦς· τὴν δὲ » ἐρμηνείαν τῆς ἱστορίας ὑπτίος, καὶ νωθρὸς, καὶ μηδεμίαν ἔχων » ἐπίτασιν. Ὁ δὲ Θεόπομπος, τὸ ἦθος πικρὸς καὶ κακοήθης· τῆ » δὲ φράσει πολὺς καὶ συνεχῆς καὶ φορᾶς μετῶς, φιλαλήθης » ἐν οἷς ἔγραψεν. . . . Φυγᾶς δὲ γενόμενος ὁ Θεόπομπος, ἰκέτης » ἐγένετο τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος· ἐπέσελλέ τε πολλὰ κατὰ » Χίῳν Ἀλέξανδρῳ. Καὶ μέντοι καὶ αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐγκω » μιάσας πολλὰ, λέγεται δὲ καὶ (γρ. λέγεται καὶ) ψόγον αὐτοῦ » γεγραφέναι, ὃς οὐ φέρεται. (3). » Ἡ καταφυγὴ εἰς τὸ ἱερόν » τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀντιπολιταὶ του Χίῳι δὲν » ἠρκέσθησαν εἰς τὴν φυγαδεῖαν τοῦ Θεοπόμπου, ἀλλὰ τοῦ ἐπεβού- » λευσαν καὶ τὴν ζωὴν. Τοῦτο τὸν ἠνάγκασε νὰ ζητήσῃ ἀσφαλέστερον » τῆς Ἀρτέμιδος ἄσυλον, τὴν προσασίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου· καὶ τοῦτο » τὸν ἐκίνησε νὰ γράφῃ κατὰ τῶν Χίῳν· τοῦτο ἀκόμη καὶ νὰ ἐγκω-

(1) PLIN. *Histor. Natural.* XX, 17, § 68. — (2) Διοσκου-
ρίδ. V, 55. — (3) Σουΐδ. λέξ. Ἐφορος.

μιάζῃ τὸν προσάτην του Ἀλέξανδρον. Ἄν ἔγραψε καὶ ψόγον, τὸν ἔγραψε βέβαια μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δεσπότη· ἔπραξε δηλαδὴ, ὅ,τι ἔκαμεν ἔπειτα εἰς τὸν μεσαιῶνα ὁ ἱστορικὸς Προκόπιος, φανερώσας τὰς δεσποτικὰς ἀνομίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ μετὰ τὸν θάνατόν του· ὅ,τι ἔκαμεν εἰς τὰς ἡμέρας μας ὁ περίφημος Δουξ Ἁγιουσιμῶνος (Duc de Saint-Simon), μὲ τὸν ὁποῖον ὁ Θεόπομπος ἔχει πολλὰς ὁμοιότητας· ἀριστοκρατικώτατοι καὶ οἱ δύο, πικροὶ τὴν φράσιν καὶ οἱ δύο, ἀλλὰ φιλαλήθεις κριταὶ τῶν δεσποτῶν καὶ τῶν κολακευόντων τοὺς δεσπότης, καὶ πλέον ἀξιοὶ ἐπαίνου, ἂν δὲν τοὺς ἐκολάκευσαν αὐτοὶ ζῶντας.

ΣΕΛΙΔΙ 222. Διὰ τὸ ἀσεεῖον καὶ συμποτικὸν τοῦ Ἴωνος, τὸν ἐσυναριθμήσεν ἀδίκως ὁ Αἰλιανὸς μὲ τοὺς πολυπότας, « Καὶ Ἴωνα δὲ τὸν Χῖον τὸν ποιητὴν καὶ αὐτόν φασι περὶ τὸν » οἶνον ἀκρατῶς ἔχειν (1). »

ΣΕΛΙΔΙ 230, ΚΛΕΙΣΘΕΪΝΗΣ. Ἄς προσεθῆ εἰς τὸ Κ τῆς Χιακῆς βιογραφίας σοιχεῖον (σελ. 230) καὶ ὁ Κλεισθένης, ναύκληρος Χῖος, πνιγμένος εἰς τὸν Εὐξείνου πόντον, ὅπου ἐταξίδευε μὲ ἴδιον αὐτοῦ πλοῖον. Πιθανὸν ὅτι ἦτον εἰς ἀπὸ τοὺς ἐπισήμους ἐμπόρους τῆς νήσου, ἐπειδὴ ἐμνημονεύθη ἀπὸ ποιητὴν ἐπίσημον, τὸν Σιμωνίδην, μὲ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα·

Σῶμα μὲν ἀλλοδαπὴ κεύθει κόνας, ἐν δὲ σε πόντῳ,
Κλεισθένης, Εὐξείνῳ Μοῖρ' ἔκειχεν θανάτου
Πλαζόμενον· γλυκεροῦ δὲ μελίφρονος οἴκαδε νόσου
Ἡμπλακες, οὐδ' ἴκευ Χῖον ἐς ἀμφιρύτην (2).

ΣΕΛΙΔΙ 241. Ὅμηρος. Εἰς τοὺς περὶ τῆς πατρίδος τοῦ Ποιητοῦ τούτου μάρτυρας ἐλησμόνησα νὰ προσθέσω τὸν ἀνωτέρω Σιμωνίδην, ὅστις μαρτυρεῖ καὶ αὐτὸς Χῖον τὸν Ὅμηρον.

(1) Αἰλιαν. Ποικ. ἰσorp. II, 41. — (2) Σιμωνιδ. λείψαν. παρὰ τῷ BRUNCK, *Analect.* tom. I, σελ. 144.

Ἄν και μακρὸν τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου, τὸ μεταγράφω
ὀλόκληρον, και διὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ πραγματικοῦ, και διὰ
τὴν καλλονὴν τοῦ λεκτικοῦ.

Οὐδέν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ' ἔμπεδον αἰεὶ.

Ἐν τὸδε κάλλισον ΧΙΟΣ ἔειπεν ἌΝΗΡ·

Οἷη περ φύλλων γενεή, τοιήδε και ἀνδρῶν.

Παῦροί μιν θνητῶν οὔασι δεξάμενοι

Στέρνοις ἐγκατέθεντο. Πάρσι γὰρ ἐλπίς ἐκάσφ,

Ἀνδρῶν ἢ τε νέων σήθεσιν ἐμφύεται.

Θνητῶν δ' ὄφρα τις ἀνθός ἔχη πολυήρατον ἤθης,

Κοῦφον ἔχων θυμὸν, πόλλ' ἀτέλεσα νοεῖ.

Οὔτε γὰρ ἐλπίδ' ἔχει γηρασσέμεν, οὔτε θανεῖσθαι,

Οὐδ' ὑγιῆς ὅταν ᾗ, φροντίδ' ἔχει καμάτου.

Νήπιοι οἷς ταύτη κεῖται νόος, οὐδέ τ' ἴσασιν

Ὡς χρόνος ἔσθ' ἤθης και βιότου ὀλίγος

Θνητοῖς. Ἀλλὰ σὺ ταῦτα μαθὼν βιότου ποτὶ τέρμα.

Ψυχῇ τῶν ἀγαθῶν τλήθει χαριζόμενος (1).

Τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα (ἄλλου ποιητοῦ) καταριθμεῖ και τὰς νομι-
ζομένας ἄλλας ἀπ' ἄλλους πατρίδας Ὀμήρου·

Ἐπτὰ ἐριθμαίνουσι πόλεις διὰ ρίζαν Ὀμήρου,

Κύμη, Σμύρνα, Χίος, Κολοφῶν, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι,

Ἄλλος δὲ ἀντὶ τῆς Κύμης, ὀνομαῖζει τὴν Ἰθάκην·

Ἐπτὰ πόλεις μάρναντο σοφὴν διὰ ρίζαν Ὀμήρου,

Σμύρνα, Χίος, Κολοφῶν, Ἰθάκη, Πύλος, Ἄργος, Ἀθῆναι (2).

ΣΕΛΙΔΙ 247. ΠΡΑΞΙΑΣ. Πρόσθεσ εἰς τὸ Π στοιχεῖον
τῆς Χιακῆς βιογραφίας και τὸν Πραξίαν, Χίον ναύκληρον και

(1) Σιμωνίδ. λείψαν. παρὰ τῷ BRUNCK, *Analect.* tom. I,
σελ. 145. — (2) Ἀνθολογ. II, σελ. 532, ἐκδ. Bosch.

τούτον, κατὰ τὸν ἀνωτέρω Κλεισθένην. Ὁ Πραξίας οὗτος, ἀνπισεύσωμεν τὸν Λουκιανόν, ἐξώδευε μέρος ἀπὸ τὰ κατὰ Θαλάσσαν κέρδη του εἰς τὰς ἐταίρας τῶν Ἀθηνῶν. « Τὰ δύο περι- » δέραια τὰ Ἴωνικά, ἔλκοντα ἑκάτερον δύο Δαρεικοὺς, & σοι ἂ » Χῖος Πραξίας ὁ ναύκληρος ἐκόμισε ποιησάμενος ἐν Ἐφέ- » σω (1). » Εἶναι λόγια ἐταιρικοῦ γραϊδίου πρὸς τὴν μαθή- » τριαν καὶ θυγατέρα της. Οἱ δύο Δαρεικοὶ ἤξιζαν ἐξήκοντα σχεδὸν φράγκα (2), ἀκολούθως ἑκατὸν εἴκοσι οἱ τέσσαρες· τιμὴν βαρεῖαν ὡς κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους.

ΣΕΛΙΔΙ 252. ΦΑΩΝ. Γνωστὸν εἶναι τῆς Σαπφοῦς τὸ δυσυχές τέλος διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Φάωνος (3). Ὁ Φάων, πιθανὸν ὅτι Λέσβιος, ὡς καὶ ἡ Σαπφῶ, ἦτο τὸ ἐπιτήδευμα περαματάρης, καὶ τὴν ὄψιν ὄχι ἄξιος ἔρωτος. Ἀλλ' ἡ Ἀφροδίτη τὸν ἐμεταμόρφωσεν εἰς ὠραιότατον νέον, διὰ μισθόν, ἐπειδὴ τὴν ἐπέρασε μὲ τὸ πλοῖόν του ποῦ καὶ πόθεν δὲν ἐξεύρομεν. Μόνος ὁ Λουκιανὸς ἰσορεῖ, ὅτι ὁ Φάων ἦτο Χῖος καὶ ὅτι ἐπέρασε τὴν Ἀφροδίτην ἀπὸ τὴν Χίον χωρὶς νὰ προσθέσῃ εἰς ποίαν ἄλλην νῆσον ἢ ἠπειρον· « Μῶν καὶ σύ τινα, ὡσπερ ὁ Φάων τὴν Ἀφροδίτην » ἐκ Χίου, διεπόρθμευσας, εἰτά σοι εὐξαμένῳ ἔδωκε νέον εἶναι, » καὶ καλὸν ἐξ ὑπαρχῆς, καὶ ἀξιέραςον (4); » Ἄλλου δὲ, συγκαταριθμῶν αὐτὸν μὲ ἄλλους ὠραίους, λέγει ῥητῶς, « Ὡς » ἐράσμιον εἶναί με... ὑπὲρ τὸν Ἰάκινθον, ἢ Ἰλαν, ἢ Φάωνα » τὸν Χίον (5). »

(1) ΛΟΥΚΙΑΝ. Ἐταιρικ. διαλογ. VII, τόμ. VIII, σελ. 226.=====

(2) Ἰδ. τὰς εἰς τοῦ Πλουτάρχ. βίουσ σημειωσ. τόμ. V, σελ. 446.=====

(3) ΣΤΡΑΒ. Γεωγραφ. X, σελ. 452. ΠΑΛΛΑΪΦΑΤ. Περὶ ἀπίς. ἰσορ. § 49. ἈΘΗΝ. XIII, σελ. 596. ΑἶΛΙΑΝ. Ποικ. ἰσορ. XII, 18.=====

(4) Λουκιαν. Νεκρικ. διαλογ. IX, 2.===== (5) Ὁ αὐτ. Πλ. ἢ Εὐχ. § 43.

444 ΕΤΕΡΑΙ ΠΡΟΣΘ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΙΑΚ. ΑΡΧ.

ΣΕΛΙΔΙ 254. ΦΩΚΥΛΙΔΗΣ. Προσθέτω καὶ τὸν Μιλήσιον ποιητὴν Φωκυλίδην, ὅχι διὰ νὰ μεταφέρω τὰ γενέθλιά του ἀπὸ τὴν Μίλητον εἰς τὴν Χίον, ἀλλὰ διότι εὕρηκα δισταζομένην τὴν πατρίδα του εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς σημερινούς συγγραφεῖς, ὅσις, δὲν ἐξεύρω πόθεν λαβὼν, λέγει : Phocylide de Miletou, selon d'autres, de Chios contemporain de Théognis (3).

(1) SCHOELL. *Histoire de la Littérature Grecque profane*. tom. I, pag. 241.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΜΗΜΑΤΑ.

Προλεγόμενα.....	α'
Χιακῆς ἀρχαιολογίας ἔλη.....	ι
Ἐπισημειώσεις καὶ προσθῆκαι.....	255
Δοκίμιον νέας μεταφράσεως τῆς Νέας Διαθήκης.....	279
Περὶ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγίου φωτός.....	327
Σημειώσεις.....	382
Γρηγορίου ἐπισκόπου Νύσσης περὶ τῶν ἀπιόντων εἰς Ἱεροσόλυμα.....	419
Περὶ τῆς κατὰ δώδεκα ἀπαριθμήσεως.....	425
Ἔτεραι προσθῆκαι εἰς τὴν χιακὴν ἀρχαιολογίαν.....	437
Πίνακες.....	447

ΠΙΝΑΞ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ.

Α.

- ἌΔΡΩΝ (κατὰ τὴν τάξιν), Προ-
λεγ. κβ.
Ἀθήνηρα, πόλ. 84.
Ἀβροσύνη, 112.
Ἀβροσύνη, 180, 262.
ἈΓΑΘΟΚΛΗΣ, 179.
Ἀγαθὸς οἰκουρὸς, 310-311. —
οἰκονόμος, 311. Τὸ ἀγαθὸν,
Ἀγαθὴ πίσις, 314.
Ἀγαμία, Προλεγ. ιβ'-ιέ, 86, 410.
ἈΓΕΛΗΣ, 179-180.
ἈΓΗΣΙΛΑΟΣ, 133.
Ἄγιος, 309. — Νικόλαος, 18.
Ἄγια Ἑλένη, 23. — συμμα-
χία, 129, 152, 161.
ἈΓΙΣ, βασιλ. Λακ., 144.
Ἄγνος, 310.
Ἄδανα, πόλ., 410.
Ἀδιαφορία, 311, 420.
Ἀδόκιμοι, 306-307.
ἈΔΡΙΑΝΟΣ, 180, 264, 271-272.
ἈΘΑΜΑΣ, 4, 17.
ἈΘΗΝᾶ πολιούχος ἢ Πολιάς,
28, 34, 85.
ἈΘΗΝΑΓÓΡΑΣ, 142, 180.
Ἀθηναῖοι, 92, 126, 130, 131,
133, 134, 135, 149, 173,
175. — διηρημένοι εἰς δώδεκα
πόλεις, 428. Ἀθηναίων ἀπό-
βασίς εἰς Καρδαμύλην καὶ Βο-
λισσὸν τῆς Χίου, 124.
ἈΘΗΝΑΪΣ, 257.
ἌΘΗΝΙΣ, 188.
ΑἸΑΚΗΣ, 89, 99, 103.
Αἰγοςπόταμοι, 128.
Αἴγυπτος, 427.
ΑἰΘΑΛΕΙΑ, Αἰθαλία, Αἰθά-
λη, 5.
Αἰθίοπες, 430.
Αἰλία, πόλ. Προλεγ. κζ.
Αἵματοχυσία, 300.
Αἰολεῖς, Αἰολίς, 14-15. Αἰολικαὶ
ἀποικίαι, 32, 429.

- ΑΪΠΥΤΟΣ, 33.
 Αίρεσιώτης, Αίρετικός, 187. Αίρε-
 τιστής, 186. Αίρετικοί, 323-
 324.
 ΑΪΡΩ, 2.
 Αίσχροκροδείς, Προλεγ. ιη', ιθ',
 κε'. Αίσχροκέρθεια, 300. Αί-
 σχρὸν κέρδος, 303.
 ΑΪΣΧΥΛΟΣ, ποιητής, 220. —
 μαθηματικός, 180, 120.
 ΑΪΣΧΥΝΗΣ, ἰατρός, 172, 180.
 Αἰτωλοί, 151.
 Αἰών, Αἰώνιος, 295.
 Ἀκαθαρσίαι, 421.
 Ἀκάνθινος σέφανος, 401.
 Ἀκατάγνωστος, 312.
 Ἀκατάστατος, 308-309.
 Ἀκολασία, 112.
 Ἀκρόπολις Ἀθηνῶν, 166.
 ἈΚΤΪΔΗΣ, 180, 246.
 Ἀλαζονεία τοῦ βίου, 320.
 ἈΛΕΞΑΝΔΡΟΣ (μέγας), 139,
 141, 144 - 148, 164 - 165,
 200, 201, 205, 211, 228,
 248, 441.
 ἈΛΕΞΙΟΣ Κομνηνός, 393. —
 Ἄγγελος τρίτος, 394. — Ἄγγε-
 λος τέταρτος, 394. — Μουρτ-
 σοῦφλος, 394. — πέμπος,
 394.
 Ἀλευάδαι, 101.
 ἈΛΚΙΒΙΑΔΗΣ, 122, 123.
 ἈΛΚΙΔΑΜΑΣ, σοφιστής, 35.
 Ἀλκμαιωνίδαι, 101.
 ἈΛΥΑΤΤΗΣ, 82, 83, 190-191.
 Ἄλυς, ποταμ., 105.
 Ἀμαμηλίδες, 56-58.
 ἌΜΑΣΙΣ, 81.
 Ἀμασριανοί, 175.
 Ἀμβλύων, 302.
 ἈΜΒΡΥΩΝ, 205.
 Ἄμυλον, 62.
 ἈΜΦΙΚΛΟΣ, 4, 180, 246.
 Ἀμφικτυονικὸν σύστημα, 429.
 Ἀνάγκη, 420.
 ἈΝΑΞΙΜΕΝΗΣ, 180-181, 201,
 203.
 Ἀνατρέποντες οἴκους, 303.
 Ἀνδριαντοποιοί, 65, 66.
 ἈΝΔΡΟΚΛΟΣ, 32.
 ἈΝΔΡΟΜΑΧΟΣ, 439.
 ἈΝΔΡΩΝΙΚΟΣ, 363.
 Ἀνέγκλητος, 296, 298.
 Ἀνεπίληπτος, 298.
 Ἀνήρ. Ζ. Γυναῖκες.
 ἈΝΘΕΡΜΟΣ, 181, 189, 233,
 237.
 Ἀνθεσήρια, 431. Ἀνθεσηριῶν,
 437.
 Ἀνθράκιον, 45.
 Ἄνθρωπος (ὁ ἔσω), 423.
 Ἀνθύπατος, 275. Ζ. καὶ Ὑπάτων.
 ἌΝΝΑ ἡ Κομνηνή, 346.
 Ἀνταγόρας, 181-182.
 ἈΝΤΑΔΚΪΔΑΣ, 132.
 Ἀντάρχων, 277.
 ἈΝΤΪΓΟΝΟΣ, 148, 201.
 Ἀντικαταστάσεως (ἑξ), 275.

- Ἀντιλέγω, 312-313.
 ἈΝΤΙΟΧΟΣ (μέγας), 152, 153,
 154, 248.
 ἈΝΤΙΠΑΤΡΟΣ, 144, 146, 147,
 148.
 Ἀντιρρήσεως (ἐξ), 275.
 Ἄντισσα, Ἄντισσαῖοι, 128.
 ἈΝΤΙΣΤΙΟΣ, 182, 274, 275.
 Ζ. καὶ Οὐέτερος.
 ἈΝΤΩΝΕΪΝΟΣ, 182, 264, 271,
 272.
 Ἀνυπότακτοι, 296, 301.
 ἈΝΩΝΥΜΟΣ, 358, 379, 396,
 402.
 Ἀπαριθμησις (κατὰ δώδεκα), 427.
 ἈΠΕΛΛΗΣ, 182, 263.
 ἈΠΕΛΛΩΣ, 263, 264.
 Ἄπιος Φωκίς, 56-58.
 Ἀποβαῖνον καὶ ἀκολουθοῦν, 310.
 Ἀπόβασις Ἀθηναίων. Ζ. Ἀθηναῖοι.
 Ἀπόγονος, 272.
 Ἀπογραφή, 107.
 Ἀποικίαι, ἢ ἀποικίσεις Χίων, 25,
 26, 28, 32, 33, 34, 81, 84,
 127, 267. — Ἰώνων, 429.
 Ἀπόκρημνος, 19.
 Ἀπολυσιτικὸς βίος, 168.
 ἈΠΟΛΛΟΦΑΝΗΣ, 187.
 ἈΠΟΛΛΩΝ, 10, 20, 24, 233,
 432, 434-435.
 ἈΠΟΛΛΩΝΪΔΗΣ, 142, 143,
 182.
 ἈΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ὁ σοφιστής, 169,
 253.
 ἈΠΟΛΛΩΣ, 263, 325.
 Ἀποσασία δούλων, 76-79. —
 Χίων, 122.
 Ἀποσομῶ, 302.
 Ἀπρόσφορος. Ζ. Δικαστής.
 Ἀραβία, 422.
 ἌΡΑΤΟΣ, 150.
 Ἄργεννον ἢ Ἄργινον, 5, 23.
 Ἀργίλλη, 46.
 Ἄργινον. Ζ. Ἄργεννον.
 Ἀργινοῦσαι, 128.
 Ἄργος, 134. Ἀργεῖοι, 182, 247.
 Ἄρια, 7.
 ἈΡΙΑΔΝΗ, 3.
 Ἀριουσία χώρα, 6, 7, 8, 9, 50.
 Ἀριούσιος οἶνος, 7, 8, 50,
 52.
 ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΑΣ, 90, 91, 92, 94,
 96.
 ἈΡΙΣΤΕΪΔΗΣ, 104, 170.
 ἈΡΙΣΤΙΠΠΟΣ, 182.
 ἈΡΙΣΤΟΓΕΪΤΩΝ. Ζ. Ἀρμόδιος.
 Ἀριστοκρατία, 72. Ἀριστοκρατικοί,
 126.
 ἈΡΙΣΤΟΛΟΧΟΣ, 182, 264,
 269.
 ἈΡΙΣΤΟΜ., 182.
 ἈΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ, 143, 146, 147,
 156.
 ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, 107, 148, 202,
 203, 295, 319.
 ἈΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, 224, 225.
 ἈΡΙΣΤΩΝ, 182, 188, 238.
 ἈΡΚΟΥΛΦΟΣ, 396, 401.
 ἈΡΜΟΔΙΟΣ καὶ ἈΡΙΣΤΟΓΕΪΤΩΝ
 144.

- Ἄρμοσαι, 129, 130, 133.
 Ἄρουϊς, 7.
 ἌΡΠΑΓΟΣ, 97.
 ἌΡΠΑΛΟΣ, 210.
 ἌΡΠΥΙΑ, 29, 175.
 ἈΡΡΙΑΝΟΣ, 164.
 ἈΡΣΙΝΟΗ, 256.
 ἈΡΣΙΦΟΝΗ, 256.
 ἈΡΤΑΒΑΝΟΣ, 102.
 ἈΡΤΑΞΕΡΕΗΣ, Ζ. ἈΡΤΟΞΕΡΕΗΣ.
 ἈΡΤΑΦΕΡΝΗΣ, 100.
 ἈΡΤΕΜΑΣ, 325.
 Ἀρτεμισίων, Ζ. Ἀρτεμίσιος.
 ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ, 188.
 ἈΡΤΕΜΙΣ, 20, 30, 233.
 ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ, 188, 264.
 Ἀρτεμίσιος μὴν, 267, 268. Ἀρτε-
 μισίων, ἢ Ἀρτεμισίων, 268.
 ἈΡΤΟΞΕΡΕΗΣ, ἢ ἈΡΤΑΞΕΡΕΗΣ,
 105, 113.
 Ἀρτοποιοὶ, 62.
 Ἀρτύματα, 110.
 Ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, 318.
 ἈΡΧΕΛΛΟΣ, 158.
 ἈΡΧΙΔΑΜΟΣ, 126.
 Ἀρχιερεὺς, 298.
 Ἀρχιτέκτονες, Ζ. Τέκτονες.
 Ἀσίβεια, 315.
 ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ, 188, 264, 273.
 ΑΣΜΕΝΟΣ, 188.
 ἈΣΠΑΣΙΑΙ, δύο, 113.
 ΑΣΠΑΣΙΟΣ, 188.
 Ἀσράγαλοι, 107.
 ἈΣΤΥΟΧΟΣ, 125.
 Ἀταρνεὺς, 25, 85, 86, 97, 127,
 154, 245.
- ἈΤΕΡΓΑΤΙΣ, 10.
 ἌΤΟΣΣΑ, 88.
 ἌΤΤΑΛΟΣ, 151.
 Αὐγειαί, 18.
 ΑὔΓΕΙΟΥ ταῦροι, 432.
 ΑὔΓΟΥΣΤΙΝΟΣ (ἅγιος), Προλεγ.
 ιε'.
 ΑὔΓΟΥΣΤΟΣ (Καῖσαρ), 165, 325,
 434-435.
 Αὐθάδης, Αὐθάδεια, 299.
 Αὐτάρσεκος, 299.
 Αὐτοκατάκριτος, 324.
 ΑὔΤΟΚΛΗΨ, 130.
 Αὐτοκράτωρ, ὄνομα βλάσφημον,
 Προλεγ. κ'.
 Αὐτόνομοι, 147, 154, 161, 165,
 166, 167, 171, 277.
 ΑὔΤΟΦΡΑΔΑΤΗΣ, 143.
 ἈΦΡΟΔΙΤΗ, 29, 330, 443.
 Ἀχαΐα, 156. — Ἀχαϊκὴ συμπο-
 λιτεία, 84, 150, 152, 153,
 155, 163.
 ἈΧΑΪΚΟΣ, 156.
 Ἀχαιοὶ, 429.
 ἈΧΙΛΛΕΥΣ, 430, 431.
- Β.
- Βαβράντιον, Βάβρας, 8, 23.
 ΒΑΚΧΙΔΗΣ, ἢ ΒΑΚΧΟΣ, 164.
 ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΪΟΣ, 378, 399,
 400.
 Βασανιστής, 435.
 Βασιλεῖς, 3, 8, 71, 427. Προ-
 λεγ. ιθ'.

- ΒΑΣΤΑΣ**, 188-189. — ἕτερος, 193.
Βδελύσσομαι, **Βδελυκτοί**, 306.
ΒΕΡΕΝΙΚΗ, 160, 164, 189.
Βερενίκη, πῶλ. 81.
Βῆσσα (ἡ), 18.
ΒΙΑΣ, 85.
Βέδω, 178.
Βίος, Πλούτος, 316.
Βίος (ὁ κατὰ φιλοσοφίαν), 420.
ΒΙΤΕΛΛΙΟΣ, 166.
ΒΙΩΝ, 189.
Βλασφημῶ, 311, 318-319.
Βλέμμα, Ζ. Χρῶμα.
Βοιωτοί, 14-15. **Βοιωτιάζειν**, 109.
Βολισσός, χωρ., 8, 9, 13, 23, 124.
Βόλος ἀστραγάλων, 116.
Βόρβορος, ποτ., 202.
Βοτταίων κόραι, 173.
ΒΟΥΠΑΛΟΣ, 189-190, 253.
ΒΟΥΤΗΣ, 40.
Βραβεῖον, 113.
ΒΡΕΝΝΟΣ, στρατηγός Γάλλος, 150.
Βυζάντιοι, 133, 134, 136, 138.
Βωμοί, 429.
- Γ.
- Γαῖ διάφοροι**, 45. **Γῆ Χία**, 45, 52. — **κεραμική ἢ κεραμίτις**, 46. — **σμηκτρὶς**, 45.
Γαλατία, 150. **Γάλλοι**, 150, 380, 416.
ΓΑΛΒΑΣ, 166.
Γαλιλαῖοι, 302.
Γασέρες ἀργαί, 304. **Γαστριμαργία**, 304.
Γέμω ἢ Εὐθηνῶ, 28.
Γενεαλογίαί, 322.
Γεροντικόν, 266.
Γερόντων λιμὴν, 9, 267.
Γερουσία, 278.
Γεωμόροι, 118.
Γεωργοί, 118.
ΓΛΑΥΚΗ, 190.
ΓΛΑΥΚΟΣ, 65, 80, 83, 180, 190-191, 260.
ΓΛΑΥΚΩΝ ἢ ΓΛΑΥΚΟΣ, 43.
ΓΝΩΣΙΣ, 191-192.
Γόγγρος, 111.
Γόνος, 61.
ΓΟΡΓΙΑΣ ΔΩΡΟΦΟΥ, 192, 195.
ΓΟΡΓΩ, Δάκαινα κόρη, 92.
Γραμματεῖον, 113.
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, ἐπίσκοπος Νύσσης, 336, 390, 408, 419-424. — **ἑβδομος**, 388. — **Τύρου**, 391, — **Τουρόνων**, 397. — **διορθωτῆς μηνολογίου**. 365, 410.
Γύμνωσις ναῶν, 159, 162.
Γυναῖκες, 1, 16, 36, 38, 66, 159, 160, 164, 256. — **Ἐφρυσίων**, 95.
Γυνή. **Μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ**, 296.

- Δ.
ΔΑΜΑΣΙΣΤΡΑΤΟΣ, ἢ **ΔΑΜΟΣΤΡΑΤΟΣ**, 137, 192, 205, 206.
ΔΑΡΕΪΟΣ, 29, 88, 90, 139, 140, 141, 143, 145.
Δᾶς ἀναμμένη εἰς νομίσματα Χία, 231.
Δᾶτις, 100.
ΔΑΥΪΔ, 436.
Δαφνοῦς, 18.
Δεῖπνον, Ζ. Δώδεκα
Δεισιδαιμονία, 319, 370.
Δεκαδάρχαι, 130, 131.
Δεκαδικὸς ἀριθμὸς, 433.
Δεκάς, 427.
Δελφίσιον, 10, 11, 28, 124, 125, 126, 128.
Δελφοί, 166.
ΔΕΡΚΥΔΑΛΙΔΑΣ, 130.
ΔΕΡΚΥΛΟΣ, 192.
Δῆλος, νῆσ., 24, 36, 74, 95, 153.
Δημαγωγοί, 119, 139.
ΔΗΜᾶΔΗΣ, 428.
Δήμευσις ὑπαρχόντων, 158, 159.
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ὁ Φαληρεὺς, 148, 261. — ὁ Πολιορκητὴς, 149.
Δημοκρατικὴ πολιτεία, 98. *Δημοκρατοῦμενοι*, 125, 131.
Δημοκρατικοί, 124, 138, 142. *Δημητικοί*, 143, 205.
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ, 189, 192-193.
ΔΗΜΟΣ ΧΙΩΝ, 194, 254, 263, 271, 278.
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ, 137, 139, 146, 147, 148, 374.
ΔΗΜΟΤΕΛΗΣ, 194.
Διάβολος, 309.
Διάγνωσιν (κατὰ), 276.
Διαιρέσεις τοῦ Ζωδιακοῦ, 427.
Διάκονοι, Προλεγ. 15.
Διάλεκτος Χίων, 67-69.
Διασκορπισμὸς Χίων, 159.
Διδάσκαλος, 199. *Διδασκαλία δαιμονίων*, 306, 307. — *ὑγιαίνουσα*, 307. — *ἀδιάφθορος*, 311.
Διειστραμμένος, 324.
Δίκαιος, 301. *Δικαιοσύνη*, 320.
Δικαστὴς πρόσφορος, — *ἀπρόσφορος*, 276.
ΔΙΝΝΥΣ, 194, 264, 265.
ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΥΔΗΜΟΣ, 194.
ΔΙΟΓΕΝΗΣ, ὁ κυνικὸς, 146.
ΔΙΟΔΩΡΟΣ, 194, 264, 265, 267.
ΔΙΟΚΛΗΣ, 194, 201, 202.
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, 194, 268. — *ἕτερος*, 269. — *ἄλλος*, 269, 273.
ΔΙΟΝΥΣΟΔΩΡΟΣ, 194-195.
ΔΙΟΝΥΣΟΣ (Φίλος), 28, 29, 437. *Διονύσου ἑστῆν*, 330.
Διονύσια, 431, 437.
ΔΪΦΙΛΟΣ, 47.
ΔΪΩΝ, 195. — ὁ Χρυσόστομος, 170.

- ΔΟΛΟΒΕΛΛΑΣ**, 199.
Δορικτήτορες, 139, 140, 145, 163, 164.
Δούλοι, 74-79, 124, 125. **Δούλων καθήκοντα**, 312-313.
Δράκων Πελιν. ὄρονος, 21, 22. — **Συρίας**, 23. **Ζ. καὶ Μαντικός.**
ΔΡΑΚΩΝ, 130.
ΔΡΙΜΑΚΟΣ, 77, 195.
Δριμύσσω, 421.
Δώδεκα, 31. — **Θεοὶ**, 427, 428, 429. — **ῶραι**, 427. — **ζώδια**, 427, 432. — **πόλεις**, 428, 429. — **ἄθλα**, 429. — **ἡμέραι**, — **ταῦροι**, 432. — **Πρυτάνεις**, 434. — **υἱοὶ τοῦ Ἰακῶβ**, 435. — **φυλαὶ, ἄρχοντες, λίθοι**, 435. — **τίμιοι λίθοι, ἄρτοι, τρυβλία, φιάλαι, θυῖσκαί, βόες, μόσχοι, κριοὶ, ἄμνοι, χίμαροι, νέοι, ὑπουργοὶ, οἰκονόμοι, βόες χάλκινοι, λέοντες**, 436. **Δωδεκαῖς ἢ Δωδεκηῖς**, 431. **Δωδεκάς**, 432. **Δωδεκεύς**, 431. **Δωδεκάεδρος**, 433. **Δωδεκάθεον δεῖπνον**, 434.
Δωροδοκία, 136.
ΔΩΡΟΘΕΟΣ, 195.
Ε.
Ἐγγονος, **Ζ. Ἐγγονος.**
ΕΓΕΡΤΙΑΟΣ, 33.
ΕΓΕΡΤΙΟΣ, 33.
Ἐγκαλῶ, 296.
Ἐγνατία, 330.
Ἐγχυματίζω, 440.
ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ, 195-196.
ΕΚΑΤΑΪΟΣ, 91.
Ἐκγονος, Ἐγγονος, 272.
Ἐκδόσεις Ὀμήρου, Ζ. Ὀμηρος.
Εκκλησις, Προλεγ. ε'.
Ἐκκλίνω, Ζ. Παραιτοῦμαι.
Ἐκλεκτοὶ Θεοῦ, 295.
Ἐκκρατεῖται Ἀθηναίων, 124, 135, 429.
ἘΚΤΩΡ, 4.
Ἐλαιοῦς ἢ Λαιοῦς, 6, 11, 13, 14, 15.
Ἐλάσσονες ἀδελφοὶ, 399.
Ἐλάτεια, 18.
Ἐλεημοσύνη, 406-407.
ΕΔΕΝΗ, 376, 384, 390, 404.
Ἐλευθερία, 99, 167, 170.
Ἐλληνίζοντες, 163.
Ἐλλήνιον, 81.
Ἐλλήνων κρατὸς, 147, 167. **Ἐλληνικαὶ πόλεις αἱ κατ' Ἀσίαν**, 131. — **αἱ κατ' Εὐρώπην**, 132.
ΕΛΙΕΟΣ, 196, 265, 269.
Ἐλπίς, Ζ. Προσδέχομαι. Κατ' ἐλπίδα, 321.
Ἐλυμία, πόλ., 18.
Ἐμβάτα, λιμὴν, 136.
Ἐμπορεῖον, πόλ., 27.
Ἐμπορία Χίων, 26, 27, 34, 36, 72, 106, 204. **Ἐμπορικὸς βίος**, 86.
Ἐνάγω, 296.
Ἐνιαυτός, 432. **Ζ. καὶ Μῆνες.**
Ἐντολαὶ ἀνθρώπων, 305.

- Ἐξάρθρωσις, 66.
 Ἐξέστραπται, 324.
 Ἐξις, Ζ. Κατάστασις.
 Ἐξουσία, Ζ. Ἀρχαί.
 ἘΠΑΜΙΝΩΝΔΑΣ, 134.
 Ἐπαρχίαι Αἰγύπτου, 427.
 ΕΠΑΦΡΟΔΙΤΟΣ, 196.
 Ἐπιβάλλον (κατὰ τὸ), 276.
 Ἐπιβουλὴ Ἐρυθραίων, 70.
 Ἐπιγράμματα, 48, 442.
 Ἐπιγραφαί (δέκα λιθικαί) Χίου,
 I, 262. II, 269. III, 265.
 IV, 268. V, 269. VI, 270.
 VII, 271. VIII, 273. IX,
 273. X, 278.
 Ἐπισιτικῆς, Ἐπισιτικαία, 319-320.
 Ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, 320. Ζ.
 καὶ Κοσμητικαί.
 ἘΠΙΚΤΗΤΟΣ, 302, 311, Προ-
 λεγ. γ'.
 Ἐπιλαμβάνομαι, 298.
 Ἐπιληψία, Προλεγ. ε'.
 ἘΠΙΜΕΝΪΔΗΣ, 303, 304.
 Ἐπιμηλις, 57.
 Ἐπίπλοον, 227.
 Ἐπίσκοποι, 130, 297, 298.
 Ἐπισολὴ Μιθριδάτου, 158-159.
 Ἐπισομίζω, 302.
 Ἐπιταγῆς (μετὰ πάσης), 317.
 Ἐπιφαίνεσθαι, Ἐπιφάνεια, 314.
 ἘΠΙΦΑΝΙΟΣ, 358, 379, 400.
 ἘΡΑΤΟΣΘΕΝΗΣ, 187.
 Ἐργον ἀγαθόν, 318.
 Ἐρεβίνθια, Ἐρέβινθοί, 49, 54.
 Ἐρετριεῖς, 92, 100.
 Ἐρήμωσις Χίου, 159-160.
 Ἐριστικοὶ σοφισταί, 194.
 ΕΡΚΗΛΟΣ, 192, 196.
 ἘΡΜΗΣΪΛΕΩΣ, 69, 121, 196.
 ἘΡΜΪΑΣ, 25.
 ἘΡΜΟΚΡΑΤΗΣ, 122.
 ἘΡΜΌΤΙΜΟΣ, 196, 245.
 ἘΡΜΌΦΑΝΤΟΣ, 128, 196.
 Ἐρπυλλον, 439.
 ἘΡΡΪΚΟΣ τρίτος, Προλεγ. κζ'.
 Ἐρύθραι, 18. Ἐρυθραί, 5, 16,
 19, 33, 69, 71, 158.
 Ἐρυθραῖοι, 15, 16, 17, 33,
 69, 70, 117, 131, 136, 154.
 ἘΡΥΘΡΟΣ, 3, 68.
 Ἐταῖραι Ἰωνικαί, 113. — Δι-
 τικαί, 443.
 ἘΤΕΌΝΙΚΟΣ, 227, 128.
 ΕΥΆΝΘΗΣ, 4.
 Ευάρετος, 313.
 Ευβοεῖς, 131.
 Ευγενεῖς, προδότηι πατρίδος, 41,
 101.
 ΕΥΔΗΜΟΣ, 194, 196, 438.
 ΕΥΔΟΚΪΑ, 376, 384-385.
 Ευθηνῶ, Ζ. Γέμω.
 ΕΥΘΪΔΗΜΟΣ, 194, 196.
 ΕΥΘΥΜΕΝΗΣ, 241.
 Ευλογημένοι, 419.
 ΕΥΜΟΔΠΟΣ, 40.
 Ευνομία, 73.
 Ευξεινος πόντος, 159.
 ΕΥΪΠΟΔΙΣ, 226.
 ΕΥΪΡΙΠΪΔΗΣ, 350.
 ΕΥΪΥΆΛΗ, 2.

Εὐσεβεῖς, 259.
 ΕΥΣΕΒΙΟΣ, 389.
 Εὐσχημοσύνη, 420.
 Ἐφέσιοι, 82, 131, 160. Ἐφεσίων
 τρυφή, 112. Ἐφεσός, 30, 32,
 153.
 Ἐφορος, 11, 206, 440.
 Ἐχαρος, 246.

Ζ.

Ζεὺς, 430.
 Ζηλωταί, 316.
 Ζημία (ἢ κατὰ Δημάδου), 428-
 429.
 ΖΗΝΑΣ, 325.
 ΖΗΝΕΥΣ ἢ Ζῆνις, 197, 238.
 Ζῆνις, 197, 263, 269.
 ΖΗΝΟΒΙΟΣ, 158, 159, 160.
 ΖΗΝΟΔΟΤΟΣ, 197, 269.
 ΖΗΝΟΦΑΝΗΣ, 197, 264, 270.
 ΖΩΔΙΑΚΟΣ, Ζ. Διαίρεσις.
 Ζωὴ Χία, 111.
 ΖΩΠΥΡΙΝΟΣ, 250.

Η.

ἩΓΕΛΟΧΟΣ, 143.
 ΗΓΕΜΩ., 197.
 ἩΓΗΣΙΣΤΡΑΤΟΣ, 141.
 Ἡδοναὶ ποικίλαι, 320.
 Ἡδύσματα, 55.
 Ἡθικὴ, 185. — σῆψις, Προλεγ.
 ις'.
 Ἥλιος, 432.
 Ἡλιούπολις, 330.
 ἩΜΩΝ, 197-199.
 ἩΡΑΚΛΕΙΟΣ, 391.
 ἩΡΑΚΛΕΙΤΟΣ, Προλεγ. γ', ε.

ἩΡΑΚΛΗΣ, Ἡρακλέους ἀγάλμα,
 70, 257. — ἄστροι, 429. —
 ἴχνος ποδός, 396.
 ΗΡΙΑΔΑΝΟΣ, 199.
 ΗΡΟΔΟΤΟΣ, 95, 98.
 ΗΡΟΣΤΡΑ., 199.
 ΗΡΟΦΙΑΗ, 257.
 ΗΡΩΔΗΣ, 259.

Θ.

Θαλασσοκράτορες, 27, 72, 123.
 ΘΑΛΗΣ, 83.
 ΘΑΡΓΗΑΙΑ, 113.
 Θαύματα, 331, 353, 354, 355,
 357, 359, 382, 391, 395,
 401, 403, 408, 410, 419.
 ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, 104, 170,
 245.
 ΘΕΟΓΝΙΣ, 194, 199, 263.
 ΘΕΟΔΕΚΤΗΣ, 206-207, 261,
 262.
 ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ, 422.
 ΘΕΟΔΟΤΟΣ, 199.
 ΘΕΟΔΩΡΑ, 402.
 ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΣ, 296, 309.
 ΘΕΟΔΩΡΟΣ, 199.
 ΘΕΟΔΩΡΟΣ ὁ ἄθλος, 373.
 Θεοὶ (δώδεκα) Ἀθηναίων, 428.
 ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ, 199 205, 211. —
 ἕτερος, 200. — ἄλλος, 205,
 235.
 ΘΕΟΜΝΗΣΤΟΣ, 179, 180, 263.
 ΘΕΟΜΝΙΣ, 205, 263, 270.
 ΘΕΟΠΟΜΠΟΣ ὁ Χίος, 3, 21, 69,
 75, 112, 115, 125, 132,
 137, 144, 181, 192, 200,

- 205-218, 229, 240-241, 260, 261, 440. — ἕτερος, 218.
- ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ**, 298, 299, 300, 302, 309.
- ΘΕΡΣΗ.**, ἢ **ΘΕΡΕΗΣ.**, 219.
- Θέσεις Ἀρίστωνος**, 186.
- Θεσμοφóρια Ἐφεσίων**, 95.
- Θῆβαι**, 134, 140.
- Θηκάριον**, Ζ. **Φηκάριον**.
- Θηρία**, 421.
- ΘΗΣΕΥΣ**, 3, 4.
- ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ**, 82, 84.
- Θυσίαι κατά δώδεκα**, 430-431, 436.
- I.
- ΙΓΝΑΤΙΟΣ**, 306.
- ΙΕΒΟΣΘΕΪ**, 436.
- Ἰερά ἐθνικά**, 24, 330. **Προλεγ. κά. Ζ. καὶ Ναοί.**
- Ἰερεῖς Ρεϊτῶν**, 9. — **Συρίας**, 10. — **Λυκίας**, 10.
- Ἰεροπραξίαι ἄγνωστοι**, **Προλεγ. κδ΄.**
- Ἰεροπρεπὲς κατάστημα**, 308-309.
- Ἰερὸς**, 309.
- Ἰεροσόλυμα**, Ζ. **Κατασκαφή.**
- ΙΕΡΩΨΥΜΟΣ**, 384.
- ΙΚΑΡΟΣ**, 6.
- ΙΚΕΨΙΟΣ**, 128, 196, 219.
- Ἰλιάς**, 175.
- Ἰμβρος**, 135.
- Ἰνα**, 310.
- Ἰουδαῖοι**, 435. **Ἰουδαϊκοὶ μῦθοι**, 305.
- ΙΟΥΔΑΣ**, 401.
- ΙΟΥΛΙΟΣ Καίσαρ**, 278, 363.
- ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΘΟΣ**, 300.
- ΙΟΥΣΤΙΝΟΣ ὁ δεύτερος**, 356.
- ἸΠΠΑΣΟΣ**, 433.
- ΙΠΠΙΑΣ**, 219.
- ΙΠΠΙΗΣ**, 219.
- ἸΠΠΟΚΛΟΣ**, 15, 34, 71, 219.
- ἸΠΠΟΚΡΑΤΗΣ**, 219.
- ἸΠΠΟΤΗΣ**, 247.
- ἸΠΠΩΝΑΣ**, 189.
- ἸΡΟΣ**, 246.
- ἸΣΑΑΚ Ἄγγελος**, 348, 393, 394.
- Ἰσμαρος**, πάλ., 25, 84.
- ἸΣΟΚΡΑΤΗΣ**, 31, 127, 135, 138, 205, 206, 207, 297.
- Ἰσπανία**, 27.
- Ἰσσω (ἡ ἐν) Ἀλεξάνδρου νίκη**, 143.
- ἸΣΤΙΑΪΟΣ**, 12, 88, 89, 90, 95, 96, 97.
- Ἰστορικοὶ**, 80.
- Ἰστρος**, ποτ., 140.
- Ἰταλία**, 245.
- Ἰτρία (τά)**, 53.
- ἸΦΙΚΡΑΤΗΣ**, 135, 136.
- ΙΩΑΝΝΗΣ Καντακουζηνός**, 358, 379, 402. — **Χρυσόστομος**, 296, 299, 300, 310, 382, 384. — **Φωκᾶς**, 357, 378, 395, 398.
- ΙΩΝ**, 3, 4, 33, 47, 69, 80, 120, 121, 196, 219, 220, 251, 266, 441. — ἕτερος, υἱὸς **Τυδέως**, 126, 229.

- Ἴωνικαὶ πόλεις (αἱ δώδεκα), 30, 113, 429. — ἀποικίαι, 32, 69, 71, 80, 83, 84, 100, 103, 119, 123, 124, 437. — Ἐταῖραι, 113-114. Ἴωνικά μελύδρια, δράματα κ. τ. λ. 110. Ἴωνικὸς κίναϊδος, 115. Ἰώνων τρυφή, 112-116.
- Κ.**
- Καδμεία, 52,
 ΚΑΔΜΟΣ, 176.
 Κάδος, 51, 257, 438.
 Καθαρὰ (πάντα) τοῖς* καθαροῖς, 305. Καθαρότης, 310.
 Καιρὸς, 224.
 Καῖσαρ, 164, 165, 171, 271.
 Καλάμαι, πόλ., 18.
 Καλαμισσὸς, 18.
 Κάλαμος, 401.
 ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΪΔΑΣ, 127, 128.
 ΚΑΛΛΪΜΑΧΟΣ, 303-304.
 Καλοδιδάσκαλος, 309.
 ΚΑΜΒΪΣΗΣ, 87-88.
 Καππαδόκκι, 421. Καππαδοκία, 423.
 Καπύρια (σῦκα), 53. Καπυρίζω, 55.
 Καρδαμύλη, πόλ., 9, 11, 124, 258.
 Καρία, 154.
 Καρίδες, πόλ., 11.
 Κάρυσος, πόλ., 100.
 ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΣ, 148.
- ΚΑΣΤΩΡ, 596.
 Καταλύματα, 420.
 Κατασκαφή τοῦ ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, 343, 387.
 Κατάσσεις. 308.
 Κατάστημα, 308, 309, Ζ. καὶ Ἱεροπρεπές.
 Κατασηματικὸς, 308.
 Κατασολή κόσμιος, 308.
 Καταφρονεῖν, 317.
 Καταχύσματα, 53-54, 55.
 Κατερήμωσις Χίου, 159-160.
 ΚΑΥΚΑΛΟΣ, 218, 229.
 Καύκασα, 12, 91, 229.
 ΚΑΥΚΑΣΟΣ, 229.
 Καυτήριον, Κεκαυτηριασμένη συνειδήσις, 305.
 ΚΕΚΡΟΥ, 428.
 Κεραμεῖς, 65.
 Κεράμιον, 257. Κεράμιχ, Ζ. Χίος.
 Κέρδη, Προλεγ. γη', Ζ. καὶ Κόλλυθα.
 Κερκυραῖοι, 121.
 Κεχιασμένον, ἢ Χιαστὸν σχῆμα, 110.
 Κίως, ἢ Κία, νῆσ., 116.
 ΚΗΛΕΜΑ., 229.
 ΚΗΦΙΣΙΔΗΜΟΣ, 229-230.
 ΚΗΦΙΣΟΚΛῆΣ, 128, 196, 230.
 ΚΗΦΙΣΟΚΡΙΤΟΣ, 230.
 Κιβδηλία νομίσματος, 108, 109.
 ΚΙΚΕΡΩΝ, 162, 169, 187, 216, 256, 257, 258, 260.
 ΚΙΛΛΙΚΩΝ, 96.

- ΚΙΜΩΝ, 105, 106, 221, 222, 247.
 Κίναιδοι, 114, 257, 258.
 Κίνησις, Ζ. Χρῶμα.
 Κλαζομεναί, πόλ., 81, 123. Κλαζομενίων τρυφή, 112-113.
 ΚΛΑΥΔΙΟΣ ΦΗΣΗΝΟΣ, 127.
 ΚΛΕΙΝΪΑΣ, 320.
 ΚΛΕΙΣΘΈΝΗΣ, 441, 443.
 ΚΛΕΟΓΕΝΕΣ ΠΡΟΤΟΣ, ἀντί τοῦ ΚΛΕΟΓΕΝΗΣ ΠΡΩΤΟΣ, 188.
 ΚΛΕΟΜΈΝΗΣ, 92.
 ΚΛΕΟΝΪΚΗ, 246.
 Κλῖναι Χιουργεῖς, 64.
 Κλωβοὶ, 266.
 Κνίδος, πόλ., 131.
 ΚΝΩΠΟΣ, 246.
 ΚΟΔΡΟΣ, 32-33. ΚΟΔΡΥΔΟΣ, 32. Κοδρίδαι, 33-34.
 Κοῖλα Χίου, 12, 13, 96. — Εὐβοίας. — Ναυπακτίας. — Τὰ περὶ Σησὸν καὶ Ἄβυδον, 13.
 Κολακεία, 170.
 Κόλλυβα, Κολλυβιστής, 54.
 Κολλῶ σίδηρον, 191.
 Κολοφών, πόλ., 20, 69. Κολοφῶνιοι, 20, 175.
 Κόμαρα, 58.
 ΚΟΝΩΝ, 131.
 Κορίνθου κατασκαφή, 155-156.
 Κόρσικα, 84.
 Κορωνεῖς, Κορώνεια, 15, 16, 17, 18.
 Κοσμικαὶ ἐπιθυμίαι, 315.
 Κουρὰ κεφαλῆς, 111.
 Κουρήτες, 92.
 Κοχλῖαι χερσαῖοι, 61.
 Κρατῆρ, 191.
 ΚΡΑΤΗΣΙΠΠΪΔΑΣ, 126, 127.
 ΚΡΕΩΦΥΛΟΣ, 43, 230-231.
 Κρηπίδες Χίαι, 66.
 Κρητίζω, Κρητισμὸς, 304. Κρητες, 175, 300, 303-304.
 Κριβανωτὰ (σῦκα), 53.
 ΚΡΟΪΣΣΟΣ, 83, 87.
 ΚΤΑΦΗ, 231.
 Κτήματα, 316.
 ΚΥΒΈΛΗ, 29, 30.
 ΚΥΒΪΒΗ, 92.
 Κύβοι, 117.
 ΚΥΔΡΪΔΟΣ, 32.
 Κύζικος, 72.
 Κύλικες, 65.
 ΚΥΛΛΑΝΟ., 231.
 Κυμβιον, 46.
 Κύναιθος, 43, 231.
 Κυνὸς κεφαλαί, 152.
 Κύπρια ἔπη, 256. Κύπριοι, 404.
 Κυριαρχία Θεῶν, 428.
 Κῶοι, 131, 135.
 Κωπαῖς λίμνη, Κῶπαι, πόλ., 17, 18.

Λ.

- Λαιμαργία, 304.
 Λαιοῦς, Ζ. Ἐλαιοῦς.
 Λακεδαιμόνιοι, 76, 133.
 Λάκωνες, 131. Λακωνίζοντες, 137, 148. Λακωνικῆς δεσπε-

- τείας χρόνος, 129, 130, 132, 133, 147.
 Λαμιακός πόλεμος, 147.
 ΛΑΜΠΡΟΣ, 231.
 ΛΑΟΔΑΜΑΣ, 89.
 Λαός περιούσιος, 295, 315, 316, 319, 323.
 Λάριξ, 60.
 Λατόμιον, 44.
 ΛΑΤΡΙΟΣ, 231, 270, 271.
 ΛΑΨΗΣ, 134.
 Λεάνη, 401.
 Λεοντάρνη (ή), ή Λεόντιον (τό), πόλις, 18.
 Λέσθος, νῆσ., 6, 25, 104, 124.
 Λέσθιοι, 123, 124.
 Λευκοθέα, 185.
 Λεύκτροις (ή έν) μάχη, 134.
 ΛΕΥΚΩΝ, 4, 17. Λευκωνία, 14, 15, 16, 17, 64, 69. Λευκώνιον, 9, 14, 17, 124, 258. Λευκωνίς, 17, 18.
 ΛΕΩΜΕ., και ΛΕΩΜΕΑ., 232.
 Ληκυθικός χαρακτήρ, 225.
 Λῆμνος, 135.
 ΛΗΝΑΙΑ, 431.
 ΛΗΤΩ, 24. Λητούς μῦθος, 432.
 Λιθοτομίαι, 256.
 ΛΙΚΥΜΝΙΟΣ, 232-233.
 Λιπαρωτάτη, 35.
 Λογείον, 436.
 Λογική, 186.
 Λόγος ὑγιής, 312.
 Λόγχη, 401.
 Λουγδοῦνον Ὀλλανδικόν, πέλ., Προλεγ. ζ'-η'.
 Λουδοί (Ludi), 115.
 ΛΟΥΚΙΑΝΘΟΣ, 429, 438, 443.
 ΛΟΥΚΙΟΣ, 270, 274, 276.
 ΛΟΥΚΟΥΛΛΟΣ, 157, 163, 165.
 Λουτρά Θερμά, 25.
 Λυδαι Ψάλτριαι, 116. Λυδοί, 115.
 Λυκάεας, 432.
 Λυκηγενής, 432.
 Λυκία, 154. Λύκισι, 34, 84.
 ΛΥΚΟΣ ὁ Πανθίωνος, 34.
 ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ, 242.
 ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ, 128, 129, 196.
 ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ, ἔκγονος Ἀριστιίδου, 42.
 ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ, 233, 265, 272.

Μ.

- Μάγειροι, 111.
 ΜΑΔΥΤΟΣ, πέλ. 13.
 ΜΑΚΑΡ, 11. Μακαρισμός, 419.
 Μακεδονία, 330. Μακεδονισαί, 148.
 Μάκρις, 4.
 ΜΑΛΛΑΣ, 181, 233-234, 237.
 Μαλία, άκρωτήρ., 25.
 ΜΑΝΑΣΣΗΣ, 349.
 Μανθάνα, 325.
 Μαντικός (δράκων), 23.
 Μαντινεία, 132.
 ΜΑΝΟΥΗΛ Κομνηνός, 399.
 Μαραθώνιος πόλεμος, 93.
 ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΣ, 98, 99, 101, 141.

- ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΡΗΑΙΟΣ**, 271, 278, 302.
Μαρμάρων λιθοτομείαι, 27, 44-45, 256. — **πρίσις**, 64.
Μαρτυρία, 305.
Μαρτυροποιῶ, 277.
Μαρώνεια, πόλ., 25-26, 84. **Μάρων**, 26.
Μασσαλία, πόλ., 27, 72, 84, 157.
Μασίχη, 2, 58-60, 439. **Μαστιχέλαιον**, 59-60. **Μασίχινον ἢ Μασίχοινον**, 60, 63.
ΜΑΤΘΑΪΟΣ, 403.
ΜΑΥΣΩΛΟΣ, 135.
ΜΕΓΑΒΑΤΗΣ, 12, 91.
ΜΕΓΑΡΕΥΣ, 142, 234, 247.
ΜΕΓΙΣΤΗ, 234, 273.
Μελαινα ἄκρα, 6, 7, 9, 11, 18.
Μελανοθία, 185.
Μελάντερος, 45.
ΜΕΛΑΣ, 4, 234.
Μελήτη, ἢ **Μελίτη**, 31.
Μελίπηκτα, 63.
Μεμιασμένος νοῦς καὶ συνειδήσις, 305.
ΜΕΜΝΩΝ, 142.
ΜΕΝΕΣ, 234.
ΜΕΝΕΣΘ., 234.
ΜΕΝΕΣΤΡΑΤΟΣ, 234, 237.
ΜΕΡΟΠΗ, 2.
Μεσάτη, λίμ., 5, 70.
Μίταλλα ἀργυρίου, 25. — **μαρμάρου**, 27.
Μετάσσεις τοπικῆ, 423.
Μεταφρασαὶ καὶ μεταφράσεις τῆς Νέας Διαθήκης, 326; **Προλεγ. ζ'-ιγ'.**
Μετρητής, 257.
Μετριόφρων, 310.
Μηλιεῖς, 175.
Μῆλος, νῆσ., 122.
Μῆνες τοῦ ἐνεαυτοῦ, 427. **Μηνολόγιον**, 364, 409-410.
ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ, ἀντί τοῦ **ΜΗΝΟΔΩΡΟΣ**, 234-235.
ΜΗΤΡΑΣ, 235.
ΜΗΤΡΩΔΩΡΟΣ, **ραψωδός**, 43. — ἕτερος **ἰσοκρατικός**, 200, 205, 220, 235-237. — ἄλλος, 237.
ΜΙΘΡΙΑΔΗΣ, 157, 158, 160, 161, 163, 164, 259, 275.
ΜΙΚΚΙΑΔΗΣ, 233, 237.
Μίλητος, 23, 69, 82, 142. **Μιλήσιοι**, 16, 65, 83, 96. — **κατὰ Σαμίων**, 117. **Μιλησίων Πλουτίς**, 117. — **τρυφή**, 112. **Μιλήσια ἔρια**, 65. **Μιλησιακά**, 112-113.
ΜΙΑΤΙΔΗΣ, 170, 238.
Μίμας, ὄρος, 5, 18, 19, 24.
ΜΙΜΝΕΡΜΟΣ, 181.
ΜΙΝΩΣ, 3.
Μιτυληναῖοι, 96, 97, 120, 131, 133, 136, 143, 175.
Μνᾶ, 51.
Μολύνω, 421.
ΜΟΜΜΙΟΣ, 156.
ΜΟΝΙΜΗ, 160, 164.
Μόρφωνες, 306.

Μυκάλη, 30, 95, 103.

Μυοῦς, πολ., 31.

Μυριναῖοι, 175.

ΜΩΨΣΗΣ, 435.

N.

Νάξος, νῆσ., 91, 100.

Ναοὶ, 6, 10, 20, 23, 24, 28,
29, 30, 56, 70, 78, 81, 85,
159, 162, 253. — Λυδίας,
330. Ζ. καὶ Ἰερά.

Νάρων, ποτ., 47.

Ναῦκλος, 32.

ΝΑΥΚΡΑΤΗΣ, 207.

Ναύκρατις, πόλ., 81.

Ναυμαχία, 136, 153, 158.

Ναυπηγία, 93.

Ναυτικὸν Χίον, 26, 34, 72, 81,
87, 93, 94, 104, 105, 123.
— Ἰώνων, 93.

ΝΕΑΙΡΑ, 114.

Νεάπολις, 355.

Νέκταρ, 51, 438.

ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ, 360, 379.

Νεμίσεων ἱερὸν, 189.

ΝΕΡΟΥΑΣ, 271, 272, 273.

ΝΕΡΩΝ, 165-167, 169, 171,
271. — Γραικῶν, 394.

ΝΕΣΣΟΣ, 235, 238.

ΝΗΛΕΥΣ, 32, 33.

ΝΗΡΕΥΣ, 111, 238.

Νηφάλιος, 307.

ΝΙΚΗΤΑΣ, 349.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ Γρηγοῤῥας, 403.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ, Ζ. Ἅγιος.

ΝΙΚΟΜΗΔΗΣ, 250.

Νικόπολις, 325.

Νομικός, 325. Νομοδιδάσκαλοι,
177, 323. Νόμος πολιτικός, καὶ
νόμος ὁ τοῦ Χριστοῦ, ις' - ιζ'.
Νόμος, 107, 314, 420.

Νομίσματα, 69, 108, 174.

Νομὸς, 88.

Νοσφίζομαι, 314.

Νότιον, πόλ., 6, 8, 19, 20, 23.

ΝΟΥΜΑΣ, 434.

Νοῦς, Ζ. Μεμιασμένος.

ΝΥΜΦΟΔΩΡΟΣ, 77, 79, 80.

Ξ.

ΞΕΝΟΜΗΔΗΣ, 238.

ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ, 112.

ΞΕΝΟΦΩΝ, 311, 375.

ΞΕΡΕΗΣ, 100, 102.

ΞΗΝΙΣ, Ζ. ΖΗΝΕΥΣ.

Ξόανα, 28.

ΞΟΥΘΟΣ, 220, 228, 239, 244.

ΞΩΜΕΔΙ., 239.

Ο.

ΟΨΩΝ, 166.

Οἴητις, Προλεγ. έ.

Οικίσκοι, 266.

Οικισαὶ (πρῶτοι) Χίου, 35, 69.

Οικοδομαὶ δημόσιαι Χίου, 27,
28.

Οικονόμος Θεοῦ, 298. Ζ. καὶ Ἄγα-
θός.

Οικουρὸς, Ζ. Ἄγαθός.

- ΟΙΝΟΠΙΔΗΣ, 239-240.
 ΟΙΝΟΠΙΩΝ, 1-5, 21, 35, 63, 64, 240, 251, 275.
 Οίνοποιία, 65. Οίνος, 7, 8, 25, 49-52, 438. Οίνου κατασκευή, 3.
 Οינוῦσαι, νῆσ., 5, 25, 84.
 Οινόφυτα (τά), 18.
 ΟΚΤΑΒΙΟΣ, 278.
 Ολυμπία, 166.
 Ομαγύριον, ἢ Ομάριον, 31, 32.
 Ὀμηρα, 158.
 Ὀμηρος, 30, 34, 36, 37, 38, 39, 80, 140, 156, 175, 200, 230, 240-243, 430, 441-442. Ὀμηρίδαι ἢ Ὀμηρισαί, 37-44, 243. Ὀμηρικοὶ χρόνοι, 430. Ὀμήρου ἐκδοσίς Χία, 255-256.
 Ὁμολογεῖν θεόν, 306. Ὁμολογία, 423.
 ΟΝΟΜΑΔΗΜΟΣ, 243-244.
 ΟΡΘΟΜΕΝΗΣ, 220, 228, 244-245.
 Ὄρκος, 428.
 Ὄρος, 339.
 ΟΡΥΓΓΗΣ, 246.
 Ὄσιος, 301.
 ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ, 166, 167, 169, 317.
 ΟΥΕΤΕΡΟΣ, 274, 278.
 ΟΥΗΡΡΟΣ, 162, 165, 169, 271.
 ΟΥΛΙΑΔΗΣ, 181.
 Ούσια, 316.
 Ὀφιοῦσσα, 1, 2, 4, 21.
 Ὄψαρτυτικά, 194.
- Π.
- ΠΑΙΔΑΡΗΤΟΣ, 125, 126.
 Παίζειν, 115.
 Παίονες, 62.
 Παιπαλόεσσα, 37, 44.
 ΠΑΚΤΥΗΣ, 85-86.
 Παλαισίγη, 423.
 Πανδοχσία, 420.
 ΠΑΝΘΕΪΔΗΣ, 245.
 Πανιώνιον, 4, 30, 32, 85, 86.
 ΠΑΝΙΩΝΙΟΣ, 245-246.
 ΠΑΝΤΙΑΣ, 246, 251.
 Παραιτούμαι, Ἐκκλίνω, 323, 324.
 Παραίτησις, 324.
 * Παραπλεμπόριον, 106.
 Παράσημον, 235.
 Παροιμίαι, 111, 113, 115, 116, 160, 171, 260, 304, 305, 352, 370.
 Πάροινος, Παροιμία. 299, 300.
 ΠΑΤΡΟΚΛΟΣ, 430.
 ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ, 86, 170, 171, 330.
 ΠΕΙΣΙΣΤΡΑΤΟΣ, 87, 101, 255.
 Πεισιστρατίδαι, 101.
 Πελιναῖον ὄρος, 6, 20, 21, 22, 24, 44. Πελιναῖος Ζεὺς, 20, 24, 28.
 Πελοποννησιακὸς πόλεμος, 121.
 Πέμματα, 53, 62.
 Πέργαμος, 25. Περγάμου βασιλεῖς, 153-154, 156.
 ΠΕΡΙΑΝΔΡΟΣ, 82.
 Περίστασθαι, 323.
 ΠΕΡΙΚΛΗΣ, 113, 119, 120, 222, 223.
 Περιλαμβάνω, 419.

- Πέρινθος, 138.
 Περιούσιος, Ζ. Λαός. Περιουσία,
 Περιουσιασμός, 316.
 Περιποίηση (εις), 316.
 Περιτομή (οί έκ), 301.
 Περιφεύγω, 323.
 Περιφρονείν, 317.
 ΠΕΡΣΕΥΣ, 155, 187.
 Περσών πόλεμος, 93.
 Πηλός, 45. Πηλουργοί, 65.
 Πίθοι Χίοι, 438. Πιθόγρια, 431.
 Πίλος, 234.
 ΠΙΝΔΑΡΟΣ, 332.
 ΠΙΣΙΔΗΣ, 350.
 Πίσις, Ζ. Άγαθή.
 Πίτυες, 49.
 Πιτυίνη, 60, 61.
 Πιτυούσσα, 4, 23, 49.
 Πέτυς, 23.
 Πλασική, 65.
 ΠΛΑΤΩΝ, 433. Προλεγ. δ'.
 Πλεονεξία, 320.
 Πλήκτης, 299.
 Πλήσσω, 299.
 ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ, 86, 166, 168,
 170.
 Πλουτίς, Ζ. Μιλήσιοι.
 Πλοῦτος, 316. — Χίου, 165.
 Ποιηταί, 80.
 Ποικίλαι, Ζ. Ήθοναί.
 Ποικιλόχρωτα (μάρματα), 256.
 Πολιτεία σεμνή, 420.
 Πολιτεία Χίων, 69-178. — Άγ-
 γλαμερικανών, 99.
 Πολίχνη Χίου, 12, 13, 23. —
 Συρακουσών, Κρήτης, Τρωά-
 δος, 12. — Κλαζομενίων, 23.
 ΠΟΛΥΒΙΟΣ, 300.
 Πολυπράγμων, 206.
 ΠΟΛΥΣΠΕΡΧΩΝ, 148.
 ΠΟΛΥΤΕΚΝΟΣ, 180, 246-247.
 ΠΟΜΠΗΪΟΣ, 157, 164, 165,
 190, 199, 206, 272.
 Πρόροι πολιτείας Χίων, 106, 107.
 Πορφύρα, 112.
 Ποσειδών, 6, 23, 28.
 ΠΟΣΕΙΔΙΠΠΟΣ, 47, 247, 264,
 273.
 ΠΟΣΕΙΔΩΝ, 2, 23.
 Ποτέ, 320.
 Ποτήριον, 401.
 Ποτίδαια, 137.
 Πότνια, 198.
 ΠΡΑΞΙΑΣ, 442-443.
 Πρεσβευταί Χίων, 151.
 Πρεσβύτης (ὁ), 307. Πρεσβύτης
 (ἡ), 308. Πρεσβύτεροι, 265,
 266, 267, 295. Πρεσβυτικόν,
 265, 266, 267.
 Πριηνεῖς, 117.
 Πριήνη, πόλ., 33, Ζ. καὶ Σάμιοι.
 Πρίνος, 8.
 Προδότης, 136, 142, 145.
 Προστώτες, Προλεγ. εγ'. Προ-
 εστῶς ἐκκλησίας, 321. Προ-
 εστῶτων πνευματικῶν καὶ κο-
 σμικῶν διαγωγή καὶ ἐκλογή,
 297, 321-322, 422-423
 ΠΡΟΘ. 247.
 Προϊόντα Χίου, 44.
 Προϊστασθαι καλῶν ἔργων, 321,
 326.

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ, 441.

Προπέμπω, 325.

Προσδέχομαι ἐλπίδα, 315.

Πρόσκυνες, 246.

Πρόσφορος, Ζ. Δικαστής.

Προφήτης, 303.

Πρώτος τῶν τελείων (ἀριθμὸς),
433.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟ., 248.

ΠΤΟΛΕΜΑΪΟΙ, βασιλεῖς Αἰγύ-
πτου, 190, 199, 206, 261.

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ, 96, 297, 298,
433, 434. Πυθαγόριοι, 433.

Πύκται, 179.

Πύργος, 18.

Ρ.

ΡΑΒΙΡΙΟΣ, 248.

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ, 3. — ἕτερος, 3,
68.

Ράχι, 60.

Ράψωδοί, 40.

Ρεῖτοί τῆς Ἀττικῆς, 9.

Ρέω, 28.

ΡΗΓΪΝΟΣ, 248, 251.

Ρηξίχθων, 118.

Ρητίνη Χία, 60.

Ρόδη, πόλις, 27.

Ρόδος, νῆσ., 4, 27, 35, 72, 171.

Ρόδιοι, 72, 131, 133, 134, 135,
151, 154, 157, 171.

Ρωμαῖοι, 6, 7, 151, 154, 156,
157, 171, 317, 318, 427,

435. Ρωμαίων θεισιδαιμονία,

Προλεγ. κά. — πολιτεία, 434.

Ρωμαίζοντες, 163.

Σ.

Σαγήνευσις, Σαγηνεύω, 97.

ΣΑΔΥΛΪΤΤΗΣ, 82.

ΣΑΛΛΑΓΟΣ, 4.

Σάλιοι ἱερεῖς, 434.

Σαλμακίς κρήνη, 48.

Σάμος, 21, 67, 135, 145, 437.

Σάμιοι, Προλεγ. κά. — ἀφίσταν-

ται Ἀθηναίων, 119-120. Σα-

μίων πόλεμοι 117, 120. —

τρυφή, 112. — Γεωμόροι,

118.

ΣΑΠΦῶ, 443.

Σαρδανάπαλοι (ἐπίσκοποι), 322.

Σαρδῶν, νῆσ., 84.

ΣΕΒΑΣΤΟΣ, 277.

Σεισμὸς γῆς μέγας, 165.

Σεμνότης, Σεμνός, 311-312.

ΣΕΝΕΚΑΣ, 187.

Σημεῖα θεῖα, 95.

ΣΪΒΥΛΛΑ, 257.

Σιδηρουργοί, Ζ. Χαλουργοί.

Σικελικός πόλεμος, 129.

ΣΙΜΩΝΑΚΤΪΔΗΣ, 248-250.

ΣΙΜΩΝΪΔΗΣ, 441.

Σιναῖται, 405.

Σινδῶν τοῦ Χριστοῦ, 401.

Σίσυφοι, 133, 196.

Σίτος, 49. Σιτοδεία, 434.

Σκηνή βίου, 372,

Σκηνικοί, 306.

Σκίλλα, 59.

Σκιράφια, 115.

Σκορπίος μέγας, 21, 22.

Σκοποῦσα, 152.

- ΣΚΪΜΝΟΣ**, γεωγράφος, 25, 161, 250-251.
Σμαράγδινοι (δύο) λίθοι, 435.
Σμηκτρὶς (γη), 45, Ζ. καὶ Χίος.
Σμυρναῖοι, 31, 154, 175.
ΣΟΙΧ, ὄνομα Χίου, γεγραμμένου ἀναστροφηδόν, 254.
ΣΟΦΟΚΛῆς, 120, 196, 227.
Σπαρτιάται, 130, 132,
Σπόγγος, 401.
Σπονδεῖον μέλος, 195.
Στάμνοι, 438.
Στάσεις, 116.
ΣΤΑΣΙΝΟΣ, 256.
Στάσις, Ζ. Χρῶμα.
ΣΤΑΦ., 251.
ΣΤΑΨΥΛΟΣ, 3. — ἕτερος, 251, 273, 275.
ΣΤΕΦΑΝΗΦΟΡΟΣ, 251.
ΣΤΗΣΙΜΒΡΟΤΟΣ, 43.
ΣΤΡΑΒΩΝ, 6, 7.
Στρατηγήματα, Ζ. Ἰφικράτης.
ΣΤΡΑΤΤΙΣ, 88, 89, 99, 102, 103, 251.
Σύβαρις, Συβαρίται, 113.
Σύγκρατον εἶδος ἀρχιτεκτονικῆς, 28.
Σύγκρισις, 423.
ΣΥΕΤΩΝΙΟΣ, 319.
Σύκα, 52. Συκῆ, 401.
ΣΥΛΛΑΞ, 161, 162, 165, 258, 259.
Συμμαχία, 121, 122, 128, 135, 136, 138, 147, 153, 157, 225. Συμμαχικός πόλεμος, 135. Συμμαχία, Ζ. Ἀγία.
Συμπολιτεία, Ζ. Ἀχαιοί.
Συναλλαγαι (αἱ πρὸ τοῦ νομίσματος), 431.
Συνειδήσεις κεκανττριασμένα, 305, 306.
Συνέργεια, Ζ. Παρουσία.
Σύνοδος, 408, 422.
Συρία, 330.
Σφαῖρα, 433.
Σφίγξ, 175-178.
ΣΦΟΔΡΙΑΣ, 133.
Σχεδία, 70.
Σχέσις, Ζ. Χρῶμα.
Σχῆμα, Ζ. Κατάξαισις, καὶ Κεχιασμένον.
Σχίνος (ἡ), 59.
ΣΩΚΡΑΤΗΣ, 51, 204. Προλεγ. γ', ις'.
ΣΩΣΤΡΑ., 251.
ΣΩΣΤΡΑΤΟΣ, 246, 248, 251.
ΣΩΤΑΔΗΣ, 114, 257.
Σωφρονίζω, 309-310. Σωφρονῶ, 310, 311. Σωφροσύνη, 420. Σώφρων, 307, 310.
Τ.
ΤΑΛΟΣ, 4.
Ταπροβάνη, νῆσ., 396.
Τέκτονες καὶ Ἀρχιτέκτονες, 63-65, 66.
Τέλειος, 433.
ΤΕΛΕΥΤΙΑ, 126.
Τελῶναι, 264.

- Τεράσια, 429.
 Τερμινθίνη, Τέρμινθος, 60-61, 439.
 Τεσσαρακοσὴ, 174.
 Τετανὸν πρόσωπον, 46.
 Τετρακοσίων ὀλιγαρχία, 125.
 Τετρακτύς, 433.
 Τέχναι, 62-67, 168, 169. Τεχνίται, 165.
 Τέως, πόλ., 32, 81, 83, 84.
 Τήϊοι, 84, 93, 131.
 ΤΗΛΕΜΑ., 252.
 Τῆνος, νῆσ., 4, 333.
 ΤΙΒΕΡΙΟΣ, 165.
 ΤΙΜΑΝΔΡΟΣ, 252.
 ΤΙΜΟΘΕΟΣ, στρατηγός, 135, 136.
 ΤΙΜΟΚΛΗΣ, 252.
 ΤΙΜΩΝ ὁ Φλιάσιος, 187.
 Τιμωρῶ, 310.
 ΤΙΤΟΣ, 295.
 Τόρευσις σιδήρου, 191.
 Τραγήματα, 55.
 Τραγορίγανος ἢ Τραγορίγανον, 439-440. Τραγοριγανίτης οἶνος, 440.
 ΤΡΑΙΑΝΟΣ, 271, 272, 278.
 Τραπεζίτης, 54.
 Τριαγμοὶ, 227-228.
 Τριάκοντα τύραννοι, 129.
 Τρίπους, 431.
 Τρυφή, 263.
 Τρωγάλις, 49, 54.
 Τρωάς, 435. Τρωαδίται, 430.
 ΤΥΔΕΥΣ, 126, 229, 252.
 ΤΥΝΔΑΡΙΧΟΣ, 250.
 Τύπης, 299.
 Τύπος, 311.
 Τύραννοι Ἰώνων, 89, 90, 98, 99, 130.
 ΤΥΧΙΚΟΣ, 325.
 Υ.
 Υγεία, 185.
 Υγιαίνειν τῇ πίσει, 307.
 Υγιαίνουσα διδασκαλία, 307.
 Ὑδατα Χίου, 48.
 ΥΔΗΜΟΣ, 194, 252.
 Υἱός, Υἱωνός, 272.
 Ὑμνος, 173.
 Ὑπατοι, ἢ Ἀνθύπατοι, 277.
 Ὑπεξαίρεσις, 313.
 ὙΠΕΡΜΕΝΗΣ, 243, 252.
 Ὑπερτέλειος, 433.
 Ὑπερτονίδης, 193.
 Ὑποκρητηρίδιον, 191.
 Ὑποκριταί, Προλεγ. 19.
 Ὑπομηλις, 58.
 Ὑποσάθμη, 62.
 Ὑφαντική, 65-67.
 Φ.
 Φάσαι, 6, 8, 12, 19, 23, 24, 55, 124, 153, 258. Φαναῖος Ἀπόλλων, 24.
 Φαρισαῖοι, 303, 305, 315, 323, 370. Προλεγ. 17-18.
 ΦΑΡΝΑΒΑΖΟΣ, 143.
 Φάσηλις, πόλ. 105.

Φατρίαι, 117, 118, 121, 124, 126, 136, 142, 244.
 Φαυεντίνα ποτήρια, 65.
 ΦΑΩΝ, 443.
 Φελλόδρυς, 7.
 Φηγός, τὸ δένδρον καὶ ὁ καρπός, 258.
 Φημίαι, πάλ., 18.
 ΦΗΣΗΝΟΣ, 270, 278.
 Φιλαρχοί, Προλεγ. ιη', ιθ'.
 Φιληθονία, 320.
 Φλιππικά, 207.
 ΦΙΛΙΠΠΟΣ ὁ Μακεδών, 137, 138, 142, 146. — ὁ δεύτερος, 151, 152, 153.
 Φιλοδοξία, 320.
 Φιλοδωδέκατοι, 435.
 Φιλόξενος, 301.
 ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ, 153.
 Φιλοπράγμων, 90.
 Φιλόσοφοι, 80.
 Φιλοῦντες (οἱ) ἐν πίσει, 325.
 Φιλοχρηματία, 116.
 ΦΙΣΙΝΟΣ, 142, 182.
 ΦΙΣΙΝΟΣ, 252, 270.
 ΦΑΜΙΝΙΝΟΣ, 152, 166.
 Φλεῖον, 29, 253. Φλεῖος, Φλοῖος, Φλῖος, Φλεός, Φλεών, 28, 253.
 Φλέω, Φλείω, Φλοῖω, καὶ Φλύω, 28, 253.
 ΦΛΥΣΤΟΣ, 252.
 *Φλυστός, 253-254.
 ΦΟΙΒΙΑΔΑΣ, 132-133.
 Φοινίκη, 427.
 Φοινικοῦς λιμὴν, 5.

ΦΟΙΝΙΞ, 254.
 Φοῖνιξ, δένδρ., Φοινικοβάλανοι, 55.
 Φρεναπάτης, Φρεναπατώ, 301.
 Φρύγω, 49.
 ΦΡΥΝΙΧΟΣ, 98.
 Φυλακή, 270.
 Φυσικὴ, ἐπιστήμη, 186.
 Φωκαεῖς, 5, 33, 84, 157.
 Φώκαια, 30, 89, 84, 156.
 ΦΩΚΙΩΝ, 141, 146, 147, 148.
 Προλεγ. ιθ'.
 ΦΩΚΟΣ, 42.
 ΦΩΚΥΔΙΔΗΣ, 444.
 Φωνή, Ζ. Χρῶμα.
 ΦΩΤΙΟΣ, 339.

Χ.

ΧΑΒΡΙΑΣ, στρατηγός, 135.
 Χαιρωνεῖα (ἢ ἐν) μάχη, 139.
 Χαλκίνη θάλασσα, 436.
 Χαλκουργοὶ καὶ σιδηρουργοὶ, 65.
 ΧΑΡΗΣ, στρατηγός Ἀθηναίων, 135, 136. — Τύραννος Μιτυλήνης, 143.
 Χάρις, 314.
 Χειρομάχα, 118.
 *Χήλεπος, 24, 25.
 Χῆμαι Χίου, Ζ. Χίος.
 Χιάζω, 109, 193.
 Χιακαὶ ἐπιγραφαί, 262.
 Χιασόν, Ζ. Κεχιασμένον.
 ΧΙΟΝΗ, 1-2.
 ΧΙΟΣ, 1.
 Χίος, νῆσ. — αὐτόνομος, 20. Χίου ὀνόματα, 1-5, 30-33, 254. — περίμετρος, 6. — προϊόντα,

- 44-61.—ἐμπόριον, 26, 34, 76, 100. — οἰκοδομὰὶ δημόσιαι, 27-30.— ναυτικὸν, 34, 72, 93, 94, 102, 120.— Χῆμαι, 227. — γυναικες, 16, 36, 66. Χικιά κολλύρια, 46, 52, 438. — Χία γῆ, 52.— ῥητίνη, 60.—πηγὴ μωραίνουσα τοὺς πίνοντας, 48. — ζωή, 111. Χία κεράμια, 46. — μεταξωτὰ, 65. — ὕδατα, 48. — σῦκα, 52-55. Χίαι κρηπίδες, 66. — κύλικες, 65. — γαί, 45-48. Χίοι ἀνδριαντοποιοὶ, 65. Χιουργεῖς κλίνας, 64. Χίος κέραμος, 46.—σίτος, 49. — οἶνος, 49.— Ἀριούσιος, 50-52. Χίον ἔλλειπτ. τοῦ Κεράμιον, 47. Χίων ἀποικίαι, 15. — πόλεμος καὶ Ἐρυθραίων, 16, 117.—συμμαχία καὶ Θηβαίων, 134. — ὑφαντικὴ, 65. — συμφοραὶ, 95. — πολιτεία, 69. — διάλεκτος, 67-69.—χώρα, 25. — φόροι, 104-107.—ψήφισμα περὶ δανείου, 107.— μάγειροι, 111. Χίος ἀσράγαλος, 116. Χίου κατασκαφή, 140. — χρονολογία, 30-44. Χόες, Χοῦς ἢ Χοεὺς, Χοοπότης, 431. Χορηγός, 321. Χοῦς, Ζ. Χόες. Χρεῖαι ἀναγκαῖαι, 326. ΧΡΥΣΙΛΛΑ, 223. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ, 254. Χρῶμα, Στάσις, Κίνησις, Φωνή, Βλέμμα, Σχέσις, 308. Χρωματικὸν, 193. Χύτροι, 431.
- Ψ.
- Ψάλτρια. Ζ, Λυδαί. Ψήφισμα, 428. Ψιμύθιον, 66-67. Ψύρα, Ψυρή, νῆσ. 6, 7, 18, 19.
- Ω.
- Ἦρσι ἡμέρας, 427. Ὠρίων, 1-2, 21. Ὠτινιοῦν (ὑπὸ μῆθ'), 277.

ΠΑΡΑΛΕΙΜΜΑ.

Δωδεκάδελτος νόμος, 434 (*).

(*) Εἰς τὴν σελίδα ταύτην, μετὰ τὸν δέκατον στίχον, ἐλησμονήθησαν οἱ Δώδεκα πίνακες τῶν Ῥωμαϊκῶν νόμων, (XII Tabulæ), οἱ ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας ὀνομασθέντες Δώδεκα δέλτοι, καὶ συντομώτερον Δωδεκάδελτος.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

- A.**
- ΑΑΡΩΝ ΡΑΣΧΙΔ , 342 , 385.
ΑΓΙΟΣΙΜΩΝ , 441.
Άγνοῦσαι , νῆσ. 6.
Άγριοπιτυά , 60.
Αδαμοδάνα , πόλ , 410.
Αζαρόλα , 58.
Άλας , Προλεγ. ις' .
ΑΜΕΡΙΚΟΣ , 391.
Αμίσα , 8.
ΑΜΩΡΥ , 399.
Αντιπαπισαί τῆς Γερμανίας , 410.
Αποσομίζω καὶ Αποσομόνω , 302-303.
ΑΡΚΟΥΛΦΟΣ , 396 , 401 .
Αρουερνία , 391.
Άρχοντες , Προλεγ. ιζ' .
Αύγερινός , 224.
Αυγώνυμα (τά) , χωρίον , 18.
Άφορισμός , 379 , 414 , 416.
ΑΧΕΜ ΒΑΜΡΙΑΛΛΑΧ , 343.
Αχηβάδαι , 227.
Αψεγάδιασος , 296.
- B.**
- Βαλβέκκ , πόλις , 331.
Βαμριλλάχ , Ζ. Δ' χέμ.
Βαρβάσι , χωρίον , 268.
ΒΕΛΛΑΡΜΙΝΟΣ , 383.
- ΒΕΡΝΑΡΑΟΣ , 377.
Βέσσα (ή) , χωρίον 18.
ΒΟΛΤΑΪΡΟΣ , 392-393 , 410.
ΒΟΥΔΔΑΣ , Θεός , 396.
Βριτζία , Βριτζιάνον , 399.
Βροντάδος , χωρίον , 8.
- Γ.**
- Γεμίσια , 55.
Γεώργιος , Μητροπολίτης Κερκύρας , 399.
Γιανίτσαροι , Προλεγ. ε' .
Γλυκύ , Προλεγ. ε' .
Γλυκύσματα , 63.
Γνώσις , Προλεγ. δ' .
Γόνος , 61.
- Δ.**
- ΔΑΝΔΟΛΟΣ , 395.
Δαφνώνας , χωρίον , 18.
Διαρρόδον ἢ Διάρροδον (τὸ) , καὶ Διάρροδος (ή) , 63.
Διεσραμμένος , 324.
Διόρθωσις μνηολογίου , 363 , 366.
Δισέγγονος , 272.
Δοζίνα , 427.
- E.**
- Έγκρεμός , 16.
Έλάτα , χωρίον , 17.
Έλυμποι (οί) , χωρίον , 18.
* Έμπότιον , 46.

- Ἐπισκοπιανοί, 298.
 Ἐργασήριον, 405-406.
 Ἐρύθαι, χωρίον, 17.
 Εὐλογία, Εὐλογημένη, Προλεγ. ε.
 Ἐφοδιάζω, 325.
 Ἐχειν (τὸ), 316.
- Ζ.
- Ζαρωμάθαι, ἢ Ζαρώματα, 46.
 Ζαχαρόπηκτα, 62.
 Ζαχαροσκεπῆ (τραγήματα), 55.
 Ζυμαρικὰ, 62.
- Η.
- * Ἡμεροκόμαρον, 58.
- Θ.
- Θυμιανὰ, χωρίον, 18, 23.
- Ι.
- ἸΑΝΟΥΓΑΡΙΟΣ (ἅγιος), 396.
 Ἰερομόναχος, 296.
 Ἰερωμένοι, Προλεγ. ιε', ιζ', κ', κδ'.
 Ἰησουῖται, Προλεγ. κγ', κέ', κζ',
 407.
 Ἰχνη (τά) τῶν ποδῶν τοῦ Χριστοῦ,
 401.
- Κ.
- Καβούρια, 53.
 Κακομελέτητοι, 319.
 Καλαὶ οἰκονόμοι, 311.
 Καλαμωτῆ, χωρίον, 18.
 Καλαύρια, 148.
 Καλιμασία, χωρίον, 18.
 Καλιφᾶς, 341, 377, 385, 394.
 Καλόγνωμος, 319.
 Καλογραῖαι, 355.
 Κάλπεκον, 306.
 Καλῶ εἰς κρίσιν, 296.
 Καπουκῖνοι, Προλεγ. κη'.
- Καρδάμυλα (τά), χωρίον, 11.
 Καρθηνάλιοι, 407.
 ΚΑΡΟΛΟΣ (μέγας), 340, 341,
 377, 385,
 Καρούαι, ἢ Καρίαι, χωρίον, 11, 12.
 Κατασατὸς, 62.
 Κλαρομόντον (τὸ), 408.
 ΚΛΟΤΑΪΡΟΣ, 355.
 Κοινωνία, Ζ. Λατῖνοι.
 ΚΟΛΛΙΝΣΗΣ, συγγραφοῦς Ἄγ-
 γλος, 404.
 Κολλούρια, Κολλίγια, 62.
 Κόλλυβα, 54.
 Κοτζαμπασίδες, Τουρκ. λέξ. 141.
 ΚΟΥΚΟΥΠΕΓΡΟΣ, 340.
 Κούμαρα, Κόμαρα, 58.
 Κουμάριον, 46.
 Κουρούνια, χωρίον, 17.
 Κοχλιοί, 61.
 Κραβδάτια Χίου, 64.
 Κρίσις, Ζ. Σύρω.
 Κτένια, 61.
 *Κτηνοκέφαλοι, 408.
 Κτυπητής, 299.
- Λ.
- Λατῖνοι, 343, 395.
 Λεοντόποδα, χωρίον, 18.
 Λεπτουργοί, Πελεκάνοι, Μαραγκοί,
 64.
 Λευκωνία, χωρίον, 18.
 Λιθὶ λιμένας, καὶ χωρίον, 14.
 Λογάριον, 316.
 ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ, ιδ', Προλεγ. κγ',
 κζ'.
 Λουθηροκαλῖται, 410.

Μ.

Μάιτο, πόλ. 13.
ΜΑΝΑΣΣΗΣ, 349.
 Μπραγκοί, Ζ. Λεπτουργοί.
 Μασιχόρακον, 60, 63. Μασιχό-
 χωρα ἢ Μασιχοχώρια (τά), 58.
 Μεσά (τά), χωρίον, 8, 14.
 Μετόχια ἀγιοταφιδῶν, 369.
 Μηνολόγημα, Ζ. Παλαιόν.
 Μηνολόγιον, Ζ. Διόρθωσις.
 Μοίριχες, 401.
 Μονασήρια, 355, 376, 384,
 397, Προλεγ. κβ'.
 Μοναχοί, 345, 376, 384.
 Μουγγρίον, Ζ. Γόγγρος.
 Μουμπαρέκ, Τουρκ. λέξ. Προλεγ. ε'.
 Μουσίον, 402.
ΜΩΔΑΜΕΘ, 396.

Ν.

Νά, 310, 311.
 Ναπολέων, 129, 145, 152, Προ-
 λεγ. κγ'.
 Νέα μονή, 14.
 Νεκρῶν ἐξέρασις, 404.
 Νεμπότια, Ζ. Ἐμπότιον.
 Νεοπλατωνικοί, ἢ Φωτισμένοι,
 228, Προλεγ. ια'.
ΝΙΚΗΤΑΣ, 349.

Ξ.

Ξιλογιασής, 301.
 * Ξηροτηγανίζω, 49.

Ο.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΟΣ, 324.
ΟΛΔΕΜΒΟΡΓΟΣ, 378, 400, 404.
 Ὀλιγαρχία, 72, 125. Ὀλιγαρχικοί,
 119, 124, 134, 136, 138.

— κλίνουν εἰς προδοσίαν πα-
 τρίδος, 100. Ὀλιγαρχούμενοι,
 125.

ὈΡΚΑΝΗΣ, 402.

Ὄσπρια, 49.

Ὄσρειδια, 61.

ΟΥΨΒΑΝΟΣ (πάπας) ὁ δεύτερος,
 346, 348, 388, 408.

Ὄφαριων (ἡμέρωσις), 9. Ὄφαρεύω
 μὲ σαγήνην, Ζ. Σαγήνευσις.

Π.

ΠΑΪΣΙΟΣ, Πατριάρχης, 379, 413,
 414.

Παλαιόκασρον, γειτονία, 262,
 264, 273.

Παλαιόν μηνολόγιον, 363.

Πανοσιώτατος, 301.

Παξιμάδια, 62.

Πάπαι, 389.

Παπασγιαχνί, Τουρκ. λέξ. ιο.

Πάργα; πόλ. 86.

Παρδάκιον, 46.

Παρθένης, ποταμός, 248.

* Περιφεύγω, 323.

Παροδηγητής, παροδηγῶ, 301.

Παρουσία καὶ Συνέργεια, 322.

Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, 314,
 316, 383.

Πατριάρχισσα, 391.

Πελεκάνοι, Ζ. Λεπτουργοί.

ΠΕΡΔΙΚΚΑΣ ὁ Ἐφέσιος, 358.

Περιγησίαις, Προλεγ. ιβ'. Περι-
 γητής Γάλλος, 367, 411, 412.

ΠΕΤΡΟΣ ὁ Ἐρημίτης, 346.

Πικταύιον, πόλ. 355, 376, 398.

Πιτυά, 60-61.
 Πιτυός, χωρίον, 23.
 Πλαστός άνθρωπος, 437.
 ΠΡΑΚΡΪΤΗ, Ἰνδική θεά, 93.
 Πρέβεζα, πόλ. 325.
 Πρεσβυτεριανοί, 298.
 Πρινοκόκκιον, 8.
 Πριόνιαις μαρμάρων, 64.
 Προστατεύω, 322.
 *Πρόστασις, 322.
 *Προστέω, 322.
 ΠΤΩΧΟΠΡΟΔΡΟΜΟΣ, 349.
 Πυργί, χωρίον, 18.

Ρ.

ΡΑΔΕΓΟΝΔΗ, βασίλισσα Γαλ-
 λίας, 355.
 Ρακίον, 60.
 ΡΑΣΧΪΔ, Ζ. Ἀράων.
 Ροδοζάχαρη, 63.
 Ρῶσοι, 366.

Σ.

Σακίς ὀνομάζεται Τουρκιστί καὶ ἡ
 Χίος καὶ ἡ χία μαστίχη, 2.
 ΣΑΛΛΑΔΪΝΟΣ, 347, 378, 391,
 393.
 Σαρακηνοί, 342, 377, 378.
 Σαρπάν, Τουρκ. λέξ., 19.
 Σιτάριον, 54, 57.
 Σκιλλοκρόμμυδον, 59.
 Σκορδούλα, Προλεγ. δ'.
 Σταυροφορικοὶ πόλεμοι, 345, 378.
 385, 393, 408. Σταυροφόροι
 διαπόται, 394.
 Στραγάλια, Ζ. Τρωγάλια.

Συγκαταβατικοί, Συγκατάβασις,
 319-320.

Συνοδία (Γερμανῶν), 344.
 Σύρω εἰς κρίσιν, 296.
 Σχίνος, 59.

Τ.

ΤΕΛΛΙΕΡΟΣ, ἰησουίτης, Προλεγ.
 κγ'.
 Τιβούρτου (μάρμαρα), 257.
 Τιμαριωτική καταφρόνησις, 118.
 Τρισέγγονος, 272.
 *Τρωγάλια, 49, 54.
 ΤΣΕΤΣΗΣ, 349.
 Τσία, νῆσ. 116.
 Τσίκουδα, 61.
 Τσόχαι, 65.

Φ.

Φάνα, 24.
 Φηκάριον, Ζ. Θηκάριον.
 Φικ, καὶ Φεχί, Τουρκ. λέξ. 177.
 Φιόνδα, 105.
 Φυτὰ (τά), χωρίον, 18.
 Φῶτα ψευδοκαταίβατα, 330.
 Φωτισμένοι, Ζ. Νεοπλατωνικοί.

Χ.

Χαντσηῖται, 371, 376.
 Χερομάχος, 118.
 Χριστιανοί, 302, 309.
 ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, 359,
 364, 379, 403-404, 410.
 ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ, 360, 379, 405,
 413.

Ψ.

Ψαρά (τά), νῆσ. 6, 18.
 Ψευδοχημικοί, 228.

ΠΙΝΑΞ ΓΑΛΛΙΚΟΣ.

Τὰ ἀπὸ τὴν Λατινικὴν καὶ ἄλλας γλώσσας ὀνόματα σημειῶνται μὲ διαφόρους
χαρακτῆρας.

A.

Abnepos, 272. Lat.
Abonder, 28.
Adamodana, 410. Lat.
Afin que, 310.
Agent de change, ou Ban-
quier, 5.
Agio, 45. Ital.
Alchimistes, 228.
Alliance, 393.
AMAURY, 399.
Amidon, 62.
Anciens, V. Prêtres.
Arbusier, 58.
Argile, ou Terre à foulon, 45.
Arrière-petit-fils, 272.
Assaisonnement, 110.
Assistance, 322.
Atmosphère, V. État.
Augure (de mauvais), 319.
Auvergne, 391.
Azerolier, 28.

B.

Balbek, 331.
Balustrade, 395.
Batailleur, 299.

Battre, 299.
Bestemmiare, 319. Ital.
Bestiales et insulsi capitis,
408. Lat.
Biscuits, 62.
Blasphémer, 319.
Blessier, 299.
Boa (le) devin, 23.
Bona fides, 314. Lat.
Bonne foi, 314.
Bonnes ménagères, 311.
Bonnets de laine, 234.
Bourg, 12, 13.
Boxeurs, 179.
Bressan (le), 399.
Bresse, 399.
Brevet, 113.

C.

Cabotage, 106.
Calamissus, 18. Lat.
Calife, 340.
Cap Saint-Nicolas, 18.
Capo-bianco, 5, 23. — *Mastico*,
24. — *Maria*, 25. Ital.
Casini, 266. Ital.
Cautére, Cautérisé, 305,
Ceylan, 396.

- CHARLEMAGNE**, 340, 385. Douzaine, 427.
Chastes, Chasteté, 310. Douze tables. V. Tables.
Châtier, 310. *Dozzina*. 427. Ital.
Chef de secte, 186. Dépôt, 62.
Chelippus, 24. Lat. Dragées, 55.
Chios libera, 20, 67. Lat. Drap, 65.
Chromatique (le genre), 193. **DUC DE SAINT-SIMON**,
Cicer frictum, 54. Lat. 441.
CLAUDIUS, 270. Lat. E.
Clermont en Auvergne, 408. Émousser, 302.
CLOTAIRE, 355. Empoulé, V. Style.
Clubs, 266. Enregistrement, 107.
Cæles, Cæla, Cælos, 13. Lat. Enseigne, 235.
Communion latine, 395. Épiscopaux, 298.
Compétence, Compétens, Équiper, 325.
 276. V. Juge. Équité, 319.
Confection de roses, Confitu- *Esculus*, 258. Lat.
res, Confiture de roses, 63. État, 308. — de l'atmos-
Confronter, 276. phère, 309.
Consuls, ou Proconsuls, 277. Étoile du matin, 224.
Contenance, 308. Éviter, 323.
Contradictione (ex), 276. Lat. *Evocatio*, Προλογ. κς'. Lat.
Contradictoirement, 275-276. Extérieur (l'), 308.
Coupe, 191. F.
Coups d'état, 133. V. Jets. Faction des riches, 117.
Cratægus Azarolus, 58. Lat. *Fagus*, 258. Lat.
Creux (les) de Chio, 13. Faïence, V. Tasses.
Croiser, Croisées, Croix de Faîne, 258.
Saint-André, ou En sau- Faire l'amour, Προλογ. κς'.
toir, 110. **FAUSTUS**, 252. Lat.
Croquer, Croquants, 53, 55. Fayard, 258.
CUCUPIÈTRE, 346. **Fédératif**, V. gouvernement.
Cuisine, V. Livres. Féodal, 118.
 D. *Ficus chia*, 52. Lat.
Damasquinure, 191. Fils de l'arrière-petit-fils,
Dattes, 55. 272.

Finances, 107. Financiers, 204.

Fionda, 105. Ital.

Flambeau, 231.

Fluer, 28.

Fluo, 28. Lat.

Fourreau, 18,

Fraise, καρπός, 58. — σπλάγ-
χρον, 227.

Frères mineurs, 399.

G.

Giblettes, 62.

Gouvernement fédératif, 48.

Grain, 5.

H.

HACHEM BAMRILLAH,
343.

Hérétique, 187.

Hêtre, 258.

Histrions, 306.

Huitres, 61.

I.

Illuminés, 228.

Inconstant, 308.

Incrustation, 191.

Infuser, 440.

Inspecteurs, 297.

Intrigant, 90, 206.

J.

Jets, Coups, 116.

Juge compétent. — incompé-
tent, 276.

Jurisconsulte, Jurisprudence,
177.

Justice, 320.

L.

Laboureurs, 118.

Lärche, 60. Allem.

Larice, 60. Ital.

Leyden, Προλεγ. η'.

Limaçons, 61.

Livres de cuisine, 194.

Lois des douze tables. V.
Tables.

Ludere, *Ludi*, 115. Lat.

Luxation, 66.

Luxe, 263.

M.

Maintien, 308.

Maison de jeu, 115.

Mancœuvres, 118.

Marbres panachés, 256.

Mastichinum oleum, *Masti-*
catum, 60. Lat.

Matelote à la prétre, 10. ,

Mélèze, 60.

Ménagères, V. Bonnes.

Menuisiers, 64.

Modeste, 310.

Monnaies, 174.

Mont Saint-Michel, 339.

Mosaïque, 402.

Moules, 227.

Mules de Chios, 66.

N.

Nouveau style, 363, 409.

O.

Occasion, 224.

P.

Palmier, 55.
 Pastilles de Chios, 52.
 Pâtisseries, 62.
 Patriarche (Sire), 391.
 Pêcher à la seine, 97.
 Pervertir, 324.
 Peste, Προλεγ. ε'.
 Petit-fils, 272.
 Petite vérole, Προλεγ. ε',
 Pétoncles, 61.
Phanæ, 23. Lat.
 Picoter les yeux, 421.
 PIERRE l'Hermitte, 347.
 Pins, 49.
 Pois chiches, 54.
 Poitiers, 355.
Polichna, 13. Lat.
 Port Dolphin, 11.
Porto mesto, 14. Ital.
 Poterie de Chios, 46.
 Préfectures, 88.
 Presbytériens, 298.
 Prêtres, ou Anciens, 296.
 Princes, Princesses. V. Roi.
 Prison, 270.
 Professeur, 199.
 Propriétaires, 118.
 Protection, 322.

Q.

Que, 310. V. Afin.

R.

RABIRIUS, 248. Lat.
 Radeau, 70.
 RADEGONDE, 315.

République, 99.
 Résine, — du pin, 60.
 Restriction, 313.
 Résultat, 310.
 Riches, V. Faction.
 Roi (le) les princes, etc. 428.
 Roses, 27.
 Roturier, 118.
 Rubins, 45.
Ruptura, 118. Lat.
 Ruser, Ruse, 304.

S.

Sabot de cheval, 25.
 Sectateur, Sectaire, 187.
 Sédiment, 62.
 Séducteurs, 301.
Senatus, 278. Lat.
 Serpolet, 439.
 Silence (réduire en), 302.
 Simulé, 437.
 Sinistres, 319.
 Sobre, 307.
 Soucoupe, 191.
 Souder, 191.
Status, 308. Lat.
 Style empoulé, 225.
 Style (vieux, ou nouveau),
 363, 409.
 Suède, Προλεγ. ζ'.

T.

Tables (les lois des douze), V.
 Δωδεκάδελτος, à la fin de la
 première Table grecque.
 Tasses de faïence, 65,
 TELLIER, Προλεγ. χγ'.
Temperatum, 28. Lat.

Terre argileuse, 46. — à fou- lon, V. Argile.	Traiteurs, ou Restaurateurs, 111.
<i>Testificor</i> , 277. Lat.	Traquer, 97.
Thérébenthine, 60-61.	
<i>Thymus mastichina</i> , 440. Lat.	V.
Tivoli, 257.	<i>Vates</i> , 303. Lat.
Torréfié, 49, 54.	<i>Video</i> , 178. Lat.
Tours, 397.	Vieux style, 363, 409.
<i>Tragoriganum</i> , 440. Lat.	Voyages, Προλεγ. εβ'.

ΟΙ ΜΝΗΜΟΝΕΥΘΕΝΤΕΣ, ΔΙΟΡΘΩΘΕΝΤΕΣ Η
ΕΞΗΓΗΘΕΝΤΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ, Η ΠΟΙΗΤΑΙ.

Ἀθηναῖος, 11, 56, 47, 110, 210, 249, 431.	Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς, 211, 260 (δίς).
Ἀϊλιανός, 29.	Διοσκορίδης, 59-60.
Ἀντιφάνης, 235.	Ἐπιγραφαὶ (Χιακαί), 263, 265, 267, 275, 277.
Ἄνωνύμου Σταδισμῶς, 36.	Ἐπιφάνιος, 401.
Ἀπολλώνιος, 22, 169, 253.	Ἐτυμολόγος, 15, 28.
Ἀππιανός, 157-158.	Εὐστάθιος, 26, 57.
Ἀριστοτέλης, Προλεγ. ε'.	Εὐφρων ὁ κωμικὸς, 111.
Ἀρποκρατίων, 228.	Ἡρόδοτος, 12, 20.
Γαληνός, 66.	Ἡσύχιος, 20, 29, 55, 66, 193, 299, 306, 307, 314, 316, 323, 430.
Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, 419, 420, 421, 422, 423, 424.	Θουκυδίδης, 17, 73, 104, 105- 106, 123, 174.
Διογένης Λαέρτιος, 182-183, 197.	Ἴπποκράτης, 59.
Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, 68, 133, 437.	
Διονύσιος ὁ Περιηγητής, 20.	

- Ίσοκράτης, 127.
 Ίωάννης Φωκᾶς, 395.
 Ίώσηπος, 260.
 Καλλίμαχος, 19.
 Κασωθῶν, 420, 422, 423.
 Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, 7.
 Λατῖνος μεταφραστὴς τοῦ διαλό-
 γου τοῦ Πλάτωνος, 195.
 Μαρτινιέρως, 24.
 Μελέτιος, 24.
 Μνησίθεος, 50.
 Νέα διαθήκη, 312.
 Νομισματολόγοι, 175.
 Νυμφόδωρος, 79.
 Ξενοφάνης, 112.
 Οἰκουμένιος, 324.
 Ὅμηρος, 19, 36.
 Ὀρτέλιος, 8, 19, 24.
 Παλλάδιος, 58.
 Πανσανίας, 32, 68.
 Πλάτων, 41, 195.
 Πλίνιος, 50, 233.
 Πλούταρχος, 1, 17, 223.
 Πολύαινος, 17, 81, 136.
 Ποσειδίππος, 47.
 Σκύμνος ὁ Γεωγράφος, 26.
 Σομανέρας, 301.
 Σουίδα, 39, 208-209, 220, 311,
 440.
 Στέφανος Βυζάντιος, 9, 20, 26,
 31, 75.
 Στράβων, 21, 32, 266.
 Σχολιασταὶ, 19, 43, 108, 186,
 229, 439.
 Τίμων ὁ Φλιάσιος, 183.
 Φιλόστρατος, 167.
 Φώτιος, 228.

Οί χορηγήσαντες εἰς τὴν τύπωσιν τῶν τριῶν τόμων τῶν
ΑΤΑΚΤΩΝ φιλοπάτριδες πολῖται εἶναι οἱ ἐξῆς.

—○○○○—
ΤΟῦ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ,

Οἱ ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι, διὰ σώματα.....	100,
Οἱ ἐν Λονδίῳ Ἀδελφοὶ Ράλλη.....	50,
Θεόδωρος Πρασακάκης.....	40,
Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος.....	20.

ΤΟῦ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ,

Οἱ Ἀδελφοὶ Ζωσιμάδαι, διὰ σώματα.....	100,
Οἱ ἐν Λονδίῳ Ἀδελφοὶ Ράλλη.....	50,
Θεόδωρος Πρασακάκης.....	26,
Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος.....	20.

ΤΟῦ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ,

Οἱ ἐν Λονδίῳ Ἀδελφοὶ Ράλλη.....	50,
Ἀλέξανδρος Κοντόσταυλος.....	20,
Στέφανος Παλαιολόγος.....	30.

—○○○○—

